

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
Навчально-науковий інститут економіки та управління

*Видається з 2009 р.
Виходить 2 рази на рік
Обліково-фінансовий факультет*

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

ВИПУСК 2(7). Частина 1
Економічні науки

Миколаїв
2012

Студентський науковий Вісник : Науково-теоретичний журнал / В. С. Шебанін (гол. ред.) та ін. — Миколаїв, 2012. Вип. 2(7). Частина 1. — 1303 с.

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з питань економічної теорії та суспільних наук, проблем бухгалтерського обліку, аналізу та фінансів, досліджуваних ученими, аспірантами, магістрами та студентами Миколаївського національного аграрного університету.

Рекомендовано до друку вченою радою обліково-фінансового факультету МНАУ. Протокол № 4 від 26.11.2012 р.

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: д.т.н., проф., чл. -кор. НААН України
В.С. ШЕБАНІН

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
д.е.н., професор Шебаніна О.В.
д.е.н., професор Вишневська О.М.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Економічні науки:
д.е.н., професор Сіренко Н.М.,
к.е.н., доцент Крилова І.Г.,
к.е.н., доцент Бурковська А.В.,
к.е.н., доцент Дубініна М.В.,
к.е.н., доцент Колесник В.М.,
к.е.н., доцент Калюжна О.В.,
к.е.н., доцент Мельник І.О.,
к.е.н., доцент Іваненко Т.Я.

Адреса редколегії:
54029, Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9,
Миколаївський національний аграрний університет
www.mdau.mk.ua, тел. 0 (512) 58-05-94

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №6785 від 17.12.2002.

© Миколаївський національний
аграрний університет

УДК 336.711

**ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ УКРАЇНИ**

О.О. Волгушева, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття грошово-кредитної політики, проаналізовано сучасну монетарну політику Національного Банку України та запропоновано шляхи її вдосконалення.

***Ключові слова:** грошово-кредитна політика, норма обов'язкового резервування, монетарні інструменти, процентна політика, фінансово-економічна криза.*

Постановка проблеми. Актуальність обраної теми досить висока у сучасних економічних умовах України. Національна економіка України ще не пододала наслідків кризи, що проявляються в інфляційних процесах, зростанні дебіторської та кредиторської заборгованостей між підприємствами, знеціненні національної грошової одиниці, значних внутрішніх і зовнішніх заборгованостях країни. На сьогодні завдання подолання цих наслідків є очевидним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми грошово-кредитної політики, теоретичні та методологічні засади її здійснення плідно досліджували такі вчені, як: Н. Гребеник, А. Гриценко, Я. Грудзевич, А. Спіфанов, Т. Єрліна, Т. Кричевська, Б. Луців, І. Лютий,

В. Міщенко, П. Нікіфоров, В. Осецький, Н. Островська, М. Шаповалова та інші.

Постановка завдання. Грошово-кредитна політика центрального банку є одним з головних важелів для боротьби з кризою, аналіз ефективності грошово-кредитної політики України має високу актуальність у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості економіки певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дії інструментів із завданнями та механізмами реалізації фіскальної і бюджетної політики, а помилки у стратегічних і тактичних цілях можуть спричинити зворотний результат. У теперішніх умовах монетарна політика повинна максимально адаптуватися до умов фінансової глобалізації з метою попередження кризових явищ та можливість подолання їх наслідків із найменшими втратами для загальноекономічного стану країни.

Грошово-кредитна політика - важливий інструмент державного регулювання економіки з метою забезпечення стабільного розвитку країни, та грошової одиниці. Діяльність Національного банку України має вирішальний вплив на стабільність грошової системи, національної грошової одиниці та надійність банківських установ, що певною мірою визначає ефективність функціонування всієї національної економіки.

Грошово-кредитна політика спрямована на виконання основної функції НБУ - забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Складна ситуація в економіці вимагає від НБУ відповідної гнучкості у проведенні грошово-кредитної політики та оперативної реакції на процеси, які відбувалися на макроекономічному рівні та у фіскальній сфері через зважене використання монетарних інструментів і механізмів [1].

Діяльність Національного банку яскраво підтверджує добре відомі у світі істини: коли працюють інструменти грошово-кредитної політики, то і грошова система функціонує нормально і вартість національних грошей

стабілізується як на внутрішньому ринку через зниження темпів інфляції, так і на зовнішньому : через укріплення її обмінного курсу.

Монетарна політика НБУ як складова частина економічної політики держави сприяє досягненню прогнозованих соціально-економічних показників шляхом реалізації монетарних цілей і завдань інструментами грошово-кредитного регулювання.

Обов'язкові резерви використовуються Національним банком України як один із монетарних інструментів для ефективного управління грошово-кредитним ринком та регулювання обсягів грошової маси в обігу.

На кінець 2008 року обов'язкові резерви, сформовані банківською системою, становили 13,7 млрд. грн. Збільшивши норму обов'язкового резервування, центральний банк негайно скоротив обсяг надлишкових резервів банків, зменшив їх кредитну спроможність, знизив рівень мультиплікації депозитів. Відповідно зменшився загальний обсяг пропозиції грошей, тобто знизився рівень інфляції. Тому у 2009 році зменшився обсяг формування обов'язкових резервів до 12,2 млрд. грн. на кінець року, а у 2010 році - до 12,4 млрд. грн. [3]

Національний банк України з 30 листопада 2011 року запровадив такий порядок формування обов'язкових резервів банками України:

- на окремому рахунку в Національному банку України 3203 "Кошти обов'язкових резервів, що перераховані банками" - у розмірі 70 % від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування;

- на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України - залишок суми обов'язкових резервів, сформованих згідно з установленими нормативами на відповідний період [3].

Що стосується процентної політики Національного банку України протягом 2008-2010 років, то вона проводилася відповідно до ситуації на грошово-кредитному ринку і спрямовувалася на утримання вартості грошей на позитивному рівні щодо інфляції з метою стимулювання

повернення коштів у банківську систему, нівелювання девальваційного тиску та інфляційних ризиків [2].

НБУ відповідно до зниження інфляційного тиску та стабілізації ситуації на грошово-кредитному ринку корегував процентні ставки.

Оскільки пік фінансово-економічної кризи в Україні припадає саме на 2008 рік, то задля її подолання та нормалізації банківської системи у цьому році загальний обсяг кредитів рефінансування банків становив 169,5 млрд. грн. При цьому через механізм постійно діючої кредитної лінії рефінансування банків Національним банком України було надано кредитів овернайт на суму 91,8 млрд. грн., або 54,2% від загальної суми рефінансування, кредитів, отриманих банком через тендер, 15,2 млрд. грн., або 9,0%, через операції прямого репо - 23,1 млрд. грн., або 13,6%. Банками за цей період було повернено кредитів рефінансування на загальну суму 110,4 млрд. грн. [3].

У зв'язку з тим, що ліквідність банків поступово почала підвищуватися у 2009 році загальний обсяг операцій рефінансування банків зменшився до 64,4 млрд. грн. При цьому через механізм постійно діючої кредитної лінії рефінансування банків Національним банком України було надано кредитів овернайт на суму 12,7 млрд. грн., або 19,8% від загальної суми рефінансування, кредитів, отриманих банком через операції прямого репо - 0,5 млрд. грн., або 0,7%, шляхом надання стабілізаційних кредитів та інших короткострокових кредитів на основі програми фінансового оздоровлення 46,9 млрд. грн., або 72,8% від загальної суми рефінансування. Банками за цей період було повернено кредитів рефінансування на загальну суму 39,8 млрд. грн. [3].

У 2010 році загальний обсяг операцій із рефінансування банків ще зменшився до 5,2 млрд. грн. порівняно з попереднім періодом. Повернено за цей період кредитів на загальну суму 18,5 млрд. грн. [3].

Через мінливість макроекономічних умов, що мали місце упродовж досліджуваного періоду, Національний банк України проводив гнучку

грошово-кредитну політику та оперативно реагував на зміни в середовищі, зважено використовував монетарні інструменти і механізми. Основними грошово-кредитними інструментами, які застосовував у своїй діяльності НБУ були обов'язкове резервування коштів, процентна політика, рефінансування банків, депозитні операції та інші.

На основі проведеного аналізу вважаємо за доцільне застосувати такі напрями грошово-кредитної політики:

- здійснення кількісного контролю за динамікою грошової маси, що відповідав би приросту прогнозованого рівня валового внутрішнього продукту та запланованому рівню інфляції;

- збільшення кредитної підтримки вітчизняних виробників шляхом інтенсифікації кредитної активності комерційних банків, а також підтримання Національним банком України ліквідності комерційних банків;

- стимулювання процесів збільшення обсягів вкладів населення у банківську систему шляхом підвищення гарантій їх повернення через запровадження механізмів страхування депозитів;

- сприяння у відновленні довіри інвесторів як внутрішнього, так і зовнішнього ринку до подальшого розвитку та функціонування фондового ринку державних цінних паперів як одного з основних сегментів руху капіталів та ефективного інструмента управління грошово-кредитним ринком;

- забезпечення такого рівня купівельної спроможності національної валюти, який давав би змогу збалансувати як державні інтереси, так і інтереси суб'єктів національної економіки, включаючи зовнішньоекономічну діяльність та утримання визначеного рівня інфляції;

- приведення Національним банком України обсягів золотовалютних резервів до рівня, який забезпечував би належну підтримку національної валюти за умов короткострокових кон'юнктурних коливань економіки;

- захист економічних інтересів суб'єктів грошово-кредитного ринку.

Висновки: Ефективне проведення такої грошово-кредитної політики НБУ дозволить зміцнити курс гривні, що у свою чергу покращить платіжний баланс країни, значно зменшить рівень інфляції, підвищить ліквідність комерційних банків, сприятиме розвитку фондового ринку та розвитку стабільної банківської системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовиченко В.М. Особливості становлення та розвитку грошового ринку в перехідній економіці / В.М. Вдовиченко // Фінансовий ринок України. - 2010. - №4. - С. 5-10.
2. Дзюблюк О.Н. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О.Н. Дзюблюк // Вісник НБУ.- 2009.-№5.-С.20-21.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www/bank.gov.ua>

УДК 336.747:343.51

ПІДРОБКА ПАПЕРОВИХ ГРОШЕЙ

Т.В. Асмолова, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто поняття фальсифікації паперових грошей, визначено чотири основні категорії їх підробки, здійснено дослідження технологію виготовлення фальшивок, розглянуто проблематику нанесених збитків за рахунок підробок.

Ключові слова: *паперові гроші, емітент, купюри, банкноти, папір, фальсифікація, фальшивомонетництво.*

Постановка проблеми. Проблема підробки грошей виникла майже одночасно з розвитком товарно-грошових відносин. Ще тоді фальшивомонетники, переслідуючи свої меркантильні інтереси, завдавали значної шкоди економіці держави, підриваючи таким чином її імідж та економічну безпеку. В умовах інтеграційних перетворень у світі та розвитку економічних відносин проблема підробки грошей стає більш актуальною. Оскільки розрахунки готівкою проводяться постійно, дослідження проблеми підробки паперових грошей, є досить суттєвим в нашому повсякденному житті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема підробки паперових грошей завжди викликала зацікавленість у науковців. Адже за допомогою випуску в обіг фальшивок у великих масштабах підривається національна економіка будь-якої країни. Цій проблемі присвятили свої наукові роботи такі дослідники, як Петряєв С.Ю., Лютий І.О., Алексєєв І.В. Вони вбачали один із шляхів розв'язку цієї проблеми в безготівкових розрахунках.

Постановка завдання. На сьогодні існує нагальна проблема у вирішенні питання фальшування паперових грошей. Адже, входячи в оборот, фальшивки «вдаряють» по гаманцях населення, яке через власну необачність не відрізнило їх від справжніх грошових знаків.

Виклад основного матеріалу. Гроші — це особливий товар, що виконує роль всезагального еквівалента. Загальновідомо, що паперові грошові знаки з моменту їх появи були об'єктом підвищеного злочинного зазіхання. Найпочесніше місце серед підробок у світі займають саме вони. Паперові гроші — грошові знаки, які замінюють в обігу дійсні гроші — золото та срібло. Вони випускаються в обіг державою для покриття своїх витрат та мають встановлений нею курс. На грошових знаках країна-емітент висловлює свою ідеологію з використанням емблем, девізів, гербів, текстів, малюнків та інших елементів.

Гроші почали підробляти майже відразу ж, як з'явилися. А починаючи з XVII століття, коли в Швеції випустили перший наклад банкнотів, до справи підключилися художники, які старанно копіювали оригінальні банкноти [1].

В січні 2011 року Європейський центральний банк опублікував дані про підробні євро-купюри за період з червня по грудень 2010 року. Найпопулярнішим серед фальшивомонетників виявився банкнот в €50. Серед фальшивих євро-купюр об'єм банкнотів, що підробляються, в €50 займає 43,5%. Другою за популярністю підробкою став банкнот в €20, а замкнула першу трійку купюра в €100 [2].

Уперше за останні чотири роки кількість фальшивих євро, що є в обігу, скоротилася. Лише у Бельгії число підробних грошей збільшилося удвічі.

Як правило, фальшивомонетники попадаються зовсім не на створенні водяних знаків, а на якості паперу. Папір для справжніх банкнотів виробляють з бавовни і льону, просочують її жирами і гліцерином. Завдяки цьому папір стійкий до багатократних згинів і розривів. Підробні ж купюри швидко зношуються.

Технологію виготовлення фальшивих грошей прийнято називати способами підробки, яких існує значна кількість. По-суті, фальшивомонетники завжди використовували будь-яке обладнання, здатне створювати копії. Разом з тим, кожному історичному періоду притаманні свої способи, які залежать від рівня технічного розвитку суспільства. Наприклад, в післявоєнний період, аж до сімдесятих років, на території СРСР гроші підробляли шляхом малювання, копіювання (анастатичний спосіб), фоторепродуціювання на чорно-білому фотоматеріалі з наступним розфарбуванням зображень кольоровими олівцями або акварельними фарбами.

Дещо пізніше, діапазон способів розширився, ходовими стали нові досягнення науки в області копіювання — фототелеграф, ротапрінти,

світло- і термокопіювальні машини. Частіше стали з'являтися фальшивки, виготовлені поліграфічним способом. Вісімдесяті роки, аж до розпаду СРСР, залишили найбільш яскравий слід в історії фальшивомонетництва [3].

Рівень технологій, які застосовували злочинці, і якість відтворення поліграфічних зображень впритул наблизилися до державних банкнот. "Барановські" двадцятип'ятирублеві білети, "Уральські" десятки і "Пермські" п'ятірки показали, що існуючі державні банкноти морально і технічно застаріли. Поява в кінці вісімдесятих років чорно-білої і, за тим, на початку дев'яностих років кольорової копіювально-розмножувальної офісної техніки, а потім і комп'ютерного обладнання, відкрило для злочинців і просто цікавих недобросовісних людей нове джерело фальшивомонетництва.

Поліграфічні зображення поступово стали витіснятися масовим виготовленням репрографічної продукції. Разом з тим, поліграфічні фальшивки ще залишаються поширеними і найбільш небезпечними.

На сьогодні можна виділити чотири основні категорії фальсифікації паперових грошових знаків: повна підробка за допомогою оригінальних способів; повна фальсифікація з використанням нерегламентованої поліграфії; підробка за зовнішнім виглядом; часткова підробка справжніх банкнот, що перебувають в обігу.

Повна підробка за допомогою оригінальних способів. Ця категорія підробок є відносно рідкісною, тому що вимагає знань виробництва справжніх банкнот і обходиться фальшивомонетникам занадто дорого. Разом з тим, при невеликій їх кількості, все ж таки вони найбільш небезпечні для держави та суспільства, тому що висока якість дозволяє їм тривалий час перебувати в обігу.

Винятком є фальшивомонетники-одинаки, що є обдарованими, висококваліфікованими фахівцям "свої справи". Таким фальшивомонетником був Боярський — інженер-винахідник, який жив у

середині минулого століття в передмісті Парижа. Протягом 13 років він безперешкодно удосконалював і реалізовував свої фальшиві франки. Паризькі газети писали, що перед ним блідне вся історія фальшивомонетництва, а американський журнал «Таймс» зазначив: «Це була настільки чиста робота, що Боярський заслуговує слави Леонардо да Вінчі в сфері фальшивомонетництва». До такого типу фальшивомонетників можна віднести і російського фальшивомонетника радянського періоду Віктора Баранова. Після арешту його підроблені

25-рублеві білети ще десять років були в обігу. Вилучення їх відбувалось за ознаками старіння.

Повна фальсифікація з використанням нерегламентованої поліграфії є поширеною і досить небезпечною групою фальшивок, тому що зображення на них відтворюються за допомогою одного або навіть двох способів поліграфічного друку. У таких фальшивках, як правило, непогано імітують активні елементи захисту, що створює додаткову ілюзію їх автентичності.

Так наприклад, чимало проблем викликають і підроблені банкноти номіналом 200 ЄВРО, що з'явилися в обігу з 2004 року. Всі зображення, крім серійного номера, надруковані кольоровим штриховим офсетом з гарним відтворенням мікродруку.

Підробка за зовнішнім виглядом вже сьогодні складає основну частину від всіх фальшивих банкнот, що перебувають в обігу. Виникнення їх пов'язане з появою на початку дев'яностих років минулого століття високоякісної офісної оргтехніки, яка сьогодні стала доступною практично кожній людині.

Остання група фальшивок об'єднана поняттям часткової підробки справжніх банкнот, що перебувають в обігу. Суть її полягає в зміні початкового номіналу банкноти на новий, більший номінал. Цей вид підробки частіше зустрічається в банкнотах, що мають однаковий формат,

дизайн і схожий колір при різному їх номіналі, і розрахований, перш за все, на простаки і неухильність людей [4, с. 237].

За допомогою цих чотирьох способів підробки паперових грошей з кожним роком кількість та якість підробок неухильно зростають.

Висновки. Враховуючи все вище сказане, ми можемо запропонувати такі шляхи вирішення проблеми підробки грошей, як перехід на безготівкові розрахунки, особливо у тих країнах, де було зафіксовано найбільше правопорушень, оскільки вони є найбільш економічно розвинутими і мають більший грошовий оборот у порівнянні з іншими. Іншим дієвим методом може бути корегування законодавства та внесення поправок, що зроблять його більш суворим до порушників. Потребує посилення також митний контроль, який дасть змогу обмежити імпорт фальшивих грошей. Це не дасть 100 % припинення підробки грошей, але принаймні зменшить її обсяги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семененко В.В. Проблема підробки грошей та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4173/1/14_2007.pdf.
2. Топ-8 найпопулярніших підробок у світі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://reporter.zt.ua/news/3299-top-8-naypopulyarnishih-pidrobok-u-sviti>
3. Петраєв С.Ю. Способи підробки паперових грошових знаків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_soc/2009_4/Petrjaev.pdf
4. [Біленчук П.Д. Криміналістика: Підручник. / За ред. П. Д. Біленчука- 2-ге вид., випр. і доп.- К.: Атіка,2001. 544 с.](#)

ЗНАЧЕННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Т.В. Двойнісюк, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто вирішення проблем стабілізації аграрного сектора економіки України в умовах подолання наслідків світової економічної кризи об'єктивно пов'язано із системою забезпечення сільськогосподарських підприємств необхідними фінансовими ресурсами. Одним із джерел цих ресурсів мають стати кредити комерційних банків.

Ключові слова: сільське господарство, гроші, кредит, капітал, відсоткова ставка.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших категорій ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства є кредит. Кредит завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва і являє собою економічні відносини з приводу зворотного руху позиченої вартості. Кредит забезпечує трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражає стосунки між кредитором і позичальником. За його допомогою вільні кошти підприємств, приватного сектора і держави акумулюються, перетворюючись у позичковий капітал, котрий передається за плату в тимчасове користування.

На сьогоднішній день кредитування аграрних підприємств знаходиться на низькому рівні, адже комерційні банки не хочуть співпрацюють з аграрними підприємствами через надто велику їх ризикову діяльності і низьку платоспроможність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та прикладні аспекти кредитування підприємств аграрного сектора комерційними банками досить глибоко досліджені в роботах вітчизняних учених-аграріїв: В.М.Алексейчука, В.І.Богачова, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, Л.О.Дробозіної.

Постановка завдання. Метою статі є вивчення значення короткострокового кредитування для аграрних підприємств України, як важливого важеля у стимулюванні розвитку виробництва.

Виклад основного матеріалу. Кредит є категорією історичною, існував у всіх суспільно-економічних формаціях і найвищого рівня розвитку досяг в умовах ринкових відносин.

Як форма позики кредит відіграє важливу роль у процесі відтворення. Дослідження організаційних форм кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах набуває особливого значення. Специфіка сільськогосподарського виробництва визначає необхідність авансування коштів. Сьогодні короткостроковий кредит розглядається як важливе джерело збільшення оборотного капіталу. Він забезпечує безупинний і ефективний процес сільськогосподарського виробництва. На відміну від інших галузей народного господарства аграрний сектор відчуває потребу в короткострокових кредитних ресурсах. Ця необхідність викликана сезонністю проведення робіт.

Таким чином, короткострокові кредити для сільськогосподарських товаровиробників залишаються найважливішим джерелом фінансування сезонних витрат.

На жаль, кредитування сільськогосподарських підприємств останнім часом не задовольняє їхніх потреб. Так, при залученні кредитів агропромисловими підприємствами України процентні ставки за кредитами банків становили від 20 до 36,7 відсотка[4].

Короткострокові кредити видаються сільськогосподарським підприємствам на загальних підставах, що в більшості випадків впливає на

їхній фінансовий стан. Сформована економічна ситуація вимагає удосконалення організації кредитних відносин комерційних банків і сільськогосподарських підприємств. Вирішення даної проблеми зумовлює необхідність активізації вивчення теорії та практики короткострокового кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

На сьогоднішній день в Україні потреба в кредитуванні поточного процесу виробництва забезпечується у формі саме короткострокових кредитів на фінансування сезонних витрат сільськогосподарських товаровиробників.

Однак система забезпечення сільськогосподарських товаровиробників короткостроковими кредитами банків, роль яких зараз підсилюється, ще недостатньо сприяє вирішенню економічних проблем у галузі.

Необхідність кредиту пов'язана з особливостями кругообороту індивідуальних капіталів. Для нормального функціонування виробничого процесу суб'єкт господарювання повинен мати необхідні запаси, що створюються його власним коштом. Однак через різні обставини, специфічні для кожного суб'єкта господарювання (сезонність та характер виробництва, умови постачання матеріалів і сировини, тривалість робочого періоду), потреба в оборотних коштах може раптово зростати, що й зумовлює необхідність одержання кредиту. За рахунок кредиту покривається лише різниця між загальною потребою в оборотних коштах і наявними в розпорядженні суб'єкта господарювання власними коштами. Отже, кредит виступає як балансове джерело формування оборотних засобів і забезпечує нормальні умови господарської діяльності.

Зараз механізм короткострокового банківського кредитування не враховує специфіку сільськогосподарського виробництва, а діюча законодавча база не захищає інтереси сільськогосподарського товаровиробника. Тому форми і методи короткострокового кредитування сільськогосподарських підприємств повинні постійно удосконалюватися.

Виконані дослідження у сфері кредитування сільськогосподарських підприємств дають нам підстави вважати, що банківський кредит – це економічна категорія, котра виражає відносини між кредитором і позичальником стосовно передачі позиченої вартості на основі зворотності, платності, забезпеченості, терміновості, цільового використання і диференційованого підходу.

Роль кредиту характеризується результатами застосування для економіки в цілому і населення зокрема. Кредит впливає на процеси виробництва, реалізації і споживання продукції, а також на сферу грошового обороту.

Одним із проявів ролі кредиту виступає його вплив на безперервність процесів виробництва і реалізації продукції. Завдяки наданню позикових коштів для задоволення тимчасових потреб відбуваються «припливи» і «відливи» коштів позичальників. Це сприяє подоланню затримки відтворювального процесу, забезпечує безперервність і сприяє його прискоренню. Кредит відіграє важливу роль у задоволенні тимчасової потреби в коштах, яка може бути обумовлена сезонністю виробництва і реалізації певних видів продукції. Використання позикових коштів дозволяє створювати сезонні запаси і здійснювати сезонні витрати підприємств відповідних галузей народного господарства [1].

Значна роль кредиту і в розширенні виробництва. Позикові кошти сприяють збільшенню запасів і витрат, що необхідні для розширення виробництва і реалізації продукції; використовуються для збільшення основних засобів.

Кредит у сфері грошового обороту забезпечує надходження готівки та їх вилучення з обороту через банки на кредитній основі. Таким чином, кредит відіграє важливу роль в утворенні коштів для готівкового і безготівкового обороту і забезпечує безперебійність безготівкового.

Слід мати на увазі, що роль кредиту, сфера його застосування не є незмінними, стабільними. Із зміною економічних умов в країні відбувається і зміна ролі кредиту та сфери його застосування.

Позитивна роль кредиту проявляється шляхом проведення ефективної грошово-кредитної політики, яка в сучасних умовах, головним чином, полягає у використанні жорстких заходів з регулювання обсягу кредитних і грошових операцій. Особливо важливе значення має підтримка стабільності і стійкості національної грошової одиниці і захист інтересів позичальників та кредиторів [1].

Для більш стабільного та безперебійного забезпечення аграрних підприємств короткостроковими банківськими кредитами слід вжити заходів, які стосуються як фінансових установ, так і товаровиробників, а саме: зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств, належне обґрунтування обсягів банківських кредитів, бізнес-планування виробничої та фінансової діяльності, дотримання термінів повернення кредитів. Шляхом поліпшення забезпечення аграрних товаровиробників кредитними ресурсами може бути також широке запровадження в практику вексельних позик.

Банківський кредит класифікують за такими ознаками: цільова спрямованість; термін кредиту; вид процентної ставки; валюта кредиту; види обслуговування.

Форми кредиту визначаються залежно від кредитних відносин: товарна, грошова.

У товарній формі кредиту виникають кредитні відносини між продавцями і покупцями, коли останні одержують товари чи послуги з від термінуванням платежу - комерційний кредит, продаж товарів і надання послуг населенню в кредит тощо [2].

В економічній літературі основними, найбільш визнаними є такі принципи кредитування: цільове призначення кредитування; строковість передачі коштів кредитором позичальнику; поверненість позичальником

коштів кредитору в повному обсязі; забезпеченість позички; платність користування позиченими коштами [2].

Слід вказати, що незабезпечені кредити негативно вплинули на банківську систему України.

Платність користування позичкою полягає в тому, що позичальник повертає кредитору не тільки основну суму боргу, а й сплачує додаткові кошти у формі процента. Для встановлення такого принципу є вагомі економічні підстави. Адже коли кредитор передає свої вільні кошти в позичку, то зазнає при цьому подвійних втрат.

Тому, щоб зберегти своє попереднє положення на ринку, кредитор мусить стягувати плату за надані в позичку кошти. Без цього надання позички перетворюється з комерційної кредитної операції в спонсорському і в кредитора зникають економічні мотиви здійснювати позичкову діяльність, розвивати кредит.

Платність позички має важливе значення і для позичальника. Вона стимулює його до більш виваженого рішення щодо доцільності одержання позички, строгого дотримання інших принципів кредитування, ефективного використання позичених коштів тощо. У процентній ставці, що визначає розмір плати за позичку, перехрещуються інтереси кредитора і позичальника, тому дуже важливо для нормального розвитку кредиту, щоб розмір її задовольняв як кредитора, так і позичальника.

Усі принципи кредитування тісно між собою пов'язані, оскільки впливають з сутності кредиту, і тільки в комплексі можуть забезпечити її реалізацію. Тому для ефективного кредитування дотримання всіх його принципів є обов'язковим [3].

Висновки: Враховуючи все вище сказане, ми можемо сказати, що механізм короткострокового банківського кредитування недосконалий. Це пов'язано з недостатньо розробленою нормативно-правовою базою, яка не враховує специфіку сільськогосподарського виробництва. Аграрні підприємства обслуговуються державними та комерційними банками на

загальних умовах. Відсутність конкурентного середовища в банківській системі призводить до встановлення надмірно високих процентних ставок за користування кредитними ресурсами для сільськогосподарського підприємства, що вплинуло на його фінансовий стан.

Ми вважаємо, що ці питання необхідно досліджувати й у майбутньому. Ситуація постійно змінюється, і механізм короткострокового банківського кредитування сільськогосподарського підприємства вимагає подальшого вивчення і постійного удосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексейчук В.М. Кредит і кредитне забезпечення як система / В.М. Алексейчук // Агроінком, 2007 р. - № 9-10. - С. 97-103.
2. Дем'яненко М.Я. Удосконалення кредитної системи і механізмів кредитування сільського господарства. В кн. забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України на внутрішньому і зовнішньому ринках // За ред. В.М. Трегубчука. - К.: Інститут економіки та прогнозування, 2007. - 260 с.
3. Дем'яненко М.Я. Організаційно-економічний механізм кредитування аграрних підприємств / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. - 2008. - № 3. - С. 25-31.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електроний ресурс] / – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2010-UF>.

УДК 336.713 (477)

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Ю.О. Щербина, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено діяльність комерційних банків в ринковій економіці, проаналізовано структуру банківської системи, яка виконує функції "кровоносної системи" економіки, дано оцінку її впливу на формування ринкової соціально-орієнтованої економіки в Україні і показано перспективи розвитку.

Ключові слова: банк, банківська система, комерційні банки, центральний банк.

Постановка проблеми: актуальність даної теми полягає в тому, що вона дозволяє розібратися з проблемою розвитку комерційних банків як складової фінансово — банківської системи України та її економічного зростання взагалі. Адже саме через фінансову систему здійснюється процес акумуляції фінансових ресурсів суспільства і забезпечується їх найефективніше і раціональне використання. Звідси походить провідна роль таких фінансових інститутів у суспільстві як комерційні банки. За своїм місцем в економічній системі банки найближче стоять до бізнесу, його потреб, його кон'юнктури, що постійно змінюється. Саме тому ринок висуває банк у число основних, ключових сегментів економічного регулювання. Сьогодні вони здатні запропонувати клієнту до 200 видів різноманітних банківських продуктів та послуг [2]. Однією з найважливіших функцій системи комерційних банків є управління грошовим обігом у країні, а також здатність «робити гроші», розширювати кредитні ресурси народного господарства, через що їх часто називають «фабриками кредиту», а також різноманітні послуги у вигляді надання гарантій, доручень, консультацій, управління майном тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До розгляду цієї теми зверталось багато економістів, зокрема: Ганах Н.І., Дзюблюк О., А.М. Мороз, Прокопенко Н.С., Пуховкіна К. та інші.

Постановка завдання: метою даної статті є дослідження діяльності комерційних банків в ринковій економіці.

Виклад основного матеріалу досліджень. Етимологія слова «банк» сягає до французького слова «banque» та італійського «banca». Ці слова відповідно означають «скриня» та «лавка» і описують дві основні функції, які виконували банки. «Скриня» вказує на функцію збереження, оскільки вона є місцем, де зберігається щось цінне. В Італії у XII сторіччі слово «banca» означало стіл, прилавок або робоче місце. Такі столи встановлювались на майданах, де відбувалася жвава торгівля товарами. Торгівля велася з використанням різноманітних монет, що карбувались як державами, так і містами й навіть окремими особами. У цих умовах потрібні були спеціалісти, які б знали на монетах, що були в обігу, могли б оцінити і дати пораду при їхньому обміні.

Перший банк у сучасному його розумінні виник в Італії у 1407 році (Banca di San Uscorgio) в Генуї [3]. Джерела сучасної банківської справи треба шукати у діяльності середньовічних міняйл Північної Італії.

Сучасний стан розвитку економіки України потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для їх стабільного та ефективного функціонування. Ця потреба обумовлюється тим, що банківська система України — одна з найважливіших і невід’ємних структур ринкової економіки і є одним з основних чинників політики економічного зростання. Адже через неї здійснюється процес акумуляції фінансових ресурсів суспільства і забезпечується їх найефективніше і раціональне використання.

Банківська система — законодавчо визначена, чітко структурована сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю.

За своєю структурою банківські системи різних країн істотно відрізняються. Разом з тим є ряд ознак, які властиві всім банківським системам, що функціонують в ринковій економіці. Це, перш за все, дворівнева побудова.

На першому рівні знаходиться один банк (або декілька банків, об'єднаних спільними цілями і завданнями). Такій установі надається статус Центрального банку. Законом визначено підзвітність Національного банку України (НБУ) безпосередньо Верховній Раді України. На нього покладається відповідальність за вирішення макроекономічних завдань в грошово-кредитній сфері.

На другому рівні банківської системи знаходяться решта банків, які в Україні прийнято називати комерційними банками.

На відміну від центрального комерційні банки покликані обслуговувати економічні суб'єкти — учасників грошового обігу: фірми, сімейні господарства, державні структури. Через ці банки система обслуговує господарство відповідно до задач, що впливають з грошово-кредитної політики центрального банку. Тому комерційні банки можна розглядати як фундамент всієї банківської системи вершиною якої є центральний банк.

Більшість комерційних банків, що функціонують на банківському ринку України, є регіональними. Причому значна частина таких банків (понад 50 %) сконцентрована в Києві та Київській області, а також в областях що вважаються індустріально розвинутими (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська, Харківська — понад 20 %) [1].

Сьогодні комерційний банк може запропонувати клієнту до 200 видів різноманітних банківських продуктів і послуг. Широка диверсифікація операцій дозволяє банкам зберігати клієнтів і залишатися рентабельними навіть при надто несприятливій господарській кон'юктурі. Але далеко не всі банківські операції повсякденно присутні і використовуються в практиці конкретного банківського закладу (наприклад, виконання міжнародних розрахунків чи трастові операції). Але є певний базовий набір, без якого банк не може існувати і нормально функціонувати. До таких операцій, що конструюють діяльність банку відносять: прийом вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;

відкриття та ведення поточних рахунків і банків кореспондентів; переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них; розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. Вони володіють унікальною спроможністю створювати засоби платежу, що використовуються в господарстві для організації товарного обігу і розрахунків, спроможність комерційних банків збільшувати і зменшувати депозити і грошову масу широко використовується центральним банком, який через систему обов'язкових резервів управляє динамікою кредиту.

Комерційні банки — головна ланка дворівневої банківської системи. Систематичне виконання функцій (управління грошовим обігом; забезпечення платіжного механізму; акумуляція заощаджень; надання кредиту; фінансування зовнішньої торгівлі; довірчі операції зберігання цінностей; консультування і надання інформації) і створює той фундамент, на якому базується робота банку і банківської системи в цілому. І хоч виконання кожного виду операцій сконцентровано в спеціальних відділах банку, вони переплітаються між собою, створюючи потужну базу розвитку фінансової системи країни.

Нині в Україні на 48 мільйонів населення приходиться трохи більше двохсот банків, що в 20-25 разів нижче, ніж в розвинутих країнах світу [1]. Отже, з метою всебічного зміцнення банківської системи, забезпечення її ефективної підтримки з боку держави необхідно розглядати питання не лише якісного, але й кількісного розвитку банківської системи України. Кількісний розвиток комерційних банків відбувається під впливом економічних процесів, а не шляхом прямого втручання державних органів управління. Держава має стимулювати розвиток власної банківської системи, інакше з'являться можливості виникнення монополізації на фінансово-кредитному ринку, а на місце вітчизняних банків прийдуть іноземні.

Основні завдання комерційних банків:

- забезпечення безперервності й адекватності грошового обігу;
- здійснення контролю на макро- та мікроекономічному рівнях;
- проведення заходів щодо стабілізації національної грошової одиниці;
- сприяння підвищенню ефективності економіки України в цілому та виробничої сфери зокрема тощо [3].

Функції комерційних банків:

- посередництво у перерозподілі вільних грошових ресурсів;
- мобілізація грошових ресурсів та вкладів від клієнтів;
- надання клієнтам позичок і створення нових платіжних засобів;
- здійснення розрахунків між клієнтами.

Комерційні банки можна класифікувати за різними критеріями: формою власності, розміром капіталу, філійною мережею, діапазоном операцій та іншими [3].

Висновки. Користування послугами комерційних банків стає все нагальнішою потребою підприємств, фірм, державних установ, громадських організацій і приватних осіб. Всі вони потребують відкриття в банках різних рахунків для зберігання грошових коштів, для здійснення різноманітних платежів, для «доходного» розміщення своїх вільних коштів, послуг з обміну валюти, купівлі-продажу цінних паперів, надання позичок тощо.

Все це зумовлює необхідність того, щоб всі члени суспільства були добре обізнані зі структурою і роллю комерційного банку в сучасній економіці. Особливо це необхідно для сучасного українського суспільства, яке йде шляхом ринкових реформ і створення сучасної банківської системи.

Сьогодні стан розвитку економіки України потребує постійної уваги до банківської системи в цілому і комерційних банків зокрема, проведення політики, спрямованої на створення сприятливих умов для їх стабільного та ефективного функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганах Н.І., Особливості сучасного податкового законодавства України в контексті прийняття Податкового кодексу / Ганах Н.І., Прокопенко Н.С. // Регион, город, предприятия в условиях переходной экономики. — Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 2000. — С. 62 — 68.
2. Дзюблюк О. До питання про суть комерційного банку і специфіку банківського продукту/ Дзюблюк О.// Вісник НБУ. — №4. — 2000. — 72 с.
3. Національний банк і грошово- кредитна політика. Підручник / За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза та канд-екон.наук, доц. М.Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 2001. — 368с.

УДК 339.722(477)

ОПЕРАЦІЇ З ДОРОГОЦІННИМИ МЕТАЛАМИ ТА ЇХ РОЛЬ В КРАЇНІ

І.А. Дубачінська, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні етапи розвитку операцій з дорогоцінними металами в світі, досліджено сучасний стан проведення операцій з дорогоцінними металами і камінням та перспективних напрямів їх розвитку.

Ключові слова: дорогоцінні метали, золото, доходи, держава, активи, стабільність, гроші, депозит.

Постановка проблеми. Дорогоцінні метали — це золото, срібло, платина і метали платинової групи у будь-якому вигляді та стані. Операції з дорогоцінними металами включають дії, пов'язані з: виникненням та припиненням права власності та інших прав на дорогоцінні метали; надходженням дорогоцінних металів до місць їх зберігання, а також

зберіганням і відпуском у встановленому порядку дорогоцінних металів; зміною вмісту або фізичного стану дорогоцінних металів у будь-яких речовинах і матеріалах під час їх видобутку, виробництва та використання; ввезенням дорогоцінних металів у країну з-за кордону та вивезенням їх з неї. Золото – це перший з металів, який став відомий людству ще за 12 тис. років до нашої ери. Завдяки своїм властивостям золото так захоплювало алхіміків, що центральним завданням своєї науки вони вважали створення метода перетворення всіх «менш благородних» металів у золото. Це завдання і безнадійні спроби отримати золото із ртуті, сірки, свинцю, міді та інших речовин були варті для деяких стародавніх вчених здоров'я та багатьох років життя. Саме прагнення людства до збільшення капіталу вплинуло на розвиток культури, політики, свідомості, господарства та науки. Отже, з історією золота пов'язана в значній мірі вся історія людства та його культурних успіхів. Скрізь, де зростає добробут, влада, культура, там ми знаходимо значні запаси благородного металу [1].

В умовах світової фінансової кризи підвищується увага саме до найбільш ліквідної форми активів — дорогоцінних металів, їх можна у будь-який момент використати для регулювання платіжного дисбалансу та здійснення міжнародних платежів на державному рівні та для захисту заощаджень на рівні суб'єктів господарювання та населення.

На сьогоднішній день, дорогоцінні метали, перш за все, є гарантом стабільності країни. За списком міжнародної ліквідності золото на першому місці, його по праву можна назвати національним багатством будь-якої країни, яка володіє ним або має золотonosні родовища. Україна входить до сорока золотовидобувних країн світу і тому має зростаючі перспективи до збільшення державних запасів дорогоцінного металу та підвищення стабільності в країні [3]. Тому, на мою думку, дана тема є дуже актуальною для економічного розвитку нашої країни.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Історія розвитку операцій з дорогоцінними металами цікавила багатьох вчених і практиків, серед

яких Анікін А., Борисов А., Власенко В., Миклашевський А., Савлук М., Чухно А. Ними розглянуто етапи функціонування золота в Росії та Україні, теорії, функції грошей та особливості становлення світових грошових систем за часів золотого стандарту до сучасної системи. Однак бракує досліджень з проблем видобутку золота в Україні, проведення операцій з дорогоцінними металами в сучасних умовах.

Постановка завдання. Розгляд еволюції розвитку таких операцій в Україні; дослідження сучасного стану проведення операцій з дорогоцінними металами і камінням та перспективних напрямів їх розвитку; висвітлення основних етапів розвитку операцій з дорогоцінними металами в світі.

Виклад основного матеріалу. Золото — єдиний метал в світі, який має унікальні властивості. Воно не ржавіє, не темніє, не окислюється навіть при високих температурах, його не розчинає майже не одна кислота у світі, воно має дуже високу температуру плавлення і легко піддається обробці, тому протягом століть золото є універсальною формою грошей. Окремих рис грошей золото набуло приблизно 4,5 тис. років тому. Саме в ці часи ним виконувалася функція грошей — бути загальним еквівалентом всіх економічних угод, тобто товаром, який служить засобом міжнародного розрахунку, засобом платежу за вироблену продукцію, мірою ринкової вартості та засобом нагромадження [2].

Першим міжнародним правовим документом, який регулював правила операцій з дорогоцінними металами, була угода між Францією, Бельгією, Італією та Швейцарією про створення так званого Латинського монетного союзу (1865р.). Згодом до нього приєдналися Греція, Румунія, Болгарія, Іспанія, Фінляндія та Сербія. Згідно з угодою країни – члени Латинського союзу вільно карбували монети золота і срібла та використовували їх як міру вартості [3].

З 1860 року золото і срібло видобувалося головним чином у Мексиці, Австралії, Південній Америці та Росії. Тривалий час Україна вважалася

неперспективною територією в колишньому СРСР стосовно дорогоцінних металів. Це пояснювалося тим, що існували великі родовища в Росії, Узбекистані, Казахстані, Киргизії.

Після набуття Україною незалежності стало зрозумілим, що нормальний розвиток господарського комплексу неможливий без дорогоцінних металів, і особливо золота. При загальній недостатній вивченості золотоносності України виявлено 240 родовищ та рудопроявів, виділено три золотоносних регіони: Український щит, Карпати, Донбас. Серед них краще вивчені золоторудні об'єкти в Карпатській провінції (Закарпатська структурно-металогенічна зона, Берегово-Біганський рудний район) [3].

На території нашої держави промисловий видобуток золота здійснювався тільки на одному Мужієвському родовищі у Карпатах, розробка якого почалася тільки у 1953 році. Самородне золото на цьому родовищі характеризується великою різноманітністю морфології, проба золота досить змінна і коливається від 585 до 980. Від початку виробництва загалом в Закарпатті видобуто 646,4 кг чистого золота «999,9» проби шляхом переробки 293 тис. тон руди. Однак, сьогодні з-за браку коштів розробка Мужієвського родовища тимчасово зупинена [4].

Отже, є всі підстави стверджувати, що збільшення інвестицій у золотовидобувну галузь дасть можливість відновити роботи в Мужієво та ввести в експлуатацію нові родовища, завдяки яким зросте видобуток дорогоцінних металів, а отже, й доходи держави. До речі, ціни на дорогоцінні метали стрімко зростають упродовж останніх років. Таким чином, золотовидобувна галузь України має перспективи подальшого розвитку.

Головне завдання процесу накопичення золота полягає у тому, щоб держава й недержавні інституції могли погасити свої зовнішні зобов'язання. В сучасних умовах для захисту своїх заощаджень від інфляції найкращим інструментом довгострокового інвестування

виступають саме дорогоцінні метали. В Україні ліцензію на операції з дорогоцінними металами мають 45 банків, які пропонують своїм клієнтам досить широкий набір операцій з дорогоцінними металами: купівлю-продаж зливків, продаж ювілейних і пам'ятних монет, відкриття поточних і депозитних рахунків у металах [4].

Депозити — традиційний і найбезпечніший фінансовий інструмент для отримання доходів. Депозити в банківських металах умовно поділяють на «готівкові» й «безготівкові». У першому випадку реальний зливков треба купити в банку й покласти його на депозит. Вадю цього різновиду депозиту є маржа між ціною купівлі й продажу, яка досягає сьогодні 10-15% і з'їдає більшу частину можливого доходу, а також комісії деяких банків [1].

При відкритті депозиту в «безготівковому металі» клієнт кладе в банк свої гроші, які перераховуються в еквівалент обраного металу за курсом Національного банку на день відкриття вкладу. Реально метал при цьому не поставляється й маржа, звичайно, відсутня або мінімальна, що справді дає змогу виграти в разі зростання котирувань металу. Отже, безготівковий метал є найбільш цікавим інструментом для приватного інвестора, оскільки ціни тут максимально наближені до світових.

Висновки. Отже, основними факторами, які визначають роль золота, є такі: золото є позанаціональним активом та важливим страховим резервом, тобто джерелом ліквідних ресурсів на випадок надзвичайних подій і не передбачуваних обставин. Сьогодні в умовах світової фінансової кризи золото активно використовується як засіб збільшення та захисту заощаджень від інфляції, враховуючи, що ціна банківського золота з кожним роком істотно зростає. Золото є національним багатством кожної країни. Воно являється першим з металів, до якого привернуло увагу людство. Сміливо можна стверджувати, що за будь-яких умов людство буде витратити чимало зусиль для володіння золотом з метою використання його як загального еквіваленту і гаранту стабільності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учеб. / под ред. Л. Н. Красавиной. — [3-е изд., перераб. и доп.]. — М. : Финансы и статистика, 2005. — 576 с.
2. Луцишин З. О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації / З. О. Луцишин.— К. : Видавничий центр «ДрУк», 2002. — 320 с.
3. Статистичний бюлетень НБУ (електронне видання). Квітень 2010 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт НБУ. Статистика. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
4. Золото: Динаміка зміни ціни: Фінанси [Електронний ресурс] / Сайт ALL-BIZ.INFO: Україна. — Режим доступу : http://www.ua.all-biz.info/uk/finance/single_metal_rate.

УДК 336.71(477)

РОЗВИТОК І ФУНКЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ РОЗВИНУТИХ КРАЇН СВІТУ

С.С. Дюміна, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено теоретичні підходи до визначення функцій центральних банків. Проаналізовано історичний процес створення центральних банків у розвинутих країнах світу. З'ясовано необхідність застосування світового досвіду регулятивної діяльності центрального банку в Україні.

Ключові слова: *центральный банк, емісія грошей, функції банків.*

Постановка проблеми. У всіх країнах світу вузлове місце в організації фінансової системи відводиться передусім центральному банку, який створює сприятливі умови для функціонування цієї системи

через забезпечення макроекономічного аспекту стабільності цін, грошей і надійності банківського сектору.

Цим самим формується одна з найважливіших передумов процвітання держави і людини — здорова банківська система, яка відіграє визначну роль у перетворенні заощаджень різних секторів економіки на найвигідніші види національних інвестицій. Все це надає даній темі особливої актуальності і значущості. Метою статті є дослідження розвитку і функцій центральних банків розвинутих країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку центральних банків та визначення їх функцій останнім часом входять у коло наукових інтересів багатьох вітчизняних вчених, серед яких: Іванов В.М., Софіщенко І.Я., Реверчук С.К., Кравець О.В., Скоморович І.Г., Любунь О.С., Іванець І.В. [1-6]. Водночас зростає кількість спеціальних наукових публікацій з даної проблеми, які стосуються підвищення ефективності діяльності центральних банків у ринковій і перехідній економіці [6]. Однак, історико-теоретична складова досліджень розвитку центральних банків розвинутих держав та їх функцій залишається ще недостатньо вивченою.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування сутності центрального банку як головного ринкового інституту з точки зору пріоритетності серед його функцій. Досягнення цієї мети передбачає вирішення наступних основних завдань: визначення грошово-кредитного регулювання як ключової функції центрального банку, що відображає роль грошової теорії як наукової бази практичних перетворень; теоретичне узагальнення накопиченого досвіду грошово-кредитної політики як основи державного регулювання на макроекономічному рівні; характеристика загальних і особливих сторін функціонування центрального банку як ринкового інституту, саме виходячи із його функцій; формулювання відповідей на актуальні питання вітчизняної практики реалізації грошово-кредитної політики, що виникають на

сучасному етапі, з урахуванням особливостей розгортання фінансово-економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з тим, що центральні банки — це головні органи грошово-кредитного регулювання та реалізації грошово-кредитної політики, основною функцією їхньої діяльності є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Функції, центральних банків, у тому числі з державною формою власності, можна поділити на регулюючі, контрольні й обслуговуючі (рис. 1).

Кожен центральний банк, як емісійний центр країни, здійснює випуск в обіг грошей на кредитній основі. Це відбувається шляхом кредитування комерційних банків, уряду, а іноді й великих підприємств.

Центральний банк є ключовою ланкою, ядром грошової і банківської систем. Центральні банки можуть мати різну форму власності.

Але форма власності центрального банку не має принципового значення для його функціонування, оскільки цільова спрямованість діяльності центрального банку визначається не інтересами його власників, а інтересами всього суспільства.

Наприклад, Банк Англії є найстарішим центральним банком у світі. Розвиток торгівлі та фінансові потреби англійського уряду вимагали появи сильного національного чи публічного банку. З-поміж багатьох схем, що пропонувалися, вибрали ідею Вільяма Петерсона. Вона полягала в тому, що новостворена акціонерна компанія позичала 1 200 000 фунтів англійському урядові в обмін на можливість здійснити емісію паперових грошей на цю суму. Так, 1694 році виник Банк Англії (Bank of England), якого націоналізували аж у 1946 році [4, 192].

Основними операціями Банку Англії на початку його діяльності було обслуговування державних платежів, емісія монет, надання позик урядові.

Крім того, він провадив звичайні банківські операції: залучав депозити і обліковував векселі протягом XVIII — першої половини XIX ст.

Банк Англії мав монопольне право і на емісію паперових грошей у Лондоні та в радіусі 65 миль навколо нього. Його банкноти користувалися великою повагою серед населення. Крім нього, емісію здійснювали провінційні банки, яких у 1793 р. налічувалося 400 [4,192].

У 1797 р. внаслідок наполеонівських воєн, які виснажили запаси емісійних банків, сталася криза. Спершу припинили розмін банкнот на золото провінційні банки, а згодом і Банк Англії. Це спричинило надмірну емісію банкнот, що, своєю чергою, викликало інфляцію. Така ситуація була до 1821 р. Протягом цього періоду Банк Англії здійснював емісію банкнот номінальною вартістю 1 і 2 фунти, аби компенсувати нестачу монет. У 1812 р. уряд оголосив банкноти Банку Англії універсальним засобом платежу.

На сьогоднішній день Банк Англії перебуває на високому щаблі розвитку і виконує три головні функції:

- забезпечення стабільності банківської системи;
- контроль і підтримка курсу фунта стерлінгів, тобто стабільність грошей;
- моніторинг за поточним економічним розвитком країни та інших країн світу.

Банк Франції, заснований у 1880 р. як приватна акціонерна компанія, є центром кредитної системи країни. У 1945 р. Банк Франції був націоналізований — його акції викуплені в обмін на державні облігації. До 1945р. діяльність Банку Франції характеризувалася певними особливостями. По-перше, як центральний банк країни він виконував функції комерційних банків, обслуговуючи безпосередньо торговельно-промислово клієнтуру. Цим пояснюється те, що на відміну від країн він має розгалужену мережу відділень (понад 250). По-друге, Банк Франції здійснював банкнотну емісію, безпосередньо кредитуючи торговельно-

промислові операції, а не через банки. Тому банки рідко зверталися за позиками до Банку Франції. По-третє, його втручання у регулювання кредиту було менш активним порівняно з центральними банками інших країн. Як знаряддя кредитного регулювання він використовував здебільшого обліковий процент [1, 116]. Після прийняття 4 серпня 1993 р. Закону Франції «Про статус Банку Франції» центральна банківська установа країни одержала повну незалежність, зокрема у здійсненні монетарної політики для підтримання стабільності цін.

Банк Японії, заснований у 1882р. як акціонерна компанія, є центром кредитної системи, емісійним банком країни; основним його акціонером є держава. Широке використання банками кредитів Банку Японії дає змогу ефективніше застосовувати при регулюванні грошового обігу і кредиту такий метод, як зміна ставки облікового процента. Система обов'язкових резервів, яку використовують з 1959 р., та операції на відкритому ринку теж відіграють важливу роль у механізмі грошово-кредитного регулювання. [3, 250].

Центральний банк Німеччини виник у 1875 році. Спочатку він мав різні назви: “Королівський”, “Пруський”, “Імперський”, “Рейхсбанк” і, нарешті, — “Дойчбундесбанк” (з 1957 р.). Повноваження Бундесбанку та уряду чітко розмежовані: Бундесбанк відповідає за монетарну політику, а уряд — за фіскальну. Річний звіт Бундесбанку публікується, але не подається ні уряду, ні парламенту. В його управлінні беруть участь 9 центральних земельних банків, хоча нині у Німеччині 16 земель. Бундесбанк має дворівневу систему управління. Його керівними органами є Рада центральних банків та Рада директорів. Рада центральних банків є найвищим органом, який визначає загальні напрями операцій і діяльності правління банку, валютно-кредитну політику. Правління (Рада директорів) відповідає за реалізацію грошово-кредитної політики через відповідні монетарні інструменти, організацію управління діяльністю банку. На основі аналізу розвитку правового статусу Бундесбанку можна

стверджувати, що він на практиці підтвердив свою роль у визначенні жорстких меж грошової маси та їх дотримання.

У США поштовхом до створення центрального банку як органу регулювання грошово-кредитних відносин стають певні події в країні. Основним завданням Федеральної резервної системи США на момент її утворення було запобігання банківським кризам, що відбувалися одна за одною на початку ХХ ст. Коли стало зрозумілим макроекономічне значення монетарної політики і розширився арсенал її інструментів, централізація монетарної влади посилилася, сьогодні федеральні резервні банки США мають значно більші повноваження, ніж територіальні органи центральних банків інших країн [5, 10].

Висновки. Центральні банки поступово перетворилися у кредиторів останньої інстанції і стали виконувати функції банку банків. Виконуючи функцію банку банків центральний банк відкриває кореспондентські рахунки комерційним банкам; проводить міжбанківські розрахунки; кредитує та організовує систему рефінансування комерційних банків. Однією з надзвичайно важливих функцій центрального банку є функція банкіра уряду, завдяки чому центральні банки стають учасниками розміщення і власниками частини державних зобов'язань.

Тож, на основі викладеного матеріалу, можна дійти висновку, що історично процес організації центральних банків відбувався двома шляхами:

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іванов В.М., Софіщенко І.Я. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: Курс лекцій. / В.М. Іванов , І.Я. Софіщенко. – К.: МАУП, 2006. – 232 с.
2. Реверчук С.К. Грошово-банківські системи зарубіжних країн. Навчально- методичний посібник. / С.К. Реверчук. – Львів : «Тріада плюс», 2007. – 160 с.

3. Кравець В.М., Кравець О.В. Західноєвропейський банківський бізнес: становлення і сучасність / За ред. В.І. Міщенко. / В.М. Кравець , О.В. Кравець. – К.: Знання – Прес, 2005. – 470 с.

4. Скоморович І.Г., Реверчук С.К., Малик Я.Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. / І.Г. Скоморович, С.К. Реверчук. – К.: Атіка, 2004. – 340.

5. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. / О.С. Любунь, В.С.Любунь. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 351с.

6. Мочерний С.В., Тришак Л.С. Банківська система України. / С.В. Мочерний, Л.С.Тришак. – Львів: Тріада плюс, 2008.– 304с.

УДК: 33(477):339.92

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Ю.О. Козлова, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні проблеми та перешкоди інтеграції України у світовий економічний простір. Зазначено перспективи розвитку та становлення економіки нашої держави під час перебування її у складі інтеграційних об'єднань.

Ключові слова: *інтеграція, експорт, імпорт, конкурентоспроможність.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день сучасні тенденції світового економічного розвитку ставлять перед Україною нові проблеми та потребують від неї активної участі в їх вирішенні. Сама держава не

може цього зробити, без допомоги інших країн. Тому виникає необхідність інтеграції країни до світового економічного простору. Характерною рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчують на собі їх вплив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем інтеграційної взаємодії національних економік присвячено праці відомих українських вчених, таких як: Багач С., Мартиненко В., Власюк О., Філіпенко А., Рогач О., Шнирков О. та ін.

Постановка завдання. Головним завданням, яке постає перед Україною сьогодні є вирішення проблем та подолання перешкод, що виникають на шляху до успішної інтеграції в світовий економічний простір.

Виклад основного матеріалу. Для України європейська інтеграція - це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи та її інститутів, модернізація правового поля і забезпечення прозорості національного законодавства, поглиблення культури демократії і повага до прав людини[1].

Інтеграція у світове господарство не повинна і не може відбуватися стихійно. Вона потребує свідомих рішень і контрольованості з боку держави. Для цього, на нашу думку, не досить прийняти модель "відкритої" економіки, здійснити лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків. Такий підхід означатиме пасивність держави щодо формування

господарських контактів із зарубіжжям. Її наслідком буде перетворення країни на сировинний придаток промислово розвиненого центру.

На шляху інтеграції України у світовий економічний простір стоїть значна кількість перешкод і проблем, головними з яких можна назвати низьку конкурентоспроможність більшості українських товарів на світових ринках, недосконалу структуру експорту, від'ємне торговельне сальдо, невисоку інвестиційну привабливість України, недосконалість валютної, податкової та кредитної політики, а також деякі не доопрацювання з боку законодавства.

Аналіз товарної структури експорту за січень-липень 2012 року показує, що найбільшу частку у експорті України, як і в попередні роки, складають недорогоцінні метали та вироби з них (11660252,7 тис.дол. США, що становить 29,6%) і мінеральні продукти (4703459,4 тис.дол. США, що становить 11,9 %) [2]. Це означає, що структура українського експорту є недиверсифікована і зосереджена в основному на сировинних ресурсах, напівфабрикатах і невисокотехнологічних товарах.

Основними причинами невисокої конкурентоспроможності української продукції на світових ринках є:

- низька якість, невідповідність сучасним потребам споживачів;
- мала частка готової продукції, орієнтація на товари з низькою доданою вартістю;
- висока енергомісткість виробництва, що ставить вартість продукції у пряму залежність від ціни імпортованих енергоносіїв, в першу чергу це стосується продукції хімічної та металургійної галузей;
- технологічна відсталість і високий рівень зношеності обладнання;
- відсутність у малого та середнього бізнесу досвіду продажу на зовнішніх ринках в умовах підвищеної конкуренції та інші [3].

Ми погоджуємось з думкою Власюка О.С. [4], щодо забезпечити зростання конкурентоспроможності вітчизняних товарів і, відповідно, вдосконалити структуру експорту можна за рахунок наступних заходів:

1) закріплення на державному рівні заходів щодо забезпечення пріоритетного розвитку експортоорієнтованих підприємств, спрямованих на оптимізацію структури торгівлі товарами та послугами, що посприяє диверсифікації експорту на основі модернізації промислово-технологічних потужностей;

2) розробки та впровадження плану дій з підвищення конкурентоспроможності українських експортерів, що базуватиметься на підвищенні продуктивності праці, якості товарів, ефективному використанні ресурсів;

3) реалізації стратегії співробітництва з міжнародними організаціями економічними союзами, ТНК, що забезпечить зміцненню зв'язків з економічними партнерами;

4) розширення системи національної інфраструктури з метою створення потужної логістичної, транспортної та інформаційних ланок, які з'єднують Європу та Азію.

Проблемним залишається питання невисокої інвестиційної привабливості нашої держави. За своїм потенціалом Україна має багато сприятливих умов для інвестування, зокрема такі як дешева робоча сила, відносно невисока вартість оренди, близькість до потужних ринків збуту і сировини (ринки ЄС та країн Азії). Проте, є і ряд недоліків: відсутність кваліфікованих кадрів, недостатньо розвинута інфраструктура, суперечності у законодавстві, пасивність держави щодо стимулювання інвестицій у відповідні галузі, – усунення яких створить сприятливий інвестиційний клімат в Україні [5]. Якщо до початку розгортання світової фінансової кризи в інвестиційному секторі України спостерігалось певне пожвавлення (нехай навіть частково і завдяки офшорам), то із розгортанням кризових явищ не тільки зменшився потік іноземних

інвестицій, відбувся їх значний відтік, особливо із промислового та фінансового секторів. Тому вимагає поглибленого дослідження питання залучення інвестиційних потоків в Україну. Ця проблема на сьогоднішній день має набагато глибший характер, ніж на етапі становлення незалежності України.

Тому, ми вважаємо, що держава повинна проводити спеціальну політику залучення зарубіжних інвесторів, яка б охоплювала розроблення комплексної довгострокової програми розвитку інвестиційної діяльності в країні, міжнародні презентації привабливих інвестиційних проектів і головне — створення сприятливого інвестиційного клімату.

На нашу думку, особливим потенціалом володіє сільськогосподарський сектор України, який потребує уваги з боку вітчизняних та закордонних інвесторів, оскільки ми маємо змогу використати родючість наших чорноземів для отримання доходів, які збільшуватимуть наш ВВП, лише за умов застосування новітніх ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

Серед регіонів нашої країни лідерами щодо залучення іноземних капіталів у галузі сільського господарства є: Київська область (138 млн. дол. США), Львівська (113 млн. дол. США), Івано-Франківська (73,4 млн. дол. США), Дніпропетровська (56,6 млн. дол. США) [6].

Вкрай недосконалою в Україні є валютна, податкова, кредитна й митно-тарифна політика. Вона не забезпечує стабільність національної грошової одиниці відносно провідних валют світу, не сприяє залученню іноземної валюти в країну і використанню її як засобу стабілізації національної економіки та створення державного валютного фонду і разом з тим виштовхує вітчизняне виробництво на узбіччя світового господарства.

Хоча сучасний стан продуктивних сил України значно підірваний суспільно-політичною та економічною кризою, їх потенційні можливості досить великі. В країні на сьогоднішній день налічується близько 700

тисяч осіб, які займаються науково-технічною творчістю. З 22 млн. чоловік активного населення близько 3 млн. становлять спеціалісти з вищою освітою і 2 млн. — з середньою технічною.

Все це є одним із важливих факторів розвитку міжнародної науково-технічної кооперації України, основними формами якої могли б бути взаємодія у створенні науково-дослідницьких та консультативних центрів, співробітництво у галузі науки й техніки при будівництві об'єктів виробничого призначення і соціальної інфраструктури, обмін технологіями, ліцензіями, конструкторськими та проектними матеріалами.

Висновки. Отже, все це свідчить про повільний, але невідворотний процес інтеграції вітчизняної економіки до світової економічної системи. Позитивні наслідки такої інтеграції очевидні вже сьогодні, в першу чергу у сфері міжнародної торгівлі. В той же час можна відзначити відставання інтеграції до світової економіки у фінансовому, ринковому, виробничому секторі, що потребує негайної корекції економічної політики держави з метою збільшення обсягів іноземного інвестування в Україну.

Одним із першочергових завдань держави у забезпеченні входження країни у світові господарські структури є налагодження співпраці з міжнародними економічними організаціями. Останні регулюють діяльність у головних секторах глобальної економіки, поділивши країни на інсайдерів та аутсайдерів. Для перших, тобто членів — учасників угод, створюються сприятливі, пільгові умови здійснення комерційних трансакцій. Тоді як другі обмежуються та дискримінуються на світових ринках. Тому країнам, які прагнуть інтегруватися у світовий простір і посісти там гідне місце, слід передусім досягти угоди з цими організаціями, стати їх учасниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багач С.М. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання/ С.М.Багач//Урядовий кур'єр. - 2008. - №25. - с.5-6.

2. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень-липень 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Філіпенко А.С. Світова економіка: Підручник / А.С.Філіпенко, О.І.Рогащ, О.І.Шнирков та ін. - К.: Либідь, 2009. - с.239.
4. Власюк О.С. Експортна стратегія України як чинник конкурентної боротьби на світовому ринку/О.С.Власюк//Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. – С. 20-27.
5. Мартиненко В.Ф. Залучення зовнішніх інвестицій в економіку України: методологічний аспект// Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. – С. 91-97.
6. Інвестиції в основний капітал за січень-вересень 2010 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?8823>.

УДК 331.2(477)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ

М.І. Макуріна, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті виявлені сучасні проблеми державного регулювання заробітної плати в Україні, а також надані рекомендації щодо їх вирішення.

Ключові слова: оплата праці, «тіньова зарплата», мінімальна заробітна плата, податкова політика, зарплата «в конверті».

Постановка проблеми. Кожна праця вимагає відповідної оплати. Оплата праці є однією з основних економічних категорій, яка поєднує інтереси працівників, підприємців і держави з огляду на задоволення суспільних потреб. Рівень та динаміка оплати праці, механізм її

формування безпосередньо впливають на рівень життя населення, ефективність виробництва, динаміку економічного зростання.

Загальновідомо, що без підвищення продуктивності праці зростаюча заробітна плата призведе, у кінцевому підсумку, до інфляційних процесів. Великого розповсюдження на вітчизняних підприємствах, на жаль, набула виплата заробітної плати за тіньовими схемами.

Проблема легалізації заробітної плати сьогодні визначена урядом як першочергова. Її вирішення залежить від створення справедливої системи оподаткування фонду оплати праці. Не менш важливий аспект – це податкова культура роботодавців та правова освіта найманих працівників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням даної теми займалися провідні вчені різних економічних шкіл: В. Врум, Ф. Герцберг, Е. Лоулер, А. Маслоу, Л. Портер, А. Смітт. Серед вітчизняних науковців питання мотивації та оплати праці в аграрному виробництві досліджували Г. Завіновська, А. Колот, Є. Лібанова, В. Лоботюк, С. Радомський.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення проблем державного регулювання заробітної плати в Україні, які існують на сьогоднішній день та виявлення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Законом України «Про оплату праці» [3] держава здійснює регулювання зарплати працівників підприємств усіх форм власності шляхом установлення розміру мінімальної заробітної плати, інших державних норм і гарантій, умов і розмірів оплати праці працівників установ і організацій, що фінансуються з бюджету, керівників державних підприємств, а також через оподаткування доходів працівників. Державне регулювання оплати праці полягає передусім у визначенні і перегляді розміру мінімальної заробітної плати й умов, які впливають на її величину. Мінімальна заробітна плата встановлюється у розмірі, не нижчому за вартісну величину межі малозабезпеченості в розрахунку на працездатну особу.

Причинами загострення проблеми державного регулювання оплати праці є:

- відсутність дієвого контролю з боку держави за політикою оплати праці;

- недосконалість науково-методичного забезпечення процесу регулювання оплати праці;

- невиконання чинного законодавства. [4, с. 172]

Організація системи оплати праці з дотриманням всіх положень чинного трудового та податкового законодавства є для роботодавців, як українських, так іноземних, виключно складним завданням.

Для працедавців вирішальними для зниження фонду оплати праці є такі причини:

1. Надмірний податковий тягар. Сприйняття податкового навантаження на фонд оплати праці, зокрема відрахувань до соціальних фондів, як зависокого провокує перехід великої частини економіки в тінь.

2. Можливість багатозначної інтерпретації податкового законодавства та його нестабільність. В Україні існує багато несистематизованих нормативних актів, роз'яснень і листів Державної податкової адміністрації, що готуються в рамках її повноважень. Часто такі роз'яснення або не правильно тлумачать закон, або «розвивають» його положення для збільшення обсягів податкових надходжень. Крім того, сам виклад норм податкового права складний для розуміння, що є однією з причин досить вільного тлумачення цих норм Державною податковою адміністрацією. [6]

Фактично соціальний трикутник «працівник – держава – роботодавець» розпадається на два фіскальних ланцюжка: «працівник-роботодавець» і «роботодавець – держава». Третій, соціально-регулюючий ланцюжок – «працівник – держава» існує лише на папері і не має економічного підґрунтя. Податкова політика держави, на жаль, не сприяє підвищенню доходів громадян. Послабилась і регулююча роль держави.

Економічних важелів регулювання розподілу прибутку держава не має. Все регулювання здійснюється лише за рахунок спеціальних режимів оподаткування (пільги, додаткові збори) і виключно «в ручному режимі».

Найбільш вагомим і знаковим було б законодавче створення умов, при яких хоча б для одного із учасників цього ланцюга стало не вигідним (або майже не вигідним) отримувати (або видавати) зарплату «в конверті». Тобто найбільш важливим завданням при реформуванні податкової політики є необхідність визначення тих соціальних пріоритетів, які будуть стимулюватись. Умови для цього покликана створити лише комплексна реформа фінансових взаємовідносин у суспільстві, а саме: реформа заробітної плати; податкова реформа; пенсійна реформа.

Суспільна мораль, як виявилось, визнає зарплату «в конверті» та інші тіньові доходи як моральні і позитивні явища. Офіційна робота, офіційна посада, офіційна зарплата цінуються лише до такої міри, до якої вони забезпечують можливість отримання неофіційних доходів. Заробітна плата «в конвертах» - шлях до зменшення суми сплачених податків, заснований на свідомому ухиленні від оподаткування. Виплата тіньової заробітної плати не вигідна як для роботодавця, так і для працівника, оскільки виплачуючи і отримуючи нелегальну заробітну плату вони працюють незаконно. Це все породжує тіньову економіку, що за різними підрахунками складає близько 40% від загалу і є некерованою. Досягнення нової якості життя в Україні потребує гармонійного балансу інтересів суспільства, держави і бізнесу, соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.

Змінити свідомість громадян та роботодавців в плані боротьби з таким явищем як зарплата «в конверті» дуже важко. І тому ефективніше змінити законодавство, надати більше прав податковій службі щодо порушників трудового законодавства [7].

Сучасна податкова система – механізми нарахування та адміністрування податків забезпечує державі роль лише пасивного

спостерігача, який претендує на левову частку прибутку. Як наслідок, всі домовленості між працівником та роботодавцем про частину прибутку (доходу) що спрямовується на оплату праці досягаються без огляду на державу і дуже часто ці домовленості переростають у змову. Тарифні ставки, розряди та категорії фахівців, назви посад та професій часто ігноруються [1].

Ми погоджуємося з думкою науковців [2] щодо необхідності нормативного введення і визначення поняття «соціального рівня» заробітної плати. Базою для його визначення слід вважати такий рівень грошових доходів, при якому б громадянин, не потребував би ніяких державних пілг та дотацій (виплат на дітей, житлової субсидії, компенсацій на тверде паливо та ін.). Тобто він повинен бути незалежним від державного бюджету.

Отже, необхідно переглянути політику регулювання оплати праці в частині посилення контролюючих функцій держави за процесом формування та розподілу витрат від національного до локального рівнів економіки, що зумовлює необхідну розробку методології та основ обґрунтованого збільшення витрат на оплату праці в Україні. Виникає потреба кваліфікованого комплексного розв'язання проблем раціональної побудови оплати праці на основі взаємодії всіх вказаних функцій з урахуванням трансформаційних перетворень в суспільстві.

Діючи на сьогодні в Україні ставки прибуткового податку гальмують зростання заробітної плати, через що трудові прибутки, які в нормальній ситуації мають виражатися у формі оплати праці, стають «тіньовими», фальсифікуючи статистику загальних прибутків населення. Приведення податкового законодавства у відповідність до вимог часу дасть змогу знизити податковий тиск на підприємства і забезпечити можливість збільшення фонду оплати праці.

Домінуючим завданням у сфері оплати праці є захист працюючих від нерегулярності і неадекватності винагород за працю. Якщо розглянути

досвід розвинених країн, то можна помітити позитивні напрями щодо регулювання заробітної плати. Впровадження економічних реформ у країнах Східної Європи супроводжувалось, як правило, здійсненням численних і різнобічних заходів щодо державного регулювання реального рівня життя населення, забезпечення відповідних соціальних пропорцій. У Польщі, наприклад, на основі прогнозу зростання цін на наступний місяць, який складається міністерством фінансів, розраховується норматив, що визначає припустиму межу приросту зарплати на державних підприємствах. Аналогічні нормативи застосовуються у Болгарії та Румунії. Мінімальна заробітна плата визначається у Польщі щоквартально після консультацій з профспілками, виходячи з результатів обстеження сімейних бюджетів. У бюджетних організаціях та установах Польщі динаміка заробітної плати визначається за допомогою спеціального нормативу по відношенню до динаміки середньої зарплати у матеріальному виробництві. Вважаємо за доцільне ці важливі моменти застосовувати в механізмі політики доходів України. [2, с. 125]

Держава має достатньо сильні позиції у визначенні політики заробітної плати, а важливим завданням держави і надалі має бути сприяння проведенню переговорів між основними соціальними силами суспільства з метою врегулювання соціально-трудових відносин, запобігання масовим трудовим конфліктам.

Останнім часом уряд зробив кроки щодо підвищення рівня життя населення та посилення цільової спрямованості соціальних програм. Помітними стають позитивні зрушення на ринку праці (зменшення числа безробітних, створення нових робочих місць, підвищення соціальних виплат). Водночас залишається і ряд проблем, що потребують термінового вирішення: ліквідація порушень законодавства про оплату праці, подальше підвищення основних соціальних гарантій і наближення їхнього рівня до прожиткового мінімуму, «детінізація» заробітної плати населення тощо. Рівень оплати праці є показником добробуту суспільства. Тому головним

завданням держави як представника інтересів суспільства є не перманентна боротьба з труднощами, створюваними соціально-економічною політикою самої ж держави, а професійно грамотна розробка концепції соціально-економічної політики і послідовне впровадження ефективного механізму забезпечення своєчасної виплати заробітної плати та її відповідний рівень в умовах формування ринкової економіки України.

Висновки. Перегляд механізму державного регулювання у частині посилення контролюючих функцій держави за процесом оплати праці та дотриманням вимог чинного законодавства у цій сфері, на нашу думку, можливий такими шляхами:

1. Переведення всіх розрахункових операцій на безготівкову форму. Ця прозорість процесу розрахунків позбавить роботодавця платити тіньову заробітну плату, оскільки у нього в розпорядженні не буде готівки і всі операції з виплати заробітної плати будуть фіксуватися на рахунках у банку. При цьому потрібно проводити широкий комплекс економіко-правових заходів, які максимально ускладнять, або навіть унеможливлять процес внесення готівки на банківські рахунки, без проходження складної процедури попереднього підтвердження законності походження цих коштів.

2. Зменшення податкового навантаження та удосконалення законодавчих норм з питань стягнення податків. Зрозуміло, коли така значна частина доходів йде на сплату податків, існує природне бажанням зберегти хоча б частку своїх зароблених грошей від неминучої державної експропріації. Податки мають бути легкими для платників.

3. Відміна обов'язкового пенсійного страхування і внесків до фондів соціального страхування. Тобто, дати змогу працівнику самостійно вирішувати чи сплачувати йому внески до фондів, чи ні. В залежності від суми внесків буде і залежати розмір його пенсії. Проте, слід натомість знайти альтернативу пенсійному страхуванню, щоб люди, вийшовши на пенсію, не стикнулись з проблемою бідності. Наприклад, ввести

недержавне накопичувальне пенсійне страхування або ввести альтернативні страхові полюси і т.д.

4. Удосконалення податкової політики, а саме:

- зміна параметрів шкали оподаткування, вдосконалення методики нарахування податків, перегляд системи надання пільг окремим категоріям працівників;

- збільшення розміру неоподаткованого мінімуму заробітної плати і перегляд розмірів прибутків, оскільки він не має бути меншим за реальний прожитковий мінімум, чого вимагає ст. 2 Закону України "Про прожитковий мінімум".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська І.В. Удосконалення оподаткування заробітної плати як шлях до детінізації економіки / І.В. Барановська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. — Т. 15. — Суми: УАБС НБУ. — 2006. — 336 с

2. Гриневич С.С, Кузьменко Н.В. Державне регулювання заробітної плати. // Науковий вісник. Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. — № 16.3. — 2006. — с. 125-128.

3. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua>

4. Синяєва Л. Проблеми регулювання оплати праці та шляхи їх вирішення в Україні // Регіональна економіка. — № 1. — 2009. — с. 171-177.

5. Смітюх Г. Демократична легалізація тіньових доходів – вимога часу. // Урядовий кур'єр. — 2007. — 23 січня. — С.9.

6. Шевчук Л.П. Моделювання та відображення в обліку розрахунку єдиного соціального внеску на основі індикативної заробітної // Економічні науки. Вісник ЖДТУ № 1 (55). — 2010. — с. 173-176.

7. Юшко С.В. Проблеми оподаткування заробітної плати в Україні : ретро-спективний аналіз / С.В. Юшко // Фінанси України. — 2010. — №3. — С 11

ІСНУЮЧІ СПЛАВИ ЗОЛОТА ТА ЇХ ПРОБИ

О.М. Мужеляк, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто історію розвитку золота, його значення, особливості основних сплавів та їх проби.

Ключові слова: золото, ринок, дорогоцінні метали, фінанси, унція, сплав, проба золота, карат.

Постановка проблеми. Дана тема розкриває поняття золота як складової фінансового ринку, його характеристику, розвиток, сплави та проби золота.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Важливе значення золота в економіці та його роль зумовило постійну увагу різних дослідників. Серед зарубіжних авторів особливої уваги заслуговують праці: Бернстайна П., Велдона Г.Т., Готтельфа Ф., Джаджа Ф., Леселза Д., Медхокса С., Парке Л., Стіла Дж., Томсета. Багато українських дослідників аналізують ситуацію щодо процесів становлення та розвитку ринку золота в Україні. Ці питання фігурують у дослідженнях таких вчених, як: С. Варфоломєєв, В. Мельник, А. Святненко, Н. Вернер та ін.

Постановка завдання. Визначено головні причини зростання ролі золота та його популярності на світовому фінансовому ринку. Звичайно, це є дуже важливими аспектами розвитку економіки, що і обґрунтовує актуальність розгляду даного питання.

Виклад основного матеріалу. Історія золота налічує приблизно шість тисяч років. Цей найстародавніший з відомих людині метал в

сучасних умовах посідає важливе місце в міжнародних економічних відносинах, в економіці кожної з країн світу і, нарешті, виступає символом багатства людей.

Золото було першим металом, відомим людині. Вироби із золота знайдені в культурних шарах епохи неоліту (5-4 тисячоліть до н.е.). В стародавніх державах — Єгипті, Месопотамії, Індії, Китаї добування золота, виготовлення прикрас та інших предметів із нього існувало за 3-2 тисячоліття до н.е. Золото часто згадується в Біблії, "Іліаді", "Одисеї" та інших пам'ятках древньої літератури. Алхіміки називали золото "царем металів" та позначали його символом Сонця; відкриття способів перетворення неблагородних металів в золото було головною метою алхімії [1].

Протягом всієї історії фінансових відносин золото було гарантією стабільності валют країн світу. Воно було перлиною для урядів у друкуванні надлишкової кількості паперових грошей і захищало заощадження людей від інфляційних негараздів. Держави, які не застосовували золотомонетний стандарт в управлінні фінансовою системою своїх країн, зазнавали інфляційних потрясінь, оскільки бажання урядів збільшити свої витрати, не маючи при цьому золотовалютного забезпечення, призводило до економічних криз.

Вже більше 5 тисячоліть золото використовується в ювелірному мистецтві для виготовлення прикрас, культових виробів, золочення одягу, часто забарвлене додаванням інших металів в різні кольори та у поєднанні з дорогоцінними та напівдорогоцінними каменями, перлами, емаллю.

Ювелірні вироби все ж не роблять із чистого золота, це не раціонально. Золото м'яке и такі вироби будуть не практичними в експлуатації — на них можуть залишатися подряпини, вмивання, можливі деформації. Тому для виготовлення ювелірних виробів використовують сплав чистого золота з різними легуючими добавками. В якості легуючих добавок проміняють: срібло, мідь, паладій, нікель, цинк, індій, германій.

Існують наступні сплави золота: чисте, червоне, біле, сіре, жовте, рожеве, зелене, чорне, коричневе, фіолетове, блакитне.

Чисте золото — це умовне поняття, хімічно абсолютно чистого золота у природі оскільки в значній кількості його не існує, хоча звичайно можна отримати окремі атоми абсолютно чистого золота.

Червоне золото — це сплав золота з великим вмістом міді. Насиченість кольору визначається вмістом міді — чим вона вища, тим більше виражений червоний відтінок має золото. «Червоне золото» зазвичай містить 50% золота і 50% міді. Іноді вважають синонімами поняття «червоне золото» та червонне золото. Червонне золото дійсно також відноситься до червоного золота, але при цьому має більш високу пробу, ніж звичайні сплави цього виду[2].

Біле золото – це сплав золота з принаймні одним білим металом, як правило, нікелем, марганцем і паладієм. Сплави, що отримали назву білого золота, стали дуже популярними приблизно після 1920 року. Біле золото, що має добре підібраний склад, за зовнішніми характеристиками не поступається платині, при цьому воно набагато зручніше в обробці і тому може використовуватися для виготовлення більш складних за формою ювелірних виробів [2].

З приводу значення терміна сіре золото немає єдиної думки. Вираз сіре золото часто використовують як синонім білого золота. Дійсно, натуральний колір білого золота близький до сірого. Також сірим золотом називають деякі сплави золота з додаванням срібла, марганцю і міді в певних співвідношеннях.

Жовте золото — класичний варіант сплаву золота. Золото жовтого кольору протягом багатьох століть вважалось єдиним видом справжнього золота, оскільки жовтий колір — це колір чистого золота, а тому до сплавів золота інших кольорів довгий час ставилися зневажливо. Тільки лише в останньому сторіччі сплави золота інших кольорів отримали популярність.

Рожеве золото — це сплав золота, міді та срібла, в якому срібла міститься приблизно в п'ять разів менше ніж золота, а вміст міді відносно значний. Золото з рожевим та червоним відтінком було відоме ще в середньовіччі, проте ці сплави були скоріше побічними продуктами роботи алхіміків, а не запланований результат.

Зелене золото — це сплав золота і срібла без використання міді, таке золото в дійсності виглядає як зеленувато-жовте, а не зелене. Із зростанням вмісту срібла золото стає більш блідим. «Зеленим золотом» також можуть називатись металоїди, наприклад, з'єднання золота з рубідієм має темно-зелений колір.

Чорне золото — це одна із самих останніх новинок на ювелірному ринку його стали отримувати зовсім недавно. В даний час відомо кілька способів отримання чорного золота: змішання золота, кобальту, хрому з подальшим окисленням поверхні при високій температурі, покриття шаром чорного родію, рутенію або аморфного вуглецю. «Чорне золото» існує лише у вигляді достатньо тонких покриттів, подробиці технології отримання таких покриттів суворо засекречені. Коштує таке золото шалено дорого.

Коричнєве золото — одне з останніх віянь моди. Це звичайне золото 585 або 750 проб, з більшою долею міді в лігатурі. Таке золото ювеліри піддають спеціальній хімічній обробці. Так само, як і у чорного золота, коричнєве забарвлення формується тільки в поверхневому шарі [2].

Фіолетове золото або аметистове золото дійсно існує, але це не метал — це з'єднання 75% вагових частин золота і 25% алюмінію. Це з'єднання має красивий фіолетовий колір, проте це матеріал не має багатьох властивостей, характерних для металів. Це з'єднання дуже незручне в обробці, дуже крихке хоча фактично має досить високу пробу 750 [2].

Блакитне золото — це сплав чистого золота з індієм. Але такий ювелірний сплав — також металід, він нестійкий і як звичайне золото

використовуватися не може. Лише як вставки в прикраси, тобто як камені. Ще золото «голубіє», якщо воно покрите родієм. Або якщо це дітище аргентинського ювеліра Антоніасси. До цих пір загадка, як йому удалося отримати блакитний сплав з мало не 958 пробою (у сплаві доля чистого золота 90%). Ювелір не квапиться розкривати свої секрети.

Проба золота (від англ. probe, assay) — визначення лігатури в золоті, а також спеціальні знаки, що накладаються контрольними установами для гарантування вмісту благородних металів у виробках. Насьогодні збереглося 4 систем проб, що діяли, найпопулярнішими є метрична і каратная системи.

Каратна система проб — 1 карат дорівнює одній двадцять четвертій частині маси сплаву, згідно з Британською каратною системою (вона поширена в США, Швейцарії і інших країнах). Золото в 24 карати є чистим, в ньому відсутні які-небудь домішки, 14-каратное золото (14k) відповідно містить в собі 14 частин золота і 10 частин інших металів. Ювеліри використовують для виробів проби у 9, 10, 14, 18 і 24 карати [3].

Метрична система визначається кількістю грамів в одному кілограмі ювелірного сплаву. Наприклад, в 1000 р. сплаву 750 проб міститься 750 грам благородного металу і 250 г — доводиться на інші домішки, або лігатуру. Українські ювеліри для виготовлення золотих виробів використовують 375, 500, 585, 750, 900, 916, 958 проб [3].

375 проба — в сплаві міститься всього 38% ,кольори варіюється від жовтого до червоного, сплав блякне на повітрі, оскільки на поверхні утворюється сульфід заліза. 500 проба – міститься 50,5 % золото.

585 проба — сплав, що містить 59% золота, відрізняється твердістю, міцністю, не блякне на повітрі, відмінно піддається куванню, тому широко використовується ювелірами в промисловості.

750 проба — 75,5 % золото міститься в цьому сплаві, кольорова палітра також вельми всіляка: кольори варіюються від яскраво-зеленого до

червоного всіх відтінків. Завдяки своїй твердості, міцності, легкістю в обробці широко застосовується для виготовлення ювелірних прикрас.

958 проба — сплав містить 96,3 % чистого золота, практично не використовується для виробництва ювелірних виробів, воно м'яке і ненасиченого кольору. Собівартість золота 958 проб вище, в порівнянні з іншими пробами золота.

999,9 проба — фактично, чисте золото, «червоне», — як сказали б наші предки. М'який метал, схильний до деформації, не використовується в ювелірній промисловості. Вартість золота на сьогодні 999,9 проби, зрозуміло, найвища.

Золото займає велике значення у валютній сфері будь-якої країни. Обсяг золотого запасу відображає валютно-фінансові позиції країни і служить одним із показників її кредитоспроможності. Держави намагаються на певному рівні на випадок економічних, політичних, воєнних ускладнень підтримувати золоті резерви з урахуванням їх значення. Сьогодні великими держателями золота є США, ФРН, Швейцарія, Франція, Італія, Бельгія, Нідерланди [4].

Висновки. Відомо, що золото не використовують в чистому вигляді, адже це не раціонально і не практично. Для цього ювеліри використовують сплав чистого золота з різними легуючими добавками. Існують наступні сплави золота: чисте, червоне, біле, сіре, жовте, рожеве, зелене, чорне, коричневе, фіолетове, блакитне. Для визначення частки золота у сплаві використовують 375, 585, 750, 958, 999,9 проби.

В сучасних умовах зберігаються певні якості золота як валютного металу, тобто золото продовжує виконувати важливу роль у валютній сфері надзвичайних світових грошей. Воно є гарантією стабільності валют країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вернер Н. Шлях золота / Український діловий тижневик "Контракти". – 2007. – № 20. – С. 6–15.
2. Дорогоцінні метали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dragmet.com.ua/uk/chyste-zoloto.html>
3. Заячківська О.В. Особливості функціонування ринку золота на сучасному етапі/ Заячківська О.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_1/3.pdf
4. Шелудько В. М. Фінансовий ринок: Навч. посібник./ — К.: Знання-Прес, 2002. — 535 с.

УДК 336.717.1

ОЦІНКА ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК

О.В. Неграй, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Інтеграція України до Європейського співтовариства є неминучістю і вимагає удосконалення банківської системи і культури платежів. Це значною мірою стосується розширення розрахунків за допомогою платіжних карток. Саме у даній статті здійснено аналіз ринку платіжних карток в Україні.

Ключові слова: ринок платіжних карток, пластикові картки, безготівкові розрахунки, банківська платіжна картка.

Постановка проблеми. У фінансовій системі України операції з використанням платіжних карток набувають все більшого поширення. Емісія платіжних карток застосовується як для зручності безготівкових розрахунків, так і відображає диверсифікацію фінансових інструментів та послуг. Звичною практикою стає співробітництво банків і небанківських фінансових установ, зокрема банків та страхових компаній при обслуговуванні відповідних потреб клієнтів.

На сьогоднішній день банківська система України досить швидко впроваджує картки міжнародних платіжних систем. Українські банки зацікавлені в розвитку міжнародних платіжних систем, адже, випуск міжнародних банківських карток дозволяє здійснити інтеграцію у світову систему банківських послуг, підняти імідж банку, завоювати ринок та залучити додаткових клієнтів. Банк, взявши участь у міжнародній картковій системі дає можливість опанувати новітні банківські технології, використовуючи могутню інфраструктуру для здійснення розрахунків глобальних масштабах. Але реалізація цих напрямів вимагає значних капіталовкладень у програмне забезпечення банків, банкоматів, платіжні термінали, телекомунікаційні мережі та ін., а також реконструкцію суміжних сфер торгівлі та послуг.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематиці розвитку платіжних карток приділяється все більше уваги. Так, особлива роль відводиться місцю платіжних карток у банківській системі України, аналізу основних тенденції їх розвитку, технічним аспектам виготовлення карток та їх перевагам над паперовими грошима і т. д. Проблемою розвитку ринку платіжних карток займались В.І. Міщенко [1], В.М. Котечков [2], О.М.Роїна [3] та інші. У своїх роботах автори звертали увагу на сучасний стан ринку платіжних карток України, його динаміку та проблеми, які виникають внаслідок його розвитку. Також вони звертають увагу на питання, що стосуються перспектив розвитку платіжних карток різного типу та дослідження оптимальної інфраструктури, яка зможе задовольнити потреби власників платіжних карток.. Однак, залишається чи мало невирішених питань у сфері теоретичних та практичних аспектів розвитку вітчизняного ринку платіжних карток.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка розвитку емісії й обігу платіжних карток та розробка заходів щодо активізації вітчизняною ринку фінансових послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні спостерігається гостра конкуренція банків щодо їхньої боротьби за нові сегменти ринку карткового бізнесу. Зацікавленість клієнтів у надійному і зручному засобі розрахунку стимулює діяльність банків у наданні різноманітних якісних послуг і продуктів. За допомогою карток клієнти можуть отримувати заробітну плату та пенсію, розраховуватися в торговельних мережах, замовляти та оплачувати найрізноманітніші послуги, здійснювати банківські перекази та одержувати кредити.

Банківська платіжна картка — це пластиковий ідентифікаційний засіб, за допомогою якого його держателеві дається змога здійснювати операції сплати за товари, послуги та отримувати готівкові гроші. Вона є спеціальним платіжним інструментом, що здійснює функцію засобу ідентифікації, держатель якого ініціює переказ грошей із відповідного рахунка платника або банку, а також здійснює інші операції, передбачені договором [1].

В свою чергу, банківські платіжні картки розподіляються на різні класи, орієнтовані на певні види соціальних груп клієнтів. Наприклад, основні класи — це такі як VISA – Classic та Gold; MasterCard – Mass та Gold, American Express – Green та Gold. Також існують картки таких класів як: Platinum, Silver та інші. Вибір кредитної картки того чи іншого класу для користувача є передусім питанням престижу та істотно впливає на комплекс додаткових послуг і на розмір страхового депозиту (незнижуваний залишок), що вноситься при отриманні картки. Останнім часом корпоративні картки теж почали поділяти на класи: Business картки (картки для компаній малого бізнесу) та безпосередньо Corporate картки (середній та великий бізнес).

З'явившись в середині минулого століття, банківські картки набули поширення в більш як 200 країнах світу і стали невід'ємним атрибутом цивілізованої людини.

На сьогоднішній день банківські картки виступають ключовим елементом електронних банківських систем, та все більш активно витісняють звичні чекові книжки та готівку. Також операції з банківськими платіжними картками, з одного боку, розширюють спектр послуг банку, а з іншого — є потужним джерелом ресурсів як в іноземній, так і в національній валютах [2].

Власник банківської платіжної картки має цілу низку переваг перед готівкою: надійність збереження власних коштів при втраті платіжної картки, достатньо тільки повідомити банк про втрату картки; зручність при розрахунку за певні товари чи послуги, як і в нашій країні, так і за кордоном, оскільки автоматична конвертація здійснюється за більш вигідним курсом, ніж в обмінних пунктах та можна проконтролювати свої витрати.

Також у власників платіжних карток нещодавно з'явилася ще одна можливість оплачувати рахунки, не виходячи із дому.

У сучасних умовах важливою проблемою постає виявлення тенденцій розвитку ринку платіжних карток. Український картковий ринок швидко розширюється за рахунок нових держателів карток, емітентів, а також точок обслуговування, але існує проблема у визначенні пріоритетів карток різного класу, які мають властивості, що найбільшою мірою задовольняють споживачів України. Також проблемою сучасної української економіки є удосконалення грошово-кредитної системи, яка певною мірою залежить від організації та розвитку банківських платіжних документів, зокрема пластикових карток.

На розвиток безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток негативно впливають: низький рівень купівельної спроможності

населення; незацікавленість населення в користуванні платіжними картками; недостатній розвиток інфраструктури обслуговування платіжних

карток; значні капіталовкладення для впровадження карткових розрахунків; додаткові витрати торговців на придбання та обслуговування обладнання, навчання персоналу [3].

Частка безготівкових розрахунків з використанням пластикових карт в Україні у другому кварталі 2012 року продовжує збільшуватися і порівняно з першим кварталом, зростає до 30% від загальної кількості платежів. При цьому за той самий період, продовжила зменшуватися кількість активних платіжних карт: вона скоротилася на 458 тис. штук до 32,2 млн. карт [5]. Протягом року постійно збільшувався обсяг безготівкових платежів із використанням платіжних карток, зростає кількість самих платіжних карток і термінального обладнання. Виходить, що на одного жителя припадає 1,3 платіжні картки, включаючи і немовлят і людей похилого віку. А ось в 2002 одна платіжна картка припадала на 13 жителів країни. Протягом 2011 року спостерігався швидкий розвиток ринку платіжних карток в Україні як у кількісному, так і в якісному вираженні. Зокрема активно впроваджувалися нові платіжні послуги та операції, які дають змогу контролювати й управляти банківським рахунком, а також здійснювати платежі за допомогою мобільного телефону.

Станом на 1 січня 2012 року загальна кількість платіжних карток, термін дії яких не закінчився, становила понад 57 893 тис. Із них кількість платіжних карток, за якими була здійснена хоча б одна операція протягом року, збільшилася на 5445 тис. шт. (18.5%) — із 29 405 тис. шт. до 34 850 тис. шт. [4].

Лідерами за кількістю емітованих платіжних карток є :

- ПАТ «Приватбанк» — близько 18168 тис. шт.;
- ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» — понад 2896 тис. шт.;
- шт. (із них близько 767 тис. шт. — локальні внутрішньобанківські);
- ПАТ «Державний ощадний банк України» — близько 2011 тис. шт. (із них близько 194 тис. шт. — локальні внутрішньобанківські);

- ПАТ «Укрсиббанк» — понад 974 тис. шт.,
- ПАТ «Промінвестбанк» — майже 927 тис. шт.;
- ПАТ «Укрсоцбанк» — близько 877 тис. шт. [4]

Одним з недоліків є те, що використання банківських платіжних карток на території України ще не розповсюджено, оскільки ринок цих послуг у нас ще знаходиться на стадії розвитку, а це призводить до того, що цими "благами цивілізації" можуть користуватися підприємства й фізичні особи тільки у великих населених пунктах. Ще одним недоліком є те, що певні типи карток можуть обслуговуватися лише в певних банкоматах. Також ще не всюди в торговельних мережах можна зустріти банкомати та платіжні термінали, що так необхідні. За 2011 рік зменшилася кількість банкоматів із функціями внесення та видачі готівки — на 643 од. (до 1080 од.). Лідерами розвитку інфраструктури приймання платіжних карток у регіональному розрізі за станом на 1 січня 2012 року були такі регіони:

- Київська область та м. Київ – 20,72% від загальної кількості;
- Дніпропетровська область – 9,3%;
- Донецька область – 8,7%;
- Харківська область – 6,1%;
- Одеська область – 5,9%;
- Автономна Республіка Крим та м. Севастополь – 5,9% [5].

Інші регіони мають менше 5% установлених технічних засобів, що використовуються під час здійснення операцій із застосуванням платіжних карток [5].

За станом на 1 січня 2012 року кількість підприємств торгівлі та сфери послуг, у яких установлено торговельні платіжні термінали та імпринтери, становила 79340 од., з них у:

- магазинах роздрібної торгівлі – 61022 од.;
- магазинах електронної торгівлі (комерції) – 2488 од.;
- підприємствах сфери послуг – 6999 од.;
- туристичних і розважальних закладах – 8831 од. [4].

За 2011 рік держателями платіжних карток було здійснено операцій із використанням платіжних карток із:

- дебетовою функцією 722,8 млн. шт. (83% від загальної кількості операцій) на суму 527,5 млрд. грн. (92% від загальної суми операцій за картками);
- кредитною функцією — 152,6 млн. шт. (17% від загальної кількості операцій) на суму 48,4 млрд. грн. (8% від загальної суми операцій за картками).

Обсяги операцій за кордоном становили 2,4% (13,6 млрд. грн.) від їх загальної суми [4].

До недоліків банківських платіжних карток можна віднести вплив на них природних чинників: перепад температури, волога, прямі сонячні промені, механічні навантаження. Якщо власник платіжної картки забув або втратив Pin-код, деякі банки беруть додаткову плату, можливі взломи комп'ютерних мереж банку хакерами, перехоплення даних про банківські платіжні картки і його власників при розрахунках через мережу Internet.

Залежно від використання банківських платіжних карток операції за їх допомогою можна поділити на готівкові та безготівкові. Тобто, якщо не знімаючи з картки грошових коштів, здійснюються розрахунки (або інші операції), то такі операції є безготівковими.

За наступними даними можна сказати, що українці все ж таки віддають перевагу готівковим коштам.

Кількість операцій з отримання готівки за 2011 рік збільшилася на 90,1 млн. шт. (16%) порівняно з 2010 роком і становила понад 661,3 млн. шт. (75.5% від загальної кількості операцій за платіжними картками), а безготівкових платежів — на 92,6 млн. шт. (76%) і становила понад 214,0 млн. шт. (24.5% від загальної кількості операцій за платіжними картками).

Серед основних причин не користування карткою для оплати в точках

продажу, на нашу думку є те, що суспільство віддає перевагу готівці (42%), далі зі значним відривом — мала кількість магазинів, що не приймають картки, якими володіють респонденти [4].

В свою чергу не всі банки зацікавленні щодо повного переходу населення до платіжних карток. Це можна пояснити тим, що з одного боку, комісія за зняття готівки у власній мережі банкоматів дорівнює нулю, а з іншого – жодна з фінансових компаній не може своєю інфраструктурою цілком задовольнити потреби власників своїх карт. Ще одним недоліком є проблема дорогого пластику. Витрати на випуск і обслуговування пластикових карт всіх типів Витрати на випуск і обслуговування пластикових карт всіх типів на 1 червня 2012 р становили: Visa Electron – 58,67 грн., Maestro – 58,44грн., Visa Classic –152,18 грн., MasterCard Mass – 155,28грн., Visa Gold – 539,78 грн., MasterCard Gold– 538,22 грн., з початку літа-2012 середньо ринкові витрати пластикових карт набагато змінилися. Зокрема, дуже зросли середні тарифи за картами Maestro — більш, ніж на третину від їх вартості (тарифи за картою VisaElectron при цьому вирости менше — на 5%). Збільшилися і середні витрати для власників класичних карт: на 5% подорожчала в середньому VisaClassic і на 7% — MassMastercard. Середні тарифи за картами GoldMastercard за підсумками літа вирости на 2,6%, а за картами VisaGold, навпаки, знизилися — майже на 0,7% .Також дещо подорожчали картки у євро і доларах [6].

Висновок. Отже, з проведеного дослідження, можна зробити висновок, що всі ці проблеми негативно впливають на розвиток ринку платіжних карток і певною мірою призупиняють його. Таким чином, для розвитку ринку платіжних карток перш за все необхідно викликати довіру спільноти, максимально захистити банківську платіжну систему від не санкціонованого доступу комп'ютерних мереж банку. Також необхідно дещо спростити або вдосконалити механізм користування платіжними картами, так як для людей похилого віку цей механізм є не дуже зручним, розробити захист пластикових карток від природних чинників, розширити

мережу безготівкових банківських пристроїв, а особливо у торгівельних мережах, бо ще не всюди можна розраховуватись платіжною карткою.

Тому можна сказати, що такі банківські продукти як пластикові картки будуть удосконалюватися, ставати більш зручними у використанні, більш захищеними від злочинів та будуть мати сучасний вигляд завдяки інформаційним технологіям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міщенко В.І. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг / В.І. Міщенко, Г.В. Юрчук. – К.: Знання, 2003. – 304 с.
2. Кочетков В.М. Основи аналізу банківської діяльності / В.М. Кочетков. – К.:Тов. “Кондор”, 2007. – 281 с.
3. Роїна, О.М. Банківська діяльність в Україні: нормативні документи / О.М. Роїна. – К.: Знання, 2007. – 234 с.
4. Офіційний сайт новин prostobank.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.prostobank.ua/plastikovye_karty/novosti. – 24.09.2012 г.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=44577>. – 24.09.2012 г

УДК 336.71 (477)

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Д. Г. Мулява, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості створення та побудови банківської системи України з урахуванням її ролі у розвитку економіки країни.

***Ключові слова:** банк, банківська діяльність, банківська система, інфляція, Національний банк України (НБУ).*

Постановка проблеми. В умовах фінансової кризи банківська система України не мобілізувала і не реалізувала усі властиві їй стимулюючі можливості. Нерозв'язаними залишаються проблеми підвищення рівня капіталізації банків, управління ліквідністю, ефективності функціонування банківської системи, удосконалення державної стратегії розвитку банківської системи, яка б сприяла її надійній та ефективній діяльності. Отже, банківська система потребує удосконалення, розробки фундаментальних та прикладних засад її подальшого зміцнення, усунення негативних проявів, які мають місце в сучасній банківській практиці. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність проаналізувати теоретичні основи банківської системи, запропонувати рекомендації щодо поліпшення управління її розвитком, спрямувати цей розвиток у необхідне для економіки та суспільства русло.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Значний внесок у розробку питань теорії і практики функціонування банківської системи здійснили зарубіжні вчені: А. Грязнова, А. Пігу, В. Колесніков, Дж. М. Кейнс, Е. Коен, Е. Шоу, Й. Шумпетер, М. Фрідмен, О. Лаврушин. Зазначеній тематиці присвячені праці вітчизняних вчених-економістів: А. Гальчинського, А. Мороза, Б. Івасіва, В. Лисицького, Г. Карчевої, І. Лютого, М. Савлука, О. Барановського, О. Васюренка, та ін.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є оцінка особливостей становлення та розвитку банківської системи України.

Виклад основного матеріалу. Поняття банківська система, як і більшість визначень в теорії банківської справи, не є єдиним і сталим. У міжнародній практиці найбільш поширеною є думка про те, що банківська система – це сукупність банківських і небанківських фінансових установ, що виконують окремі банківські операції. Як зазначає Савлук М.І.:

«Банківська система має своє особливе призначення, свої специфічні функції, які не просто повторюють призначення і функції окремих банків». Під банківською системою, на його погляд, слід розуміти «законодавчо визначену, чітко структуровану сукупність фінансових посередників грошового ринку, які займаються банківською діяльністю» [1].

Л.М. Стрельбицька і М.П. Стрельбицький надають два визначення поняття «банківська система». У першому варіанті визначення банківська система характеризується як сукупність банків, що виконують відповідні функції. Банківська система, на їх думку – це «сукупність різних видів банків і банківських інститутів в їх взаємозв'язку, що існує в тій чи іншій країні в певний історичний період. Ця система є внутрішньо організованою, взаємопов'язаною, має загальну мету і завдання»[2].

Формування банківської системи України почалося з проголошенням її незалежності та виходом із складу СРСР у 1991 р. До цього часу в Україні не було необхідних передумов для існування самостійної банківської системи. Більшість банківських установ, які діяли на її території у кінці 80-х років, були не самостійними банками, а філіями союзних банків. Вони входили до складу банківської системи СРСР та керувались із союзного центра. Союзна банківська система була не ринковою, тому після проголошення курсу на перебудову з 1988 р. почалось активне її реформування, у тому числі і на території України. У 1990 р. розпочалася розробка проекту Закону України «Про банки і банківську діяльність»[3]. Але найбільш реальним було реорганізувати сам союзний банк, як, наприклад, Федеральну резервну систему США, а не створити самостійні банківські системи в кожній республіці.

Початок формування в Україні власної банківської системи ринкового типу був покладений Законом «Про банки і банківську діяльність», прийнятим Верховною Радою 20 березня 1991 р. [3], в якому чітко розмежовувалися функції Національного банку України (НБУ) та

комерційних банків (КБ), порядок створення, капітал, відповідальність, контроль та інші моменти.

Народногосподарче значення банківського сектора України особливо помітно знизилося в 1994-1995 роках. Одна з ознак цього етапу – низький рівень банківського менеджменту. Це призвело до банківської кризи та банкрутства окремих банків. Протягом 1994 року збанкрутували 12 банків. У 1995 році 20 банків було переведено до стану оздоровлення. Протягом 1996 року збанкрутували 45 банків, а 60 знаходились у стані оздоровлення [4].

На сьогодні проблема прогнозування банкрутства банків залишається надзвичайно актуальною, оскільки лише за 2006 рік в Україні збанкрутувало три банки: ТОВ “Київський універсальний банк”, ВАТ АКБ “Гарант” та АКБ “Інтерконтинентбанк”.

Ці дані свідчать про зріст в українській банківській системі кількості випадків некредитоздатності. У період 1994-1995 років відбувалися зміни акціонерів багатьох банків, здійснювався продаж комерційних банків та їх філій.

Відносно інфраструктури банківської системи, то помітні успіхи досягнуті в формуванні механізму міжбанківських розрахунків, міжбанківського валютного ринку, ринку міжбанківського кредитування й рефінансування комерційних банків.

Певні успіхи досягнуті й у функціональному розвитку банківської системи. Національний банк України (далі – НБУ) як центральний банк досяг значних успіхів у стабілізації національних грошей.

Проте формування банківської системи України постійно натикалося на серйозні перешкоди, які не лише гальмували цей процес, а й нерідко просто повертали його назад, хоча у 2000 році й було прийнято новий Закон України «Про банки і банківську діяльність» [5]. Мова йде, перш за все, про глибоку системну кризу, яку переживає економіка України протягом всього перехідного періоду. Вона виявилась у тривалому

скороченні реальних обсягів виробництва, хронічний розбалансованості державного бюджету, глибокій хвилі неплатежів, високій інфляції. Всі ці процеси призводили до втрати грошових капіталів підприємницькими структурами, перш за все, у малому та середньому бізнесі, що призвело до швидкого згорання розвитку банківської системи в Україні (на початок 2000 р. близько 60% підприємств усіх галузей економіки працювали збитково).

При таких обставинах в Україні дуже повільно розвивався попит на послуги банків, а потім не було економічних передумов для гідного розвитку банківської системи. Тому, не спираючись на помітний зріст основних кількісних показників її діяльності, в цілому рівень розвитку банківської системи України, особливо на фоні банківських систем розвинених країн, є доволі низьким.

Вирішити цю проблему адміністративним тиском на банки (збільшенням мінімального розміру уставного фонду, посиленням вимог відносно капіталізації прибутків та ін.) неможливо, так як прибутковість банків в останні роки постійно знижується, привабливість банківського бізнесу для інвесторів зменшується та їй необхідні для цього внутрішні грошові капітали залишаються обмеженими. Вирішити проблему капіталізації банків, на нашу думку, можливо лише на шляху прискорення ринкової трансформації економіки, зростання її ефективності, оздоровлення державних фінансів та збільшення прибутковості банків.

Глибока довгодіюча криза державних фінансів теж негативно впливає на формування банківської системи, гальмує формування ринкового механізму банківського регулювання, становлення цивілізованих взаємовідносин між комерційними банками. НБУ повинен більшість своїх фінансів відправляти на монетизацію бюджетного дефіциту, обмежуючи до мінімуму рефінансування комерційних банків. Через штучне завищення відсоткової ставки по облігаціях внутрішньої державної позики, банки свої ресурси спрямовують у державні коштовні

папери як найбільш прибуткові активи, обмежуючи кредитування реальної.

Вважаємо за доцільне також наголосити, що, аналізуючи банківську систему країни, можна помітити, як іноземний капітал поступово захоплює вітчизняні банки. Ця обставина може мати двоякі наслідки: з одного боку, кошти банків захищені у випадку внутрішньої нестабільності, але, з іншого боку, вони зовсім беззахисні перед світовими катаклізмами.

Всі ці обставини можуть настільки послабити банківську систему України, перш за все її другий рівень, який, коли процес ринкової трансформації завершиться та почнеться етап економічного зросту, не зможе адекватно виконувати свою посередницьку місію в нових умовах. Тоді буде неминучим широкомасштабне проникнення в Україну іноземних банків, витиснення національного капіталу іноземним. Така перспектива потребує прискореної розробки наукової концепції розвитку банківської системи України.

Висновки. З викладеного можна зробити такі висновки. Банківська система становить основну частину кредитної системи держави. Вона складається з двох рівнів: перший в Україні представлений Національним банком України, а другий – комерційними банками.

Роль банківської системи в економіці держави визначається її функціональними характеристиками. Банківська система є основним джерелом коштів, гостро необхідних для функціонування різних економічних підсистем. Вона приймає участь у розподіленні та перерозподілі благ за допомогою інструментів кредитної системи. Також зараз банківська система переймає на себе більшість грошового обороту, переводячи його в сферу безготівкових платежів.

Технологія здійснення банківського обслуговування клієнтури така, що забезпечує повністю контроль за використанням коштів, які знаходяться в банківських установах, за здійсненням ними банківських операцій, веденням їх повного і своєчасного обліку, збереженням

грошових коштів, інших цінностей, а також первинних документів бухгалтерського обліку.

Вітчизняна банківська система переживає зараз не найкращі часи. Причиною цього, на нашу думку, є посилення конкуренції між банками, нестабільне соціально-економічне положення, постійні зміни у законодавчій базі та ризикова кредитна політика багатьох банків у погоні за високими прибутками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Савлук М.І. Вступ до банківської справи / М.І. Савлук // – Київ: Лібра, 1998. – С.95.
2. Стрельбицька Л.М. Основи безпеки банківської системи України та банківської діяльності/ Л.М. Стрельбицька, М.П. Стрельбицький // – К.: Кондор, 2004. – С.75-76
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25. (втратив чинність на підставі Закону N 2121-III (2121-14) від 07.12.2000).
4. Офіційна інтернет-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 20 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №5-6. – С. 30.

УДК 631.12: 631.3 (456.73)

ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Л.Г. Побережник, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент А. В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано джерела фінансування відтворення основних засобів аграрних підприємств. Визначено економічні проблеми відтворення основних засобів у сільському господарстві

Ключові слова: *основні засоби, відтворення основних засобів, власні та залучені джерела фінансування відтворення основних засобів, лізинг, амортизація.*

Постановка проблеми. За ринкових умов господарювання проблема фінансового забезпечення відтворення основних засобів сільського господарства набуває більшої актуальності. Результативність аграрного виробництва визначається наявністю, станом і структурною комплексністю всіх факторів виробництва: земельних та трудових ресурсів, основних виробничих та оборотних засобів. Сьогодні якісний та кількісний склад основних засобів сільськогосподарських підприємств погіршився, що, в першу чергу, пов'язано з економічними перетвореннями в країні. Становище ускладнюється ще й тим, що необхідність оновлення основних засобів підприємств поєднується з подоланням наслідків фінансової кризи.

Формування оптимальної структури джерел фінансування відтворення основних засобів є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств посідають чільне місце у працях провідних вчених-економістів, зокрема: Н. Демчука, М. Дем'яненка, П. Лайка, І. Луніна, М. Маліка, Л. Мармуль, М. Могилова, Г. Підлісецького, П. Саблука, Л. Синявської, Г.Черевка. Проте окремі питання фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських товаровиробників залишаються невирішеними та потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження джерел фінансування відтворення основних засобів та визначення основних проблем фінансового забезпечення відтворювального процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні засоби сільського господарства становлять нагромаджене суспільне багатство. Вони перебувають у безперервному русі, зміні та удосконаленні. У процесі господарської діяльності кругообіг основних засобів проходить три стадії. На першій стадії відбувається продуктивне використання основних засобів; на другій – перетворення зношеної частини основних засобів, які перебували в продуктивній формі, на грошові кошти. На третій стадії в процесі виробництва відбувається оновлення спожитої вартості частини основних засобів. Відтворення основних засобів – це процес безперервного їх поновлення, складний механізм, який становить інтегровану, органічно пов'язану цілісну систему економічних, організаційних і правових форм та методів господарювання [1].

Фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулювали суб'єкти господарювання і держава. Мета фінансового забезпечення відтворення основних засобів – формування на підприємстві необхідних коштів для відтворення виробничого потенціалу, основне завдання – прийняття рішень щодо складу та структури джерел фінансування цього процесу. Важливе місце у фінансовому забезпеченні відтворювального процесу належить залученню інвестиційних ресурсів, адже інвестиції в основний капітал сприяють забезпеченню розширеного відтворення основних засобів, що, у свою чергу, впливатиме на кінцеві результати діяльності сільськогосподарського підприємства (таблиця 1).

**Джерела фінансування інвестицій в основний капітал
в Україні, млн грн***

Джерела фінансування	Роки					2011 р. у % до	
	2005	2008	2009	2010	2011	2005 р.	2010 р.
Кошти державного бюджету	5077,0	11576,0	6687,0	9479,0	15599,0	307,2	164,6
Кошти місцевих бюджетів	3915,0	9918,0	4161,0	4357,0	6111,0	156,1	140,3
Власні кошти підприємств та організацій	53424,0	132138,0	96019,0	83997,0	112989,0	211,5	134,5
Кредити банків та інші позики	13740,0	40451,0	21581,0	20611,0	37436,0	272,5	181,6
Кошти іноземних інвесторів	4688,0	7591,0	6859,0	3429,0	6544,0	139,6	190,8
Інші джерела фінансування	12252,0	31407,0	16470,0	28794,0	30451,0	248,5	105,7
Всього	93096,0	233081,0	151777,0	150667,0	209130,0	224,6	138,8

* Розраховано за даними [4]

Отже, за даними Держкомстату України за період з 2005 року по 2011 рік інвестиції в основний капітал зросли більш, ніж у 2 рази і в 2011 році становлять 209130,0 млн. грн. Джерелами фінансування інвестицій в основний капітал є кошти державного та місцевих бюджетів, власні кошти підприємств, кредити банків та інші позики, інші джерела фінансування. Найбільшу питому вагу серед джерел фінансування займають власні кошти підприємств і кредити банків та інші позики, які у 2011 році досягли значень – 112989,0 млн. грн і 37436,0 млн. грн відповідно. Слід звернути увагу на те, що протягом досліджуваних років найменшу частку серед наявних джерел фінансування інвестицій в основний капітал займали кошти іноземних інвесторів, що передусім пов'язано з невисоким рівнем інвестиційної привабливості нашої країни загалом.

Так, джерела фінансування відтворення основних засобів

поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні складаються з власних та залучених, зовнішні – з позичених та централізованих. До власних джерел відносять амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, до залучених – внески членів трудового колективу, кошти від емісії акцій та цінних паперів, кошти від продажу майна підприємства, кошти від здавання основних засобів в оренду. В свою чергу, до позичених належать – іноземні інвестиції, лізинг, банківські кредити та інші позики, кошти страхових фондів, до централізованих – кошти державного та місцевого бюджетів, кошти державних та позабюджетних фондів, кошти благодійних фондів [2].

Нерозподілений прибуток є власним джерелом фінансового забезпечення відтворення основного капіталу. Він характеризує частину прибутку підприємства, отриманого в попередньому періоді та не використаного на споживання власниками та персоналом, яка реінвестується на розвиток підприємства. Для наявності цього джерела обов'язковою умовою є прибуткова діяльність підприємства.

Не менш важливим власним джерелом фінансування відтворення основного капіталу є амортизаційні відрахування. Це джерело фінансування не оподатковується та зменшує розмір оподаткованого прибутку підприємств, не потрібні додаткові витрати, пов'язані з мобілізацією цих коштів. Розмір амортизаційних відрахувань залежить від норм амортизації та балансової вартості основних засобів. У практичній діяльності підприємства застосовують різні методи нарахування амортизаційних відрахувань, при цьому дотримуючись амортизаційної політики держави. Методи амортизації дозволяють регулювати інвестиційні процеси, знижувати податкове навантаження на підприємство.

Слід зазначити, що згідно з законодавством України підприємства всіх форм власності мають право проводити щорічну індексацію балансової вартості груп основних засобів. Цей процес визначає дійсну

вартість відтворення в залежності від рівня цін і впливає на величину амортизаційних відрахувань [3].

Банківські кредити є невід'ємним джерелом фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств, але не дуже ефективним, оскільки, високі процентні ставки майже не дають можливості аграріям ними користуватись. До того ж багато сільськогосподарських підприємств є збитковими та неплатоспроможними, з низькими показниками ліквідності, що також унеможлиблює залучення довгострокових кредитів банків [2].

Лізинг є альтернативою довгостроковому банківському кредитуванню. Головні переваги лізингу складаються в відсутності іммобілізації коштів на придбання основних засобів, можливості використання їх на правах оренди. При цьому кожен учасник лізингових відносин має свої переваги. Виробник (постачальник) – збільшує обсяги продажів та прискорює продаж своїх товарів та послуг. Лізингоотримувач – швидко та з мінімальними витратами отримує у користування необхідне обладнання чи транспорт, а по завершенні договору лізингу може викупити у власність предмет лізингу, повернути його лізингодавцю чи обміняти на новий. Лізингодавець – пропонує альтернативне джерело фінансування – фінансовий та товарний кредит, залишаючись власником предмета лізингу протягом строку дії лізингової угоди. Також переваги є і для держави, адже відбувається пожвавлення інвестиційної активності, що зумовлює оновлення основних засобів підприємства, адже лізинг суттєво ускладнює нецільове використання коштів.

Та поряд з цим, сьогодні існують проблеми фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств. Це пов'язано, в першу чергу, з недостатньою державною фінансовою підтримкою. Так, за останні п'ять років обсяги інвестицій в основний капітал за рахунок коштів державного бюджету були в межах 200-720 млн.

грн, що становить 2-6 % від загального обсягу інвестицій та від суми видатків із державного бюджету на сільське господарство [3].

Обмеженість фінансових можливостей сільськогосподарських виробників, невеликі обсяги й нерівномірність надходження коштів з державного бюджету негативно позначаються на придбанні техніки аграріями на умовах лізингу, хоча його переваги є значними.

Ще однією проблемою є відсутність глибокого та надійного контролю з боку державних структур за цільовим використанням коштів за призначенням та не врахування сезонності робіт (немає стабільного фінансування у конкретно визначені періоди року), що фактично підсилює диспаритет цін [1].

Висновки. Отже, фінансування відтворення основних засобів є важливим аспектом діяльності кожного сільськогосподарського виробника. Та поряд з цим існують значні проблеми, вирішення яких необхідно здійснювати у найближчому майбутньому для розвитку, підтримки сільського господарства України та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Агрес О.Г. Розвиток джерел фінансування для відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств / О.Г. Агрес // Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2011. – № 18.1. –

С.157-161.

2. Євтушенко О.А. Теоретичні аспекти фінансового забезпечення відтворення основних засобів / О.А. Євтушенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 39-42.

3.Могилова М.М. Економічні проблеми формування та відтворення основних засобів у сільському господарстві / М.М. Могилова, Г.М. Підлісецький, Я.К. Білоусько // Економіка АПК. – 2012. – № 1. – С. 58-65.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Оперативна статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

П.Ю. Солдатюк, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А. В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто співробітництво України з Міжнародним валютним фондом, здійснено дослідження етапів співробітництва.

Ключові слова: міжнародний валютний фонд, кредитні відносини, інвестування, дефіцит бюджету.

Постановка проблеми. Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом розпочалось ще в перші роки її незалежності. Але виникає проблема, оскільки влада не виконує усі умови договору і МВФ відмовляється від співпраці. Для України є дуже важливим співробітництво, адже це дає змогу знайти інвесторів для покращення економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему співробітництва з міжнародним валютним фондом досить на глибокому рівні досліджували вчені-економісти: А. О. Ревуцькі[4], В. П. Колосова[1], О. Шкарпова[3].

Постановка завдання. На сьогодні існує нагальна проблема у вирішенні питання подальшого продовження співробітництва з Міжнародним валютним фондом. Україні необхідні інвестори, які можуть дати довгострокові дешеві кредити. Адже кредитні відносини країни є реформостимулюючим фактором економіки.

Виклад основного матеріалу. МВФ створений для регулювання валютно-розрахункових відносин між державами і здійснення фінансової допомоги країнам-членам через надання їм за виникнення валютних труднощів, зумовлених порушенням рівноваги платіжних балансів, позик в іноземній валюті. Але ефект від роботи з МВФ полягає не так в отриманні коштів для структурної трансформації економіки, як у створенні фондом «економічної репутації» для країни. Детально проаналізувавши діяльність міжнародних фінансових організацій та інвесторів, можна простежити певну залежність: ні великий інвестор, ні міжнародна чи регіональна організація не спрямують у країну кошти, якщо вона не має досвіду співробітництва з МВФ[1].

Співпрацю України з Міжнародним валютним фондом можна розподілити на етапи, які характеризуються фінансовою взаємодією у рамках відповідних програм.

Перший етап (1994 – 1995 рр.) характеризується наданням МВФ кредитів за програмою системної трансформаційної позики в сумі \$742 млн. для підтримки платіжного балансу України. Труднощі з ним виникли внаслідок загострення економічної кризи та змін у структурі і цінових умовах зовнішньої торгівлі, основною з яких став перехід до світових цін на енергоносії. Також Україна отримала \$2 млрд. на фінансування дефіциту держбюджету. В обмін на фінансування уряд зобов'язався здійснювати приватизацію, демонополізацію ринків, лібералізувати ціни та зовнішню торгівлю, а також стабілізувати курс національної валюти. Ці вимоги, попри постійні нагадування фонду, було виконано лише до кінця 90-х, до того ж не в повному обсязі[3,4].

На другому етапі (1995 – 1998 рр.) було реалізовано три програми «Стенд – бай» затверджені в обсязі \$2185,5 млн. Ці кредити призначалися для підтримки курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України. Завдяки реалізації двох перших програм наша держава отримала доступ на світові ринки капіталу, а за третю в

серпні 1997 р. було відкрито кредитну лінію терміном на один рік на загальну суму \$ 542 млн. Україна отримала лише \$242,2 млн., оскільки у березні 1998 р. МВФ відмовив у наданні чергових траншів через порушення урядом окремих показників Меморандуму економічної політики, зокрема дефіциту державного бюджету. 4 вересня 1998 року рада виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду затвердила програму розширеного фінансування (EFF) для України. В Україну надійшли кошти двох траншів позики на перебудову фінансового сектора у сумі 200 млн. дол. та кошти двох траншів позики на розвиток підприємств II етапу у сумі 200 млн. дол.[1,4].

Третій етап (1998 – 2001 рр.) розпочався з вересня 1998 р. запровадженням трирічної Програми розширеного фінансування, якою передбачено надання позики загальною сумою \$2,226 млрд. Головна її мета – сприяння макроекономічній стабілізації в Україні і виходу на позитивну економічну динаміку, забезпечення протягом 2001 – 2005 рр. щорічних темпів зростання реального ВВП на рівні не менше 4 – 5%. На 1 січня 2001 р. у рамках цієї програми отримано понад \$1 млрд., які пішли на поповнення валютних резервів НБУ. Протягом 1999 року було підписано ще два системних проекти: Проект реформування державних ресурсів на суму 200 млн. дол., та Проект реформування державного управління на суму 200 млн. дол.[4]. Метою цих проектів було: реформування системи державного управління, запровадження ефективного режиму державного регулювання та заходів щодо боротьби з корупцією, удосконалення підготовки і виконання бюджету, перебудова структури державних витрат.

Четвертий етап (2002 -2008). Наприкінці 2002 року Кабінет Міністрів України серед прийнятних форм подальшого співробітництва України з МВФ на без кредитній основі обрав програму “попереджувальний стенд-бай”, яка була затверджена 29 березня 2004 року Радою Директорів МВФ. Угода була укладена строком на 12 місяців, і фактично надавала можливість отримати від МВФ зарезервованій кредит у сумі,

еквівалентній 411,6 млн. СПЗ, що складав близько 600 млн. дол. США (30 відсотків квоти України), у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни. Враховуючи деякі ризики впровадження програми в березні 2005 року програму було завершено.

У період з 2005 по 2008 роки співробітництво України з МВФ було сконцентровано у сфері технічної допомоги. Виникла необхідність поступового перенесення центру ваги у співробітництві з МВФ у площину безкредитних стосунків, узгодження головних параметрів макроекономічної політики з тенденціями та прогнозами розвитку світової кон'юнктури, з динамікою і напрямками світових фінансових та інвестиційних потоків та поглиблення координації у сфері валютної політики.

П'ятий етап (2008 - 2011). У зв'язку із несприятливою ситуацією на світових фінансових ринках, втратою взаємної довіри фінансових інститутів по всьому світу, виникненням стурбованості стосовно ризиків розповсюдження недовіри з країн-партнерів, а також невизначеністю перспектив світової економіки, Україна постала перед необхідністю отримати підтримку з боку міжнародних фінансових організацій, зокрема, Міжнародного валютного фонду. Враховуючи зазначене, 15 жовтня 2008 року Українська Сторона запросила до Києва місію МВФ для проведення консультацій з питання залучення Україною ресурсів Фонду в рамках програми співробітництва «Стенд-бай». Було досягнуто домовленості щодо сум та умов залучення коштів. Графік вибірки коштів Україною був розрахований на два роки із загальним обсягом фінансування в 802% від квоти України в МВФ, або 11 млрд. СПЗ (приблизно 16,4 млрд. дол. США). Після погодження параметрів програми 3 млрд. СПЗ були в терміновому порядку зараховані до золотовалютних резервів Національного банку України[1].

В рамках цієї програми «Стенд-бай» Україна отримала три транші загальним обсягом 7 млрд. СПЗ (10,6 млрд. дол. США). Частина другого

траншу у розмірі 1,5 млрд. доларів США та третій транш у повному обсязі були спрямовані безпосередньо до Державного бюджету України[1].

28 липня 2010 року Україна ухвалила нову спільну з МВФ програму «Стенд-бай» на загальну суму 10 млрд. СПЗ (15,1 млрд. дол. США), строком на 2,5 роки, скасувавши Угоду «Стенд-бай», затверджену в листопаді 2008 року у тому числі усі транші, що ще залишилися відповідно до тієї Угоди. 2 серпня 2010 року Україна отримала перший транш згідно нової програми у розмірі 1 250 млрд. СПЗ (1,89 млрд. дол. США), з них до бюджету направлено 675 млн. СПЗ (1,022 млрд. дол. США)[4].

Рада Директорів 22 грудня 2010 року виділила транш у розмірі 1 млрд. СПЗ (близько 1,5 млрд. дол. США), з яких 1 млрд. дол. США надійшов на підтримку державного бюджету[4].

Очікується, що кошти у розмірі 2 млрд. СПЗ будуть зараховані на рахунок НБУ для підтримки золотовалютних резервів[4].

Загалом, в рамках співробітництва з МВФ протягом 2008 – 2011 років Україна отримала 9 250 млн. СПЗ (еквівалент 14 430 млн. дол. США).

Висновки: На нинішньому етапі входження України до європейської спільноти співробітництво з МВФ необхідно продовжувати, оскільки ця організація є провідною аналітичною установою у світі, яка «тестує» країни на предмет можливості співпраці з інвесторами. Також слід зазначити, що кредитні відносини країни є реформостимулюючим фактором. Аналізуючи зміст і механізм запропонованої фондом Україні нової кредитної програми «Попереджуваний стенд – бай», потрібно зазначити, що за своєю природою вона більше відповідає вимогам часу, ніж попередні програми.

Також пріоритетним у відносинах нашої держави з міжнародними фінансовими організаціями є питання пошуку альтернативних джерел дешевого довгострокового запозичення[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колосова В. П. „Кредитування економіки України міжнародними фінансовими інститутами ”/ В. П. Колосова //Фінанси України, 2000 – №2. – с 5
2. Кредиты МВФ//Журнал европейской экономики, 2005 – №2. – с 3
3. Шкарпова О.,Фонд у поміч / О.Шкарпова //Контракти, 2006 – №39. – с 10
4. Ревуцька А. О. „Напрями поглиблення і оптимізації співробітництва України з міжнародними фінансовими установами/ А. О. Ревуцька //Вісник НБУ, 2002 – №3. – с 7

УДК 336.76(477)

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ю.В. Ананійчук, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А. В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито поняття фондового ринку і його структури. Головну увагу приділено розгляду активної участі держави у розвитку фондового ринку, яка створює ефективний механізм контролю і управління. Визначено проблеми та перспективи подальшого розвитку фондового ринку в Україні.

Ключові слова: фондовий ринок, індекс, біржа, суб'єкти, перспективи, аналіз, розвиток, акції, ПФТС.

Постановка проблеми: Фондовий ринок є невід'ємною частиною економіки будь-якої держави. Він є цілісною системою, з набором своїх правил і механізмів, що дозволяють як придбати та продавати цінні папери, страхувати себе від ризиків.

До основних проблем фондового ринку України в загальному розумінні, можна віднести його недостатню розвиненість, слабку законодавчу базу, низький рівень ліквідності цінних паперів, недостатню технічну оснащеність та інформованість громадян про фондовий ринок і його інструментах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою різних аспектів фондового ринку в країнах Заходу займаються наступні економісти: Бакаре Х.А., Банкінг Т., Барр Р., Брайен Дж. О., Бойд Би., Ван Хорн Дж. До., Кэммбелл Р., Хмиз О. та ін.

С. Москвін приділив увагу сучасному стану фондового ринку України [2].

І. Шкодина розглянула тенденції розвитку вітчизняного ринку цінних паперів [3], тоді як Э.Найман присвятив свою роботу фундаментальному і технічному аналізу [4].

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження стану функціонування фондового ринку України, виявлення основних проблем розвитку та шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб уявити стан фондового ринку

України, необхідно розглянути тенденції його розвитку за останні кілька років. України, необхідно розглянути тенденції його розвитку за останні кілька років

Динаміка показників економічного розвитку України в 2010 році, зокрема і ринку цінних паперів, свідчить про закріплення позитивних тенденцій. Серед головних позитивних змін, які були характерні для економіки України в цей період та сформували надійну основу для подальшого зміцнення ринку цінних паперів, а також сприяли відновленню її інвестиційної функції, можна виділити такі:

- подальше уповільнення споживчої інфляції, приріст якої за підсумками становив 9,1% порівняно з 12,3% у 2009 році;

- зростання індексу промислової продукції, який за підсумками 2010 року становив 11,0%, тоді як за 2009 рік він знизився на 21,9%. [2].

Початок 2010 року для індексу акцій був досить позитивним - менш ніж за п'ять-шість місяців індекс «Української біржі» збільшився до рівня в 2615,07 базисного пункту. [2].

З початку року зростання максимуму досягло майже 80%, при цьому висхідний рух ринку здійснювався практично без жодних значних корекцій, а психологічно значущий рівень в 2000 пунктів ринок взагалі не помітив.

Усього за минулий рік зростання індексу українських акцій склало 67,9%. Інший український фондовий індекс ПФТС (Перша фондова торгова система) за підсумками 2010 року зріс на 70.2%. 31 грудня індекс ПФТС закотився на позначці в 975,08 пункту, таким чином за рік додавши до свого значення 402,17 пункту. Для порівняння, в 2009 році індекс ПФТС збільшився на 90%. [2]

Наведені дані, хоча й відображають позитивну тенденцію розвитку фондового ринку України, проте минулих висот котирування багатьох фінансових інструментів ще не досягли. У зв'язку з цим, для подальшого поступового розвитку ринку необхідний комплексний підхід до вирішення поставлених проблем.

Однією з проблем фондового ринку України, не дивлячись на мінливу динаміку цін, все одно залишається ліквідність. Найбільший денний оборот на «Українській біржі» склав 60 мільйонів гривень, на ПФТС денний обсяг складає в середньому 30 – 40 мільйонів гривень, в той час як на ММВБ (Московська міжбанківська валютна біржа) денний оборот торгівлі акціями становить 1 – 2 мільярди доларів, а на провідних світових майданчиках значно більше. Такий низький обсяг угод по українських бірж спричинений серйозним недоліком ліквідності. По акціях, які найбільш затребувані на вітчизняній біржі в день проходить у кращому випадку 10 – 20 угод, за акціями не настільки популярним може

бути і одна угода на тиждень. Акції наших компаній набагато більше потребують на торгових майданчиках за кордоном, ніж на вітчизняних ринках. До того ж вивести вкладений капітал часом завдання не з простих. З цим зіткнулися в 2009 році інвестори, коли гривня різко впала по відношенню до американського долара і вкладники серйозно постраждали на різниці в курсах. Серйозні інвестори не зацікавлені, у такому мало ліквідному ринку, тому основними суб'єктами вітчизняного ринку є спекулятивні зарубіжні фонди, націлені на швидке отримання прибутку, і українські фінансові компанії, що давно працюють на цьому ринку[9].

Звичайні громадяни практично не мають доступу на фондовий ринок. За статистикою за 2010 рік тільки 7% населення України знають, що таке фондовий ринок і що в нього можна вкладати гроші. Кількість громадян, що вклали гроші в акції вкрай мало, станом на 2008 рік в ІСІ (інститути спільного інвестування) фізичними та юридичними особами було вкладено 2 мільярди гривень, в той час як на банківські депозити - 160 мільярдів. Така ситуація викликана, на нашу думку в першу чергу, відсутністю реклами такого фінансового інструменту вкладення капіталу, та державної програми розвитку фондового ринку до теперішнього часу. Доступ на вітчизняний фондовий ринок обмежує також його слабка технічна оснащеність. Така послуга як інтернет-трейдинг існує всього кілька років. Він дуже поширений в усьому світі і дозволяє фізичній особі власноруч, через комп'ютерну програму, торгувати на фондових ринках, сплачуючи комісійні брокерові за скоєні угоди. Це економить час, кошти і дає клієнтові можливість бачити свої операції в реальному часі. В Україні кількість користувачів цієї послуги поки вимірюється сотнями, в світі ж таких користувачів вже мільйони.

Враховуючи досвід зарубіжних країн і накопичений вітчизняний досвід, проблеми розвитку фондового ринку України можуть вирішуватися шляхом реалізації наступних завдань: рівень ліквідності фондового ринку може бути підвищений шляхом розвитку, як інтернет-

трейдингу, так і активної участі держави. Розвиток інтернет-трейдингу – це важіль залучення дрібних і середніх інвесторів на ринок і популяризація торгівлі на ринку як доходного, цікавого і модного виду діяльності. Активна участь держави у розвитку фондового ринку дозволить створити ефективний механізм контролю і управління, а також умов для інвестицій коштів недержавних пенсійних фондів та інших організацій. Державні гроші так само можуть бути інвестовані в акції вітчизняних підприємств.

Слід зазначити, що Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку схвалила програму розвитку фондового ринку до 2015 року.

Проект цього документа пропонує механізми вирішення проблем:

- низької ліквідності ринку;
- поліпшення інфраструктури ;
- спрощення валютного регулювання.

Але його учасники чекають від регулятора виконання головних завдань захисту прав акціонерів і розширення списку емітентів акцій. У програмі міститься більше ніж, 120 заходів по вирішенню проблем. У короткостроковій перспективі (до кінця 2012 року) планується дозволити звернення концесійних корпоративних облігацій, знизити вимоги до лістингових паперів, дозволити включення в лістинг біржі акції, які вже пройшли процедуру лістингу на інший фондовому майданчику. Потенціал місцевого ринку в найближчі два роки державна комісія з цінних паперів та фондового ринку буде розкривати шляхом стимулювання первинних розміщень цінних паперів (ІРО). Пробудити інтерес емітентів до ІРО планується через спрощення умов випуску та розміщення паперів, також очікується зміна вимог до андеррайтерам і введення – до маркет-мейкера.

Серед валютних інновацій програми розвитку фондового ринку – спрощення порядку здійснення операцій з іноземною валютою для резидентів, з тим щоб українські інвестори могли активніше купувати цінні папери емітентів інших країн. Планується врегулювати випуск та

обіг валютних деривативів. Документ також декларує необхідність обов'язкового створення Центрального депозитарію.

Довгострокова перспектива (до кінця 2015 року) розвитку фондового ринку передбачає скасування торгівлі з відстрочкою платежу – всі операції повинні будуть здійснюватися тільки в режимімиттевої поставки проти платежу. Результатом виконання програми має стати більша публічність компаній, що працюють на фондовому ринку, в частині розкриття інформації про кінцевих власників.

Висновки. Таким чином в Україні на даному етапі її розвитку існує безліч проблем, суперечностей і перешкод, які паралізують нормальне функціонування ринку цінних паперів. Сюди можна віднести як нерозвиненість елементів інфраструктури, прозорих, законних зв'язків між ними через відсутність необхідної законодавчої бази, так і недостатня привабливість для закордонних інвесторів,(причиною чому служить корупція в рядах владних структур), низький ступінь надійності українських цінних паперів (через недостатню ступеня інтеграції в світові фінансові процеси). Тому вважаємо,що перехідної економіки України значним кроком наближення до світових ринкових відносин є розробка стратегії розвитку, вдосконалення і виходу українського фондового ринку на світовий рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» із змінами, внесеними згідно із Законами № 2601. N 5178-VI (5178-17) від 06.07.2012[Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
2. Звягильский Е. Л., Капіталізація - основа і напрям підвищення вартості України / Е. Л. Звягильский // Фінанси України. – 2010. - № 10. – С. 46-49.
3. Москвин С. Фондовий ринок України: місце зустрічі можна змінити / С. Москвин // Дзеркало тижня. – 2010. -№ 14. – С. 78-79.
4. Шкодина І. Тенденції розвитку ринку цінних паперів України / І. Шкодина // Фінанси України. – 2010. - № 10. – С. 15-17.

5. Найман Э. Мала енциклопедія трейдера / Э. Найман. – К.: «ВИРАР. Альфа Капітал», 2006. – С. 35-36.

6. Фінансові новини [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://e-finance.com.ua/ru/stock>

7. Відомості про фондовий ринок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nssmc.gov.ua/fund/info>

8. Грищенко Д. Фондовый рынок в Украине / Д. Грищенко // Деловая Украина. – 2007. - № 13. – С. 21-22.

9. Ліга. Фінанси [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://finance.liga.net/stock/2011/1/27/news/20227.htm>

УДК 336.74:004.087

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Н.В. Гаркуша, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А. В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено переваги та недоліки розрахунків електронними грошима, а також перспективи цих розрахунків в Україні.

***Ключові слова:** безготівкові гроші, електронні гроші, інформація, електронні платіжні системи, Інтернет-аудиторія, емітент, купюра, валюта.*

Постановка проблеми. Останнє десятиріччя характеризується появою інноваційних продуктів для здійснення платежів, чому певною мірою сприяє науково-технічний прогрес і розвиток фінансового ринку. Майже щодня суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють безліч різноманітних платежів, пов'язаних з оплатою товарів (робіт, послуг), перерахуванням до бюджету податків, зборів, інших обов'язкових

платежів тощо. Слід зазначити, що головною формою розрахунків між юридичними особами, а також розрахунків з участю фізичних осіб, пов'язаних із здійснюванням ними підприємницької діяльності є безготівкові розрахунки. Тому буде доречно розглянути методику організації та перспективи розвитку безготівкових розрахунків. Однією з форм сучасних безготівкових грошей виступають електронні гроші. Актуальність дослідження полягає у тому, що позитивна динаміка збільшення Інтернет-аудиторії, підвищення швидкості появи на віртуальній арені нових сайтів і наростання темпів розвитку електронної торгівлі дозволяють вести мову про серйозні перспективи розвитку електронних платіжних систем мережі Інтернет. В наш час залишається актуальним завданням дослідити всі позитивні та негативні сторони електронних грошей як категорії та з'ясувати, чи зможуть вони з часом виступити заміном паперових грошей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, яке пов'язане з обігом електронних грошей, почали займатися вчені досить недавно, але слід відмітити їх значний вклад у розвиток цього феномену на території як України, так і інших країн. На етапі становлення та розвитку фінансового ринку поняття «електронні гроші» розглядали та аналізували такі вчені як: Александрова М., Дмитрик Н., Лебедева А., Маслова С., Міщенко В., Савлука М., Свиридук І. та інші. Вони загалом характеризували зміст та особливості електронних грошей. У публікаціях відображається, як правило, правовий або технічний аспект новацій. Представники фундаментальної економічної науки не дійшли єдиної думки щодо сутності електронних грошей і тієї ролі, яку вони відіграватимуть у майбутньому. Серед відомих економістів ведеться дискусія стосовно наслідків, які може викликати розвиток електронних грошей.

Метою даної статті є аналіз сучасного стану систем електронних грошей та визначення подальших перспектив розвитку їх в Україні, а

також виявлення переваг та недоліків цього явища як нового платіжного засобу для здійснення платежів.

Виклад основного матеріалу. В нашій державі формується законодавча база, що регулює діяльність електронними грошима. Електронні гроші - це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента. Електронні платіжні системи (Інтернет-гроші) - це фактично електронний еквівалент звичайних грошей, які використовуються при розрахунках між покупцем і продавцем в Інтернет-магазинах. При цьому емітент випускає електронні аналоги реальних грошей. Вони купуються користувачами, які з їх допомогою оплачують придбані товари і послуги, після чого продавець погашає їх у емітента. Збільшення використання платіжних систем неминуче, оскільки вони мають дуже важливі і незаперечні переваги, такі як:

- 1) доступність (будь-який користувач має можливість безкоштовно відкрити власний електронний рахунок);
- 2) простота використання (для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно яких-небудь спеціальних знань, всі наступні дії інтуїтивно зрозумілі);
- 3) мобільність (незалежно від місця свого знаходження користувач може здійснювати зі своїм рахунком будь-які фінансові операції);
- 4) оперативність (переказ коштів з рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд) [1, с.87].

Таким чином, електронні платіжні системи мережі Інтернет дозволяють зручно проводити розрахунки, не замислюючись про курси валют, черги в банківських касах, час перерахування грошей та інше. Виникнення таких електронних платіжних систем зумовило те, що електронна комерція в світі стала набирати значних обертів, а розрахунки кредитними картками стали небезпечними та повільними. Тому наприкінці 90-х років ХХ ст. виникла потреба у надійній грошовій системі,

пристосованій до розрахунків у мережі. З'явилась нова помітна ніша у сфері розрахунків - електронні гроші.

Електронні гроші мають такий ступінь захисту, що їх неможливо підроблювати навіть теоретично. Більше того, цифрові гроші дозволяють уникнути елементарного обдурювання з боку продавця: поки покупець товар не отримає, переведеними грошима продавець скористатися не зможе. Зручності, які отримує власник електронного гаманця, мабуть, можна уявити собі самостійно. Кількість товарів і послуг, які можна придбати за електронні гроші, стрімко росте, тому економиться час при розрахунках електронними коштами. Наступна перевага – це те, що вже існує низка товарів і послуг, які можна придбати тільки за електронні гроші. Власники електронних грошей можуть давати або отримувати кредити. Звичайно, цифрові гроші, існуючи цілком самостійно, тісно прив'язані до звичного паперового еквівалента. У будь-який час їх можна перевести в гривневу чи валютну готівку або виконати зворотню процедуру. Електронні гроші є зручним розрахунковим засобом, за допомогою якого можна купляти товари, сплачувати послуги, отримувати оплату за виконану роботу, не відходячи від комп'ютера. Такі операції стали реальними завдяки появі електронних платіжних систем.

Електронні платіжні системи в Україні проходять бурхливий процес зростання. Їх нині налічується близько десятка, але найактивніші - «WebMoney Transfer» та «Інтернет.Гроші» (на технології PayCash). Електронні гроші системи «Web-Money Transfer» приймають 300 інтернет-магазинів, а розрахунки у системі «Інтернет.Гроші» виконують понад 90 інтернет-магазинів [1, с. 91].

Всі платіжні системи засновані на використанні кредитних платіжних карток або ж так званого електронного гаманця.

Застосування пластикових карток у країнах із розвиненою ринковою економікою вже стало більше ніж звичайною практикою. В Україні пластикові картки лише починають займати свою нішу на ринку

банківських та торговельних послуг. Економічний ефект від упровадження й використання пластикових карток важко переоцінити. Зниження потреби в готівці може дати щорічну економію коштів Держбюджету в розмірі 60-100 млн дол. [4, с. 48]. Це також дасть змогу залучити й змусити працювати ті кошти, які знаходяться нині в населення, допоможе в боротьбі з тіньовою економікою шляхом повернення до банківського обігу коштів. Для банків пластикові картки також є вигідними як нова сфера послуг, що приносить значні прибутки.

В електронній готівці використовується система «сліпого» цифрового підпису Чаума. Згідно цієї системи, підписувач інформації бачить її лише в частині йому необхідній, але своїм цифровим підписом завіряє достовірність всієї інформації: емітент бачить гідність купюр, але не знає їх серійних номерів, які знає тільки їх власник. Таким чином, покупець має електронні гроші, які мають визначену, підтверджену вартість. Ними вже можна оплачувати товари і послуги. Унікальний номер «монети» генерується клієнтським забезпеченням, а перед відправленням «монети» до банку для сертифікації, номер «запечатується в непрозорий конверт» шляхом множення на ступінь випадково згенерованого числа. Банк завіряє «монету» і накладає свій цифровий підпис. Ні емітент, ні третя сторона вже не в силах порушити приватність платника.

Користувачами електронних грошей можуть виступати як фізичні так і юридичні особи. Але, якщо електронний шопінг для фізичних осіб стає звичним, то для юридичних осіб у сфері операцій електронної купівлі-продажу залишаються проблеми насамперед законодавчого порядку. У податковому та бухгалтерському обліку розрахунки за допомогою електронних грошей відображаються так само, як розрахунки з борговими вимогами. Оподатковуються операції оплати товару, послуг борговими вимогами відповідно до законодавства України. Але найголовніше, що можуть виникнути проблеми у податковому обліку. Насамперед це може бути пов'язано з визначенням першої події. Усе до

банальності просто. Варто зазізнитися з отриманням паперових документів, що підтверджують факт купівлі-продажу (реалізацію враховано за фактом надіслання електронних документів), до моменту перевірки податковим інспектором — і санкції забезпечені. З великою вірогідністю інспектор розцінить як необґрунтований облік валових витрат, що зменшили базу оподаткування з податку на прибуток, і як неправомірне — відшкодування податку на додану вартість.

Крім того, використання механізму електронних грошей вимагає втручання третьої сторони для проведення кожного грошового розрахунку. Тому на відміну від готівки, коли споживач платить іншому споживачеві, при використанні електронних грошей, необхідною умовою є наявність посередника, який забезпечує проведення грошового потоку. В той час як паперові гроші випускаються в відкрито циркулюючій системі, тобто в системі, в якій банкноти вільно переміщуються між агентами, більшість електронних грошових схем, які функціонують на даний момент, працюють у формі закритих циркулюючих систем, в яких багаторазові перекази коштів між агентами не допускаються. Наступна проблема розрахунків електронними грошима – Інтернет-шахраї. За оцінками експертів, частка шахрайства у сфері електронних розрахунків становить 1-2% від обсягу всіх операцій [4, с. 50].

Незважаючи на зазначені переваги електронних грошей, сучасний період їх розвитку умовно ще можна назвати «дитячим», оскільки все-таки залишається віддаленість перспективи їх повсюдного проникнення, тому непомилково вважати, що широке використання цих грошей – поки ще теоретична концепція. Однак потрібно визнати, що електронні гроші мають величезний і малодосліджений потенціал, який у майбутньому, завдяки імпульсам інформаційно-технічної революції, які важко передбачити, може перетворити їх на реально діючий феномен економічного життя.

З огляду на вказані фактори та існуючі перепони, Україна повинна знайти критичні точки та визначити пріоритетні напрями розвитку електронних платіжних систем. Наша країна взяла курс на європейську інтеграцію, а це означає, що український бізнес-простір буде глобалізуватись, тож необхідні зручні та швидкісні платіжні засоби, роль яких виконують електронні платіжні системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лук'янов В. Розвиток міжнародних платіжно-розрахункових віносин та їх вплив на платіжні системи в Україні // Банківська справа. - 2010. - № 2-3. - с. 86-95.
2. Заєць О. Плюси і мінуси карткового бізнесу в Україні // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 2. – с. 27-29.
3. Постанова Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні. Національний банк України від 25.06.2008 р. N 178.
4. Маглаперідзе А.С. Удосконалення методів прискорення розрахунків з покупцями продукції підприємства // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ, №8. - 2010. – с.47-52.

УДК 336.71:339.732.2

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ

Г.В.Зарванська, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто напрями співробітництва України з Європейським банком реконструкції та розвитку, визначено основні принципи та етапи діяльності Банку в Україні, досліджено проблематику інвестування та розвитку приватного сектора економіки.

Ключові слова: кредити, підприємництво, інвестиції, приватний бізнес, промисловість, банки.

Постановка проблеми. За умов гострого дефіциту власних капіталовкладень, необхідних для проведення структурної перебудови економіки, важливого значення набуває залучення в Україну зовнішніх джерел фінансування, зокрема іноземних інвестицій. Активізації залучення інвестицій в економіку України сприятиме реформування власності, приватизація державних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема співробітництва України з Європейським банком реконструкції та розвитку викликає зацікавленість у науковців. Цій проблемі присвятили свої наукові роботи такі дослідники, як Єпіфанов А. О., Міщенко В. І.[3], Корнилюк Р. О.[1], та інші.

Постановка завдання. Метою статті є вирішення питань співробітництва України з іноземними інвесторами; активізації залучення інвестицій в економіку України; створення сприятливих умов для ефективної діяльності іноземних інвесторів; дійовішого використання кредитів, що надаються ЄБРР для розвитку приватного сектора економіки, малого і середнього бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Серед широкого кола учасників іноземного інвестиційного кредитування на Україні сьогодні вагоме місце посідає Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Головна мета його кредитів – розвиток підприємництва, роздержавлення та приватизація, фінансова підтримка малого та середнього приватного бізнесу.

Банк відіграє роль каталізатора економічних змін, сприяє залученню іноземних і місцевих інвестицій у країнах операцій, а також допомагає

іншим установам державного та приватного секторів. За статутом не менше ніж 60% обсягу його фінансування повинні бути спрямовані на реалізацію проектів у приватному секторі[3].

Україна вступила до ЄБРР 13 серпня 1992 р. У листопаді того ж року Рада директорів схвалила стратегію діяльності в Україні. Відповідно до неї він зосереджується на підтримці реформ у фінансовій галузі, проведенні приватизації та післяприватизаційної підтримки підприємств, фінансуванні проектів у сільському господарстві, енергетиці, транспорті та охороні навколишнього середовища[2].

Після вступу України до ЄБРР їй було відкрито кредитну лінію ЄС на суму 130 млн. екю(європейська грошова одиниця - євро), яку практично відразу було використано.

Основними напрямками діяльності банку на Україні є:

- надання прямих кредитів та участь у спільному (з іншими кредиторами) фінансуванні;
- інвестування акціонерного капіталу підприємств приватного та державного сектору;
- гарантоване розміщення цінних паперів, випущених приватними та державними підприємствами;
- полегшення доступу підприємствам до внутрішніх та міжнародних ринків капіталу шляхом надання гарантій, фінансових консультацій і сприяння в інших формах;
- надання або участь у позиках та надання технічного сприяння для реконструкції й розвитку інфраструктури.

У своїй діяльності на Україні банк завжди керується такими основними принципами:

- а) не повинен конкурувати з іншими організаціями;
- б) спеціалізується на сприянні у проведенні реформ країнами, що мали планову економіку;
- в) вкладає кошти головним чином у приватний сектор.

У 2000 р. в Україні ЄБРР різко збільшив обсяги власного портфеля як у державному, так і в приватному секторі. Банк визнав за необхідне реформувати енергетику та комунальне господарство як умову надання великих інфраструктурних кредитів. Крім того, ЄБРР збільшив кількість українських банків-посередників у роботі з кредитними лініями. Загальний обсяг асигнувань Банку в Україні у 2000 р. становив 293 млн. євро. За станом на 31 грудня 2001 р. Європейським банком реконструкції та розвитку підписано в Україні 57 проектів (не включаючи завершені та реструктуровані) на загальну суму близько 1,4 млрд. євро, з них 46 передбачено для реалізації у приватному секторі. Усього за станом на 31 грудня 2001 р. вкладення у приватний сектор становили 62,7% від загального обсягу фінансування ЄБРР. Решта 37,3% — надано до державного сектору[1].

За цією програмою укладено 145 проектів на суму 133,9 млн. дол. США. Найбільше коштів спрямовано у харчову промисловість (30%), на транспортні послуги (8,59%), у легку (8,22%) та деревообробну (7,88%) промисловість, сільське господарство (переробні галузі) (7,48%), хімічну промисловість (7,16%). В обслуговуванні кредитної лінії брали участь комерційні банки «Аваль», «Ажіо», «Вабанк», «Надра», Приватбанк, Український кредитний банк, «Україна», Західноукраїнський комерційний банк.

У лютому 2009 року банк надав 135 мільйонів євро на реалізацію чорнобильських проектів. Крім того, триває співпраця установи з "Укрзалізницею", яка має отримати позику у розмірі 62,5 мільйона євро для купівлі вагонів[1].

Якщо уважно проаналізувати діяльність ЄБРР на українському ринку, можна виявити певні особливості, які рідко афішуються представниками банку. Зокрема, переважна більшість нових проектів ЄБРР у 2009 році була спрямована на підтримку експансії іноземних компаній та банків у ключових секторах економіки.

Так, серед шести фінансових установ, які отримали кошти від ЄБРР, нема жодної, яка би повністю належала українському приватному власнику. І лише одна з обраних - державний Укрексімбанк - не була інститутом з іноземним капіталом.

Серед банків, які отримали 500 мільйонів доларів, вкладених ЄБРР у фінансовий сектор, фігурують австрійський "Райффайзен банк Аваль" - 125 мільйонів доларів, італійський Укрсоцбанк та угорський ОТП-банк - по 65 мільйонів доларів, російський "Ренесанс-Капітал" - 25 мільйонів доларів, німецький Прокредитбанк - 20 мільйонів доларів.

У 2009 році ЄБРР розпочав фінансування трьох іноземних фірм на аграрному ринку - інвестиційного фонду NCH, компаній "МАС-Україна" та Noble-Ukraine. Американський інвестиційний фонд NCH New Europe Property Fund L.P. тільки в Україні контролює 35 аграрних господарств та компаній із зберігання зерна[2].

За кошти ЄБРР завод з виробництва насіння будуватиме "МАС Україна" – дочірня компанія французького кооперативу Maisadour Semences S.A., що працює у різних сегментах агробізнесу – насіння, зерно, овочівництво, птахівництво, торгівля.

Щорічний кредит на поповнення оборотних коштів Noble Resources Ukraine LLC (Бермуди) використовуватиме для закупівель, зберігання та експорту аграрної продукції. Також кошти ЄБРР підуть на придбання і реконструкцію елеваторів.

Важливим етапом у діяльності ЄБРР в Україні стало створення Українського Мікрофінансового банку (УМБ) з обсягом капіталу 10 млн. євро. Участь ЄБРР у цьому проекті полягає в інвестиції в акціонерний капітал на суму 2,0 млн. євро і кредитні лінії на суму 4,7 млн. євро. Загальна вартість проекту становить 32 млн. євро. Іншими акціонерами є Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Фонд підтримки підприємств у нових незалежних державах (ІМІ), Німецько-український фонд (Трансформ), Голландський фонд DOEN та Американський державний

фонд WNIS. Банк призначений для забезпечення доступу до фінансових послуг для мікро- та малих підприємств України, надаючи тим самим безпосередню підтримку розвитку приватного сектору[4].

На сьогодні ЄБРР визначив стратегію співробітництва з Україною та розробив загальний план сприяння реформам, згідно з якими 2/3 засобів, що виділяються, припадає на кредити, а 1/3 – на здійснення технічної допомоги.

Кошти від ЄБРР надходять в Україну найчастіше через Національний банк України шляхом відкриття кредитних ліній.

Міжнародні проекти НБУ впроваджує, виходячи із загальнодержавних інтересів розвитку українського ринкового середовища, становлення та підтримки вітчизняного товаровиробника. Для НБУ ці проекти не є прибутковими: з отримуваних НБУ 2% сплачуються поточні витрати по обслуговуванню кредитної лінії (0,5%), а 1,5% спрямовуються на створення резерву для перекриття витрат, передбачених текстом угоди[3].

Вартість інвестиційних кредитів, які надає ЄБРР для підприємців, становить не більше ніж: відсоткова ставка ЄБРР (LIBOR. + 1) плюс 2% НБУ (з них: 0,5% – плата за управління та 1,5% – маржа кредитного ризику банків-учасників) плюс від 1% до 5% (маржа комерційного банку); одноразова комісія ЄБРР за надання кредиту – 1% (Front-End приватним підприємствам через банки в Україні). В цілому відсоткова ставка не перевищує 14%, при цьому максимальний розмір кредиту, що надається клієнту, становить 2 500 000 дол. США, максимальний термін – 5 років із пільговим періодом 2 роки.

Висновки. На сьогодні, з урахуванням покращення економічної та фінансової ситуації в Україні, підвищення попиту на середньо - та довгострокові фінансові ресурси з боку бізнесу можна сказати, що стратегічні орієнтири ЄБРР щодо України змінюються на краще, а саме збільшуються обсяги фінансування, інвестування в загальнодержавні та

комерційні проекти. В Україні створюються сприятливі умови для розвитку партнерства зі світовою спільнотою у сфері малого та середнього бізнесу. Приватний бізнес — фундамент ринкової економіки, опора відкритого демократичного суспільства, запорука подальшого ефективного розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

5. Корнилюк Р.О. Європейський банк реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakony.com.ua/juridical.html?catid=38430>
6. ЄБРР в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ubrr.com.ua/>
7. Міщенко В. І. Європейський банк Реконструкції та Розвитку: інвестиційне кредитування в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/17814/
8. [Стратегія діяльності ЄБРР в Україні](#) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/526298-evropeyskiy-bank-dae-ukrajini-200-mln-evro.html>

УДК 336.74

ПОХОДЖЕННЯ, СУТНІСТЬ ТА ВАРТІСТЬ ГРОШЕЙ

І.С. Копач, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито походження, суть та вартість грошей. Головна увага приділена історії походження грошей, їх сутності та визначено роль грошей для людства.

Ключові слова: гроші, загальний еквівалент, концепція походження грошей, демонетизація золота, кредитні гроші, вартість грошей.

Постановка проблеми. Незважаючи на чисельні дослідження грошей, їх суть як особливого суспільного засобу, здатного виконувати роль загального еквівалента, досі дискутується. Не відкидаючи інші твердження, ми виходимо з того, що гроші – це особливий товар, суспільна корисність якого полягає у здатності бути загальним еквівалентом і формою вартості товарів, виражати затрати суспільно-необхідної праці, що втілена у товарі, опосередковувати рух і обмін товарів, об'єднувати приватну працю товаровиробників у систему суспільної праці, забезпечувати еквівалентність обміну між товаровиробниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання походження, сутності та вартості грошей хвилювало чимало науковців у всі часи. Зокрема, Аристотель вважав, що гроші виникли внаслідок угоди між людьми або запроваджені законодавчими актами держави задля полегшення обміну товарів. Класики політичної економії А.Смітом та Д.Рікардо зробили науковий аналіз походження та природи грошей.

К. Маркс довів безпідставність раціоналістичної концепції.

Постановка завдання. Метою даної статті є розкриття походження, сутності, вартості та ролі грошей у товарообмінних операціях.

Виклад основного матеріалу. Щоб дати науково достовірне тлумачення суті грошей, потрібно перш за все дослідити їх походження. На жаль, світова економічна думка не дала однозначного пояснення цього процесу.

Засновники класичної політичної економії дійшли висновку, що виникнення грошей зумовлено труднощами безпосереднього обміну продуктами праці.

Поступово учасники обміну впевнювалися в тому, що серед продуктів, котрі обмінюються на ринку, є такий, який найчастіше питають, тобто він має найбільшу споживну вартість. Цей продукт завжди можна легко обміняти на необхідне в даний момент благо. Припустимо, що таким продуктом у даній місцевості є сіль. Її починають приймати всі в обмін на звичайні продукти, і тим самим вона поступово набуває нової споживної вартості - властивості бути загальним товарним еквівалентом. В такій ролі у різних народів виступали, крім солі, ще худоба, хутра, сіль, зерно, метали та ін. [3].

Стихійне закріплення за одним з товарів ролі загального еквіваленту означало, по суті, появу грошей в їх найпростішому вигляді. Вони вже могли виконувати базові грошові функції – засобу вимірювання вартості та засобу обігу. Проте на цій примітивній формі розвиток грошей не зупинився.

В міру розвитку товарного виробництва, зростання продуктивності праці, ускладнення та розширення територіальних меж обміну ринок неухильно посилював вимоги до грошового товару. Зокрема, посилювалися вимоги щодо портативності, здатності легко ділитися і відновлювати потрібну форму, довготривалого зберігання фізичних якостей, високої питомої вартості та здатності тривало утримувати її на незмінному рівні та ін.

Потреби ринку в забезпеченні ефективного обміну та його вимоги до грошей набули поступово настільки важливого значення, що відбулося розмежування природної споживної вартості грошового товару, як його здатності задовольняти певну потребу людини, і його специфічної споживної вартості як грошей – здатності задовольняти потреби ринку в засобах обігу, зберігання вартості тощо.

Як видно з викладеного, виникнення та розвиток грошей – це тривалий еволюційний процес, зумовлений стихійним розвитком товарного виробництва та обміну. Таке трактування походження грошей

одержало назву еволюційної концепції. Воно є більш науково достовірним і створює сприятливу базу для в'яснення суті грошей.

Визнання еволюційної концепції походження грошей не відмінє зовсім питання про роль раціонального фактора в творенні грошей, перш за все про роль держави. Завдяки своїй суспільній природі і надзвичайно важливій економічній та соціальній ролі гроші і держава існують в тісному взаємозв'язку і взаємовпливі. Тому нема підстав взагалі заперечувати роль держави в еволюції грошей. Але ця роль не конституююча, а трансформуюча, тобто не держава створює гроші як економічне явище, але вона може визначати та змінювати зовнішні атрибути грошей, тобто впливати на форму грошей з метою кращого пристосування їх до ефективного виконання суспільної ролі [4].

Крім еволюційної концепції походження грошей є ще раціоналістична концепція, суть якої полягає в тому, що гроші виникли як наслідок певної раціональної угоди між людьми через необхідність виділення спеціального інструменту для обслуговування сфери товарного обігу. Представники: Аристотель, П. Самуельсон.

За своїм місцем у товарному виробництві й обміні гроші – це специфічний товар, що має властивість обмінюватися на будь-який інший товар, тобто є загальним еквівалентом.

Вартість грошової одиниці визначається її купівельною спроможністю. Вартість повноцінних грошей (товарна форма, повноцінні монети) визначається номінальною вартістю та вартістю субстанції, з якої виготовлені ці гроші. Вартість неповноцінних грошей (білонні монети, паперова форма грошей) визначається її номіналом.

Природа грошей як загального еквіваленту визначається перш за все їх походженням.

Товарну природу грошей не можна пояснювати тільки їх походженням чи закріпленням їх суспільної ролі за певним конкретним товаром. Гроші є товаром самі по собі, по своїй суті, що визначається їх

місцем у товарних відносинах. Це помітно було вже за тих умов, коли в ролі грошей виступали конкретні товари. Так, золото, ставши монопольним носієм грошової суті, одержало подвійне існування – як звичайний товар і як гроші. Подвійність виявлялась як у його споживній, так і в міновій вартості.

Реальна дійсність свідчить про роздвоєння мінової вартості золота як звичайного товару і як грошей. Вартість золота як звичайного товару формується під впливом змін продуктивності суспільної праці в золотодобуванні та змін суспільних потреб у цьому конкретному товарі. На вартість же золота, як грошей, впливають, крім того, ще й такі фактори, як зміни суспільних потреб у грошах в усіх їх функціях, динаміка золотих запасів, нагромаджених у попередні віки, та ін. Тому вартість золота як грошей стає менш залежною від поточних змін умов видобування золота, більш сталою, ніж вартість золота як товару [3].

Хоча золото почало виконувати роль грошей ще з XIV століття до н.е. в Єгипті, Індії, Китаї, а згодом в Греції та інших країнах, проте паралельно з ним довгий час використовувалися й інші грошові метали, перш за все, – срібло. Лише з другої половини XIX ст. до середини XX століття золото одноосібно виконувало роль грошей. Таку відносно коротку тривалість золотого монометалізму можна пояснити тим, що ті ж самі еволюційні процеси, які спричинили закріплення ролі грошей за золотом як найбільш пристосованим для цього благородним металом, зумовили неспроможність його назавжди чи навіть надовго закріпитися в цій ролі та підготувати передумови для переходу до якісно нових грошей, які одержали назву кредитних.

Ускладнення і розширення товарного виробництва та ринкових відносин, що охопили всі сфери людського суспільства, з одного боку, та поява могутніх неринкових факторів впливу на економіку – з другого, поставили перед грошовим товаром в епоху золотого монометалізму ще більш складні вимоги.

По-перше, швидко посилювалися вимоги щодо зростання обсягів відтворення грошового товару відповідно до інтенсивно зростаючих масштабів суспільного виробництва й обігу. Реакцією на цю вимогу було широке запровадження в обіг розмінних на золото паперових банківських білетів, по-скільки виготовлення золотих грошей було вкрай обмежене малими запасами золота.

По-друге, постали вимоги щодо скорочення витрат на виготовлення грошей для мінімізації суспільних витрат обігу, які постійно зростали в міру розширення масштабів виробництва та обігу і спричиненою цим збільшення маси грошей в обігу.

По-третє, сама вартість грошей в нових умовах, що вимагали активного втручання держави в економічне життя суспільства, повинна була стати більш гнучкою, більш податливою до державних регулятивних заходів.

Вказаним вимогам не міг задовольняти жодний товар – продукт людської праці, навіть найблагородніший з металів – золото. Будучи відносно м'яким і маючи високу питому вартість, золото відчутно зношувалося в процесі обігу, що призводило до великих втрат уречевленої суспільної праці. У зв'язку з незначним поширенням у природі видобуток золота не міг встигати за зростанням міцності ринку і потреб його в грошовій масі. Вартість золота найменше піддається будь-яким змінами, оскільки на неї впливають не тільки фактори, що визначають поточне виробництво, а й вартість віками нагромаджених золотих запасів.

Відбувся процес демонетизації золота: спочатку з обігу були вилучені золоті монети, замість них сферу обігу стали обслуговувати неповноцінні гроші, а згодом повністю зупинено обмін неповноцінних грошей на золото в будь-якій формі.

Еволюційні процеси в економіці, які спричинили демонетизацію золота, підготували підґрунтя для запровадження нематеріальних носіїв грошової суті – так званих кредитних грошей.

Говорячи про кредитну форму грошей, слід вказати, що вартість кредитних грошей, які не мають внутрішньої субстанціональної вартості, формується під впливом тих же факторів, які в умовах золотомонетного стандарту спричинювали відхилення номінальної вартості золотих грошей від реальної [1].

Маса грошових знаків, що вступає у сферу обміну в кожному наступному циклі відтворення, величина не випадкова. Вона зумовлена насамперед сукупною міноюю вартістю товарів, які реалізовані в попередньому циклі і вийшли в сферу споживання. Грошові знаки, залишаючись в обігу, продовжують представляти цю сукупну товарну вартість, будучи її відбитком. Це виявляється в тому, що кожний власник грошей, вступаючи з ними в черговий цикл обміну, розглядає їх як конкретну реальну вартість і готовий платити за потрібний товар не будь-яку їх суму, а лише ту, яка забезпечить йому привласнення еквівалентної вартості.

Якщо в черговому циклі обміну виявиться товарів менше, ніж було в попередньому, або в обігу виявиться зайва маса грошових знаків при тій же масі товарів, то між грошовою і товарною масами складеється нове співвідношення, в якому попит перевищуватиме пропозицію. Покупці будуть готові платити, а продавці вимагати більшу суму грошей, ніж у попередньому циклі. Грошова маса знеціниться порівняно з товарною, і ціни на товари зростатимуть. Складеться новий, знижений рівень мінової вартості грошей, з якою вони перейдуть у наступний цикл відтворення. Якщо в обмін надійде більша маса товарів або частина грошей якимось чином буде вилучена з обігу, то товарна пропозиція перевищить попит, не всі товари можуть бути реалізовані і продавці змушені будуть знижувати ціни. У грошей сформується нова (підвищена) мінова вартість, з якою вони ввійдуть у наступний цикл обміну [2].

Висновки. Таким чином, мінову вартість грошові знаки одержують у самому обігу і завдяки своєму функціонуванню підтримують її на

певному рівні, який визначається станом економіки взагалі і кон'юнктури ринку зокрема. Тут доречно нагадати, що К.Маркс, хоч і був прихильником представницької концепції вартості нерозмінних грошових знаків, допускав можливість формування їх мінової вартості безпосередньо в обігу, вказуючи, що золото обертається тому, що має цінність, паперові гроші мають цінність тому, що обертаються. Така можливість згодом одержала широке визначення, і на її основі сформувався цілий напрям у вченні про гроші, який одержав назву функціональної теорії вартості грошей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Балабанов І. Т. Банки та банківська справа: Банківська система; Лізинг та іпотека; Електронні платежі; Маркетинг в банках / Балабанов І.Т. – СПб: Питер, 2007. – 304 с.
2. Галицька С.В. Грошовий обіг. Кредит. Фінанси / Галицька С.В. – М.: ОМЕГА-Л, 2008. – 390с.
3. Косий А.М. Грошова емісія: Сутність, властивості і оптимальність. // Гроші і кредит / Косий А.М. – 193с.
4. Економічна теорія: підручник для вузів / Під ред. В.Д. Камаєва. – 8-е видавання / Камаєва В.Д. – М.: ВЛАДОС, 2009 р.– 640 с.

УДК 336.741.1(73)

ІСТОРІЯ ВИНЕКНЕННЯ ДОЛАРА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Т.М. Оруджева, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В даній статті досліджено та проаналізовано роль долара США, історію його виникнення та майбутні прогнози щодо існування в світовій економіці, зокрема в економіці України.

Ключові слова: *долар США, раритетні банкноти, факсиміле підписів, містична символіка долара США, фальшивомонетники, світова валюта.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день долар США є однією з найбільш розповсюджених грошових одиниць, яким користується більшість країн світу. Долари США різних номіналів дають можливість познайомитися з історією виникнення та становлення Сполучених Штатів Америки.

Постановка завдання. Отже, маємо на меті дослідити та проаналізувати роль доларів США, історію його виникнення, поширення в обігу різних країн та спрогнозувати його стан в Україні.

Виклад основного матеріалу. Долар США є найбільш поширеним у світі брендом, що набагато випереджає деякі торгові марки. Вигляд доларових банкнот достатньо цікавий: він з'явився внаслідок парадоксальної суміші елементів дизайну. Деякі елементи дизайну банкнот часто вважають масонськими або езотеричними символами [2].

На нашу думку ці твердження справедливі, оскільки багато батьків-засновників США були масонами, і масонські ложі благополучно продовжують існувати у Сполучених Штатах у наш час. Проте переважно ця символіка виготовлялася з єдиною метою – боротьби з фальшивомонетниками.

Базовий дизайн більшості нині існуючих доларових банкнот був затверджений у 1928 році. На банкнотах зображені портрети державних діячів США: перший президент країни Джордж Вашингтон прикрашає \$1; третій президент Томас Джефферсон – \$2; 16-й президент США, переможець у війні Півночі і Півдня, Авраам Лінкольн – \$5; один із

"батьків-засновників" США і перший міністр фінансів Александер Гамільтон – \$10; сьомий президент США і один із творців сучасного долара Ендрю Джексон– \$20; 18-й президент США і герой громадянської війни Улісс Грант – \$50; вчений, публіцист і дипломат Бенджамін Франклін– \$100 [2].

На раритетних банкнотах вартістю \$500 зображений президент Вільям МакКінлі, \$1 тис. – президент Гровер Клівленд, \$5 тис. – президент Джеймс Медісон, \$10 тис. – глава Міністерства Фінансів під час правління президента Лінкольна, а згодом глава Верховного Суду США Селмон Чейз. До речі, Чейз першим розпорядився помістити на американські гроші надпис "Ми Віримо в Бога" [In God We Trust] – його почали чеканити на монетах, вартістю 2 центи в 1864 році, на паперових доларах вона з'явилася в 1957 році, а з 1963 року використовується постійно. Цікаво, що перша банкнота вартістю \$1, випущена в 1863 році, містила не зображення Джорджа Вашингтона, а портрет Чейза [2].

На іншій стороні банкнот розміщені зображення, що ілюструють історію США і є символами країни. На купюрі \$2, що достатньо рідко зустрічається, розміщена картина, герої якої підписують Декларацію Незалежності, на \$5 – розташований у Вашингтоні Меморіал Лінкольна, на \$10 – будівля Міністерства Фінансів США, на \$20 – Білий Дім, на \$50 – Капітолій, на \$100 – "Індепенденс Холл", будівля, розташована у Філадельфії, в якій була підписана Декларація Незалежності США [2].

Всі доларові банкноти забезпечені факсиміле підписів чиновників, що відповідають за фінанси США. Спочатку це були справжні підписи реальних людей. У 1776 році американські сепаратисти ухвалили рішення створити власну грошову одиницю, яка отримала назву "Контінентал".[2].

Проте кожен контінентал підписувався для боротьби з фальшивомонетниками, які завжди були вкрай активні у Північній Америці. Для цього було залучено декілька сотень поважаних громадян,

які сиділи за столами і підписували нові гроші, – пізніше багато хто з них скаржився, що це була найважча робота в їхньому житті. Лише у 1863 році підписи реальних людей були замінені на факсиміле.

На зворотній стороні купюри \$1 розміщена "Велика Печатка США". Це два зображення: справа розташований білоголовий орел, прикритий щитом, прикрашеним візерунком зоряно-смугастого прапора. В одній лапі орел тримає оливкову гілку (символізує мир) з 13 ягодами і 13 листками (символізують 13 колоній, що утворили США), в іншій – 13 стріл (символізують війну). Ягоди, листя і стріли були запозичені дизайнерами у символіки племінного союзу ірокезів. Над орлом розташовано 13 зірок (знову-таки символізують 13 колоній). Голова орла повернена у бік оливкової гілки, що повинне позначати прагнення США до миру (до 1945 року орел дивився в інший бік). Верхівка щита позначає законодавчу владу, голова орла – виконавчу, а хвіст – судову (це трактування з'явилося лише на початку ХХ століття). Зліва зображена незавершена піраміда, з цифрою 1776 на підніжжі (рік заснування США, вказаний римськими цифрами). Офіційного пояснення цієї символіки не існує. Прийнято вважати, що піраміда символізує майбутнє зростання США і прагнення до досконалості. Крім того, у піраміді 13 сходинок – це відсилання до 13 колоній і до масонської символіки. "Всевидюще око" у трикутнику, обрамленому сонячними променями (вельми стародавній релігійний символ), символізує божественну силу, що спостерігає за світом. Поверх піраміди йде латинський напис із 13 букв *Annuit Coeptis*, який означає "Він схвалює наші діяння", під пірамідою – ще один латинський вислів *Novus Ordo Seclorum* – "Новий порядок поколінь", який символізує настання "американської ери". Піраміда, всевидюще око і ці написи також з'явилися у ХVIII столітті на перших грошах, що випускаються в США, – їх запропонував використовувати один із батьків-засновників країни Бенджамін Франклін, який був друкарем, публіцистом, винахідником, вченим, дипломатом і масоном. Пояснюється це двома чинниками:

популярністю подібної символіки у мистецтві того часу і прагненням ускладнити роботу фальшивомонетників, більшість яких були не в змозі точно скопіювати подібні зображення і були не сильні в латині.

До 1929 року при виготовленні доларів використовувалися різні кольори – монотонний зелений з'явився лише у 1929 році. Зелені барвники були достатньо дешевими, зелений колір був відносно стійким до зовнішніх впливів, і зелений колір психологічно викликав довіру до грошей і відчуття оптимізму. Останніми роками доларові банкноти знову набули нових кольорів – відтінки жовтого і рожевого [2].

Традиційна версія походження назви "долар" виглядає таким чином. Основою для створення нового терміну став талер, точніше іоакімталер, який чеканили в богемському місті Іоакімшталь (нині Яхімов у Чехії) – тоді воно входило в державу Габсбургів. У Росії ця монета була більше відома, як "єфимок". Проте в англійській мові талер почав позначати не тільки іоакімталер, але й іспанські песо і португальські реалі – також великі срібні монети, схожі з іоакімталером за вагою і розміром. Ці гроші вільно циркулювали у британських колоніях Північної Америки, що згодом перетворилися на Сполучені Штати [3].

Долари традиційно захищалися від підробок. Папір для виготовлення банкнот виробляє тільки одна компанія, якій заборонено продавати його кому-небудь, окрім федеральних властей США. Формула чорнила є секретом Бюро США з Гравіювання і Друку. У 1990 році США почали виробляти долари, додатково захищені за допомогою мікродруку і захисних ниток. У 1996 році захист долара був ще більше посилений. У 2003 році з'явилася нова версія банкноти \$20, у 2004 році – \$50, у 2005 році – \$100, у 2006 році – \$10, у 2008 році – \$5. Для того, щоб успішно боротися з фальшивомонетниками, планується змінювати дизайн доларів кожні 7-10 років. [3].

У період із жовтня 2007-го по серпень 2008 року у світі було вилучено доларових підробок на суму, що перевищує \$103 млн., і було арештовано майже 2,5 тис. фальшивомонетників. Тобто, якщо вважати, що у світі циркулює приблизно від \$70 млн. до \$170 млн. підроблених доларів – тобто, приблизно 3 фальшиві банкноти на 10 тис. легітимних. Від 55% до 60% підробок циркулюють за межами США. [Купюри долара США. Банкноти доларів. [1].

Більшість фальшивомонетників – це приватні особи або організовані злочинні організації. У 2007-2008 році були знищені підпільні виробництва доларів в Італії, Колумбії та Еквадорі. Раніше було доведено, що масштабним виробництвом фальшивих "супердоларів" вартістю \$50 і \$100 займалася Північна Корея. Саме дії північних корейців змусили США терміново змінити дизайн \$100 банкноти.

За виробництво, розповсюдження і облік доларів з 1913 року відповідає Федеральна Резервна Система США, що виконує функції центрального банку країни. Кількість вироблених грошей залежить від потреб суспільства і економіки. [1].

На відміну від більшості держав світу, в останні десятиліття США не проводять політики, направленої на свідоме зміцнення або ослаблення курсу долара. Реальна цінність американської валюти визначається світовим ринком. Проте США зацікавлені в одному – щоб долар продовжував залишатися світовою валютою.

Останніми роками багато глав держав (наприклад, Ірану і Китаю) вказували, що долар США перестає бути світовою валютою. Аналогічні прогнози роблять і деякі економісти: наприклад, британець Джеф Френкелс передбачає, що в середині 2020-х років євро замінить долар як основну резервну валюту світу. Проти долара грають такі чинники, як зменшення частки США в економіці світу, проблеми з бюджетом, зниження купівельної спроможності долара та ін.

При цьому США, швидше за все, ніколи не відмовляться від свого долара. Долар є більше ніж просто національною валютою Сполучених Штатів. Загальноприйнято, що завдяки долару була створена сама американська держава і, більше того, світова фінансова система [1].

Раніше НБУ мав постійно здійснювати валютні інтервенції на ринку для того, аби підтримувати стабільний курс гривні. Нині ж Нацбанк, фактично, вже втримує від падіння долар, аби не допустити різких коливань курсу.

У 2011 році одним з перших кроків Нацбанку з дедоларизації економіки став розвиток і впровадження валютних свопів - тобто надання можливості банкам конвертувати валютні активи в гривню за допомогою центробанку. НБУ тимчасово викупує валюту у банків, щоб ті змогли більше кредитувати в гривні. По закінченню терміну свопу відбувається зворотний обмін - НБУ повертає банку валюту, а той йому - гривню. Через це банкам стало вигідно тимчасово позбуватися валюти на користь гривні, тим самим покращуючи свою ліквідність.

Другим знаковим кроком для ринку стала розробка і подальше впровадження заборони на валютне кредитування фізичних осіб. Нацбанк врахував ситуацію 2008-2009 років, коли в наслідок кризи і подальшого різкого зростання курсу долара чимало позичальників опинилися в пастці, не зумівши погасити свої борги. Закон, що забороняє валютне кредитування, набув чинності в листопаді 2011 року. Він стимулював більш активне використання українськими комерційними банками національної валюти, призвів до підвищення доступу та попиту населення на кредити в гривні і зменшив тиск на неї з боку валюти. Крім того, тепер банки з іноземним капіталом не можуть отримувати надприбутки за рахунок дешевих коштів материнської структури.

Ще одним кроком щодо зменшення попиту на валюту стало обмеження «сірого імпорту» в країні, а разом з тим і попиту на валюту серед споживачів.

Поступово долар втрачає свою привабливість і як засіб збереження. Щоб стимулювати банки активніше працювати з гривнею, НБУ підвищив норматив обов'язкового резервування за короткостроковими коштами і депозитами юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті з 6% до 7,5%. Це нововведення робить для банків більш вигідною роботу саме з гривнею і сприяє притоку в банківську систему гривневих депозитів.

А наприкінці минулого року Національний банк України запропонував населенню альтернативний інструмент - золоті й срібні інвестиційні монети. Вони, за оцінкою голови НБУ Сергія Арбузова, можуть стати для населення альтернативою іноземній валюті, засобом надійного зберігання заощаджень і допоможуть у нарощуванні золотовалютних резервів країни. До речі, незабаром золотовалютні резерви будуть поповнюватися українським золотом власного видобутку. З цією метою в розпорядження НБУ було передано підприємство «Північгеологія». Протягом 3-5 років власний видобуток може сягнути 1 тонни золота на рік.

Всі ці кроки призвели до того, що позитивні зміни відбулися й у ставленні людей до національної валюти та банківської системи. Лише у квітні вклади населення у банках збільшились на 752 млн. доларів і на 1 травня 2012 року становили 41.6 млрд. доларів.

Важливим є те, що цей приріст забезпечують, в основному, гривневі вклади, які зросли у минулому місяці на 5.2 мільярда гривень. Приріст вкладів у гривні з початку 2012 року у три і більше разів випереджає темпи зростання вкладів населення у валюті. Це свідчить про те, що люди стали більше довіряти гривні, ніж долару. В НБУ сподіваються, що відтепер так буде завжди [4].

Висновки. З усього вище зазначеного можемо з впевненістю сказати, що долар США є важливим елементом становлення Сполучених Штатів Америки. Долар США відіграє не останню роль у світовій

економіці. На сьогоднішньому етапі розвитку чітко можна зазначити, що ця грошова одиниця ніколи повністю не втратить свого авторитету в світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Купюри долара США. Банкноти доларів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://forex-markets.ru/currency-usd.html>.
2. Макинерни, Дэниел. США. Історія однієї країни / А TRAVELLER'S HISTORY OF THE USA. — Мидгард, Эксмо, 2009. — 736 с. — 3000 экз. — ISBN 978-5-699-33475-9
3. Иванян Э. А. Історія США: Посібник для вищих навчальних закладів. — М.: Дрофа, 2004.
4. Долар поступово втрачає свою популярність в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті : <http://www.pravda-kr.com.ua/articles/article.php?id=323>

УДК 336.74:343.51

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД ПІДРОБКИ ВАЛЮТ СВІТУ

І.О. Солончук, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито стан захисту від підробки грошових одиниць. Головна увага приділена методам захисту від підробки валют світу.

***Ключові слова:** гроші, захист від підробки паперових грошей ,якість грошової одиниці, «Орловський друк».*

Постановка проблеми. Гострою проблемою на сучасному етапі розвитку національної економіки та міжнародної інтеграції є фальшування валюти, яке підриває авторитет держави перед іншими країнами. В минулих роках фальшивомонетника в кримінальному середовищі називали унікалом. Вони мали художній смак, глибокі знання з хімії, поліграфії, володіли технікою гравірування. Сьогоднішній фальшивомонетник може бути примітивною людиною. Доступність копіювальної техніки привела до вибуху такого роду злочинів. В свою чергу центральні банки застосовують різні методи захисту своїх валют від такої діяльності [1, с.150].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання захисту від підробки грошових одиниць хвилювало багатьох вчених серед них Ю.Лютов, С.Петряєв, О.Пюро та багато інших, і надалі ця проблема буде досліджуватись, адже багато питань цієї важливої теми залишилось не вирішеними.

Постановка завдання. В статті ми розглянемо сучасні методи захисту української гривні та валют інших держав.

Виклад основного матеріалу. Гроші – це кров економіки. В сучасному світі більшою частиною усіх грошей є паперові грошові знаки, інша незначна частина припадає на монети. Паперові гроші є невід’ємною частиною масиву державних документів. Емітент виражає в них свою ідеологію за допомогою емблем (гербів), девізів, текстів, малюнків, печаток, орнаменту та інших ознак. Еволюція грошових знаків завжди супроводжувалася їх підробкою, тобто фальшуванням [1, с. 98].

Основною причиною підробки паперових грошей було те, що тривалий час не вдавалось підібрати необхідний папір, але проблему було вирішено, коли стало відомо, що до складу паперу входить турецький льон.

Матеріально-технічна база виробництва українських грошей постійно вдосконалюється. Крім основного обладнання – чотирьох друкарських ліній, устаткованих спеціальними офсетними машинами,

машинами інтагліодруку, нумераційними машинами, – на Банкнотній фабриці НБУ працюють дві автоматизовані лінії для обробки банкнот «Кутпак» та нещодавно встановлено обладнання для знищення аркушів, банкнот та відходів захищеного паперу, введено в дію повністю автоматизовану лінію контролю якості продукції. Навіть найменший, непомітний для людського ока, дефект буде виявлено і браковану банкноту вилучатимуть.

Процес виготовлення грошей починається зі створення дизайну. При цьому використовуються і традиційне ручне гравірування, і сучасна комп'ютерна система, яка дає змогу виконувати роботи найвищої складності. Потім, відповідно до дизайну, виготовляються форми та спеціальні захищені, екологічно чисті фарби, якими згодом буде видруковано майбутні банкноти. Особливість цих фарб полягає у тому, що вони не змінюються під дією ацетону, бензину, тощо: гроші, віддруковані ними, можна навіть прати в гарячій воді, з пральними засобами і відбілювачем, протягом 20-30 хвилин. Усі фарби проходять контроль кольору на комп'ютері. Найвагоміше слово – за друкарями. Українську національну валюту друкують майстри своєї справи [3, с.19].

Висока якість української грошової одиниці (гривня за ступенем захищеності і поліграфічним виконанням нічим не поступається кращим світовим валютам) зумовлена високою кваліфікацією працівників Банкнотно-монетного двору. Постійного підвищення її рівня вимагає сама специфіка роботи. У стінах Банкнотної фабрики розроблено понад 30 нових технологій, постійно провадиться робота щодо вивчення внутрішньої сировинної бази і переходу на вітчизняну сировину. Це дало змогу виготовити на потужностях Банкнотно-монетного двору різноманітні види захищеної від підробки продукції

Проводиться серйозна робота щодо експертизи банкнот і цінних паперів. Працівники фабрики постійно беруть участь у міжнародних

конференціях із широкого кола питань, що стосуються виготовлення і захисту грошових одиниць [3, с.23].

За даними Нацбанку, за рік в Україні «спливає» близько 100 підробок європейської валюти, з яких 70% – це банкноти номіналом 200 євро, 15% – номіналом 100 євро і близько 12% – банкноти номіналом 50 євро [2, с.20]. В основному євро підробляють на спеціальній копіювальній техніці, а не кустарними способами, як, наприклад, гривню.

Основними розробленими методами захисту сучасних валют є:

1. Папір. Всі гроші друкуються тільки на спеціальному папері, в склад якого входить бавовна та льон. Це далеко не той папір, на якому друкуються книги і його досить легко відрізнити від звичайного, при цьому її досить складно надірвати.

2. Фарба. Гроші друкуються тільки за допомогою високоякісних барвників і тому малюнок на грошах не линяє та не втрачає свій колір з плином часу.

3. Кольорові волокна. В дійсних грошах є спеціальні магнітні вкраплення у вигляді ворсинок, які розташовані в різних місцях банкноти і їх особлива якість в тому, що вони саме не намальовані, а вкраплені в папір. Їх імітація досить чітко виявляється при використанні збільшувального скла.

4. Малюнок купюри. Одним з простих способів є домальовування нуля до купюри більш низького достоїнства. Тому, аби запобігти шахрайству, рекомендовано хоча б знати, що зображено на дійсній купюрі.

5. Рамка, яка складається з сітчастого візерунку, на підроблених грошах дуже рідко виходить близькою до оригіналу. При уважному розгляді малюнка можна побачити розриви ліній, плями чи навіть злиття.

6. Серійний номер купюри надруковано високим друком і має магнітні властивості.

7. Мікротекст. Написи, які повторюються, можна прочитати з допомогою збільшувального скла. Даний елемент захисту присутній на всіх

купюрах. На підроблених купюрах фальшивомонетники домальовують цей елемент, але в більшості він взагалі не читається.

8. Захисна стрічка з полімерного матеріалу, яка проходить по всій паперовій масі купюри, на якій наноситься еквівалент купюри та інші знаки.

9. Водяний знак на купюрі повинен співпадати з портретом поруч. Він повинен знаходитись всередині купюри, а не надрукований на ній і повинен проглядатися з обох боків.

10. «Орловський друк». Спеціальний друк, який утворює зображення різного кольору без розривів і зміщень елементів цих зображень [4, с.50].

За статистикою міністерства фінансів США, серед доларів, що перебувають зараз у світовому обігу, рівень підробки банкнот різного номіналу становить 0,01-0,02%. В Україні офіційної статистики фальшивої іноземної валюти не існує. Учасники ринку оцінюють частку підроблених доларів у наявній масі в країні в 1,5% (для гривні такий показник становить близько 3%).

Висновки. Експерти констатують, що банки постійно виявляють фальшиві банкноти, але більшість підроблених купюр складно впізнати через професійність їхнього виробництва.

Практично всі підробки виявляються при валютно-обмінних операціях. Проводиться серйозна робота щодо експертизи банкнот і цінних паперів. Працівники фабрики постійно беруть участь у міжнародних конференціях із широкого кола питань, що стосуються виготовлення і захисту грошових одиниць. Всі методи захисту купюр з кожним роком вдосконалюються і набувають нового значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гальчинський А. С. Гроші. / А.С. Гачинський. — К.: Основи, 2005. — 365 с.
2. Крохмалюк Д. Тут друкуються гроші // Вісник НБУ. — 1996. — № 2.

3. Данилюк В.Г. Паперові гроші – К.: ОМЕГА-Л 151с.

УДК 658.14/.17.

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.Ю. Соловійов, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано основні показники фінансового стану сільськогосподарських підприємств Миколаївської області, та зроблено обґрунтовані висновки на основі проведених розрахунків.

Ключові слова: фінансовий стан, сільське господарство, показники фінансового стану.

Постановка проблеми. Ринкова трансформація вимагає від товаровиробників більше уваги звертати на результативність діяльності, орієнтуючись при цьому не на загальний обсяг грошових надходжень від реалізації, а на віддачу вкладеного капіталу. Умови сьогодення потребують не лише оцінки результативності діяльності, а й своєчасності і прийняття управлінських рішень щодо можливості впровадження невикористаних можливостей, а особливо, використанню ресурсного та ринкового потенціалу підприємств. Лише невелика кількість сільськогосподарських підприємств можуть мати в майбутньому та мають зараз ознаки стійкого фінансового стану підприємства. Сучасне загострення кризових явищ

значно ускладнює ситуацію для сільськогосподарських підприємств, що має негативний вплив на продовольчу безпеку країни. У зв'язку з цим ще гостріше постає проблема покращення фінансового стану та функціонування національних підприємств в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Теоретичні дослідження в області оцінки фінансового положення підприємств різних форм власності та організаційно - правових форм функціонування були проведені такими провідними вітчизняними і зарубіжними економістами як А.М. Поддєрьогін [6], Є.Д. Пономаренко [4], Г.В.Савицька [5], А.Г. Загородній [2]. Методологічні принципи оцінки фінансового стану на регіональному рівні мають місце в працях Б.А. Жиякіна [3].

Виклад основного матеріалу. За умов переходу економіки України до ринкових відносин, суттєвого розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств

Слід зазначити що більшість науковців, які займаються питаннями оцінки фінансового стану, орієнтуються на проведення такої оцінки лише в контексті окремих підприємств [2,5,6]. В рамках даного дослідження ми пропонуємо розглянути питання оцінки фінансового стану в більш широкому аспекті, а саме в контексті оцінки всього агропромислового комплексу Миколаївського району. Такого роду підхід дозволить отримати загальне уявлення про характер фінансово-економічних процесів, які виникають в сфері сільськогосподарського виробництва в області загалом.

На наш погляд, спочатку було б доцільно розглянути економічну ситуацію в області щодо фінансових результатів діяльності підприємств. Для об'єктивності дослідження нами було взято до розгляду період з 2005 по 2010 рр.

Спочатку розглянемо динаміку фінансового результату від звичайної діяльності. В 2005 році фінансовий результат від звичайної діяльності сільськогосподарських підприємств склав 150,7 млн. грн, в 2010 зріс до 690,1 млн. грн. Кількість підприємств, що одержали збитки зменшувалась (рис. 1.). Аналізуючи питому вагу підприємств, що отримали збитки чи прибутки, можна зазначити, що дане співвідношення протягом аналізованого періоду не мало тенденцій до значного дисбалансу. Так у 2005 році це співвідношення склало 67,4% прибуткових підприємств та 32,6 % збиткових. В 2010 році спостерігається незначне зниження питомої ваги прибуткових підприємств, до 61,8%.

Для більш поглибленого дослідження варто розрахувати основні показники фінансового стану сільськогосподарських підприємств області.

Таблиця 1

Показники фінансового стану сільськогосподарських підприємств Миколаївської області *

Показник	Нормативне значення	2005 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$\geq 0,5$	0,683	0,528	0,529	0,439
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,5-1,0	0,425	0,843	0,850	0,715
Коефіцієнт інвестування	> 1	0,851	1,091	1,054	0,920
Коефіцієнт покриття	1,5-2,5	1,768	1,644	1,441	1,780

* Побудовано на основі даних [1]

Коефіцієнт фінансової незалежності (забезпеченості власним капіталом) характеризує частку власного капіталу в сукупному капіталі. Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова незалежність підприємства від кредиторів. Виходячи з наведених розрахунків коефіцієнт фінансової незалежності в 2010 році порівняно з 2005 роком дещо знизився (з 0,683 до 0,569), проте значення показника на

протязі досліджуваного періоду вище за нормативне, що свідчить про достатність власного капіталу і фінансову незалежність підприємства.

Коефіцієнт покриття показує на достатність ресурсів підприємств сільськогосподарських підприємств Миколаївської області для погашення їх поточних зобов'язань. У досліджуваному періоді коефіцієнт змінювався з 1,768 в 2005 році до 1,780 в 2010 році.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує пропорцію різних джерел фінансування господарської діяльності (позикового і власного капіталу, прийнятих за 1). За даними розрахунків лише в 2005 році коефіцієнт фінансової стійкості склав 0,425, тобто дещо нижче нормативного значення, яке складає 0,5. Проте в наступних періодах коефіцієнт зростає, тобто підтримується оптимальне співвідношення між позиковим і власним капіталом.

На протязі досліджуваного періоду коефіцієнт інвестування також збільшується, тобто величина власного капіталу є достатньою для забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Таблиця 2

Показники фінансового стану сільськогосподарських підприємств Миколаївської області *

Показник	2005 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Рентабельність сукупного капіталу	8,18	7,81	8,05	14,15
Рентабельність власного капіталу	11,98	12,09	15,02	28,80
Рентабельність продукції	7,61	27,33	23,60	35,8
Рентабельність операційної діяльності	7,21	20,39	16,00	28,50
Рентабельність активів	8,18	7,71	6,89	13,54

* Побудовано на основі даних [1]

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу характеризує прибутковість підприємств комплексу, ефективність використання власного капіталу. Впродовж досліджуваного періоду відбулося змінення

коефіцієнту з 11,98% до 28,80%, тобто відбулося підвищення ефективності використання власного капіталу.

Рентабельність операційної діяльності характеризує ефективність господарської діяльності підприємств сільськогосподарського комплексу. З 2005 по 2010 р. рентабельність зросла з 7,21% до 28,50%.

Рентабельності активів характеризує здатність підприємств комплексу ефективно використовувати активи задля отримання прибутку, відображає середню дохідність на усі види капіталу. За досліджуваний період рентабельність активів коливалася, в 2009 році ця величина склала 6,89%, в 2010 році зросла до 13,54%.

В результаті дослідження нами було виявлено, що виходячи із розрахованих показників, сільськогосподарський комплекс Миколаївської області має достатньо стійкий фінансовий стан. Майже всі розраховані коефіцієнти дорівнюють або перевищують нормативні значення. Тобто, підприємства мають достатню фінансову стійкість, невисоку залежність від залученого капіталу та наявність як високо - так і середньо-ліквідних активів. Таким чином, сільськогосподарські підприємства мають вигідні умови для залучення позик, зокрема банківських. Для України цілком актуальна необхідність встановлення низьких відсоткових ставок за банківськими кредитами, наданих аграрним підприємствам. Аграрні підприємства мають сезонний характер виробництва, тривалий виробничий період, що зумовлює підвищену потребу в кредитних ресурсах з помірною вартістю. В рамках дослідження ми проаналізували процентні ставки комерційних банків України за надані кредити підприємствам АПК за період 2000-2011 рр.

Таким чином за середня ставка комерційних банків для підприємств АПК України в 2011 році склала 19%. Слід відмітити значне зростання процентних ставок за кредитами в кризовий період 2008 року, проте за останні декілька років ставки за кредитами знизилися, що є наслідком

відновлення платоспроможності підприємств комплексу та стабілізацією ситуації в банківському секторі.

Висновки. Наразі підприємства агропромислового комплексу Миколаївської області мають необхідні умови для реалізації комплексу заходів, спрямованих на забезпечення ефективного їх функціонування. Підприємства мають необхідні ресурси, які можна спрямувати на залучення позикових коштів. Напрямами використання позикових коштів можуть бути: розширення та оновлення матеріально-технічної бази, впровадження новітніх технологій та розширення виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
2. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 3-тє вид., випр. та допов. – К.: Знання, 2004. – 378 с.
3. Жнякин Б.А. Методологические принципы оценки финансового состояния региона / Б.А. Жнякин // Вісник Донецького національного університету. Серія Економіка і право, вип.. 1. – 2011. – С. 107-111.
4. Пономаренко Є.Д. Фінансовий аналіз: конспект лекцій / Є.Д. Пономаренко - К.:Либідь, 2005. - 123 с.
5. Савицька Г.В.. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навчальний посібник] / Г.В. Савицька – К.:Знання, 2006. – 453 с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб.— К.: КНЕУ, 2005. — 460 с.

МІЖНАРОДНІ РИНКИ ГРОШЕЙ ТА КАПІТАЛІВ

А. С. Криклива, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто участь національних ринків грошей та капіталів в операціях світового ринку, їх ознаки та традиційні інструменти.

Ключові слова: міжнародний ринок капіталів, міжнародний ринок грошей, валюта, капітал.

Постановка проблеми. Сучасний світовий грошовий ринок характеризується стрімким розвитком процесів глобалізації, інтеграції та універсалізації, поширенням сек'юритизації (тобто заміщення традиційних банківських кредитів емісією цінних паперів), фінансових нововведень (нові фінансові інструменти — валютні, процентні, фінансові ф'ючерси та ін.). Це привело до створення великого мобільного світового грошового ринку, де поступово втрачається колишня чіткість розмежування між його окремими сегментами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовний аналіз сучасного світового грошового ринку здійснюють фахівці з різних галузей науки. Серед них варто зазначити роботи: М. І. Савлука, А. І. Даниленко, Н. І. Костіна, М. М. Єрмошенка, С. М. Козьменка, О. Й. Шевцової та інших.

Постановка завдання. На сьогодні спостерігається рух великих капіталів у світі, це спричиняє конкуренцію між країнами - це небезпечне явище, бо це може призвести до негативних явищ та процесів. Від розвитку одного ринку залежить розвиток іншого. Ця тенденція має

характер відображається на добробуту як всієї країни, так і окремого громадянина.

Виклад основного матеріалу. Складовими світового грошового ринку є міжнародні ринки грошей та капіталів. Критерієм їх розмежування можуть бути строки кредитів та їх цільова спрямованість. Кошти, що надаються на тривалий строк, належать до ринку капіталів, а короткострокові кошти — до ринку грошей.

У процесі поглиблення міжнародного поділу праці та економічних зв'язків відбувається інтеграція національних ринків грошей та капіталів. Постійне прагнення грошового капіталу до самозростання виводить його за національні межі. В умовах повної конвертованості валют унаслідок переплетіння різних національних грошових ринків створюються міжнародні ринки грошей та капіталів, що підвищує мобільність грошового капіталу.

Участь національних ринків грошей та капіталів в операціях світового ринку визначається такими чинниками:

- наявністю розвинутої кредитної системи та фондового ринку;
- місцем країни у світовій економічній системі господарства та її валютно-економічним станом;
- помірністю податкового тиску;
- пільговим валютним законодавством, що відкриває іноземним позичальникам доступ на національний ринок грошей та капіталів та іноземним цінним паперам — до біржового котирування;
- вдалим географічним положенням;
- відносною стабільністю політичного режиму.[1, с.34]

Ці чинники обмежують коло національних ринків грошей та капіталів, які виконують міжнародні операції. Унаслідок конкуренції склалися світові фінансові центри — Нью-Йорк, Лондон, Цюрих, Люксембург, Франкфурт-на-Майні, Сінгапур та ін.

До Першої світової війни найвідомішим фінансовим центром був Лондон. Це визначалося високим рівнем розвитку капіталізму у Великобританії, її широкими торговельними зв'язками з іншими країнами, відносною сталістю фунта стерлінгів, розвинутою кредитною системою країни.

Після Першої світової війни провідний світовий фінансовий центр перемістився до США. У Західній Європі активно здійснюють міжнародні кредитні операції Швейцарія і Люксембург. Частка Люксембургу становить близько 1/4 всіх євровалютних кредитів. Новим світовим фінансовим центром став Токіо внаслідок посилення позицій Японії на світових ринках, створення потужної закордонної банківської мережі, скасування валютних обмежень. Останнім часом з'явилися нові фінансові центри, такі як Багамські острови, Сінгапур, Гонконг, Бахрейн та ін., що пов'язано з пільговим податковим законодавством та незначними операційними видатками в цих країнах.[3, с.78]

Потоки світового капіталу, що з кожним роком зростають, посилюють фінансову конкуренцію між країнами. Ця тенденція тисне на уряди окремих країн, що сприяє зменшенню втручання держави у діяльність суб'єктів на внутрішньому ринку та лібералізації міжнародного руху капіталів. Так, масштаби фінансових ринків Великобританії значно зросли після скасування у 1979 р. контролю над рухом капіталу та здійснення реформи ринку акцій («великий шок») у жовтні 1986 р. Починаючи з 1980 р. Японія розпочала лібералізацію ринку іноземної валюти та внутрішнього фінансового ринку. Значно зросли японський ринок іноземних облігацій та грошові ринки.

З інституційної точки зору міжнародний ринок капіталів та грошей — це сукупність кредитно-фінансових установ, через які здійснюється рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин. До таких установ належать: приватні фірми, банки, насамперед ТНК та ТНБ, фондові

біржі, державні та муніципальні органи, міжнародні та регіональні валютно-кредитні та фінансові організації, регіональні банки розвитку та ін.

Міжнародний ринок грошей — це сектор фінансового ринку, на якому купуються та продаються короткострокові боргові інструменти (строк погашення яких менший, ніж один рік).

Цінні папери на ринку грошей звичайно купуються та продаються частіше, ніж довгострокові папери, і тому цей ринок ліквідніший. Крім того, короткострокові цінні папери характеризуються меншим коливанням цін, ніж довгострокові, що робить їх безпечнішими для інвестицій. Як наслідок, корпорації і банки активніше використовують цей ринок для одержання процентів на надлишкові кошти.

Інструментами міжнародного ринку грошей є: векселі державної скарбниці, обігові сертифікати банківських депозитів, комерційні папери, банківські акцепти, угоди про зворотний викуп, федеральні резервні фонди, євродолари та ін.

Міжнародні ринки грошей розрізняються за територіальною та валютною ознаками. У першому випадку мова йде про національні грошові ринки. Покупцями та продавцями на них є представники з інших країн. Такі міжнародні грошові ринки функціонують у Нью-Йорку, Лондоні, Парижі, Франкфурті-на-Майні, Цюриху. Здійснення операцій на них регулюється національним законодавством, а міжнародний характер їх виявляється в тому, що як мінімум одна зі сторін проводить операції в іноземній валюті. Але це не «чисті» міжнародні ринки. Вони є провідними національними грошовими ринками. Такі ринки можуть отримати міжнародне значення лише внаслідок адекватної політики центрального банку. У другому випадку мова йде про «чисті» міжнародні грошові ринки, де попит на грошові кредити для внутрішньонаціональних заходів задовольняється за допомогою іноземної валюти — доларів США, фунтів стерлінгів, швейцарського франка та ін. На їх основі створилися самостійні грошові ринки.

Міжнародний ринок капіталів — це такий ринок, на якому купуються та продаються довгострокові (строк погашення яких більше одного року) боргові зобов'язання та акції. Інструменти ринку капіталів: акції, заставні, облігації, цінні папери урядових установ, споживчі та банківські комерційні позички.

Традиційний інструмент на міжнародному ринку капіталів — іноземні облігації. Ці облігації продаються у зарубіжній країні і номіновані у валюті цієї країни. Іноземні облігації були важливим інструментом на міжнародному ринку капіталів протягом багатьох століть. Власне, значний відсоток залізниць США, що збудовані у XIX ст., фінансувався продажем закордонних облігацій у Британії.[3, с. 98]

Єврооблігація – це облігація, що номінована в іншій валюті, ніж валюта країни, в якій вона продається. Наприклад, облігація, що номінована в доларах США, продається у Лондоні. Нині понад 80% нових випусків на міжнародному ринку облігацій — це єврооблігації, і ринок цих цінних паперів зростає дуже швидко.[3, с. 125] Це — головний цінний папір на міжнародному ринку капіталів.

Найпотужніший ринок капіталів у світі мають США. Нью-Йорк — центр ринку капіталу США. Нині всі інвестиційні банки, такі як Salomon Brothers, Merrill Lynch, Goldman Sachs, ведуть операції саме у Нью-Йорку.

Найбільшим міжнародним ринком грошей та ринком капіталів є євроринок, або євродоларовий, євровалютний ринок. Термін «євроринок» застосовується також і до аналогічних ринків інших регіонів. Мінімальна сума ділової операції — 1 млн дол.

Народження ринку євродоларів пов'язано із Радянським Союзом. На початку 50-х років СРСР мав величезні доларові залишки в банках США. Оскільки радянський уряд боявся, що уряд США може заморозити ці активи, то прагнули перемістити вклади до Європи, де вони були б захищені від експропріації. Переведення депозитів у доларах у європейські банки породило ринки євродоларів. Вони створюються тоді, коли вклади

на рахунках у Сполучених Штатах переказуються в банк поза межами країни.

Євровалюта — це строковий депозит, що перебуває в банку за межами країни—емітента валюти. Понад 90% євродоларових депозитів є строковими вкладками, причому більше половини з них — сертифікати депозитів зі строками тридцять днів або більше. Загальна сума непогашених євродоларів перевищує 2 трлн дол., що робить ринок євродоларів одним з найважливіших фінансових ринків у світовій економіці [3, с. 131].

Головним центром ринку євродоларів є Лондон. Євродолари також можуть вкладатися поза межами Європи, особливо в місцях, які надають цим депозитам статусу офшорних — Гонконг, Сінгапур, Багамські та Кайманові острови.

Євроринки не підпорядковані національним правилам, зокрема щодо резервних вимог та ін., тому банки можуть працювати на них більш ефективно та з меншими витратами. Унаслідок конкуренції на цих ринках з'являється взаємозв'язок між процентними ставками на євроринках та на внутрішніх грошових ринках. Наприклад, якщо відсоток за внутрішніми депозитними сертифікатами в США вищий, ніж за євродепозитними, банки США намагатимуться отримувати позики на євроринках через свої філії за кордоном.

Серцевиною ринку єврокапіталів є європозики, які надаються через випуск єврооблігацій, тобто облігацій у євровалюті. Основна валюта єврооблігацій — долар США.

Вартість кредиту на світовому ринку грошей та капіталів включає змінну частину ЛІБОР¹ та постійну — «спред», тобто премію за банківські послуги (маржу).

¹ ЛІБОР — LIBOR-LondonInter-BankOfferedRate — відсоткова ставка, за якою найбільші лондонські банки пропонують один одному євродоларові кредити.

Оскільки валютні відносини пов'язані з міждержавним рухом капіталу, вони зачіпають національні інтереси країн-партнерів і тому підлягають державному регулюванню і контролю. З цією метою створюються так звані валютні системи як сукупності законодавчо визначених принципів, норм, правил організації валютних відносин. Валютні системи бувають національні, регіональні (міжнародні) та світова. Функціонування валютної системи визначається валютною політикою країни чи групи країн. Залежно від стану економіки країни та її міжнародних зв'язків валютна політика може підпорядковуватися загальним цілям монетарної політики та певним цілям у суто валютній сфері. Основними інструментами валютної політики є: курсова політика, облікова політика та інші інструменти монетарної політики, валютна інтервенція, регулювання сальдо платіжного балансу, формування та використання золотовалютних резервів, політика валютних обмежень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гроші та кредит : Підручник/ [Савлука М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. Лазепко І. М. та ін.]; За заг.ред. М. І. Савлука.-К.: КНЕУ, 2001.-602с.
2. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999р. [Ел. ресурс]. —Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси: навч. посіб./ О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. —К.: КНЕУ, 2005. —530с.
4. Указ Президента України «Про грошову реформу в Україні» // Вісник НБУ. — 1996. — № 5.

УДК 336.743.2

ЗНАЧЕННЯ ДОРОГОЦІННИХ КАМЕНІВ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Д.О. Кіц, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто властивості, особливості застосування дорогоцінних каменів в медицині та техніці, а також їх використання в якості капіталовкладення.

Ключові слова: *дорогоцінні камені, ексклюзивність, корунди, інсигнії, перли, алмаз, рубін, смарагд, сапфір, буриштин, ювеліри.*

Постановка проблеми. В наш час значення дорогоцінних каменів і суть їх властивостей не повністю розкриті. Не кожному відомо про їх важливість в нашому житті та яке місце вони в ньому займають.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі аналізом і розкриттям даної теми займалися такі дослідники як Старцев Руслан [1], Кошелев Єгор [2] та інші.

Постановка завдання. Мета статті є визначення та розкриття значення дорогоцінних каменів в житті суспільства. Бо в наш час не всі люди досвідчені в природничих науках, тому для них дорогоцінні камені оповиті таємничістю, несучи в собі щось неземне.

Виклад основного матеріалу. Дорогоцінні камені відомі людям вже близько 10 000 років. Здавна для заможних верств населення вони були символом суспільного статусу. Пізніше правителі засвідчували свою владу інсигніями, обробленими дорогоцінними каменями. Печатки, персні з печатками, прикраси, предмети культу, династичні регалії виготовлялися з них. У Стародавньому Єгипті, наприклад, з лазуриту, сердоліку і халцедону вирізали талісмани у вигляді жуків-скарабеїв або фігурок священних птахів і тварин: павіана, ібіса, змії. Пекторалі фараонів і вищих сановників прикрашали різьбленими і відшліфованими камінцями. Кольорові і дорогоцінні камені служили не тільки декоративною обробкою, але й захистом, як вважалося, від бід, хвороб, «поганого» ока і

небезпек. Тому вони майже завжди виконували роль амулетів і талісманів [4].

З давніх часів маги вивчали силу дорогоцінних каменів. Ще на початку цивілізації люди познайомилися з магичною силою каменю. В Давньому Єгипті саркофаги фараонів прикрашалися дорогоцінними каменями в певній послідовності. Їх властивості вивчалися впродовж тисячоліть, вчені античності і середньовіччя зробили безліч відкриттів в процесі спостереження. Розквіт думки в період епохи Відродження (Ренесансу) спробував розкрити дивовижні таємниці деяких дорогоцінних каменів з магичними властивостями та незвичайні зміни в долях їх власників [1].

У наші дні дорогоцінні камені виставляють напоказ не тільки для демонстрації багатства, їх носять для власного задоволення, щоб насолодитися їх красою і гармонією. Уміння носити коштовності відповідно етикету дозволяло відрізнити жінку з вищого суспільства від багачки, демонструє своє багатство на загальний огляд.

Дорогоцінні камені є не тільки сировиною для виготовлення ювелірних прикрас, але і активно використовуються в медицині. Більше того – саме на них засновано багато передових технологій.

Алмаз – дорогоцінний камінь першого класу. Головна його відмінність від інших каменів – найвища твердість і теплопровідність. У медицині алмаз задіяний у приладах для внутрішньо порожнинних досліджень. В ході обробки каменю утворюється алмазний порошок, який використовується в якості абразиву. Скальпелі з алмазним напиленням застосовуються при операціях, наприклад, в нейрохірургії. Огранована «версія» алмазу, тобто діамант, входить до складу інноваційного винаходу – спеціальної моделюючої білизни. Як воно впливає на організм? За рахунок впливу діамантової пудри, металів і мінералів відбувається насичення клітин киснем, поліпшується кровообіг і зміцнюються стінки

судин, нормалізується робота органів малого тазу. Ще один важливий ефект – профілактика запальних процесів [2].

Сапфір – блакитний або синій різновид корунду. Цей камінь використовують у лазерній терапії. Недавні дослідження показали, що застосування профільованого сапфіру істотно підвищує ефективність фотодинамічної протипухлинної терапії. Сапфіри входять до складу деяких лікарських препаратів для зміцнення кісткової системи. У список послуг багатьох стоматологічних клінік зараз входить установка брекетів зі штучного сапфіра. Завдяки своїй підвищеній твердості камінь застосовують в лазерах і транзисторах.

Назва рубіна походить з латини і в перекладі воно означає «червоний». Саме таким його представляє більшість людей. Але забарвлення рубіна аж ніяк не однаковий, оскільки залежить від домішки хрому. Він може варіюватися від насиченого рожевого кольору до червоного, і навіть фіолетового. Рубін відноситься до групи корунду, і по своїй міцності поступається лише алмазу. Тому він високо цінується не тільки ювелірами, а й фахівцями в галузі медицини. Рубінові лазери, які застосовуються в хірургії, працюють в безперервному або імпульсному режимі. Вони сильно нагрівають тканину, що дозволяє здійснити її різання та вапоризацію – випаровування. Найчастіше така техніка застосовується в косметології для усунення дефектів шкіри, епіляції і виведення татуювань [2].

Перли сучасна медицина використовує як природні, так і культивовані. Процедура проста: його піддають обробці і розмелюють. Перлинний порошок – цінне джерело кальцію для потреб фармацевтичної промисловості. У косметичці перли додають в пудри і крем для обличчя. Крім того, він входить до складу ряду медичних препаратів від остеопорозу, карієсу, пародонтозу.

З бурштиную отримують бурштинову кислот – вітамін D3. Бурштинова кислота є ефективним антистресовим і протизапальним

засобом, цілюще впливає на роботу нирок і кишечника. Препарати на основі бурштинової кислоти володіють антивірусною дією. Вона підвищує активність клітинного дихання, зміцнює імунітет і захищає від різних токсичних отруень, наприклад, алкогольного.

Турмалін успішно застосовують як в мікроелектроніці, так і в медичних приладах. У природі турмалін буває зеленого і малинового кольорів, рідше – синього і жовтого. П'єзоелектричні властивості турмаліну використовують для синтезу негативних іонів. Наприклад, при створенні приладів для іонізації повітря [2].

Висока вартість, що вкладена в настільки малу форму, дозволила розглядати дорогоцінні камені як капітал. З давніх пір вони були еквівалентом валюти: час показав, що інфляційні процеси викликають підвищення вартості коштовностей. В якості капіталовкладень з усіх коштовних каменів варто використовувати діаманти. Вони підтвердили стабільність своєї цінності, не залежної від воєн і економічних депресій [3].

Коштовні камені найнадійніші, стабільно дорожчають, не знецінюються. Інвестиції в дорогоцінні камені – це щось середнє між вкладенням грошей у золото і придбання творів мистецтва та антикваріату. Коштовні камені не підходять для короткострокового вкладення коштів. Вкладення в дорогоцінні камені давно стали долею консервативних інвесторів, яких приваблює не висока прибутковість їх портфеля активів, а впевненість у схоронності заощаджень. Це одна з причин, чому зараз, під час кризи відзначається збільшення попиту на інвестиції в дорогоцінні камені. Вкладати гроші переважно в ограновані камені без оправы, краще всього в діаманти, чисті сапфіри, смарагди та рубіни, а також в олександрити. В Україні законом дозволено продаж тільки сертифікованих неоправлених дорогоцінних каменів [3].

Висновок. Коштовні камені знайшли застосування при виготовленні ювелірних прикрас, в медицині і навіть в техніці. Але проходили століття,

змінювалися епохи, перш ніж камені так широко стали застосовуватися людиною в різних сферах її діяльності. Але, незважаючи на те, що підростали нові покоління, які передавали своїм послідовникам міфи і легенди, уміння і традиції, як спадщину предків, люди досі продовжують вірити у силу амулетів і талісманів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тайны драгоценных камней [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.rus.ec/b/193436/read#t2>
2. Драгоценные камни медицины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zdorovieinfo.ru/exclusive/dragotsennye_kamni_meditiny/
3. Драгоценные камни в жизни людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jewels-world.jimdo.com>
4. Драгоценные и полудрагоценные камни в жизни людей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m-kamney.ru>

ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Юрков В.О., магістр групи Б 5/2

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто економічне значення звітності сільськогосподарських підприємств. Досліджено склад та особливості складання звітності. Проаналізовано роль звітності для прийняття ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: звітність, сільськогосподарське підприємство, бухгалтерський облік, фінанси, управлінські рішення.

Постановка проблеми. Ефективність управління економікою залежить передусім від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних за своєю структурою об'єктів, зокрема сучасних сільськогосподарських підприємств. Показники, що кількісно характеризують зміни в підприємстві, формуються у звітності, яка узагальнює первісний масив даних про їх господарську діяльність.

Проте науковий аналіз змісту та структури звітності свідчить про необхідність вирішення ряду питань, пов'язаних із недосконалістю визначення місця і ролі звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством, що призводить до не об'єктивності звітної інформації й ускладнює прийняття управлінських рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-прикладні аспекти питань формування звітності й методичних підходів до її складання досліджувалися у працях відомих вітчизняних вчених-економістів: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, К.П. Дудки, В.М. Жука, В.Г. Лінника, Л.С. Шатковської та інших. Однак слід відмітити, що залишилися ще недостатньо опрацьовані питання щодо використання звітності в системі управління підприємством, які потребують поглибленого вивчення.

Постановка завдання полягає у виявленні економічного значення звітності сільськогосподарського підприємства у процесі прийняття ефективних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. За сучасних умов господарювання інформація стає одним із видів ресурсів. Зростає інтерес різних груп користувачів до звітності як продукту обліку. Особливо це

стосується фінансової звітності як важливого елемента інформаційного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством, адже вона містить інформацію про фінансовий стан господарства на кінець звітного періоду; одержаний прибуток чи збиток; грошові потоки; інвестиції тощо.

Кожне підприємство в процесі свого функціонування має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. В свою чергу, управління виступає творчим процесом керівника, що ґрунтується на виважених рішеннях прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві. Дані, що є основою прийняття рішень, представляються у формі фінансових звітів відповідних звітних періодів. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем.

Для прийняття правильних управлінських рішень на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Як наслідок, процес підготовки та складання фінансових звітів повинен бути організований відповідно до законодавства та забезпечувати користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності і фінансовий стан підприємства. А так як є і зовнішні користувачі, то фінансова звітність забезпечує у повній мірі їх потреби, пов'язані з інформацією про даний суб'єкт господарювання. Отже, звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів в інформації і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства.

Становлення ринкової економіки в Україні, поява нових господарських структур з різними формами власності зумовили необхідність прийняття Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність”, який створив умови щодо переходу підприємств на

ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, розробленими на основі міжнародних стандартів. Цей перехід став позитивним явищем в умовах розвитку суспільно-економічних відносин в країні та викликав суттєві зміни як в організації, так і в побудові системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Відповідно до цього Закону, обов'язковим є ведення бухгалтерського обліку для юридичних осіб, а також складання фінансової, податкової та статистичної звітності, яка базується на основі даних бухгалтерського обліку.

Звітність - це система узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного обліку, які характеризують результати діяльності підприємства за звітний період. Вона завжди займала особливе місце в економічному життєвому циклі як окремого підприємства, так і держави в цілому. З огляду на це важливим аспектом дослідження є визначення місця й ролі звітності в системі управління. Значення звітності полягає в її достовірності, цілісності, своєчасності, простоті, порівнянності, економічності, дотриманні суворо встановлених процедур і публічності.

У звітності відображаються підсумкові дані системного бухгалтерського обліку, на основі яких можна мати уявлення не тільки про роботу самого підприємства, а й про його становище в сегменті ринку, в якому воно господарює та про рівень його конкурентоспроможності [2].

Звітність, яка є джерелом зведеної інформації про фінансові результати діяльності, займає особливе місце в управлінні підприємством як системою. Вона концентрує дані, що характеризують якісний стан підприємства і можуть мати несистемний або системний характер. Важливою особливістю останніх є наявність певних взаємозв'язків між ними. Структуризовані за функціональним призначенням дані у вигляді показників звітності, що розкривають певні аспекти господарської діяльності, формують систему звітності підприємства.

Розглядаючи звітність як систему, доцільно дати визначення системи взагалі, незалежно від її змістовного наповнення. Система – це множина елементів, які знаходяться у відношеннях і зв'язках один з одним, що утворює визначену цілісність, єдність. Елемент системи – це межа її поділу з точки зору розв'язання конкретного завдання, поставленої мети.

Система звітності, як і будь-яка система, складається з елементів, що знаходяться у взаємодії та підпорядковані досягненню однієї мети. Зазначимо, що елементом системи звітності є її форма з набором певних показників.

В економічній літературі широко використовують поняття “звітність”, “бухгалтерська звітність” і “фінансова звітність”. Це пояснюється традиціями, які склалися в обліковій практиці нашої країни, та термінологією нової національної системи обліку. Однак поняття “звітність” як одного з елементів методу бухгалтерського обліку має розвиток від суто практичного застосування до теоретичного викладення, за яким зберігається практичний зміст. Склад фінансової та статистичної звітності наведено на рисунку 1.

Рис. 1. Склад фінансової та статистичної звітності

Більшість вчених-економістів, О.В. Хомич, Л.О. Лігоненко, П.О. Жадов та інші, визначення звітності розглядають як сукупність і воно зводиться до наступного:

- це система показників, які характеризують результати господарської діяльності за звітний період;
- це один з елементів методу бухгалтерського обліку;

– це сукупність різних форм звітів, що містять інформацію, яка відображає окремі складові діяльності підприємства;

– це певним чином узагальнена інформація, необхідна зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень.

Необхідно відмітити, що в більшості наукових праць із теорії бухгалтерського обліку, таких як «Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством», «Формування в сільськогосподарських підприємствах звітної інформації» та інших, звітність розглядається як елемент методу бухгалтерського обліку, що являє собою систему підсумкових показників, які всебічно характеризують господарську діяльність підприємства, результати використання його активів і стан зобов'язань.

Розвиток будь-якого підприємства, залежить насамперед від ефективності управління, що прямо співвідноситься з повнотою і якістю інформації, яка аналізується за допомогою звітності.

Дані такого характеру відображають у фінансовій звітності, а тому фінансова звітність як база для прийняття управлінських рішень і мірило їх ефективності займає особливе місце в системі управління підприємством.

З урахуванням інформаційного змісту даних, відображених у звітності, остання займає особливе місце в бухгалтерському обліку, який є складовою системи управління підприємством [3].

Здатність звітності виконувати функції, передбачені системою управління, забезпечується, як мінімум, її двома важливими рисами: з одного боку, відображенню у ній результатів діяльності підприємства, а, з іншого – можливістю здійснення оцінки ефективності раніше прийнятих рішень, на підставі використання сформованих у ній даних.

Таким чином, звітність займає досить важливе місце у системі управління сільськогосподарським підприємством, адже через неї проходять вхідні дані зовнішнього або внутрішнього характеру, що знаходять своє відображення у внутрішньому інформаційному середовищі

господарюючого суб'єкта. Зведення й узагальнення даних як результату господарської діяльності здійснюється у звітності, яка, з одного боку, є мірилом ефективності управління для будь-якого користувача (внутрішнього або зовнішнього), а з другого – базою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо збалансованого функціонування підприємства та його підрозділів [1].

Висновки. Звітність сільськогосподарського підприємства є завершальною стадією бухгалтерського обліку й одночасно є її інформаційним продуктом, що стає джерелом інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Фінансова і статистична звітність є невід'ємною складовою інформаційної системи АПК, що використовується з метою дієвого державного регулювання у сільському господарстві. Вона повинна надавати інформацію про показники господарювання підприємств, на підставі яких можна робити науково обґрунтовані висновки про досягнутий рівень розвитку галузі та приймати вивірені управлінські рішення на мікро- і макрорівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Біла Л.М. Роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством / Л.М. Біла // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С.85-90.
2. Калюжна І.П. Формування в сільськогосподарських підприємствах звітної інформації / І.П. Калюжна // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 100-104.
3. Облікове забезпечення звітності сільськогосподарських підприємств (Методологія і практика): Підручник. – [О.В. Хомич, Л.О. Лігоненко, П.О. Жадов]; За заг. ред. О.В. Хомича. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 453 с.

ТРАСТОВІ ОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

А.А. Ходикіна, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто трастових операцій в Україні, проаналізовано стан розвитку, вивчення їх стану на сьогодні.

Ключові слова: трастові операції, фінансові послуги з довірчого управління, регулювання відносин довірчого управління, трастові послуги, аналіз трастових операцій.

Постановка проблеми. У загальному вигляді трастові (довірчі) послуги — це довірчі послуги з управління і розпорядження коштами клієнтів банку або спеціальним установам, їхніми цінними паперами та іншими активами. Надаючи трастові послуги, банк та установи проводить операції з майном клієнта (довірителя) і стає повноважним посередником між ринком і клієнтом, приймаючи інвестиційні й управлінські рішення в інтересах свого клієнта і розподіляючи у разі необхідності кошти для забезпечення зобов'язань клієнта. Зацікавленість клієнта в передачі трастової компанії або банку окремих функцій з управління його майном пояснюється можливостями використання практичного досвіду і професіоналізму співробітників організації-довіреної особи, що спеціалізуються на наданні такого роду послуг для отримання максимуму. Довірена особа прагне діяти з найбільшою вигодою для клієнта, постійно розширюючи сферу діяльності довірителя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку трастових операцій завжди викликала зацікавленість у науковців. Адже за

допомогою трастових операцій банки та спеціальні установи в специфічній формі виконують функцію накопичення грошових капіталів і їх мобілізацію в виробництво. Цій проблемі присвятили свої наукові роботи такі дослідники, як А. І. Щетинін, М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, О. И. Лаврушин, А.В. Демківський та ряд інших авторів.

Постановка завдання. Проведення трастових операцій потребує більш широкого діапазону професійних навичок, ніж мають більшість фізичних і юридичних осіб: необхідне знання законодавства, досвід інвестиційної діяльності, навички в управлінні власністю та ін. Трастові послуги на сьогодні є одними з найбільш важливих і перспективних послуг серед усіх інших традиційних і нетрадиційних послуг банків.

Виклад основного матеріалу. Під трастовимирозуміють послуги, засновані на довірчих правовідносинах, коли одна особа — засновник, передає своє майно у розпорядження іншій особі — довірительному власнику, для управління в інтересах третьої особи — бенефіціара. Отже, в зазначених правовідносинах беруть участь три сторони:

- довіритель майна (засновник) — юридична або фізична особа, яка заснувала траст та/або передала довірительному власнику повноваження власника належного їм майна відповідно до умов укладеного між ними договору;

- довірительний власник (траст) — сторона, яка здійснює управління майном. Ним можуть бути спеціалізовані трастові компанії (довірчі товариства) або трастові відділи банків;

- бенефіціар — особа, на користь та в інтересах якої надаються довірчі послуги. Ним може бути сам довіритель майна або третя особа.

Залежно від характеру розпорядження майном трастові послуги поділяються на:

- активні, коли майно, що перебуває у розпорядженні трастової компанії чи банку, може видозмінюватися, зокрема, шляхом його продажу, надання в позику або заставу без додаткової згоди довірителя;

– пасивні, коли майно не може бути використане довіреними особами без відповідної згоди довірителя [5].

Процес формування ринкових відносин в економіці України поступово виявляє значне зростання попиту на послуги установ кредитної системи як з боку суб'єктів підприємницької діяльності, так і з боку фізичних осіб. Сучасні особливості організації бізнесу визначають потреби підприємств не лише у традиційному кредитно-розрахунковому банківському обслуговуванні, а й у значно ширшому спектрі різноманітних послуг комерційних банків, спроможних забезпечити оптимальні умови для ефективного, прибуткового господарювання своїх клієнтів.

Активний розвиток та розширення сфер діяльності банків вимагає окреслення пріоритетних напрямків упровадження нових послуг, на яких повинні бути сконцентровані зусилля.

Серед них можна відзначити: трастові операції; консультаційно-інформаційні послуги; допоміжні операції, пов'язані із забезпеченням господарської діяльності клієнтів; удосконалення традиційних банківських послуг, насамперед депозитно-позичкових .

В Україні серед перспективних напрямків функціонування комерційних банків особливе місце може належати трастовим операціям, які передбачають управління майном та виконання інших послуг в інтересах і за дорученням клієнта на правах його довіреної особи.

Потреба в трастових компаніях пов'язана із вступом України до СОТ, адже це помітно посилює конкуренцію, а наші підприємства дуже часто ще не готові до цих нових викликів часу.

Основними передумовами розвитку ринку трастових операцій в Україні є:

– брак або недостатній рівень знань і досвіду у власників майна та фінансових активів для розпорядження ними;

- високий рівень ризиків у разі самостійного здійснення власником активів операцій, що потребують відповідних професійних знань і вмінь;
- посилення конкуренції між банківськими та небанківськими фінансовими установами на ринках грошей і капіталів;
- потреба підвищення рівня ліквідності та прибутковості фінансових установ;
- порівняно невеликі витрати на здійснення довірчих послуг тощо[5].

В Україні розвиток трастових послуг комерційних банків поки що стримується через відсутність належної законодавчої бази, яка б регламентувала банківську діяльність у відповідних сферах. Тому на сьогодні як перспективний напрямок організації трастових послуг у нашій країні можна виділити операції з цінними паперами за дорученням клієнтів. Цей вид послуг може стати основою для подальшого розвитку інших типів трастових операцій в міру становлення ринкових відносин та створення належної правової бази для здійснення операцій з управління майном за дорученням.

Розширення обсягу трастових операцій в Україні багато в чому залежить від банків, що впроваджують цей вид послуг, від проведеної ними рекламної компанії. Більшість потенційних клієнтів недостатньо знає про їх перевагу. Тому необхідно вдатися до продуманої стратегії маркетингу.

Трастові операції, як правило, здійснюються спеціалізованими трастовими компаніями, котрі спеціалізуються на управлінні окремими видами майна або здійснюють свою діяльність в окремих галузях економіки. Окрім власне трастових компаній, трастові послуги надають і банки. Ці операції, як правило, відрізняються від послуг спеціалізованих трастових компаній. Різниця насамперед у тому, що банк надає ті трастові послуги, які за своїм характером найбільш близькі до основного спектра послуг, що надаються цією установою.

На сьогодні для фізичних осіб найбільшу частку в трастових операціях становлять агентські послуги.

Агентські послуги — різноманітні операції з цінними паперами, одержання грошей під заставу, оренда сейфів, оплата рахунків довіритель, сплата податків та оформлення всіх видів доходів за дорученням клієнтів.

До послуг з довірчого управління для юридичних осіб належать:

– тимчасове управління справами компанії у випадку зміни власників, реорганізації, ліквідації тощо;

– агентські послуги;

– депозитарні послуги;

– розпорядження активами, включаючи управління нерухомістю;

– інвестиційні послуги, у тому числі інвестування коштів, формування інвестиційних портфелів, придбання пакетів акцій тощо;

– створення різноманітних фондів компанії та управління ними (страхових і резервних фондів, фондів для погашення боргів, сплати відсотків, податків, викупу облігацій; виплати дивідендів акціонерам, пенсій, винагород працівникам, забезпечення функціонування благодійних фондів тощо) [5].

У банківській практиці трастові операції з'явилися в XIX ст. Виникнення трастових послуг пов'язано з тим, що здійснення окремих фінансових операцій потребувало певного досвіду або специфічних знань, а також концентрації фінансових ресурсів. Тому почали з'являтися установи з надання послуг трастового характеру, які, формуючи відносини з клієнтами з урахуванням цих особливостей, пропонували послуги з надання консультацій, купівлі-продажу цінних паперів, формування інвестиційних портфелів клієнтів. Це спрощувало клієнтам процес управління власними активами та забезпечувало високий і стабільний дохід.

Регламентация і певне упорядкування діяльності довірчих товариств почалася з 1993 р., коли Кабінетом Міністрів України було прийнято Декрет «Про довірчі товариства» [7].

Державний нагляд за діяльністю компанії з довірчого управління здійснюється залежно від їх належності: для банків — Національним банком України, а для небаяківських фінансових установ — Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку або Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Висновки. Активний розвиток трасту в Україні зв'язано в першу чергу з падінням прибутковості на фінансовому ринку, де його учасники зштовхнулися з необхідністю формування інвестиційних портфелів кваліфікованими менеджерами.

У цей момент розвиток ринку трастових послуг перебуває в руках Міністерства фінансів України, Національного банку України і Державної податкової поліції: від відповідності їхніх розпоряджень реальної дійсності й можливості прийняття їх на практиці. Держава зв'язує із трастом більші надії, з огляду на можливість поповнення бюджету за рахунок передачі в довірче керування пакетів акцій приватизованих підприємств.

Однак, внаслідок того, що в Україні поки ще немає таких величезних накопичених цінностей у фізичних осіб, стримується розвиток трастових операцій у тім виді, у якому вони існують у західних країнах. До того ж є певний синдром недовіри до банків: через нестабільність у країні банки не можуть придбати стійке положення. Крім того, одним з елементів трастової справи є зберігання й керування цінними паперами. Однак в Україні ринок цінних паперів як елемент ринкової економіки також ще не повністю сформувався.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Трастові операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Трастові_операцій.

2. Гроші та кредит. Ст. 133 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Гроші_та_кредит.
3. Дослідження ICPS (2007 р.): Трастових угод в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ctaeconomic.com/3-TF%28Ukr%29.pdf>.
4. Регулювання відносин довірчого управління в Україні. – К. Знання-Прес, 2012. – 268 с.
5. Науменкова, С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко. - К. : Знання, 2010. - Книга. - 532 с.
6. Пікус, Р. В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р. В. Пікус. - К. : Знання, 2010. - Книга. - 598 с.
7. ДЕКРЕТ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. Про довірчі товариства. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 19, ст.207)

УДК 336.22 (477)

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ

О.М. Більбот, студентка групи БЗ/З

Науковий керівник: к.е.н., доцент А.В. Бурковська

Миколаївський національний аграрний університет

В статті досліджено історію становлення та перспективи розвитку податкової системи України.

***Ключові слова:** податки, оподаткування, податкова система*

Постановка проблеми. Податкова система – невід’ємна складова людської цивілізації. Вона суттєво впливає на всі сторони соціально-економічного життя сучасного суспільства. Без науково обґрунтованої та раціонально сформованої податкової системи неможливо уявити сьогодні економічно розвинуту державу.

Дослідження питань становлення та розвитку податкової системи України є важливими внаслідок необхідності всебічного реформування економіки України, підвищення рівня фінансової безпеки держави, зміцнення її фінансових можливостей.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичним та практичним аспектам проблеми побудови податкових систем та, зокрема, податкової системи України присвячені роботи таких видатних вітчизняних вчених, як Єфименко Т.І., Коломієць Н.О., Коляди Т.А. та інші. В їх роботах дослідженні питання сутності і значення податків, стан та розвиток податкової системи України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження перспектив розвитку податкової системи України на сучасному етапі реформування соціально-економічної системи.

Виклад основного матеріалу. Створення України, як самостійної держави, з самого початку вимагало збудувати власну податкову систему й формувати ефективну податкову політику. Податкова система – один із головних атрибутів держави, відображення її соціально-економічного та політичного становища.

Україна мала одну з найнесприятливіших для бізнесу податкових систем у світі і посідала одне з останніх місць у рейтингу податкових систем Всесвітнього банку. Це перешкоджало залученню прямих іноземних інвестицій, підривало конкурентоспроможність українських компаній і сприяло збереженню вкрай високої частки тіньового сектора економіки, що досягало, за різними оцінками, 50% ВВП.

Основними проблемами української податкової системи були велике податкове навантаження на бізнес, значні непрямі витрати платників податків і непослідовне застосування норм податковими органами. Ефективна податкова ставка на бізнес становила більше 57% від прибутку порівняно з 46% - у країнах ОЕСР, 38% - у Польщі та 29% - в Ірландії. Через складність податкової системи в Україні компанії змушені витратити

в 11 разів більше часу на виконання податкових вимог, ніж у розвинених країнах. Нормативний дисбаланс прав платників податків і податкових органів, а також зловживання останніх призводять до непослідовного застосування податкових норм і масового уникання податків [1]..

Створення в Україні власної податкової системи здійснювалось паралельно з побудовою нової демократичної держави та нової ринкової економіки. У період набуття незалежності в Україні практично була відсутня правова основа організації податкової системи та фактично був відсутнім досвід використання податків в якості головних інструментів регулювання соціально-економічного розвитку.

Цілеспрямоване формування власної податкової системи в Україні почалось з 1992 року, коли Україна стала самостійною державою, і умовно цей процес становлення можливо поділити на чотири етапи: I етап – 1992-1993 рр.; II етап – 1994-1999 рр.; III етап – 2000-2009 рр.; IV етап – 2010р і далі.

На першому етапі фактично став реалізуватись Закон України «Про систему оподаткування». Була створена податкова служба України. Сформовані три базові концепції перспективного розвитку податкової системи України. Суть першої концепції полягає в оподаткуванні оплачених обсягів реалізації, із застосуванням системи диференційованих ставок, залежно від сфери і виду діяльності.

Друга концепція розроблена Головною державною податковою інспекцією, Міністерством фінансів та Міністерством економіки країни. В її основі було закладено існування податку на прибуток за єдиною ставкою на рівні 30-35%, з пільгами для інвестиційної діяльності; зменшення ставки з податку на додану вартість до 20%; чітке розмежування податків на загальнодержавні і місцеві; перехід в оподаткуванні фізичних осіб до сукупного річного доходу як об'єкта оподаткування [3]..

Третя концепція, що була запропонована Українським союзом промисловців і підприємців, в основному була схожа з другою концепцією,

але в ній були включені значні пріоритети для виробників продукції на товари.

На другому етапі велике значення для розвитку вітчизняної податкової системи мало прийняття Конституції України у 1996 році, яка фактично закріпила існування податкової системи країни. На цьому етапі були сформовані більш чіткі податкові механізми. За окремими податками та зборами були зроблені необхідні коректування. В цей період остаточно була узаконена система місцевих податків і зборів. У 1997 році були суттєво перероблені Закони України «Про системи оподаткування», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про податок на додану вартість» тощо.

Третій етап становлення та розвитку української податкової системи почався з 2000 року і продовжувався по 2009 рік. За цей період були внесені зміни до багатьох законодавчих актів щодо вдосконалення системи оподаткування в Україні. Цей період характеризувався постійними намаганнями зменшити податковий тягар для виробників і підприємців, а також запровадити більш стабільні норми оподаткування доходів фізичних осіб з метою підвищити рівень зацікавленості населення добровільно сплачувати податки і збори, а не приховувати їх. Зменшення ставок податків на прибуток підприємств до 25%, на доходи фізичних осіб до 13%, а потім до 15% повинно було позитивно вплинути на формування державного та місцевих бюджетів країни [2]..

На третьому етапі державі не вдалось вирішити одну із головних проблем податкової системи України – забезпечити вихід із тіні більшості підприємців. Українська економіка як і 90-х роках остається тіньовою економікою, де 50-60% створеної вартості не оподатковується. Україні не вдалося побудувати ефективну систему оподаткування, хоча запровадженні закони, норми, ставки не були занадто високими у порівнянні з закордонними податковими системами.

Визначимо основні недоліки податкової системи України, до прийняття Податкового кодексу України.

По-перше, загальнодержавні та місцеві податки, збори та обов'язкові платежі, які входили до складу податкової системи України мали різні, економічні, фінансові характеристики, а тому вони по різному впливали на соціально-економічний стан країни, фінансову можливість держави, суб'єктів підприємництва і домогосподарств.

По-друге, для загальнодержавних та місцевих податків, зборів та обов'язкових платежів їх кількість у податковій системі була занадто значною величиною.

По-третє, серед податків, зборів і обов'язкових платежів існувала велика кількість тих, що фактично не мали значення для формування бюджетів різного рівня.

Четвертий етап становлення та розвитку податкової системи України почався у 2010 році. Верховною Радою України 2 грудня 2010 року прийнято Податковий кодекс України № 2755, який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [4].

Цей масштабний закон зменшив кількість податків і зборів із 43 (29 загальнодержавних та 14 місцевих) до 23 (відповідно 18 та 5 платежів). Скасовано ті податки і збори, які роками залишалися суто номінальними - їх у країні, по суті, і не справляли. У той же час введено деякі нові платежі, як податок на нерухомість. Його платитимуть ті, у кого площа житлової нерухомості перевищує 120 кв. м при проживанні у квартирі і 250 кв. м - у будинку.

Висновок. Великий крок у розвитку податкової системи України пов'язаний з впровадженням у практику Податкового кодексу та підвищенням якості окремих положень механізму оподаткування. Податкова система країни повинна зміцнюватись в напрямі скорочення чисельності податків та зборів, одночасно посилюючи їх дієвість в процесі використання, тобто справлення податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єфименко Т.І. Основні напрямки трансформації податкової системи України / Т.І. Єфименко // Фінанси України. – 2009 - № 4 – С.42- 47.
2. Коломієць Н.О. Проблеми та необхідність реформування податкової системи / Н.О. Коломієць//Фінанси України. – 2010 - № 8 - С.95- 98.
3. Коляда Т.А. Особливості фіскальної ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в умовах інтеграції/ Т.А. Коляда // Фінанси України. – 2010. - № 4. – С.6-11
4. Податковий Кодекс України № 2755 від 2.12.2010р. [Електронний ресурс] [[http //zakon.rada.gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua)].

УДК 368.5

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ ДОСВІД АГРОСТРАХУВАННЯ

Т.В. Двойнісюк, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г. М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто вирішення проблем агрострахування як засобу зменшення ризиків діяльності сільськогосподарських підприємств Австралії.

***Ключові слова:** страхування, агровиробництво, Австралія, сільське господарство, ризики.*

Постановка проблеми. Агрострашування для кожної країни світу є проблемою, яка є обов'язковою для вирішення, адже сільське господарство це база для продовольчої незалежності держави. Сільське господарство є дуже ризиковою сферою діяльності, через те, що на нього впливає велика кількість факторів, які складно передбачити. Австралія як лідер з виробництва сільськогосподарської продукції в своєму регіоні, повинна розробити механізми по зниженню ризиків для стабільного функціонування сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження в сфері страхування, зокрема страхування діяльності сільськогосподарських підприємств досліджувало багато вчених, серед яких: Колібаба Р.О., Турбіна К.Є., Папцов А.Г., Шикаренко О. та ін.

Постановка завдання. Досягнення продовольчої незалежності країни можливе лише за стабільного функціонування сільськогосподарських підприємств, що можливе через зменшення ризиків їх діяльності, а саме агрострашування. Метою статті є вирішення проблем агрострашування, як засобу зменшення ризиків діяльності сільськогосподарських підприємств Австралії.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство – одна з головних галузей матеріального виробництва, що має важливе значення для постачання продовольства для населення та сировини для промисловости. У світі бесперервний приріст сільськогосподарського виробництва, але це відноситься перш за все до економічно розвинених країн. У державах, що розвиваються, сільське господарство не в змозі задовольнити власне населення. Це пояснюється тим, що через низку соціально-політичних факторів науково-технічна революція поки ще слабо вплинула на сільське господарство економічно нерозвинутих країн.

Австралія є лідером Кернської групи країн-виробників сільськогосподарської продукції (на частку країн цієї групи припадає 20% світового експорту сільськогосподарської продукції), що об'єднала в 1986

р. 14 країн, які протестували проти дискримінації їхньої продукції на ринку країн ЄС. В Австралії знаходиться 14% усього світового поголів'я овець (понад 150 млн. голів), таким чином країна є найбільшим у світі постачальником вовни: до 30% усього світового обсягу вовни має австралійське походження. Крім цього, країна – один з головних виробників зернових, цукру, молочних продуктів, фруктів. Вивіз м'яса з Австралії почався наприкінці XIX ст., коли з'явилися пароплави-холодильники. Вивозять баранину, ягнятину, але основу становить м'ясо великої рогатої худоби. Її вирощують переважно в субекваторіальній савані на північ від тропіка.

Сільське господарство — галузь, найбільш підвладна дії стихійних сил природи, тому воно більшою мірою потребує страхового захисту. Виділяють наступні види страхування:

- сільськогосподарських культур;
- багатолітніх насаджень;
- поголів'я тварин;
- будівель, споруд, машин, інвентаря і устаткування сільськогосподарських підприємств.

Страхування – це двосторонні економічні відносини, які полягають у тому, що страхувальник, сплачуючи грошовий, забезпечує собі (чи третій особі) у разі настання події, обумовленої договором або законом, суму виплати з боку страховика, який утримує певний обсяг відповідальності і для її забезпечення поповнює та ефективно розміщує резерви, вживає превентивні заходи, спрямовані на зменшення ризику, а при потребі перестраховує частину своєї відповідальності [2].

Послуги агрострахування в Австралії надаються приватними страховими компаніями без державної підтримки. Приватні страховики пропонують страхування від окремих ризиків і мультиризикові продукти. Останні не мають попиту серед виробників, унаслідок високих ставок премій і відсутності державної підтримки.

Австралія є одним з найбільших експортерів зерна на світовому ринку, але система виробництва характеризується значними коливаннями врожайності. Засуха, град і урагани наносять великі збитки виробникам агропродукції. За допомогою програми допомоги при надзвичайних ситуаціях держава подає виробникам підтримку в управлінні кліматичними ризиками.

В рамках цієї програми господарствам надаються субсидії для відшкодування процентних ставок за кредитами постраждалим виробникам.

Уряд Австралії розглядав можливість установи схеми мультиризикового страхування в Західній Австралії, одному з основних регіонів-виробників зернових культур. У 2001 році була створена робоча група для аналізу варіантів впровадження схеми мультиризиків і вирівнювання співвідношення між потребами виробників і можливостями страхового сектору. Впровадження мультиризикового страхування можливе виключно за наявності державної підтримки у вигляді субсидій.

Як альтернатива мультиризиковому страхуванню уряд розробив програму депозитів для управління господарством (FMD), в рамках якої виробники отримують підтримку для стабілізації доходів господарств. Ця програма упроваджується через авторизовані комерційні банки, кредитні союзи і будівельні суспільства. Програма дозволяє виробникам розміщувати прибуток (до сплати податків), отриманий в успішні роки, для покриття збитків в погані неврожайні роки. Ця програма подібна до схем державної фінансової підтримки, що існують в Канаді (колишня NISA і сучасна CAIS - програми стабілізації доходів виробників).

Уряд визнає, що програма може добре працювати при внесенні виробниками засобів на депозитні рахунки в успішні роки, але може виявитися неефективною при збитках господарств протягом декількох років підряд.

Австралійський Уряд розглядає можливість використання погодних деривативів для управління ризиками в агросекторі. Погодний дериватив (індекс) дозволяє виробникам ефективно страхуватися від впливу головних погодних чинників на врожайність сільськогосподарських культур - опадів і температури. На страхування по погодних індексах не впливають проблеми невірному вибору і моральної шкоди; для розробки продуктів і управління потрібні незначні засоби.

Головною проблемою індексних продуктів є «ризик базису», коли виробник може зазнати збитки (зменшення врожайності або загибель урожаю), але не отримати виплату при недосягненні індексом критичного рівня погодних параметрів. Індексні продукти надають виробникові можливість застрахуватися по індексу врожайності (середній врожайності в адміністративному регіоні) або по індексом погоди (індекс визначається на місцевій погодній станції).

Австралійський уряд усвідомлює важливість розвитку ефективних індексних страхових моделей і необхідність створення надійної системи спостереження за погодою для отримання об'єктивних даних для розвитку індексних погодних страхових продуктів.

Уряд Австралії сподівається, що суспільства взаємного фінансування (страхування) (FMF) можуть стати установами по управлінню погодними ризиками. FMF можуть працювати подібно до страховиків, але без перестраховки катастрофічних погодних подій. Ці установи визначають умови, при яких виробники-члени можуть отримати відшкодування збитків від впливу несприятливих погодних умов. Максимальна сума відшкодування для членів суспільства в заявці на відшкодування повинна бути обмежена. Суспільства мають декілька недоліків, що обмежують платоспроможність установ і виробників, що знижують зацікавленість, в сплаті членських внесків.

Суспільства зазвичай субсидують регіони з високим рівнем ризиків, тому багато виробників розуміють цю проблему і не хочуть

відшкодовувати збитки інших господарств. За цих умов, суспільствам важко акумулювати достатні і стабільні катастрофічні резерви. Більш того, катастрофічні ризики є найбільшою проблемою суспільств взаємного фінансування. Якщо всі виробники в регіоні постраждають від катастрофічної погодної події, весь резервний фонд буде використаний і суспільство може мати труднощі з поповненням резервів.

Суспільства взаємного фінансування можуть успішно працювати тільки за умови залучення виробників з великого регіону, де потенційні ризикові події будуть географічно диверсифіковані. Подібний принцип використовується в страховому секторі, що вимагає від суспільств працювати за правилами страхової справи [1].

Висновок. В Австрії страхуються град і ще 9 ризиків. У країні страхування аграрних ризиків здійснюється через приватно-публічну систему партнерства, яка компенсує виробникам 50% від суми премій по граду та заморозків. У сільськогосподарському секторі впроваджена ефективна система по управлінню ризиками: 80% орних земель застраховане від граду, з яких 60% застраховані від мультиризиків. Приблизно 25% тварин від загальної кількості застраховані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Портал про аграрне страхування та управління ризиками – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru/analytics?pid=451>
2. Інтернет-журнал про страхування «Форіншурер». — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://forinsurer.com/>
3. Сергеева М.В. Міжнародний комерційний арбітраж і проблема мінімізації підприємницьких ризиків /М.В. Сергеева// Управління ризиками. – 2002. - №4. – С. 50-55

ФІНАНСОВА СИСТЕМА АВСТРІЇ

Д. Г. Мулява, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г. М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості функціонування фінансової системи Австрії з урахуванням її ролі у розвитку економіки країни.

Ключові слова: кредитно-фінансова система, банк, місцеві фінанси, державні видатки, бюджет.

Постановка проблеми. Сталий економічний розвиток значною мірою залежить від чинної кредитно-фінансової системи, зокрема банківської. Ефективність функціонування банківської системи потребує наявності теоретико-методичних засад щодо конкретизації її суті та перспектив розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовний аналіз сучасної фінансової системи здійснювали такі вчені, як М. Карлін, Л.О. Миргородська та інші.

Постановка завдання. Метою статті є визначення функціонування сучасної фінансової системи Австрії, характеристика її основних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Австрія стала членом Євросоюзу з 1 січня 1995 р. Вона вирізняється стабільною фінансовою системою, збалансованим бюджетом, ефективною економікою, високим рівнем добробуту, наявністю висококваліфікованих кадрів.

Фінансова система країни ґрунтується на доходах від промисловості, сфери послуг, туризму, високорозвиненого сільського господарства та ін.

Фінансова система країни охоплює державний бюджет, бюджети дев'яти земель, місцеві бюджети, бюджети державних і недержавних підприємств та організацій тощо.

Уряд Австрії, який раніше контролював близько 25 % у підприємств країни, послідовно проводить приватизаційну політику, спрямовану на розвиток фондового ринку та залучення іноземних інвестицій [2].

Банківська діяльність в Австрії регулюється Законом про банки від січня 1994 року. Закон регулярно переглядається, зокрема, з метою приведення у відповідність до законодавства ЄС та міжнародними зобов'язаннями, наприклад, у зв'язку з боротьбою з відмиванням грошей. Основні умови функціонування банків та фінансових установ однакові для всіх країн ЄС, включаючи право банків, зареєстрованих в одній країні ЄС, вести діяльність в іншій країні ЄС без перереєстрації в рамках так званої єдиної паспортної системи. При цьому банки залишаються підконтрольними перевіряючим органам своєї рідної країни.

Контроль за функціонуванням банківської системи здійснює незалежна Адміністрація фінансових ринків (FMA), яка регулює діяльність всіх фінансових установ, включаючи фінансові корпорації. Національний банк несе відповідальність за стабільність фінансової системи. Держава володіє 50% Національного банку; інші акції розподіляються між профспілками і групами роботодавців, а також іншими банками і компаніями. Роль Центрального банку Австрії (Österreichische Nationalbank) суттєво змінилася після здійснення третього етапу освіти Економічного і валютного Союзу, що призвело до входження Центрального банку в систему Європейських центральних банків ("ESCB"). В даний час Центральний банк відіграє подвійну роль: проводить монетарну політику Європейського Центрального банку як член системи Європейських центральних банків, одночасно будучи Центральним банком Австрії [3].

У функції Австрійського національного банку входять емісія банкнот, регулювання грошового обігу та кредиту, спостереження за діяльністю австрійських комерційних банків (встановлює мінімум їх резервів, частина яких - до 15% - вони зобов'язані тримати на рахунках національного банку), підтримання валютного курсу, операції з іноземною валютою та ін Золоте покриття банкнотної емісії законом не передбачено.

Для регулювання грошового обігу та кредиту Австрійському національному банку надано право видавати позики, в основному комерційним банкам, встановлювати і змінювати процентні ставки по його обліковими і іншими операціями, а також норми обов'язкових резервів комерційних банків, проводити операції на відкритому ринку цінних паперів.

Велике значення уряд Австрії надає участі країни у Валютному союзі ЄС (ВС). При цьому політика «твердого шилінга», що проводилася Австрією протягом багатьох років сприяли виконанню передумов Валютного союзу за економічними показниками [2].

Крім того, деякі додаткові вигоди від членства у ВС Австрія бачить і з урахуванням своїх національних особливостей. Зокрема для експортоорієнтованого сектору австрійської економіки введення євро й усунення чинника коливань валютних курсів мають особливо важливе значення, оскільки Австрія належить до країн ЄС з високим рівнем продуктивності праці.

Додаткову перевагу для себе Австрія вбачає і в участі в єдиній системі центральних банків ЄС на чолі з ЄЦБ.

Прагнення Австрії з самого початку брати участь у ВС обумовлено також і тим, що в протилежному випадку австрійський шилінг зазнавав би сильного девальваційного тиску, що не сприяло б стабільності економіки, негативно позначилося б на стані держбюджету, а, зрештою, призвело б до зниження конкурентоспроможності австрійських товарів.

У структурі податкових надходжень бюджетів усіх рівнів прибутковий податок з громадян становив 15,8%, податок на прибуток корпорацій — 5, внески на соціальне страхування — 38,3, податки на робочу силу і зарплату — 4,9, податки на товари і послуги — 29,9, у тому числі ПДВ — 16,65 %.

Видаткова частина бюджету Австрії спрямована на забезпечення соціальних витрат і потреб соціальної сфери, допомогу місцевим бюджетам, виплату внесків до бюджету ЄС тощо.

Банківська система організована за секторами. Майже 90 % з усіх австрійських кредитних установ, разом з малими та середніми, є ощадними або кооперативними банками, що афілійовані з одним із трьох «багатоярусних секторів» ("Sparkassen", "Raiffeisenbanken", "Volksbanken"), які надають спільні послуги в таких сферах, як маркетинг, опрацювання даних, навчання персоналу та ін. У середині секторів центральна або «кущова» установа, що належить банкам-членам, вирішує завдання координації, у тому числі фінансування сектору, та є елементом взаємодії з іншими секторами.

Колись порівняно велика частка уряду в австрійських банках поступово була зменшена протягом останньої декади. На кінець 2002 р. власність центрального уряду з-поміж австрійських банків була обмежена двома спеціалізованими закладами, які не класифікувалися як грошово-кредитні установи. Крім того, багато австрійських федеральних земель зменшили частки своєї участі в державних іпотечних банках. З-поміж інших фінансових установ, як за кількістю, так і за розмірами, домінують взаємні фонди. Більшість із них належить банкам, а маркетинг продуктів взаємних фондів провадиться через банківські канали дистрибуції. Підприємства, домогосподарства і навіть фінансові корпорації активно купують акції взаємних фондів як інвестиційний засіб.

Приватні пенсійні фонди та програми страхування життя відіграють незначну роль порівняно з громадською системою пенсійного

забезпечення. Однією з причин є те, що австрійська державна пенсійна система ґрунтується на обов'язкових платежах. Пенсійний вік у Австрії становить для чоловіків 65, а для жінок — 60 років.

Пенсіонери мають право на безкоштовний проїзд у всіх видах транспорту, включаючи місцеві авіарейси, не платять за вхід у музеї, театри, цирк, бібліотеки. Раз на рік їм оплачують відпочинок у санаторіях або пансіонатах.

В Австрії – вільний вибір форми і виду навчання. Для іноземців воно платне (726,72 євро/семестр). До речі, громадянам України суму внеску повертають. На проживання студентам потрібно в середньому 400-700 євро на місяць (оплата житла – 250-300 євро, харчування – близько 200, страховка – 60, кишенькові витрати, транспорт – 100 євро).

Перспективна мета на найближче десятиліття визначена — знизити рівень державного боргу до 5 % ВВП. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми залежатиме від безлічі чинників і перш за все — від успішності виходу на «нульовий дефіцит» бюджету.

Прикметною рисою австрійських фінансових установ є їхня експансія на ринки країн Центральної та Східної Європи. Деякі з них стали найбільшими іноземними установами на локальних ринках. Загальні активи цих підрозділів становлять понад 5 % консолідованих активів усіх грошово-кредитних установ Австрії. В окремих країнах підрозділи австрійських банків утримують від 5 до 21 % частки місцевого ринку.

Висновки. Велике значення уряд Австрії надає участі країни у Валютному союзі ЄС (ВС). При цьому політика «твердого шилінга», що проводилася Австрією протягом багатьох років, його тісний зв'язок з маркою ФРН сприяли виконанню передумов Валютного союзу за економічними показниками.

Австрія серед країн ЄС є лідером з інвестування у Східну Європу. У таких країнах, як Румунія, Болгарія, Словаччина, вона утримує перше місце, у Чехії, Угорщині й Україні — третє. Австрію називають

«відкриттям для Сходу», констатуючи, що Європа, попри все, розростається, і років через сто в Євросоюзі настане цілковита інтеграція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://pidruchniki.ws/13331222/finansi/finansi_avstriyi#759
2. Миргородська Л.О. Фінансова система Австрії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bookbrains.com/book_125_chapter_38_5.6._Finansova_sistema_Avstrii.html
3. Банковская система Австрии [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gendocs.ru/v39429/банківські_системи_провідних_країн_світу?page=6

УДК 368.5(477)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ю.Д. Кореновська, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г. М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сучасний стан агрострахування в Україні та запропоновано перспективи його розвитку.

***Ключові слова:** страхування, агрострахування, державна підтримка.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку агрострахування не відповідає основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі

для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва. Так, в сільському господарстві страхується близько 3% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 70-80%. При цьому, на території України втрати врожайності від несприятливих погодних умов в окремі роки можуть сягати 45-50%. Держава, намагаючись мінімізувати зазначені втрати, змушена регулярно вдаватися до заходів фінансової допомоги шляхом прямих виплат з резервного фонду Державного бюджету України. Зазначені виплати покривають лише незначну частину понесених збитків, стримуючи при цьому розвиток страхового ринку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблеми управління ризиками сільськогосподарських товаровиробників і забезпечення їх системою страхування, відповідною до умов виробництва, досліджувались вітчизняними науковцями та практиками: Гутко Л.М., Мамчур Р.М., Томашевським Ю.М. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану агрострахування в Україні та перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Масштабність впливу катастрофічних подій на сільськогосподарське виробництво протягом останніх років коливається щорічно в межах від 3 до 7 млрд. грн., з них Державний бюджет України компенсує лише десяту частину [1].

Починаючи з 2009 року, державну підтримку для сільгоспвиробників шляхом виділення коштів з державного бюджету для здешевлення вартості фактично сплачених сільгоспвиробниками страхових премій не передбачено.

Водночас, система аграрного страхування щороку здатна акумулювати в собі близько 3,5 млрд. грн. Фактично це дорівнює видаткам на резервний фонд. Відмінність полягає в тому, що рівень покриття збитків через систему агрострахування становить 60-70% [2, с.149].

Таким чином, система страхування сільськогосподарської продукції здатна значно ефективніше забезпечувати відшкодування

сільгоспвиробникам, ніж це робить держава своїми прямими виплатами з резервного фонду.

Проведені дослідження світового досвіду в галузі страхування сільськогосподарського виробництва свідчать про функціонування в багатьох країнах національних систем страхування аграрних ризиків [4, с.163].

Так, у США функціонує Федеральна програма страхування врожаю, яка включає оплату федеральним бюджетом 60% страхових премій та контролює перестраховування. Як наслідок, застраховано 70% сільськогосподарських культур. У Канаді – Державна програма страхування аграрних ризиків передбачає забезпечення рівня доходів фермерів не нижче 70% від рівня за останні три роки та контролює перестраховування (застраховано 60% культур). В Польщі – держава забезпечує функціонування Страхового гарантійного фонду для здійснення 100% виплат страхового відшкодування за договорами обов'язкового страхування відповідальності осіб, зайнятих сільським господарством. В Іспанії фермерам надаються субсидії для сплати страхових премій та контролюється перестраховування, допомогу страховикам у здійсненні страхування аграрних ризиків здійснює Страховий аграрний пул (застраховано 80% культур).

У більшості країн Європи (Італія, Франція, Австрія, Німеччина) держава приймає мінімальну участь в аграрному страхуванні, контролюючи лише діяльність приватних страхових компаній у цьому секторі ринку страхових послуг. Найефективнішим при страхуванні аграрних ризиків є поєднання переваг американської та європейської моделей страхування, прикладом якого виступає агрострахування Іспанії.

Враховуючи вище зазначене та з метою подальшого розвитку страхового ринку в Україні доцільно створити ефективну систему страхування сільськогосподарських ризиків з державною підтримкою. З 1 липня 2012 року вступає в силу Закон України «Про особливості

страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [3].

Право страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою матимуть страховики, що відповідають вимогам Закону України «Про страхування», отримали ліцензію на здійснення відповідного виду страхування та є членами Аграрного страхового пулу.

До функцій Пулу включено стандартизацію роботи страховиків по субсидованих продуктах, затвердження єдиних тарифів та правил роботи. При цьому систематичне порушення терміну виплати страхового відшкодування є підставою для виключення страховика з Пулу. 1 лютого 2012 року в Україні створений Аграрний страховий пул, до складу якого увійшли 15 страхових компаній, таких як «Альфа-Гарант», «АСКА», «Брокбізнес», «Еталон», «Європейський страховий альянс», «Інго Україна», «Оранта», «Оранта-Січ», «Провідна», «Страхова група ТАС», «Українська аграрна страхова компанія», «Українська пожежно-страхова компанія», «Українська екологічна страхова компанія», «Універсальна» та «Уніка». Зазначені компанії охоплюють переважну частину ринку агрострахування протягом останніх років.

В 2011 році страхові компанії, які працюють на ринку страхування сільськогосподарської продукції зібрали 136 млн. грн., що майже вдвічі більше, ніж у 2010 році [3]. На результати діяльності страхових компаній вплинуло підвищення цін на матеріально-технічні ресурси та на сільськогосподарську продукцію, також зросла загальна кількість укладених договорів та розмір застрахованих площ. Однак, основною причиною стрімкого зростання розміру страхових платежів було функціонування програми форвардної закупівлі зерна, яку проводила компанія «Хліб Інвестбуд». Всі агропідприємства повинні були застрахувати майбутній врожай в одній із трьох акредитованих страхових компаніях, а саме: «АСКА», «Брокбізнес» та «Провідна», частка яких на ринку агрострахування досягла 47%.

Середня ставка страхової премії становила 3,74%, по сезону страхування озимих культур – 6,39%, за період весна-осінь – 3,38% (табл. 1). По озимих культурах укладаються договори комплексного страхування, тому ставка традиційно є вищою. Суттєве зниження ставки страхової премії (до 1,29%) в період весна-осінь відбулося за рахунок іпотечних договорів на сільськогосподарську продукцію.

Таблиця 1

Основні показники ринку агостраховання України за 2007-2011 роки*

Показники	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість укладених договорів	4397	1637	1980	1217	2710
Застрахована площа, тис. га	2360	1171	510	553	786
Розмір страхових премій, млн.грн	116,7	155,4	42	72,1	136,3
Розмір наданих державних субсидій, млн. грн	47,8	72,8	-	-	-
Середня ставка страхової премії, %	47,8	4,93	3,24	3,84	3,74
Рівень виплат, %	-	-	36,5	50,9	67

*Джерело: [3]

Дані табл. 1 свідчать про поступове покращення показників ринку агостраховання після різкого зменшення в 3,5 рази розміру зібраних премій та в 2 рази обсягу застрахованих площ у 2009 році через відміну субсидування страхових премій з держбюджету і нестачу власних оборотних коштів у аграрних підприємств. При цьому, навіть зниження середньої ставки страхової премії в 1,5 рази не вплинуло позитивно на процес агостраховання.

Сільськогосподарські культури, які можна застрахувати: озима та яра пшениця, озимий і ярий ячмінь, озимий ріпак, соняшник, кукурудза, цукровий буряк (з 2012 року).

Ризики, від яких можна застрахувати сільськогосподарські культури: вимерзання, ожеледь, заморозки, льодова кірка, випрівання (на зимовий період), весняні заморозки, град, удар блискавки, землетрус, лавина,

земляний зсув, сель, пожежа (крім лісової), сильний вітер, пилова буря, шквал, смерч, суховій, видування, злива, сильна злива, тривалі дощі, павідь, паводок, засуха чи зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню, дуже сильна спека, ґрунтова кірка, випадіння рослин, епіфітотійний розвиток хвороб рослин, епіфітотійне розмноження шкідників рослин.

Переваги програм агрострахування:

- нові унікальні страхові продукти для агробізнесу;
- комплексний страховий захист від погодних ризиків, протиправних дій третіх осіб і хвороб рослин;
- клієнт сам обирає рівень (страхове покриття) страхового захисту, оптимальний для нього;
- справедлива ціна: тарифні ставки розраховано з урахуванням статистичних даних в Україні за останні 20 років;
- можливість оплати вартості страхування за рахунок кредитних коштів;
- мінімальний перелік документів, необхідних для укладення договору страхування й отримання страхового відшкодування;
- чітка та прозора методика врегулювання збитків і визначення розміру страхового відшкодування;
- використання сучасних GPRS-технологій при огляді посівів сільгоспкультур;
- проведення оглядів посівів і врегулювання збитків залученими незалежними фахівцями;
- середня ціна страхування – 100–200 грн/га.

Висновки. Головною причиною занепаду ринку агрострахування є відмова держави від компенсації аграріям частини сплачених страхових премій. Негативно впливає на ситуацію нестача обігових коштів та нестабільність державної аграрної політики.

Подальшому розвитку агостраховання повинно сприяти впровадження стандартних страхових продуктів всіма страховими компаніями, які працюють на ринку агостраховання. Перевагами вказаних продуктів є можливість отримати відшкодування у випадку, якщо загинуло не все поле, а лише його частина, вибір аграріями рівня страхового покриття, періоду страхування (не повний цикл виробництва) та не допустимість зміни умов договору страховими компаніями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гутко Л.М. Досвід державної підтримки страхування ризиків сільськогосподарського виробництва /Л.М. Гутко //Економіка АПК.– 2009.–№10.–С.147-152.
2. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
3. Мамчур Р.М. Розвиток агостраховання в Україні: аналітична записка. – 2012.
4. Томашевський Ю.М. Актуальні питання страхового захисту в сільському господарстві / Ю.М. Томашевський // Економічний простір. – 2010. – № 44/1. – С.161 - 166.

УДК: 336.7(410)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІАНСОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Ю.О.Козлова, студентка група БЗ/1

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г. М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

Вивчено та досліджено основні аспекти фінансової системи Великобританії. Розглянуто проблемні питання в економіці, бюджетній та податковій сферах. Зазначено характерні ознаки фінансової політики та керівні органи у сфері фінансування.

Ключові слова: фінансова система, державний бюджет, доходи, видатки, фонди.

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день сучасні фінансові системи високорозвинених держав значною мірою зумовлені особливостями державотворення, розвитком економіки, соціальними параметрами і навіть традиціями, менталітетом населення протягом багатьох століть. Так, окремі елементи фінансової системи Великої Британії, організація бюджетного процесу, основні підходи до ведення державної діяльності були сформовані ще у XVII ст. При цьому досягнення в обмеженні прав монарха у сфері фінансів тісно взаємодіють із роллю держави в економіці та масштабами перерозподілу ВВП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей фінансової системи Великобританії присвячено праці відомих українських вчених, таких як: Артус М Знахуренка П., Марковича В., Хотомлянського П., Храпкина В. та ін.

Виклад основного матеріалу. Британія — одна з найстаріших у світі країн з ринковою економікою та парламентсько-конституційною політичною системою. Формування її фінансової системи почалося у XI ст., під час утворення феодальної держави у результаті об'єднання багатьох розрізнених країн. У 1086 р. було вперше проведено перепис населення та складено земельний і податковий кадастри, що повинно було сприяти отриманню повних відомостей про можливі об'єкти оподаткування. На початку XIII ст. важливого значення набув королівський орган — казначейство, яке відало наповненням доходів казни. У 1215 р. відбулось ухвалення Великої хартії вольностей, що заклала основи конституційного

ладу. Її також вважають першим документом, що обмежував право королівської влади вводити податки і надавав фіскальні гарантії суспільним станам. З метою контролю за дотриманням положень хартії було створено спеціальний політичний орган, який формувався з представників різних суспільних прошарків (прообраз парламенту). Важливо зазначити, що впродовж наступних років, крокуючи до нашого часу та набуваючи сучасного вигляду, фінансова система Великобританії зазнала значних змін, пережила масові заворушення та перевороти, наслідки Світових війн і численні реформи [1].

На сьогоднішній день фінансова система Великобританії містить у собі 4 традиційних ланки:

1. Державний бюджет: Консолідований фонд; Національний фонд позик.
2. Бюджети місцевих рівнів.
3. Спеціальні фонди: фонд національного страхування; пенсійні фонди; зрівняльні валютні фонди; фонди гарантій; експортних кредитів.
4. Державні підприємства: державні корпорації; змішані підприємства; відомчі підприємства.

Головною ланкою є державний бюджет, йому належить основна роль у забезпеченні політичних і економічних умов відтворення виробничих відношень капіталізму, через державний бюджет перерозподіляється близько 40 % національного доходу країни. Він виступає, як головна зброя державно-монополістичного регулювання і стимулювання економіки країни. За рахунок ресурсів бюджету здійснюється мілітаризація господарства і капіталовкладення в ряд нових галузей, що потребують значних витрат[2].

На сучасному етапі в розвитку окремих ланок фінансової системи спостерігаються нові явища і процеси, це насамперед виражається в усе

більшій концентрації фінансових ресурсів у державному бюджеті й в інших централізованих урядових фондах.

Фінансова політика уряду спрямована на збільшення прибутків державного бюджету, посилення процесу нейтралізації засобів, що дозволяє здійснювати основні витрати, що забезпечують утримання державного апарата.

У той же час у загальнодержавних витратах значне місце займають місцеві бюджети. Витрати на соціальні цілі, особливо на освіту (крім системи вищої освіти), центральний уряд перекладає на цю ланку фінансової системи. Крім того, із місцевих бюджетів фінансуються витрати на житлове і шкільне будівництво, спорудження доріг, мостів і інших об'єктів місцевого господарства.

Бюджетний рік Великобританії охоплює період з 1 квітня по 31 березня наступного року. Бюджет є найважливішим із законів, які щорічно приймаються. За його основу береться Бюджетне послання Канцлера казначейства, з яким він виступає в жовтні-листопаді кожного року.

У бюджетному процесі вирішальна роль належить уряду в особі Казначейства, тоді як проходження бюджету в Парламенті зводиться, власне кажучи, до формального схвалення дій уряду. Депутати не можуть вносити, а Палата громад не може приймати законів про збільшення загальної суми бюджетних витрат, запропонованої урядом. Таке правило розширює можливості уряду впливати на мінливу економічну ситуацію в країні. Незважаючи на тривалу процедуру, Парламент завжди затверджує бюджет у сумах, запропонованих урядом [3].

Особливість бюджетного процесу полягає в тому, що замість єдиного бюджетного закону Парламент щорічно приймає так званий «фінансовий закон», який фіксує зміни, внесені в систему бюджетних доходів, а також один чи кілька законів, які уповноважують уряд витратити протягом року з тією чи іншою метою певну кількість грошей. При цьому бюджет виноситься на розгляд по частинах і в різний час (спочатку по витратах, потім по доходах).

Після схвалення Палатою громад бюджетний законопроект передається на схвалення Палати лордів, підписується главою королівської влади і стає законом. Звіт про виконання бюджету доводиться до відома Парламенту, але ним не затверджується.

Державний бюджет Великобританії містить дві частини: Консолідований фонд, за яким проходять поточні доходи і витрати, і Національний фонд позик, у якому відображаються витрати на капітальні вкладення.

Основна частина бюджету — Консолідований фонд. Перевищення доходів над витратами Консолідованого фонду зараховується в дохідну частину Національного фонду позик. Якщо ж у Консолідованому фонді присутній дефіцит, то він покривається позичкою з Національного фонду позик, і на цю суму уряд збільшує свій борг. Основними доходами Консолідованого фонду є податки.

Витрати Консолідованого фонду включають дві групи: витрати щорічно затверджені Парламентом: витрати з Консолідованого фонду для постійного обслуговування, не розглянуті в Парламенті.

Друга частина бюджету Великобританії — Національний фонд позик, за яким відбиваються витрати на капітальні вкладення.

Дохідна частина Національного фонду позик створюється за рахунок відсотків, які надходять від державних корпорацій і місцевих органів влади за надані Казначейством довгострокові кредити, прибутки емісійного департаменту Банку Англії, коштів, наданих з Консолідованого фонду для постійного обслуговування.

Витрати Національного фонду позик включають відсотки по державному боргу і керуванню ним, довгострокові кредити на капітальні вкладення державним корпораціям і місцевим органам влади [4].

У Великобританії нараховується більш 80 значних спеціальних урядових фондів: фонд національного страхування; пенсійні фонди державних підприємств; зрівняльний валютний фонд (для підтримки курсу

Фунта стерлінгів); фонд Департаменту гарантії експортних кредитів; фонд національної корпорації по розвитку наукових досліджень і ін.

Найважливіше значення має фонд національного страхування, він створюється за рахунок внесків трудящих, підприємців і державних дотацій, внеску трудящих у цей фонд являють собою відрахування з заробітної плати.

Висновки. Для Великої Британії характерним є жорсткий контроль за здійсненням бюджетних витрат (з метою їх раціональності та відповідності бюджетним призначенням). На сьогоднішній день фінансова країни система включає чотири ланки: державний бюджет; позабюджетні спеціальні фонди; фінанси місцевих органів влади; фінанси державних корпорацій. Головною ланкою на сьогоднішній день є державний бюджет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артус М.М. Засади формування фінансової парадигми в сучасних умовах розвитку ринкової економіки / М.М. Артус // Економічний аналіз. — 2011. — Випуск 8. Частина 2. — С.122 – 127.
2. Знахуренко П.А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємств / П.А. Знахуренко, О.П. Хотомлянський // Фінанси України. — 2007. — № 1. — С.111 – 113.
3. Маркович В.М. Функціонування європейських фінансових систем / В.М. Маркович // Вісник НБУ. — № 5. 2001. — С.91 – 96.
4. Храпкина В.Л. Анализ подходов и методов определения финансовой безопасности Великобритании / В.Л. Храпкина // Экономический анализ. — 2011. — Випуск 8. Часть 2. — С.85 – 89.

УДК 336.1 (493)

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА СИСТЕМА БЕЛЬГІЇ

Ю.О. Щербина, студентка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Г. М. Рябенко

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано фінансову систему Бельгії, та. наведено позитивні та негативні чинники, котрі впливають на економіку країни.

Ключові слова: державні фінанси, податкова система, суб'єкт оподаткування, податкові надходження, соціальне страхування.

Постановка проблеми. Фінансова система — це сукупність врегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані і децентралізовані грошові фонди. Фінансова система виникла разом з появою держави і нерозривно зв'язана з її функціонуванням. За допомогою фінансової системи, держава нагромаджує та використовує кошти для утримання свого апарату, а також спрямовує їх на виконання своїх функцій. Фінансова система охоплює грошові відносини між державою і підприємствами та організаціями, державою і населенням, між підприємствами і всередині них. Розглянемо фінансову систему держави на прикладі Бельгії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням фінансової системи Бельгії присвячено низку праць авторів, таких як: Ж. Безп'ятчук, К. Галушко, Я. Попенко та ін. Проте ряд питань залишилися невирішеними.

Постановка завдання. метою даної статті є аналіз фінансової системи Бельгії, та виявлення позитивних та негативних чинників, що впливають на неї.

Виклад основного матеріалу. Система державних фінансів базується на податкових надходженнях Бельгії. Значна частина державних видатків спрямовується на соціальний захист населення, допомогу місцевим бюджетам. У Бельгії свою фінансову самостійність мають такі

частини країни, як Фландрія, Валлонія і столиця Брюссель. У цілому місцеві фінанси охоплюють фінанси 3 регіонів, 10 провінцій та 590 комун. До введення євро державний бюджет Бельгії становив 1 трлн 635 млрд бельгійських франків, 1 трлн 195 млн з якого становив соціальний бюджет. Прибутковий податок з громадян забезпечував 29 % усіх податкових надходжень бюджетів усіх рівнів, податок на прибуток корпорацій — 5,95 %, внески на соціальне страхування — 34,2, податки на власність — 2,5, податки на товари і послуги — 25, у тому числі ПДВ — 15,5 % [1].

У Бельгії встановлені достатньо високі ставки податків на спадщину і дарування: для прямих спадкоємців — від 3 до 30 %, для інших груп — від 20 до 80 %.

Основою доходів бюджету Бельгії є податкові надходження. Важлива роль у податковій системі Бельгії належить податку з корпорацій. Податком з корпорацій обкладається весь чистий дохід компанії, як розподілений, так і той, що залишається в її розпорядженні.

Усі резиденти Бельгії змушені сплачувати персональний прибутковий податок з доходів, одержаних з усіх джерел. Доходи дружини і чоловіка складаються при визначенні податкової ставки, але це правило має два винятки: якщо дружина і чоловік одержують доходи від професійної діяльності, то професійна діяльність чоловіка з меншими доходами оподатковується окремо; якщо тільки один із подружжя має професійний дохід" то 30 % від цього професійного доходу передається іншому із подружжя й оподатковуються окремо. Оподаткування за шкалою застосовується в послідовній пропорції до чистого оподаткованого доходу за ставками від 25 до 55 % (плюс муніципальний податок і 3 % додаткового кризового внеску). Муніципальний податок установлюється в розмірі б— 10 % від базової ставки. Зменшення сімейного податкового обов'язку має важливе значення для платників податків, які мають більше трьох утриманців.

За останні роки в Бельгії, особливо в її столиці — Брюсселі, значно загострилася житлова проблема. У зв'язку з розміщенням у Брюсселі багатьох управлінських структур ЄС, дуже зросла плата за оренду квартир. До 25 % житлового фонду в Брюсселі потребує капітального ремонту. При розмірі соціальної допомоги в сумі близько 600 євро, оренда дешевого житла в місяць коштує майже таку саму суму. Для 50 жителів Бельгії купити власне житло на сьогодні неможливо.

У Бельгії всі працездатні особи сплачують внески до страхового фонду. При безробітті та втраті працездатності у зв'язку з тривалою хворобою та інвалідністю податки замість людини сплачує держава. У Бельгії є такі види обов'язкового соціального страхування, дещо відмінні від українських:

- у зв'язку із захворюваннями та інвалідністю;
- виплати за медичне обслуговування;
- допомога на дітей;
- на випадок безробіття;
- пенсійне (за віком, вдовцям та вдовам); грошові виплати за щорічними відпустками.

Фонд соціального забезпечення Бельгії наповнюється за рахунок відрахувань працівників (13,7 %), роботодавців (24,7 %) та держави. Ці кошти надходять на рахунок Національної служби соціального захисту. В Україні поки лише йдеться про формування соціального бюджету в межах державного бюджету. Цей процес має спиратися на досвід країн із соціально орієнтованою економікою, до яких належить і Бельгія. 73 % бюджету Бельгії — це страхові фонди соціального бюджету. Найбільше коштів спрямовується на виплату пенсій і допомоги у зв'язку з інвалідністю.

Вартість найманої праці в Бельгії дуже висока, і це не приваблює потенційних інвесторів. Сума податку залежить від сімейного стану працівника. Маючи утриманців — непрацюючу дружину і дітей,

одружений працівник отримуватиме більше грошей, ніж його одинокий колега або той, дружина якого також працює [1].

Сплачуючи державі податки, найманий працівник у повному обсязі користується всіма видами соціальної допомоги незалежно від суми сплачених коштів. У Бельгії один з найнижчих показників бідності в Європі. У 2001 р. прожитковий мінімум на одну людину становив 21 тис. бельгійських франків, а мінімальна пенсія — 30 тис. бельгійських франків на одну людину й 38 тис. на двох (якщо один з подружжя не працював). Вік виходу на пенсію в чоловіків 65, у жінок — 63 років.

У Бельгії є Закон «Про нещасні випадки на виробництві». Коли роботодавець наймає працівника, він має обов'язково застрахувати його в приватній страховій фірмі. Також є державний орган, який контролює це страхування. Крім нього, ще є Фонд нещасних випадків, управління в якому здійснюється на тристоронній паритетній основі: роботодавець — найманий працівник — держава. За перший місяць втрати працездатності повну заробітну плату працівникові виплачує страхова фірма.

Є три види виплат:

- відшкодування непрацездатності;
- грошова допомога — за часткової втрати працездатності;

- рента — виплачується раз на рік, залежно від відсотка втрати працездатності, який визначається спеціальними лікарями-експертами в розмірах середньої зарплати до дня нещасного випадку. Рента може бути збільшена після висновків медиків.

У разі смерті годувальника 30 % цієї суми отримує вдова чи вдівець пожиттєво і 15 % — діти до досягнення ними повноліття (21 року). Роботодавець сплачує до страхової фірми 5 % фонду заробітної плати раз на квартал.

У випадках, передбачених законодавством, Фонд професійних захворювань надсилає роботодавцю лист, який він має право оскаржити в суді протягом року. Профспілкові організації сплачують послуги адвокатів

та лікарів і для потерпілого. Наприклад, у Льєжі профспілки розглядають близько 100 таких справ протягом року.

Бюджет Фонду професійних захворювань становив донедавна 15 млрд бельгійських франків на рік, Фонду нещасних випадків — 6 млрд. Обидва фонди існують за рахунок внесків держави (5 %) і роботодавців (12 %). За системою медичного страхування Бельгії відшкодовується 75 % суми медичних витрат. 100 % установлено для чотирьох категорій: вдів і вдівців, сиріт, пенсіонерів, інвалідів. Законом установлюється сума медичних гонорарів, які сплачуються лікареві або медичному закладу, а все, що перевищує цю суму, сплачує пацієнт. Кількість звернень за медичною допомогою, складність медичних послуг — від звичайного огляду до хірургічних операцій — не регламентуються, і людина може скористатися своїм медичним страховим полісом кілька разів на рік. Страхова медицина доступна однаково як для бідних, так і для багатих.

Високий рівень соціального захисту породжує і певні проблеми в країні. У Бельгії працює лише кожен третій з тих, хто досяг віку 55 років. Причина цього — досить вигідні для найманих працівників передпенсійні програми.

Висновок. Бельгія — країна з високорозвинутою економікою, де провідна роль належить приватному сектору. Система державних фінансів базується на податкових надходженнях Бельгії. Значна частина державних видатків спрямовується на соціальний захист населення, допомогу місцевим бюджетам. У цілому місцеві фінанси охоплюють фінанси 3 регіонів, 10 провінцій та 590 комун. Податкова політика і податкова система Бельгії суттєво відрізняються від інших країн Західної Європи. Основним податком є податок з корпорацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. К. Галушко. Серце Європи / К.Галушко, Я.Попенко // Український тиждень. — №46 (159). — 2010. — 25с.

2. Безп'ятчук Ж. Бельгійські паралелі / Безп'ятчук Ж // Український тиждень — №22 (135). — 2010. — 38 с.

3. Безп'ятчук Ж. Бельгійці йдуть / Безп'ятчук Ж // Український тиждень. — №46 (159). — 2010 — 15 с.

УДК 338.43:633.1

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОДАЖУ ЗЕРНОВОЇ РОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

А. А. Бундук, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто аналіз зернового ринку України, визначено сучасні тенденції його розвитку. Запропоновано основні шляхи підвищення конкурентоспроможності зернових на світовому ринку.

Ключові слова: [зерно](#), [світовий ринок](#), [експорт](#), [ринок зерна](#), [урожайність](#),

Постановка проблеми. Зернове господарство України є стратегічною, ключовою і найефективнішою галуззю народного господарства. Зерно і вироблені з нього продукти завжди були і будуть ліквідними, оскільки вони становлять основу продовольчої бази і безпеки держави. Від використання державою своїх зернових ресурсів залежить добробут її громадян. Для утримання позицій на міжнародній арені по торгівлі зерном, вітчизняним товаровиробникам необхідно постійно вкладати кошти у підвищення ефективності діяльності, запровадження

інноваційних технологій з виробництва конкурентоспроможної продукції. Актуальність дослідження полягає в тому, що саме грошові надходження від реалізації зерна на світовому ринку можуть забезпечити агроформуванням економічне зростання, фінансову стабільність та конкурентоспроможність, а це особливо важливо в умовах мінливості ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження, аналізу та функціонування світового й національного зернового ринку розглянуто у працях таких українських науковців як В.І. Бойко, Т.М. Гайдук, П.І. Гайдуцький, І.В. Кобута, З.П. Ніколаєва, В.Ю. Протасов, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, Л.М. Худолій, О.М. Шпичак та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану та перспектив реалізації зернової продукції України на світовому ринку зерна та визначення місця України на ньому, що дозволить чітко визначитися з пріоритетами розвитку національного ринку зерна.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий ринок зерна – це система правових відношень, які виникають між суб'єктами різних країн світу в процесі виробництва зерна, його зберіганні, торгівлі та використанні на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації та визначення цін, а також міждержавного контролю за якістю, зберіганням та раціональним використанням зерна [1].

Основні країни-експортери зерна утворюють досить обмежене коло, в якому лише окремі виступають з пропозицією двох-трьох видів того чи іншого зерна. Загалом до «клубу» провідних експортерів можна віднести не більше 20-25 держав, які відіграють певну роль на світовому ринку продовольчого і фуражного зерна. В той же час, більша частина світу обмежується тим, що забезпечує свої власні потреби, а не маючи такої змоги, імпортує зерно з інших країн. Такі країни є переважно покупцями того чи іншого зерна.

Таблиця 1

**Ключові світові експортери та імпортери пшениці
у 2007–2018м.р., млнт***

Країна	Роки					
	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2014-2015	2017-2018
<i>Нетто-експортери</i>						
Аргентина	10	10,9	11,5	12,4	13,8	14,9
Австралія	7,9	14,7	16,6	17	18,4	19,1
Канада	13,7	13,6	14	13,9	13,9	13,4
ЄС	2,5	7,1	8,1	8,7	11,5	13,3
Інші країни СНД	4	3,2	3,2	3,3	4,3	5
РФ	11	10	10,8	10,7	11,7	12,4
Україна	1,3	3	3,5	3,8	4,4	4,8
США	29,6	24,9	23,5	23,3	23,9	24,2
<i>Усі нетто-експортери</i>	82,3	89	92,2	93,7	102	107,3
<i>Нетто-імпортери</i>						
Алжир	4,4	5,6	5,3	5,3	5,7	6
Бразилія	6,9	7,3	7,6	7,7	8	8,2
Китай	-2,3	-1,4	-1,0	-0,3	1,3	1,3
Єгипет	6,9	8,1	8,2	8,4	9,2	9,8
Індія	1,9	1,2	1,9	1,5	1,9	2,3
Іран	0,1	0,5	0,7	1,1	1,1	1,4
Японія	5,1	5,3	5,3	5,3	5,2	5,2
Мексика	3	2,6	3	3,1	3,5	4
Марокко	3,9	3,5	3,8	3,8	4,2	4,4
Інші африканські країни	18,1	21	21	21,5	23,3	24,7
Інші країни Азії	15,2	15,7	16,8	17	18,3	18,9
Інші країни Латинської Америки	8,4	8,9	9,3	9,5	10,1	10,5
Пакистан	0	0,4	0,2	0,3	0,6	1
Південна Корея	2,9	3,3	3,3	3,3	3,4	3,2
Тайвань	7	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Туніс	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5
Інший світ	1,4	1,5	1,5	1,4	1,6	1,7
<i>Ціни на пшеницю, дол. США</i>						
US FOB Gulf	315,6	251,3	248,2	246,6	259,1	264,5
Canadian Wheat Board	295,7	262,4	259,4	257,8	265,8	268,8
AWB Limited Export Quote	303,3	252,7	248,7	247,3	258,1	262,5
European Union Market	318,1	269,6	251,8	239,3	230,8	234,6

*Джерело: FAPRI 2008 Agricultural Outlook, World Wheat

Основними експортерами зернових культур вже протягом тривалого часу виступають США, країни ЄС, Канада, Австралія, Аргентина і Китай, які забезпечують близько 90% його обігу. Так, на США припадає більше половини світового експорту зерна.

У структурі міжнародного торговельного обміну зерновими провідне місце належить пшениці, а серед кормового зерна - кукурудзі (60%), ячменю (18%) та сорго (10%). Частка експорту рису в загальному обсязі торгівлі зерном становить лише 6 %. Головними постачальниками цієї цінної зернової культури виступають США та Таїланд.

Ринок зерна в Україні сьогодні функціонує нестабільно. Дана тема налічує ряд складових аспектів, зокрема необхідність вирішення конфліктів сільгоспвиробників з урядом і трейдерами, встановлення взаємовигідних цін на зерно, проблеми експорту українського зерна закордон, що включає зміни у зв'язку із членством України в СОТ та відновлення Європейською комісією мита на імпорту зерна. Україна є одним з найбільших експортерів зерна в Європі, тому актуальність вирішення даної проблеми є безумовно високою.

Урожай пшениці в Україні у 2011 році склав 22,3 млн т (132,4% до 2010 року), ячменю - 9,1 млн т (107,2%). У 2011 році в Україні зібрано 22,8 млн т кукурудзи - тобто на 90,6% більше, ніж було зібрано в 2010 році (12 млн т) і майже в 2 рази рекордного врожаю 2008 року (11,5 млн т). У сезоні 2011-12 років Україна поставила на зовнішні ринки 5,17 млн тонн пшениці, 13,86 млн тонн кукурудзи і 2,58 млн тонн ячменю. Розглянемо найбільші поставки зернових у таблиці 2.

За даними компанії GrainUkraine, більше третини (6,6 млн тонн) всього українського зерна було куплено країнами Близького Сходу - Саудівською Аравією, Іраном, Сирією. В Північну Африку (Єгипет, Туніс) Україна продала близько 6 млн тонн, Євросоюз купив 4,5 млн т, тобто близько п'ятої частини всього проекспортованого (22,6%). Істотно зросла питома вага ринків Східної Азії (Японія і Південна Корея) - до 10% в

структурі покупців. З озвучених розрахункових експортних 24-25 млн тонн зернових на сьогоднішній день вивезено з початку маркетингового року (1.08.2011 р.) близько 3 млн тонн. Пропускна здатність українських портів становить 3 млн тонн на місяць.

Таблиця 2

**Сумарний обсяг імпорту та експорту зернових в Україні
за 2011 рік***

Країна	Найменування підгрупи товару	Імпорт	Експорт
Бангладеш	Пшениця	0	28192
Єгипет	Пшениця	0	100945
Ізраїль	Пшениця	0	90592
Іспанія	Пшениця	0	222837
Італія	Пшениця	0	62321
Лівійська Арабська Джамахірія	Пшениця	0	37440
Нідерланди	Пшениця	1	22975
Португалія	Пшениця	0	24888
Саудівська Аравія	Пшениця	0	50902
Туніс	Пшениця	0	66742
Туреччина	Пшениця	1	132396
Саудівська Аравія	Ячмінь	0	385743
Грузія	Овес	0	16
Пакистан	Овес	0	74
Швейцарія	Овес	0	52
Алжир	Кукурудза	0	85282
Єгипет	Кукурудза	0	449149
Ізраїль	Кукурудза	0	70727
Іран, Ісламська Республіка	Кукурудза	0	233812
Іспанія	Кукурудза	15	298848
Італія	Кукурудза	109	49700
Ліван	Кукурудза	0	36437
Лівійська Арабська Джамахірія	Кукурудза	0	46853
Нідерланди	Кукурудза	0	109949
Португалія	Кукурудза	0	114930
Сірійська Арабська Республіка	Кукурудза	0	100417
Туніс	Кукурудза	0	93559
Японія	Кукурудза	0	30714

*Джерело: дані митної служби та Держстату України

Експорт зараз трохи активізувався, але наявність мита сильно його стримує, а також відсутність повернення ПДВ. При цьому, якщо говорити про пшеницю, тут спостерігається істотний демпінг з боку Росії. Також, на

низький рівень експорту впливає і неясність ситуації для трейдерів і виробників. Найбільше на вивезення обсягів впливає відсутність впевненості в роботі на цілий рік.

Головні проблеми, що пов'язані з формуванням експортоорієнтованої структури економіки, полягають насамперед у тому, щоб визначити пріоритетні галузі чи види виробництва, в яких потрібно розвивати експортну орієнтацію, а також те, за рахунок яких механізмів цей розвиток має забезпечуватися.

Зважаючи на суттєву корекцію міжнародних економічних відносин, а також проблеми внутрішнього характеру, Україна як аграрна держава повинна керуватися ефективною стратегією забезпечення національних економічних інтересів на світовому зерновому ринку. Однак за існуючих реалій організації експорту зернової торгівлі Україна нездатна стратегічно використовувати переваги великих урожаїв, наслідком чого стає недоотримання валютної виручки від участі у світовій зерновій торгівлі, а також недостатня участь у логістично-транспортній та маркетинговій сферах міжнародного поділу праці.[2]

Пріоритетним напрямом розвитку експорту має стати підвищення рівня обробки української сировини. Крім того, Україні доцільно брати активну участь у роботі міжнародних організацій (Міжнародна рада по зернових, Організація з питань продовольства та сільського господарства ООН, Міжнародна асоціація торгівлі зерном і кормами тощо).

У комплексі економічних заходів щодо стимулювання зовнішньої торгівлі зерном, найбільш ефективним засобом є фінансове сприяння держави вітчизняним експортерам, в тому числі, із залученням коштів державного бюджету, яке передбачає використання механізмів кредитування експорту, страхування експортних кредитів, надання державних гарантій. При цьому, заходи щодо стимулювання експорту за рахунок коштів держбюджету повинні відповідати нормам і вимогам СОТ,

що визначають прийнятий в світовій практиці порядок надання державної підтримки експорту.

Висновки. Світовий ринок зернових характеризується нестабільною динамікою, що спричинено різкими коливаннями ціни такого товару під впливом нединамічних змін обсягів виробництва товару та перехідних запасів. Провідними країнами-виробниками на світовому ринку зерна є Індія, Росія, Китай, ЄС та США. Україна лише нещодавно увійшла до трійки найбільших світових зернових експортерів, з часткою на світовому ринку, що перевищує 10%. Для підвищення конкурентоспроможності зернового комплексу України на світовому ринку, необхідно здійснювати ряд заходів, які б сприяли розвитку даного виробництва. Насамперед, суттєва державна підтримка виробника зерна; регулювання розвитку виробничої та ринкової інфраструктури; економіко-правове забезпечення зовнішньополітичної діяльності та зовнішньополітичне регулювання позиції зерна на світовому ринку. При цьому стратегія управління передбачає поступове зменшення державного впливу на процеси.

Створення необхідних умов для ефективного виробництва, становить фундамент конкурентоспроможності зернових на світовому товарному ринку, забезпечує його ключові параметри: якість і ціну, а також регулює термін реалізації на відповідному ринковому сегменті та можливості просування зазначеного товару на інші сегменти світового ринку. Важливість підвищення ефективності процесу виробництва актуалізується і тим фактором, що він забезпечує наявність значних партій товару, створює державний резерв, на основі якого реалізуються ринкові компоненти впливу держави на світовий ринок.

Таким чином, державне регулювання конкурентоспроможністю зернового сектора України на світовому ринку повинно спрямовуватися на створення необхідних умов демократичного розвитку економіко-правової, зовнішньополітичної та інфраструктурної бази ринку зернових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голосов О.О. Особливості формування конкурентної позиції виробника зерна на світовому товарному ринку / О.О. Голосов // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – №50. – Т.2. – С.26.
2. Дергалюк І. В. Національні інтереси України на світовому ринку зерна//Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». – 2009.-№1. – С. 80-87.
3. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com>.
4. World agricultural outlook board [Electronic resource] // World Agricultural Supply and Demand Estimates. – [Цит. 2010, 10 грудня]. – Режим доступу: <http://www.usda.gov>.

УДК 338.331

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.С. Горєва, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

В статті досліджено підходи щодо трактування сутності диверсифікації виробництва та розглянуто основні її напрямки. Зазначено особливості впровадження диверсифікації в аграрних підприємствах.

***Ключові слова:** диверсифікація, конкурентоспроможність, стратегія розвитку, потенціал.*

Постановка проблеми. Постійний пошук ефективної моделі виживання та розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах економічних ризиків і змін кон'юнктури у частині споживчого попиту

зумовлюють необхідність формування стратегії протистояння ринковим викликам і створення можливостей для впровадження конкурентоспроможних форм організації виробництва і збуту продукції. Однією з альтернативних стратегічних орієнтацій сільськогосподарських підприємств є диверсифікація, що дозволяє товаровиробникам забезпечити стійкість та надати значні ринкові переваги при раціональному використанні наявного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове дослідження теоретичних основ диверсифікації сільськогосподарського виробництва проводили такі науковці, як: В. Андрійчук, К. Васьківська, О. Зоренко, М. Корінько, Н. Маслак, Т. Трубочанин, А. Шепіцен. Однак, на нашу думку, недостатньо дослідженими є питання прийняття рішення про запровадження диверсифікації виробництва та вибору її стратегічної орієнтації.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутті диверсифікації, її напрямків та типи, дослідження особливостей диверсифікації виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи підходи до визначення диверсифікації, можна стверджувати, що єдиної точки зору щодо сутності поняття диверсифікації немає.

Загальним визначенням поняття "диверсифікація" (лат. „diversus” - різний та „fasere” – робити) є розширення номенклатури продукції, які виробляють окремі фірми або об’єднання, видозміну продукції, освоєння нових виробництв [1, с. 344].

На думку М. Корінько, диверсифікація є інноваційним процесом різностороннього розвитку господарюючого суб’єкта шляхом перерозподілу ресурсів, проникнення в інші галузі виробництва та на ринки нових товарів і послуг з метою зниження ризиків та збільшення доходу [2, с. 13].

Степаненко Н.І. визначає диверсифікацію як комплекс аналітичних, організаційних, контролюючих заходів, спрямованих на створення, підтримку та розширення економічно вигідних напрямів діяльності підприємства для досягнення його стратегічних цілей [3, с. 263].

Деякі вчені розглядають диверсифікацію виробництва як засіб управління фінансовими ризиками, тобто як один із напрямків стратегічного розвитку підприємств. Саме диверсифікація, як стверджує А. Шепіцен, в аграрному виробництві застосовується для зменшення ризиків, завоювання нових сегментів ринку, збільшення виручки підприємства через здійснення переробки, а в деяких випадках і реалізації кінцевим споживачам виробленої продукції [4, с.10].

Найбільш узагальнене визначення, на наш погляд, поняття «диверсифікація» подає Васьківська К.: диверсифікація - це перехідний етап підприємства, коли воно починає працювати над багатопрофільністю власного виробництва, розширенням асортименту продукції, наданням послуг, збільшуючи свою ефективність і знижуючи ймовірність ризикованості отримання збитку [5, с. 50].

Основною метою проведення диверсифікації, на думку М.Корінько, є формування такої структури діяльності підприємства, що сприяє його збереженню та ефективному розвитку в конкурентному ринковому середовищі [2, с. 25].

Проведення диверсифікації є однією з перспективних стратегій для підприємств аграрного сектору економіки, що дозволяє адаптуватися до змін зовнішнього середовища та раціонально використовувати наявний потенціал.

Необхідність диверсифікації може бути виявлена в результаті порівняння бажаного і можливого рівнів продуктивності і того рівня, який був досягнутий в результаті діяльності компанії [26, с. 18].

В умовах ринкової економіки підприємницькі формування самостійно відповідають за свої фінансові результати і тому самостійно

обирають напрям рентабельної діяльності та напрям диверсифікації в залежності від цілей та мотивів.

Вітчизняні дослідники розрізняють такі основні напрямки диверсифікації: вертикальна, концентрична, горизонтальна та конгломеративна диверсифікація.

Вертикальна диверсифікація припускає розширення номенклатури за рахунок внесення у виробничий цикл попередніх і наступних стадій щодо циклу який застосовувався в структурі раніше.

При використанні концентричної диверсифікація має місце створення нових видів продукції за існуючої технології і на основі тих же матеріалів, сировини, що раніше використовувалися на підприємстві [6, с. 480].

Горизонтальна диверсифікація, на думку М. Корінько, має місце тоді, коли здійснюється поповненням власного асортименту товарами, які не пов'язані з тими, що вже виробляються, але можуть викликати зацікавленість споживачів сектора ринку, який освоєно компанією.

Конгломеративна (конгломератна) диверсифікація, на думку М. Скоробогатова, - це вихід у нові види бізнесу, які жодним чином не пов'язані ні з існуючою технологією, ні з потребами існуючих у фірми споживачів [7, с. 19]. Даний вид диверсифікації здійснюється, як правило, за допомогою злиття і поглинання, оскільки підприємства здебільшого є некомпетентними в тій області бізнесу, в який воно хоче увійти.

У сучасних умовах функціонування агроформувань найпростішим є застосування горизонтальної і вертикальної диверсифікації.

Процес проведення диверсифікації є досить складним, особливо у сільському господарстві. Більшість підприємств, що прийняли рішення про проведення диверсифікації стикаються з рядом труднощів: стратегічними, технологічними, економічними та управлінськими.

При вирішенні питання про здійснення диверсифікації виробництва у сільському господарстві, керівництву підприємства потрібно враховувати особливості агропромислового виробництва:

- сезонність виробництва;
- особливості природно-кліматичних умов, які визначають спеціалізацію сільськогосподарських підприємств;
- функціонування землі як незамінного основного засобу виробництва;
- участь живих організмів у процесі виробництва;
- обмеженість площі сільськогосподарських земель.

Для сільськогосподарських підприємств в залежності від їх конкурентних позицій та активності діяльності О. Кордоба пропонує використовувати такі стратегії диверсифікації виробництва:

- диверсифікація інвестиційна;
- диверсифікація відходу від сільського господарства;
- диверсифікація підтримуюча;
- диверсифікація виживання [8, с. 205].

Основні характеристики наведених стратегій, визначенні дослідником наведені в таблиці 1.

Вибір стратегії диверсифікації полягає у випуску якісно нових товарів, пошуку нових споживачів, перспективних каналів збуту та торгівлі, активних методів просування товарів. Але цими дієвими заходами підприємство не повинно обмежуватися, адже поняття диверсифікації містить в собі більш глибоку сутність. Тому, розглядаючи диверсифікацію з точки зору управління формуванням конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, необхідно розуміти комплекс рішень та дій, спрямованих на отримання доходів з різних джерел, які усередині будь-якого підприємства відповідають заданим цілям та сприяють досягненню кінцевої мети.

Основні характеристики типів стратегій диверсифікації діяльності підприємств аграрного сектору виробництва*

Характеристики	Види стратегій диверсифікації			
	Інвестиційна	Відходу від сільського господарста	Підтримуюча	Виживання
Ціль	Збільшення прибутку	Продовження підприємницької діяльності	Захист попередньої діяльності	Утримання на ринку
Потрібні інвестиції	Великі	Незначні	Незначні	Не потрібні
Тип господарств за розмірами	Середні і великі	Малі	Всі типи	Малі
Рекомендовані види діяльності	Переробка продукції, торгівля, виробництво нових видів продукції	Несільського-сподарські види підприємницької діяльності	Агротуризм, екологічне виробництво	Екологічне виробництво, виробництво рідкісної сільсько-господарської продукції

* Джерело: [8].

Обираючи стратегію диверсифікації, необхідно орієнтуватися на практичну реалізацію розробленої корпоративної місії, постійний аналіз поточної ситуації, оцінку конкурентної позиції та привабливості галузі із врахуванням переваг та недоліків впровадження даної стратегії.

Висновки. Отже, диверсифікація діяльності підприємства є різнобічним та багатогранним процесом, який за своєю специфікою є складним, але в той же самий час і дуже практичним, як варіант розвитку. Впровадження диверсифікації виробництва виступає однією з передумов забезпечення конкурентоспроможності аграрного підприємства. Проте, лише знання всіх можливих варіантів результату діяльності дозволить правильно обрати напрямок розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Економічна енциклопедія /С. В. Мочерний. – Т. 1.– К. : Академія, 2000. – 864 с.

2. Корінько М. Д. Диверсифікація: теоретичні та методологічні основи : монографія / М. Д. Корінько. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 488 с.
3. Степаненко Н. І. Види диверсифікаційної діяльності агросервісних підприємств / Н. І. Степаненко // Таврійський науковий вісник, 2005. – Вип. 37. – С. 262-268.
4. Шепіцен А.О. Стратегія диверсифікації як основа формування конкурентоспроможності аграрної продукції / А.О.Шпіцен // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2003. - №3. – С. 256-259.
5. Васьківська К. Теоретичні основи диверсифікації виробництва сільськогосподарських підприємств / К.Васьківська, К.Бакуш // Вісник ЛНАУ : Економіка АПК. – 2009. – Вип. 16(2). – с.50-51
6. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник для економічних вузів / В.Г. Андрійчук. К : КНЕУ, 2004. — 560 с.
7. Скоробогатов М.М. Диверсифікація як один із шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах / М.М. Скоробогатов, О.І. Куцерубова // Економічний вісник Донбасу. – 2011. - №3 (25). – с.18-21
8. Кардоба О.М. Диверсифікація фермерських господарств / О. М. Кардоба // Економічний простір. – 2009. - №22/2. – с.203-207

УДК 330.322:338.43(477)

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК УКРАЇНИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ

Шиндановіна А. В., магістр обліково - фінансового факультету

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

У статті представлено сучасний стан інвестиційного процесу в Україні. Висвітлено результати аналізу інвестиційної діяльності і залучення іноземних інвестицій в АПК України. Запропоновано основні напрями регулювання процесу іноземного інвестування.

Ключові слова: інвестиції, інвестор, інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, джерела фінансування інвестицій.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин, реформування існуючих систем управління, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на сучасному етапі господарювання наповнюють новим змістом інвестиційні процеси на агропромислових підприємствах та змінюють характер їх мотивації. Це стосується, насамперед, цільової орієнтації інвестиційної діяльності, яка, переважно, визначається отриманням прибутку учасниками процесу, створення та використання об'єктів інвестування. Інтереси учасників інвестиційної діяльності стають рушійною силою прийняття їх рішень щодо вкладення капіталу в створенні та розвитку підприємства. На рівні окремих учасників сила мотиву визначається розміром очікуваних результатів, які, у відповідності з дією закону економії часу, орієнтовані на максимальну величину при найменших витратах ресурсів. Рівень підсумкових результатів характеризується показниками ефективності, які кількісно аргументують інвестиційні рішення. Тому в умовах формування ринкових відносин актуальності набувають питання, пов'язані із активізацією інвестиційних процесів, пошуку факторів та використання резервів підвищення ефективності інвестицій на підприємствах, створення надійної системи залучення інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вирішення завдань із активізації інвестиційних процесів і забезпечення належного розвитку інвестиційної діяльності в АПК України широко представлені в працях сучасних вчених, а саме: П.І.Гайдуцького[1], М.І. Кісіля, М.Ю. Коденської, П.Т. Саблука, І.Л. Сазонець, В. С. Уланчука, І. І. Червена [6].

В зазначених дослідженнях робиться наголос на необхідності обґрунтування взаємозв'язків між рівнем інвестиційної активності та інноваціями. Багато уваги приділяється фінансовим інвестиціями, які за

даними статистики, на сьогодні є найбільш пріоритетними об'єктами інвестування, ролі міжнародних інвестицій у забезпеченні зростання економіки України. В працях М. Кісіля, П. Саблука, П. Гайдуцького досліджуються питання іноземного інвестування в економіку України, висвітлюються проблеми, які існують в даній сфері, пропонуються шляхи їх вирішення. Науковий інтерес викликають дослідження, пов'язані із визначенням рівня соціальної вагомості інвестицій. В той же час недостатньо висвітлена точка зору щодо основних напрямів залучення іноземних інвестицій, аналізу їхньої структури та підвищення рівня довіри інвесторів як основи залучення інвестицій.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення і аналіз основних напрямів залучення інвестицій та розгляд основних імперативів вдосконалення регулювання діяльності іноземних інвесторів в Україні..

Виклад основного матеріалу. Для успішного розвитку вітчизняного сільського господарства необхідно залучати інвестиційний капітал. На сьогодні, в Україні аграрний сектор економіки не повністю забезпечений сільськогосподарською технікою. Через технічні негаразди використовується лише близько 25 % наявної техніки. Крім того, вартість основних засобів в аграрному секторі щорічно скорочується, тому що їхній знос у 10 -15 разів перевищує оновлення. До того ж, в Україні на 100 працюючих у сільському господарстві припадає менш, ніж 6 тракторів і 4 вантажні машини, тоді як у США – 180 тракторів і 136 машин. Наведені показники свідчать про значний розрив у технічному оснащенні АПК України, а також про значну потребу в інвестиціях. Незадовільний стан матеріально – технічної бази призводить до значних перевитрат паливо – мастильних матеріалів на 10 – 12% і втрат урожаю, що становлять понад 30% [1].

На сьогодні, найактуальнішою проблемою є рентабельність аграрного бізнесу. Так, як для вітчизняних та іноземних інвесторів аграрний сектор має недостатню інвестиційну привабливість, що

викликано перевагою підприємств, які мають швидший період окупності вкладених коштів, вищу прибутковість. Специфіка сільськогосподарського виробництва полягає в тому, що виробничий цикл може тривати більше року, а це в свою чергу уповільнює оборот авансованого капіталу, причому через сезонність виробництва одержання прибутку і вкладення його у наступний цикл виробничого процесу не збігаються.

Досить гостро стоїть проблема щодо відповідності цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що має негативний вплив на стан інвестиційної діяльності в галузі.

Майже п'ятиразовий диспаритет цін на закупівлю ресурсів для виробничого процесу й вироблену аграрієм кінцеву продукцію призводить до зниження прибутковості сільськогосподарського підприємства. А також у деяких випадках – до збитковості, яка зумовлена неможливістю аграрного товаровиробника розрахуватися за власними зобов'язаннями [1].

Розв'язати проблему реконструкції і модернізації агропромислового господарства можливо за участю іноземного капіталу, який необхідно залучати від первинних процесів виробництва до випуску кінцевої продукції і доведення її до споживача. Важливо підвищити продуктивність і знизити витрати, сприяти більш комплексній переробці первинної сировини з метою збільшення виходу кінцевої продукції й поліпшення її якості. Впровадження намічених цілей стосується тих сфер, де за участю іноземного капіталу можна в короткі строки одержати значний економічний ефект. Це можливо шляхом створення невеликих підприємств, які гарантуватимуть швидку окупність витрат при невисокому ризику для інвесторів та невеликих вкладеннях.

В сучасних умовах господарювання власники капіталу здобувають багатоваріантні перспективи вкладення вільних коштів, виходячи зі своїх інтересів. Взаємне узгодження інтересів власника капіталу і його

споживача потребує використання спеціальних характеристик, які дозволяють сформувавши уявлення про ефективність проектів, стан об'єкту вкладення коштів, надійність майбутніх інвестицій та задовільні результати від їх використання. В країнах з розвинутою ринковою економікою ця характеристика представлена у вигляді комплексу показників інвестиційної привабливості об'єктів інвестування [5].

Важливо зауважити, що Україна пройшла вже той етап, коли залучення іноземного капіталу було життєво необхідним для загального відродження економіки. У країні вже накопичено власний національний капітал, який теж починає експортуватися [3].

Більш актуальним є створення загальних привабливих умов для інвесторів, зняття необґрунтованих бар'єрів, поліпшення інвестиційного клімату в країні загалом. З цього приводу В.С. Марцин зазначає, що найефективнішим напрямом вдосконалення регулювання прямих іноземних інвестицій повинні стати не фінансові чи, тим паче, фіскальні механізми, а оптимізація макроекономічних умов, забезпечення економічного порядку і більш справедливого розподілу створюваних благ. Сьогодні потрібен комплекс адекватних заходів, які б сприяли розвитку інвестиційного процесу й сталому економічному зростанню [2].

Розглянемо сучасний стан процесу інвестування АПК України.

Обсяги інвестицій в економіку України за основними сферами діяльності представлено на

* Складено за даними Державного Комітету статистики України

За більшістю видів економічної діяльності за останні три роки склалася відносно стійка тенденція до зростання обсягів інвестицій. Особливо у 2009 році порівняно з 2008 роком в економіці України в цілому, і в сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними послугах, промисловості, діяльності транспорту відбулося зменшення. Протягом досліджуваного періоду загальна сума інвестицій в економіку

України в цілому зросла в 1,9 разів, що є позитивною динамікою у контексті розширення фінансових можливостей суб'єктів.

Прискорений розвиток АПК України і перетворення його у пріоритетну сферу економіки держави потребує мобілізації внутрішніх джерел для зміцнення виробничого потенціалу, створення сприятливих умов для залучення коштів з інших галузей та видів економічної діяльності, розширення масштабів кредитування аграрного сектору, збільшення надходжень іноземного капіталу й посилення державної інвестиційної підтримки галузі. Розглянемо структуру інвестування основних сфер економіки на

Аналізуючи отримані дані, можемо зробити висновок, що останніми роками не відбулося істотних змін в структурі джерел фінансування інвестицій, так як зменшилися власні кошти підприємств і кошти місцевого бюджету на 4 і 3 в.п. відповідно, кредити банків та кошти державного бюджету збільшилися на 3 в.п. Кошти іноземних інвесторів займають стабільну позицію – 4% від загального обсягу. Варто зазначити, що за досліджуваний період власні кошти підприємств займають питому вагу, і взагалі за даними статистики, активи аграріїв на 91% створені за рахунок власного капіталу, а на 9% - короткострокові запозичення.

З дослідженого матеріалу можна зробити висновок, що процес іноземного інвестування не досить активний. Це пояснюється рядом політичних та економічних проблем.

Інвестиційна активність зумовлена інвестиційною привабливістю підприємства — його інтегральної характеристики як об'єкта потенційного інвестування з точки зору його наявного стану, можливостей розвитку, обсягів і перспектив отримання і розподілу прибутку, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, його ділової активності та рентабельності. Вона поєднує у собі дані про ступінь очікуваної доходності, ризикованості та ліквідності потенційного капіталовкладення. Важливою складовою інвестиційної привабливості є

ступінь гарантованості, надійності та своєчасності досягнення цілей інвестора, основними з яких виступають: отримання прибутку у довгостроковій перспективі; отримання контролю над підприємством (наприклад, постачальником ресурсів); отримання спекулятивного прибутку (за рахунок швидкої зміни курсу цінних паперів підприємства).

Інвестиційна співпраця визначається комплексом різноманітних факторів, перелік і вага яких може змінюватись в залежності від:

- 1) цілей інвесторів;
- 2) виробничо-технічних особливостей підприємства, у яке інвестуються кошти;
- 3) економічного розвитку підприємства у теперішньому часі, у минулому, а також очікуваних темпів зростання;
- 4) комплексом зовнішніх факторів, зокрема діючим законодавством, екологічною ситуацією, рівнем конкуренції.

Інвестиційна привабливість підприємства повинна формуватися на 4 рівнях — рівні держави, регіону, галузі та безпосередньо самого підприємства.

Для активізації залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор країни необхідно:

- розробити пакет нових законів, які надаватимуть пільги іноземним інвесторам, що вкладатимуть свої кошти в аграрний сектор економіки;
- обмежити втручання держави в приватні інвестиції сільськогосподарських підприємств;

норми українського законодавства узгодити з нормами європейських країн тощо[6].

Для налагодження тісної співпраці та залучення іноземних інвестицій необхідно, щоб вітчизняні товаровиробники брали участь у міжнародних виставках – ярмарках. Здійснюючи виставкову діяльність суб'єкти малого й середнього підприємництва матимуть змогу підняти свій рівень і залучати до співпраці підприємців різних регіонів і країн.

З урахуванням економічної та політичної ситуації, яка склалася в країні можна сформулювати основні імперативи вдосконалення регулювання діяльності іноземних інвесторів в Україні. Умовно їх можна поділити на дві групи: перша – ті, які треба підсилювати, щоб умови в Україні були більш сприятливі, друга – ті, які треба послабити, щоб розширити доступ в Україну іноземним інвесторам (табл. 1). Вплив на ці чинники має бути комплексним, щоб сприяти створенню сприятливих умов для інвестиційної співпраці іноземних і вітчизняних інвесторів [2].

Таблиця 1

Основні імперативи вдосконалення регулювання діяльності іноземних інвесторів в Україні *

Імперативи сприяння	Імперативи обмеження
Політичної стабільності	Корупції
Стабільності законодавства та розвитку економіки	Податкового навантаження
Захисту приватної та інтелектуальної власності	Тінізації економіки
Відкритості економіки та ринкових відносин	Бюрократизації державних послуг

* Джерело: Розробка Гайдуцького І. П. [2].

Висновки. З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що низка факторів, які створюють ризики для інвесторів в економіці України присутні. Враховуючи економічну ситуацію в державі, можливо створити необхідні і сприятливі умови для ефективного розвитку інвестиційної діяльності.

Податковий кодекс, закон з дерегуляції, скорочення адміністративного втручання в бізнес, боротьба з корупцією – усі ці заходи повинні сприяти залученню іноземних інвестицій і дати змогу нашим власним інвестиціям працювати на відновлення.

Необхідно вдосконалювати державну підтримку аграрного сектора економіки з урахуванням вимог СОТ, активізувати участь українських

підприємств у міжнародних презентаціях пріоритетних інвестиційних проектів.

Реалізація зазначених заходів сприятиме покращенню інвестиційного іміджу України і підвищенню інвестиційної активності, а на цій основі – підвищення ефективності діяльності формувань АПК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Борейко І.П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки / І.П. Борейко // Економіка АПК. – 2009. - №12. – С.74 – 79.

2. Гайдуцький І.П. Структурні та інноваційні пріоритети залучення прямих іноземних інвестицій у контексті здійснення регуляторних реформ в Україні / І.П. Гайдуцький// Актуальні проблеми економіки. – 2011. -№4. – С. 60 – 61.

3. Дакас К. Рынок изобретений: идеи есть, коммерции нет // Киевский телеграф. – 2010. - №21.

4. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності за 2011 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.minagro.kiev.ua>

5. Хобта В.М. Формування та підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання/ В.М. Хобта, А.В. Мешков// [Електронний ресурс]–Режим доступу:<http://www.nbu.gov.ua/portal>.

6. Червен І. Розвиток інвестиційної діяльності в Миколаївському регіоні, проблеми та основні напрями їх вирішення / І.Червен, М. Кареба // Економіст. – 2012. - № 2. – С.14 – 17.

УДК 63.002.6:657.471.76

АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА СОБІВАРТОСТІ ОДИНИЦІ ПРОДУКЦІЇ

І.Ю. Мойсеєнко, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

Проведено аналіз собівартості продукції, визначено чинники її формування та можливі резерви мінімізації витрат за незмінності якісних характеристик продукції.

Ключові слова: *собівартість продукції, операційні витрати, бухгалтерські витрати, економічні витрати, постійні витрати, змінні витрати, планова собівартість, фактична собівартість, нормативна собівартість, кошторисна собівартість.*

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин проведення аналізу собівартості продукції важливе, по-перше, для формування ринку аналізованої продукції і залучення покупців; по-друге, для збереження і досягнення високої ефективності виробництва з метою виготовлення продукції з високою конкурентоспроможністю. Собівартість є важливим показником, який характеризує діяльність сільськогосподарського підприємства.

Собівартість продукції рослинництва — це виражена в грошовій формі сукупність витрат з виробництва та реалізації продукції. У собівартості продукції знаходять відображення індивідуальні витрати кожного підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виконання робіт та послуг. Зменшення цих витрат забезпечує підприємству конкурентоспроможність на ринку, зростання прибутку та рівня рентабельності тощо.

Аналіз собівартості продукції дозволяє дати оцінку виконанню плану в цілому по підприємству, а також за окремими видами продукції; вивченню причин відхилення фактичних витрат від планових у розрізі статей, а також за окремими видами і групами продукції; пошук резервів

зниження собівартості продукції та розробка відповідних заходів щодо їх використання (прийняття управлінських рішень).

Важливим аспектом дослідження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції є вивчення структури собівартості одиниці виробу. Для цього, визначають частку кожної статті (або групи статей) у повній собівартості досліджуваного виробу. Це дає можливість з'ясувати, чи є цей виріб матеріало- або трудомістким, що, у свою чергу, дає змогу розробити основні напрями пошуку резервів зниження собівартості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми аналізу витрат розкривають у своїх працях такі зарубіжні вчені, як: В. Говіндараджан, М. Портер, А.Дж. Стрікленд, А.А. Томпсон, Дж. Шанк та ін. У вітчизняній літературі це питання розглядають такі науковці, як: М.В. Володькіна, Т.В. Головка, О.С. Кравченко, А.П. Міщенко, В.І. Осипов, С.В. Сагова.

Постановка завдання. Метою дослідження є опрацювання сутності, завдань аналізу собівартості сільськогосподарської продукції, обґрунтування впливу факторів та можливих резервів мінімізації витрат за незмінності якісних характеристик продукції.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення своєї основної мети – максимізації прибутку – підприємство повинно понести певну суму витрат. Всі витрати спрямовуються на формування і використання усіх видів ресурсів.

Усі витрати підприємства (загальні витрати) поділяються на операційні та інвестиційні.

Операційні витрати – це витрати операційної діяльності підприємства, тобто його основної діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), яка забезпечує основну частку його доходу. Операційна діяльність не включає інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Крім поділу витрат на операційні та інвестиційні, виділяють витрати бухгалтерські та економічні.

Бухгалтерські витрати відображають реальні суми фактично здійснених підприємством витрат у формі платежів за придбані сировинно-матеріальні ресурси, виплати заробітної плати, нарахування амортизації, здійснення орендних платежів. Економічні, крім реальних бухгалтерських витрат, включають неявні витрати підприємства, його власника у вигляді використання землі, приміщень, інших власних активів, на яких він формально не несе грошових витрат.

Відносно обсягу виробництва витрати бувають:

1. Постійні (їх загальна сума не залежить від кількості виготовленої продукції в певних межах; до них належать витрати на утримання й експлуатацію будівель і споруд, управління).

У складі постійних розрізняють умовно-постійні витрати, які неістотно змінюються при зміні обсягу виробництва.

2. Змінні - загальна сума витрат за певний час залежить від обсягу виробництва продукції.

Вартісна форма оцінювання витрат є вирішальною в процесі визначення ефективності виробничої діяльності підприємства, вона відображається у вартості виготовленої продукції, виконаних робіт (послуг).

Вартісною формою витрат на підготовку виробництва, виготовлення продукції та її збут є собівартість продукції.

Собівартість продукції— це основний якісний показник роботи підприємства. Її рівень показує досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу.

Чинники формування собівартості сільськогосподарської продукції:

1. Ефективність використання ресурсного потенціалу;
2. Технології виробництва продукції;
3. Рівень матеріально-технічного обслуговування;

4. Система ціноутворення на матеріальні ресурси (добрива, насіння, електроенергія, стимулятори росту, засоби захисту рослин);
5. Система управління;
6. Інформаційне та організаційне забезпечення виробничого процесу;
7. Рівень цін на сільськогосподарську техніку, машини, механізми;
8. Умови кредитування, оподаткування підприємств.

Залежно від часу розрахунку розрізняють планову собівартість, яку визначають перед початком планового періоду на основі прогресивних норм витрат ресурсів та цін на ресурси, що склались на момент складання плану; фактичну собівартість, яка відображає фактичні витрати на виробництво продукції за даними бухгалтерського обліку; нормативну собівартість, що відбиває витрати на виробництво та реалізацію продукції, розраховані на основі поточних норм витрат ресурсів; кошторисну собівартість, яка характеризує витрати на окремий виріб або замовлення, що виконується в разовому порядку.

Показниками собівартості продукції, що використовуються в господарській практиці, є:

1. Затрати на 1 грн товарної продукції (1.1);
2. Собівартість окремих видів продукції (визначається на основі калькуляцій собівартості окремих видів продукції);
3. Зниження собівартості порівняльної товарної продукції (використовується на підприємствах зі сталим асортиментом).

Затрати на 1 грн товарної продукції — це узагальнений показник собі-вартості продукції, за допомогою якого можна:

- 1) Порівняти роботу різних підприємств, дати оцінку собівартості продукції за різні роки;
- 2) Побачити прямий зв'язок між собівартістю і прибутком.

(1.1)

Такий показник характеризує роботу підприємства у напрямку зниження собівартості продукції, що виробляється для вибору оптимальної структури виробництва і реалізації продукції з урахуванням цін реалізації, які повинні формуватися в залежності від ситуації на ринку.

В умовах ринкової економіки, коли головною метою підприємств є прагнення до одержання максимального прибутку, зниження собівартості продукції стає головним чинником на шляху його підвищення.

З економічних і соціальних позицій значення зниження собівартості для підприємства полягає у наступному:

- у збільшенні прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, а отже, у появі можливості не тільки в простому, але й розширеному відтворенні;
- у появі більшої можливості для матеріального стимулювання робітників і рішення багатьох соціальних проблем колективу підприємства;
- у поліпшенні фінансового стану підприємства і зниженні ступеню ризику банкрутства;
- у можливості зниження ціни реалізації на свою продукцію, що дозволяє значною мірою підвищити конкурентоздатність продукції і збільшити обсяг продажів.

Основним джерелом зниження собівартості продукції є зростання продуктивності праці. Це обумовлюється тим, що, по-перше, за рахунок зростання продуктивності праці досягається економія заробітної плати, так як зростання продуктивності праці призводить до скорочення витрат на виробництво продукції, а по-друге, завдяки зростанню продуктивності збільшується випуск продукції, за рахунок чого досягається зниження собівартості продукції шляхом економії непропорційних витрат.

Друге джерело – зменшення витрат на матеріали, паливо, енергію – має найважливіше значення для матеріаломістких галузей. Зменшення витрат матеріалів здійснюється за допомогою: скорочення витрат, заміна

дорогих матеріалів більш дешевими, зменшення витрат на постачання матеріалів, покращення нормування витрат матеріалів.

Скорочення витрат на обслуговування виробництва та на управління досягається головним чином шляхом зменшення чисельності робітників за рахунок застосування ефективніших методів організації управління та обслуговування виробництва, більш прогресивної техніки.

Економія витрат на збут досягається завдяки укріпленню дисципліни праці, ритмічності виробництва, дотримання договірної дисципліни.

Ефективним методом пошуку шляхів зниження собівартості продукції є функціонально-вартісний аналіз. Функціональний підхід передбачає абстрагування від існуючого інженерного рішення, виділення функцій, які виконує виріб, та пошук альтернативних варіантів виконання функцій з меншими витратами.

Під час функціонально-вартісного аналізу необхідно передусім з'ясувати: що являє собою виріб, функцію якого необхідно виконати з мінімальними витратами; яку функцію він виконує; які фактичні витрати на виконання цієї функції; які максимально можливі витрати на реалізацію цієї функції; якими іншими способами можна здійснити функцію; які будуть витрати на її здійснення.

Отже, найбільш ефективними шляхами зниження собівартості продукції є впровадження економних технологій виробництва, використання світового досвіду щодо зменшення собівартості.

Не менш важливим чинником, що сприятиме скороченню витрат підприємств, є дотримання всіх головних принципів ефективного розміщення продуктивних сил: це скорочення шляхів між виробником та покупцем, між виробництвом і сировинною базою.

Висновки. Собівартість сільськогосподарської продукції є найважливішим показником економічної ефективності виробництва. Її зниження – одна з першочергових завдань галузі і кожного підприємства, так як від рівня собівартості продукції залежать:

- сума прибутку і рівень рентабельності;
- фінансовий стан підприємства і його платоспроможність;
- розміри відрахувань до фондів накопичення і споживання, темпи розширеного відтворення;
- рівень закупівельних і роздрібних цін на сільськогосподарську продукцію.

Запропоновані шляхи зниження собівартості допоможуть багатьом господарствам уникнути банкрутства і вижити в умовах ринкової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва: підручник / За ред. В.Г. Герасимчука, А.Е. Розенплентера. – К.: Знання, 2001. – С. 175 – 177.
2. Головка Т.В. Стратегічний аналіз: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Т.В. Головка, С.В. Сагова. – К.: КНЕУ, 2002. – С. 56 – 61.
3. Міщенко А.П. Стратегічне управління: навчальний посібник / А.П. Міщенко А.П. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 207 – 211.
4. Осипов В.І. Економіка підприємства: підручник. – Одеса : Маяк, 2005. – С. 291 – 302.
5. Семернікова І.О. Економіка підприємства : навчальний посібник / І.О. Семернікова, Н.В. Кравченко. – Херсон: ОЛДІ-плюс, 2003. – С. 227 – 230.

УДК 631.11:334.012.8

ОЦІНКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ

Г.М.Кіндзер, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна
Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено стан ресурсного потенціалу на прикладі сільськогосподарських підприємств Миколаївського району, розраховано показники ефективності використання ресурсів та визначено напрями інтенсифікації.

Ключові слова: ресурси, потенціал, забезпеченість, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Головним завданням політики держави в аграрній сфері є, насамперед, формування ефективного конкурентоспроможного агропромислового виробництва, здатного забезпечувати продовольчу безпеку країни. Сукупний потенціал підприємств аграрного сектора має потенційні можливості, ресурси, запаси, які можуть бути використані для досягнення мети у напрямі нарощування валового виробництва сільськогосподарської продукції для внутрішнього споживання, активізації експортних можливостей з урахуванням економічних, соціальних і екологічних аспектів розвитку аграрного сектору.

Ефективність аграрного виробництва значною мірою визначається рівнем сформованого ресурсного потенціалу. Діяльність кожного сільськогосподарського підприємства неможлива без його розвитку. Забезпеченість ресурсами, їх збалансованість є необхідною умовою нормального функціонування підприємств. Тому, дослідження стану ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування і ефективного використання ресурсного потенціалу підприємств досліджувалась такими відомими економістами як В.Г. Андрійчук, В.Г. Більський, О.А. Бугуцький, П.І. Гайдуцький, С.Л. Дусановський, О.В.

Крисальний, І.І. Лукінов, В.Я. Месель-Веселяк, І.Р. Михасюк, В.Н. Нелеп, В.М. Олійник, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавер, Г.М. Підлісецький, Д.К. Прейгер, П.Т. Саблук, А.М. Стельмащук, В.М. Трегобчук. Теоретичною і прикладною наукою розроблено і опубліковано ряд підходів до вирішення цієї проблеми в національно-господарському комплексі України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Миколаївського району та обґрунтування перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожне сільськогосподарське підприємство, незалежно від його розміру, місця розташування має певний ресурсний потенціал. Використання ресурсного потенціалу є важливим чинником господарювання підприємства. Для підприємства важливо мати максимальну величину ресурсного потенціалу, щоб у подальшій діяльності можна було б контролювати різні способи використання потенціалу.

Ресурсний потенціал підприємства є сукупністю взаємопов'язаних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції. Величина цього потенціалу визначається обсягом окремих видів ресурсів, які перебувають у розпорядженні підприємства. Ресурсний потенціал є матеріальною основою для розширеного відтворення земельних, трудових та матеріально-технічних ресурсів та сукупністю сбалансованих факторів для ефективного функціонування підприємств з різною організаційно-правовою формою власності, розмірами виробництва та галузевою структурою [2].

Складовими ресурсного потенціалу підприємства є такі види ресурсів:

- земельні;
- трудові;
- фінансові;

- матеріальні, що складаються з основних фондів (засобів) і оборотних активів;
- нематеріальні;
- інформаційні [1].

Таблиця 1

**Розмір виробництва сільськогосподарських підприємств
Миколаївського району Миколаївської області***

Показники	ПАТ «Радсад»			ДП «Племрепродуктор» «Степове»			КСП «Сонячне»		
	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.
Грошова виручка від реалізації сільськогосподарської продукції, тис. грн	5215	6966	133,6	15730	20104,9	127,8	3235,4	4526,9	139,9
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	2294	4414	192,4	7444	6943	93,3	4888	4888	100,0
Середньооблікова кількість працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, осіб	384	372	96,9	259	245	94,6	83	57	68,7
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	26413	25369	96,0	68464,5	68798	100,5	4987	4768	95,6

*Розроблено автором на основі даних статистичної звітності сільськогосподарських підприємств.

Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств є багатокomпонентним. До його складу входять також: мінеральні, водні, лісові, земельні та інші ресурси. Вплив природних ресурсів на формування спеціалізації територій та господарських комплексів відображає функціональна структура природно-ресурсного потенціалу підприємств [3].

Кількісна та якісна структура ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Миколаївського району Миколаївської області наведена в таблиці 1.

На основі аналізу даних таблиці 1, можна стверджувати, що загалом за досліджуваний період показники стану виробництва сільськогосподарських підприємств мають позитивну тенденцію, окрім такого показника як середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Відбулося скорочення кадрів на всіх досліджуваних підприємствах. Так, у 2011 р. в порівнянні з 2010 р. розмір грошової виручки від реалізації сільськогосподарської продукції збільшився у КСП «Сонячне» на 40%, у ПАТ «Радсад» – 34% та у ДП «Племрепродуктор» «Степове» – на 28%. Також площа сільськогосподарських угідь не зазнала серйозних змін у таких господарствах як ДП «Племрепродуктор» «Степове» та КСП «Сонячне», але у ПАТ «Радсад» даний показник за досліджуваний період збільшився майже в 2 рази за рахунок взяття в оренду земельних угідь у 2011 році.

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств ресурсами визначається як за натуральними, так і за вартісними показниками (табл. 2).

За досліджуваний період прибутковими підприємствами є лише ДП «Племрепродуктор» «Степове» та КСП «Сонячне». Так, прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції ДП «Племрепродуктор» «Степове» у 2011 році в порівнянні з 2010 роком збільшився майже в 2,5 рази; однак даний показник КСП «Сонячне» за цей самий період зменшився майже на половину – 49%.

Для ПАТ «Радсад» та ДП «Племрепродуктор» «Степове» досить високим є відносний показник ефективності – рентабельність. Така тенденція пояснюється високим рівнем ефективності окремих факторів виробництва – праці, землі, капіталу. Що ж стосується ПАТ «Радсад», воно є збитковим підприємством і за досліджуваний період сума збитку зросла

на 28% або на 444 тис. грн. Спостерігається підвищення ефективності використання ресурсів досліджуваних підприємств. Валова продукція сільського господарства з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь ДП «Племрепродуктор» «Степове» та КСП «Сонячне» збільшилась на 21% та на 23% відповідно.

Таблиця 2

**Вартісні показники ефективності використання ресурсів
сільськогосподарських підприємств Миколаївського району***

Показники	ПАТ «Радсад»			ДП «Племрепродуктор» «Степове»			КСП «Сонячне»		
	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2010 р.
Прибуток(+), збиток (-) від реалізації сільськогосподарської продукції, тис. грн	-1567	-2011	128,3	1461	3599	246,3	662	335	50,6
Рівень рентабельності продукції, %	10,4	13	125,0	8,2	17,7	215,9	25,7	8,1	31,5
Валова продукція сільського господарства з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	599,69	399,93	66,7	305,75	370,53	121,2	75,09	92,11	122,7

*Розроблено автором на основі даних статистичної звітності сільськогосподарських підприємств

Проте необхідно зазначити, що необхідно сприяти розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування, що дасть змогу зміцнити матеріально-технічне забезпечення галузі та отримати приріст прибутковості діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки. Потенціал підприємства є комплексним поняттям, сукупністю можливостей підприємства у реалізації намічених цілей, стратегій та ресурсів. Комплексне використання ресурсного потенціалу є одним з головних важелів зміцнення позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку України і пріоритетним завданням державної політики. Одержані результати дослідження дають можливість

стверджувати, що деякі сільськогосподарські підприємства мають потенціал для розширення масштабів свого виробництва. Оновлення та розвиток матеріально-ресурсного потенціалу є основою інтенсифікації виробництва сільськогосподарської продукції, удосконалення системи організації та управління виробництвом, раціональне використання наявних ресурсів дозволить забезпечити ефективність діяльності, отримати віддачу коштів від використання всіх видів ресурсів та ресурсного потенціалу підприємств сільських територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишневська О. М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти : [монографія] / О. М. Вишневська. — Миколаїв : МДАУ, 2011. — 487 с.
2. Економіка сільського господарства: Навч. посібник / [Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін.] ; за ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. — К. : Каравела, 2009. — 264 с.
3. Міщенко Н.М. Поняття ресурсного потенціалу підприємства та проблеми його оцінки / Н.М.Міщенко // Науковий вісник. — 2007. — № 17. — С. 189—192.

УДК 330.143.1:633.11

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

І. С. Бондаренко, магістр

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

У даній статті досліджується проблема особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки з урахуванням специфіки аграрної сфери.

Ключові слова: *доходи підприємства, прибуток, валовий прибуток, чистий прибуток.*

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого підприємства полягає у тому, щоб його фінансові результати не тільки покривали витрати виробництва, а й приносили доходи, які б дозволили здійснювати розширене відтворення його діяльності. Складна ситуація в аграрному секторі України свідчить про значні труднощі у забезпеченні не тільки розширеного, але і простого відтворення у цій сфері. У зв'язку з цим однією із головних проблем, що потребує вирішення, стає забезпечення дохідності виробництва сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні аспекти формування доходів сільськогосподарських підприємств знайшли своє відображення у працях багатьох вітчизняних дослідників даної проблеми: В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, В.П. Вишневського, Г.І. Войчука, М.Я. Дем'яненка, В.А. Козубенка, В.Н. Косинського, І.І. Лукінова, П.М. Макаренка, В.П. Мартянова, Д.С. Молякова, С.О. Никітіна, В.М. Онегіної, В.Я. Плаксієнка, П.Т. Саблука, В.А. Свободіна, В.Й. Шияна, О.М. Шпичака; російських вчених-економістів: Л.І. Абалкіна, І.М. Албегової, П.С. Безруких, В.Р. Боєва, Г.В.Беспяхотного, Л.М. Лишанського, Д.С. Молякова, В.Д. Новодворського, В.Ф. Палійта в працях зарубіжних вчених: С.Л. Брю, М. Вебера, А. Дейлі, Д. Ірвіна, К.Р. Макконела А.Маршалла, П. Самуельсона, К. Томаса, А. Томпсона та інших.

У наукових працях вищезазначених вчених глибоко досліджені питання, що пов'язані з економічною природою доходу і прибутку, принципами їх формування, але не всі науково-методичні аспекти даної

проблеми, особливо що стосується формування доходів сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах, отримали необхідне відображення. Це пояснюється специфікою галузі, а також тим, що питання формування, розподілу і використання доходів надто складні та багатоаспектні, тому виникає потреба у їх подальшій розробці.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки та визначення основних факторів, що впливають на розмір доходів і прибутку аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ті кризові явища, які ми можемо спостерігати в аграрному секторі України, викликані рядом причин: поглиблення диспаритету цін між цінами на продукцію сільського господарства та продукцію інших галузей, значна різниця у цінах на аналогічну сільськогосподарську продукцію, нестабільність доходів сільськогосподарських підприємств, низький рівень доходів зайнятих у сільському господарстві у порівнянні з доходами зайнятих у інших галузях, високий рівень ризику господарської діяльності в аграрному секторі, низька мобільність ресурсів сільського господарства та інші.

В умовах ринкової економіки проблема нестабільності доходів сільськогосподарських підприємств пояснюється дією багатьох факторів: зміною обсягів виробництва, цінами на сільськогосподарську продукцію та факторами виробництва, рівнем інфляції, зміною рівня ставки банківського відсотку і валютного курсу, рівнем оподаткування, зміною умов зовнішньої торгівлі та державної політики. На нашу думку, найбільш суттєвий вплив на формування доходів сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки чинять зміни у обсягах виробництва та рівні цін [4; С. 3 - 8].

Головною метою виробничо-господарської діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку. Прибуток – це кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства і в загальному вигляді є

різницею між виручкою від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції. Прибуток є показником ефективності діяльності підприємства, джерелом приросту власного капіталу і соціальних благ для членів трудового колективу та джерелом формування доходів бюджетів різного рівня.

Таким чином, прибуток підприємства – основний фактор його економічного і соціального розвитку. Тому, важливо визначити механізм формування прибутку на сільськогосподарському підприємстві, розглянувши різні види прибутку та сферу його застосування. Відповідно до бухгалтерської звітності підприємства визначають такі види прибутку:

- валовий прибуток (різниця між виручкою від продажу товарів (робіт, послуг) і повною виробничою собівартістю реалізованої продукції);
- прибуток (збиток) від продажу (різниця між валовим прибутком і витратами на збут та загальногосподарськими витратами);
- прибуток (збиток) до оподаткування (прибуток від продажу плюс (мінус) сальдо операційних і позареалізаційних доходів і витрат);
- прибуток (збиток) від звичайної діяльності (прибуток до оподаткування мінус податок на прибуток);
- чистий (нерозподілений) прибуток (збиток) звітного періоду визначається з урахуванням сальдо надзвичайних доходів і витрат [1].

Поряд з показниками прибутку, в даний час, велику увагу приділяють поняттю «доходи підприємства», які є початковою базою для обчислення показників прибутку.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87, із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України, під доходом розуміють збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу

(крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [3].

Доходи поділяються на доходи від звичайних видів діяльності й інші надходження.

До інших надходжень відносяться:

- операційні доходи;
- позареалізаційні доходи;
- надзвичайні доходи.

Основними видами доходів сільськогосподарського підприємства є доходи від звичайної діяльності (виручка від продажу та надходження, пов'язані з виконанням робіт і наданням послуг) й операційні доходи (відсотки і дивіденди, орендна плата, надходження від надання в тимчасове використання своїх активів, надходження від продажу основних засобів, нереалізований прибуток тощо).

Основним доходом сільськогосподарського підприємства є виручка від продажу, яка включає суму грошових коштів, що надійшли в рахунок оплати продукції (товарів, виконаних робіт, наданих послуг) і (або) величина дебіторської заборгованості.

Аналізуючи особливості формування доходів сільськогосподарських підприємств, необхідно враховувати специфіку аграрної сфери. Сезонність виробництва обумовлює неритмічність використання ресурсів і здійснення процесу виробництва, нерівномірний обсяг господарської діяльності та нерівномірне надходження виручки протягом року. Тривалий процес виробництва, який багато в чому залежить від біологічних факторів, визначає відповідний рівень показників оборотності активів. У складі виробничих запасів та основних засобів сільськогосподарського підприємства присутні живі організми, що потребує обліку біологічних факторів, які досить складно піддаються кількісному фінансовому аналізу. Товарна продукція сільського господарства набагато менша, ніж валова,

так як значна частина виробленого обсягу продукції використовується на власні потреби, що впливає на величину виробничих запасів.

Хоча, сільське господарство є ризиковою сферою господарювання, підтримка з боку держави може допомогти аграріям покращити фінансовий стан сільського господарства в країні. Забезпечити таку підтримку держава може у вигляді:

- регулювання цінової політики (цінове регулювання в сфері АПК здійснює департамент цінової політики Міністерства економіки України, у складі якого функціонує відділ цін на продовольчі товари та продукцію сільського господарства);

- підтримка доходів сільськогосподарських товаровиробників;

- здешевлення вартості кредитів;

- створення нових потужностей;

- створення економічних та правових основ ефективного функціонування галузі;

- захисту вітчизняного товаровиробника;

- стимулювання матеріальної зацікавленості виробників у збільшенні виробництва високоякісної продукції;

- просування продукції на зовнішні ринки;

- державної підтримки, в тому числі і за рахунок коштів державного бюджету, наприклад, у вигляді дотацій, які б спрямовувалися на становлення конкурентоспроможності галузі [5, с.22].

Проте в Україні спостерігається низька віддача від надання дотацій, оскільки, відбуваються порушення у використанні бюджетних коштів. Крім того, великі аграрні підприємства мають можливість вчасно отримувати необхідну інформацію і доступ до структур, які займаються розподілом державних фінансових ресурсів. Тому, недостатньо тільки виділити кошти з державного бюджету, а потрібно ще посилити контроль і відповідальність за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів.

Висновки. В умовах ринкової економіки, найбільш суттєвий вплив на формування доходів сільськогосподарських підприємств чинять такі фактори, як зміна обсягів виробництва та рівень цін.

До основних видів доходів сільськогосподарського підприємства відносяться доходи від звичайної діяльності та операційні доходи. Основним доходом сільськогосподарського підприємства є виручка від продажу.

При аналізі особливостей формування доходів сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати специфіку аграрної сфери: сезонність виробництва, нерівномірне надходження виручки протягом року, тривалий процес виробництва, наявність у процесі виробництва біологічних факторів, низький рівень показників оборотності активів та інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білик М.Д. Методичні підходи до управління прибутком підприємства / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. — 2010. — № 11. — С. 42 — 45.
2. Бухгалтер 911 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://buhgalter911.com>
3. Іващенко О.В. Формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах / О.В. Іващенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2009. — № 4. — С. 71 — 75.
4. Онегіна В.М. Державне регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників / В.М. Онегіна : монографія. — К. : ННЦ ІАЕ. — 2007. — 590 с.
5. Коліник Т.В. Державне регулювання діяльності в АПК / Т.В. Коліник. — Економіка АПК.— 2009. — №3. — С.22.

УДК 28.04: 504. 03

ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОСВІТОВОГО РОЗВИТКУ

Ю.В. Чоп, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано основні тенденції екологічного розвитку, обґрунтовано актуальність споживання органічної продукції та місце України як виробника органічної продукції.

Ключові слова: *органічна продукція, перспективи, органічне землеробство, ефективність, виробництво органічної продукції.*

Постановка проблеми. Складність економічних перетворень у вітчизняному економічному просторі змінили пріоритети аграрного бізнесу, направлено лише на отримання максимального прибутку, при цьому соціально-економічний розвиток не супроводжується відповідальністю бізнесу. Використання всіх видів ресурсів, особливо природних, зорієнтовано на максимальну інтенсивну віддачу, що не надає можливості їх оновлення та реалізації асиміляційного потенціалу регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питання було внесено вітчизняними та зарубіжними вченими: Г. Армстронг, Л.В. Балабанова, А.В. Войчак, С.С. Гаркавенко, Є.П. Голубков, Дж. Дей, О.В. Зозульов, С.М. Ілляшенко, В.Я. Кардаш, Ф. Котлер, А.О. Старостіна, Р. Колс, О.П. Луцій, М.Й. Малік, П.Т. Саблук, І.О. Соловійов, Дж.Н. Ул, Ю.А. Ципкін та ін. Відомими також є наукові розробки теоретичних та прикладних проблем розвитку ринку органічної продукції таких українських науковців та вчених-економістів: В.І. Артиша, Н.В. Бородачевої, М.І. Кобця, Є.В. Милованова, В.О. Шлапака та інших.

Постановка завдання. Проаналізувати основні тенденції розвитку та перспективи світового ринку органічної продукції, виявити основні проблеми розвитку ринку органічної продукції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зв'язку зі світовими глобалізаційними і демографічними процесами, природно-кліматичними змінами постає необхідність у зміцненні продовольчої безпеки країни. Саме тому, стає актуальною екологічна спрямованість інноваційного розвитку економіки, а саме органічного виробництва.

За визначенням Міжнародної Федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM), органічне сільське господарство – це сільськогосподарська система, що сприяє збереженню навколишнього середовища, соціально та економічно підтримує виробництво здорових продуктів харчування, волокна тощо [2].

В Україні виробництво органічної продукції розпочалося наприкінці 90-х років ХХ ст., коли великі міжнародні трейдерські організації проводили органічну сертифікацію фермерських господарств, що збанкрутіли, і реалізували продукцію на експорт. Низька якість органічних зернових на той час повністю відповідала вимогам замовника, оскільки в Європі тваринництво було на підйомі, а корми з України були значно дешевші. У цьому випадку, власниками сертифікатів були іноземні трейдери, які до сьогодні не розкривають інформацію щодо кількості угідь, на яких вони працюють, що перешкоджає достовірному висвітленню вітчизняного ринку органічної продукції.

Сьогодні ринок органічної продукції в Україні перебуває на стадії становлення, оскільки відсутній основний закон про органічне виробництво, умови та національні стандарти сертифікації органічної продукції. Так, затверджена Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року від 19.09.2007 р. №1158, яка передбачає: довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільськогосподарства до 10%; здійснити розвиток рослинництва шляхом стимулювання ведення органічного сільськогосподарства. З метою формування агроекологічного іміджу України – проаналізувати розвиток органічного землеробства, створити систему його сертифікації тощо [1].

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011-2015 роки від 25.05.2011 р. №577-р регулюється створення умов для широкого впровадження екологічно орієнтованих та органічних технологій ведення сільського господарства та досягнення у 2020 р. їх використання до 50% від базового рівня. На місцевому рівні підтримка розвитку органічного виробництва в деяких областях здійснюється в межах регіональних програм. Наприклад, у Вінницькій області розроблено План реалізації Стратегії регіонального розвитку області на 2011-2013 рр. (Проект Європейського Союзу «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні»), в Івано-Франківській області – Програма поліпшення родючості сільськогосподарських угідь області на 2011-2015 роки тощо [2].

Світовий ринок органічної продукції – це реальний ринок збуту вітчизняної органічної продукції, який є перспективним для України з урахуванням наступних критеріїв:

- збереження відновних властивостей асиміляційного потенціалу (формування збалансованого ресурсного потенціалу аграрного сектору на основі системного, екологоорієнтованого підходу з урахуванням впливу природно-кліматичних особливостей регіону й асиміляційного фактору впливу, який виступає основою для самовідновлення природних ландшафтів сільських територій);
- зміна вікової структури сільського населення, покращення демографічної ситуації за рахунок створення додаткових робочих місць;
- максимізація доходів сільськогосподарських товаровиробників, оптимізація та мінімізація витрат діяльності;
- зміцнення продовольчої безпеки держави та експортного потенціалу;
- популяризація здорової, якісної продукції.

Проаналізуємо основні критерії відповідності розвитку органічного виробництва в Україні:

- наявність значних площ родючих ґрунтів (за даними Державного комітету статистики України на 2010 р. площа ріллі становить 32476,5 тис. га, а саме 78,1 % від загальної площі сільськогосподарських угідь);

- відносно низький рівень використання хімічних засобів захисту рослин і мінеральних добрив (використання мінеральних добрив на 1 га посіву досягає нижньої межі, а саме 30-60 кг);

- потенційно великий внутрішній ринок для споживання органічної сільськогосподарської продукції (61,8% від працездатного населення – міські жителі, що забезпечує попит на продукцію);

- розвиток органічного руху на території України, яка є членом International Federation of Organic Agriculture Movements. В рамках цього руху функціонують такі організації:

Всеукраїнська неурядова організація «Жива планета»,
Міжнародна громадська організація «Асоціація органічних виробників»,
Органічна федерація України, Органічні стандарти [4].

Офіційні статистичні огляди Міжнародної федерації руху за органічне сільське господарство (далі IFOAM) підтверджують, що якщо на початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус органічного, то в 2012р. в Україні нараховувалось приблизно 166 господарств [5].

З урахуванням наведених даних та проведених власних досліджень, узагальнимо дані про найбільш популярних еко-виробників (табл. 1).

**Основні торгові марки органічної продукції харчування в
Україні***

п/п	Назва торгової марки	Продукція	Структура	Канали реалізації
	Біолан	Крупи, овочі	Асоціація – 145 членів, з них 56 фермерські господарства, переробні підприємства, дистриб'ютори, наукові та громадські організації	12 супермаркетів на території України, спеціалізовані відділи
	Пан Еко	Повидло – 14 видів; сироп – 12; сік – 8; набір для узвару – 6, сушені фрукти (груші)	ТОВ "Украгрофін"	Ресторани (визначені) перелік у Києві та Львові), аптеки, індивідуальні замовлення
	ФГ «Шеврет»	М'ясо, молоко, сир (козині), послуги (матеріали та обладнання для тваринництва, консультації)	Невеликі та фермерські господарства	Індивідуальні замовлення
	ЕтноПродукт	Молоко, мед	ПАТ «ЕтноПродукт», Інститут Органічних Аграрних Досліджень (FIBL)	Магазини
	Галка Карпат	Фіточай – 9 видів, повидло – 3, гриби сушені – 2	ТОВ «Галка Карпат»	Магазини, інтернет-замовлення
	Геркулес	Пластівці – 6 видів, мюслі – 5 видів; крупи та комбікормові суміші	ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України», власна дистриб'ютерська мережа	Супермаркети, магазини
	Харків Натур-Продукт	Олія – 2 види (кабакова, з ядер соняшника)	ТОВ «Харків Натур-Продукт»	Супермаркети, магазини, аптеки
	Натурбутік	Великий асортимент	Залежно від асортименту	Магазини, фітотаркет "GreenApotek"
	Тотем-Колос	Борошно грубого помолу, вермішель та локшина з муки грубого помолу	Агропромислова фірма «Унава»	Супермаркети, магазин «Натурбутік»
0	Жменька	Крупи, рис, макаронні рисові, макарони цільозернові, борошно	ТОВ «АгроІст Бейкінг енд Міллінг»	Магазини, супермаркети

*Джерело: розвинуто критерії Гатис Цацис.

Як бачимо, виробництво органічної продукції в Україні сконцентровано на великих підприємствах, до складу яких входять дрібні товаровиробники (постачальники сировини та додаткові потужності), дистриб'ютерські мережі та асортиментний склад продукції.

В Україні діє ціла мережа спеціалізованих магазинів органічної продукції, що розташовані на всій території України: Органік Ера, Натур бутік, Еко-Шик, Терра Органіка, Пареко, Balance Menu, есо club, Корзина здоров'я, Natural food та мережа супермаркетів, які реалізують цю продукцію: МегаМаркет, METRO, Білла Україна, Вест Лайн, Таврія В, Магелан. Однак на відміну магазинів, які є спеціалізованими і товар позиціонується як органічний, в мережі супермаркетів не ставлять акценти на властивостях товару.

Отже, варто виділити такі проблеми розвитку органічного ринку України:

- малі об'єми продукції, яку виробляють фермерські господарства у довгостроковому періоді;
- обмежений асортимент органічної продукції;
- слабка поінформованість споживачів.

Серед основних причин низької ефективності виробництва органічної продукції в Україні необхідно виділити такі:

- 1) відсутність законодавчої бази у сфері регулювання ринку органічної продукції;
- 2) недостатня обізнаність населення щодо переваг споживання органічної продукції;
- 3) невисокий платоспроможний попит на внутрішньому ринку і як наслідок - експортно-орієнтоване виробництво цієї продукції;
- 4) недостатня кількість висококваліфікованих фахівців у галузі вирощування, переробки та зберігання органічної продукції;
- 5) виробництво в основному сировинної, а не готової продукції;

- 6) відсутність сертифікованих місць переробки і зберігання органічної продукції;
- 7) відсутність налагодженої мережі збуту органічної продукції;
- 8) недостатня кількість великої рогатої худоби як основного виробника органічних добрив ;
- 9) відносно тривалий період переходу до виробництва органічної продукції;
- 10) висока вартість позичкових коштів (процентні ставки на сільськогосподарські кредити на рівні 25-29%);
- 11) високе техногенне навантаження на площі Центральної та Східної України.

Проаналізувавши зарубіжний досвід діяльності органічного ринку варто виділити наступні напрями для просування, інформатизації суспільства про даний вид продукції:

1. Організація та проведення спеціалізованих виставок біопродукції.
2. Міжнародні конкурси біопродукції. Одне з найбільших змагань - Міжнародна Органічна Винна Премія (MUNDUSvini International Wine Awards
3. Просування продукції через роздріб.
4. Допомога у вигляді субсидій, проведення наукових досліджень.
5. Інформування споживачів. Проведення різних рекламних заходів та акцій, розрахованих на дітей і підлітків як майбутніх активних споживачів.
6. Розвиток системи доставки екопродуктов від виробників до споживачів безпосередньо.

Висновки. Біопродукція є потенційно зростаючим сектором національного ринку. Зважаючи на значний потенціал із виробництва аграрної продукції та позитивні передумови, які існують в Україні, наша держава здатна увійти в десятку країн-лідерів із виробництва органічної продукції. Для цього слід сприяти популяризації органічного способу

життя, що дасть змогу поліпшити здоров'я нації та забезпечити продовольчу безпеку держави. Крім того, виробництво органічної продукції – чудова можливість для вітчизняних аграріїв зайняти нішу на швидкозростаючому і більш прибутковому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року від 19.09.2007 р. №1158 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua>.
2. Артиш В. І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції в Україні / В. І. Артиш // Економіка АПК. — 2009. — № 2. — С. 117—120.
3. Бережна Ю.С. Канали збуту органічної продукції: міжнародний аспект та вітчизняна практика / Ю.С. Бережна // Вісник Хмельницького національного університету. — №4.-Т. 4. — С. 198—202.
5. Чайка Т.О.Ефективність органічного сільського господарства в Україні / Т.О. Чайка // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — Полтава, 2011. — №4. — 160—164.
6. Чайка Т.О. Передумови розвитку ринку органічної продукції в Україні / Т.О. Чайка // Маркетинг і менеджмент інновацій / Сумський державний університет. — 2011. — № 4. — Т. 1. — С. 233—240.

УДК 338.43:633.854.78

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Ю.О. Біла, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізовано стан та динаміку розвитку виробництва соняшнику як в цілому по Україні, так і окремо за регіонами за останні три роки. Визначено основні проблеми подальшого розвитку виробництва соняшнику.

Ключові слова: виробництво, соняшник, стан, удосконалення, шляхи покращення.

Постановка проблеми. За останні роки виробництво соняшнику стало одним із найприбутковіших видів сільськогосподарської діяльності в Україні. Зараз він культивується навіть у тих регіонах, де раніше ніколи не вирощувався. Сьогодні серед рослинницьких культур лише виробництво зерна та соняшнику є рентабельним. З огляду на це, господарства збільшують посівні площі під соняшником, нехтуючи вимогами сівозмін. Це, в свою чергу, призводить до негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми виробництва соняшнику приділялося чимало уваги вітчизняними науковцями. Серед них : В. Андрійчук, Р. Адуков, А. Алтухов, В. Афанасьєв, Г. Баклаженко, Г. Безпахотний, В. Бойко Н. Борхунов, П. Гайдуцький, Н. Кондратюк, В. Мацибора та інші.

Постановка завдання. Метою даної роботи є аналіз та оцінка перспектив виробництва соняшнику в Україні.

Виклад основного матеріалу. Виробляючи більше ніж, 2 млн т соняшнику щорічно, Україна є одним із провідних світових продуцентів цієї сировини. Країна займає третє місце у світі з виробництва насіння соняшнику, поступаючись лише Аргентині та Росії. Щорічно Україна вирощує до 10% світового виробництва соняшнику, випереджаючи Індію і Туреччину [1].

Згідно показників 2011 року майже 45% загального виробництва соняшнику було сконцентровано в чотирьох областях України: Дніпропетровській (11,9%), Запорізькій (11,6%), Кіровоградській (10,6%), Харківській (10,5%).

Високий попит на насіння соняшнику і рівень рентабельності цієї культури спричинили значне розширення посівних площ соняшнику. Нижче розглянемо розміри площ, з яких було зібрано соняшник у 2011 році по Україні (табл. 1).

Аналіз таблиці 1 показав, що в 2011 році в порівнянні з 2010 роком в переважній більшості областей площі збирання соняшнику зросли: найменше - у Донецькій області (0,7%), найбільше - в Луганській області (в 11 разів). Загалом по Україні площа збирання соняшнику зростає на 4,2% порівняно з 2010 роком.

Таблиця 1

Площа збирання соняшника по регіонах України, тис. га*

Територія збирання	2009 р.	2010 р.	2011р.	2011р у % до 2010 р.
Україна	4193,0	4525,8	4716,6	104,2
АРК	21,2	26,5	54,5	205,7
Області:				
Вінницька	106,9	163,3	148,0	90,6
Волинська	0,3	0,2	1,2	600,0
Дніпропетровська	541,4	559,4	492,8	88,1
Донецька	434,9	429,3	432,1	100,7
Житомирська	6,6	17,5	35,9	205,1
Закарпатська	1,8	2,0	2,8	140,0
Запорізька	555,9	571,2	609,4	106,7
Івано-Франківська	1,2	3,6	5,6	155,6
Київська	44,6	66,2	86,0	129,9
Кіровоградська	408,5	417,4	464,7	111,3
Луганська	351,4	362,8	359,3	99,0
Львівська	0,0	0,1	1,1	1100,0
Миколаївська	401,1	396,6	382,0	96,3
Одеська	220,6	227,4	301,5	132,6
Полтавська	217,1	236,7	233,8	98,8
Рівненська	1,1	2,6	3,1	119,2
Сумська	60,4	85,5	116,4	136,1
Тернопільська	5,2	10,8	13,0	120,4
Харківська	344,1	434,7	374,4	86,1
Херсонська	290,5	294,1	323,1	109,9
Хмельницька	15,2	27,6	35,7	129,4
Черкаська	134,5	145,2	157,8	108,7
Чернівецька	4,5	6,1	7,0	114,8
Чернігівська	24,0	39,0	75,4	193,3

*Статистичний збірник «Рослинництво України», 2011

Незважаючи на великий потенціал галузі, аналітики констатують деяке зниження врожайності цієї культури. Але в 2011 році спостерігається її збільшення у більшості областей. Нижче розглянемо урожайність соняшнику докладніше (табл. 2).

Аналізуючи дані таблиці 2, можемо зазначити, що в більшості регіонів урожайність соняшнику протягом трьох років коливалась, але, якщо порівнювати показники 2011 року з даними 2010 року, ми побачимо, що урожайність зростає. Водночас з цим, в деяких областях вона скоротилась: у Львівській – на 8,9% та в Одеській – на 0,7%. В цілому по Україні урожайність соняшнику збільшилась на 22,7 %.

Таблиця 2

Урожайність соняшника на зерно по регіонах України, ц/га*

Територія збирання	2009 р.	2010 р.	2011р.	2011р у % до 2010 р.
Україна	15,2	15,0	18,4	122,7
АРК	8,6	13,7	10,3	75,2
Області:				
Вінницька	20,9	16,8	19,5	116,1
Волинська	9,2	10,4	11,8	113,5
Дніпропетровська	15,3	15,3	21,0	137,3
Донецька	15,6	13,8	18,0	130,4
Житомирська	15,8	15,4	16,9	109,7
Закарпатська	12,4	11,1	16,1	145,0
Запорізька	13,8	13,3	16,5	124,1
Івано-Франківська	17,4	13,9	22,5	161,9
Київська	20,9	18,4	19,4	105,4
Кіровоградська	17,6	17,1	19,8	115,8
Луганська	11,9	10,5	16,1	153,3
Львівська	10,5	16,8	15,3	91,1
Миколаївська	13,8	14,8	16,6	112,2
Одеська	10,5	14,4	14,3	99,3
Полтавська	22,3	19,7	23,2	117,8
Рівненська	15,5	11,3	14,5	128,3
Сумська	16,1	15,1	20,4	135,1
Тернопільська	18,7	12,3	17,1	139,0
Харківська	18,0	16,2	24,4	150,6
Херсонська	8,2	12,3	12,9	104,9
Хмельницька	15,9	15,3	18,3	119,6
Черкаська	22,8	20,9	22,1	105,7
Чернівецька	14,7	13,1	16,5	126,0
Чернігівська	15,8	15,7	18,3	116,6

*Статистичний збірник «Рослинництво України», 2011

Зростання площ посіву під соняшником та урожайності за останні роки забезпечили Україні підвищення валових зборів, що, в свою чергу, в 2011 році дало змогу отримати від реалізації насіння соняшнику 5119466,31 тис. грн доходу. Нижче розглянемо детальніше обсяги валових зборів соняшнику по Україні (табл. 3).

Аналізуючи дані таблиці 3, можемо зробити висновок, що в 2011 році виробництво соняшнику зросло як загалом по Україні, так і по її регіонах. Зокрема, найбільше зростання зафіксовано у Львівській (у 9 разів), Волинській (у 7 разів), Івано-Франківській (на 155,1%), Чернігівській (на 126,1%), Житомирській (125,3%) областях.

Таблиця 3

Валові збори соняшнику по регіонам України, тис. т*

Територія збирання	2009 р.	2010 р.	2011р.	2011р у % до 2010 р.
Україна	6364,0	6771,5	8670,5	128,0
АРК	18,2	36,2	56,4	155,8
Області:				
Вінницька	22,9	274,7	289,0	105,2
Волинська	0,3	0,2	1,4	700,0
Дніпропетровська	828,5	855,5	1034,5	120,9
Донецька	677,4	591,9	776,7	131,2
Житомирська	10,4	26,9	60,6	225,3
Закарпатська	2,2	2,3	4,4	191,3
Запорізька	764,5	758,2	1004,2	132,4
Івано-Франківська	2,2	4,9	12,5	255,1
Київська	93,1	121,7	167,2	137,4
Кіровоградська	717,2	713,4	918,2	128,7
Луганська	417,1	382,4	578,7	151,3
Львівська	0,0	0,2	1,8	900,0
Миколаївська	553,1	586,1	632,3	107,9
Одеська	230,8	328,0	430,8	131,3
Полтавська	483,9	465,4	543,2	116,7
Рівненська	1,7	3,0	4,5	150,0
Сумська	97,4	129,0	237,7	184,3
Тернопільська	9,7	13,3	22,2	166,9
Харківська	618,5	703,1	913,1	129,9
Херсонська	239,6	360,5	418,0	116,0
Хмельницька	24,2	42,4	65,2	153,8
Черкаська	306,5	303,2	348,5	114,9
Чернівецька	6,6	8,0	11,5	143,8
Чернігівська	38,0	61,0	137,9	226,1

*Статистичний збірник «Рослинництво України», 2011

Але разом із зростанням обсягів виробництва соняшнику зростає і ризик зниження родючості ґрунтів, на яких він засівається. Оскільки більшість виробників не дотримуються правильного чергування культури в сівозміні, розміщення по краях попередників, що є недопустимим при вирощування такої сільськогосподарської культури як соняшник. Дослідними установами України доведено, що оптимальним є насичення соняшником до одного поля в 8-10-пільних сівозмінах, а в 5-6-пільних - не більше половини поля. Насичення сівозмін соняшником понад 10% призводить до скорочення строків повернення цієї культури на попереднє місце вирощування, що зумовлює зниження родючості ґрунтів, сприяє появі інфекцій та погіршує фіто-санітарний стан посівів сільськогосподарських культур [2].

Висновки. Отже, можна стверджувати, що за досліджені три роки на території нашої країни прослідковується чітка тенденція підвищення валових зборів соняшнику як за рахунок розширення площ, відведених під посіви даної культури, так і зростання урожайності соняшнику. Водночас ситуація з виробництвом соняшнику, яка склалася на даний момент в Україні, має регулюватися з боку держави. Оскільки неконтрольоване розширення площ та недотримання чергування культур в сівозмінах призведе до зниження родючості ґрунту, а в результаті до зниження ефективності господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Насіння соняшнику: переробка, експорт і торговельний режим. [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/>
2. Кириченко В.В. Виробництво соняшнику в Україні: стан та перспективи / В. В. Кириченко, В.П. Коломацька, К.М. Макляк, В.І. Сивенко // Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області. — 2010.—№7.— С.281—287.
3. Кондратюк Н.В. Виробництво і збут насіння соняшнику в Україні / Н.В. Кондратюк. — Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). — 2012. — №2(18), Том 1. — С. 193-198.

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

І.В. Шличек, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

Визначено суть і структуру банківської системи. Охарактеризовано види і функції комерційних банків та Національного банку України. Проаналізовано розвиток банківської системи України.

***Ключові слова:** структура банківської системи, дворівнева банківська система, національний банк України, комерційні банки.*

Постановка проблеми. Банківська система держави нагадує кровоносну систему людського організму, бо являє собою єдину систему, підпорядковану одній головній меті — забезпечувати ефективний обіг фінансових ресурсів у державі. Від того, наскільки раціонально організована банківська система, наскільки вона відповідає економічній політиці держави, етапу розвитку економіки, залежить ефективність руху фінансових ресурсів і, в свою чергу, розвиток економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями діяльності банків та банківської системи займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені та науковці, серед яких: У. Владичин, О. Вовчак, М. Денисенко, Т. Коеллі, Р.Коттер, О. Лаврушина, М. Романова, М. Савлук, І. Сенищ, В. Ющенко та інші.

Постановка завдання. Аналіз банківської системи України. Дослідження основних рис системи банків. Виявлення сучасних проблем банківської системи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після прийняття Декларації про державний суверенітет України в 1991 році постало питання щодо створення власної фінансово-кредитної системи.

Постановою Верховної Ради України від 20 березня 1991 року «Про порядок введення в дію Закону України «Про банки і банківську діяльність» було оголошено власністю України: Український республіканський банк Держбанку СРСР, Український республіканський банк державного комерційного промислово-будівельного банку "Укрпромбанк", Український республіканський банк Ощадного банку СРСР, Український республіканський банк Зовнішекономбанку СРСР з їх мережами, обчислювальними центрами, з усіма активами і пасивами. Згідно з цією постановою на базі Українського республіканського банку Держбанку СРСР було створено Національний банк України з його регіональними управліннями. За час свого існування банківська система пройшла два етапи:

I етап - (1991-1993 рр.) - етап активного становлення та розвитку банківської системи;

II етап - (1993-1998 рр.) - етап стагнації та зростання банківської кризи.

Відповідно до Закону України від 7 грудня 2000 р. «Про банки і банківську діяльність» (ч. 1 ст. 4) структура вітчизняної банківської системи включає Національний банк України та інші банки, а також філії іноземних банків, що створені і діють на території України [7]. Характер відносин між центральним банком держави та іншими банками дозволяє зробити висновок про дворівневу структуру банківської системи. Така система відповідає практиці більшості країн Європи, зокрема таких, як: Франція, Італія, Німеччина, Великобританія. Трирівнева банківська система успішно функціонує у Швейцарії. В Україні перший рівень займає Національний банк України, який виступає особливим центральним

органом державного управління та в процесі реалізації власних функцій здійснює владні повноваження з метою дотримання стабільності банківської системи. Другий рівень займають усі інші банки та філії іноземних банків, що здійснюють власну діяльність на території України. Дворівнева структура банківської системи передбачає особливі форми відносин представників цих рівнів, особливості яких зумовлюють використання різних методів правового регулювання.

Комерційний банк — банк, який здійснює універсальні банківські операції з різними організаціями, установами, здебільшого за рахунок власних коштів та залучення кредитних ресурсів своїх клієнтів. Розглянемо класифікацію комерційних банків у таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація комерційних банків України *

Класифікаційні ознаки	Види комерційних банків
Порядок створення	Перепрофільовані, новостворені
Характер спеціалізації	Універсальні, спеціалізовані
Територія діяльності	Регіональні, республіканські, міжнародні
Розмір	Великі, середні, малі
Форма власності	Загальнодержавні, муніципальні, колективні (відкриті та закриті акціонерні товариства, холдинги, товариства з обмеженою відповідальністю, кооперативні), приватні, зі стопроцентною іноземною власністю, змішані
Функції і характер виконуваних операцій	Інвестиційні зберігання, депозитні, інноваційні, поштово-пенсійні, промислові, агропромислові, біржові, експортно-імпортні, лізингові, торговельні
Характер відносин	Банки-гаранти, банки-кореспонденти, уповноважені
Ступінь впливу	Монополісти, аутсайдери
Структура	Багатопрофільні, безфіліальні
Ступінь контролю	Контролюючі, контрольовані
Конкурентоспроможність	Конкурентоспроможні, неконкурентоспроможні
Фінансовий стан	Стійкі (стабільні), проблемні, кризові, банкрути

* Представлено автором з використанням даних ЗУ «Про банки і банківську діяльність»

Банки в Україні можуть функціонувати як універсальні або як спеціалізовані. За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими).

Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій. Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій.

Банк набуває статусу спеціалізованого банку у разі, якщо більше 50 відсотків його активів є активами одного типу. Банк набуває статусу спеціалізованого ощадного банку у разі, якщо більше 50 відсотків його пасивів є вкладками фізичних осіб.

Національний банк України здійснює регулювання та банківський нагляд відповідно до положень Конституції України, Закону України «Про банки і банківську діяльність», Закону України «Про Національний банк України», інших законодавчих актів та нормативно-правових актів Національного банку України [2].

Банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності. Держава не відповідає за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями держави, якщо інше не передбачено законом або договором [4, с. 29-32].

Національний банк України не відповідає за зобов'язаннями банків, а банки не відповідають за зобов'язаннями Національного банку України, якщо інше не передбачено законом або договором.

Органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатись у діяльність банку, за винятком випадків, передбачених законом. Шкода, заподіяна банку внаслідок такого втручання, підлягає відшкодуванню у порядку, визначеному законом.

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або кооперативного банку [7, с. 34].

Органами управління банку є загальні збори учасників, спостережна рада, правління (рада директорів) банку. Органом контролю банку є ревізійна комісія та внутрішній аудит банку. Вищим органом управління банку є загальні збори учасників.

Кількість банків України впродовж останніх десятиріч постійно змінювалась. Розглянемо основні структурні показники діяльності українських банків II рівня, що наведені в таблиці 1.

Таблиця 2

**Структурні показники діяльності банків України станом на
01.01.2012 р.**

Група банків	Кількість банків	Частка в, %		
		активах	зобов'язаннях	капіталі
I	17	66,9	67,2	65,5
II	19	14,8	14,7	14,9
III	22	7,8	8	6,3
IV	117	10,5	10,1	13,3
Всього	175	100	100	100

*Розраховано за даними НБУ [5]

Банківська система України, порівняно з банківськими системами європейських країн, має низький рівень капіталізації, що призводить до витіснення національних банків іноземними. Власний капітал українських банків складає 13 млрд. євро. Для порівняння капіталізація банків Франції складає 390 млрд. євро, Німеччини – 354 млрд. євро, Великої Британії – 350 млрд. євро, Іспанії – 210 млрд. євро, Нідерландів – 112 млрд. євро, Швейцарії – 100 млрд. євро [5].

Є цікавим і той момент, що частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків України постійно зростає і станом на 01.01.2012 року становить 41,3 %, що на 13,7% більше, ніж за 2007 рік (рис. 1).

Таким чином ми бачимо, що частка іноземного капіталу в українських банках впродовж 2007 – 2011 років має тенденцію до зростання. Саме це означає, що банківська система поступово проводить імплементацію норм банківського законодавства та намагається ввести європейські методи ведення банківського бізнесу, таким чином виходячи на рівень розвинених країн світу.

Висновки. Проведений аналіз банківської системи України говорить про поступовий її розвиток впродовж останніх років. Дворівнева банківська система дозволяє не відставати від країн Європи, тим самим, залучати кошти іноземних інвесторів. Добре налагоджена політика банків, сприяє підвищенню рівня економіки та позитивно впливає на розвиток бізнес – стосунків з іншими державами, тим самим підвищуючи престиж країни. Авжеж, банківська система України не ідеальна, але вона постійно прагне відповідати нормам і стандартам іншим країнам світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Брегеда О.А. Тенденції розвитку світової та вітчизняної банківських систем [Текст] / О.А. Брегеда, С.М. Савлук // Ринок фінансових послуг. – 2010. – № 4. – С. 27-34.
2. Дзюблюк О. Сутність банківської системи та її роль в економіці ринкового типу //Фінанси України. - 2002. - № 8. - С. 79-85
3. Крилова В. Прозорість банківської системи: світовий досвід та українські перспективи / В. Крилова //Банківська справа. - 2007. - № 3. - С. 20-34
4. Мертенс О. Ефективність банківської системи України / О. Мертенс //Банківська справа. - 2007. - № 6. - С. 29-36
5. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://bank.gov.ua/control/uk/publish>
6. Патрікац Л. Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків / Л. Патрікац //Вісник Національного банку України. - 2006. - № 12. - С. 16-19
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року із змінами і доповненнями

СТАН ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛАЇВЩИНИ

О. О. Шаповал, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т. І. Лункіна

Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено сучасний стан розвитку аудиторського ринку у місті Миколаєві та Миколаївській області. Проаналізовано основні показники аудиторської діяльності Миколаївщини.

Ключові слова: аудит, аудитор, аудиторські фірми, аудиторські послуги.

Постановка проблеми. Аудит є обов'язковою частиною цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни.

Розвиток аудиторської діяльності в Україні є об'єктивним і необхідним процесом, і цей факт не викликає у економістів ніяких сумнівів. Проте думки економістів про фактичний стан і розвиток цієї системи дещо різні, навіть полярні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку аудиторської діяльності присвячено ряд публікацій вітчизняних науковців, таких як: Ф. Ф. Бутинець, О. А. Петрик, І. І. Пилипенко, В. Я. Савченко, В. О. Шевчук, та інших.

Постановка завдання. Аналіз сучасного розвитку аудиторської діяльності у місті Миколаєві та Миколаївській області та визначення основних проблем аудиту .

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Аудиторської палати України станом на 02.04.2012 р. у м. Миколаєві та Миколаївській

області працювало 33 аудиторські фірми та аудитори – приватні підприємці та було виключено з Реєстру аудиторських фірм та аудиторів — приватних підприємців 50 аудиторів.

Проте вже станом на 14.09.2012 р. в Миколаївській області відбулося скорочення аудиторських фірм та аудиторів – приватних підприємців і становило 31 одиниці[1].

Статистичні дані також свідчать, що у Миколаївській області, в тому числі, і в обласному центрі за період 2011-2012 роки кількість аудиторів України, які мають сертифікат А (засвідчує право здійснювати аудит підприємств та господарських товариств) збільшилась у 1,22 рази.

Таблиця 1

Список аудиторських фірм м. Миколаєва та Миколаївських області станом на 14.09.2012 р. з вісімнадцятирічним досвідом аудиторської роботи*

Аудиторські фірми м. Миколаєва та Миколаївської області	Дата створення
ПП «Миколаїв – Аудит»	07.06.1994
ПМП Аудиторська фірма «Аудитюрсол»	30.06.1994
ПП Аудиторська фірма «Аудит-Інформ-Фінекс»	11.10.1994
ПП Аудиторська фірма «Фінаудит - Б. І.»	01.11.1994
ПП Аудиторська фірма «НіМіКа»	15.11.1994
ПМП Аудиторська фірма «К Н К»	27.12.1994

* Складено на основі [1].

Ринок аудиторських послуг Миколаївщини функціонує серед підприємств різних організаційно – правових форм власності. На 14.09.2012 р. найбільша частка припадає на долю підприємств приватної форми власності: – 77,4 %; товариств з обмеженою відповідальністю – 22,6 % [1].

Так, 6 аудиторських фірм різних форм власності на аудиторському ринку Миколаївщини існує вже 18 років (табл. 1).

Загалом, по Миколаївській області спостерігається тенденція збільшення темпів приросту кількості аудиторів — приватних підприємців протягом 2011- 2012 років, а саме на 10 %.

Протягом 2011 року та перших трьох кварталів 2012 року аудиторами Миколаївщини надавались послуги підприємствам та організаціям усіх форм власності на суму в середньому на 2,2 млн грн за рік.

Загальний обсяг послуг, що надаються аудиторами, залежить від кількості аудиторських фірм, середньої кількості замовлень, яке приходиться на одну аудиторську фірму, вартості одного замовлення.

Як показує аналіз, на початок 2012 року у м. Миколаєві та Миколаївській області відбулося підвищення основних показників роботи аудиторських фірм зросли порівняно з 2011 роком:

- середня вартість одного замовлення збільшилась на 16,6% (365,2 тис. грн);

- середня кількість замовлень на одну аудиторську фірму в рік збільшилась на 9,5 % (на рис. 1 наведені дані кількості замовлень на одну аудиторську фірму протягом 2006- 2012 років);

- середній дохід на одну аудиторську фірму в рік збільшився на 20,1 % порівняно з 2011 роком.

Оскільки 2012 рік є початком переходу українських підприємств (страхових компаній, ПАТ, банки) на складання звітності за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, то, на нашу думку, аудиторські фірми Миколаївщини можуть збільшити доходи за рахунок консультаційних послуг.

Основні види пропонованих послуг суб'єктів аудиторського ринку у м. Миколаєві та Миколаївській області у 2011 – 2012 роках наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Види пропонованих послуг аудиторськими фірмами та аудиторами м. Миколаєва та Миколаївської області

Види послуг	Ціна, без ПДВ
Аудит та підтвердження фінансової звітності (у тому числі обов'язковий аудит фінансової звітності емітентів, АТ, ІСІ)	Від 5000 грн за річну звітність
Аудит повноти формування статутного капіталу	Від 1000 грн
Аудит окремих компонентів фінансової звітності, коректності господарських операцій, податкового обліку та інші спеціальні завдання (ініціативний та тематичний аудит)	Від 1000 грн/день
Аудит фінансової звітності складеної відповідно до МСФЗ	Договірна
Аудит при реорганізації, ліквідації, банкрутстві підприємств	Договірна
Абонентське аудиторське обслуговування (щоквартальна перевірка)	Від 2000 грн
Відновлення бухгалтерського та податкового обліку	Від 5000 грн(від 400 грн. за 1 місяць)
Аналіз фінансового стану підприємства з наданням довідки про фінансовий стан	Від 1000 грн
Аудит фінансово-господарських, економіко-правових ситуацій – з наданням аудиторського висновку	Від 1200 грн
Розробка індивідуальних схем оптимізації оподаткування в рамках чинного законодавства	Договірна

* Складено на основі [1].

Як бачимо, найвища середня вартість і середній дохід на одну аудиторську фірму в рік, за роботи які виконували аудиторські фірми на ринку аудиторських послуг Миколаївщини протягом 2011—2012 років припадає на аудит та підтвердження фінансової річної звітності.

Наведені дані є підтвердженням того, що в Україні загалом, так і у м. Миколаєві та Миколаївській області, зокрема, сформувалася технологічна структура аудиту, яка відповідає вимогам Закону України «Про аудиторську діяльність» [4].

В цілому роботи з проведення аудиту є для аудиторських фірм основними як по завантаженості, так і по доходності [5, с. 50-54].

Проте, незважаючи на позитивні моменти у розвитку ринку аудиторських послуг існують проблеми щодо надання аудиторських послуг:

- недосконала законодавча база, де відсутня методика оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту;

- низька якість аудиторських послуг;
- недостатня кількість висококваліфікованих аудиторів;
- відсутність системи страхування ризиків аудиторської діяльності та механізму формування відповідних страхових резервів аудиторськими фірмами [2, с. 27-29].

Хоча й існують проблеми реалізації аудиторської діяльності на Миколаївщині, проте ринок аудиторських послуг розвивається швидкими темпами. Вирішення зазначених проблем сприятиме подальшому впровадженню аудиторської професії в господарську практику і формуванню у громадськості впевненості у високій професійній майстерності аудиторів.

Висновки. Проведений аналіз стану ринку аудиторських послуг в м. Миколаєві та Миколаївській області дає можливість зробити висновки про те, що з року в рік збільшується кількість українських компаній, які добровільно здійснюють аудит, розширюється спектр аудиторських та супутніх послуг.

В цілому розвиток аудиторської діяльності в м. Миколаєві та Миколаївській області свідчить про свою стабільність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аудиторська палата України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://apu.com.ua>
2. Бутинець Ф.Ф. Ще раз про бухгалтерський облік як науку / Ф.Ф. Бутинець // Бухгалтерський облік і аудит. — 2005. — № 10. — С. 20–29.
3. Давидов Г. М. Аналіз розвитку аудиторської діяльності в Україні / Г. М. Давидов // Наукові записки. Економічні науки. — 2012. — № 15. — С. 14-17.
4. Про аудиторську діяльність: Закон України №3125-ХІІ станом на 22.04.1993 р. (зі змінами і доповненнями) // Голос України. — 2009. — №7.
5. Редько О. П. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку / О. П. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. — 2011. — №11. — С. 48 – 55.

6. Шевчук В. О. Концептуальні засади розвитку аудиту в умовах трансформації економіки / В. О. Матвійчик // Науково-практична конференція з аудиту. — 2010. — №4. — С. 118-123.

УДК 336.276

БОРГОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено основні етапи формування боргової політики України, проведено аналіз стану державного боргу України за 2008-2011 роки, розглянуто проблематику формування державного боргу в Україні та можливі шляхи вирішення.

Ключові слова: державний борг, внутрішній державний борг, зовнішній державний борг, державні запозичення.

Актуальність. Державний борг, це досить актуальне питання сьогодення, адже воно тісно вплетене в економічну систему країни, пов'язане з соціальними і політичними процесами. Поглиблення процесів глобалізації, зростання інформатизації суспільства країн пострадянського простору поступово призвело до значного зростання потреб як окремої особи, так і країн в цілому, що викликало необхідність пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів. В даному випадку особливої уваги набуває боргова політика держави, ефективна реалізація якої може призвести до прискорення процесів розширеного відтворення, реалізації економічних та соціальних інвестиційних проектів, що в свою чергу надасть країні ряд

переваг: зміцнить позиції на світовому ринку капіталів, зменшить рівень боргової безпеки, дозволить знизити розмір дефіциту державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державний борг є предметом дослідження і дискусій багатьох учених. Теоретичними і практичними питаннями державного боргу присвячені роботи вітчизняних дослідників: В.А. Андрущенко, О.І. Барановського, З.О. Лютого, О.В. Плотнікова, Н.В. Зражевської, Я.В. Онищук, В.В. Козюка, Ю.К. Алексеєва та ін.

Постановка завдання. Провести аналіз стану державного боргу України, визначити проблематику формування державного боргу, та вказати можливі шляхи вирішення такого проблемного питання, як державний борг.

Виклад основного матеріалу. Державний борг – загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають у дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору.

Державний борг за своєю економічною сутністю визначає економічні відносини держави як позичальника з її кредиторами (резидентами та нерезидентами) з приводу перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту на умовах строковості, платності та повернення.

Законодавством деталізовано цілі, на які можна робити запозичення, отже державний зовнішній борг формують:

— позики на фінансування державного бюджету (переважно кошти, що позичені у міжнародних фінансових організацій) та погашення зовнішнього державного боргу;

— позики на підтримку стабільності національної валюти (поповнення валютних резервів);

— позики на фінансування інвестиційних та інституціональних проектів національної ваги;

— гарантії іноземним контрагентам щодо виконання контрактних зобов'язань у зв'язку з некомерційними ризиками;

— державні гарантії, що надаються Кабінетом Міністрів України для кредитування проектів, фінансування яких передбачено державним бюджетом України.

Неефективне використання залучених позик може призвести до зростання обсягу державного боргу. У багатьох країнах в бюджетному законодавстві визначена гранична межа величини державного боргу, досягнення якої сигналізує про небезпеку для всієї сфери державних фінансів. В Україні величина державного боргу не повинна перевищувати критичну межу, яка складає 60 % обсягу валового внутрішнього продукту.

Порядок формування державного боргу здійснюється шляхом здійснення зовнішніх та внутрішніх запозичень, та обслуговування вже існуючого боргу.

Відповідно за типом кредитора державний борг поділяється на:

— внутрішній – заборгованість перед кредиторами всередині держави: Національним банком України (за позиками одержаними для фінансування дефіциту бюджету, за компенсаційними виплатами населенню в Ощадбанку, сільськогосподарських підприємств, за показниками віднесеними на державний борг); перед іншими банками; перед юридичними особами; перед іншими органами управління; інша заборгованість;

— зовнішній – заборгованість перед кредиторами за межами держави: за позиками міжнародних організацій; за позиками, наданими іноземними державами під гарантії уряду; за позиками, наданими іноземними банками; за позиками, наданими іноземними юридичними особами; інша заборгованість.

**Відношення державного та гарантованого державою боргу
України до валового внутрішнього продукту.**

Роки	Критичний рівень для відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	Гарантований державою борг до ВВП, %	Державний борг до ВВП, %	Державний та гарантований державою борг до ВВП, %
005	60,0	3,4	14,3	17,7
006	60,0	2,6	11,9	14,6
007	60,0	2,4	9,9	12,3
008	60,0	6,2	13,8	20,0
009	60,0	10,0	24,9	34,8
010	60,0	9,9	29,6	39,5
011	60,0	8,8	27,2	36,0

Державний і гарантований державою борг України станом на 31 грудня 2011 р. склав 473 млрд 121 млн 622,49 тис. грн (59 млрд 215 млн 702,78 тис. дол.), в тому числі: державний і гарантований державою зовнішній борг на кінець 2011 р. становив 299 млрд 413 млн 922,99 тис. грн. (63,28% від загальної суми державного і гарантованого державою боргу) або 37 млрд 474 млн 520,37 тис. дол.; державний і гарантований державою внутрішній борг - 173 млрд 707 млн 699,50 тис. грн (36,72%), або 21 млрд 741 тис. 182,41 тис. дол. [1]. Далі з таблиці 1, ми можемо побачити структуру відношення державного та гарантованого державою боргу України до валового внутрішнього продукту [2].

З даних таблиці ми можемо спостерігати наступну тенденцію, що відношення державного та гарантованого державою боргу України до валового внутрішнього продукту у період з 2005 до 2007 року стрімко зменшувалась, що свідчило про активне співробітництво України з Міжнародним Валютним Фондом та зростанням частки гарантованих державою кредитів на користь підприємств, основна частка яких була приватними. з 2008 року і по теперішній час. Початок даного періоду

характеризувався світовою фінансовою кризою або кризою надмірної заборгованості. Значні обсяги запозичень банків, корпорацій, фізичних осіб і окремих держав призвели до утворення у фінансовому вимірі піраміди боргових зобов'язань, яка почала руйнуватися після зниження вартості застави, під яку залучалися вказані позики.

В Україні звуження зовнішніх джерел позичкових коштів, девальвація національної валюти і занепад системи внутрішнього кредитування призвели до посилення макроекономічної нестабільності та негативно позначилися на рівні сукупного попиту, що, поряд із погіршенням умов зовнішньої торгівлі, обумовило суттєвий спад виробництва. У IV кварталі 2008 року реальний ВВП знизився на 8 % відносно такого ж періоду попереднього року; в I кварталі поточного року обсяг промислового виробництва зменшився на 31,9% відносно I кварталу попереднього року.

Взаємодія України та МВФ на сьогодні є складною. Україна є другим за величиною боржником МВФ після Румунії. Показники використання кредитів фонду для України станом на 31 січня 2011 року складає 10,622 млрд. SDR (15, 682 млрд. дол.).

В період фінансової кризи, уряд України отримав кілька траншів для підтримки стійкості фінансової системи, так у 2008 році Україна отримала перший транш (в розмірі 4,5 млрд дол.) кредиту МВФ за програмою stand by на загальну суму 16,4 млрд дол. на 15 років під 4% річних. Напрями їх використання здебільшого мали негативний вплив на фінансову систему через ряд факторів, зокрема, це: відсутність чіткої стратегії подолання фінансової кризи; влада виявилась неспроможною здійснити належний контроль за використанням коштів, наданих на початковому етапі кризи у рамках заходів з підтримки ліквідності – відсутність підтримки внутрішнього ринку кредитування.

Особливу вагу у реформуванні боргової політики має визначення напрямів використання запозичених державою коштів.

Слід констатувати, що в Україні практично не використовується потенціал боргових фінансів. Основна частина залучених за допомогою позик коштів витрачається на фінансування поточних видатків бюджету. Усі надходження від випуску внутрішніх і зовнішніх облігацій використовувалися на фінансування поточних видатків бюджету. Для фінансування проектів розвитку використовуються лише кошти від міжнародних фінансових організацій та іноземних банків. Це свідчить про необхідність удосконалення системи планування, реалізації та контролю за проектами розвитку, що фінансуються за рахунок державних позик. Борговою стратегією повинні бути визначені пріоритети запозичень, граничні розміри державного боргу та напрями використання залучених коштів. Слід передбачити та законодавчо визначити, орієнтуючись на світовий досвід, пріоритетне використання позик для інвестиційних проектів та інституційних програм з метою забезпечення зростання економіки та доходів бюджету [3, с. 310].

Використовувати залучені за допомогою позик кошти доцільно у трьох основних напрямках:

- на проведення структурних реформ, фінансування інвестицій в інфраструктуру та людський капітал;
- на комерційні проекти, які будуть окупними і сприятимуть зростанню доходів;
- на соціальні проекти, ефект від яких полягає у збільшенні суспільного добробуту.

Запорукою ефективної боргової політики є довіра інвесторів до ринку запозичень, що призведе до значного збільшення ліквідності ринку та зниження вартості фінансових інструментів. Проведення чіткої і зрозумілої політики державних запозичень, підвищення її прозорості та відкритості, сприятиме посиленню довіри інвесторів до держави. Слід зробити доступнішою інформацію про склад учасників ринку та власників державних цінних паперів, напрями використання залучених

коштів, стан реалізації проектів, які фінансуються за рахунок емісії облігацій.

Забезпечення виконання зобов'язань держави за якнайменшої вартості поряд з максимізацією терміну погашення заборгованості належить до основних завдань удосконалення механізму управління та обслуговування державного боргу. Із зростанням середнього строку погашення заборгованості збільшуються можливості використання методів управління державним боргом.

Адже чим довший середній термін погашення боргу, тим ефективніше ним можна керувати, оптимально розподіливши строки погашення позик, використовуючи конверсію, консолідацію, уніфікацію та інші методи. Це може значно сприяти зниженню тиску боргового тягаря на бюджети майбутніх років. У загальному обсязі державних зобов'язань пріоритет повинен належати довгостроковим позикам, тобто необхідно проводити політику «фондування» державного боргу.

Отже, для вдосконалення боргової політики доцільно здійснити наступні заходи:

— визначити та законодавчо закріпити боргову стратегію України, у якій повинні бути встановлені граничні розміри державного боргу та напрями використання залучених коштів;

— у структурі державного боргу слід підвищити частку внутрішньої заборгованості, скорочуючи зовнішню, що зменшить залежність України від іноземного капіталу, дасть змогу зменшити валютні ризики та сприятиме розбудові фінансового ринку;

— політика заборгованості має бути спрямована на максимізацію строку погашення боргу. Адже чим довший термін погашення заборгованості, тим ефективніше можна керувати боргом, оптимально розподіливши терміни погашення позик, використовуючи конверсію, консолідацію, уніфікацію та інші методи управління;

— запорукою ефективної боргової політики є довіра інвесторів до ринку запозичень, що призведе до значного збільшення ліквідності ринку та зниження вартості фінансових інструментів. Активне управління державним боргом повинно здійснюватися з метою мінімізації ризиків, пов'язаних з його структурою, та зменшення вартості його обслуговування.

На даний момент часу можна сказати, що фінансова система України частково відійшла від наслідків фінансової кризи. Звісно, що найбільшого дисбалансу зазнав саме сектор фінансового ринку. Однак, поступово, спостерігається поживлення в банківському секторі – через збільшення обсягів кредитування порівняно з кризовим періодом. Відбуваються процеси поживлення на страховому та фондовому ринках.

Висновки. Глобальна фінансово – економічна криза довела: за наявних зон вразливості, які спровоковані борговими процесами, уряд має створити ефективну систему управління боргами, враховуючи при цьому складні взаємозв'язки між борговою політикою і ступенем фінансової стабільності.

Тому, на нашу думку, необхідно вжити ряд заходів, спрямованих на оптимізацію боргової політики, а саме:

— вдосконалення законодавчого забезпечення в напрямку формування, структури та обслуговування державного боргу шляхом прийняття Закону про «Про державний борг України». Відсутність базового закону призводить до виникнення суперечностей між положеннями окремих нормативних актів з питань погашення та обслуговування державного боргу;

— розробка стратегії боргової політики на довготривалу перспективу;

— зміна структури державного боргу на користь внутрішніх запозичень

шляхом пошуку умов, які б зацікавили вітчизняного інвестора;

- залучення кредитних ресурсів, строк оплати яких має бути не менше п'яти років;
- пошук нових джерел енергетичних ресурсів для зменшення впливу цінових коливань на вітчизняного товаровиробника;
- збільшення номенклатури товарів, призначених на експорт та збільшення частки товарів вітчизняного виробництва на внутрішньому ринку.

Стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для реалізацій інвестиційних програм та сталого інституційного розвитку з одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу та валового внутрішнього продукту.

В умовах обмежених можливостей щодо інвестування розвитку економіки для України чи не найважливішим є проведення фінансової та грошово-кредитної політики, адекватної досягнутим рівням економічної стабільності та економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний борг // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbc.ua>
2. Відношення державного та гарантованого державою боргу України до валового внутрішнього продукту // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Бюджетна політика у контексті стратегічного соціально економічного розвитку України: У 6 т. / Редкол.: М. Я. Азаров (голова) та ін. — К.: НДФІ, 2004. — Т. 6: Підвищення ефективності боргової політики держави / М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, О. І. Барановський та ін. — 2004. — 348 с.

ЗЕМЕЛЬНИЙ РИНОК В УКРАЇНІ

О.О. Дмиш, студент

Науковий керівник: асистент І.В. Барішевська

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто можливі наслідки зняття мораторію на купівлю-продаж землі сільськогосподарського призначення. Обстоюється теза, що запровадження ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні буде можливим лише тоді, коли аграрій зможе стати його активним учасником.

Ключові слова: *земельні відносини, ринок землі, землі сільськогосподарського призначення, земельна реформа.*

Актуальність проблеми. Питання про запровадження в Україні ринку земель сільськогосподарського призначення не втрачає своєї актуальності. Це відповідальний крок, який вимагає від держави обґрунтованої програми заходів із виваженим прогнозом соціально-економічних наслідків для всього суспільства.

Аналіз публікацій: Вагомий внесок у дослідження теоретичних аспектів земельних відносин і проблеми формування ринку сільськогосподарських земель зробили такі вчені, як Ю. Білик, П. Гайдуцький [1], А. Даниленко [2], Д. Добряк, Л. Новаковський, А. Третяк [3], П. Саблук [4] та ін. Однак деякі аспекти цього питання залишаються недостатньо висвітленими і потребують подальшого опрацювання.

Мета статті – визначити можливі наслідки від зняття мораторію на купівлю-продаж землі сільськогосподарського призначення та запропонувати прийнятний варіант подальшого реформування земельних відносин в Україні.

Виклад основного матеріалу. Реформування земельних відносин в Україні здійснюється з 1991 року. Основним принципом, який визначив напрями реформування, стало подолання монополії держави на земельну власність і встановлення багатосуб'єктності права власності на землю.

Але, у зв'язку з відсутністю досконалих інструментів регулювання ринку земель, встановлений в Україні мораторій (заборона на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення шляхом їх продажу) обмежує конституційні права власників земельних ділянок, які закріплені п. 1 ст. 90 Земельного кодексу України: “власники земельних ділянок мають право продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину”. Його продовження стримує створення цивілізованого земельного ринку, не вирішує існуючі проблеми, а призводить до нагромадження нових.

Формування ринку земель сільськогосподарського призначення є одним з найбільш дискусійних і заполітизованих питань аграрної політики в Україні. Але суспільство і більшість політичних сил визнають неминучість формування ринку земель сільськогосподарського призначення за умови належного нормативно-правового забезпечення засад його функціонування.

Серед негативних наслідків продовження мораторію на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення можна виокремити основні:

- стримування оптимізації сільськогосподарського землеволодіння та землекористування, неможливість поліпшити технологічні умови використання сільськогосподарських земель внаслідок нераціональних розмірів землеволодінь, черезсмужжя, вкраплення дрібних ділянок інших власників у масиви земель господарств тощо;[6]

- концентрація більшої частини земель сільськогосподарського призначення у власності найменш економічно активної частини сільського населення (пенсіонерів та осіб передпенсійного віку), що не має належних

професійних знань, фінансових та фізичних можливостей займатися землеробською роботою;

- зниження інвестиційної привабливості аграрного сектору української економіки, пов'язане з підвищенням ризику вкладень внаслідок неможливості іпотечного кредитування сільського господарства під заставу земельних ділянок.

Необхідність стримування повноцінного включення земель сільськогосподарського призначення у економічний оборот на ринкових засадах багатьма політичними силами обґрунтовується потенційною небезпекою виникнення низки негативних явищ суспільно-економічного характеру, зокрема:

- скуповування значних площ сільськогосподарського призначення фінансово-промисловими групами, що матиме свої наслідком "обезземелення" селян та утворення "латифундій" латиноамериканського типу з найманими працівниками. Слід зазначити, що цей ризик може бути кардинально зменшений при використанні державою усіх важелів, що передбачені, перш за все, проектом Закону України «Про ринок земель», яким встановлено обмеження щодо максимальної граничної площі земельних ділянок, що можуть перебувати у приватній власності однієї особи для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, діючим Законом України «Про захист економічної конкуренції», а також завдяки ефективному нагляду за ринком земель з боку Антимонопольного комітету України.

- концентрація значних площ сільськогосподарського призначення у власності фінансових установ (комерційних банків) під час переходу заставної землі у власність заставоутримувача. Слід підкреслити, що такий ризик буде несуттєвим, оскільки зацікавленість комерційних банків у цьому питанні відсутня, а земельні ділянки, на які звернене стягнення, згідно з чинним законодавством підлягають продажу на публічних торгах;

- виникнення явища “спекуляції” земельними ділянками, коли значні площі земель сільськогосподарського призначення скуповуватимуться фінансовими спекулянтами із метою подальшого їх перепродажу за більш високою ціною, що призведе до зростання вартості аграрної продукції і спричинить інфляцію. Цей ризик може бути мінімізованим завдяки внесенню підготовлених змін до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» щодо запровадження підвищених ставок державного мита при перепродажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення (сільськогосподарських угідь) протягом 5 років з дня укладення договору, за яким ця ділянка перейшла у власність відчужувача, в розмірі від 60 відсотків від нормативної грошової оцінки при відчуженні на п'ятий рік до 100 відсотків від нормативної грошової оцінки земельної ділянки при відчуженні за перший рік;

- неконтрольована зміна цільового призначення та урбанізація сільськогосподарських земель. Ця загроза є мінімальною, оскільки привабливі для містобудівного освоєння землі за останні роки вже зазнали урбанізації та переведені у відповідні категорії земель.

Перспективи скасування мораторію на купівлю-продаж землі залишаються все ще невизначеними.

Прогнози розвитку ринку сільськогосподарських земель в Україні дуже тісно взаємозв'язані зі світовим ринком продовольства. Якщо, як ми бачимо сьогодні, попит на продовольство зростатиме, то відповідно посилюватимуться чинники, що працюють на розвиток ринку землі для підвищення ефективності аграрного виробництва і задоволення цього глобального попиту.

Будь-який рух (продовження мораторію або його зняття) призведе до ажіотажу на ринку землі. Передусім, це виражатиметься у складнощях формування самого ринку. На першому етапі ми прогнозуємо сильний дисбаланс із великою перевагою продавців та дефіциті покупців. Потенційні покупці, як правило, не матимуть потужних фінансових

ресурсів для придбання тисяч заявлених гектарів. Відповідно, мінімальна кількість покупців позначиться на формуванні ціни на землю.

Початок купівлі-продажу землі фактично спричинить переділ власності. Саме це багато в чому обумовлює складність ухвалення рішення про скасування мораторію в умовах, коли вже сформовані досить великі масиви землі в руках агрохолдингів.

Швидше за все, на ринку почнуть масово розриватися договори оренди. Насамперед, це стосується дрібних орендарів (200-2000 га землі), оскільки вони не мають засобів для викупу орендованих площ.

Ринок буде наповнений дрібними посередниками, які намагатимуться отримати свою маржу, спотворюючи цінотворення й утруднюючи формування великих масивів землі. Є загроза утворення так званих «шахматок», коли поля можуть складатися з ділянок, що належать різним власникам.

Великі підприємства (40-200 тис. га) також будуть вимушені вживати спеціальні заходи, аби утримати власників земельних паїв. У будь-якому разі невизначеність на ринку землі означатиме зростання витрат і зниження ефективності аграрного виробництва.

Проте, запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення та його ефективного державного регулювання в Україні дозволить забезпечити реалізацію цілої низки важливих на сьогодні проблем, зокрема:

- повноцінна реалізація права приватної власності та інших прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення усіма суб'єктами земельних відносин;

- створення сприятливого ринкового середовища, що забезпечує постійний перехід речових прав на нерухоме майно до найбільш ефективних власників;

- кардинальне підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства;

- підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу земель сільськогосподарського призначення та забезпечення стратегічної продовольчої безпеки держави;

- безперешкодний доступ громадян до землі як ресурсу людського розвитку;

- збереження та створення робочих місць у сільській місцевості;

- стимулювання розвитку інститутів громадянського суспільства у питаннях захисту прав власників земельних ділянок.[10]

Ефективний, конструктивний для економіки ринок землі в Україні буде можливим тільки тоді, коли аграрій стане його активним учасником. Метою формування ринку земель сільськогосподарського призначення має стати перехід земель цієї категорії до найбільш ефективних і раціональних землевласників і землекористувачів. У зв'язку з цим потрібно зосередитись на підвищенні культури земельних.

Висновок. Таким чином, не зважаючи на всі труднощі, пов'язані з впровадженням та удосконаленням законодавчої бази, ринок земель необхідний для України. Він дасть змогу розвивати аграрний бізнес, удосконалювати системи вирощування сільськогосподарських культур і значно підвищити дохідність аграрного сектору. Але це все можливо, лише, за точного і правильного управління, за даним ринком, з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аграрна реформа в Україні / П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко та ін. ; за ред. П. І. Гайдуцького. — К. : ННЦ ІАЕ, 2005. — 424 с.
2. Формування ринку землі в Україні / за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білика. — К. : Урожай, 2002. — 280 с.
3. Новаковський Л. Я. Земельна реформа і землеустрій в Україні / Л. Я. Новаковський, А. М. Третяк, Д. С. Добряк. — К., 2001. — 138 с.
4. Саблук П. Т. Розвиток земельних відносин в Україні / П. Т. Саблук. — К. : ННЦ ІАЕ, 2006. — 396 с.
5. Месель-Веселяк В. Я. Фінансування виробництва в сільськогоспо-

дарських формуваннях / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. — 2007. — № 5. — С. 18–23.

6. Рибалко С. В. Купівля-продаж землі як фактор розвитку аграрного виробництва / С. В. Рибалко, Н. С. Танклевська // Економіка АПК. — 2009. — № 12. — С. 34–36.

7. Ярмоленко В. Капіталізація землі в Україні: на благо чи на шкоду? / В. Ярмоленко // Економіка України. — 2004. — № 9. — С. 71–79.

8. Зубець М. Актуальні проблеми економіки України / М. Зубець, Б. Панасюк. — К. : Аграрна наука, 2004. — 84 с.

9. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук. — 2-ге вид, доп. і перероб. — К. : КНЕУ, 2002. — 624 с.

10. Зінчук Т. Аграрна політика країн ЦСЄ у контексті інтеграції до ЄС: реалії та перспективи для України / Т. Зінчук // Економіка України. — 2006. — № 34. — С. 74–88.

11. Шобаніна О. В. Орендні земельні відносини: сучасний стан та основні напрями удосконалення / О. В. Шобаніна // Економіка АПК. — 2008. — № 7. — С. 7–13.

УДК 303.7:336:631.11(477.73)

**ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИЙНЯТТЯ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

О.С. Колесниченко, магістр

Науковий керівник: асистент І.В. Барішевська

Миколаївський національний аграрний університет

Проведено аналіз фінансового стану підприємств Жовтневого району Миколаївської області. Надані пропозиції щодо прийняття оптимальних управлінських

рішень.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансовий аналіз, мета аналізу фінансової звітності, управлінські рішення

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень багато в чому залежить від об'єктивності, своєчасності та всебічності оцінювання існуючого й очікуваного фінансового стану підприємства.

Становлення ринкової економіки в Україні, поява фінансових ринків, пріоритет фінансових ресурсів об'єктивно сприяли розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи, як фінансовий аналіз, який з методом оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оцінки фінансового стану підприємств велику увагу приділяють такі провідні вчені та дослідники, як: С. Покропивний, А. Калина, М. Коробов, В. Стоян, І. Зятковський, В. Івахненко, А. Пилипенко, О.Тарасенко, Н. Шакур, Г. Шафранова, О. Мендул, Г. Рузавін, В. Мец, М. Крейнік, Н. Русак та інші. Проте слід сказати, що не зважаючи на це, нині все ж залишається цілий ряд не до кінця вирішених питань.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств, надання пропозицій щодо прийняття оптимальних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Неодмінною складовою переходу України до ринкових відносин є створення нових підприємницьких структур та приватизація підприємств. Цей перехід зумовив еволюцію відносин власності і типів суб'єктів господарювання в напрямку забезпечення їх розмаїття. Процеси ринкових перетворень привернули суттєву увагу до дослідження теоретичних та практичних проблем подальшого розвитку та підвищення ефективності функціонування

підприємств як державного, так і приватного сектора економіки України.

Важливу роль у забезпеченні ефективних форм господарювання на вітчизняних підприємствах відіграє аналіз фінансового стану підприємств, який відповідає за відбір, оцінку та інтерпретацію фінансових, економічних та інших даних, що впливають на процес прийняття інвестиційних, фінансових та управлінських рішень [2].

У галузі фінансово-економічної діяльності господарств району значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств [3].

Інформаційною базою для оцінки фінансового стану служать такі джерела інформації : Баланс (форма №1), Звіт про фінансові результати (форма №2), Звіт про рух грошових коштів (форма №3), Звіт про власний капітал (форма № 4), Примітки до річної фінансової звітності (форма №5).

Метою аналізу фінансової звітності є отримання об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства та виявлення факторів і резервів зміцнення його фінансової стійкості.

Для характеристики фінансового стану підприємств району розглянемо динаміку показників фінансових результатів та проведемо розрахунок основних показників, що характеризують фінансові результати діяльності господарств району (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка фінансових результатів діяльності

сільськогосподарських підприємств Жовтневого району

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до	
				2009 р.	2010 р.
Прибуток від реалізації, тис.грн	18598,1	26240,4	57325,9	308,2	218,5
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	102540,1	103543,1	184146,2	179,6	177,8
Чистий прибуток, тис.грн	12251,3	4325,6	50194,3	409,7	1160,4
Середньорічна сума активів, тис.грн	196454,4	273293,0	273961,0	139,5	100,2
Середньорічна сума власного капіталу, тис.грн	31532,8	16221,9	137759,9	436,9	849,2
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,181	0,253	0,311	0,130	0,058
Коефіцієнт рентабельності капіталу	0,062	0,016	0,183	0,121	0,167
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,389	0,267	0,364	-0,024	0,098

Джерело: розраховано за даними статистичної звітності Управління агропромислового розвитку Жовтневого району Миколаївської області за 2009-2011 рр.

Аналізуючи проведені розрахунки в таблиці 1, можна зробити висновок, що динаміка фінансових результатів діяльності має коливання, що є негативним для підприємств району, оскільки їх фінансовий стан постійно знаходиться в зоні нестабільності. Хоча показники прибутковості за досліджуваний період в районі поступово покращуються, що свідчить про зростання економічних можливостей господарств району. Зростання показника рентабельності реалізованої продукції свідчить про зростання витрат на виробництво та продаж продукції (зростає собівартість реалізованої продукції), а також про зростання виручки за реалізовану продукцію. Дане явище є позитивним для господарств, оскільки вони отримують запланований прибуток, можуть своєчасно розрахуватися з постачальниками, робітниками, стимулювати працівників до підвищення продуктивності праці, розширювати виробництво, вчасно сплачувати

кредити та відсотки по них, проводити розрахунки з державою, що значно покращує фінансовий стан господарств.

Суб'єкти господарської діяльності мусять вписуватися в ринкову систему, а також повинні по-новому підходити до управління своєю діяльністю, адже дані фінансового аналізу є визначальною інформацією для управління підприємством і прийняття оптимальних управлінських рішень. Всі управлінські рішення незалежно від строків, повинні бути обґрунтованими, мотивованими, оптимальними. Прийняття управлінських рішень є невід'ємною складовою роботи кожного менеджера будь-якого підприємства.

Основними вимогами до фінансового аналізу є: відповідність аналізу поставленим цілям; комплексний, науковий підхід до аналізу; системність у вивченні фактів; використання достовірної інформації; оперативність (своєчасність) аналізу.

Основними особливостями сучасного фінансового аналізу є всебічне комплексне вивчення фінансових ресурсів та їх потоків на основі використання системного підходу, теоретико-пізнавальних категорій, принципів, способів і прийомів дослідження, виявлення фінансових резервів і можливостей підвищення ефективності функціонування господарюючого суб'єкта шляхом запровадження раціональної фінансової політики та прийняття оптимальних управлінських рішень щодо його подальшого розвитку.

Щоб вирішити на певному рівні поставлені ринковою економікою завдання кваліфікований економіст, фінансист, бухгалтер, фінансовий менеджер повинні добре володіти сучасними методиками фінансового аналізу.

Управлінські рішення можуть прийматися на основі структури балансу, яка має бути направлена на формування цільової структури капіталу. Відомо, що капітал підприємства складається з декількох видів капіталу: статутного, пайового, додатково вкладеного, іншого додаткового

та резервного. Для підприємства найкращою ситуацією є така, в якій в пасиві балансу найбільшу частку займає власний капітал та відсутня сильна диспропорція між різними видами капіталів. Це зможе забезпечити достатню кількість власних оборотних коштів тощо. Крім того, існує золоте правило фінансового менеджменту, яке треба пам'ятати як фірмам, так й інвесторам та кредиторам: власники підприємств віддають перевагу розумному зросту частки пайових коштів, а кредитори віддають перевагу фірмам з високою часткою власних коштів, що зменшує їх ризики [4].

Висновки. Отже, сучасна наука пропонує багато варіантів для прийняття управлінських рішень, в тому числі, й на основі даних фінансової звітності. Кожен керівник має самостійно вибирати, який метод чи яку теорію застосувати в різних випадках, але завжди слід опиратися на результати роботи підприємства, бо тільки ця інформація може відобразити реальну ситуацію. Використання сучасних методик фінансового аналізу на кожному етапі прийняття рішення дозволить керівництву прийняти економічно обґрунтовані перспективні рішення на мікроекономічному рівні, що є дуже важливим для підприємства. Таким чином, досягнення процесу управління підприємством дозволяє стверджувати, що аналіз є не тільки складовою інших функцій, але і самостійною функцією, від результатів здійснення якої залежить ефективність роботи підприємства і його підрозділів. Тому, економічному аналізу в системі підприємництва слід надавати важливого значення на всіх рівнях його формування і функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.merega.kiev.ua/baza_met/analiz_65.php
2. Теоретичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/kurs/Pidpriemnictvo/13114.htm>
3. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і

значення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://books.efaculty.kiev.ua/finpd/2/r9/1.htm>

4. Зонова А. В. Как принимать управленческие решения на основе анализа финансовой отчетности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.management.com.ua.

УДК 631.158(477.73)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ

П.В. Баньковська, магістр

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто суть диверсифікації виробництва в фермерських господарствах, її види та проаналізовано основні проблеми диверсифікації в фермерських господарствах Березнегуватського району.

Ключові слова: диверсифікація виробництва, фермерські господарства, стратегія диверсифікації.

Актуальність проблеми. Вже усвідомлено, що фермерські господарства є однією з ефективних форм господарювання в країнах з ринковою економікою, є надійним засобом вирішення продовольчої проблеми суспільства. При відсутності сприятливих умов для розвитку фермерських господарств в нашій країні, фермери повинні самостійно обирати напрямок стратегічного розвитку, формувати альтернативні варіанти організації виробничої діяльності. Ця проблема на сучасному етапі розвитку аграрного сектору належить до найбільш актуальних, значущих та перспективних.

Одним із шляхів її вирішення є обрання селянськими (фермерськими) господарствами нового для сільського господарства стратегічного напрямку розвитку - диверсифікації виробництва. Даний напрямок не потребує значних капіталовкладень ззовні, зокрема – державних, але гарантує отримання власних високих кінцевих результатів як для приватного сектору економіки, так і для суспільства в особі держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стосовно диверсифікації, як одного з стратегічних напрямків розвитку підприємств, то це питання розглянуто в працях вітчизняних та зарубіжних науковців В.Дудінова, О.Зоренко, Т.Пестрякової, А.Чудакова, Б.Карлофа, Б.Коласса, Ф.Котлера та інших.

На думку деяких авторів, диверсифікація сільської економіки пов'язана як із урізноманітненням сільськогосподарського виробництва, так і з розширенням сфери несільськогосподарської діяльності на селі, виступає "користувачем" надлишкових ресурсів та мультиплікатором нових робочих місць і можливостей одержання доходів, що, зважаючи на обмеженість економічних процесів на селі, є ключовим елементом сільського розвитку.

Виклад основного матеріалу. Цілком очевидно, що основною сферою діяльності фермерських господарств є виробництво сільськогосподарської продукції і її переробка. Хоча в різних цілях (розширення сфери діяльності, збільшення суми прибутку, збереження позицій на ринку, формування власного іміджу) фермерське господарство може входити в інші сфери діяльності, передусім ті, які пов'язані з сільським господарством.

Тому доцільно розглядати два види диверсифікації фермерських господарств: а) виробничу як розширення сільськогосподарського виробництва за рахунок ведення нових галузей виробництва або кардинальної зміни якості виробленої продукції з іншими споживчими

властивостями (органічне землеробство); б) невиробнича – безпосередньо пов'язану з результатами діяльності фермерського господарства, але стосується сфери послуг (зелений туризм, торгівля тощо).

В цілому розрізняють три види диверсифікації: горизонтальну, вертикальну і паралельну. Для фермерських господарств цілком придатною може бути горизонтальна диверсифікація, яка відноситься до стратегії агресивних і використовується господарствами, що мають потужний потенціал та інші елементи виробництва і добрі можливості для розвитку. Ця стратегія направлена на ще більше зміцнення фірми [1].

Процес проведення диверсифікації виробництва включає чотири етапи.

Першим етапом проведення диверсифікації є отримання інформації про кон'юнктуру продовольчого ринку, ринку послуг, ринкової інфраструктури та місце господарства на ньому. Цей етап неодмінно пов'язаний з маркетинговим підходом, так як саме такий підхід допомагає у вирішенні проблем управління виробничо–збутовою діяльністю.

Наступним етапом є діагностика господарсько-фінансової діяльності сільськогосподарського виробництва та визначення мети проведення диверсифікації. Діагностику проводять у двох напрямках: по-перше, організація самого виробництва та аналіз фінансового стану господарства; по-друге – виявлення стадії розвитку.

Проведення диверсифікації на сільськогосподарському виробництві як засобу управління фінансовою діяльністю може мати дві мети: ліквідація або зменшення негативних результатів функціонування господарства та приріст потенційних можливостей товаровиробника [2].

На нашу думку правомірно вважати, що до диверсифікації, як засобу виходу з кризового становища, прибігають фінансово нестійкі підприємства (господарства) на стадії економічного спаду, з метою залучення додаткових коштів шляхом направлення своєї діяльності в інший бік. В той же час підприємства, що визнаються стійкими на стадії

уповільнення економічного зростання, розширюють зону своїх інтересів у плані поглиблення основного виду діяльності для подовження стадії життя товару та відтягнення стадії економічного спаду. Для сільськогосподарського підприємства, продукція якого є нееластичною і яка не може бути заміненою продукцією промисловості та зважаючи на специфіку сільського господарства, досягнення другої мети можливе, наприклад, шляхом введення завершеного циклу виробництва від вирощування до реалізації сільськогосподарської продукції, включаючи переробку [3].

На третьому етапі оцінюється ресурсний потенціал та ефективність проведення диверсифікації. Останній етап припускає аналіз структури фінансових ресурсів проведення диверсифікації. Ми вважаємо, що потрібно оцінювати як зовнішні, так і внутрішні фінансові джерела. До внутрішніх фінансових ресурсів відносяться кошти амортизаційного фонду, нерозподілений прибуток, страхова сума відшкодувань збитків, пов'язаних з втратою майна. До зовнішніх можна віднести такі джерела фінансування диверсифікації фермерських господарств. По-перше, і це є основним джерелом при наявності приватної власності, – це іпотечне кредитування. По-друге – державне фінансування, яке можливе через дію регіональних державних контрактів, дію Фонду підтримки селянських (фермерських) господарств. По-третє, це залучення зовнішнього інвестора, яке можливе за умови вирішення питання власності на землю (довгострокова оренда, купівля-продаж, можливість оформлення застави і дарчої). По-четверте, це залучення коштів вітчизняних фінансових структур. Фінансування проекту частково або повністю може здійснюватися міцним регіональним банком шляхом виділення довгострокових (від 5 до 10 років) кредитів з процентною ставкою не більшою ніж 12-15% річних. Дорогі техніка і устаткування можуть надаватися за допомогою лізінга. Структура фінансових ресурсів вимагає оцінки запропонованих альтернативних варіантів [4].

**Розмір та структура грошових надходжень від реалізації
сільськогосподарської продукції в фермерських підприємствах
Березнегуватського району, тис. грн**

Галузі та види продукції	Роки			
	2009	2010	2011	В середньому за три роки
Зернові та зернобобові -всього	12685,4	15892,5	16954,5	15177,5
з них: пшениця озима	5601,0	7690,0	8703,6	7331,5
гречка	-	-	-	-
кукурудза на зерно	2300,5	3006,1	4362,0	3222,8
ячмінь озимий	2689,4	2909,5	2167,9	2588,9
ячмінь ярий	2094,5	2286,9	1721,0	2034,1
Соняшник	613,6	579,4	758,1	650,4
Соя	-	-	-	-
Ріпак озимий	13577,9	17567,2	20010,4	17052,8
Інша продукція рослинництва	11084,9	23668,7	18933,0	17895,5
Разом по рослинництву	37961,8	57707,8	56656,0	50775,2
Птиця на м'ясо та молоко	109,5	158,2	163,9	143,9
Вирощування ВРХ (в живій масі)	-	-	-	-
Вирощування свиней (в живій масі)	347,0	440,2	421,4	402,9
Інша продукція тваринництва	1099,4	1325,6	1809,1	1411,4
Разом по тваринництву	1555,9	1924,0	2394,4	1958,1
Послуги в сільському господарстві	-	-	-	-
Всього по с.-г. виробництву	39517,7	59631,4	59050,4	52733,2
Всього по району	39517,7	59631,4	59050,4	52733,2

Джерело: статистичні дан грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції в фермерських підприємствах Березнегуватського району 2009 – 2011

Розглянемо на прикладі господарств Березнегуватського району диверсифікацію в виробництві. До кола звітуючих промислових підприємств входять найбільші сільськогосподарські підприємства району, які займаються переробкою власної сировини (олія, борошно, хліб): СТОВ ім. Т.Г. Шевченка, ДП ДГ „Реконструкція”, СТОВ „Жовтневе”, ТОВ „Сільгоспптахопром”, СТОВ „Соціалізм”, СТОВ „Прогрес”, СТОВ „Схід”

та колгосп „Прометей”. Серед фермерських господарств немає таких, що займаються несільськогосподарською діяльністю, але при цьому мають хороші перспективи в даній діяльності.

Несільськогосподарська діяльність і особливо переробка продукції і сировини та самостійна їх реалізація дозволяє сільгосптоваровиробникам збільшувати свою долю в ринковому виробництві кінцевих продуктів.

Розглянемо розмір і структуру грошової виручки від реалізації сільськогосподарської продукції в фермерських господарствах Березнегуватського району (таблиця 1).

З вище приведених показників бачимо, що найбільшу частку грошових надходжень в фермерських господарствах Березнегуватського району за досліджувані роки займає рослинництво, а саме ріпак озимий, пшениця озима та ячмінь. Також значну частку займає інша продукція рослинництва (понад 33%). Діяльність фермерських господарств досить прибуткова, тому запровадження диверсифікації виробництва матиме позитивний показник.

Запровадження непов'язаної диверсифікації на рівні аграрних формувань і, зокрема, фермерських господарств, а також з метою розвитку особистих господарств на сільських територіях потребує від регіональних виконавчих органів влади наступних заходів: обов'язковий розгляд проблем планування і управління сільським туризмом; доцільно орієнтуватися переважно не на ізольований (“анклавний”) варіант розвитку туристських сільських комплексів (у тому числі і для іноземних відвідувачів), а на поліпшення всієї інфраструктури сільського туризму; основною умовою і базисом розвитку сільського туризму є туристські ресурси території. Тому якість оцінки і аналізу цих ресурсів зумовить якість всього процесу планування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зоренко О. В. Диверсифікація аграрного підприємства : сутність, напрями, види /О. В. Зоренко // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. –2005. – № 1. – С. 144 – 147
 2. Мельник Н.Б. Цілі диверсифікації виробництва в сільському господарстві на пореформеному етапі його розвитку // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2005.– №4 (2). – С. 123 – 126
 3. Маслак Н.Г. Економічні особливості диверсифікації виробництва підприємств АПК // Економіка АПК. – 1999. – №12(62). – С.16-19.
 4. Ткачук В.І. Диверсифікація сільської економіки: соціально-економічний ефект // Економіка АПК №4. – 2009. – С.129–132
-

УДК 339.187.6(477)

ПРОБЛЕМИ СТАНУ СУЧАСНОГО РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

О. В. Боєва, студентка групи Б 4/1

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сучасний стан розвитку ринку лізингу в Україні та його інфраструктуру. Здійснено аналіз впливу фінансово-економічної кризи на основні показники лізингової діяльності та на структуру договорів фінансового лізингу. Визначено основні тенденції та подальші перспективи розвитку вітчизняного ринку лізингу.

***Ключові слова:** лізинг, ринок лізингу, інфраструктура ринку лізингу, лізингові компанії, фінансово-економічна криза.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання підприємства потребують значного оновлення основних засобів, зношеність яких в деяких галузях сягає критичної межі. Важливим засобом оновлення основних засобів в країні є лізинг, який активізує інвестиційну

діяльність, ефективність відтворення основних засобів підприємств, підвищує рівень якості вітчизняної продукції і представляє собою своєрідний показник розвитку всієї економіки країни. Розвиток лізингу є неможливий без створення умов, сприятливих для організаційно-правових механізмів лізингу, які забезпечили б ефективну взаємодію всіх його учасників. Тобто йдеться про ринок лізингу, який виступає складовою частиною сучасного ринку капіталу як головного елементу системи господарювання та механізму реалізації ринкової економіки. Ринок лізингу в Україні є формою реалізації дієвих інструментів фінансування капіталовкладень підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання з дослідження теоретичних засад організації лізингових відносин вивчали такі вітчизняні науковці, як С. Брус, Н. Внукова, Б. Луців, В. Міщенко, Р. Саблук, Н. Слав'янська, Г. Холодний, Т. Хомуляк, В. Марцин та ін. Сучасні аспекти розвитку ринку лізингу в Україні, його інфраструктуру розглянуто в небагатьох працях. Зокрема актуальними є питання аналізу впливу фінансово-економічної кризи на розвиток лізингових відносин в Україні, окреслення основних тенденцій та визначення перспектив розвитку вітчизняного ринку лізингу.

Метою роботи є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку лізингу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світова практика здійснення лізингових операцій доводить, що в умовах економічної кризи, подібної до тієї, що склалася в Україні, коли у зв'язку із недостатністю прибутку підприємств і значним зменшенням виробництва, практично зупинилося фінансування оновлення основних засобів, цей метод фінансування є найбільш доцільним, а отже може сприяти збереженню ліквідності більшості підприємств України [1].

Під лізингом розуміється договір, за яким лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу

на термін, не менший строку, за який амортизується 60% вартості цього об'єкта, визначений в день укладання договору [2].

Для отримання загального уявлення про стан лізингового ринку в Україні, наведемо інформацію щодо кількості та вартості договорів фінансового лізингу та визначимо середню вартість лізингової угоди, укладеної протягом періоду. Інформація щодо вартості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями за 2007-2010 рр. подана у табл.1.

Таблиця 1

Інформація щодо вартості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями за 2007-2010 рр.*

Період	Вартість договорів фінансового лізингу (млн грн), укладених:				ВСЬОГО, млн грн
	Юридичними особами	Питома вага, %	Фінансовими компаніями	Питома вага, %	
2007р.	16864,90	99,92	12,8	0,08	16877,70
2008р.	9078,20	99,88	10,6	0,12	9088,80
2009р.	2610,10	99,80	5,2	0,20	2615,30
2010р.	4965,00	99,85	7,6	0,15	4972,60

*Побудовано за даними [3].

Дані табл. 1 засвідчують, що протягом 2007 – 2010 рр. відбулося значне зниження лізингової активності. За досліджуваний період вартість лізингових договорів зменшилася майже на дві третини.

Хоча за останній досліджуваний рік відбулося досить вагоме збільшення вартості договорів фінансового лізингу. У 2010 році відносно 2009 року вартість договорів становила на 2 357,30 млн грн, або на 90,14% більше і склала 4 972,60 млн грн. Однак це не перевищило показників докризового 2008 року. Відносно 2008 року у 2010 році відбулося зменшення аналізованого показника на 4 116,20 млн грн, або ж на 45,29%.

З інформації, поданої у табл. 2, ми бачимо, що у 2010 році, відносно 2009 року, відбулося значне, але як і в попередній таблиці, так і тут це далеко не показники 2008 року. Відносно збільшення кількості договорів

фінансового лізингу, а саме на 2 092 од., або ж на 69,46% більше. 2008 року кількість договорів зменшилась на 4 672 од., або ж на 47,79%.

Таблиця 2

Інформація щодо кількості договорів лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями за 2007-2010 рр.*

Період	Кількість договорів лізингу (од.), укладених :				ВСЬОГО, млн грн
	Юридичними особами	Питома вага, %	Фінансовими компаніями	Питома вага, %	
2007р.	9275	99,81	18	0,19	9293
2008р.	9766	99,90	10	0,10	9776
2009р.	3008	99,87	4	0,13	3012
2010р.	5090	99,73	14	0,27	5104

*Побудовано за даними [3].

Для більш наочного відображення тенденції, що склалася протягом цих років, дані отриманих результатів зобразимо графічно на рис. 1.

Звичайно, ми не можемо розглянути результати діяльності всіх лізингодавців, однак спробуємо визначити п'ятірку найяскравіших учасників лізингового ринку за допомогою рейтингу [4] складеного за участі тих лізингових компаній-членів Асоціації «Українське Об'єднання Лізингодавців», які побажали розкрити свої дані, відповідно до розміру лізингового портфелю на 31 грудня 2008-2010 рр.

Рейтинги були складені за двома показниками: портфель лізингових угод (табл. 3) та вартість активів переданих у лізинг протягом періоду (табл.4).

Проаналізувавши дані табл. 4. можемо зробити висновки про те, що жоден з представлених лізингодавців не зміг втримати лідерство на ринку за таким показником, як вартість переданих активів у лізинг. Так у 2008 році лідером було ПП «ВТБ Лізинг Україна», у 2009 році – ТОВ «Порше Лізинг Україна», а у 2010 році – ТОВ «ІНГ Лізинг Україна».

Портфель лізингових угод, млн грн*

станом на 31.12.2008		станом на 31.12.2009		станом на 31.12.2010	
ПП "ВТБ Лізинг Україна"	5746,98	ПП "ВТБ Лізинг Україна"	5670,3	ПП "ВТБ Лізинг Україна"	5230,3
ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	1879,99	ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	1666,1	ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	1462,6
ТОВ "УніКредит Лізинг"	1646,1	ТОВ "УніКредит Лізинг"	1634,6	ТОВ "УніКредит Лізинг"	1420,0
ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	716,44	ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	1147,6	ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	1329,9
ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	625,86	ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	882,7	ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	796,8
Всього у першій 5-ці	10615,37	Всього у першій 5-ці	11001,3	Всього у першій 5-ці	10239,6
Всього (з поданих даних)	14081,97	Всього (з поданих даних)	14259,4	Всього (з поданих даних)	13293,3

*Складено за даними [4]

Вартість активів переданих у лізинг протягом 2008-2010 рр., млн грн*

станом на 31.12.2008		станом на 31.12.2009		станом на 31.12.2010	
ПП "ВТБ Лізинг Україна"	2414,47	ПП "ВТБ Лізинг Україна"	219,0	ПП "ВТБ Лізинг Україна"	387,42
ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	1276,60	ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	645,7	ТОВ "Райффайзен Лізинг Аваль"	326,20
ТОВ "УніКредит Лізинг"	1039,51	ТОВ "УніКредит Лізинг"	216,6	ТОВ "УніКредит Лізинг"	228,88
ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	748,65	ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	156,2	ТОВ "Хьюпо Альпе Адріа Груп"	182,27
ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	656,54	ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	124,2	ТОВ "ІНГ Лізинг Україна"	151,60
Всього у першій 5-ці	6135,77	Всього у першій 5-ці	1361,7	Всього у першій 5-ці	1276,37
Всього (з поданих Даних)	8825,67	Всього (з поданих Даних)	2008,2	Всього (з поданих Даних)	1957,67

* Складено за даними [4]

Інфраструктуру ринку лізингу доцільно умовно представити регулятивною, функціональною та інформаційною складовою.

Регулятивна складова інфраструктури ринку представлена нормативно-правовою базою, що регулює діяльність лізингових інститутів на ринку лізингу та забезпечує нагляд за успішною організацією і реалізацією лізингу. І відповідно, вдосконалене законодавство в галузі лізингу впливатиме на зростання основних кількісних та якісних показників розвитку ринку. Так, на нашу думку, однією з основних причин швидкого відновлення вітчизняного ринку лізингу стало прийняття нового Податкового кодексу України від 02.12.2010р., положення якого усунули неточності та суперечності, що існували в оподаткуванні лізингових операцій.

Як позитивний наслідок введення цих новацій, ринок лізингу в Україні за 2011 р. зріс більш ніж на 4 млрд грн.

Функціональна складова інфраструктури ринку лізингу виступає неменш важливою її складовою, яка представлена фінансово-кредитними та спеціалізованими організаціями-учасниками, що безпосередньо здійснюють свою діяльність у сфері лізингу. Серед класичних учасників функціональної інфраструктури визначають: лізингодавця, виробника/продавця лізингових послуг та лізингоотримувача. Отож, на сучасному етапі розвитку ринку лізингу України відбувається погіршення фінансового стану лізингодавців та їх платоспроможності як прояв негативного наслідку кризи.

Інформаційна складова інфраструктури ринку лізингу містить спеціалізовані та інформаційні видання, які висвітлюють проблеми з організації та розвитку лізингу в Україні та світі. Мета інформаційної складової полягає у формуванні системи оперативного отримання даних про поточний стан лізингу в Україні, галузеву спеціалізацію об'єктів лізингу; тенденції його розвитку та ефективне поєднання на цій основі інтересів усіх суб'єктів лізингового бізнесу.

Висновки. Лізингова індустрія стає визнаним фінансовим і інвестиційним інструментом та поширюється у різні сфери економіки. Під

впливом фінансово-економічної кризи вітчизняний ринок лізингу зазнав істотних втрат, особливо функціональна складова його інфраструктури, про що свідчить банкрутство значної кількості лізингових компаній у цей період. Більшість лізингових компаній в умовах кризи займалися лише обслуговуванням поточних договорів лізингу, не укладаючи нових, що позначилося на зменшенні кількості та вартості договорів фінансового лізингу протягом 2008-2009 рр. Таким чином, лізинг має трійну економічну основу і зберігає в собі одночасно якості кредитної угоди, інвестиційної і орендної діяльності. Він є дуже ефективним у фінансуванні у всіх галузях, в тому числі і в АПК. А виявлена тенденція зростання на ринку лізингових послуг дає надію на те, що лізинг в Україні зможе зайняти лідируючі позиції, так як у світовій економіці. Проте в умовах стрімкого зростання обсягів лізингу прогнозують, що ринок лізингу в Україні поки що не зможе задовольнити високий попит на лізингові послуги, що зумовлено фінансовою слабкістю вітчизняних лізингових компаній, нерозвиненістю вітчизняного фондового ринку, неналагодженим механізмом державного фінансування лізингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шара Є. Ю. Державна стратегія розвитку ринку лізингових послуг / Є. Ю. Шара. — Ірпінь, 2008. — С. 332-334.
2. Міхаліна І. Г. Актуальні проблеми розвитку лізингу в Україні / І. Г. Міхаліна // Статистика України — 2005. — №3. — С. 31-33.
3. Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>
4. Рейтинг лізингових компаній за результатами 2008-2010 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua/ua/rating/>

УДК 65.012.32:658.316.723

ОРГАНІЗАЦІЙН КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Вакуленко К.О., магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. У статті розкрито суть та перспективи розвитку організаційної культури, показано вплив організаційної культури на управління ресурсами підприємства..

Ключові слова: Організаційна культура, організаційна поведінка, принципи організаційного розвитку, складові організаційної культури, культурне середовище підприємства, управління, управлінський облік.

Актуальність теми. В умовах економічної кризи у багатьох країнах світу для кожного підприємства важливим є забезпечення ефективної діяльності підприємства. Та це стосується не лише отримання максимального прибутку, але й подальшого стратегічного розвитку. При цьому повинні враховуватись не лише матеріальні та фінансові ресурси, а й організаційна культура підприємства. Вона являється управлінським інструментом та має ефективний вплив на складові організації.

Метою роботи є теоретичне та практичне обґрунтування сутності та необхідності використання в управлінні організаціями такого поняття, як організаційна культура.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання організаційної культури як елемента управління підприємством досліджувались у працях науковців Е. Шейн, Ч. Хенді, К. Камерон, Р. Куїнн, Г. Ховштеде, Е. Шейна, С. Ханд, Денисова, Р. Сайерт, Дж.Г.Марч, Д. Хемптон., але не достатньо дослідили методологію управління

підприємствами засобами організаційної культури, це питання розглянуто в статті.

Виклад основного матеріалу. На організаційну поведінку однаково впливає організаційна культура та організаційний розвиток. Вплив цих об'єктів на організацію є позитивним. Взаємодія організаційного розвитку та організаційної культури сприяє розвитку організації в цілому. Організаційна культура як наука виділяється із організаційної поведінки, яка вивчає загальні підходи принципи, закони і закономірності в організаційній діяльності людей.[2]

Більшість учених і оглядачів, що займаються організаційними проблемами, нині усвідомлюють, що культура робить потужний вплив на виробничі показники діяльності та довгострокову ефективність підприємств.

У сучасній літературі існує досить багато визначень поняття "організаційна культура". Найчастіше організаційна культура трактується як застосовувані більшою частиною членів організації філософія, ціннісні орієнтації, вірування, ідеали, припущення, що ґрунтуються на відносинах і взаємодіях. Як всередині організації, так і за її межами, організаційна культура проявляється у відносинах між людьми в організації.[1]

Організаційна культура - це форма існування організації та прояви її поведінки у внутрішньому середовищі і по відношенню до суб'єктів зовнішнього середовища. Організаційна культура - предмет вивчення соціальної психології, психології менеджменту, організаційної поведінки, індустріальної психології і багатьох інших наукових дисциплін.

На зламі тисячоліть принципово змінено підхід як до оцінки результатів та перспектив розвитку підприємств, так і до способів їх досягнення.

Зрозуміло, що нова стратегія вимагає і нових підприємств. Проте держава та її інститути досить часто, а скоріше — як правило, трансформуються у відповідності з інтересами панівної еліти, які далеко не

завжди збігаються з суспільними інтересами. Тож для реалізації нової стратегії розвитку необхідно створити механізми узгодження інтересів. Організаційна культура покликана забезпечити ефективне управління та саме узгодження спільних інтересів, пошук альтернативних рішень, покращення якості роботи та в цілому виробництва.[3]

Вивченням та діагностикою організаційної культури займалися багато вчених. Всі вони вивчали вплив організаційної культури на діяльність організації, на працівників в цілому, та на вплив організаційної культури на отримання прибутку, на фінансові результати в цілому.

К. Камерон та Р. Куїн в своїй книзі «Діагностика та зміни організаційної культури» запропонували інструмент оцінки організаційної культури ОСАІ. Призначення запропонованого інструменту оцінки - надання допомоги керівникам та дослідникам у ідентифікації існуючої культури організації. Але це тільки перший крок. Той самий інструмент допомагає досить чітко визначити культуру, до якої члени організації мають намір прийти, щоб відповідати вимогам зовнішнього оточення і викликам майбутнього, перед обличчям яких може опинитися компанія. Це другий крок. [1]

Хоча існує безліч способів оцінки організаційної культури, даний інструмент має на меті результативну і ретельну діагностику саме тих важливих аспектів організації, які визначають фундамент її культури. Він був випробуваний більш ніж на тисячі відомих організацій і довів свою здатність передбачати показники діяльності організацій.

Інструмент ОСАІ призначений для оцінки шести ключових вимірів організаційної культури, для діагностики організаційної культури використовують анкету, перша колонка містить найважливіші характеристики, друга колонка містить теперішній стан на підприємстві, третя колонка містить те, що підприємство вбачає у майбутньому.

На запропоновані питання не існує ні правильних, ні неправильних відповідей, точно так само, як немає правильної або неправильної

культури. Кожна організація, найімовірніше, дасть характерний тільки для неї набір відповідей. Тому, щоб діагноз організаційної культури був максимально точним, потрібно відповідати на питання уважно і, по можливості, об'єктивно. У відповідях на питання пропонується дати оцінку організації. [1]

На ДП ДГ «Реконструкція» даний інструмент було запропоновано до заповнення головному економісту. Головний економіст приймає участь у житті підприємства та володіє необхідною інформацією. З отриманих результатів було видно, що існують певні суттєві відмінності між тим, яку організаційну культуру вбачає економіст на підприємстві сьогодні, і тим, яку плануємо отримати в майбутньому.

Ефективне дослідження та аналіз організаційної культури дозволяє прийняти рішення щодо поліпшення роботи підприємства.

Зміна організаційної культури значно впливає на фінансові показники підприємства, так в в 1998 році в Гонконзі група HSBC потрапила в десятку самих успішних банків в світі по ринковій капіталізації, для того щоб банк зберіг це місце керівництво розробило п'ятилітню стратегію «Управління цінностями» на 1999 – 2003 роки така стратегія може привести до успіху і підприємства в 21 столітті. Для цього існують п'ять принципів які виклав керівник групи сер ДжонБонд:

- довгі та етичні відносини з клієнтами;
- висока виробнича потужність за рахунок спільної роботи;
- упевнені та амбіційні почуття вдосконалення;
- інтернаціональність в світогляді та характері;
- творчій підхід та потужний маркетинг.

Зараз HSBC самий крупний банк Гонконга. Не дивлячись на стан економіки та соціального життя банк зумів вийти на високий рівень. За рахунок того, що велика увага приділялася відносинам с клієнтами, працівники були звільнені від всіх офісних справ, що дозволило їм приділять більше уваги клієнтам.

Цей приклад свідчить про те, що організаційна культура впливає на стан фінансових показників, на результативність.

Стеклова О. стверджує, що організаційна культура є складним соціальним явищем, яке формується всередині організації під впливом ряду факторів. В силу своєї соціальної природи особистість сильно схильна до впливу організаційної культури. Разом з тим особистість впливає на формування і зміну самої організаційної культури. Як і всяка культура, організаційна культура - творіння «рук людських», тобто, навіть не роблячи ніяких дій, спрямованих на її формування, вона формується на базі людських відносин. В даному випадку відносин з приводу виробництва якої-небудь продукції або послуг з метою отримання прибутку.[2]

Чому така увага приділяється в сучасному бізнесі та суспільстві проблем організаційної культури? Тому що «... в ній стали бачити не просто ідею, що дозволяє пояснити багато організаційних явищ, а й щось таке, за допомогою чого керівники можуть створити більш ефективну організацію». Товариству також не байдуже, якими шляхами бізнес домагається успіху і в якому середовищі перебувають в організаціях члени суспільства - співробітники організацій.

Результати діяльності будь-якого підприємства необхідно пов'язувати з організаційною культурою підприємства, оскільки вона є найважливішим системоутворюючим чинником виробництва. Як система елементів, організаційна культура лежить в основі організації управління всіма чинниками виробництва (трудовими ресурсами, матеріалами, капіталом і інформацією). Проте тільки сильна організаційна культура обумовлює успішне функціонування підприємства як складної відкритої системи.

Важливо також, що культура - категорія суто людська, і організаційна культура формується у свідомості людини - працівника фірми, він є її носієм і розповсюджувачем. Тому, вплив організаційної

культури безпосередньо спрямоване на людину, а через нього вже на виробничий процес, якість продукції і т.п. Людина для організації - це трудовий ресурс, при чому володіє високим потенціалом розвитку (за рахунок перенавчання, підвищення кваліфікації, ротації), в порівнянні з устаткуванням, технологією і т.п., постійне оновлення яких неможливо.

У сучасних умовах швидкого науково-технічного прогресу, обмеженості зовнішніх ресурсів можливість для фірми розвиватися, використовуючи внутрішній потенціал, є одним з найважливіших факторів успішної конкуренції. Очевидно, що одним з основних елементів внутрішнього потенціалу будь-якої фірми є її трудовий потенціал.

Разом з організацією помирає і її організаційна культура. Подібний факт міг би мати фатальне значення, якби не контролюючі процеси самозбереження організаційних форм, їх передача й спадкування в контексті Загальної організаційно-культурної динаміки. Еволюційні теорії організації, які досліджують "Рівень смертності організаційних типів", вказує на ряд ознак, які сприяють організаційному довголіттю (тобто стійкій еволюційній траєкторії) [15]. Головна з них - Обмеження сполучення процесів Збереження ідентичності (Підтримка операційної закритості) й адаптації (приспосовування до зовнішнього середовища). У контексті організаційної культури важливою умовою організаційного "безсмертя" є підтримка базових елементів системи у вигляді так званих "мемів", які в гуманітарному вимірі суть ключові цінності організації. Від "мемів" поклади, яку інформацію організація сприймає і як її обробляє, які цілі ставить і як їх досягає. [4]

Висновки. Таким чином, в результаті досліджень взаємодії організаційного розвитку та організаційної культури на діяльність підприємства спостерігається значний вплив цих понять на стратегічний розвиток підприємства. Особливий вплив організаційної культури на елементи структури, а саме організаційну поведінку, структуру

підприємства та адаптація цих складових до загроз та можливостей середовища організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Камерон К. Диагностика и изменение организационной культуры / К. Камерон, Р. Куин // Пер. с англ. под ред И. В. Андреева. — СПб: Питер, 2001. — 320 с.
2. Стеклова О. Организационная культура: учебное пособие / О.Е.Стеклова. Ульяновск: УлГТУ, 2007. 127с.
3. Родин О. Концепция организационной культуры: происхождение и сущность/ Менеджмент. — 1998. — № 7. — М.: Школа Бизнеса МГУ, ТОО «Барма» — С. 67—77.
4. Шейн Э. Организационная культура и лидерство 3-е изд. / Пер. с англ. под ред. Т. Ю.Ковалевой. — СПб.. Питер, 2007. — 336 с.

УДК 658.14/.17.011.4

АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ДП ДГ “РЕКОНСТРУКЦІЯ” БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ

Гава М.О., магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто оцінку вартості підприємства, за допомогою аналітичної моделі на прикладі ДП ДГ «Реконструкція» Березнегуватського району.

***Ключові слова:** оцінка вартості підприємства, аналітична модель.*

Актуальність проблеми. Оцінка вартості підприємства, його майна відноситься до найскладніших питань фінансів підприємств. Правильна оцінка дозволить вірно спрогнозувати оподаткування, розрахувати співвідношення внесків акціонерів або компенсаційні виплати при виході власника із складу співзасновників. Питання правильного визначення

вартості підприємства може стати вирішальним і в ситуації проводити фінансову санацію підприємства або ліквідувати його.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню методологічних підходів до оцінки вартості підприємств присвячені роботи таких українських та російських вчених як І.Бродська, В.Єсипов, В.Григор'єв та інших,але дана проблема потребує подальшого вивчення практичного застосування цих підходів.

Постановка завдання. Метою статі є визначення вартості підприємства за допомогою аналітичної моделі інтегральної оцінки.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на значну кількість методик оцінки фінансового стану підприємства (коефіцієнтний, комплексний, інтегральний, беззбитковий, рівноважний), всі вони містять ряд істотних недоліків: трудомісткість, складнішим стає процес формування висновків про фінансовий стан підприємства, відсутність нормативних значень більшості використовуваних коефіцієнтів, притаманність „неузгодженості” понять „ліквідність” і „платоспроможність”, відсутність можливості врахувати стан підприємства в конкурентному, діловому, кредитному і ринковому середовищі.

У зв'язку з цим, заслуговує на увагу методика розрахунку коригуючого аналітичного показника І.І. Бродської, для визначення якого автором було проаналізовано основні моделі, що характеризують ймовірність банкрутства, та відібрано показники, які найповніше характеризують фінансову стабільність підприємства, враховано недоліки й переваги методичних підходів до оцінки вартості підприємства. При цьому інтегральний показник враховує чинники, які впливають на вартість підприємства, і відображені в фінансовій звітності, а саме: вартість активів, здатність підприємства до розвитку, його фінансовий стан, прибутковість діяльності [1].

Підбір показників, що враховують при оцінці вартості підприємства, повинен базуватися на відображенні таких аспектів: фінансова стійкість підприємства; ефективність діяльності; ділова активність підприємства; динаміка та масштаби діяльності підприємства [2,3].

Першим етапом процедур коригування вартості чистих активів є формування узагальнюючого коефіцієнта фінансового стану підприємства, на основі якого робиться аналіз його фінансової стійкості, ймовірності банкрутства, визначення ризикованості діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Формування узагальнюючого коефіцієнта залежно від значень окремих показників фінансового стану підприємства

Умови	Значення коефіцієнта
Усі чотири показники відповідають зазначеним критеріям	1
Три показники відповідають зазначеним критеріям	0,95
Два показники відповідають зазначеним критеріям	0,85
Один показник відповідає зазначеним критеріям	0,7
Жоден показник не відповідає зазначеним критеріям	0,5

Таблиця 2

**Розрахунок чистих активів ДП ДГ «Реконструкція»
Березнегуватського району за 2009 – 2011рр., тис. грн**

Показники	На початок року		
	2009	2010	2011
1. Необоротні активи (р.080 ф.1)	121907	119362	125619
2. Оборотні активи (р.260 ф.1)	4909	4532	5043
3. Витрати майбутніх періодів (р.270 ф.1)	-	-	-
4. Всього активів (р.280 ф.1)	126816	123894	130662
5. Забезпечення наступних виплат і платежів (р.430 ф.1)	-	-	-
6. Довгострокові зобов'язання (р.480 ф.1)	-	-	-
7. Поточні зобов'язання (р.620 ф.1)	4219	3830	3601
8. Доходи майбутніх періодів (р.630 ф.1)	-	-	-
9. Усього зобов'язань (р.430г + р.480 + +р.620 + р.630 ф.1)	4219	3830	3601
10. Чисті активи (р.4 – р.9)	122597	120064	127061
11. Чисті активи за запропонованою методикою (р.1+р.2–р.5–р.6–р.7)	122597	120064	127061
12. Скориговані чисті активи	-	-	125613

Джерело фінансова звітність ДП ДГ «Реконструкція»

Цей показник відбиває ймовірність збереження основних показників господарської діяльності підприємства у майбутньому, яка обумовлена фінансовою стабільністю об'єкта оцінки.

Методика розрахунку інтегрального коригуючого показника апробовано на прикладі даних ДП ДГ «Реконструкція» Березнегуватського району (табл.2).

Таблиця 3

**Показники фінансового стану ДП ДГ «Реконструкція»
Березнегуватського району за 2009 – 2011рр.**

Показник	Одиниці виміру	Роки		
		2009	2010	2011
1. Чистий дохід (р.035 ф.2)	тис. грн	18375	12279	14988
2. Середні активи (р.280 гр.3 + р.280 гр.4) / 2 ф.1	тис. грн	125355	127278	135194
3. Оборотність активів (р.1 / р.2)	коєф.	0,1466	0,0179	0,1107
4. Власний капітал (р.380 гр.3 + р.380 гр.4) / 2 ф.1	тис. грн	121330,5	123562,5	131793
5. Коефіцієнт автономії (р.4 / р.2)	коєф.	0,9679	0,9708	0,9748
6. Прибуток валовий (р.050 ф.2)	тис. грн	2774	4910	4026
7. Прибутковість активів (розрахований на основі валового прибутку) (р.6 / р.2)	%	2,212	3,8577	2,9779
8. Оборотні активи на кінець періоду (р.260 гр.4ф.1)	тис. грн	4532	5043	5163
9. Поточні зобов'язання на кінець періоду (р.620 гр.4ф.1)	тис. грн	3830	3601	3201
10. Коефіцієнт загальної ліквідності (р.8 / р.9)	коєф.	1,1833	1,4004	1,6129
11. Прибутковість чистих активів	%	2,2627	0,0409	3,1686
12. Прибуток до оподаткування (р.170 ф.2)	тис. грн	1014	3535	3903
13. Прибутковість загальних активів (розрахований на основі прибутку до оподаткування) (р.12 / р.2)	%	0,8089	2,7774	2,887

Джерело фінансова звітність ДП ДГ «Реконструкція»

Проведене дослідження показало, що в ДП ДГ «Реконструкція» спостерігається чітка тенденція до збереження вартості чистих активів при зростанні вартості загальних активів.

Порядок розрахунку зведеного коефіцієнта фінансового стану підприємства наведено в таблиці 4.

Показники фінансового стану ДП ДГ «Реконструкція» які наведені у таблиці 3, свідчать про відносно стабільний фінансовий стан підприємства протягом досліджуваного періоду. Навіть при наявній суми залучених кредитів банку, підприємство підтримує статус фінансово незалежного, де превалюють власні джерела фінансування господарської діяльності. Про підвищення ділової активності підприємства свідчить показник оборотності загальних активів та оборотності чистих активів підприємства.

З перелічених вище показників, що відібрані до узагальнюючого показника фінансового стану ДП ДГ «Реконструкція», відповідають запропонованим критеріям два з чотирьох показників. Недотримання двох показників зменшило узагальнюючий показник фінансового стану до рівня 0,85. Слід зазначити, що для оцінки, яка здійснюється з метою купівлі підприємства як цілісного майнового комплексу, доречно враховувати показник динаміки чистого доходу. Порядок розрахунку коефіцієнта динамічної здатності подано в таблиці 5 .

Таблиця 4

Розрахунок зведеного показника фінансового стану ДП ДГ «Реконструкція»

Показник	Значення за період				Кри тері ї порі вня ння	Від пові дніс ть нор мат иву
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	Середнє значення за 3 роки		
1. Оборотність активів, разів	0,1449	0,1411	0,1147	0,1336	0,8517	-
2. Коефіцієнт автономії	0,9679	0,9708	0,9748	0,9712	>0,5	+
3. Прибутковість загальних активів, %	0,8089	2,7774	2,887	2,1578	1,87	-
4. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,1833	1,4004	1,6129	1,6154	>1,5	+
5. Зведений показник фінансового стану	0,85					

Джерело фінансова звітність ДП ДГ «Реконструкція»

Методику розрахунку показника прибутковості доходу наведено в таблиці 6.

Фактично врахування динамічної здатності, дохідності та фінансової стійкості підприємства збільшило його вартість як бізнесу на 172095,81 тис. грн.

Отже, інтегральний показник оцінки вартості підприємства дає змогу врахувати фінансовий стан підприємства, здатність підприємства до розвитку на основі аналізу тенденцій зміни основних показників, що характеризують масштаби діяльності, та показник рентабельності доходу.

Таблиця 5

Порядок розрахунку показника динамічної здатності для ДП ДГ «Реконструкція»

Показник	Одиниці виміру	Роки				Середнє значення за період
		2008	2009	2010	2011	
1. Валовий прибуток	тис. грн	1070	2774	4910	4026	3903,33
2. Темп росту валового прибутку	коэф.	x	2,5925	1,77	0,82	1,7275
3. Загальні активи на кінець періоду	тис. грн	126816	123894	130662	139726	131427,33
4. Темп росту загальних активів	коэф.	x	0,9770	1,0546	1,0694	0,7
5. Чисті активи на кінець періоду	тис. грн	122597	120064	127061	136525	127883,33
6. Темп росту чистих активів	коэф.	x	0,9793	1,0583	1,0745	1,0374
7. Зведений показник динамічної здатності (р.2 гр.7 + р.4 гр.7 + р.6 гр.7) / 3	коэф.	$(1,7275 + 0,7 + 1,0374) / 3 = 1,16$				

Джерело фінансова звітність ДП ДГ «Реконструкція»

**Порядок розрахунку показника прибутковості доходу для
ДП ДГ «Реконструкція»**

Показник	Одиниці виміру	Роки			Середнє значення за період
		2009	2010	2011	
1. Валовий прибуток (р.050 ф.2)	тис. грн	2774	4910	4026	3903,3
2. Чистий дохід (р.035 ф.2)	тис. грн	18374	1747 9	14988	16947
3. Прибутковість доходу (р.1 / р.2)	%	15,09 74	28,09	26,861 5	23,345
4. Середнє значення прибутковості доходу для підприємств сільськогосподарської галузі	%	9,45	9,23	10,18	9,62
5. Зведений показник прибутковості доходу	%	23,345/9,62=2,4			

Джерело фінансова звітність ДП ДГ «Реконструкція»

Отже, коригуючий показник (Кк) вартості чистих активів для ДП ДГ «Реконструкція» становитиме:

$$K_k = 0,85 \cdot 1,16 \cdot 2,4 = 2,37 \quad (1)$$

Вартість підприємства дорівнюватиме:

$$B = 125613 \cdot 2,37 = 297708,81 \text{ тис. грн.} \quad (2)$$

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бродська, І.І. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства [Текст] / І. І. Бродська // Економіка АПК. – 2008. – №6. – С. 94-101.
2. Григорьев В.В. Оценка предприятия: теория и практика / В.В. Григорьев, М.А. Федотова. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 320 с.
3. Есипов В.Е. Оценка бизнеса / В.Е. Есипов, Г.А. Маховикова, В.В. Терехова. – СПб.: Питер, 2006. – 464 с.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

М. М. Домашов, магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто конкурентоспроможність України в галузі бухгалтерського обліку і аудиту.

Ключові слова: *бухгалтерський облік, аудит, консалтинг.*

Постановка проблеми. Аудит — це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Відсутність дієвого контролю якості аудиторських послуг з боку держави та надлишок непрофесіоналів від аудиту, що продають свої печатки та підписи в конвейорному режимі та за демпінговими цінами, призвели до поразки українських аудиторсько-консалтингових груп (АКГ) в конкурентній боротьбі з міжнародними компаніями “Великої п’ятірки”.

Мета — створення інформаційної фінансової бази для забезпечення об'єктивною і достовірною інформацією не тільки державних органів, а й інших користувачів інформації: керівників і працівників підприємств, власників, постачальників, кредиторів, інвесторів, громадськості. Бухгалтерський облік в умовах ринку можна назвати “мовою” бізнесу. Трансформація економіко-правової системи, курс на ринкові перетворення в Україні неможливі без реформування бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням різних аспектів розвитку бухгалтерського обліку як науки і професійної сфери діяльності та формуванню позитивного іміджу цієї професії присвячені роботи таких науковців як М.Т. Білухи, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, В.М. Олійника, Ю.І. Осадчого, В.М. Пархоменка, В.С. Рудницького, П.Т. Саблука, В.В. Сопка, Л.К. Сука, М.Г. Чумаченка.

Виклад основного матеріалу. Найкращим способом реабілітації для українських компаній стане укладення ал'янсів з міжнародними мережами.

Якщо в минулому році основним методом конкурентної боротьби на ринку аудиту був демпінг, то зараз аудитори “переозброїлись” та найбільш суттєвою конкурентною перевагою стає персонал. “Наявність в компанії високоякісних спеціалістів з західною освітою і досвідом роботи сьогодні є крупним козиром при залученні клієнтів”, - говорить Сергій Балченко. - На освіту та отримання необхідного та достатнього досвіду роботи аудитору необхідно близько 9 років. Зрозуміло. Що в Україні таких спеціалістів недостатньо, та зосереджені вони в міжнародних компаніях” [1].

Проте більш значущим аргументом для міжнародних гравців при залученні крупних клієнтів залишається бренд компанії, що викликає довіру в усьому світі. Експерти вважають, що “при вході на український ринок транснаціональні компанії розраховували саме на свої всесвітньо відомі бренди, та українські аудитори мали мало шансів на завоювання ведучих позицій на своєму ринку” [2].

Оскільки традицій аудиту та консалтингу в Україні немає (як і брендів в цій області), зайняти достатньо стійке становище на ринку національного аудиту локальним компаніям дозволяє гнучка цінова політика, наявність зв'язків в органах влади та комплексність послуг, аж до надання гарантій виконання робіт (наприклад, деякі компанії зобов'язуються виплатити клієнту суму збитків в разі виникнення претензій з боку податкової інспекції).

Тим не менш багато з вітчизняних аудиторів, що вже заявили про себе на ринку, змушені йти на значні поступки, аби отримати платоспроможних клієнтів. Так, середня погодинна ставка аудиторів компаній “Великої п’ятірки” складає \$300-400, а вартість залучення аудитора з локальної компанії - \$100 –150 в день.

Програма реформування обліку передбачає і вироблення на державному рівні процедур опрацювання інформації та упорядкування фінансової звітності для зовнішніх користувачів. У програмі передбачені такі напрями реформування бухобліку: Законодавче закріплення основних принципів бухгалтерського обліку і параметрів фінансової звітності. З цією метою 1 червня 1999 р. Верховна Рада України ухвалила у першому читанні Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [2]. Він визначає права усіх груп користувачів на одержання достовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання шляхом ведення бухгалтерського обліку й упорядкування звітності відповідно до національних стандартів системи обліку. Визначення основних напрямів облікової політики у країні, тобто методологічне керівництво організацією єдиної системи обліку з боку Міністерства фінансів. Формування вітчизняної нормативної бази шляхом розробки і затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та звітності. У рамках Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України у секції з питань гармонізації бухгалтерського обліку і міжнародних стандартів вже визначено 24 першочергових стандарти, з них 5 затверджено Міністерством фінансів. Розроблення Плану рахунків бухгалтерського обліку й Інструкції щодо його застосування, орієнтованих на підготовку інформації для потреб фінансової й внутрішньовиробничої звітності із забезпеченням прозорості фінансової звітності, цілісності та комерційної таємниці підприємства. Відповідно до Плану рахунків розробляються форми бухгалтерського обліку та їх елементи - облікові реєстри, що передбачають застосування комп'ютерних технологій та їх

використання суб'єктами малого підприємництва: Гармонізація національної системи бухгалтерського обліку потребує належного кадрового забезпечення, підготовки фахівців, здатних осмислити ідеї реформування.

Суттєвим недоліком національного аудиту є відсутність жорсткої системи контролю якості послуг, прийнятої в усьому світі. Все ще поширена на ринку дешевих та неякісних послуг (особливо в регіонах, де висновок аудитора можна купити за 100\$), на думку експертів, є наслідком періоду обов'язкового аудиту, коли існував попит на дешеві висновки аудиторів незалежно від якості. “При цьому боротьба з неякісним аудитом в Україні практично не ведеться – для неї просто немає ефективних механізмів”, - говорить Сергій Балченко.

Зрозуміло, що пропозиція подібних послуг суттєво шкодить репутації всіх локальних аудиторських компаній. На даний момент довіри к висновкам українських аудиторів за кордоном не існує. Як вважає пан Балченко, з наближенням національних стандартів аудиту до міжнародних найбільш ефективним способом реабілітації для українських компаній стане укладення ал'янсів з міжнародними аудиторськими мережами та робота над їх брендами. “З міжнародними мережними АКГ зможуть конкурувати лише ті українські компанії, які виростуть з локальних масштабів в глобальні”, - говорить Сергій Балченко [3].

Тепер досить часто висловлюються думки про неякісність аудиту. Чи є слухність в цих висловлюваннях? Певною мірою можна визнати справедливість претензій до діючої системи сертифікації аудиторів. Дійсно, система сертифікації аудиторів дещо застаріла і повинна модернізуватися.

Багато нарікань викликають Національні нормативи аудиту (ННА), хоча за суттю та змістом вони практично не відрізняються від відповідних Міжнародних нормативів. Проте якщо ми хочемо конкурувати з іноземними аудиторам, то одним із завдань українських аудиторів є ширше

та ефективніше застосування ННА. І тут знову ж таки, з огляду на відповідність часу та місця, слід найскоріше розробити науково-практичний коментар до ННА. При цьому в вказаних розробках необхідно чітко визначитися з тлумаченням термінів, а також привести всю термінологію в обліку та в фінансовому контролі до єдиної семантичної бази. І дійсно, професіонали обліку та аудиту – як іноземні, так і вітчизняні – повинні говорити однією мовою. При цьому має бути забезпечено єдине тлумачення і розуміння професійних дефініцій. Крім того, необхідне наукове забезпечення аудиторської практики. Організацію такого забезпечення може і повинна взяти на себе Спілка аудиторів України на базі Національного центру обліку та аудиту.

Висновок. Аудит в Україні перебуває в стадії певного розвитку. Слід відмітити бурхливе зростання надання послуг з судово-бухгалтерської експертизи, податкової адвокатури, оцінки та поновлення обліку для клієнтів, фінансового консалтингу та інформаційно-навчальних послуг (особливо в сфері бухгалтерського обліку). Роботи вистачить всім, проте при цьому якість роботи повинна відповідати її вартості, а результати – надійності аудиторських суджень. На етапі переходу до ринкової економіки система бухгалтерського обліку та аудиту України зазнала суттєвих змін. В таких умовах потрібна пильна увага до кожного законодавчого акту та будь-яких наступних змін, що до нього вносяться. Потрібно добре розуміти практичне значення законодавства, яке стосується діяльності компанії, щоб розробити належну стратегію для отримання максимальної вигоди від кожної ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи і практика / В. С. Лень // Посібник. – Київ, 2004. – 575 с.
2. Регулювання у сферах бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС та перспектив адаптації законодавства України / [Величко О. С., Легка В. С., Зубілевич С. І., Пархоменко В. І., Прилипко С. О.] ; под ред. С. В. Голов. - Х. : Київ, 2005. – 584 с.

3. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах України / А.М. Коваленко// – Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-Клуб», 2009. – 736 с.

УДК 658.012.32

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КЛІМАТТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Н.Є. Казакова, магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкриті поняття соціально-психологічного та організаційного клімату підприємства, проаналізовано специфічність проблеми дослідження організаційного клімату.

***Ключові слова:** клімат, соціально-психологічний клімат, організаційний клімат, проблеми організаційного клімату.*

Постановка проблеми. Прискорення євроінтеграційних процесів економіки, підвищення економічної значущості інтелектуальних активів в сучасній господарській діяльності та урахування ідеї ефективного використання людських ресурсів в останні роки загостило увагу до такого явища, як «організаційний клімат». Організаційний клімат і організаційна культура є двома основними факторами продуктивного функціонування організації, тобто саме тут реально здійснюється ідеал цілісності, здійснення якого дозволяє організації функціонувати найбільш оптимально як усередині даного соціуму, так і в якості особливої соціальної групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження організації як об'єкта соціальної психології у вітчизняній науці почалося з 80-х років

XX століття. Окремі аспекти цього питання були згадані у наукових роботах: М.Л.Бобневої, Ю.М.Забродіна[4], Л.І.Уманського, А.С. Чернишова. Проблемою соціально-психологічного клімату займалися В.І.Антонюк [2], В.Б. Бойко [1], Ю.М.Забродін [4], О.І.Зотова [2], А.Г. Ковальов [1], Г.А. Моченов [2], В.Н. Панферов [1] та інші.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення поняття організаційного клімату підприємства, його співвідношення з поняттям соціально-психологічного клімату, а також безпосереднє визначення проблем дослідження організаційного клімату.

Виклад основного матеріалу дослідження. Змістовний аналіз поняття «клімат» дає можливість виділити стійкі структури визначень. «Клімат – це наслідок взаємодії організаційного середовища і мотиваційних спрямувань окремих членів організації. Він є тим психологічним «фільтром», який обумовлює групову та індивідуально виробничу поведінку членів організації (задоволення працею, виробничі установки, продуктивність і ефективність праці, прогули, плинність т. д.)»[1]. В літературі зустрічаються два поняття, які або ототожнюються, або розділяються, це: соціально-психологічний клімат; організаційний клімат.

Соціально-психологічний клімат – це суспільно-психологічний, структурно-нерозривний феномен, явище, яке можна аналізувати на різних рівнях і яке має суттєві характеристики і фактори, що опосередковують його форми. Він може проявлятися і як фактор, що визначає формування соціально-психологічного клімату, і як форма прояву соціально-психологічного клімату. Перечислимо деякі елементи в структурі причин і наслідків соціально-психологічного клімату: потреби, установки, мотиви, очікування, ціннісні орієнтації, моральні норми та інтереси колективу, групи і працівників, емоційний настрій, ціннісно-орієнтована єдність, направленість, переконаність, свідомість, згуртованість, дисциплінованість і активність колективу, групи та її членів, ставлення окремих працівників,

груп і колективу до праці, до умов своєї виробничої діяльності, до свого колективу.

Поняттям «соціально-психологічний клімат» визначають як:

- 1) систему психічних і суспільних відносин членів колективу один з одним;
- 2) умови міжособистісних взаємодій в колективі;
- 3) стан міжособистісних відносин, особливо у первинних колективах [2].

Отже, соціально-психологічний клімат – це соціально-психологічна реальність, що розвивається та реалізується на рівні первинних груп, у яких існують безпосередні відносини і взаємодії між партнерами спільної діяльності. Соціально-психологічний клімат будується на міжособистісних відносинах. Якщо говорити про соціально-психологічний клімат організації, то відбувається просте додавання процесів і явищ соціально-психологічного клімату малих груп.

Але існують межі де явища безпосередності відносин переходять у складно структуровані, рівневі опосередкування цих відносин з іншими цілями, цінностями і соціально-психологічними механізмами. Виникають інші психологічні реальності: якість «безпосередності» відносин переходить в якість «складного опосередкування» цих відносин.

Наприклад: у групі з 7–20 людей існує соціально-психологічний клімат, оскільки очевидні міжособистісні відносини, але в групі з 50–100 і більше осіб міжособистісні відносини групуються у 3–5 самостійних підструктур. Між цими підструктурами виникають зв'язуючі елементи із своїми ролями і функціональною залежністю, що визначено завданнями організації. А міжособистісні відносини в цих точках мають зовсім інші функції, особливості прояву і не відповідають міжособистісним відносинам групи.

Отже, сума 3–5 соціально-психологічних кліматів не є загальний соціально-психологічний клімат організації, тому що існують елементи, які

їх поєднують, впливають на них і передають вплив один на одного. В сукупності ці всі процеси і явища утворюють клімат організації або організаційний клімат, який одночасно і впливає на соціально-психологічний клімат кожного підрозділу, і залежить від процесів, що відбуваються в малих групах [3].

Такі процеси пояснюються тим, що на рівні безпосередніх взаємодій і взаємовідносин діють одні механізми регуляції соціальної поведінки, а на рівні складно опосередкованих – інші, що обумовлюються природою або особливостями організації як цілого не тільки за принципом формальних і неформальних структур.

Організаційний клімат має свою власну соціально-психологічну природу, де найбільш важливою обставиною виступає складно опосередкований характер соціально-психологічних процесів і механізмів, які регулюють особливості відносин і взаємодій в середині організації.

Отже, організаційний клімат можна розглядати в двох аспектах:

- 1) структури стану соціально-психологічних зв'язків;
- 2) як особливості соціально-психологічних процесів.

Існує проблема природи факторів як основних характеристик організаційного клімату.

З одного боку – це об'єктивна основа (параметри організаційного клімату – об'єктивні властивості), а з іншого – це суб'єктивний перцептуальний (перцепція – чуттєве сприйняття зовнішніх предметів) образ певних рис організації, який створюється її членами. («Клімат організації – це сприйняття її членами загальних властивостей і соціальних впливів, які відбуваються в ній»).

У практиці психології використовуються такі основні параметри клімату: структура (ступінь формальної структурованості організації); тактика винагород; увага керівництва до службовців; дружня атмосфера в організації; ступінь розвитку у прийнятті рішень; можливості,

які надаються організацією для пересування персоналу Різного рівня; ставлення службовців до безпосереднього керівництва [4].

Для проведення комплексного дослідження або формування конкретних гіпотез пропонується аналітична схема, в яку входять:

- 1) організаційний клімат як результуюча (залежна) змінна;
- 2) організаційний клімат як причинна змінна;
- 3) організаційний клімат як регулююча змінна.

Якщо організаційний клімат береться за результуючу змінну, то досліджується вплив, який здійснює одна або кілька незалежних змінних на стан організаційного клімату.

Незалежними змінними виступають:

- Організаційні характеристики, що містять: функціональну характеристику організації; розмір організації; обсяг контролю; число управлінських рівнів; стиль керівництва; характер вертикальних і горизонтальних комунікацій.

- Особистісні характеристики: різноманітність потреб сфери і особливості її динаміки; ціннісні орієнтації; здібності.

- Індивідуально-організаційні характеристики: посадові статуси; участь у прийнятті рішень; стаж професійної діяльності.

Виявляючи різні групи незалежних змінних, можна встановити їх роль і специфіку впливу в організаційній життєдіяльності.

Аналіз організаційного клімату як причинної змінної передбачає вплив особливостей взаємозв'язків на процеси виробничої організаційної діяльності. Вважається, що організаційний клімат або його окремі параметри певною мірою змінюють «виробничу задоволеність», продуктивність або ефективність діяльності.

Організаційний клімат – це причинна змінна стосовно задоволеності.

Підхід до організаційного клімату як регулюючої змінної займає особливе місце, оскільки дозволяє побачити не тільки природу причинно-наслідкових зв'язків (індивідуальні потреби, мотиви, успішність і

задоволеність діяльністю), але й різні аспекти функціонування самої організаційної системи. Цей підхід розкриває системно-цілісну природу організації.

В оцінці діяльності будь-якої цільової функціональної системи повинна бути присутня характеристика її організаційного клімату, який не просто, як індикатор, відображає рівень напруженості, а показує структурно-функціональний стан організаційного цілого з комплексом різних параметрів (властивостей), через які реалізуються процеси саморегуляції, самоорганізації [5].

Висновки. Зміст організаційного клімату як необхідної форми реалізації ідеалу цілісності складається із сукупності індивідуально-особистісних якостей управління й персоналу підприємства. При цьому повинні враховуватися особливості сприйняття, ціннісні орієнтації, особистісні й ділові якості кожного члена організації. Таким чином, клімат є «душею» підприємства, прихованою від очей стороннього спостерігача. Уміле управління формуванням і розвитком клімату сприяє ефективному функціонуванню та розвитку підприємства в цілому, однак усе залежить лише від процесу управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бойко В.В., Ковалев А.Г., Панферов В.Н. Социально-психологический климат коллектива и личность. — М.: Мысль, 1983. — 206 с.
2. Антонюк В.И., Зотова О.И., Моченов Г.А, Шорохова Е.В. Проблема социально-психологического климата в советской социальной психологии // Социально-психологический климат коллектива: теория и методы изучения. — М.: Наука, 1980. — С.5-25.
3. Коломинский Я. Л. Психология взаимоотношений в малых группах. — Минск: ТетраСистемс, 2001. — 431 с.
4. Забродин Ю. М. Психологический анализ структуры и динамики социально-экономического пространства // Психологическая газета, 2003. — №4. — С. 8-10.
5. Ложкин Г. В. Психологический климат трудового коллектива. — К.: Знание, 1998. — 47 с.

**ТЕНДЕНЦІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ ПІДПРИЄМСТВАМИ
ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ**

С.В. Кудін, магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто вирішення проблем формування ціни на сільськогосподарську продукцію і досліджено тенденції ціноутворення в господарствах Жовтневого району.

Ключові слова: ціни, ціноутворення, сільське господарство, грошовий вираз вартості, аграрна біржа.

Постановка проблеми. Становлення вітчизняного ринку в умовах зростаючої конкуренції потребує все більшої уваги до використання економічних важелів з метою стимулювання процесу реалізації продукції, найсуттєвішим з яких є ціна. Її формування потребує об'єктивного підходу до врахування всіх чинників, що визначають її рівень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питання ціноутворення на сільськогосподарську продукцію розглядалися в багатьох роботах вчених, зокрема П.Т. Сублука, І.І. Лукінова, О.М. Шпичака, Б.Й. Пасхавера, О.Г. Шпикуляка та інших, але дана проблема потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження тенденцій ціноутворення дозволяє визначити чинники впливу маркетингового середовища на рівень ціни та цінову діяльність підприємства з урахуванням її тактичного й стратегічного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Одним із важелів розподілу доходів і піднесення ефективності сільськогосподарського виробництва виступає ціна. Ціна, як відомо, являє собою грошовий вираз вартості товару і на етапі виходу продукції з виробництва формується на основі дії закону вартості. Проте, дія закону вартості у сільському господарстві, передусім у землеробстві, має певні особливості.

Найважливіша з них полягає в тому, що суспільна вартість, а отже і ціна, сільськогосподарської продукції визначається не середніми умовами виробництва, як це має місце у промисловості, а умовами виробництва на відносно гірших за родючістю та розташуванням щодо ринку збуту ділянках землі. Ціна на продукцію, вироблену в гірших умовах, повинна забезпечити покриття витрат виробництва, сплату ренти (там, де вона є) і одержання середнього прибутку.

Друга особливість ціноутворення в сільському господарстві полягає в необхідності забезпечення принципу еквівалентності в обміні між промисловістю і аграрним сектором. В країнах з плановою економікою, де здійснюється єдина державна політика цін, такий паритет оптових (закупівельних) цін на сільськогосподарську продукцію і оптових цін на промислову продукцію для села забезпечує держава. В країнах ринкової економіки ціни на промислову та сільськогосподарську продукцію в сфері обігу визначаються переважно дією закону попиту та пропозиції. Внаслідок цього ринкові ціни на сільськогосподарську продукцію досить часто не забезпечують еквівалентність в обміні з промисловістю. Тому в усіх країнах з ринковою економікою держава опосередковано впливає на ціни. Скажімо, в несприятливі щодо погодних умов роки, коли ціни не забезпечують покриття витрат виробництва, одержання прибутку, держава надає виробникам сільськогосподарській продукції субсидії. І навпаки, в урожайні роки, коли є загроза зниження ціни порівняно з витратами виробництва, держава купує надлишки продукції у виробників.

Третя особливість ціноутворення на сільськогосподарську продукцію полягає в тому, що прямо чи опосередковано забезпечується диференціація цін за природнокліматичними зонами. При віднесенні того чи іншого району до відповідної зони враховується характер ґрунтів та кліматичні умови, що роблять вплив на врожайність сільськогосподарських культур, собівартість і фондоемність продукції, рівень рентабельності тощо.

Інакше кажучи, ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не може виключно розвиватися за законами ринкової економіки. Галузь має високі витрати виробництва і потребує державної допомоги усіх розвинутих країнах допомога сільськогосподарським виробникам здійснюється за такими напрямками:

- держава бере на себе витрати на проведення наукових досліджень у галузях сільського господарства, а також на підготовку відповідних кадрів;
- за рахунок державних коштів здійснюється охорона і правильне використання ґрунтів та водних ресурсів;
- держава надає сільськогосподарським підприємствам кредити на особливо пільгових умовах;
- держава здійснює страхування для всіх форм сільськогосподарського виробництва;
- держава контролює ціни і забезпечує паритет їх.

У ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію бере участь аграрна біржа. Аграрна біржа - це асоціація юридичних та фізичних осіб, що здійснює оптові торговельні операції за стандартами у спеціальному місці, де ціни на сільськогосподарську продукцію та продукцію для сільського господарства складаються в умовах вільної конкуренції.

Аграрні біржі створюються для поліпшення торгівлі, швидкого забезпечення товаровиробників необхідними товарами, прискорення обороту капіталу. Члени аграрної біржі відповідно до встановлених біржових правил укладають угоди купівлі-продажу сільськогосподарської

продукції та промислової продукції для аграрного сектору економіки за цінами, що складаються безпосередньо в ході торгівлі залежно від співвідношення попиту і пропозиції на них. Це свідчить Про те, що біржа є особливим ціноутворюючим механізмом [3].

Використання кожної ціни в умовах вітчизняного ринку потребує врахування особливостей маркетингової діяльності підприємства. Слід мати на увазі, що система діючих цін не є ізольованою під впливом різних чинників вона постійно змінюється та розвивається, а самі ціни вдосконалюються.

Усі ціноутворюючі чинники залежно від характеру прояву, відношення підприємства до них та особливостей впливу на процес ціноутворення можна згрупувати за двома основними напрямками (рис. 1) [1].

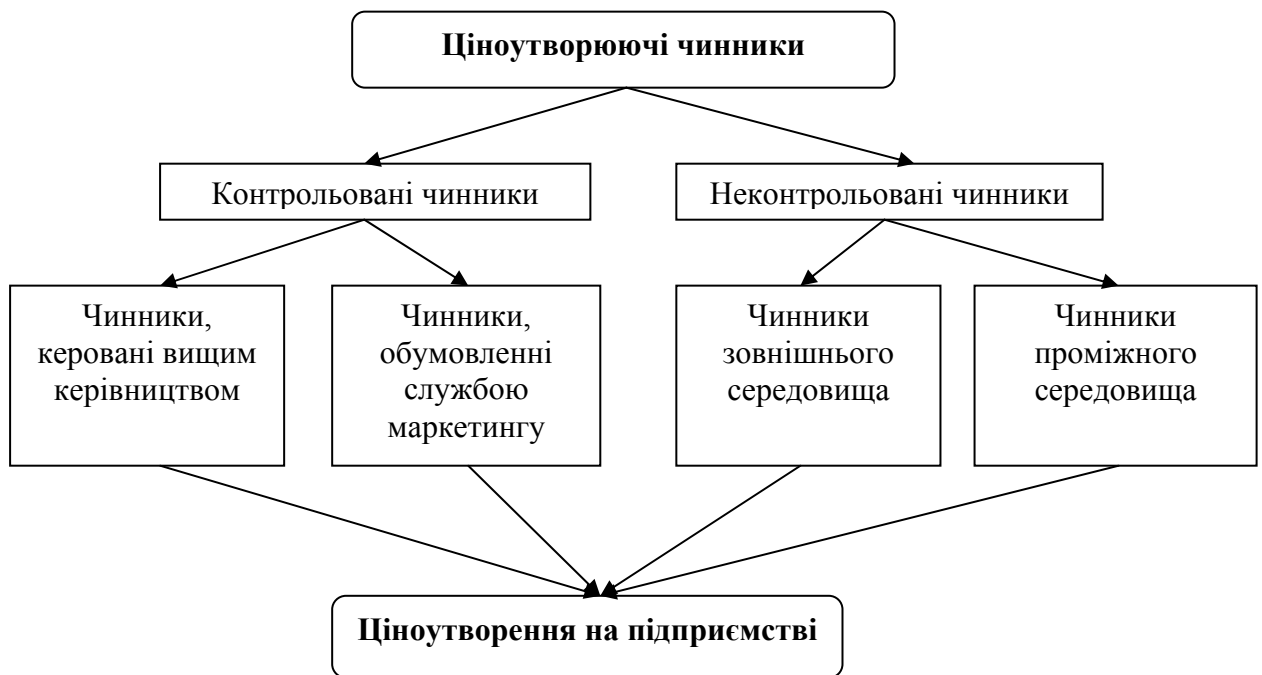

Рис. 1. Класифікація чинників, що впливають на процес ціноутворення [1]

Згідно з концептуальним підходом до ціноутворення на підприємстві формула ціни одиниці продукції буде наступною:

$$Ц = C_n + МП = C_n + ІК * К_{нп}, \quad (1)$$

Де Ц – еквівалентна ціна 1 т продукції, грн.;

Сн – нормативна собівартість 1 т продукції, грн.;

МП – маса прибутку з розрахунку на 1 т продукції, грн.;

ІК – інвестований капітал у виробництво 1 т продукції, грн.;

Кнп – коефіцієнт норми прибутку.

В основі моделі еквівалентної ціни два основні показники :собівартість і капіталомісткість сільськогосподарської продукції, а саме її земле - , фондо - ,трудо - й матеріаломісткість. Економічно обґрунтований показник собівартості сільськогосподарської продукції забезпечує просте відтворення спожитих ресурсів аграрного виробництва, а показник капіталомісткості – їх розширене відтворення. Тому формування еквівалентної ціни сільськогосподарської продукції потребує правильного визначення складових її собівартості та інвестованого капіталу у її виробництво. Значною мірою ці складові залежать від форми власності на виробничі ресурси [3].

Дослідимо рівень і зміну ціни на основні види продукції сільського господарства в розрізі трьох останніх років. Дослідження проведемо на базі сільськогосподарських підприємств Жовтневого району Миколаївської області.

Таблиця 1

Тенденції ціноутворення на сільськогосподарську продукцію у господарствах Жовтневого району, грн. за 1 т

Основні види продукції	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2011 рік у % до	
				2009 року	2010 року
Пшениця	860,0	1033,2	1293,9	150,5	125,2
Ячмінь	728,2	934,3	1577,4	216,6	168,8
Соняшник	2103,1	3067,5	3100,9	147,4	101,1

Ріпак	2148,2	2929,5	3980,4	185,3	135,9
-------	--------	--------	--------	-------	-------

Джерело: статистична звітність сільськогосподарських підприємств Жовтневого району

Дослідивши зміну ціни на основні види продукції у сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району Миколаївської області треба зауважити, що всі ціни кожного року мали тенденцію до збільшення, зокрема у 2011 році ціна 1 т пшениці була 1293,9 грн., що на 50,5% більше за ціну у 2009 році і на 25,2% більше ніж у 2010 році. Ціна соняшнику збільшилась з 2103,1 грн за 1 т у 2009 році до 3100,9 грн у 2011 році.

Також варто дослідити зміну ціни впродовж одного року для того, щоб визначити коли найвигідніше продати продукцію. Дана зміна відбувається через сезонність, яка притаманна сільськогосподарському виробництву. Так найбільша закупівельна ціна є взимку і навесні.

Дані про зміну ціни впродовж року візьмемо на основі показників СП ТОВ «Нібулон», як лідера експорту насіння сільськогосподарських культур в Україні.

Висновок. Ціноутворення на сільськогосподарську продукцію відіграє дуже важливу роль у економічному житті господарства, адже ціна є одним з головних чинників формування прибутку. Проте на сьогодні сільськогосподарські підприємства діють в умовах диктування їм ціни через монополізацію ринку сільськогосподарської продукції. Сільськогосподарські товариства можуть впливати на закупівельну ціну лише шляхом вироблення якісної продукції, вибором найоптимальнішого зернотрейдера і збутом продукції в період, якому відповідає найбільша ціна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корнієв А.В. Аналіз ціноутворюючих факторів / А.В. Корнієв // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — №10(40). — С. 101 – 106.

2. Офіційний сайт ТОВ СП «Нібулон» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nibulon.com>
3. Саблук П.Т. Ціноутворення в період ринкового реформування АПК: [монографія] / П.Т. Саблук — ННЦІЕ, 2006. — 440 с.

УДК 657.012.32

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ

В.В. Кухар, студентка

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено значення управлінського обліку у процесі інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства.

Ключові слова: *управлінський облік, управління прибутком, інформаційне забезпечення, інформація, формування, розподіл та використання прибутку.*

Актуальність проблеми. В сучасних умовах українським підприємницьким структурам надано господарську та фінансову самостійність, що призвело до значного ускладнення процесу управління підприємством. У зв'язку з цим розширилось коло проблем, які призвані вирішувати бухгалтерський облік.

Сьогодні вже не достатньо лише надавати інформацію про факти фінансово-господарської діяльності та фінансові результати роботи підприємства. В цих умовах виникає управлінський облік, який необхідний для оперативного управління підприємством та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства та значення при цьому управлінського обліку досліджували такі фахівці та науковці, як В.В. Іванов, О.К. Хан, Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська, Л.В. Нападовська, А. М. Поддєрьогін та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення ролі управлінського обліку в системі інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із складових загальної системи управління підприємства є система управління прибутком. До об'єктів системи управління прибутком відносяться:

- 1) управління формуванням прибутку;
- 2) управління розподілом та використанням прибутку.

Кожен з цих макрооб'єктів управління прибутком підприємства, в свою чергу, поділяється на об'єкти нижчого порядку, утворюючи певну ієрархічну систему (рис . 1) [1, с. 390].

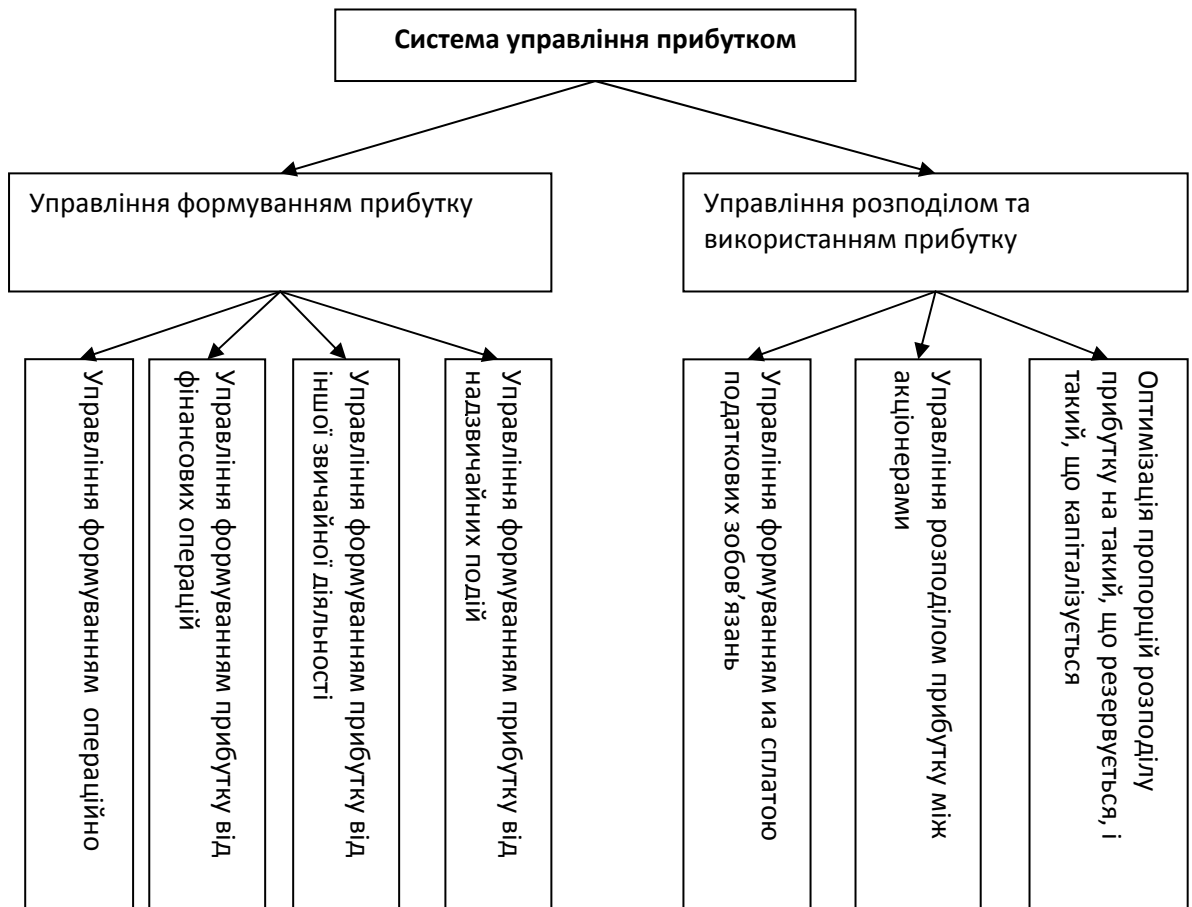

Рис.1. Схема багаторівневої системи об'єктів управління прибутком підприємства

Ефективність функціонування даної системи залежить від своєчасного забезпечення достовірною, повною та неупередженою інформацією. Інформаційне поле системи управління прибутком складається з відповідних показників операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та надзвичайних подій, які використовуються для аналізу, планування та прийняття управлінських рішень. Система таких показників буде залежати від організаційно-правової форми, галузевих особливостей діяльності, масштабів, ступеня диверсифікації діяльності підприємства.

Інформаційна система управління прибутком являє собою результат цілеспрямованого та неперервного підбору відповідних інформаційних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень за всіма напрямками формування, розподілу та використання прибутку. Ці показники формуються за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел інформації.

Формування системи інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства являє собою процес цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників для використання в процесі аналізу, планування і прийняття оперативних управлінських рішень. Ці показники формуються за рахунок зовнішніх (що знаходяться поза підприємством) і внутрішніх джерел інформації.

Зміст системи інформаційного забезпечення управління прибутком, її широта і глибина визначаються галузевими особливостями діяльності підприємств, їхньою організаційно-правовою формою, обсягом і ступенем диверсифікованості господарської діяльності та інших умов.

При цьому вся сукупність показників, що включаються в систему інформаційного забезпечення керування прибутком, вимагає проведення їхньої попередньої класифікації. Основну інформацію, яку використовують в процесі управління прибутком можна структурувати за

наступними групами: показники фінансового обліку, показники управлінського обліку, нормативно-довідкові показники [2, с. 96].

Управлінський облік являє собою систему обліку всіх необхідних показників, що формують інформаційну базу оперативних управлінських рішень (в основному, в галузі управління формуванням і використанням прибутку) і планування діяльності підприємства в майбутньому періоді.

Показники управлінського обліку являють собою систему обліку всіх необхідних показників, що формують інформаційну базу оперативних управлінських рішень, в основному у сфері управління формуванням та використанням прибутку. У порівнянні з фінансовим управлінський облік має наступні переваги: він відображає не тільки вартісні, але і натуральні значення показників, забезпечує періодичність представлення результатів управлінського обліку, цілком відповідає потребі в інформації для прийняття оперативних управлінських рішень, а також може бути структурований за усіма сферами діяльності. Управлінський облік формується індивідуально по кожному підприємству і повинен бути підпорядкований завданням інформативного забезпечення процесу оперативного керування формуванням та використанням прибутку. Нормативні показники включають різні норми і нормативи, розроблені в рамках самого підприємства, нормативи чисельності; нормативи витрати часу; нормативи обслуговування; нормативи питомих витрат сировини та матеріалів. Ця система показників доповнюється різними довідковими нормативними показниками, що діють у цілому по країні чи в окремій галузі: нормативи амортизаційних відрахувань, ставки податків та зборів, терміни сплати податків, страхових зборів.

У процесі побудови системи інформаційного забезпечення управління прибутком управлінський облік покликаний формувати групи показників, що відображають обсяги діяльності, суму і склад витрат, а також суму і склад одержуваних доходів. При здійсненні управління прибутком управлінський облік має наступні особливості: він відображає

не тільки вартісні, але і натуральні значення показників, забезпечує періодичність представлення результатів управлінського обліку, цілком відповідає потребі в інформації для прийняття оперативних управлінських рішень; може бути структурованим у будь-якому розрізі - за центрами відповідальності, видами діяльності; показує окремі активи з урахуванням темпів інфляції, вартості грошей у часі [3, с. 243].

Результати цього обліку є комерційною таємницею підприємства і не повинні даватися зовнішнім користувачам. Управлінський облік формується індивідуально на кожному підприємстві і повинен бути підпорядкований завданням інформативного забезпечення процесу оперативного управління формуванням, розподілом і використанням прибутку.

Висока роль фінансової інформації в підготовці і прийнятті ефективних управлінських рішень зумовлює високі вимоги до її якості при формуванні інформаційної системи управління прибутком, серед яких виділяють:

1. *значимість*, яка визначає, на скільки залучена інформація впливає на результати фінансових рішень, в першу чергу, в процесі формування фінансової стратегії підприємства, розробки цілеспрямованої політики по окремим аспектам фінансової діяльності, підготовки поточних і оперативних фінансових планів.

2. *повноту*, яка характеризує завершеність кола інформативних показників, необхідних для проведення аналізу, планування і прийняття оперативних управлінських рішень по всім аспектам фінансової діяльності підприємства.

3. *достовірність*, яка визначає, на скільки інформація, що формується, адекватно відображує реальний стан і результати фінансової діяльності, правдиво характеризує зовнішнє фінансове середовище.

4. *своєчасність*, яка характеризує відповідність сформованої інформації в її потребі за період її використання. Окремі види

інформативних показників “живуть” в його інформаційній системі в незмінному якісному виразі лише один день (наприклад, курс іноземних валют, окремих фондових і грошових інструментів на фінансовому ринку), інші – місяць, квартал і т.ін.

5. *зрозумілість*, яка визначається простотою її побудування, відповідністю визначеним стандартам представлення та доступністю розуміння тими категоріями користувачів, для яких вона призначена. Не слід однак змішувати вимоги зрозумілості інформації для конкретної категорії користувачів з її універсальною доступністю для розуміння всіма учасниками фінансової діяльності підприємства, тому що не всі з них можуть мати достатній рівень кваліфікації для адекватної її інтерпретації.

6. *співставність*, яка визначає можливість порівняльної оцінки вартості окремих активів і результатів фінансової діяльності підприємства у часі, можливість проведення порівняльного фінансового аналізу підприємства з аналогічними господарюючими суб'єктами і т.ін. Така співставимість забезпечується ідентифікацією визначення окремих інформативних показників та одиниць їх виміру, використанням відповідних національних і міжнародних стандартів фінансової звітності, послідовністю і стабільністю методів обліку фінансових показників на підприємстві.

7. *ефективність*, яка означає, що витрати на залучення окремих інформативних показників не повинна перевищувати ефект, який буде отриманий в результаті їх використання при підготовці і реалізації відповідних управлінських рішень [4, с. 108].

Висновки. У процесі побудови системи інформаційного забезпечення управління прибутком управлінський облік покликаний формувати групи показників, що відображають обсяги діяльності, суму і склад витрат, а також суму і склад одержуваних доходів. Управлінський облік формується індивідуально на кожному підприємстві і повинен бути підпорядкований завданням інформативного забезпечення процесу

оперативного керування формуванням і використанням прибутку. Таким чином, в сучасних умовах господарювання все більшого значення набуває управлінський облік, який дозволяє формувати інформацію, необхідну для оперативного управління підприємством та прийняття оптимальних управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит” вищих навчальних закладів; За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб. і доп. - Житомир: ПП “Рута”, 2002. - 480 с.
2. Иванов В.В. , Хан О.К. Управленческий учет для эффективного менеджмента . – М.: ИНФРА-М, 2007. – 208 с.
3. Нападівська Л.В. Управлінський облік.: Монографія. – Дніпропетровськ, 2000. – 450с.
4. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: нав.-метод. Посібник для самост. вивч. дисц./ А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Н.Ю. Калач. – К.: КНЕУ, 2001. – 294 с.

УДК 657.012.32:658.11

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

І.І. Поручник, магістр

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проаналізовано роль управлінського обліку в системі керування підприємством. Також проаналізовано основні проблеми, що заважають

впровадженню управлінського обліку та намічено заходи для успішного здійснення цього процесу на підприємствах України.

Ключові слова: *управлінський облік, система управлінського обліку, витрати, метод обліку витрат, калькулювання собівартості.*

Актуальність проблеми. Сучасні методи керівництва господарством та виробництвом вимагають більш детальної організації бухгалтерського обліку на підприємстві. З кожним днем збільшується кількість керівників українських підприємств, які перестають сумніватися в необхідності вести облік, відмінний від бухгалтерського, який практично повністю зосереджений на задоволенні потреб зовнішніх споживачів інформації. Управлінський же облік призначений для надання достовірної і повної інформації, яка не обхідна для прийняття правильних та ефективних управлінських рішень самого підприємства. Але в практичній діяльності керівники українських компаній досі не мають чіткого розуміння цього виду обліку, що, мабуть, є головною проблемою процесу постановки системи управлінського обліку. Однією з найважливіших проблем функціонування підприємств України в ринкових умовах є налагодження системного контролю за витратами як основного засобу досягнення належної ефективності діяльності. Вирішенню цієї проблеми має сприяти управлінський облік, або система управління витратами.

Розробка і введення управлінського обліку на підприємствах – це частина загального процесу реформування системи бухгалтерського обліку в Україні. На сьогоднішня дана тематика є актуальною, адже будь-яке підприємство бажає знати, яка продукція користується найбільшим попитом, які витрати необхідні на її випуск, який дохід принесе її реалізація в майбутньому. Аналіз основних досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Сьогодні в економічних дослідженнях використовуються різні розробки, присвячені питанням управлінського обліку як інструменту управління підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань теорії і практики організації системи управлінського обліку в Україні проводять такі науковці, як І. Белоусова [1, с. 34], Л. Гнилицька [2, с. 24], Л. В. Нападовська [5, с. 50], М. С. Пушкар [6, с. 116], Н. Г. Чумаченко [8, с. 12] та інші. Проте поряд із важливими науковими результатами щодо методики і організації управлінського обліку все ще залишаються невирішеними проблеми в основному його практичного використання.

Постановка проблеми. Метою статті є обґрунтування необхідності управлінського обліку та основних принципів побудови його системи на підприємстві з метою забезпечення ефективного функціонування.

Завданнями досліджень було: розглянути та визначити важливість управлінського обліку; виявити проблеми його впровадження в сучасних умовах господарювання та намітити шляхи упровадження системи управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. В сучасний період на більшості підприємств України управлінський облік ще не сформувався як цілісна система збору, аналізу, інтерпретації і представлення корисної інформації менеджерам підприємства з ціллю прийняття на її основі оперативних, тактичних та стратегічних рішень. Відсутня єдина методична база формулювання управлінського обліку як системи. Приведене поняття в законі «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», «управлінський (внутрішньогосподарський) облік – це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством», являється вузько орієнтованим і не відображує справжню його сутність [4]. Управлінський облік повинен забезпечити мінімізацію витрат на виробництво продукції й одержання максимального прибутку. Відповідно до інтересів користувачів управлінський облік має відповідати таким цілям: децентралізація контролю, в розрізі центрів відповідальності, за обліком витрат і формуванням собівартості продукції; впорядкування інформації в

управлінській звітності, необхідної для прийняття управлінських рішень і розробки стратегічних дій підприємства. Пушкар М. С. підкреслює, що особливістю управлінського обліку є те, що на місце чисто процедурних обліково-економічних завдань висувається нове завдання – забезпечення потреб користувачів у такій інформації, яка носить адресний характер, тому зрозуміло, що для різних груп користувачів треба забезпечити різну інформацію [6, с. 116].

Потрібно зазначити, що метою управлінського обліку є не тільки відображення економічних процесів, а й управління ними. Нападовська Л. В. зазначає, що метою управлінського обліку є допомога внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення, забезпечення менеджерів інформацією, яка надає можливості примножити капітал її власникам, а працівникам підприємства – збільшити цінність їх матеріального та духовного добробуту, підвищення ефективності управління, а отже – ефективності планування, нормування, контролю та прийняття управлінських рішень [5, с. 50].

Перехід до ринкових відносин вимагає розробки і впровадження нових форм організації діяльності підприємств, перегляду існуючої системи бухгалтерського обліку і визначення її місця та значення в системі управління. Це зумовлює необхідність вивчення загального історичного розвитку світової бухгалтерії з метою досягнення найефективніших результатів реформування. В сучасний період одне з головних місць у практиці управління країн з розвитою ринковою економікою займає концепція управлінського обліку.

Тому виникає питання у більшості підприємців: яким же повинен бути сучасний управлінський облік – облік «за всіма його правилами», і з чого треба починати його побудову?

Сутність управлінського обліку, його призначення можна коротко передати визначенням: «виробництво» інформації для здійснення ефективного управління.

Управлінський облік – це система планування і координації. Це невід'ємна частина менеджменту, в тому числі фінансового. Ця розгалужена і багаторівнева система включає в себе стратегію, механізм та інструментарій. Для застосування управлінського обліку не має значення розміри організації. Ця система пристосовується як до малого підприємства, так і до великої корпорації. Тільки набір інструментів різний.

Вирішення проблем управлінського обліку необхідно здійснювати і на рівні держави (хоча управлінський облік є виключним питанням керівництва підприємством): допомога у формуванні єдиної методологічної бази управлінського обліку, яка повинна бути тісно пов'язана з процесами вдосконалення корпоративного управління; формування «прошарку» кваліфікованих професіоналів у сфері управлінського обліку.

Що стосується впровадження системи управлінського обліку, то для успішного здійснення цього процесу необхідні три невід'ємні складові:

1) спеціальні ресурси для реалізації цієї задачі: якщо підприємство зважилося на виконання поставленої задачі, йому знадобиться багато як грошових витрат, так і витрат часу;

2) фахівці: керівництву слід усвідомлювати, що для постановки управлінського обліку йому слід наймати не бухгалтерів, а саме спеціалістів,

у яких є такий досвід. Однак варто розглянути ідею про залучення власних фахівців, а не тимчасових консультантів;

3) участь у процесі постановки: часто керівництво вважає, що не слід втручатися у ту сферу, де є власні спеціалісти. Проте на це можна поглянути з іншого боку: як консультант чи фахівець будуть знати без активної участі керівництва про те, яку інформацію вони хотіли б бачити у себе на столі, щоб мати змогу приймати правильні управлінські рішення.

Висновки. Реорганізація системи управління виробничою діяльністю підприємства завдяки впровадженню системи управлінського обліку відкриває принципово нові можливості для українських підприємств і дає змогу не тільки одержувати інформацію про виробничі процеси, але й оперативно використовувати її при прийнятті управлінських рішень.

Управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Досвід підприємств України свідчить, що практичне застосування управлінського обліку, на жаль, ще не набуло належного поширення, в зв'язку з невирішеним колом проблем. У сучасних умовах це питання вкрай актуальне й потребує свого дослідження. На сьогоднішній день є необхідним переосмислення ролі облікової політики в процесі управління підприємством. Саме управлінська спрямованість облікової політики є базовою, оскільки повною мірою може впливати на процеси господарювання. Відсутність сформованих товарних і фінансових ринків, їх інфраструктури, достатнього досвіду роботи підприємств у новому економічному середовищі та науково обґрунтованих рекомендацій формування облікової політики, адаптація до умов роботи з використанням

національних стандартів бухгалтерського обліку, формальний підхід, тобто формування облікової політики тільки задля обліку, потребують суттєвого підвищення кваліфікаційного рівня бухгалтерів. Фахівці з обліку повинні не тільки керуватися основними принципами обліку, а й брати участь у розробці стратегічних управлінських рішень. Тому дослідження підприємством принципів формування облікової політики та розробка найоптимальніших шляхів їх використання повинно стати основним напрямком при її формуванні та веденні.

Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Вдало, попередньо глибоко проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дає змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Белоусова І.* Роль управлінського обліку /І. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит. –2005. – № 4. – С. 34.
2. *Гнилицька Л.* Прийняття управлінських рішень на основі обліку інформації системи «директ-костинг» // Л. Гнилицька / Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 3. – С. 24.
3. *Голов С. Ф.* Проблеми та перспективи реформування бухгалтерського обліку в Україні /С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. –2000. – № 11. – С. 15–23.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-ХІ (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
5. *Нападовська Л. В.* Управлінський облік. [Підруч. для студентів вищих навч. закладів] / Нападовська Л. В. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
6. *Пушкар М. С.* Розробка системи обліку : [Навчальний посібник] / Пушкар М. С. – Тернопіль :Карт-бланш, 2003. – 198 с.
7. *Сук Л. К.* Організація бухгалтерського обліку:[Підручник] / Сук Л. К., Сук П. Л. – К. : Каравела, 2009. – 624 с.
8. *Чумаченко Н. Г.* Розвиток управлінського обліку в Україні / Н. Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 1999. – № 10–11. – С. 12.

УДК 657.012.32

ВВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. М. Соловійова, студентка групи Е 6/1

Науковий керівник: Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуто засади управлінського обліку в підприємницькій діяльності, його зміст, мету, а також необхідність такого впровадження на виробництві.

Ключові слова: *управлінський облік, підприємницька діяльність, бухгалтерський облік, підприємство.*

Постановка проблеми. Підприємницьку діяльність можна здійснювати в різних галузях економіки й у різних організаційно-правових формах. Але незалежно від форми та сфери діяльності реалізація функцій бізнесу потребує залучення певного капіталу для фінансування операцій, визначення об'єктів та обсягів інвестування отриманих коштів. Успіх бізнесу безпосередньо залежить від ефективного використання в процесі господарських операцій наявних ресурсів. Відтак будь-яка підприємницька діяльність складається з трьох взаємопов'язаних елементів: інвестиційної, операційної та фінансової діяльності. Для узгодження різних видів діяльності існує специфічна функція — управління. Управління забезпечує планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання діяльності підприємства. Тому в цій роботі мені хотілося б наголосити на важливості здійснення управлінського обліку у процесі підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У розробленні теоретичних та методичних засад щодо можливості впровадження підсистеми управлінського обліку на підприємствах вітчизняного сектору економіки бере участь велика кількість провідних науковців України, зокрема серед них – Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов та інші, а також зарубіжні науковці, наприклад, Ю.А. Мишин. Проте поза увагою залишаються окремі аспекти організації та методики управлінського обліку як інструменту менеджменту в процесі підприємницької діяльності. Тому аналіз ефективності системи управлінського обліку на підприємствах різної величини та спеціалізації є пріоритетним напрямом дослідження та, відповідно, підтверджує актуальність вибраної теми.

Мета дослідження. Метою статті є розкриття значимості і ролі управлінського обліку для менеджменту в процесі підприємницької діяльності, визначення принципів корисності облікової інформації для потреб менеджерів, а також дослідження полеміки вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань організації та методики управлінського обліку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасне підприємство потребує гнучких систем оцінки й аналізу через діяльність як своїх підрозділів, так і його керівників. У цих умовах найбільш важливим інструментом управління підприємницькою діяльністю є управлінський облік. Інформація, що ним надається, повинна забезпечувати підстави для прийняття своєчасних й ефективних управлінських рішень, обумовлювати досягнення поставлених цілей і завдань, що вирішуються на різних рівнях організації й управління сучасним підприємством.

На сьогодні управлінський облік - це не лише облік витрат підприємства, а, передусім, добре організований аналітичний облік і не лише витрат, а й таких об'єктів як основні засоби, нематеріальні активи, запаси, грошові кошти, кошти в розрахунках, капітал, зобов'язання тощо. Набуваючи нового, більш вагомого значення в сучасній економічній практиці суб'єктів господарювання, управлінський облік не просто реєструє, узагальнює, контролює факти господарського життя, він забезпечує управлінський персонал інформацією про різні аспекти діяльності підприємств, які відображаються в бухгалтерському обліку і безпосередньо впливають на якість управлінських рішень, ефективність системи управління. Такий облік покликаний забезпечити систему управління якісною економічною інформацією. Адже саме така інформація стає центральним фактором господарського процесу. Дані управлінського обліку широко використовуються для потреб внутрішнього менеджменту в

процесі прийняття управлінських рішень, для аналізу господарської діяльності та пошуку резервів скорочення витрат тощо.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік - система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішнього користування у процесі управління підприємством.

У зв'язку з цим слід передовсім з'ясувати саму суть управлінського обліку. Річ у тім, що досить часто в спеціальній літературі висловлюється негативне ставлення до впровадження цього обліку. На думку деяких фахівців, поділ на фінансовий та управлінський облік призводить до розриву єдиної системи бухгалтерського обліку.

Але це не відповідає дійсності. Управлінський облік у частині ведення обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції, що виробляється, залишається складовою єдиного бухгалтерського обліку підприємства і ведеться з використанням єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку.

Відмінність управлінського обліку полягає в тому, що, крім обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, спеціальний обліковий апарат виконує всі операції, пов'язані з управлінням собівартістю продукції на підприємстві: узагальнення матеріальних, трудових і фінансових нормативів витрат у вигляді нормативної калькуляції собівартості виробів, внутрішньозаводське планування собівартості продукції в центрах витрат і відповідальності та на підприємстві в цілому, аналіз собівартості продукції за окремими виробами та статтями калькуляції, підготовка проектів управлінських рішень.

Тому термін "управлінський облік" не відповідає характеру діяльності підрозділу бухгалтерії, який виконує ці функції, і зберігається в зарубіжній економічній літературі за традицією. У вітчизняну літературу його механічно перенесено із зарубіжної.

Головною метою управлінського обліку є допомогти компанії досягти її стратегічних цілей. Досягнення стратегічних цілей означає

задоволення потреб клієнтів, акціонерів та інших учасників господарської діяльності (постачальників, персоналу тощо) [3].

Упровадження управлінського обліку у вітчизняну практику потребує вирішення цілої низки проблем, основними з яких є відсутність:

- чіткого уявлення про сутність, методи та прийоми управлінського обліку серед вітчизняних економістів;
- рекомендацій щодо впровадження управлінського обліку на підприємствах України;
- спеціалістів-практиків, здатних організувати систему управлінського обліку на вітчизняних підприємствах.

Слід звернути особливу увагу на те, що система управлінського обліку виходить за рамки бухгалтерського обліку і включає в себе елементи планування, контролю, аналізу, оцінки, що зумовило деякі розбіжності у визначенні його сутності та значення серед вітчизняних економістів.

Удосконалення системи організації та управління підприємством в сучасних умовах економічних відносин неможливе без створення дієвої системи управлінського обліку. Його становлення має відбуватися як шляхом вивчення і переосмислення багатої спадщини вітчизняної обліково-аналітичної практики, так і дослідженням та освоєнням західних методів обліку, контролю та управління виробничим потенціалом підприємства.

Виникнення нових економічних відносин спонукає до переосмислення всіх функцій управління, у тому числі й облікової. Сучасна господарська практика надає нові якості управлінського обліку, контролю, аналізу, плануванню та прогнозуванню.

В сучасних умовах виробничої діяльності розширюються межі застосування облікової управлінської інформації, вирішуються завдання її адаптації до умов дотримання економічних інтересів і конкуренції партнерів. Безперервний пошук і використання найбільш раціональних

форм і методів організації облікової інформації дозволяє ефективно управляти підприємством. Тому виявлення потенційних можливостей активного впливу управлінського обліку на процеси організації та управління виробництвом визначають умови функціонування облікової системи, що відповідає вимогам сучасного розвитку економічних відносин [1].

Управлінський облік відіграє важливу роль в управлінні підприємством, так як надає найбільш повну інформацію про його діяльність та фінансовий стан. Його дані є одним із джерел економічної інформації, що характеризує фактичний стан справ на підприємстві, тому знання управлінського обліку необхідно керівництву підприємства з метою ефективної організації контролю, управління, оцінки і прогнозування його господарської діяльності.

Інформація, яка отримується в системі управлінського обліку, характеризує всі особливості організації підприємства, вона повністю розкриває економічні, технічні та технологічні риси виробничих процесів і можливості виробництва, внутрішньовиробничі відносини, ресурси, фінансові можливості. Управлінський облік як система обліку, контролю та управління підприємством використовує у своїй практиці найбільш відомі методи аналізу, планування, нормування та управління.

Постійне зростання обсягів облікової інформації викликає об'єктивну необхідність вдосконалення форм і методів її обробки та узагальнення. Стан і рівень розвитку облікової системи визначають економічний потенціал підприємства і компетентність його керівників. Господарючі суб'єкти, отримуючи інформацію про своє майно та результати діяльності, формують певний обліково-інформаційний простір. Відповідно, на підприємстві створюється управлінське інформаційне середовище, основу якого складає управлінський облік.

Інформація, яку надає управлінський облік, з одного боку, є засобом управління підприємством, прийняття ефективних управлінських рішень, з іншого – способом обґрунтування та оцінки економічної діяльності.

Вирішення актуальних проблем вдосконалення облікових управлінських даних у системі управління підприємством визначається спільністю розробки конструкції відпрацьованих методів дослідження облікової інформації в системі ефективного управління підприємством.

В сучасних умовах процес управління підприємством значно ускладнився у зв'язку з наданням підприємству повної господарської та фінансової самостійності.

Управлінський облік як інструмент досягнення успіху в бізнесі має на меті забезпечити більш гнучке застосування ефективних методів обліку та управління витратами і результатами на основі загальної стратегії розвитку сучасного підприємства [2].

Висновки з даного дослідження. Управлінський облік є однією з умов успішного функціонування підприємства в ринковому середовищі, оскільки:

- 1) забезпечує менеджерів підприємства повною, об'єктивною і достовірною обліково-аналітичною інформацією, що дає змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення, орієнтовані на майбутнє;
- 2) є запорукою виживання підприємства в ринковому середовищі;
- 3) сприяє оптимізації залежності «витрати - обсяг діяльності - прибуток».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: Підручник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир; ЖІТІ, 2002. – 592 с.
2. Голов С.Ф. Управленческий учет: Учебник / С. Ф. Голов – К.: Либра, 2004. - 576 с.
3. Мишин Ю. А. Управленческий учет: управление затратами и результатами производственной деятельности: монография. – М. : Дело и Сервис, 2002. – 176 с.

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ

Єрмоменко Ю.С., магістрант

Науковий керівник: асистент Баришевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто процеси удосконалення механізмів бюджетних і позабюджетних форм державного регулювання вирощування, переробки, просування продуктів виробництва насіння соняшнику на внутрішніх і зовнішніх ринках, подано авторське бачення розвитку державного регулювання ринку соняшнику.

***Ключові слова:** державна підтримка, державне регулювання виробництва соняшнику, механізми бюджетного та позабюджетного регулювання, державна система закупівель.*

Постановка проблеми. На даний час в аграрному секторі економіки нестворені ефективні моделі товарно-грошових відносин, які були б передбачені в низці законодавчих актів з організаційного, економічного, правового забезпечення. Юридичні нормативи, якими нині регулюють аграрні перетворення, не охоплюють повний комплекс проблем, що з них випливають, і мають фрагментарний характер, де реальні дії призводять до того, що в переважній більшості регіонів земельні ресурси так і не знайшли свого господаря, нові аграрні формування функціонують до сьогоднішнього дня зі збитками.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. В публікаціях по державному регулюванню аграрного сектору в Україні, зокрема, впровадження мита на ринку олійних культур досліджували Бойко С.М., Калетнік Г.М. Лисогор В.М., Саблук П.Т. тощо. Нині склалися різні

підходи щодо впровадження експортного мита на насіння соняшнику, але єдиної думки щодо обґрунтованого розміру ставки експортного мита та впливу його на ринок олійних культур не досягнуто.

Метою статті є дослідження процесів аналізу і удосконалення механізмів бюджетних і позабюджетних форм державного регулювання³⁴⁹ вирощування, переробки, просування кінцевих продуктів на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Викладення основного матеріалу. Поєднання саморегуляції товаровиробників і впливу держави на економіку розширює адаптивні можливості господарюючих суб'єктів, створює передумови стійкого функціонування самого ринкового господарства. Часто систему державної підтримки зводять лише до фінансової та бюджетної. На практиці державна підтримка може здійснюватися не тільки в формі прямих державних виплат, але й у формі опосередкованих заходів по використанню бюджетних коштів для стимулювання розвитку виробництва цільових продуктів.

Важливим елементом державної підтримки виробників насіння соняшнику є політика щодо страхування врожаю. В умовах відсутності законодавчого обґрунтування щодо іпотеки землі, банки і лізингові компанії вимагають в якості гарантій повернення позичених коштів і оплати лізингових платежів майнову заставу, яка в обов'язковому порядку має бути застрахована. Часто в якості застави використовується майбутній врожай. З врахуванням збитків, що мають товаровиробники в несприятливі роки, і частоти повторення таких років, тарифи при страхуванні врожаю досягають до 7% від вартості застрахованого врожаю, тому товаровиробники не схильні до таких підходів страхування. Саме по цій причині держава повинна забезпечити сільськогосподарським товаровиробникам фінансову підтримку у вигляді субсидій на оплату частини цих витрат за рахунок бюджету.

В Україні незадовільно функціонує державна система закупівель сільськогосподарської продукції. Закупівлею продукції сільськогосподарського виробництва займаються дві установи: Держрезерв і Аграрний фонд, проте відсутність впорядкованої і узгодженої системи взаємодії між даними установами і сільськогосподарськими виробниками, а також відсутність у державному бюджеті фінансових ресурсів, запланованих для здійснення закупівель, спричиняє ситуацію, коли закупівля сільськогосподарської продукції проводиться невчасно і в менших обсягах.

Отже, держава спроможна використати свій важіль економічної політики, який дозволив би досягнути цінової рівноваги, а тому часто застосовує методи адміністративного регулювання шляхом встановлення фіксованих цін на продукцію продовольчого сектору, що є недоцільним, як показали оцінки результатів цукрової, зернової, м'ясної кризи. Вказане суперечить принципам ринкової економіки і ускладнює ситуацію в агропромисловому комплексі. Насіння соняшнику продовжує залишатися одним із ліквідних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках, а також одним із небагатьох продуктів, використання якого забезпечує функціонування інших видів сільського господарського виробництва і підгалузей харчової промисловості.

Отже, можна з повною відповідальністю стверджувати, що це одна із пріоритетних і перспективних складових зміцнення експортного потенціалу АПК України.

Україна має достатні умови для насичення внутрішнього продовольчого ринку продукцією оліє продуктового підкомплексу та її експорту в економічно доцільних для товаровиробників і держави параметрах. Зокрема, потреба вітчизняного ринку може забезпечуватись переробкою 700-800 тис. т соняшникового насіння (нині його вирощується 2,3 млн. т або 10% від світових обсягів). Останніми роками наша країна посідає 1-2 місце серед основних експортерів світу (Росії та

Аргентини). Однак вона має орієнтуватись на світовий ринок готових продуктів, а несировини, до чого прагнуть всі економічно міцні держави.

Згідно вимог Світової організації торгівлі (СОТ), які Україна змушена виконувати, країна може тимчасово застосовувати заборони чи обмеження експорту лише з метою попередження чи послаблення критичного дефіциту харчових продуктів або інших товарів, що мають вагоме значення для експортуючої сторони. Тобто, в умовах надлишку товару, яке, наприклад, в 2008 році мало місце на ринку насіння соняшнику та соняшникової олії, підстав для запровадження квот з точки зору СОТ не було.

За останні роки країна значно збільшила обсяги виробництва насіння соняшнику на основі екстенсивного шляхом збільшення посівних площ. Таким чином, ця економічно-приваблива культура „витіснила” з полів інші не менш важливі культури. Розширення посівних площ під культурою з умови порушення сівозмін, а недостатня забезпеченість сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними і фінансовими ресурсами суттєво позначилася на зниженні продуктивності ґрунтів. Крім того, держава мало уваги приділяє питанню родючості й забруднення орних земель. Саме тому можна спостерігати значне зниження врожайності насіння соняшнику за останні роки. Товаровиробники повинні мати вибір, зокрема в ціні, що буде вирішальним при виборі ними ринку збуту.

Доцільним є, залежно від ситуації на ринку, тимчасове підняття імпортного мита на пальмову олію, що дозволить зменшити її закупівлю для виготовлення продуктів харчування та інших продовольчих товарів. Взагалі підтримка певного виду вивізного мита формує скорочення обсягів посіву соняшнику в довгостроковій перспективі, що є актуальним для Вінницької області, та України в цілому. Адже висока рентабельність цієї культури призвела до виснаження ґрунтів екстенсивним шляхом, без чіткого дотримання сівозмін і довгострокового планування.

В умовах вступу України до Світової організації торгівлі виникають фінансові труднощі з переходом на нові стандарти. Відсутня достатня кількість відповідного рівня лабораторій з контролю сертифікації сільськогосподарської продукції. В аграрних Вузах України відсутні відповідні випускаючі кафедри з цього напрямку. З іншої сторони, обов'язковий контроль і свідчить про рівень надійності підприємства, що покращує його ефективну співпрацю з страховими і кредитними компаніями.

Для отримання певного сегменту зовнішнього ринку на сучасному етапі господарювання важливе значення має висока якість продукції, сучасний рівень менеджменту в агропромисловому комплексі.

Основними підходами забезпечення високого рівня державного регулювання при виробництві олійних культур є:

- цінове регулювання;
- проведення субсидування виробників, які виготовляють засоби та предмети праці, а також відсотків по одержаних ними кредитах;
- формування сприятливих умов для розвитку ринку;
- виділення бюджетних коштів на вдосконалення виробничої матеріально-технічної бази, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва фіксування регіональних державних програм розвитку виробництва;
- проведення заходів на макроекономічному рівні по впровадженню пільгового оподаткування, вдосконалення зовнішньої торгівельної діяльності.

Державна підтримка олійного підкомплексу насамперед має стосуватися вирішення питання ціноутворення на продукцію. Вступ до СОТ примушує вітчизняних виробників опанувати нові навички управління, сучасні аспекти ділової практики, розширить можливості іноземних інвестицій. Тому, при значних витратах і змінах на початкових етапах, в цілому економіка країни може вийти на більш високий рівень,

якість продукції покращиться, споживач отримає кращий готовий продукт. У найближчі роки після отримання членства України у СОТ можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників. Тому, вітчизняним підприємствам вже на сучасному етапі господарювання необхідно розробляти стратегії завоювання сегментів зовнішніх ринків.

В сучасних умовах для подальшого розвитку олійного виробництва в Україні було б доцільно вдосконалити порядок оподаткування переробних підприємств, враховуючи сезонний характер виробництва; забезпечити своєчасне повернення ПДВ експортерам олії; надати пільгові кредити для інтенсивного вирощування і глибокої переробки соняшнику.

Висновки. Запровадження високого експортного мита на насіння олійних культур мало тимчасовий характер щодо збільшення рівня завантаженості діючих олійно-екстракційних заводів сировиною. Завдяки дії вивізного мита на соняшник різко зросли переробні потужності на великих переробних підприємствах (майже вдвічі) при незмінному валовому зборі соняшника. Запровадження експортного мита на насіння олійних культур призвело до перерозподілу прибутку між сільгоспвиробниками та переробниками на користь останніх. Рівень експортного мита слід встановлювати після обговорення основних положень з різними сторонами галузі, зокрема наближення відсоткового показника до 12-13 % сприятиме ефективному виробництву соняшнику так і його переробці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур : закон України : [прийнято ВР 10 вересня 1999 р. №1033-XIV] // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – с. 389
2. Про затвердження обсягів квот на олію соняшникову та насіння соняшнику, експорт яких підлягає ліцензуванню до 1 липня 2008 року, та порядку видачі ліцензій : постанова Кабінету Міністрів України : [12 березня 2008 р., № 189] // Офіційний вісник України. – 2008. – № 22. – с. 631

3. Стан олійно-жирової галузі України, проблеми і перспективи розвитку / С.М. Бойко // Вісник Державного агроєкологічного університету. – 2003. – Вип. 1. – С. 281–285.

4. Саблук П.Т. Роль державної аграрної політики у підвищенні ефективності агропромислового виробництва / П.Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – Грудень – С. 103–105.

УДК 631.21/.17.015.5

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ МОЛОЧНОЇ
ГАЛУЗІ У ПІДПРИЄМСТВАХ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ З
АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА**

В.М. Сабат, магістр

Науковий керівник: асистент Барішевська І.В.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджена ефективність управління молочного виробництва у Березанському районі. Наведені показники ефективності виробництва молока та проаналізована структура собівартості виробництва молока і молочної продукції. Розраховано розмір та структура витрат на виробництво 1 ц молока в господарствах Березанського району за період 2009 — 2011 років.

Ключові слова: собівартість виробництва молока, ефективність управління, структура собівартості, структура витрат.

Постановка проблеми. Показники ефективності виробництва молока залежать від застосування способів удосконалення організації, управління і технології виробництва. Істотно впливають на них наслідки виробничої діяльності господарств в цілому, що й треба врахувати при розробленні заходів для підвищення ефективності роботи молочної галузі

району. Важливим показником ефективності виробництва є собівартість 1 центнера продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом питанню аналізу собівартості виробництва присвячено багато уваги з боку провідних вітчизняних вчених, зокрема Ф. Зіновієва, А. Костякової, Л. Слюсарюка, Л. Сук, В. Єрмоленко. Однак і досі ряд питань залишаються невирішеними, насамперед, з боку оцінки ефективності управління підприємством та аналізу собівартості виробництва.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування питань визнання та відображення в оцінці ефективності управління підприємств молочної галузі у Березанському районі собівартості виробництва молока.

Виклад основного матеріалу. Собівартість продукції — один з найважливіших економічних показників діяльності промислових підприємств і об'єднань, котрий показує в грошовій формі всі витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Собівартість показує, в що обходиться підприємству продукція, яку воно випускає. У собівартість включаються перенесені на продукцію витрати минулої праці (амортизація основних фондів, вартість сировини, матеріалів, палива і інших матеріальних ресурсів) і витрати на оплату праці працівників підприємства (заробітна платня). Склад витрат на сільськогосподарських підприємствах різноманітний. Це не тільки витрати на сировину і матеріали, на заробітну платню, амортизацію, але і витрати, пов'язані із сплатою податків, штрафів, змістом житла на балансі підприємств, оплатою путівок для працівників підприємства, будівництвом нових об'єктів основних фондів і т.д [3].

Тому з метою регламентації переліку витрат, що включаються в собівартість продукції законодавчо розроблено і є обов'язковим до застосування всіма підприємствами «Положення про склад витрат по виробництву і реалізації продукції (робіт, послуг), що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг) і про порядок формування

фінансових результатів, що враховуються при оподаткуванні прибутку». Це положення затверджене ухвалою Верховної ради України. Нижче перераховано найбільш основні витрати підприємства, які включаються в собівартість продукції (робіт, послуг). Сюди відносяться витрати:

- безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції, обумовлені технологією і організацією виробництва; зв'язані з використанням природної сировини; на підготовку і освоєння виробництва (перевірка готовності агрегатів, виготовлення пробних зразків продукції);

- некапітального характеру, пов'язані з вдосконаленням технології і організації виробництва, а також по підвищенню якості продукції, її надійності, довговічності, здійснювані в ході виробничого процесу;

- пов'язані з винахідництвом і раціоналізацією, включаючи витрати на організацію виставок, конкурсів, виплату авторських винагород;

- на обслуговування виробничого процесу (забезпечення виробництва сировиною, матеріалами, паливом, енергією, а також виконання санітарно-гігієнічних вимог і витрати на охорону); по забезпеченню нормальних умов праці і техніки безпеки, включаючи пристрій і зміст лазень, душових, пралень і т. п., а також витрати на забезпечення працівників спецодягом, харчуванням;

- поточні, пов'язані із змістом і експлуатацією фондів природоохоронного призначення. При цьому платежі за гранично допустимі викиди забруднюючих речовин здійснюються за рахунок собівартості продукції, а платежі за їх перевищення - за рахунок чистого прибутку;

- пов'язані з управлінням виробництвом (витрати на зміст апарату управління, витрати на матеріально-технічне і транспортне обслуговування їх діяльності, експлуатаційні витрати за змістом будівель управління, офісів, устаткування, інвентарю, витрати на відрядження, оплата послуг зв'язку, обчислювальних центрів, банків, а також послуг, здійснюваних

сторонніми організаціями по управлінню, оплата консультацій, аудиторських послуг, представницькі витрати.

- пов'язані з підготовкою і перепідготовкою кадрів);
- по транспортуванню робітників до місця роботи і назад в напрямках, не обслуговуваних пасажирським транспортом загального користування;
- відрахування до позабюджетних фондів по заробітній платні працівників, зайнятих у виробництві продукції (робіт, послуг);
- платежі по добровільному страхуванню майна підприємства, а також платежі по укладенню на користь своїх працівників договорів страхування від нещасних випадків, медичного страхування і договорів з недержавними пенсійними фондами, що мають відповідну ліцензію - в межах 1% від об'єму реалізованої продукції;
- на оплату відсотків по одержаних кредитах банків;
- пов'язані із збутом продукції;
- амортизаційні відрахування на повне відновлення основних виробничих фондів по нормах, затверджених в установленому порядку; амортизація нематеріальних активів;
- платня за оренду окремих об'єктів основних виробничих фондів, а також лізингові платежі по операціях фінансового лізингу;
- податки, збори, платежі і інші обов'язкові відрахування, вироблювані відповідно до чинного законодавства та інші види витрат, що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг) відповідно до встановленого законодавства порядком [2].

Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) включаються в собівартість продукції того звітного періоду, до якого вони відносяться, незалежно від часу оплати.

Проведемо аналіз розміру та структури витрат на виробництво 1 ц молока в господарствах Березанського району (табл. 1).

Таблиця 1

Розмір і структура витрат на виробництво 1 ц молока в господарствах Березанського району всіх форм власності*

Показники	2009 рік		2010 рік		2011 рік		2011 рік у % до 2010
	грн	%	грн	%	грн	%	
Прямі матеріальні витрати, з них:	1152,8	53,5	1279,5	51,6	1477,9	56,6	115,5
- корми	769,6	35,7	930,4	37,4	1070,6	41,0	115,0
- нафтопродукти	104,3	4,8	117,1	4,7	224,2	8,6	191,4
- оплата послуг і робіт сторонніх організацій	37,3	1,7	14,8	0,6	3,2	0,1	21,6
- решта матеріальних витрат	241,6	11,2	217,2	8,9	179,9	6,9	82,8
Прямі витрати на оплату праці	718,7	33,4	845,1	34,0	767,4	29,4	90,8
Інші прямі витрати і загально виробничі:	282,5	13,1	357,7	14,4	363,7	13,9	101,7
- амортизація необоротних активів	32,6	1,5	20,1	0,8	21,4	0,8	106,5
- відрахування на соціальні заходи	214,0	9,9	303,1	12,2	284,1	10,9	93,7
- решта інших прямих та загально виробничих витрат	35,9	1,7	34,6	1,4	58,2	2,2	168,2
Разом	2154,0	100	2482,0	100	2609,0	100	

* розраховано за даними статистичної звітності Управління агропромислового розвитку Березанського району Миколаївської області за 2009 – 2011рр. [1]

Виходячи з розрахунків таблиці 1 зробимо висновок, що собівартість 1 ц молока з кожним роком збільшувалась по всім статтям витрат. У 2011 році собівартість 1 ц молока становила 2609 тис. грн, а це на 5,1% більше, ніж за 2010 рік та на 21,1% більше, ніж за 2009 рік. Прямі витрати на виробництво 1 ц молока становлять більше половини суми собівартості виробництва молока. У 2011 році вони збільшились на 15,5% в порівнянні з 2010 роком та на 28,2% в порівнянні з 2009 роком.

Збільшились і витрати на корми великої рогатої худоби. На 2011 рік вони становили 1070,6 тис. грн., що на 15% більше за 2010 рік та на 39,1% більше за 2009 рік. У 2011 році в порівнянні з 2010 роком зменшились витрати на оплату праці на 9,2%. Інші прямі витрати та загально виробничі витрати у 2011 році збільшились на 1,6% в порівнянні з 2010 роком та на 28,7% більше, ніж у 2009 роком. З них амортизація необоротних активів у 2011 році становила 21,4 тис. грн., що на 6,4% більше, ніж у 2010 році, але на 34,3% менше, ніж у 2009 році.

Відрахування на соціальні заходи сільськогосподарські підприємства Березанського району зменшили у 2011 році на 6,2% в порівнянні з 2010 роком. Також у 2011 році зросла питома вага решти інших матеріальних та загально виробничих витрат на 68,2% в порівнянні з 2010 роком та на 62,1% в порівнянні з 2009 роком [1].

Висновки. З усього вищесказаного можна зробити висновок, що оцінка ефективності управління молочної галузі у Березанському районі, зокрема її складової — собівартості 1 центнера виробленої продукції — потребує більш докладного теоретичного обґрунтування та практичного впровадження. Необхідність аналізу собівартості виробництва обумовлена тим, що в ринкових умовах це досить важлива економічна категорія для успішного функціонування підприємства. Собівартість відображає витрати, які підприємство має при виробленні та реалізації тієї чи іншої продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підручник / С.Ф. Голов / К.: Лібра, 2004. — 576 с.
2. Костякова А.А. Облік та групування витрат виробництва продукції тваринництва: сутність, класифікація, види / А.А. Костякова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) — 2011р. — № 2(14). — 170 с.

ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Т.А. Алупой, студентка групи Б 4/6

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості оподаткування комерційних банків України, проаналізовано динаміку банківських податкових платежів. Виявлено основні проблеми в системі оподаткування банківської діяльності та визначено можливі напрями їх вирішення.

Ключові слова: банки, банківська діяльність, система оподаткування, податки, податкове регулювання.

Актуальність проблеми. Банківська система відіграє важливу роль у розвитку економіки України, наповненні державного бюджету, стимулюванні виробничо-господарської діяльності, оновленні матеріально-технічної бази та активізації інноваційно-інвестиційних процесів. Це обумовлює необхідність створення такої системи оподаткування банків, яка б стимулювала їх діяльність у напрямі збільшення вкладень капіталу в реальний сектор економіки, допомогла б підвищити рівень їх доходів і, відповідно, їх оподатковуваний прибуток, що дозволить суттєво збільшити надходження податкових платежів до державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми оподаткування банківської діяльності присвячено науковій праці таких вітчизняних науковців: Н.Г.Євченко, І.В.Сало, О.Г.Сербиної, Н.Й.Реверчук В.О.Орлової, Н.В.Петровської, [2, 3, 4, 6]. Однак, недосконалість

нормативно-законодавчої бази призводить до нерівномірного оподаткування банківських операцій, що обумовлює актуальність дослідження.

Метою роботи є дослідження особливості оподаткування комерційних банків України. Виявити основні проблеми в системі оподаткування банківської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Банківська система будь-якої країни - це унікальна система, що акумулюючи значні обсяги тимчасово вільних фінансових ресурсів держави, господарюючих суб'єктів і населення, перерозподіляє їх між тими суб'єктами фінансових відносин, які відчують тимчасовий дефіцит коштів і забезпечує таким чином процес постійного відтворення виробництва. Це свідчить про те, що банківська діяльність постійно супроводжується ризиками і має свої специфічні особливості.

В Україні діяльність комерційних банків регулюються НБУ відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III та інших нормативно-правових і законодавчих актів.

При цьому, система оподаткування банків має важливе значення для таких показників, як собівартість продуктів і послуг, витрати та фінансові результати, що у свою чергу, впливає на ліквідність банку та на розмір власних коштів, оскільки податки і відповідно, капіталу банку.

Доцільно зазначити що, Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, визначено сімнадцять загальнодержавних і п'ять місцевих податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджетів та позабюджетних фондів, але не всі вони сплачуються комерційними банками[1]. Окрім того у податкових відносинах вони відіграють подвійну роль – з одного боку, як платник податків, а з іншого - податковий агентом [4]. Так, найбільшим у структурі податкових платежів банків є податок на прибуток, який є другим за обсягами надходжень, що формує

бюджет. Відповідно до ст. 133 розділу III Податкового кодексу України ставка податку на прибуток є уніфікованою, і поступово її розмір знижується: з 01.04.2011 р.-23%; 01.01.2012 р – 21%; 01.01. 2013 р. – 19%; з 01.01.2014 р. – 16% [1].

За статистичними даними за 2007-2010 рр. загальна сума сплачених банками України податків скоротилася на 60,2%, а сплата податку на прибуток зменшилася на 71,4% [4]. Важливо відмітити, що у 2007–I половині 2008 рр. спостерігалися позитивні тенденції у діяльності банків України, і за результатами 2007 р. їх чистий прибуток становив 8,6 млрд грн. Незважаючи на поступове погіршення фінансової ситуації, за результатами 2008 р. оподатковуваний прибуток банків склав 10,5 млрд грн, але обсяги сплати податку скоротилася на 37,6%, внаслідок того, що 42 банки були збитковими. Таким чином, протягом останніх років частка податкових надходжень від податку на прибуток комерційних банків до державного бюджету України не перевищувала 6–8% [4].

До основних причин зменшення обсягів сплачуваного податку на прибуток банками можна віднести: 1) економічну та фінансову кризу (починаючи з II половини 2008 р. по 2010 р.); 2) ухилення банків від оподаткування внаслідок застосування схем мінімізації прибутку; 3) диспропорції в податковій системі України.

Починаючи з 2009 р. комерційні банки в Україні так і не зуміли вийти на рентабельну діяльність, однак розмір їх збитків поступово зменшується. Головним тягарем, який стримує їх на шляху до прибуткової діяльності, виступають проблемні банки. Так, за підсумками I півріччя 2011 р. сукупні збитки українських банків склали 1 062,0 млн грн, що майже в 10 разів менше, ніж за підсумками I півріччя 2010 р. (9 999,0 млн грн), та в 13,5 разів менше, ніж за підсумками I півріччя 2009 р. Доходи банків за I півріччя 2011 р. склали 67,74 млрд грн і були меншими, ніж за I півріччя 2010 р., на 33,5% (32,7 млрд грн), і на 8,6% (6,1 млрд грн), ніж за I півріччя 2009 р. [1] Розмір витрат знижувався більшими темпами, що і

обумовило скорочення збитків порівняно з аналогічним періодом 2010-2009 рр. За I півріччя 2011 р. сукупні витрати склали 68,69 млрд грн, що на – 38,0% (42,11 млрд грн) менше, ніж за I півріччя 2010 р, та на 19,7% (16,87 млрд грн) менше, ніж за I півріччя 2009 р. Найбільшого зниження порівняно з підсумками 2009 р. та I півріччя 2010 рр. зазнали відрахування до резервів – на 57,6% (20,78 млрд грн) та на 52,3% (16,75 млрд грн) відповідно, що засвідчило поступове зменшення проблемної заборгованості у кредитно-інвестиційних портфелях банківської системи України [5].

В структурі витрат чітко проявляється тенденція до зменшення питомої ваги відрахувань до резервів, яка за результатами I півріччя 2011 р. скоротилась на 10,3 в.п. порівняно з аналогічним періодом 2010 р. і становила 22,2% [5]. За даними прес-служби ДПС України ситуація з податковими надходженнями була наступною: за 2010 р. банками сплачено податків і зборів до зведеного бюджету 3 млрд 983 млн 048,3 тис. грн, у тому числі податку на прибуток – 1 млрд 124 млн 634,6 тис. грн у порівнянні з 2009 р. загальна сплата податків і зборів банками зменшилася в 1,36 рази, в тому числі сплата податку на прибуток - в 2,7 рази; за I півріччя 2011 р. банки України наростили сплату податків на 25% порівняно з аналогічним періодом 2010 р. У тому числі податку на прибуток зібрано у 1,5 рази більше, ніж 2010 р. – 809,8 млн грн [4].

Доцільно відобразити, що на практиці податкове навантаження банків збільшується за рахунок формування страхових резервів, вимоги до яких відповідають всім формальним ознакам податку, оскільки вони є обов'язковими, безповоротними і частково використовуються на фінансове забезпечення діяльності держави [3]. Запровадження ефективної системи податкового регулювання банківської діяльності має дуже важливе значення як для розвитку банківництва, так і усієї національної економіки з двох головних причин: поки що недостатньою науковою розробкою та обґрунтуванням податкового механізму регулювання банківської

діяльності, зростаючою роллю комерційних банківських установ у ринковому реформуванні та розвитку економіки. Проблема оподаткування банків є вагомою і з огляду на те, що податкову політику у банківництві України здійснює не НБУ, а державна податкова служба, що створює певні проблеми гармонізації монетарної і фіскальної політики.

Однак формально з погляду ведення підприємницької діяльності банківська установа особливо не відрізняється від будь-якого суб'єкта підприємництва, проте вона має одну дуже істотну особливість – саме на банки покладена головна функція здійснення грошово-кредитної політики держави. Від умов, у т. ч. і податкових, у яких вони працюють прямо залежить стан фінансової системи держави. Тому ефективна система оподаткування буде стимулювати стабільний поступальний розвиток економіки, тоді як неефективна система цілком може призвести до її руйнування.

Серед вітчизняних фахівців існує два протилежні погляди на оподаткування банків. Згідно з першим банки повинні оподатковуватись за вищою ставкою, ніж інші суб'єкти підприємництва. Оскільки банківська діяльність є фінансовим посередництвом без створення матеріальних благ, а, отже, вона приносить надприбуток. Окрім цього, у деякій мірі комерційні банки володіють законодавчо закріпленою монополією у фінансовій сфері [3]. Другий підхід трактує банки як генератор фінансової активності і оптимізатор фінансових потоків держави, тому якщо чинити перешкоди у їх діяльності, вся господарська діяльність буде приречена на стагнацію і занепад.

Отже на наш погляд, істина знаходиться посередині – система оподаткування повинна бути такою, щоб працювали кращі сторони обох підходів. Цьому повинен був сприяти Податковий кодекс, який однак визначив або змінив лише другорядні деталі банківського оподаткування, залишивши відкритим принципове питання врівноваження податкових норм зазначених вище підходів. Побудова такої моделі дасть можливість

банку оцінити ефективність заходів податкового менеджменту, а державі – виявити банки, які потребують більш ретельного податкового контролю та регулювання, а також дозволить зберегти оптимальний баланс між банками-платниками податків і надходжень до державного бюджету.

Висновки. Таким чином розвиток банківництва в Україні та вдосконалення системи оподаткування – це два паралельні та взаємопов’язані шляхи. Суть проблемних питань, які потребують оптимального вирішення, полягає у механізмі взаємовідносин банків і податкових органів, які регулюються чинним податковим законодавством, яке є недосконалим та суперечливим. Це ускладнює можливість банків виконувати покладені на них важливі функції щодо безперервного забезпечення економіки необхідною кількістю фінансових ресурсів та поставлених державою не менш важливих завдань щодо розвитку сфери матеріального виробництва. Виходом із ситуації, що склалася на сьогодні, може стати активізація стимулюючої функції державного податкового регулювання банківських установ, що дасть можливість забезпечити, з одного боку, сприятливі макроекономічні умови для формування стабільної банківської системи, а з іншого — перетворити її на дієвий інструмент інвестиційного процесу і, як наслідок економічного зростання держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Євченко Н.Г. Оподаткування як фактор банківської діяльності [Текст] / Н.Г. Євченко // Економіка: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць / Дніпропетровський національний університет. – Дніпропетровськ, 2008. – Вип. 240. – Т. I. – С. 69–75
3. Сало І.В. Оподаткування банків [Текст] / І.В. Сало, І.І. Д’яконова, Н.Г. Євченко Суми: Університетська книга, 2010. – 208 с.
4. Сербина О.Г. Вплив оподаткування на доходність і напрями розвитку банківської діяльності [Текст] / О.Г. Сербина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – С. 262-268

5. Реверчук Н.Й. Зарубіжний досвід податкового регулювання банківської діяльності та його застосування в Україні [Текст]/ Н.Й.Реверчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008.- Вип.18.5.– С. 221-225.
6. <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

УДК 338.26:338.432(477)

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

О.В. Боєва, студентка групи Б 4/1

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано стан кредитування та фінансування агропромислового комплексу України на сучасному етапі розвитку. Досліджено наслідки економічної кризи на ринок кредитів АПК та перспективи його поліпшення.

***Ключові слова:** кредитування, фінансування, відсоток, агропромисловий комплекс, пільгові кредити, відсоткові ставки за кредитами.*

Актуальність проблеми. Сьогодні сільськогосподарські товаровиробники втрачають основні джерела одержання обігових коштів, зокрема, через зменшення обсягів реалізації власної продукції та державної підтримки. Це вимагає невідкладного вирішення питань кредитування агропромислового комплексу, в першу чергу, для підготовки та проведення весняно-польових робіт. Також існує невідкладна проблема оновлення сільськогосподарської техніки, що дозволить підвищити

ефективність виробництва сільськогосподарської продукції, шляхом використання довгострокових кредитів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Ключові дослідження, присвячені проблемам кредитування аграрного сектора економіки, завжди перебували в центрі уваги економічної науки, а в процесі кризових змін набули ще більшого розгляду з боку вчених. Дослідженням цієї теми зокрема займалися: П. Саблук, О. Гудзь, М. Дем'яненко, О. Непочатенко, М. Маліка, В. Горіславська, Б. Супіханов, І. Титарчук, О. Кириченко, В. Кудрицький. Однак, незважаючи на численні дослідження, значна частина проблем у цій сфері потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сучасного стану кредитного забезпечення АПК, що дозволить визначити шляхи його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Розв'язання проблем стабілізації аграрного сектора економіки України об'єктивно пов'язано із забезпечення аграрних підприємств необхідними фінансовими ресурсами, основним джерелом яких є кредити банків. Однак, на сьогодні кредитування АПК пов'язане зі значними ризиками, що знижує їх дохідність. З метою зниження цих ризиків, підвищення надійності роботи банківської системи Національний банк України у 2001 р. створив «Єдину інформаційну систему обліку позичальників (боржників), які мають прострочену заборгованість за кредитами» – ЄІС «Реєстр позичальників». Це дозволило банкам одержувати інформацію про позичальників, які мають прострочені або не повернені, у тому числі й про аграрні підприємства. Разом із тим, за межами Реєстру залишилася інформація щодо добросовісних аграрних підприємств-позичальників, що обумовлює необхідність його розширення з урахуванням цієї інформації.

Окрім того, фінансова криза негативно вплинула на платоспроможність аграрних підприємств, що призвело до зменшення обсягів їх кредитування. Так, більшість банків припинили або суттєво

зменшили обсяг кредитування за вже відкритими кредитними лініями, збільшили ставки за овердрафтами та кредитами. Має місце затримка платежів за кредитними договорами та несвоєчасна пролонгація кредитів, залучених у попередні періоди.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на 05.08.2011 р. 105 аграрних підприємств потребували пролонгації кредитів загальним обсягом 701,6 млн грн, яких фактично було пролонговано кредитів 80 підприємствам на суму понад 574,5 млн грн, що становить майже 82% потреби [4].

В той же час, за даними Національного банку України (НБУ), обсяги кредитування аграрного сектора зросли. Так, за березень-квітень 2011 р. сільськогосподарськими підприємствами залучено 10,3 млрд грн нових кредитів (порівняно 7,2 млрд грн у 2010 р.). На початку нового сезону (липень 2011 р.) обсяги нових кредитних угод були дещо меншими, ніж навесні, - 4,3 млрд грн. Проте це на 40,6% більше, ніж у липні 2010 р., і приблизно в 1,5 раза більше за середній обсяг за останні 12 місяців (3,8 млрд грн). При цьому обсяг нових кредитів у іноземній валюті зріс за рік у 3,9 раза, у національній - скоротився на 5,6%. Загальний обсяг кредитів АПК за 2011 р. збільшився на 6,1 млрд грн (23%) і на кінець липня становив 32,9 млрд грн [5].

Станом на 05.08.2011 р., за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, лише 222 підприємства залучили пільгові кредити у поточному році. Загальний обсяг пільгових кредитів 2011 р. становив майже 1,5 млрд грн (з них 1,1 млрд грн - короткострокові). Обсяг пільгових кредитів, залучених у 2007-2010 рр., за якими надано компенсацію в 2011 р., становить понад 3,4 млрд грн. Також банки пропонують аграріям кредитування за зниженою процентною ставкою через своїх партнерів-виробників і дистрибуторів сільськогосподарської техніки, посівних матеріалів, мінеральних добрив та засобів захисту рослин [4].

З початку 2010 р. і станом на кінець року аграрні підприємства залучили 8,85 млрд грн кредитів, що на 53,7 % більше, ніж за відповідний період 2009 р. Банки надали аграрним підприємствам короткострокових кредитів на суму 6,2 млрд грн, середньострокових, – на 1,1 млрд грн, довгострокових, – на 1,5 млрд грн. Станом на 01.02.2011 р. у структурі кредитування сільськогосподарських підприємств переважали середньострокові кредити (від 1 до 5 років) – 36018 млн грн, тоді як довгострокові кредити (більше 5 років) становили лише 3998 млн грн, а короткострокові (до 1 року) - 23641 млн грн [1]. За даними міністерства аграрної політики та продовольства України аграрними підприємствами фактично одержано 4,5 млрд грн кредитів, з них 3,6 млрд грн - банківські кредити і 923 млн грн - товарні кредити за умови, що процентні ставки становили 13,4–25%, а рівень прострочених кредитів - 12,9%. При цьому на 1 га ріллі залучено 164 грн кредитів [3].

Доцільно відзначити, що існуюча система кредитування орієнтована на дохідність у галузях із відносно високою оборотністю капіталу. Отже, існуючі відсоткові ставки та умови не дозволяють сільськогосподарським підприємствам бути повноправними учасниками ринку кредитних ресурсів [1]. Тому питання кредитування товаровиробників вимагає термінового вирішення з боку Верховної Ради України, Уряду, Національного банку України.

Таким чином, для стабілізації роботи аграрних підприємств в умовах сьогодення необхідним є відновлення їх кредитування, шляхом вирішення ряду проблем: 1) забезпечення реальної підтримки банківської системи шляхом застосування рефінансування; 2) надання стабілізаційних кредитів, 3) підтримка стабільності національної валюти; 4) нормативно-правове забезпечення.

Необхідно додати, що альтернативою кредитування аграрних підприємств є лізинг, що дає можливість отримати необхідні ресурси та уникнути значних витрат. За даними Державної комісії з регулювання

ринків фінансових послуг України за 2011 р. між фінансовими компаніями та підприємствами АПК укладено 1586 договорів фінансового лізингу на суму 1647,4 млн грн. Протягом 2008 – 2011 рр. ситуація та ринку фінансового лізингу мала не стабільний характер. В 2009-2010 рр. в порівнянні з 2008 р. вартість укладених угод значно знизилась, причиною чого була економічна криза, яка досягла критичного стану, а в 2011 р. галузь показала стабільне зростання на 14% в порівнянні з 2008 р.

Інвестиції в сільське господарство за 2010 р. становили 5770,7 млн грн, а за 2011 р. склали 17980,9 млн грн, що свідчить про їхнє збільшення в 3 рази. Це означає що ситуація з фінансовим забезпеченням АПК покращується, а інвестиції в даному випадку займають чільне місце.

Наші дослідження підтверджують, що проблеми з фінансовим забезпеченням АПК, обумовленні його непривабливістю для потенційних інвесторів через високі ризики, пов'язані з незахищеністю права власності та ймовірністю неповернення коштів через недосконале управління.

Тому, першочерговими заходами щодо відродження галузі сільського господарства, на нашу думку, мають бути: дотації у сільське господарство; поліпшення фінансування та кредитування села; зменшення відсоткових ставок за кредитами, стимулювання будівництва тваринницьких комплексів; встановлення справедливих цін на сільськогосподарську продукцію; врегулювання законів щодо ринку землі тощо. Окрім того, потребує удосконалення механізм забезпечення аграрного сектору кредитними ресурсами, посилення контролю за установами, що здійснюють кредитування.

В той же час, протягом 2010-2011 рр. попит на фінансові ресурси в аграрному секторі зростає і має динаміку до подальшого зростання, що свідчить про активізацію аграрного кредитування. Помітно, що розвиток сільського господарства підвищується з року в рік, тому цей сектор економіки є досить цікавим та стає менш ризикованим для кредитування.

Крім того, уряд планує значно збільшити видатки на здешевлення кредитів для аграріїв. Графіки погашення залучених кредитів залежать від сезонності та від періодів реалізації продукції, вони завжди обговорюються з клієнтами та адаптуються до їхніх потреб.

Обираючи банк для кредитування, аграрії повинні звертати увагу не лише на низькі відсоткові ставки щодо кредитів, а й на лояльне ставлення до клієнта, готовність банку до ведення переговорів щодо адаптованого графіку погашення та лояльної застави, адже часто, пропонуючи низьку відсоткову ставку, банки намагаються знизити ризик за рахунок ліквідної застави (нерухомість), не беручи до уваги інші активи (техніка, готова продукція тощо).

Висновки. Основними напрямками стабілізації механізму кредитування аграрних підприємств є: комплекс заходів із боку держави та банківської системи, спрямованих на розвиток дієвого інтеграційного механізму взаємодії з аграрним сектором економіки; розробка і застосування всіх можливих джерел для залучення капіталу при кредитуванні сільського господарства. Таким чином, вихід із глибокої економічної кризи цього сектора неможливий без збільшення рівня його фінансування шляхом, перш за все, створення надійної та керованої системи залучення кредитних ресурсів, оскільки має місце позитивна динаміка збільшення обсягів кредитування аграрних підприємств. Доцільно також розвивати ринок фінансових послуг та забезпечити стабільні умови діяльності інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зінченко Т.В. Оцінка рівня фінансово-кредитних відносин сільськогосподарських підприємств в умовах ринку / Т. В. Зінченко // [Електронний ресурс]. Сумський національний аграрний університет. — Режим доступу:

http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/12_86795.doc.htm

1

2. Кириченко О. А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко // Економіка АПК. — 2008. — № 11. — С. 4 — 9.

3. Потреба аграріїв у кредитах — 7,2 млрд грн. Останні новини. — 2011. — (0.5.08.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/new-434672.html>.

4. Матеріали офіційного сайту Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/>

5. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/>

УДК 65.016.8(477)

ФЕНОМЕН БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

О.В.Болгарина, студентка групи Б4/1

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено сутність поняття банкрутства. Виявлено основні причини впливу на кризовий стан та банкрутство підприємств, проаналізовано динаміку банкрутства суб'єктів господарювання в Україні та визначено наслідки банкрутства підприємств на розвиток економіки в цілому.

Ключові слова: банкрутство підприємства, криза, неплатоспроможність, антикризове фінансове управління, причини банкрутства.

Постановка проблеми. Питанню діагностики банкрутства підприємств в економічній науці приділяється значна увага. Це зумовлене тим, що: банкрутство певного суб'єкта господарювання призводить до

порушення макроекономічної рівноваги; від того, наскільки об'єктивно проведено оцінку ступеня ймовірності банкрутства підприємства, залежить ціна підприємства, його інвестиційна привабливість, що також негативно відбивається на економічних інтересах держави. Таким чином, аналіз діагностики банкрутства і підтримки платоспроможності підприємства є досить актуальним в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням банкрутства підприємств присвятили наукові праці багато вчених: І. Бланк, С. Беляєв, Р. Біловал, А. Гордєєва, Ю. Зайченко, Л. Лігоненко, А. Шеремет, Р. Сайфулін, Л. Ситник та ін. [2-7]. Але, поряд з цим, потребують подальшого вивчення основні причини фінансової неспроможності підприємств України в умовах світової фінансової кризи.

Метою статті визначення терміну «банкрутство», аналіз масштабів банкрутства, визначено головної причини.

Виклад основного матеріалу. Ефективність антикризового фінансового управління підприємством в умовах фінансової кризи набуває гострої актуалізації як в Україні, так і в розвинених країнах, що пов'язано із значним зростанням масштабів збитковості підприємств та їх подальшого банкрутства. В такі періоди механізм банкрутства є своєрідним критерієм відбору більш ефективних підприємств.

Термін «банкрутство» походить від італійських слів «banco» і «rotto», що в перекладі означає «зламана лавка». Сьогодні існує багато визначень терміну «банкрутство». І. Бланк [3] розглядає банкрутство як

встановлену в судовому порядку фінансову неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом.

Схожу позицію займають А. Шеремет та Р. Сайфулін, які під банкрутством підприємства розуміють неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові

зобов'язання[8]. На нашу думку, зазначене визначення ближче до неплатоспроможності підприємства, оскільки банкрутство може констатувати лише рішення суду, а це у даному визначенні не уточнено.

На думку Л. Ситник, банкрутство - це зафіксована юридично точка в життєвому циклі підприємства, що означає неможливість ведення фінансово-господарської діяльності з невід'ємним прибутком як самостійним господарюючим суб'єктом[6]. Ключовим в даному визначенні є слово «точка в життєвому циклі», тобто автор розглядає банкрутство як невід'ємний елемент в життєвому циклі будь-якого підприємства.

Своє трактування поняття «банкрутство» також запропонував О. Пластун, який стверджує, що банкрутство підприємства – це підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможлиблює нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним[5]. Як бачимо, автор приділяє значну увагу такій категорії як криза, і вбачає саме її основною причиною виникнення банкрутства на підприємстві.

Отже, банкрутство підприємства безпосередньо пов'язане з погіршенням його фінансового стану і отриманням збитків. За даними Державної служби статистики України у 2009-2010 рр. збитки підприємств України суттєво зросли (рис. 1).

Так, у 2002-2010 рр. чисельність збиткових підприємств скорочувалася на 0,6 - 2,3 %, починаючи з 2003 р., і суттєво зростала на 6,4%, починаючи з 2008 р. Найнижча чисельність збиткових підприємств спостерігалася в 2007 р. – 32,5%. В наступному 2008 р. їх кількість зросла до 38,9%, а у 2009 р. та 2010 р. – до 47,2% та 38,3% відповідно. Таким чином, негативний вплив фінансової кризи на фінансовий результат діяльності підприємств став відчутним у 2008 р., що призвело до різкого зростання збиткових підприємств у 2009-2011 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага збиткових підприємств у загальній кількості підприємств за областями України, 2008-2011 рр., %

Регіон	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Україна	38,7	41,1	42,7	42,6
АРК	36,3	38,1	45	42,6
Вінницька	36,8	39,3	42,5	40,6
Волинська	39,1	42,1	44,8	44,3
Дніпропетровська	40,2	43,6	45,3	43,9
Донецька	35,7	39,6	39,6	41,5
Житомирська	40,3	42,8	47,2	40,1
Закарпатська	26,2	25,9	36,3	35,9
Запорізька	37,0	39,4	43,1	43,7
Івано-Франківська	27,6	31,2	32,1	39,4
Київська	38,4	41,1	41,6	44,2
Кіровоградська	31,1	31,6	37,6	43,3
Луганська	35,0	38,1	42,1	46,7
Львівська	36,4	39,2	39,7	44,3
Миколаївська	36,7	37,5	40	43,5
Одеська	40,2	42,7	44,6	45,8
Полтавська	33,5	36	42,2	42,4
Рівненська	38,5	43,7	45,8	42,1
Сумська	33,9	36,8	45,5	42
Тернопільська	33,8	34,1	40,1	42
Харківська	41,9	44,3	44,2	43,7
Херсонська	37,5	39,8	43,8	49,4
Хмельницька	36,7	39,2	40,6	33
Черкаська	33,6	35,9	39,6	40,6
Чернівецька	38,4	37,7	35,1	40,4
Чернігівська	33,9	38,8	44,7	44,7
м.Київ	46,0	47,3	44,3	42,2
м.Севастополь	41,5	44,7	49,8	44,1

Джерело: [10]

За даними аналізу, в 2008-2011 рр. кількість збиткових підприємств суттєво зростала. У 2010 р. взагалі по Україні кількість збанкрутілих підприємств зменшилась, але у деяких регіонах спостерігалася позитивна динаміка банкрутств. Проте, у 2011 р. відбувається зменшення питомої ваги збиткових підприємств.

Збитковість підприємств в умовах ринкової економіки є однією з головних причин їх банкрутства. Так, за даними Державного департаменту з питань банкрутства, протягом 2011р. порушено 14265 справ про

банкрутство підприємств різної форми власності, тоді як у 2010 р. ця кількість становила 12618 справ, тобто на 11,5% менше (рис. 2).

Так, кількість збанкрутілих підприємств у 2002-2007 рр. щорічно зростала у середньому на 443 справи, причому перше найбільш активне зростання їхньої кількості відбулося в 2006 р. – на 2892 (37%), у 2007 р. – на 3109 (29%). У 2008 р. кількість збанкрутілих підприємств скоротилася на 1936 (14%), проте їх кількість все ще більше, ніж у 2006 р.

Доцільно відзначити, що за даними Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації позиція України у рейтингу «Ведення бізнесу» за індикатором «Закриття бізнесу» є низькою порівняно з іншими країнами світу і за останні роки на краще не змінилась. За показником «Закриття бізнесу» Україна у 2009 р. посіла 145 місце серед 181 країни світу, бізнес-клімат яких досліджувався; у 2010 р. – 145 місце серед 183 країн. Низький рейтинг України за цим показником свідчить про наявність в українському законодавчому полі, яке регулює правові аспекти процедури банкрутства суб'єктів господарської діяльності, певних перешкод, а також про відсутність за останні три роки прогресивних реформ у цій сфері державного регулювання. Україна має низький рейтинг за показником «Закриття бізнесу» і порівняно з іншими країнами регіону (Східна Європа та Центральна Азія) – 26 позиція із 27, випереджаючи у 2010 р. лише Албанію [7].

Отже, до головних причин, які призвели до збільшення в Україні кількості фінансово неспроможних підприємств, можна віднести: кризові явища в економіці країни, інфляцію, загальне падіння обсягів виробництва, кризу неплатежів, недоліки в приватизації, зростання масштабів «тіньової» економіки, недосконалість законодавства у галузі господарського права і податкової політики та неефективний фінансовий менеджмент [2].

Узагальнюючи вітчизняний та світовий досвід, можна сформулювати основні напрями підвищення платоспроможності вітчизняних підприємств[1]:

1. Усунення неплатоспроможності: скорочення змінних витрат за рахунок автоматизації виробничого процесу й скорочення персоналу основних і допоміжних підрозділів; відстрочка й реструктуризація по можливості кредитної заборгованості; прискорення оборотності дебіторської заборгованості за рахунок скорочення періоду комерційного кредиту; нормалізація розміру запасів товарно-матеріальних цінностей за рахунок збуту запасів готової продукції.

2. Відновлення фінансової стабільності: зростання чистого доходу за рахунок проведення ефективної цінової політики, застосування системи знижок і методів просування продукції на ринок; оптимізація податкового пресу на господарський процес у результаті використання легальних схем зниження бази й ставок оподаткування.

3. Проведення реорганізації або реструктуризації підприємства, вдосконалення його організаційної структури та корпоративного управління, формування портфеля технологій виробництва відповідно до умов кризового стану ринку.

Висновки. Отже, незважаючи на неоднозначність і суперечливість банкрутства, воно є необхідною процедурою, спрямованою на відновлення платоспроможності боржника або його ліквідації в разі неможливості подальшої діяльності. Проте наявність в Україні значної кількості збиткових підприємств унеможлиблює використання повною мірою процедур банкрутства. Тому пріоритетним буде застосування щодо неплатоспроможних вітчизняних підприємств санаційних процедур перед ліквідаційними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беляев С. Эффект банкротства / С. Беляев // Экономика и жизнь. – 2008. – № 24. – С. 1 – 5.
2. Біловол Р.І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством / Р. І. Біловол // Регіональні перспективи. – 2007. – №7. – С. 12-14.
3. Гулько Л.Г. Аналіз сучасних тенденцій банкрутства підприємств [Електронний ресурс] / Л.Г. Гулько. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2010spec_tezi/ec_gulko.htm.
4. Макогон Ю.В. Развитие инноваций и малого предпринимательства в Украине / Ю.В. Макогон, В.В. Бакуменко // Экономика промышленности. – 2004. – № 1. – С. 89-106.
5. Пластун О.Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі / О.Л. Пластун // Вісник ЖДТУ. – 2005. - № 2. – С. 256-261.
6. Ситник Л.С. Автореф. дис. д-ра екон.наук: 08.02.03 / НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2002. – 32 с.
7. Томпсон А. Стратегический менеджмент / Томпсон А., Стикланд Д. – М.: ЮНИТИ, 2009. – 538 с.
8. Шеремет А.Д. Финансы предприятий / О.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин – М.: ИНФРА-М. – 1999. – 343 с.
9. www.sdb.gov.ua.
10. www.ukrstat.gov.ua/.

УДК 631.11:334.012.8

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

С.О. Борисова, магістрант

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Виробництво сільськогосподарської продукції здійснюється на основі органічної єдності таких чинників, як земля, трудові, фінансові, матеріальні та нематеріальні

ресурси, недолік яких ускладнює процес виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств, гальмує досягнення конкурентоспроможного виробництва сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: *ресурсний потенціал, сільськогосподарські підприємства, управління ресурсним потенціалом, розвиток, технічне оснащення.*

Постановка проблеми. Розширене відтворення в аграрному виробництві значною мірою залежить від забезпеченості та ефективності використання ресурсного потенціалу. Ринкові умови діяльності підприємств потребують прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, забезпечення прибуткової діяльності та стабільного фінансового стану підприємства, що передбачає оптимальне поєднання та ефективне використання всіх ресурсів підприємства. У сучасних умовах механізм управління ресурсним потенціалом підприємств не повністю відповідає завданням підвищення ефективності їхньої роботи, отримання високих остаточних результатів, подальшого розвитку. Особливої актуальності ця проблема набуває через обмеженість природних ресурсів, що зумовлює необхідність ефективного ресурсовикористання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення наукової проблеми формування і використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки проводять провідні наукові установи, а вирішенню теоретико-методологічних та прикладних задач присвятили наукові праці такі вчені: Л. Абалкін, В. Авдеєнко, Р. Акбердін, В. Андрійчук, Р. Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський, І. Бузько, Ю. Василенко, С. Волощук, Е. Горбунов, В. Гончаров, А. Задоя, А. Ігнатовський, Р. Колосова, О. Коренков, В. Котлов, Н. Краснокутська, Г. Мельничук, М. Кучеров, О. Олексюк, І. Ступницький, І. Фаріон, О. Федонін, Е. Фігурнов,

С. Хейнман, Д. Черніков, В. Шиян, С. Шкарабан та ін. Проте більшість теоретичних концепцій розвитку ресурсного потенціалу, його структури та властивостей, що лежать в основі його використання, є недостатньо обґрунтованими або суперечливими. Це, в свою чергу, негативно вплинуло на формування методології та методики його використання на сільськогосподарських підприємствах. Отже, постає об'єктивна необхідність у пошуку нових підходів до забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, що потребує вивчення низки питань щодо економічної сутності, властивостей, структури ресурсного потенціалу, а також стратегії їх використання.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування сутності поняття ресурсного потенціалу, уточнення його складу, аналіз його сучасного стану, структури і розвитку, визначення напрямів поліпшення його формування.

Виклад основного матеріалу досліджень. Ефективне функціонування кожного сільськогосподарського підприємства є практично неможливим без якісного і економічно обґрунтованого використання його ресурсного потенціалу [8].

Доцільно відмітити, що в економічній літературі існують різні позиції до змісту категорії «ресурсний потенціал». При цьому, одні науковці вважають, що ця категорія є конгломератом ресурсів, без урахування їх якісної сторони [7]. Інші вважають, що ресурсний потенціал є матеріальною основою виробництва, але в статичній, тобто до моменту їх залучення у виробничий процес [5]. Треті – не враховують цільове призначення ресурсного потенціалу [6].

Різноманіття підходів до розуміння сутності ресурсного потенціалу дає змогу вважати його багатоаспектним поняттям. На нашу думку, ресурсний потенціал підприємства – це систематизована сукупність наявних ресурсів (матеріально-технічних, трудових, фінансових,

інформаційних), взаємопов'язаних, взаємозалежних і представлених в певних кількісних пропорціях, використання яких дозволяє досягти заданого соціального, економічного, екологічного та інших видів ефекту.

Дане визначення має ряд переваг:

- ресурсний потенціал підприємства розглянуто з точки зору системного підходу, що дозволяє використовувати характеристики, властиві будь-якій системі;

- сформульовано загальну мету системи «ресурсний потенціал підприємства» – досягти запланованих показників економічного розвитку;

- виділено характерну ознаку функціонування системи «ресурсний потенціал підприємства» – сукупність ресурсів має кількісні обмеження, використовується комплексно.

В сучасних умовах формування, розвиток і відтворення ресурсного потенціалу означає не стільки збільшення обсягів мобілізуючих ресурсів, скільки підвищення їх якісного рівня. Сукупна оцінка якості складових ресурсного потенціалу характеризує його якісну структуру. Вона визначається такими властивостями елементів потенціалу, як комплексність використання, взаємозамінність і взаємодоповнюваність ресурсів.

У науковій літературі немає однозначної думки і щодо структури ресурсного потенціалу. На наш погляд, доцільно виокремлювати в складі ресурсного потенціалу матеріальні, нематеріальні, трудові, фінансові ресурси (потенціали) підприємства.

Матеріальні ресурси – це ресурси в натурально-речовій формі, які використовуються у виробничій (господарській) діяльності підприємства. До їхнього складу входять основні фонди та частка обігових фондів. Основні фонди – це матеріально-речові цінності підприємства, які використовуються як засоби праці. Частина обігових фондів входить до складу матеріальних ресурсів: малоцінні та швидкозношувані предмети, пакувальні матеріали, паливо, електроенергія та ін. [1].

Нематеріальні ресурси – об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь тривалий час: гудвіл, ноу-хау, бази знань, бази даних, патенти, винаходи тощо [1].

Трудові ресурси (трудовий або кадровий потенціал) підприємства – сукупність зайнятих на підприємстві за основною та допоміжною діяльністю. Саме трудовий потенціал приводить в дію всі інші складники ресурсного потенціалу підприємства. Він може бути описаний з різних позицій залежно від кількісних і якісних характеристик. Це дає змогу здійснювати оцінку кадрового потенціалу у вартісних категоріях, яка особливо актуальна для власника підприємства. Така оцінка допомагає отримати реальне уявлення про те, наскільки здібності працівників перевищують витрати на їх залучення, навчання та розвиток [1].

Фінансові ресурси – сукупність грошових коштів та надходжень, які є в розпорядженні підприємства для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат на відтворення підприємства та стимулювання працівників. Фінансові ресурси дуже важливі як вихідний вид ресурсів для створення та діяльності підприємства, забезпечують процес виробництва, є неодмінною умовою неперервності процесу виробництва [4].

Необхідно зазначити, що на сучасному етапі формування ресурсного потенціалу здійснюється за рахунок кредитів банків державного і комерційного призначення, а також за рахунок збереження власних коштів і умов їх використання самими сільськогосподарськими підприємствами. Також частково ресурсний потенціал може формуватися за рахунок субсидій та системи ринкових відносин. В той же час, у сучасних умовах велика кількість сільгосппідприємств працюють на межі банкрутства через низький рівень фінансування підприємства і недостатньої підтримки держави.

Основним завданням господарств є одержання оптимальних прибутків при мінімальних затратах грошових ресурсів. Однак сьогодні

значна частина підприємств все більше втрачає можливості здійснення навіть простого відтворення свого ресурсного потенціалу [6].

Формування оптимального ресурсного потенціалу залежить від взаємопов'язаних факторів, а [2] :

- зони розміщення підприємства;
- спеціалізації сільськогосподарського підприємства;
- попиту держави і ринку на вироблену сільськогосподарську продукцію;
- умов екологічного стану щодо використання природних ресурсів.

Наші дослідження показали, що система управління ресурсним потенціалом потребує багато зусиль, особливо зі сторони держави. Державна регіональна політика є складовою частиною національної стратегії соціально-економічного розвитку України, яка тісно пов'язана із здійсненням адміністративної реформи та впорядкуванням адміністративно-територіального устрою, повинна базуватися на ефективній господарській системі регіонів та враховувати їх ресурсні можливості. Недоврахування регіональної специфіки та особливостей розвитку окремих територій може призвести до небажаних економічних та соціальних наслідків. Саме тому останнім часом регіональні питання посідають значне місце в програмах уряду. Якщо на регіональному рівні здійснюються повні цикли відтворення трудових ресурсів, основних та оборотних фондів, виробничих відносин, тоді як створення сприятливих економіко-правових умов для раціонального використання внутрішніх ресурсів виробничого потенціалу є невід'ємно частиною державної регіональної політики [3].

Висновки. Таким чином, структура ресурсного потенціалу може розглядатися в різних аспектах, що свідчить про її складність. Виділення якісної, функціональної, просторово-часової і організаційно-господарської структур в ресурсному потенціалі відповідає існуючим задачам управління його формуванням, розвитком і відтворенням. Управлінські дії,

направлені на відтворювання, розвиток і вдосконалення ресурсного потенціалу, повинні бути націлені на поліпшення характеристик в рамках перш за все виділених його структур.

Досягнення стратегічних цілей підприємства в майбутньому вже сьогодні потребують рішень щодо залучення необхідних ресурсів. Аналізуючи все вище зазначене, можна підвести підсумок, що формування ресурсного потенціалу підприємства – це виявлення стратегічних можливостей та ресурсів, здатних підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства, визначення резервів потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бауліна Т.В. Кадровий потенціал як головний фактор управління змінами на підприємстві / Т.В. Бауліна // Економіка і управління. – 2008. – № 1. – С. 67-71.

2. Гунченко О. В. Ресурсний потенціал та умови його формування в сільськогосподарських підприємствах / О. В. Гунченко // Сталий розвиток економіки – 2011. – № 5. – С. 75-80.

3. Ободець Р.В. Механізми державного управління ресурсним забезпеченням соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... кандидат наук з державного управління : 25.00.02 / Р.В. Ободець. – Донецьк, 2007. – 21 с.

4. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 65-66.

5. Прохорова В.В. Ресурсний потенціал економічного зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2009_28_2/statti/23.htm.

6. Стексова С.Ю. Методология определения ресурсного потенциала строительного предприятия [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mevriz.ru/articles/2007/4/4280.html>.

7. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О.С. Федонін, Й.М. Репіна, О.І. Олексюк – К.: КНЕУ, 2005. – 261 с.

8. Шобанін В.С. Зміцнення та ефективно використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств : монографія / В.С. Шобанін,

І.І. Червен, О.В. Шобаніна, М.І. Кареба; за ред. чл.-кор. НААН України, проф.

В.С. Шобаніна та д.е.н., проф. І.І. Червена. – Миколаїв : МДАУ, 2010. – 189 с.

РОЛЬ ДЕПОЗИТІВ У ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

І. Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті наведено визначення депозиту, виявлено проблеми депозитної політики комерційних банків на сьогоднішній день, прослідковано динаміку середніх депозитних ставок в гривні та доларах за 2012 р. Сформульовано практичні рекомендації щодо вирішення проблем, пов'язаних із залученням ресурсів.

***Ключові слова:** депозит, банк, банківська система, відсоткова ставка.*

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день пріоритетним напрямком розвитку діяльності комерційних банків та економіки України загалом є забезпечення необхідними обсягами коштів банківської діяльності. Міжбанківські кредити і операції на валютному ринку суттєво зменшились, формування депозитної політики стоїть на першому місці, а саме проблема формування депозитних ресурсів як за обсягами, так і за термінами, це дає можливість стверджувати про важливість даної теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні концепції і практичні аспекти формування депозитів досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені: О. Васюренко, В. Колесніков, Т. Коха, А. Мороз, С. Науменкова, Л. Хміль А. Сміт, Д. Рікардо, М. Фрідмен, І. Фішер та інші.

Виклад основного матеріалу. Банківська система – важлива і невід'ємна структура ринкової економіки. Власний капітал є основною складовою ресурсної бази комерційного банку. Залучення ресурсів є основною діяльністю і пріоритетним завданням комерційного банку.

Традиційно значну частину ресурсної бази більшості вітчизняних банків складають кошти фізичних і юридичних осіб на поточних і депозитних рахунках. Тому важливим чинником зростання обсягів депозитного ринку є зростання доходів фізичних і юридичних осіб.

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Залучені кошти банків покривають більшу частину всієї потреби у грошових ресурсах для здійснення операцій, насамперед кредитних. Більшість ресурсів банку формуються завдяки залученню коштів, серед яких можна виділити: кошти клієнтів; депозити та пасиви в управлінні; довгострокові зобов'язання. Однак, саме депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку і слугують мірилом довіри та визнання діяльності банку вкладниками [1].

Вклад (депозит) – це кошти у готівковій або безготівковій формі, у валюті України або іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [3].

Сьогодні програми залучення депозитів є дуже популярною серед населення. За даними НБУ, в серпні 2012 р. фізичні особи залучили нові вклади на 47,6 млрд грн, як і в липні це відбулося переважно за рахунок доларових депозитів: 50% – гривневі вклади; 42% – долари США, 8% – євро. В той же час ресурси від населення в інших валютах взагалі зменшуються.

Зміна обсягу вкладів фізичних осіб в українських банках в різних валютах в липні 2012 р.

Валюта	Зміна загального обсягу вкладів за серпень 2012 року	
	млрд грн	%, від рівня кінця липня 2011 року
Долар	3,93	3,02%
Євро	0,53	1,78%
Гривня	0,33	0,18%
Інші валюти	0,33	10,54%

У результаті у загальному портфелі депозитів фізичних осіб на кінець серпня 2012 р. переважали гривневі (52,3%) та доларові депозити (38,3%) (рис.1).

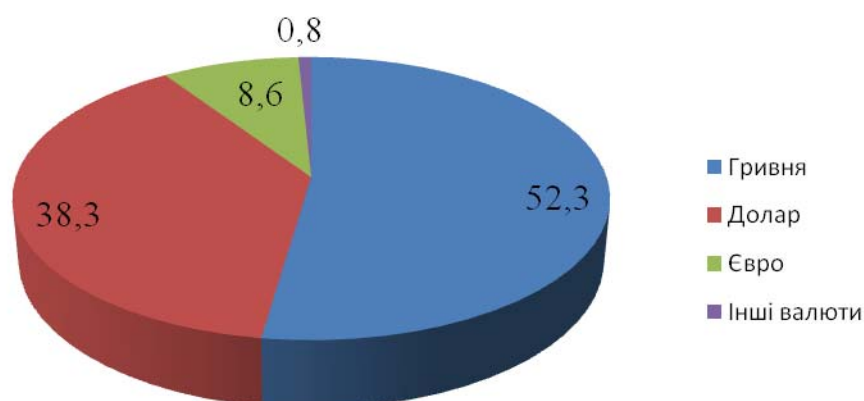

Рис. 1. Структура депозитного портфеля фізичних осіб за серпень 2012 р., % [5]

Якщо розглядати депозити в розрізі термінів, то нові депозити фізичних осіб, оформлені в серпні 2012 р. складають: 34% – вклади строком менше 1 р., 43% – депозити строком від 1 до 2 р., 23% – вклади до запитання.

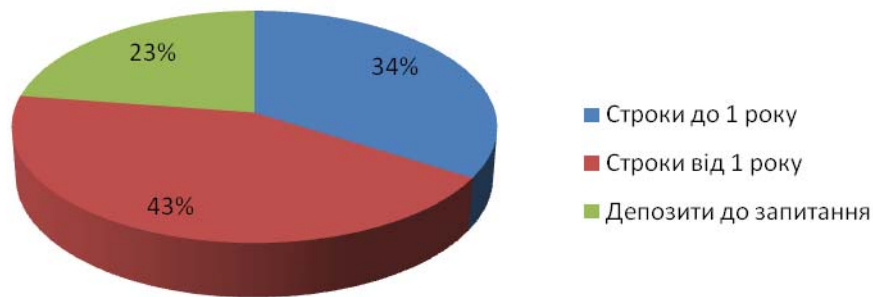

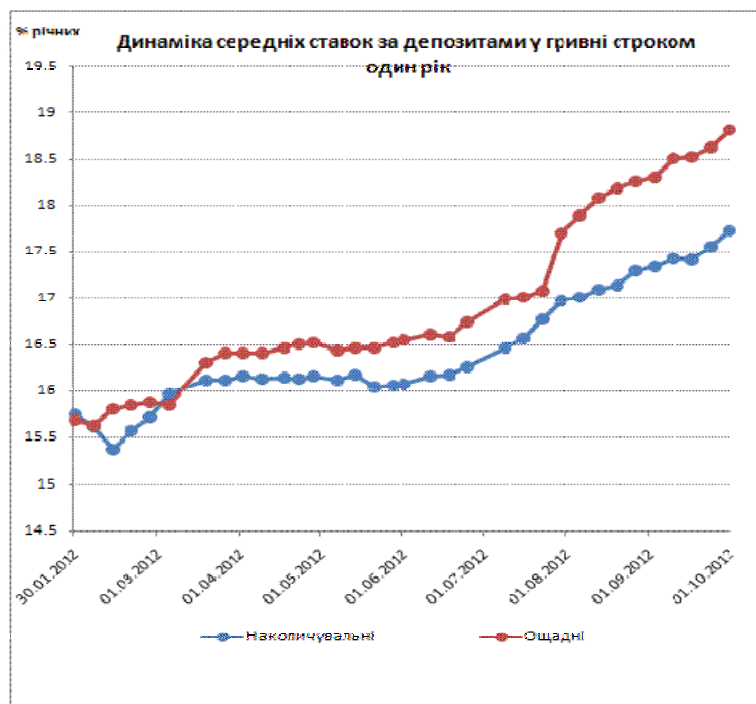
Рис. 2. Структура депозитного портфеля фізичних осіб за строками, серпень 2012 р., %

За загальним обсягом ресурсів, тимчасово придбаних банками (відображені в статистиці АУБ) у фізичних осіб, на кінець серпня 2012 р., як і раніше, лідерами є ПриватБанк і Ощадбанк, після них Дельта Банк, UniCredit Bank™ та ПУМБ.

Роль депозитної політики комерційних банків полягає у визначенні пріоритетних напрямів розвитку та вдосконаленні банківської діяльності у процесі залучення й акумулюванні ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищення їх ефективності. На макроекономічному рівні роль депозитної політики має важливе значення для формування позичкового фонду, а на мікроекономічному полягає в забезпеченні стабільності та стійкості банку, його рентабельності, ліквідності і надійності, а також адекватності його діяльності потребам клієнтів [2].

Розробка ефективної депозитної політики дозволяє банкам регулювати, управляти, раціонально організовувати взаємини між банком і клієнтами щодо зворотного руху коштів. Кожен банк самостійно визначає власну депозитну політику, оскільки не існує єдиної депозитної політики для всіх банків. При визначенні депозитної політики беруть до уваги економічну, політичну і соціальну ситуацію в своєму регіоні.

На сьогоднішній день депозитні ставки мають тенденцію до зростання, банки надають привабливі умови для вкладників. В умовах дефіциту коштів у банків населення має можливість на вигідних умовах вкласти депозит. Причиною такої активності банку є відсутність

ліквідності.

Рис. 3. Динаміка середніх ставок за депозитами у гривні строком один рік

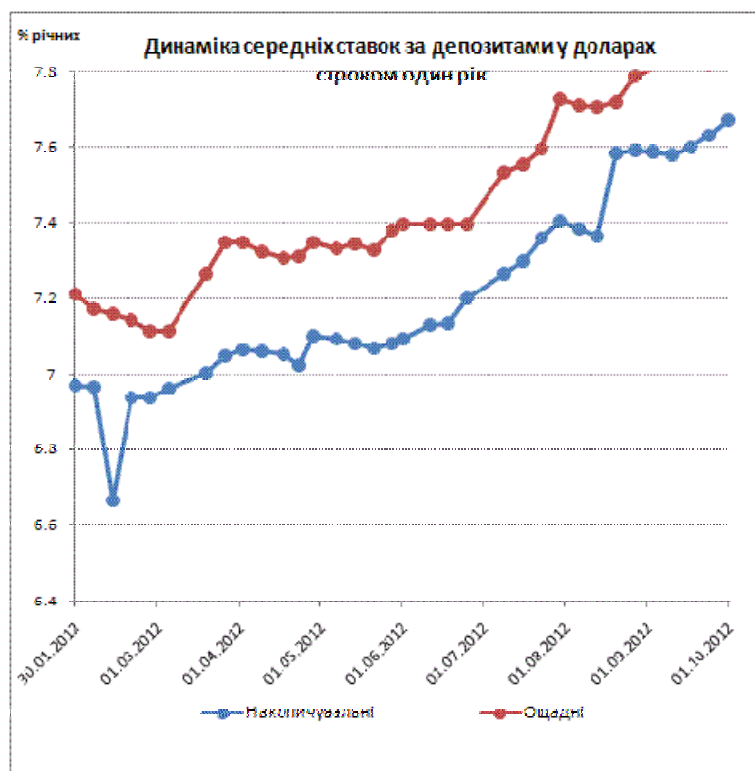

Рис. 3. Динаміка середніх ставок за депозитами у доларах строком один рік

Однак вітчизняним банкам доведеться знизити прибутковість валютних депозитів, оскільки НБУ підвищив нормативи резервування валютних вкладів для комерційних банків. Таким чином НБУ проводить політику де доларизації економіки, зокрема структури депозитів, стимулюючи віддавати перевагу вкладам у гривні.

Для вдосконалення депозитної політики вітчизняних банків мало підвищувати відсоткову ставку, потрібно надавати громадянам якісь гарантії. Не погано було б ввести систему страхування депозитів, що полягає в захисті грошей, які знаходяться на депозитному рахунку в банку, на випадок його банкрутства. Така система функціонує у багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою. Доцільно було б розширювати діапазон послуг, знижувати їх вартість, поліпшувати якість касового обслуговування та надавати різноманітні консультації, що сприятимуть збільшенню обсягів кредитних ресурсів банку.

Окрім запровадження нових видів депозитів, банки, НБУ і Уряд мають підвищувати фінансову грамотність населення, оскільки значна частина громадян може не знати наявності тих чи інших послуг банку, чи недовірливо відноситись до всієї банківської системи.

Висновки. На сьогоднішній день при формуванні ефективної депозитної політики банки зустрічаються з такими проблемами:

- низький рівень довіри до банківської системи, спричинений неплатоспроможністю та банкрутством комерційних банків;
- недостатній рівень доходів населення.

Аналізуючи вищесказане треба зазначити, що ефективним заходом для залучення депозитів для України стане затвердження та проведення реформи системи гарантування вкладів, також необхідним є використання співпраці зі страховими організаціями. Для стабільності і впевненості гарантією з боку держави є вдосконалення законодавчої бази. Також комерційні банки мають всебічно інформувати і надавати інформацію населенню, що дасть змогу збільшити довіру населення. Невід’ємною частиною подальшого успіху комерційних банків у залученні ресурсів є врахування світового досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ачкасова К. О. Визначення облікових процедур за депозитними операціями [Електронний ресурс] / Ачкасова К. О. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2011_7/u1107ach.pdf
2. Барилюк І. Збалансована система показників — основа стратегічного управління ресурсним потенціалом банківських установ / І. Барилюк // Формування ринкової економіки в Україні. — 2009. — № 19. — С. 147—153.
3. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посібн. / Васюренко О. В. — К. : Знання, 2006. — 463 с.
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>
5. Національний банк України — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ "САНАЦІЙНОГО БАНКУ" В УКРАЇНІ

Різун Л.О., Юрченко С.Г., магістрантки

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Узагальнено світовий досвід створення та здійснення операції "брідж-банк" як механізму закриття банку. Обґрунтовано основні засади створення "санаційного банку" в Україні.

Ключові слова: "Санаційний банк", закриття банку, системи страхування депозитів, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Актуальність поставленої проблеми. Світова фінансова криза, з одного боку, виявила, що в Україні практика роботи з проблемними банками є обмеженою та не відповідає світовій, а з іншого - об'єктивно поставила питання щодо необхідності розширення механізмів роботи з проблемними банками. Зокрема, в сучасних умовах особливої актуальності набула проблема застосування в Україні операцій "санаційний банк" як механізму закриття проблемних банків.

На даний час ведеться робота щодо розробки відповідної законодавчої бази. Перші кроки у цьому напрямі вже здійснено. Так, Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків" від 24.07.2009 № 1617 [2] було регламентоване застосування операції "санаційний банк". Відтак ст. 86 Закону України "Про банки і банківську діяльність" визначено загальні засади функціонування санаційного банку. Регламентовані цією статтею засади

функціонування санаційного банку цілком відповідають світовій практиці створення та функціонування "бідж-банку", який є ширшим за своїми функціональними можливостями ніж «бідж – банк».

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Аналіз публікацій, присвячених застосуванню операції "бідж-банк", зокрема: Г.Л. Бортнікова, В.І. Міщенко, С.О. Шульги, М. Хатано та інших дослідників, дозволяє констатувати їх переважну зосередженість на дослідженні світового досвіду щодо створення та функціонування "бідж-банків" або розгляді цієї операції як способу вирішення проблеми недіючих (проблемних, поганих, "токсичних") активів. Враховуючи це, та з огляду на актуальність започаткування в Україні практики застосування операції "санаційного банку", вкрай важливим є обґрунтування основних засад створення та функціонування такого банку в Україні.

Мета статті - узагальнення світового досвіду щодо використання операції "санаційного банку " та обґрунтування основних засад створення такого банку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поняття "бідж-банк" застосовується для позначення банку, який здійснює тимчасове утримання застрахованих депозитів і працюючих активів проблемного банку, який підлягає ліквідації, до моменту їх продажу інвесторам.

Кінцевою метою створення та здійснення операції "бідж-банк" є захист прав вкладників (кредиторів).

Країною походження операцій " бідж-банк" слід вважати США, де відповідно до Акта про конкурентну рівність у банківському бізнесі (Competitive Equality Banking Act) вперше у світовій практиці в жовтні 1987 р. було засновано такий банк та проведено операцію передачі на його користь працюючих активів та застрахованих зобов'язань проблемного банку.

У США повноваженнями щодо створення та функціонування "бідж-банків" наділено Федеральну комісію зі страхування депозитів (ФКСД). Загалом ФКСД заснувала десять "бідж-банків" з метою розв'язання проблеми 114 збанкрутілих банків із загальним обсягом активів 89,9 млрд. дол. США. Протягом 1987-1994 рр. було здійснено 32 операції "бідж-банки".

Крім США, операції "бідж-банк" застосовувались також у Азійському регіоні. Так, у 1997-1998 рр. з метою подолання наслідків кризи у грудні 1997 року урядом *Кореї* було розроблено заходи, спрямовані на відновлення життєздатності фінансового сектора.

Слід зазначити, що основні засади створення "санаційного банку" в Україні мають зводитись до таких. Насамперед, необхідно визначити орган, уповноважений засновувати та координувати в Україні діяльність "санаційних банків". Ми вважаємо, що такі повноваження доцільно регламентувати Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. На захист цієї точки зору зазначимо наступне.

Враховуючи це та з огляду на світовий досвід, повноваженнями щодо створення "санаційних банків" в Україні доцільно наділити Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). На сьогодні ФГВФО діє за принципом так званої "платіжної каси", тобто його діяльність обмежується виплатою відшкодування за гарантованими вкладами при здійсненні ліквідації банків. Повноваження, якими наділено Фонд, в основному включають в себе збір календарних внесків з банків - учасників системи гарантування вкладів фізичних осіб, розміщення таких внесків та отримання від банків необхідної для здійснення процесу виплат інформації про вклади. З метою регламентації повноважень ФГВФО щодо створення та координації діяльності "санаційних банків" в Україні необхідним є внесення відповідних змін та доповнень до законодавчої бази.

Важливим також є питання щодо закріплення компетенції стосовно призначення складу керівних органів "санаційного банку ". При цьому потребують уваги такі аспекти, як склад керівних органів "санаційного банку", оптимальна кількість співробітників керівних органів

Слід зауважити, що на сьогодні питання щодо компетенції призначення складу керівних органів "санаційного банку" не знайшло відображення ні в Законі України "Про банки і банківську діяльність", ні у проекті Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб". Враховуючи це, вкрай актуальним є внесення відповідних змін і доповнень до законодавчої бази.

Актуальним є також питання стосовно того, що саме повинно передаватись на користь "санаційного банку". Вважаємо, що до "санаційного банку" повинні передаватись:

4. застраховані депозити;
5. працюючі активи;
6. основні фонди (філії, інформаційні технології, обладнання).

При цьому важливо законодавчо закріпити можливість переходу співробітників збанкрутілого банку до "санаційного банку". Слід зауважити, що реалізація існуючого на сьогодні в Україні ризику законодавчої регламентації продажу (передачі) на користь санаційного банку недіючих (проблемних, поганих, "токсичних") активів може мати вкрай негативні наслідки.

Операція "санаційного банку" є різновидом методу прямого державного втручання, як і націоналізація проблемних банків. Відповідно до ринкових принципів врегулювання кризи в банківському секторі державне втручання дозволяється лише у тих випадках, коли криза може мати системні наслідки, і виключно на обмежений строк.

При застосуванні методів прямого державного втручання завжди постає питання щодо шляхів повернення державних коштів. Якщо націоналізація, як свідчить світова практика, здійснюється на тимчасовій основі, з обов'язковим виходом держави з капіталу банків у майбутньому (строки є різними, залежно від ситуації), то операція "санаційного банку" з самого початку має чітко визначений граничний термін - три роки з можливою пролонгацією ще на один рік. Проте навіть за наявності граничного строку існує ризик зменшення вартості активів "санаційного банку" та переходу клієнтів до інших банків, що негативно позначиться на діяльності "санаційного банку".

Потребує особливої уваги й питання визначення статусу "санаційного банку". У Законі України "Про банки і банківську діяльність" визначено, що Кабінет Міністрів України за поданням Національного банку України, узгодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності, має право створювати санаційний банк.

З огляду на світовий досвід "санаційного банку" - це банк з особливим статусом, яким володіє держава. При цьому питання щодо створення та здійснення операції "санаційного банку" перебуває у компетенції національної системи гарантування вкладів. Враховуючи це, вважаємо за доцільне регламентувати повноваження щодо створення та здійснення операції "санаційного банку" ФГВФО та законодавчо закріпити норму щодо обов'язкової державної форми власності такого банку.

Заслуговує на увагу питання щодо строку функціонування "санаційних банку" в Україні. Світовий досвід доводить, що максимальний строк функціонування "санаційного банку" - три роки (США, Корея) або навіть два роки (Тайвань, Японія) із можливою пролонгацією ще на рік. При цьому важливо, щоб рішення про продаж "санаційного банку" було схвалене у якомога короткі терміни, оскільки

існує ризик того, що з часом вартість активів "санаційного банку" може зменшитись, а клієнти можуть перейти до інших банків, що негативно позначиться на діяльності "санаційного банку".

Виходячи з цього та з огляду на потребу у часі щодо пошуку потенційних покупців (інвесторів), вважаємо за доцільне запровадження дворічного строку функціонування "санаційного банку" в Україні. На нашу думку, такий строк відповідає світовій практиці та є цілком прийнятним для пошуку покупців "санаційного банку", і разом з цим запобігає можливості затягування цього процесу.

Загалом, виходячи з вищевикладеного, можна констатувати, що одним з першочергових завдань щодо започаткування операцій "санаційного банку" в Україні є розроблення відповідної законодавчої бази. При цьому вкрай важливим є врахування в ній всіх основних засад створення "санаційного банку".

На сьогодні в Україні триває робота з розробки законодавчої бази щодо "санаційного банку". Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків" від 24.07.2009 № 1617 [2] було регламентоване застосування операції "санаційний банк". Відтак у ст. 86 Закону України "Про банки і банківську діяльність" [1] визначено загальні засади функціонування санаційного банку. Разом з цим на сьогодні триває робота над розробкою нормативно-правового акта (постанови), який би чітко визначав умови та порядок здійснення операції " санаційним банком" в Україні.

Разом з цим слід зауважити, що безпосереднє здійснення операції "санаційний банк" в Україні є доцільним виключно за умов банкрутства великого банку та наявності системного ризику. За відсутності зазначених умов застосування операції "санаційного банку" не є виправданим. Це пояснюється тим, що операція "санаційного банку" є методом державного

втручання, яке згідно з ринковими принципами врегулювання криз у банківському секторі є доцільним лише для запобігання системним наслідкам кризи та застосовується виключно протягом обмеженого строку.

Висновки. Отже, виходячи з вищевикладеного, цілком об'єктивно можна стверджувати, що:

7. "санаційного банку" - це банк, який здійснює тимчасове утримання застрахованих депозитів і працюючих активів (до моменту їх продажу інвесторам), що переведені до нього з проблемного банку, який підлягає ліквідації. Кінцева мета створення "санаційного банку" - найбільш повне задоволення вимог вкладників;

8. операція "санаційного банку" є різновидом методу прямого державного втручання та має чітко визначений граничний строк її тривалості. Однак існує ризик зменшення вартості активів "санаційного банку" та переходу клієнтів до інших банків;

9. операція "санаційного банку" не призначена для вирішення проблеми недіючих (проблемних, поганих, "токсичних") активів, а покликана "не переривати" діяльність (її частину) проблемного банку шляхом продовження її здійснення "санаційного банку" та згодом продажу на користь інвесторів.

10. застосування операції "санаційного банку" в Україні є доцільним виключно у випадку банкрутства великого банку та наявності системного ризику, оскільки ця операція є методом державного втручання. Проте актуальним на сьогодні є розроблення повноцінної вітчизняної нормативно-правової бази щодо створення та здійснення операції "санаційного банку", яка, у свою чергу, виступить основою для застосування у разі необхідності цієї операції в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про банки і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 № 2121 -III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків" : закон України від 24.07.2009 № 1617 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

3. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб : закон України від 20.09.2001 № 2740 – III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

4. Міщенко В. І. Інституційні засади державної підтримки банківського сектору в період кризи / В. І. Міщенко, С. О. Шульга // Вісник НБУ. – 2009. – № 8 (162). – С. 12– 21.

УДК 336:657.71

ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ БАНКУ ЯК КАПІТАЛ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті особливості підходів до тлумачення категорії «ділова репутация» різними науковцями. Сформовано модель репутаційного капіталу банківської установи з метою вирішення стратегічних завдань та зміцнення довіри клієнтів до банківських установ України.

Ключові слова: банк, ділова репутация, репутаційний капітал, імідж, конкурентоспроможність, бренд, гудвіл.

Постановка проблеми. Питання репутаційного капіталу в останні роки набуло значної популярності у наукових та ділових колах у світі. Не менш важливим є дане питання для банківських установ, оскільки вітчизняний ринок банківських послуг стабільно знаходиться у стані

монопольної конкуренції і потребує нових методів забезпечення конкурентних переваг, а останні роки характеризуються різким падінням рівня довіри населення до банківських установ, що викликано світовою фінансовою кризою. Високий рівень ділової репутації банків може слугувати одним з методів підвищення довіри населення та зацікавлених осіб у діяльності банків, оскільки високий рівень ділової репутації має властивість замінити собою частину інформації, якою не завжди володіють зацікавлені сторони, що є характерним для сучасної динаміки життя. Разом зі збільшенням показника довіри до банківських установ підвищуватиметься і рівень їх конкурентоспроможності, відповідно репутаційний капітал сьогодні є ідеальним інструментом забезпечення високої конкурентоздатності банків в умовах нестабільності та підвищеної ринкової конкуренції, що є особливо актуальним для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських вчених, що займалися вивченням питань ділової репутації, можна виділити праці таких вчених, як: О. Хортюка, О. Россомахіної, Н. Маслової, О. Нусінової, О. Ляшенка, О. Чирви, Н. Краснокутської, Д. Берницької, С. Береженого, Г. Швіндіната та ін. Але залишились не дослідженими фактори, що впливають на рівень ділової репутації.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз існуючих підходів до визначення ділової репутації як капіталу та виведення узагальненого поняття репутаційного капіталу для банківських установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умовним початком наукової дискусії стосовного поняття «ділова репутація» можна назвати кінець ХХ століття, коли основною метою науковців, що займалися розвитком теорії капіталу, була спроба економічно обґрунтувати надприбутки фірм у розрізі процесів глобалізації економічного простору, а також відобразити їх у балансі підприємств. Так, П. Бурдье у 1983 р. вводить в наукову термінологію поняття

соціального капіталу для позначення соціальних зв'язків, які можуть виступати ресурсом отримання вигод. Соціальні зв'язки, що лежать в основі соціального капіталу, за П. Бурдьє, дають своїм власникам стійку опору у вигляді репутації, що в свою чергу забезпечує їх кредитами. Дане джерело ресурсів вчений називає символічним капіталом, адже ці зв'язки можуть існувати тільки в практичному стані, у формі матеріального та/або символічного обміну, який сприяє їх підтримці [1].

Особливе місце в теорії репутаційного капіталу відводиться визначенню, яке запропонував Г. Даулінг, під яким він розуміє ділову репутацію фірми, як суму нематеріальних активів, зовнішніх та внутрішніх характеристик суб'єкта, що збільшують його акціонерну вартість та є частиною ринкової вартості [2]. Саме включення ділової репутації в акціонерну та ринкову вартості компанії підкреслило її важливість та дозволило розглядати дане поняття як фактор впливу на конкурентоспроможність організації та важливий пункт її стратегічної політики, а також зумовило необхідність подальших досліджень, але вже у галузевому спрямуванні.

Отже, поняття «ділова репутація» саме по собі не є новим питанням. Так, ділова репутація розглядається як важливий актив вже у дев'ятнадцятому столітті, де вона відігравала значну роль в економіці і була своєрідним зв'язком основних банків з вкладками [3]. З середини ХХ ст. поряд з діловою репутацією з'являються такі категорії як «імідж», «бренд» та «гудвіл», що зумовило існування різних наукових поглядів стосовно взаємозв'язку даних понять між собою та з діловою репутацією фірми. У 2006 р. група американських дослідників провели аналіз понять «ділова репутація», «бренд», «імідж» та «корпоративне представлення». У результаті чого їм вдалось встановити чіткий

поступальний характер досліджуваних понять та провести їх дизагрегування.

Усі визначення за схожим змістовим навантаженням вони розділили на три групи [4]:

1. Ділова репутація як усвідомлення – охоплює визначення, в яких спостерігачі або зацікавлені сторони мають загальне розуміння організації, але не виносять судження про неї. Ділова репутація розглядається як система знань та емоцій, так як вони вказують на поінформованість про фірму (Дж. Ларкін, Дж. Ф. Махон, Ч. Дж. Фомбрун та ін.).

2. Ділова репутація як судження, що дає оцінку, визначення, в яких спостерігачі або зацікавлені сторони залучені в процес оцінки стану фірми. Вони включають в себе посилення на корпоративну репутацію як судження чи оцінку (Ч. Дж. Фомбрун і Ч. Б. М. Ван Ріель, Г. Даулінг, Б. Браун, С. Перрі та ін.).

3. Ділова репутація як актив – включає визначення, які розглядають репутацію як щось цінне і суттєве для організації, тобто має властивість створювати вартість і розглядає її не як саму по собі, а у вигляді причинно-наслідкових зв'язків (М. П. Майлз, Дж. Ковін, Ч. Дж. Фомбрун, А. І. Голдберг та ін.).

Незважаючи на різний контекст усіх груп суджень між ними простежується тісний взаємозв'язок, який заключається у наступному: ділова репутація організації – це сукупність зовнішніх і внутрішніх характеристик, які мають властивість викликати судження та оцінку зацікавлених сторін, що в свою чергу призводить до створення матеріальних цінностей. Відповідно ділова репутація є джерелом активів для організації. Тим не менше, кожна з цих груп є самотньою і виникнення причинно-наслідкових зв'язків між ними є необов'язковим явищем. Зокрема, процес сприйняття зацікавленою стороною ділової репутації може пройти без усвідомлення, а одразу перейти до оцінки чи ж навпаки зупинитись на процесі усвідомлення.

Узагальнюючи вітчизняні та зарубіжні підходи до визначення «ділової репутації» необхідно відмітити наступне:

1. Ділова репутація є ширшим поняттям, ніж репутація, імідж та бренд організації. Бренд є товарним знаком організації, імідж – уявленням, що виникає у зацікавлених осіб про організацію, репутація – це набір оцінок та суджень про організацію, і, в свою чергу, усі ці поняття є агрегованими складовими ділової репутації.
2. Ділова репутація є сукупністю економічних активів та джерелом прибутку для організації. При цьому економічними активами буде слугувати сукупність характерних поведінкових рис організації з початку її виходу на ринок. Створені економічні активи матимуть пасивний характер. Подібні економічні активи є у потенціалі, в кожній організації, але можуть бути не представлені на ринку чи не донесені до цільових груп споживачів через недостатній рівень репутаційного менеджменту компанії. Під репутаційними активами варто розуміти сукупність факторів невлесного характеру, що включають стосункові аспекти між наступними груповими моделями взаємовідносин: організація - бізнес - партнери, організація - споживачі, організація - працівники та організація - суспільство. Виходячи з цього визначення на репутаційні активи матимуть вплив усі складові перелічених взаємовідносин.

Керуючись емоційним зв'язком між організацією та зацікавленими сторонами, вченими Інституту репутації було розроблено методологію RepTrak™ Pulse, що має за мету вимірювати ступінь захоплення, довіри та загального позитивного враження від організації, що являє собою репутацію організації. Численні дослідження також дозволили виділити основні сім факторів, що впливають на рівень ділової репутації: умови праці, фінансова

результативність, інноваційність, лідерство, продукти/послуги та управління [5].

Щороку журнал American Banker та Reputation Institute проводять дослідження ділової репутації банківських установ Америки. Згідно з результатами дослідження найбільший вплив на ділову репутацію у 2011 р. склав показник «фінансова результативність», у 2010 р. цей показник склав на 2,2% менший відсоток і займав всього шосте місце. У 2010 р. ж на першому місці був фактор управління, який у 2011 р. опинився на другому місці. Дана динаміка свідчить про зростання зв'язку між фінансовими результатами банків та їх діловою репутацією та зростання фінансової грамотності населення, що може бути одним з позитивних наслідків світової фінансової кризи 2008 р. [6]. Ще однією суттєвою зміною є нівелювання сили впливу фактора «умови праці» з одночасним ростом впливу фактора «інноваційність». Дані зміни свідчать про нарощення інтелектуального капіталу банками та рівня технічного оснащення з одночасними скороченнями кількості людських ресурсів та робочих місць відповідно. Така тенденція впливає не лише на ділову репутацію банку загалом, але і на суспільство в цілому. Відповідно, дані фактори впливу є досить чутливими як до внутрішнього, так і зовнішнього середовища діяльності банківських установ, що робить ділову репутацію банку ідеальним інструментом забезпечення конкурентоспроможності банківських установ в умовах нестабільного швидко мінливого ринку банківських та фінансових послуг.

Отже, репутаційний капітал банківської установи – це капіталізована додаткова (від'ємна) ринкова вартість, що створена позитивною (негативною) діловою репутацією банку при взаємодії з зовнішнім конкурентним середовищем під дією таких факторів, як: умови праці, результативність, інноваційність, лідерство, продукти (послуги) та управління.

Висновки. Таким чином, на вітчизняному і світових ринках більш конкурентоспроможними є та будуть ті банківські установи, які вже сьогодні усвідомили різницю між короткостроковим і довгостроковим стратегічним плануванням, несформованим іміджем і стабільною репутацією, між поодинокими рекламними PR-акціями/заходами і послідовним підходом керівництва та управлінням репутаційним капіталом. Саме нарощення рівня репутаційного капіталу може допомогти сьогодні вирішити такі стратегічні завдання як створення додаткової ринкової вартості та повернення, а у подальшому і зміцнення довіри клієнтів до банківських установ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурдьє П. Формы капитала. [Електронний ресурс]/П. Бурдьє.— Режим доступу: <http://bourdieu.name/bourdieu-forms-of-capital>.
2. Даулинг Г. Репутация фирмы. Создание, управление и оценка эффективности / Г. Даулинг. – М.: Инфра-М, 2008. – 368 с.
3. Smaiziene I., Jucevicius R. (2009) Corporate Reputation: Multidisciplinary Richness and Search for a Relevant Definition // Engineering Economics (2), pp. 91– 100.
4. Barnett M. L., Jermier J. M., Lafferty B. A. Corporate Reputation Review (2006), Vol. 9, No. 1, pp. 26–38.
5. The RepTrak™ System // Reputation Institute.— [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.reputationinstitute.com/thought-leadership/the-reptrak-system>.
6. In Reputation Ranking, Some Banks Break from the Pack // American Banker.—[Електронний ресурс].— Режим доступу: http://www.americanbanker.com/issues/176_98/bank-reputation-rankings-1037846-1.html?pg=2.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Г.О. Гірчак, магістр

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сутність та особливості проведення оцінок і зменшення ризиків кредитних операцій банку. Охарактеризовано види сучасних методик оцінки кредитоспроможності позичальника, які використовуються на практиці у різних банках країни.

***Ключові слова.** кредитоспроможність, ризики, кредит, аналіз, позичальник, платоспроможність.*

Актуальність проблеми. В умовах сучасного кризового періоду вітчизняної економіки комерційні банки змушені постійно вдосконалювати стратегію та тактику своєї кредитної діяльності. Кредитна політика банку є системою грошово-кредитних заходів, які проводяться банком для досягнення певних фінансових результатів і одним з елементів банківської політики. Кредитна політика банку визначає завдання і пріоритети кредитної діяльності банку, засоби та методи їх реалізації принципи і порядок організації процесу кредитування. Найважливішим завданням кредитної політики є оцінка кредитоспроможності позичальника, яка представляє собою здатність позичальника повністю і в певний термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розробку питань оцінки кредитоспроможності позичальників зробили сучасні зарубіжні економісти: Е. Брігем, Л. Гапенський, П.С. Роуз, Дж.Ф.

Сінклі. Дослідженню питань оцінки кредитоспроможності позичальників банківських установ присвячено також наукові праці вітчизняних вчених: В.В. Вітлінського, О.В. Пернавського, О.В. Дзюблика, А.М. Мороза та ін.

Метою даної статті є дослідження особливостей проведення оцінки кредитоспроможності позичальника з метою зменшення кредитних ризиків банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитна політика банку визначає завдання й пріоритети кредитної діяльності банку, засоби і методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу. Кредитна політика створює основу організації процесу банківського кредитування відповідно до загальної ринкової стратегії діяльності банку та повинна чітко визначати цілі кредитування, відповідне документально методичне забезпечення і правила їх реалізації.

Процес кредитування складається з ряду етапів, кожний з яких забезпечує вирішення певних завдань, а у сукупності досягаються головні цілі - надійність і прибутковість банку. При цьому етапами кредитного процесу виступають: [1]

- отримання та розгляд кредитної заявки;
- співбесіда з потенційним позичальником;
- оцінка кредитоспроможності позичальника;
- підготовка до складання кредитного договору;
- укладання кредитної угоди;
- моніторинг і контроль якості виданих кредитів.

Інформаційною базою, яка забезпечує процес оцінки кредитоспроможності клієнтів банку, є: матеріали, отримані безпосередньо від позичальника (фінансова звітність); кредитна історія підприємства; відомості, які при необхідності можуть бути одержані із зовнішнього оточення клієнта (постачальників, кредиторів, покупців продукції, обслуговуючих банків); а матеріали державних органів та зовнішніх

аудиторів (галузеві, аналітичні дослідження, статистична інформація, аудиторські висновки, результати перевірок державними органами) [2].

Отже, оцінка банком кредитоспроможності позичальника – один з найважливіших етапів при наданні банком кредиту позичальнику. Одним з елементів оцінювання кредитоспроможності є з'ясування персональних якостей потенційного позичальника. При цьому увага банку має зосереджуватися на таких моментах, як репутація, порядність і чесність, матеріальна забезпеченість, ставлення до своїх зобов'язань перед іншими кредиторами у минулому [2].

Склад та суть показників оцінки кредитоспроможності позичальника впливають із самого поняття кредитоспроможності та відображають фінансово-господарський стан підприємства з точки зору ефективності розміщення позикових коштів і усіх коштів взагалі, дозволяють оцінити здатність і готовність позичальника здійснювати платежі та погашати кредити у заздалегідь визначені строки.

Доцільно відзначити, що різноманітність визначень кредитоспроможності позичальника і складність її оцінки обумовлюють застосування безлічі підходів до вирішення даної проблеми. Так, виділяють такі методи оцінки кредитоспроможності: метод оцінки кредитоспроможності позичальника на основі системи фінансових коефіцієнтів, які визначаються за балансовими формами; метод оцінки кредитоспроможності позичальника на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів; метод оцінки кредитоспроможності на основі аналізу грошових потоків; метод оцінки кредитоспроможності на основі аналізу ділового ризику; прогнозні методи оцінки кредитоспроможності [3].

Якщо, наприклад, аналіз цільового ризику дозволяє оцінити кредитоспроможність клієнта у момент здійснення операції тільки на базі однієї позикової операції, то система фінансових коефіцієнтів прогнозує ризик з урахуванням сукупного боргу, середніх стандартів, що склалися, і тенденцій. Аналіз грошового потоку клієнта не тільки оцінює в цілому

кредитоспроможність клієнта, але і показує на цій основі граничні розміри нових позик, а також слабкі місця управління підприємством, з яких можуть витікати умови кредитування.

З огляду на недоліки у практиці вітчизняної банківської сфери, а також враховуючи актуальність оцінки кредитоспроможності позичальників, як основного методу мінімізації кредитного ризику, вдосконалення цієї сфери аналітичної роботи є можливим у таких двох напрямках: з одного боку, це істотне розширення базового складу показників до рівня, який би забезпечив усебічну характеристику різноманітним аспектам діяльності клієнта, а, з другого, - це активне використання аналізу грошового потоку підприємства, що дає можливість оцінити обороти коштів позичальника, а, відтак, і більш точно прогнозувати його перспективи у використанні банківських кредитів.

Як показує досвід кредитування у західних країнах, при аналізі забезпечення кредиту слід звертати особливу увагу на такі характеристики, як: термін виконання обов'язків стан і структура активів позичальника. Тут велику роль відіграє фактор, пов'язаний з технологією, адже якщо активи позичальника технологічно застаріли, то їх цінність як забезпечення буде невелика, оскільки їх важко буде перетворити в грошові кошти у випадку недостатності доходів позичальника для погашення заборгованості за кредитом [5].

Висновки. Таким чином, відзначимо, що причиною недоліків будь-якого з методів оцінки кредитоспроможності є їх вузька цілеспрямованість. Якщо неможливо врахувати всі чинники, що впливають на оцінку кредитоспроможності, то, як правило, їх групують і розглядають при аналізі

окремо або вдаються до середніх значень. Тому в сучасних умовах будь-яка методика повинна бути орієнтована на синтез основних і додаткових методів або необхідно застосовувати пов'язану систему оцінки кредитоспроможності позичальника, побудовану на декількох методах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://www.bank.gov.ua/>.
2. Чайковський Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників / Я. Чайковський // Вісник національного банку України. – 2003. – № 11. – С. 30–34.
3. Бермічева О.В. Визначення рейтингу кредитоспроможності позичальника / О.В. Бермічева // Наше право. – 2007. – № 3. – С. 73–77.
4. Бугель Ю. Основні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника / Ю. Бугель // Банківська справа. – 2007. – № 4. – С. 54–59.
5. Рудченко І.В. Кредитоспроможність позичальників як критерій формування кредитних відносин / І.В. Рудченко // Держава і регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2008. – № 5. – С. 162–165.

УДК658.159(44)

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БАШТАНСЬКОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.А. Гайдай, магістр

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто показники, якими характеризуються фінансові результати діяльності. Встановлено перелік основних сільськогосподарських підприємств Баштанського району. Досліджено тенденцію зміни показників рентабельності та проаналізовано основні економічні показники діяльності за 2011 р.

Ключові слова: валовий дохід, чистий дохід, фінансові результати, прибуток, рентабельність, сільське господарство

Постановка проблеми. Становище аграрного сектору економіки України та перспективи його подальшого розвитку в умовах сьогодення тісно пов'язане з нестабільними тенденціями. За таких умов, а саме, складної економічної ситуації в країні, недостатнього рівня банківського кредитування суб'єктів господарювання аграрної сфери, низької конкурентоспроможності і невисокого рівня впровадження інновацій в аграрних підприємствах, ключового значення набуває питання результативності виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання. В основному, результативність діяльності аграрних підприємств відображається у фінансово-економічних показниках, які найбільш точно характеризують матеріальне становище суб'єктів господарювання і дають уявлення про економічний потенціал їхнього розвитку. Фінансові результати є основним підсумковим показником, який узагальнює результати діяльності підприємств [1].

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання покращення фінансових результатів діяльності підприємств знайшли відображення у працях як вітчизняних, так і іноземних науковців: І.Т. Балабанов, Л.А. Беристайн, А.П. Ковальов, Л.А. Лахтіонова, Г.В. Савицька, В.Т. Савчук, О.С. Стоянова та інші. Напрацьовані ключові питання, розроблені та удосконалені методики аналізу, створено безліч моделей щодо покращення фінансового стану, тобто пошук резервів збільшення прибутку не припиняється.

Мета дослідження. Основною метою дослідження є визначення сильних та слабких сторін сільськогосподарських підприємств Баштанського району, а також аналіз динаміки фінансових результатів їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. В умовах розвитку ринкової економіки та фінансової нестабільності забезпечення ефективного управління фінансовими результатами діяльності виробничих підприємств

пов'язане зі своєчасним та об'єктивним оцінюванням потенційних можливостей її підвищення з метою формування стратегічних і відповідних їм тактичних заходів в сфері планування фінансових результатів.

Під час здійснення виробничо-фінансової діяльності вступають у взаємозв'язок організаційні, трудові та матеріальні фактори, а також фактори виробництва. Оскільки метою будь-якого господарюючого суб'єкта є отримання прибутку, тобто форми прояву вартості додаткового продукту, що виступає як підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємства, то виникає необхідність детального вивчення показників, що його формують.

Фінансові результати діяльності підприємств характеризуються такими економічними показниками, як валовий дохід, чистий дохід, прибуток.

На думку К. Маркса [2], валовий дохід є тією частиною вартості та вимірюваної його частини валового продукту, яка залишається за вирахуванням частини вартості та вимірюваної його частини всього виробленого продукту, який відшкодовує вкладений у виробництво і спожитий у ньому постійний капітал. Основними чинниками підвищення валового доходу є збільшення виробленої продукції та зниження матеріально трудових витрат.

Чистий дохід - це частина вартості продукту яка залишається після відшкодування затрат живої та уречевленої праці.

Реалізований чистий дохід розраховується за проданою продукцією, і тому він тотожний прибутку підприємства, отриманого від продажу продукції [3].

Для користувачів інформації про результати діяльності підприємств важливе значення мають відносні показники – значення рентабельності, які характеризують відносний (у відсотках) ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому і за його структурою, здійснених витрат або

отриманого доходу [4, с. 105]. Відносні показники на відміну від абсолютних величин дають змогу оцінити рівень отриманого прибутку (збитку) в розрахунку на одиницю затрачених ресурсів і дозволять порівнювати ефективність функціонування підприємств з різними обсягами виробництва (розмірами).

Значення аналізу фінансових результатів полягає у тому, що він є необхідною умовою ефективного управління доходами і витратами підприємства із метою збільшення прибутку та підвищення рентабельності. Основним інформаційним джерелом для аналізу динаміки та структури показників фінансових результатів є форма фінансової звітності №2 «Звіт про фінансові результати».

Так за результатами форми №2, річний фінансовий результат до оподаткування суб'єктів господарювання Миколаївської області у 2011 р. склав 2217 млн грн. прибутку, що порівняно з 2010 р. зріс на 26%. Суттєве зростання прибутку по області забезпечили підприємства торгівлі, прибуток яких зріс на 50%, сільського господарства, мисливства та лісового господарства на – 31%, промисловості на – 29%, транспорту та зв'язку на – 17%.

Доцільно відзначити, що динаміка фінансових показників діяльності сільськогосподарських підприємств Баштанського району (табл. 1) свідчить про зниження ефективності реалізації сільськогосподарської продукції у 2011 р. порівняно з попереднім роком, оскільки у звітному році відбулося зменшення показника рівня рентабельності сільськогосподарської продукції на 15,8 в.п. Проте беручи до уваги коливання даного показника протягом останніх п'яти років, можна стверджувати про достатній рівень реалізації.

Значне скорочення показника рентабельності операційної діяльності дозволяє зробити припущення, що у 2011 р. сільськогосподарські підприємства Баштанського району недоотримали прибуток від операційної діяльності. Це можна пояснити зростанням адміністративних

витрат, витрат на збут та інших можливих витрат, пов'язаних з операційною діяльністю.

Таблиця 1

**Показники рентабельності сільськогосподарських підприємств
Баштанського району Миколаївської області, 2007-2011 рр.**

Показники	Роки					2011 р. у % до	
	2007	2008	2009	2010	2011	2009 р.	2010 р.
Рентабельність операційної діяльності підприємств,%	9,0	12,3	11,7	11,0	5,9	50,4	53,6
Рівень рентабельності сільськогосподарської продукції, %	12,4	28,0	14,4	43,8	28,0	194,4	63,9

Джерело: розраховано автором з використанням даних статистичних збірників

Перелік основних сільськогосподарських підприємств Баштанського району формують такі підприємства різних форм власності (табл..2).

В аграрному секторі Баштанського району використовується 120,1 тис. га ріллі, на яких ведуть товарне виробництво сільськогосподарської продукції підприємства різних організаційно-правових форм господарювання. За статистичними даними, у 2011 р. усіма категоріями господарств району зібрано 1744,5 тис. ц (у початково оприбуткованій вазі) зернових та зернобобових культур (включаючи кукурудзу), що на 13,7% більше порівняно з 2010 р., площа збирання становила 68,3 тис.га. У середньому з 1 га обмолоченої площі одержано по 25,6 ц зерна, що більше на 2,5 ц, ніж у 2010 р.

111,3 ц/га, що на 23,4 ц/га більше, ніж у 2010 р. Із площі 0,9 тис. га насаджень у плодоносному віці зібрано плодів та ягід в кількості 61,3 тис. ц. Урожайність становила 71,4 ц/га, що на 8,5 ц/га менше, ніж в 2010 р. Винограду зібрано в кількості 287 ц з 2 га площ насаджень плодоносного віку. Урожайність склала 143,5 ц, що на 58 ц більше рівня 2010 р.

**Основні сільськогосподарські підприємства
Баштанського району**

Назва господарства	Форма власності	Спеціалізація, основні види продукції
ТОВ СП «Нібулон» с. Добре	приватна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ППАФ «Хлібодар» с. Піски	приватна	зерновиробництво, птахівництво, вирощування зернових та технічних культур, виробництво продукції страусівництва та перепільництва
ВАТ «Баштанська СГ МТС» м. Баштанка	колективна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ЗАСТ «Зоря Інгулу» м.Баштанка	колективна	вирощування плодкових, вирощування зерняткових та кісточкових плодкових, зернових й технічних культур
ВАТ «Баштанська райсільгоспхімія» м. Баштанка	колективна	зерновиробництво та молочне скотарство, вирощування зернових та технічних культур, розведення великої рогатої худоби та виробництво молока
ТОВ «Агро Капітал-Миколаїв» с. Добра Криниця	колективна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ППАФ «Вісла» с. Привільне	приватна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ПП «Корона» м. Баштанка	приватна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ТОВ ВКФ «Комсейл» м. Баштанка	приватна	зерновиробництво, вирощування зернових та технічних культур
ТОВ «Баштанська птахофабрика» м.Баштанка	приватна	птахівництво, яйця курячі
ВАТ «Богданівський плодородсадник» с. Інгулка	колективна	вирощування садженців, вирощування садженців дерев та декоративних рослин, зернових та технічних культур
ДП «Маліцький-Агро» с.Мар'ївка	колективна	зерновиробництво, свиноводство вирощування зернових та технічних культур, розведення свиней та виробництво м'яса

Джерело [5]

Серед технічних культур під соняшником у 2011 р. було зайнято найбільші площі – 26,6 тис. га, з яких зібрано 363,5 тис. ц насіння, (середня урожайність 13,7 ц/га майже відповідає рівню 2010 р. Ріпак (озимий та

ярий) зібрано у 2011 р. з площі 6,4 тис. га в кількості 81,2 тис. ц, з урожайністю 12,7 ц/га (менше на 6,6 ц/га ніж у 2010 р.). Овочів з відкритого ґрунту зібрано у 2011 р. в кількості 141,3 тис. ц з площі 0,9 тис. га з урожайністю 158,2 ц/га (більше рівня 2010 р. на 32,3 ц/га). Картоплі накопано 110,7 тис. ц з площі 1 тис. га, при цьому урожайність становила

За попередніми даними, у 2011р. в цілому по району реалізовано на забій (у живій вазі) худоби та птиці 3103 т, надоєно 28575,8 т молока, одержано 54402,1 тис.шт. яєць, вироблено 13,1 т вовни. У порівнянні з 2010р. збільшились обсяги виробництва м'яса (у живій вазі) на 24,3%, молока – на 1,9%, яєць – у 2,6 рази, вовни – на 42,3%.

За попередніми розрахунками, на 1 січня 2012 р. нараховувалось 11345 голів великої рогатої худоби (на 6,7% більше, ніж на 1 січня 2011 р.), у т.ч. 7240 голів корів (на 1,7% менше), 8397 голів свиней (на 2% менше), 4061 голів овець та кіз (на 2,8% менше), 377,3 тис. голів птиці всіх видів (на 12,3% більше) [5].

Висновок. Виходячи з результатів дослідження, можна стверджувати про зростання річного фінансового результату сільськогосподарських підприємств Миколаївської області в цілому і зокрема у Баштанському районі. Таким чином, у 2011 р. порівняно з 2010 р. відбулося зростання валового збору зернових та зернобобових культур, кількості овочів з відкритого ґрунту, а також зросла урожайність картоплі і винограду, проте відбулося зниження за такими показниками: валовий збір ріпаку та урожайність плодів та ягід.

Динаміка фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств є нестабільною, що пояснюється нестабільним політичним та економічним становищем в країні, що негативно впливає на економіко-політичну ситуацію області та району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стефанюк І.Б. Державне управління і фінансовий контроль в умовах ринку / І.Б. Стефанюк // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 76.

2. Маркс К.Твори /К.Маркс.,Ф.Енгельс. - Т 25.2.11 - М., 1996 – 409 с.
3. Терещенко О.О. Фінансова діяльність підприємств господарювання: навч. посібник / О.О.Терещенко - К., 2003. – 386 с.
4. Мамонтова М.А. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств / Мамонтова М.А. // Фінанси України. - 2008. - №8. - С. 103-106.
5. Регіональний інформаційний портал «Прибужжя» [Електронний ресурс] / Інвестиційний паспорт Баштанського району. — Режим доступу: <http://regportal.mk.ua/index.php/bashtanka>

УДК 796.5:338.43(477.73)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Г. С. Галабір, магістр

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

На основі здійсненого SWOT-аналізу окреслено коло проблем та переваг розвитку сільського зеленого туризму. Проаналізовано сучасний стан туристичного потенціалу Миколаївської області та перспективи розвитку сільського туризму.

Ключові слова: сільський туризм, турист, зелений туризм, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми. Українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси. Наші села багаті індивідуальним житловим фондом та добрими і працьовитими людьми. Водночас гострою проблемою багатьох сіл є зростаючий надлишок робочої сили. Враховуючи відсутність

капіталовкладень на створення нових робочих місць у сільській місцевості як Миколаївської області, так і України загалом, на загальнодержавному рівні більше уваги варто приділяти тим галузям, які не потребують для свого розвитку великих коштів. До таких галузей належить сільський туризм. Адже в селах з відповідною рекреаційною базою завжди було багато відпочиваючих. Найбільше це стосується сіл, що розташовані на берегах річок, морів та в гірській місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики сільського туризму в Україні здійснюють В.Васильєв, Ю.Зінько, Н.Кудла, В.Куценко, Н.Липчук, О.Орленко, Х.Роглев, М.Рутинський та ін. Про розвиток сільського зеленого туризму в Україні та його роль в зайнятості сільського населення відображено в наукових працях Т.Кальної-Дубінюк, В.Гловацької, Т.Мазур, Г.Михайліченко, Н.Осипчук, Н.Цвид та інших вчених.

Виклад основного матеріалу. Сільський туризм виступає важливим чинником стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо) [1].

Для туристів мотивацією відпочинку в сільській місцевості є цілий ряд факторів: єднання з природою, чисте повітря, екологічно чисті продукти харчування, зміна оточення, цілком інші, відмінні від міських, розклад і культура життя, можливість участі в сільськогосподарських роботах і садівництві, догляд за тваринами, участь у зборі дарів природи (ягід, грибів, цілющих трав) і, зрозуміло, що дуже часто є вирішальним при виборі сільської садиби як місця проведення відпустки, значно дешевший відпочинок порівняно з готелями та великими туристично-відпочинковими комплексами [2].

Таким чином, екологічні умови, збереження культурних традицій, курортні зони Миколаївської області - Коблево, Рибаківка, Очаків; історичні та археологічні пам'ятки Миколаївської області, зокрема Музей

суднобудування і флоту; Свято-Миколаївський собор, Офіцерські збори, Миколаївська астрономічна обсерваторія, Миколаївська церква, кафедральний собор Свято-Різдва Богородиці, Яхт-клуб; Чорноморський біосферний заповідник, Національні природні парки «Бузький Гард» та «Білобережжя Святослава»; регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса»; найкращий в Україні зоопарк сприяють відпочинку на селі, перспективи його розвитку та виходу з кризової ситуації.

В сьогоденні складних економічних умовах, особливо в важкому стані опинилися малі міста та селища. Для багатьох органів місцевого самоврядування джерелом розвитку може стати наявність унікальних природних ресурсів або об'єктів історико-культурної спадщини. Одним із перспективних видів діяльності є зелений туризм, який передбачає об'єднання зусиль приватних власників для надання послуг відпочиваючим [2].

Розвиток і розповсюдження зеленого туризму як окремого виду підприємницької діяльності сприяє [2]:

- зайнятості осіб, вивільнення з інших галузей; створенню нових робочих місць, особливо для жінок;
- збільшенню доходів сімей за рахунок наданих послуг і реалізації продуктів, вироблених в приватному господарстві;
- поліпшення благоустрою та інженерному облаштуванню садиб, розвитку соціальної інфраструктури відповідної території;
- збереженню екологічного стану територій та місцевих пам'яток історико-архітектурної спадщини, відродженню народних звичаїв;
- поліпшенню якості послуг;
- наповненню місцевих бюджетів.

Починаючи з грудня 2009 р. в Миколаївській області діє регіональна галузева рада підприємців з питань туризму, створена Розпорядженням

голови облдержадміністрації «Про утворення регіональної галузевої ради підприємців з питань туризму» №474 від 14.12.09.

У Миколаївській області створено три туристично-інформаційні центри, що діють в м. Миколаєві та м. Вознесенську. Основним завданням таких центрів є збір, впорядкування та надання інформації про туристичні ресурси та послуги, що надаються на території області відпочиваючим та туристам. Крім того, у 2009 р. створено сайт туристично-інформаційного центру Миколаївської області, метою якого є презентація «Миколаївщини як території, привабливої для туризму та відпочинку» для громадян України та іноземців.

Найбільш повне й оптимальне задоволення туристських потреб здійснюється через розгалужену систему засобів розміщення, що проходять процедуру підтвердження відповідності міждержавним стандартам, правилам обов'язкової сертифікації готельних послуг та послуг харчування. У Миколаївській області (за даними органів статистики) працює 121 готель на 6641 номерів [3].

Всього в Миколаївській області за даними управління статистики протягом літнього оздоровчо-туристичного сезону 2010 р. діяло 185 санаторно-курортних (оздоровчих) закладів загальною кількістю 29065 ліжок (місць), з них:

- на території м. Миколаєва – 7 закладів на 867 ліжок (місць);
- в Березанському районі – 122 закладів на 18160 ліжок (місць);
- в Очаківському районі – 37 закладів на 5393 ліжок (місць);
- в м. Очаків – 17 закладів на 4466 ліжок (місць);
- в м. Южноукраїнськ – 1 заклад на 119 ліжок (місць).

Велика кількість об'єктів туристичного інтересу, а саме: музеїв, пам'яток історії, архітектури та монументального мистецтва створює чудові умови для проведення екскурсійної діяльності і розвитку туризму. Щороку музейні заклади відвідують понад 300 тис. осіб, для яких організовується близько 5,5 тис. екскурсій [3].

Справжньою окрасою Миколаївщини є її природо-заповідний та природоохоронний фонд. На сьогоднішній день на території Миколаївської області знаходяться частина Чорноморського біосферного заповідника, два Національних природних парки «Бузький Гард» (регіональний ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя») та «Білобережжя Святослава» (регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса»), один природний заповідник (Єланецький степ), два регіональні ландшафтні парки (Приінгульський та Тилігульський) та 46 заказників, які є дуже цікавими для іноземних туристів, і відвідавши їх, неможливо залишитись байдужим до такої краси.

Для того, щоб систематизувати окреслене коло проблем та переваг розвитку сільського зеленого туризму в Миколаївській області нами здійснено SWOT-аналіз стану цього виду діяльності, за результатами якого рекомендуємо:

- провести уніфіковану категоризацію відпочинкових осель, враховуючи особливості Миколаївської області;
- розробити заходи (передусім анімаційні) для збільшення тривалості перебування відпочиваючих у сільських оселях;
- розробити зміст тренінгів для потенційних господарів агросель та сільських працівників, задіяних в агротуристичному сервісі;
- створити веб-сторінку Миколаївської області як терену сільського туризму;
- створити інформаційні центри, які б займалися збором і оперативним поновленням інформації про власників агросель, атракційні місця, стан наповненості наявних агросель, кон'юнктуру цін та іншої інформації, необхідної для туристів;
- розробити заходи з поліпшення іміджу Миколаївської області як терену відпочинку, оздоровлення й духовного екозбагачення особистості,

зокрема такі, як публікація рекламних проспектів, виступи у ЗМІ, проведення різноманітних рекламних акцій тощо.

Управління розвитком туризму на сільських теренах Миколаївської області має враховувати такі об'єктивні обставини:

1. Не всі сільські місцевості можуть бути об'єктом сільського зеленого туризму.
2. Не всі сільські громади можна залучити до розвитку сільського зеленого туризму.
3. Не всі форми туристичної діяльності прийнятні у кожній місцевості.
4. Мають бути ліміти у розвитку кількості агроосель у кожній окремо взятій місцевості.
5. Використовувати спеціальні механізми управління з метою зменшення негативного впливу відвідувачів на довкілля.

Висновки. Водночас перспективи розвитку сільського відпочинку у Миколаївській області виглядають потенційно сприятливими з огляду на наявність значних рекреаційних ресурсів.

Доцільно відзначити, що власники осель "сільського зеленого туризму" повинні оберігати свій туристичний продукт через збереження невідновлюваних природних ресурсів. Вони повинні посилити свою діяльність, орієнтуючись на клієнтів, зацікавлених у екологічному та соціальному туризмі. Серед потенційних можливостей можна назвати народні промисли, традиційні страви, розваги, тури у супроводі гіда, сільські тури, надання інформації про місцевість та інші види туристичного продукту, які пов'язані з традиційним місцевим укладом.

У більшості країн Європи завдяки зеленому сільському туризму розв'язується дуже багато проблем соціально-економічного розвитку села. Він розширює сферу зайнятості сільського населення, створює нові робочі місця – особливо для жінок. Збільшення чисельності відпочиваючих стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби

побуту, відпочинково-розважальних тощо. Окрім того, розширюються можливості сільського населення реалізувати продукцію особистого підсобного господарства.

Насамкінець, зазначимо, що лише сільський зелений туризм у сучасних економіко-демографічних умовах здатний реально допомогти підвищити соціально-економічний стан селам Миколаївської області, адже наша область має значний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рутинський М.Й. Сільський туризм: навч. посіб. / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінко– К.: Знання, 2006. – 271 с.
2. Інформаційний бюлетень. Цільова програма «Зелений туризм» /за ред. Васевича Т.В. 2005.-№4. –48 с.
3. Офіційний сайт Миколаївської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oga.mk.ua>

УДК 504.062.753.2:678

ЕКОЛОГІЧНИЙ ГУДВІЛ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ю. В. Гаркуша, магістр

Науковий керівник: асистент Т.О. Чайка

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано необхідність виділення екологічного гудвілу аграрного підприємства. Досліджено сучасний вітчизняний стан та враховано зарубіжний досвід становлення сільськогосподарських виробників органічної та екологічної продукції.

***Ключові слова:** екологічний гудвіл, екологічна політика, органічне виробництво, екологічно чисте виробництво.*

Постановка проблеми. Сьогодні розвиток органічного виробництва є одним із найбільш пріоритетних у галузі сільського господарства. Кількість населення, яке має можливість купувати екологічно чисту продукцію, навіть незважаючи на її вищу вартість, щороку зростає. Тому створення екологічного гудвілу, як на рівні підприємства, так і на рівні товару, є важливою складовою концепції стратегічного розвитку кожного сільськогосподарського підприємства. Формування репутації аграрного підприємства як виробника екологічно чистої продукції дозволить сформувати стійкі конкурентні позиції, що у нестійких економічних умовах особливо актуально.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що комплексні дослідження запровадження екологічного гудвілу на сільськогосподарському підприємстві у працях вітчизняних науковців практично відсутні. Дослідженням екологічних аспектів соціальної відповідальності бізнесу присвячені праці таких зарубіжних та вітчизняних науковців, як Е. Кагнері, М. Портер, Д. Рокфеллер,

М. Фрідмен, О. Лазоренко, Т. Малеева, В. Радаєв, В. Смиков та інші.

Метою статті є обґрунтування необхідності формування екологічного гудвілу як основного елементу вартості сільськогосподарського підприємства

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. вартість підприємства найчастіше дорівнювала сумі його матеріальних активів, часто залежала від його фінансового становища та прибутковості у майбутньому. Наприкінці 70-х рр. балансова вартість підприємства складала приблизно 95% його ринкової вартості, в кінці 90-х рр. – лише 28% ринкової вартості, у 2000 р. – близько 15%. Реальність доводить, що успіх господарюючого суб'єкта сьогодні значною мірою залежить від

управління нематеріальними активами та здатності створювати вартість на основі знань. Отже, на сучасному етапі розвитку екологічний гудвіл стає важливим фактором інвестиційної привабливості сільськогосподарського підприємства.

Необхідно відзначити, що сучасні науковці досить часто ототожнюють поняття «репутація», гудвіл» та «імідж», основні дефініції трактування яких наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Сутнісна характеристика трактувань репутації, іміджу та гудвілу фірми

№	Репутація	Імідж	Гудвіл
1	Сформована загальна думка про переваги та недоліки фірми	Образ; формування стійкого позитивного враження про товар, послугу підприємства, що виготовляє та реалізує товар	Умовна вартість ділових зв'язків фірми; грошова оцінка престижу сукупних ресурсів
2	Уявлення партнерів про фірму, яке сприяє її діяльності та враховується в умовах господарювання	Сума вражень, «образ» товару (послуги) фірми, що виробляє або продає товар (послугу), та яке забезпечує положення фірми на ринку, відданість покупця фірмовій марці	Оцінка фірми або бізнесмена з боку контрагентів, споживачів
3	Загальна думка, що склалася про позитивні якості або недоліки товару, та юридичної особи в цілому	Образ товару, послуги, підприємства, фірми тощо, сукупність асоціацій і вражень про них, які формуються у свідомості покупців і які визначають їх становище на ринку	Нематеріальні активи фірми, компанії (репутація, зв'язки, способи маркетингових досліджень тощо)
4	Загальна думка про переваги та недоліки організації у сфері ділового обігу, що стимулює клієнтів продовжувати користуватися її продукцією та може приносити додатковий прибуток	Стійкий емоційно забарвлений образ, що формується у свідомості цільових груп у результаті сприйняття інформації про організацію	Грошова вартість репутації як нематеріального активу компанії

Джерело: [2, 3, 4]

Американською компанією GMIPoll було проведено дослідження з метою виявлення ставлення світових споживачів до брендів. В опитуванні взяли участь 500 осіб з 17 країн світу, за результатами якого було виявлено, що для споживачів більшості країн основним критерієм оцінки бренду є екологічна політика підприємства. Близько 60% респондентів з Данії та Німеччини, і три чверті японців вважають боротьбу із забрудненням навколишнього середовища найважливішим завданням світових виробників.

Науковці екологічний гудвіл визначають як сукупність матеріальних та нематеріальних переваг підприємства, здатних приносити останньому економічний прибуток в результаті виробництва продукції з дотриманням екологічних стандартів, без генетично модифікованих організмів, та забезпечення максимально безвідходного виробництва [3].

У сільськогосподарському виробництві до матеріальних складових екологічного гудвілу, на нашу думку, можна віднести такі:

- впровадження передових наукових розробок і технологій з метою підвищення рівня корисного використання сировинних ресурсів при максимально можливому випуску продукції;

- досягнення високого рівня екологічної безпеки;

- підвищення екологічної безпеки виробничих об'єктів, зниження негативного впливу на навколишнє природне середовище шляхом підвищення надійності технологічного устаткування, забезпечення його безпечної та безаварійної роботи;

- підвищення ефективності виробничого контролю та екологічного моніторингу на основі впровадження сучасних інформаційних технологій і методик тощо.

Актуальність екологізації сільськогосподарського виробництва повинна стати стратегією на рівні кожного товаровиробника. Це пов'язано із тим, що сільське господарство здійснює близько 14% викидів загальносвітових парникових газів, крім того, спостерігається значне

забруднення сільськогосподарських земель через нераціональне внесення добрив, а 49 із 170 пестицидів, які застосовуються в Україні, взагалі є особливо небезпечними [6].

Отже, з метою захисту навколишнього природного середовища, як на міждержавному і національному рівні, так на рівні кожного окремого підприємства, необхідно здійснити ряд заходів (табл. 2):

Таблиця 2

Складові відновлення і зберігання природного (біологічного) потенціалу екосистем країн світу (проголошені Кіотським протоколом)

Рівні дій	Заходи
На міждержавному рівні	Узгодження та затвердження довгострокових програм і планових заходів щодо відновлення і збереження окремої екосистеми
	Установлення для окремої держави квот на викиди забруднюючих речовин із щорічним їх посиленням та доведенням до нормативного рівня, а також квот на вилучення природних ресурсів з екосистеми
	Встановлення економічних санкцій за порушення квот
	Встановлення взаємовідносин між державами при реалізації екологічних програм
На державному рівні	Виконання прийнятих міжнародних екосистемних угод у галузі розвитку навколишнього середовища
	Забезпечення гармонізації прийнятих природоохоронних законодавчих актів, екологічних норм і стандартів, екологічний моніторинг
	Здійснення поетапної перебудови господарського механізму управління відповідно до проголошених пріоритетів розвитку економіки світу, прав людини на здорове навколишнє середовище
На рівні товаровиробника	Особиста відповідальність за впровадження екологізації сільськогосподарського виробництва, забезпечення еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів, збереження і можливість відновлення водних, лісових ресурсів та атмосфери

Джерело: [6]

На нашу думку, згідно з вітчизняною практикою необхідно розрізняти "екологічну" та "органічну" продукцію, враховуючи її біологічне походження. Так, екологічна продукція – це

сільськогосподарська продукція, яка не містить радіонуклідів, важких металів, залишків пестицидів та ксенобіотиків в кількостях, що перевищують гранично допустимі концентрації (ГДК), має відповідну сертифікацію та обов'язкова для щоденного вживання для забезпечення повноцінного харчування.

Органічною продукцією доцільно вважати продукцію з оздоровчими властивостями, процес виробництва, переробки та зберігання якої відповідає українським або європейським стандартам органічного виробництва. Органічна продукція за визначенням більш безпечна для людського організму за своїми санітарно-гігієнічними характеристиками, ніж продукція традиційного сільського господарства [7].

Однак, виробництво екологічної продукції в нашій державі перебуває переважно на стадії становлення, що пов'язано з недостатнім його фінансуванням через відсутність державного регулювання. Так, сьогодні у Верховній Раді України знаходиться на затвердженні Закон України «Про виробництво та обіг сільськогосподарської продукції та сировини», який було прийнято у цілому 18 вересня 2012 р. В той же час,

В той же час, звдяки ефективному та раціональному використанню ресурсів, екологоорієнтований розвиток надає підприємству такі переваги:

- 1) економія ресурсів завдяки їх раціональному використанню;
- 2) скорочення часу на одержання дозволів та зменшення обсягів робіт, пов'язаних з одержанням ліцензій;
- 3) зменшення витрат на покриття ризиків екологічних платежів;
- 4) покращення ринкового потенціалу;
- 5) підвищення загального іміджу підприємства;
- 6) зростання вартості нематеріальних активів підприємства та його вартості в цілому.

Також органічна продукція має, як правило, вищу собівартість, а тому виробник змушений продавати її за вищою ціною для отримання позитивного фінансового результату. Але екологічно орієнтоване

підприємство формує поряд із цим імідж та має своїх споживачів, здатних платити вищу ціну за безпечну екологічну продукцію.

Органічне сільське господарство сьогодні все частіше визначають як виробничий метод майбутнього. Відповідно до розрахунків Продовольчої і Сільськогосподарської Організації ООН [1], агроекологічний потенціал України є одним із найвищих у світі. Звичайно, органічне сільське господарство в нашій державі перебуває на стадії становлення та розвитку, але воно повинно в цілому стати стратегією економіки. На нашу думку, поряд із переходом на екотехнології у виробництві, важливим є становлення екологічного гудвілу сільськогосподарських підприємств – як на рівні економічного агента, так і на рівні товару.

Висновок. Україна долучається до світових тенденцій розвитку екологічно чистої продукції. Виробництво такої продукції надає сільськогосподарському виробнику ряд переваг: соціального, економічного та екологічного характеру, а продукція такого типу має високий рівень якості.

Сьогодні у світі спостерігається чітка тенденція посилення ролі нематеріальних активів у структурі вартості підприємства. Тому, поряд із значним потенціалом, позитивна репутація українських виробників органічної продукції дозволить їм вийти на світовий ринок та забезпечити нашу державу екологічно чистою продукцією. Актуальність подальших досліджень полягає у пошуку не лише теоретичних а, перш за все, практичних шляхів вирішення основних проблем становлення ринку органічної продукції в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Христенко О.А. Екологічний моніторинг виробництва сільськогосподарської продукції як конкурентна перевага країн-виробників

/ О.А. Христенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer27/842.pdf>

2. Шувар І. Біологізація землеробства – стратегічний напрям формування ринку екологічно чистої продукції / І. Шувар // [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.viem.edu.ua/konf_V4_1/art.php?id=0507

3. Махнуша С.М. Маркетинг інновацій та екологічний брендинг: аналіз зв'язку /

4. С. М. Махнуша // [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_1_36_44_0.pdf

5. Тарасенко С. В. Екологічний гудвіл як елемент вартості сучасного підприємства / С. В. Тарасенко // [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vsna/ekon/2010_5_1/Tarasenko.pdf

6. Вишнеvsька О. М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціальн-економічні та екологічні аспекти: [Монгорафія]. – Миколаїв. – 2011. – 487 с.

7. Чайка Т.О. Сутність та значення органічної продукції в системі конкурентоспроможного аграрного виробництва / Т.О. Чайка // Формування конкурентоспроможного виробничого потенціалу сільського господарства в умовах глобалізації розвитку: міжнародна науково-практична інтернет-конференція, присвяч. 195-річ. ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 14-23.2011 р. : тези допов. — Харків, 2011. — С. 149—150.

УДК63:339.727.24

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА МИКОЛАЇВЩИНИ

А.О.Глухман, магістр

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто засади інвестиційної діяльності у сільському господарстві України та проведено аналіз інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційна привабливість, сільське господарство, аграрний сектор.*

Постановка проблеми. Інвестиції в сільське господарство Миколаївської області є найбільш привабливим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Однак їх обсяг та рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки чинників нестабільності політичної ситуації і законодавчої бази, низька інвестиційна привабливість українського агропромислового комплексу для іноземних інвесторів та ін.

За підрахунками фахівців Інституту аграрної економіки УААН, потреба щорічного залучення в сільське господарство іноземних інвестицій досягає 3 млрд доларів США. Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення інвестицій в агропромисловий комплекс України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є невідкладними завданнями, які вимагають негайного вирішення. При обмеженості інвестиційних ресурсів визначення джерел фінансування, організаційно-економічних механізмів їх залучення та покращення привабливості інвестиційного клімату залишаються основними факторами, на основі яких необхідно формувати інвестиційні стратегії підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою шляхів покращення інвестиційної привабливості підприємств сільського господарства займаються провідні науковці: О.Тарасова, Т.Арбузова, В.Андрійчук, Б.Губський, С.Дусановський, А.Єпіфанов, І.Сало, В.Касянюк, М.Кісіль та ін. Однак, зважаючи на невирішеність основних проблем, дане питання потребує подальшого розгляду.

Постановка завдання. Метою дослідження визначає актуальність вивчення проблем активізації інвестиційних процесів на регіональному і національному рівнях, пошуку ефективних джерел фінансування та покращення інвестиційної привабливості, а також механізмів залучення інвестиційних ресурсів та оцінка результатів інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після вступу України у СОТ збільшилися можливості інтеграції вітчизняної економіки до світового ринку. Трансформаційні й інтеграційні процеси потребують негайного реформування усіх галузей економіки з врахуванням їх регіонального розвитку і продовження руху шляхом реформ до економічного зростання та піднесення. Однак, інтеграційні процеси відбуваються непросто, часто гальмуються через непрофесійність, інертність керівників та державних службовців.

Взагалі поняття «інвестиція» походить від лат. «investio», що перекладається як: одягати, вкладати, примножувати. У ширшому розумінні воно означає вкладення певних ресурсів з метою одержання майбутніх вигод, або вкладення капіталу в галузь економіки країни за її межами [5, с.12]. У більшості визначень поняття «інвестиції» простежується взаємозв'язок двох сторін одного процесу: витрачання ресурсів і одержання результату.

Доцільно відзначити, що результат від інвестування повинен бути достатнім для відшкодування суб'єктові інвестування завданих витрат і забезпечити приріст капіталу, одержання інших благ чи вигод [1, с. 24-25]. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991р. інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток або досягається соціальний ефект [2, с. 16].

У цілому, з врахуванням даних уточнень поняття «інвестиції» можна трактувати як вкладення грошових, матеріальних та

інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької й інших видів діяльності з метою одержання прибутку або досягнення інших вигод.

Об'єктом інвестиційної діяльності є будь яке майно, в тому числі: основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права. Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвестори й учасники) – громадяни й юридичні особи України та іноземних держав.

Сучасні умови економічного розвитку потребують проведення активної політики по залученню вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку та створення на державному рівні законодавчої бази у сфері регулювання інвестиційної діяльності й підвищення її привабливості.

Аналіз практики іноземного та вітчизняного інвестування свідчить, що прийняття рішення щодо інвестування інвестор враховує ряд чинників: -

розміщення об'єкта інвестування відносно основних ринків; наявність розвинутої транспортної інфраструктури; конкурентоспроможність товарів і послуг, які надаватиме об'єкт інвестування; знання ринків збуту; соціально-політичну стабільність; сприятливість екологічної ситуації; готовність влади створювати прийняті умови для іноземних інвесторів [3, с. 64].

Результати дослідження свідчать, що основним проявом світової кризи на сільське господарство стало різке зменшення здатності підприємств привертати фінансування в необхідних розмірах.

Серед регіонів України Миколаївська область за оцінкою соціально-економічного розвитку в 2011 р. посіла 4 місце. За цей період підприємствами Миколаївської області залучено 14,4 млн дол, прямих іноземних інвестицій. Із країн Євросоюзу залучено понад 85% загального обсягу інвестицій, із країн СНД - 8%, решта з інших країн світу.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку Миколаївської області надійшли в 2011 р. з Кіпру та Росії, решта - з Азербайджану, Барбадосу, Канади, Туреччини, Франції. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій становить 175,7 млн дол. Майже всі надходження здійсненні в грошовій формі.

Лідерами за обсягами зростання освоєних інвестицій у сільське господарство порівняно з 2010 роком є лише: Сумська область (збільшення на 31,5%) та м. Севастополь (більше на 19,4%); майже на рівні минулого року спрацювали Миколаївська, Закарпатська та Одеська області (відповідно 99,8 ; 95,9% та 91,3%) [4].

На сьогоднішній день відбувається деяке відновлення інвестиційних процесів в сільському господарстві Миколаївщини. Оскільки світовий ринок капіталу не відновився після піка кризи і повністю відновиться нескоро, також багато інвестиційних фондів мають досвід роботи з українськими компаніями і розуміють, не лише де їх сильні, але і слабші сторони. Багато українських власників розраховують на оцінки своїх компанії на до кризовому рівні, а інвестори не готові оцінювати компанії на такому рівні". Тому в першу чергу постає питання про створення сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняних та іноземних інвесторів .

У світовій практиці напрацьовано універсальний набір заходів, які більшою або меншою мірою використовуються для залучення іноземного капіталу. Серед них найбільш сприятливими є такі методи стимулювання іноземних капіталу вкладень:

- податкові стимули: встановлення прямих додаткових пільг, відстрочка сплати податків за інвестування капіталу; стимули, пов'язані з амортизаційними відрахуваннями; "податкові канікули" які встановлюються на строк від 2 до 10-15 років; звільнення від сплати митних процедур по імпорту обладнання, сировини, комплектуючих виробів;

- фінансові стимули: різного роду субсидії, позики, кредити і гарантії їх надання, державне страхування;
- нефінансові стимули, спрямовані на створення загальних умов ефективного функціонування іноземного капіталу;
- забезпечення необхідними факторами виробництва, інформацією та службами управління щодо розвитку транспорту та інших комунікацій [5, с.22] .

Створення сприятливого інвестиційного клімату - головна умова успішного залучення та використання іноземного капіталу в сільськогосподарських підприємствах України.

Для виведення сільськогосподарських підприємств із інвестиційної кризи та забезпечення помірною або інтенсивною інноваційною розвитку необхідно щорічно забезпечити активний приплив інвестицій і поступальне збільшення їх обсягу, що неможливо без максимального залучення іноземних інвестицій.

Зважаючи на те, що існуюча система показників оцінки ефективності інвестицій не відповідає вимогам функціонування ринку, слід використовувати методи оцінки ефективності інвестиційних проектів з розрахунком системи показників, які враховують економічні інтереси національних товаровиробників, вітчизняних інвесторів та державні інтереси, що виражаються у підтримці та розвитку сільського господарства, створенні додаткових робочих місць за проектом та обсязі сплачених податків, передбачених проектом.

З метою підвищення ефективності стратегій реального інвестування підприємствам необхідно більше уваги приділяти пріоритетним напрямкам політики інвестування підприємств галузі, до яких відносяться: залучення іноземного капіталу, технічне переоснащення, фінансово-кредитна підтримка (державні програми фінансування, банківське кредитування, іпотечні кредити, створення спеціалізованого аграрного банку), лізинг, впровадження механізмів

фондового ринку (корпоратизація, акціонування, випуск похідних цінних паперів).

Висновки. Активізація інвестиційного процесу, зростання прямих капітальних вкладень в сільське господарство, є одним із головних інструментів успішного проведення економічних реформ в Україні. Підсумовуючи сказане зауважимо, що інвестиційне середовище на сьогодні не сприяє поживленню інвестиційної діяльності в аграрному секторі України. Зокрема, велика частка тіньового сектора, низький рівень віддачі на вкладення. В той же час прямі іноземні інвестиції сьогодні для Миколаївщини є надзвичайно необхідними і можуть стати «рятівним колом» на шляху до ефективного сільського господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гомольська В.В. Організаційно-економічні аспекти поліпшення інвестиційного клімату регіону / В. В. Гомольська // Регіональна економіка. – 2003. – №3. – С. 64.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. – К. : Парлам. вид-во, 2007. – С. 173 – 180.
3. Мельник О.О. Інвестиційний клімат в Україні / О.О. Мельник // Фінанси України. – 2010. – №8. – С. 61-65.
4. Стан інвестування АПК за період січень-грудень 2011 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики України – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?8932>.
5. Бочаров В.В. Інвестиції: учебник для вузов / В.В. Бочаров, – П. : КНОРУС, 2009. – 23 с.

УДК 336.71:336.77

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Ю.О. Гришук, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сутність фінансової стійкості банківської системи України. Обґрунтовано теоретичні засади фінансової стійкості комерційних банків та визначено основні механізми управління нею.

Ключові слова: *банк, банківська система, фінансова стійкість, стабільність, банківські ризики.*

Актуальність проблеми. В умовах економічної глобалізації, коли у різних країнах мають місце валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення їх стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. При цьому визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є їх фінансова стійкість та стабільний розвиток. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблематики займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема аналізу, оцінці та визначенню шляхів забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці, як Е.Дж. Долан, Р.Дж. Кемпбелл, Р.Л. Міллер, П.С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж.К. Ван Хорн. Ними обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, її показники та критерії. Також доцільно визначити значні напрацювання російських науковців (щодо визначення основних факторів, методів оцінки й аналізу фінансової стійкості): Л.П. Белих, М.З. Бора, В.В. Іванова, С.І. Кумок, Ю.С. Масленченкова, Г.С. Панової, Л.С. Сахарової, О.Б. Ширінської, Г.Г. Фетисова.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За своєю природою банки пов'язані з грошовими та кредитними відносинами. Саме на основі цих відносин і зародилося таке специфічне утворення як банк. Ці відносини – головна сфера діяльності банків, які призначені забезпечувати їх належну організацію. Роль банків в організації грошових та кредитних відносин є пріоритетною порівняно з іншими фінансовими інститутами. Банки, перебуваючи у центрі економічних відносин, що набувають грошово-кредитного характеру, не лише на мікроекономічному рівні перерозподіляють вартість між господарюючими суб'єктами, а й забезпечують належні умови регулювання грошових і кредитних відносин в економіці країни загалом [3].

Стосовно фінансової стійкості банків існує досить багато підходів до її визначення. Проаналізувавши підходи до визначення сутності фінансової стійкості, виокремимо кілька напрямів, відповідно до яких [5]:

1. Фінансову стійкість розглядають як відповідність сукупності критеріальних (оптимальних) значень певних фінансових показників.
2. Фінансову стійкість аналізують як динамічну категорію “системи трансформації ресурсів і ризиків”.
3. Фінансову стійкість ототожнюють із ліквідністю і платоспроможністю.
4. Фінансову стійкість ототожнюють із прибутковістю.
5. Фінансову стійкість розглядають як складову загальної стійкості комерційного банку.

Так, Г.С. Панова, О.Д. Заруба, С.А. Святко, Р.І. Шиллер, віднесені до першого напрямку, обґрунтовують фінансову стійкість комерційного банку з точки зору ключових параметрів, що характеризують окремі аспекти його

фінансового стану [4]. Ю.С. Масленченков, В.В. Вітлінський, О.В. Пернарівський фінансову стійкість розглядають як “відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, що синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості: обсягу й структури власних засобів, рівня доходів і прибутку, норми прибутку на власний капітал, достатності ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення банком доданої вартості” [6].

Схоже за змістом визначення фінансової стійкості запропонував Р.І. Шиллер [4]. Необхідно зазначити, що повна орієнтація на планові показники, а саме відповідність (невідповідність) останнім при визначенні фінансової стійкості є певною мірою некоректною, оскільки їх не обов’язково точно розраховують.

Відповідно до другого напрямку, фінансова стійкість – це “динамічна, інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів і ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ” [6, с. 42]. Слід зауважити, що дане визначення видається дещо абстрактним, оскільки в ньому чітко не пояснено, у чому ж суть “повноцінної трансформації ресурсів і ризиків”. Окрім цього, незрозумілою є причетність до таких важливих параметрів банківської діяльності, як ліквідність і платоспроможність, які безпосередньо стосуються визначення фінансової стійкості банку. З урахуванням того, що банк – складна динамічна система, яка постійно розвивається, варто погодитися з тим, що фінансова стійкість є динамічною категорією.

До третього напрямку належать автори: Н.Г. Антонова, М.А. Песселя, В.Г. Андрєва, Н.Н. Захарова, у працях яких поняття “фінансової стійкості” ототожнюється з ліквідністю та платоспроможністю [1; 5]. Так, дані показники справляють значний вплив на фінансову стійкість, оскільки,

лише маючи достатній рівень ліквідності та платоспроможності, банк можна вважати фінансово стійким, проте ототожнювати дані поняття недоцільно, оскільки “фінансова стійкість” – ширше поняття. Зокрема, як зазначає В.В. Вітлінський, “платоспроможність – це, у свою чергу, складова частина показника фінансової стійкості банку. А ліквідність та прибутковість – показники (критерії), що деталізують поняття платоспроможності комерційного банку” [3 с. 43]. Зауважимо, що стан неліквідності є порівняно небезпечним для банку, оскільки може призвести до втрати довіри з боку вкладників і кредиторів банку. У подальшому це спричиняє неплатоспроможність, що свідчить про кризову ситуацію для банку.

На думку деяких авторів, які представляють четвертий напрям, зокрема, В.В. Пантелеєва та С.П. Халяви, Л.П. Белих поняття фінансової стійкості деякою мірою ототожнюється з прибутковістю банку [2]. Зокрема, як зазначив Л.П. Белих, “рівень фінансової стійкості визначає прибутковість банку та його здатність виплачувати дивіденди за акціями”[2 с. 194]. В.В. Пантелеєв та С.П. Халява наголосили, що “своєрідним відображенням стійкого перевищення доходів над витратами і є фінансова стійкість”[2 с. 198]. Так, прибуток має безпосереднє відношення до фінансової стійкості, сприяє підвищенню її рівня, оскільки дає змогу нарощувати капітал, покривати певні збитки. Проте ототожнення даних понять не розкриває сповна зміст фінансової стійкості, що є ширшим поняттям.

Слід зауважити, що для визначення впливу рівня прибутковості на фінансову стійкість необхідно враховувати періодичність, обсяги та джерела отримання прибутку, а не лише констатацію факту прибутку як такого. Оскільки, по-перше, для забезпечення фінансової стійкості пріоритетне значення має саме стабільність отримання прибутку; по-друге, як відомо, високі прибутки асоціюються з підвищеним рівнем ризику, що, у свою чергу, ставить під загрозу фінансову стійкість комерційного банку;

по-третє, банки мають дотримуватися раціонального механізму розподілу прибутку, зокрема на поповнення резервних і страхових фондів, що теж є важливим фактором при забезпеченні фінансової стійкості.

Сплата дивідендів у цілому також ще не є свідченням фінансової стійкості банку, оскільки часто високі дивіденди, як і високі ставки за строковими

депозитами, пропонують проблемні банки – для залучення більшої кількості інвесторів. Зокрема, дивіденди виплачують за рахунок нерозподіленого прибутку, який є важливим компонентом забезпечення його фінансової стійкості. Банки мають обов'язково зберігати баланс між часткою виплати дивідендів і рівнем капіталізації прибутку, що безпосередньо впливає на достатність капіталу як факторної ознаки стійкого фінансового стану комерційного банку.

Деякі науковці, що представляють п'ятий напрям, розглядають фінансову стійкість як складову стійкості (в широкому розумінні) банку, до якої окрім фінансової, введено капітальну, комерційну та організаційно-функціональну стійкість. Зокрема капітальну стійкість вважають базовою у забезпеченні загальної стійкості, її основою є власний капітал банку, який забезпечує його стійкість у кризових ситуаціях (створення резервів для непередбачуваних збитків, повернення депозитів). Він – основа ефективного функціонування та джерело розвитку банку і виконує три важливі функції: захисну, оперативну та регулюючу. Отже, організаційно-функціональна стійкість відображає адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі.

Таким чином, розглянувши найбільш поширені підходи до визначення фінансової стійкості комерційних банків, можемо зробити висновок про те, що кожен із них окремо та всі вони в сукупності формують фінансову стійкість банківської системи. З цієї точки зору ми пропонуємо визначати фінансову стійкість банківської системи як певний інтегральний показник, який характеризує здатність банківської системи

ефективно протидіяти негативним екстерналіям та інтерналіям, а також можливість банківської системи швидко і з найменшими втратами подолати наслідки фінансової кризи шляхом застосування її адаптаційного механізму.

Запропонований нами підхід до трактування фінансової стійкості банківської системи дасть змогу запропонувати нові шляхи розвитку механізмів управління фінансовою стійкістю окремих банків (шляхом врахування інтеграційного впливу на фінансову стійкість банківської системи) та розробити пропозиції щодо побудови дієвого адаптаційного механізму банківської системи з метою протидії актуальним загрозам економічній стабільності України.

Висновки. У ситуації, що склалася, перед банківською системою постає актуальне завдання формування капіталу для забезпечення потреб реального сектора вітчизняної економіки, зокрема й через залучення довгострокового фінансування навіть в умовах кризи ліквідності. Для успішного вирішення цього завдання виникає необхідність в оцінці не тільки ресурсних можливостей банківської системи, а значно більшого кола факторів, які в сукупності визначають потенційну здатність і поточну готовність забезпечити задані темпи економічного зростання за рахунок власних і залучених ресурсів. Таким чином, мова йде про необхідність побудови науково обґрунтованої концепції забезпечення та оцінки фінансової стійкості банківської системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонов Н.Г. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н.Г. Антонов, М.А. Пессель. – М.: Финстатинформ, 1995. – 272 с.
2. Белых Л.П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства/ Л.П. Белых. – М. : Банки и биржи, 1996. – 192 с.
3. Вітлінський В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В.Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48–51.

4. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення [Текст] / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33–36.
5. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку / Є.В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.
6. Шелудько Н.М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н.М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С. 40–43.

РОЛЬ ДОВІРИ КЛІЄНТІВ У СТАБІЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

А.Ю. Коваль, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено сутнісні характеристики довіри як економічної категорії, показано її визначальну роль у формуванні інвестиційно-ощадної поведінки населення. Розглянуто причини зниження довіри населення до банків та тенденції зміни політики під впливом загострення кризи довіри і нестачі кредитних ресурсів. Проаналізовані основні тенденції довіри до банківської системи України. Запропоновані заходи щодо відновлення довіри до банківських установ.

***Ключові слова:** довіра, депозити, комерційні банки.*

Постановка проблеми. Банки відіграють надзвичайно важливу роль в економічній системі, оскільки саме вони забезпечують безперебійність і розширений характер суспільного та індивідуального відтворення, стимулюють підвищення продуктивності використання інвестиційних ресурсів, тим самим стимулюючи економічний розвиток держави. Необхідність створення в Україні сприятливих умов для безперервності

відтворювального процесу та структурних зрушень висуває проблему відновлення довіри до банківської системи. Довіра є одним із найважливіших факторів стабільного функціонування банківської системи країни, своєрідним індикатором попиту на неї. У даному випадку слід розуміти, що поняття довіри охоплює не лише моральний та психологічний аспект, а й носить економічний характер.

Проблема відновлення довіри до банківської системи набуває особливої актуальності у післякризовий період. Адже ефективне функціонування та стабільний розвиток банківської системи будь-якої країни можливі лише за умови високого рівня довіри до банківських установ та політики, яку проводить Національний банк України.

Аналіз останніх наукових досліджень. Активний розвиток вчень про довіру в економічній науці розпочався з другої половини минулого століття такими зарубіжними вченими як: В. Беджетем, А. Блайндером, Н. Зігімелем, Р. Сведбергом, Р. Мертоном, Дж. Пікслем, Дж. Сінкі, А. Цукерманом. Тоді як вітчизняними науковцями приділяється недостатньо уваги даній проблематиці. Серед наукових досліджень, які висвітлюють окремі аспекти, можна виділити таких авторів: О. Лобанову, О. Барановського, Т. Кричевську, Л. Турчина та ін.

Метою статті є аналіз основних тенденцій довіри до банківської системи України та визначення заходів, що сприятимуть відновленню довіри до неї.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні використання традиційних і розроблення нових методів завоювання, підтримки і відновлення довіри стає основою в економічній системі. Як наголошується в річному звіті Національного банку України за підсумками кризового 2008 р., «на ситуацію істотно вплинула штучно спровокована недовіра у населення до фінансового стану окремих банків і банківської системи в цілому» [1].

Отже, для банків, попри теоретичне існування широкого асортименту фінансових інструментів, депозитно-кредитні послуги для населення становлять основний вид їх діяльності. В умовах суттєвої лібералізації фінансових ринків напередодні кризи стала помітною спроба вітчизняних банків переорієнтувати свою ресурсну базу з депозитів фізичних осіб на інші джерела. Це відобразилось у скороченні частки депозитів у структурі зобов'язань комерційних банків майже на 10% у 2007–2008 рр., що суттєво вплинуло на можливості банків у проведенні активних операцій у наступні два роки (подібні процеси спостерігалися і на європейських ринках банківських послуг). Лише поповнивши ресурсну базу за рахунок відновлення частки депозитів фізичних осіб, комерційні банки змогли стримати скорочення кредитного портфеля. Однак, чергове загострення кризи довіри призвело до нового зменшення депозитної бази і не дозволило перейти до нарощення кредитного портфеля у 2011 р.

Такий наочний взаємозв'язок процесів залучення депозитів та надання кредитів фізичним особам під впливом загострення кризи довіри свідчить про виняткову необхідність посилення спрямованості політики банків на роботу з населенням. При цьому саме реакція клієнтів банків на зміну політики та умов розміщення вільних коштів на рахунках та можливостей отримання кредитів є важливим індикатором стійкості та конкурентоздатності вітчизняної банківської системи [2]. Так, за даними GallupWorldview у 2009 р. лише 4% українських респондентів заявили, що вони цілком довіряють фінансовим установам. Для порівняння, у Росії цей показник склав 30%, а в Білорусії – 49%. У Європейському Союзі більше, ніж 20% клієнтів європейських банків взагалі відмовились від послуг кредитних установ або перевели свої активи в інші банки – з надійнішою, на їх думку, репутацією [3].

Згідно з дослідженням Trust Barometer, яке щорічно здійснюється компанією Edelman, найбільш відчутним було падіння довіри до банків у США – на 39% (з 68% у 2007 р. до 29% у 2010 р.). Також кризові явища

значно знизили довіру до банків у Франції, Великобританії та Німеччині. На противагу, рівень довіри до банківських установ у Китаї та Індії продовжує зростати.

Доцільно зауважити, що у 2010 р. ситуація дещо покращилася та стабілізувалася і в Україні, - з початку року прослідковувалося активне нарощування депозитних портфелів банків, що свідчить про повернення довіри до вітчизняної банківської системи (рис. 1).

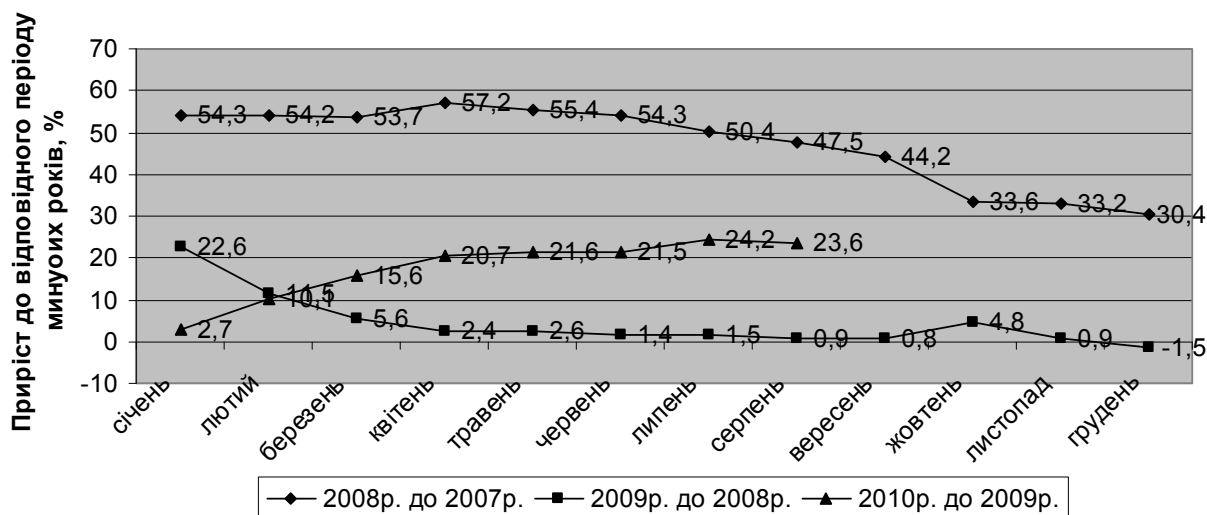

Рис.1 Темпи приросту депозитів фізичних осіб, 2008-2010 рр.

Джерело [3]

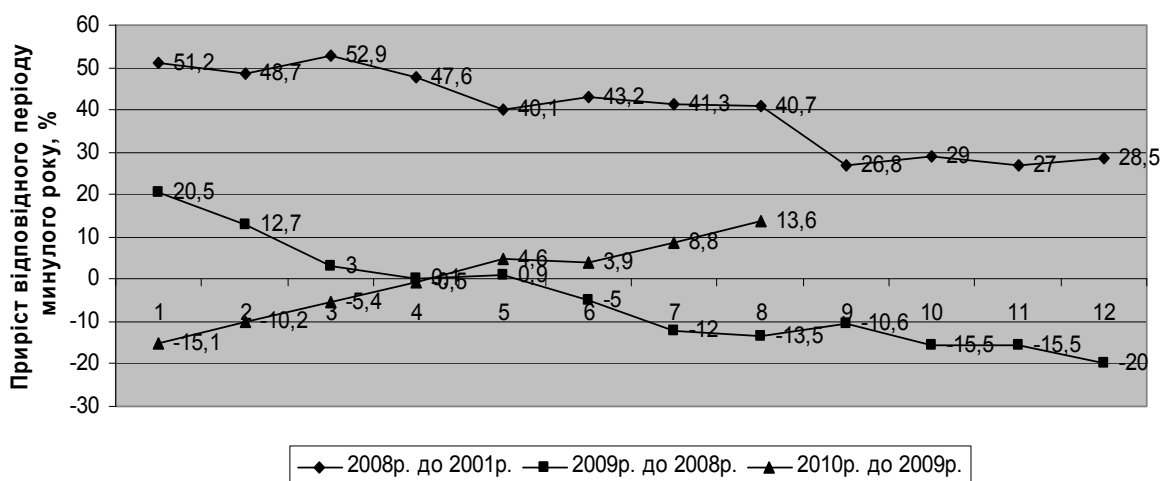

Рис. 2. Темпи приросту депозитів суб'єктів господарської діяльності 2008-2010 рр.

Джерело [3]

Так, на 01.09.2010р. обсяг депозитів фізичних осіб становив 249,5 млрд грн, що на 23,6% більше, ніж у відповідному періоді 2009 р. У свою чергу, обсяг депозитів суб'єктів господарської діяльності зріс на 13,6% та склав 130,7 млрд грн (рис. 2).

У другому кварталі 2010 р. спостерігалось зростання зацікавленості в заощадженнях серед населення. Так, частка користувачів депозитних та ощадних рахунків зросла з 5,9% до 7,1%, а частка тих, хто не планує заощаджувати, зменшилась з 54% до 48% [3].

На початок 2011 р. на тлі стабілізації та покращання фінансових показників комерційні банки почали обмежувати нарощення пасивів та відновлювати кредитну діяльність. Проте, наприкінці лютого 2011 р. темпи зниження депозитних ставок впали, що, враховуючи тенденцію попередніх дев'яти місяців, засвідчило зміну напрямку руху ринку. Найбільш повно ця тенденція проявилася під час суттєвого зростання ставок за короткостроковими депозитами в гривні, яке відбулось у жовтні – грудні, коли ставки зросли на 6,3% – з 12,5% до 18,8%.

Така тенденція свідчить про певне підвищення довіри вкладників до банківських установ, тоді як необхідно зважати на ринкову консервативність значної частини населення, яке більшою мірою орієнтується при виборі банку не на розмір пропонованої процентної ставки, а на можливість надійного заощадження [2].

Отже, першочерговим в умовах сьогодення є відновлення довіри населення на макрорівні, що неможливо здійснити без належної державної підтримки. На сьогодні в Україні об'єктивно виникла потреба в ефективнішій і прогресивнішій системі захисту вкладників. Зокрема доцільно розширити джерела формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за рахунок частини консолідованого прибутку Національного банку, підвищити базову суму гарантованої компенсації, запровадити прогресивну шкалу відшкодування вкладів, а також

диференціювати внески банків залежно від строків та обсягів залучених пасивів.

Окрім захисту коштів дрібних вкладників, система страхування депозитів повинна також захищати безпеку платіжної системи, запобігати виникненню кризових ситуацій, сприяти роботі з проблемними банками тощо. Страхування депозитів – лише один із компонентів системи фінансової безпеки, передбачає також надійний правовий режим, стабільне макроекономічне середовище, дотримання стандартів бухгалтерського обліку й аудиту, адекватну систему ліцензування, належний режим розкриття інформації [4]. Оскільки, потребує вдосконалення система захисту прав клієнтів, які часто порушуються через подання неправдивої інформації про банківські послуги у пресі або інших засобах інформації. У зв'язку з цим, на наш погляд, до основних функцій українського інституту банківського арбітра потрібно віднести:

- а) захист прав споживачів фінансових послуг;
- б) моніторинг рекламних комунікацій.

Не менш актуальним на сьогодні є питання ступеня надійності банківських установ, оскільки достатньо складно спрогнозувати поведінку іноземних інвесторів у вітчизняній банківській системі в умовах поглиблення кризових явищ у світовій економіці. Зокрема, для банків може ускладнитися доступ до фінансування материнських банківських інститутів, можливі проблеми з пролонгацією поточних кредитних угод, підвищиться ціна зовнішніх запозичень, що може негативно позначитись на їхній здатності до кредитування. З великою ймовірністю іноземні інвестори знижуватимуть операційні витрати, а консервативна політика розвитку змусить їх відмовитися від будь-яких агресивних дій з нарощування ринкової частки. Тому можна очікувати більш кардинальних рішень – вихід з українського ринку для підвищення власної ліквідності [5]. Така ситуація може становити загрозу економічній безпеці держави,

спричинену неконтрольованим впливом іноземного капіталу та фінансових ресурсів.

Таким чином, щоб мінімізувати ризики присутності іноземного капіталу, необхідно вжити такі першочергові заходи:

— запровадити жорсткі санкції до банків, які не повертають депозити і затримують платежі клієнтів, а також унеможливити проведення ними спекулятивних і ризикових операцій;

— підвищити рівень капіталізації банків з національним капіталом, у т. ч. шляхом залучення нових акціонерів, збільшення резервного фонду, активізації процесів об'єднання кредитних установ, інтенсивнішого застосування процедури реорганізації шляхом приєднання та злиття малих і нестійких банківських установ;

— удосконалити інструментарій регулювання ліквідності комерційних банків та структуризації збільшення грошової пропозиції, зокрема –через формування сегмента «довгих грошей» шляхом створення спеціалізованих інвестиційних банків.

Висновки. Відновлення довіри громадян та суб'єктів господарювання можливе за реалізації низки загальноєкономічних заходів. По-перше, враховуючи особливості фінансової ситуації в Україні, необхідно переглянути методологію проектування державного бюджету, передбачивши концентрацію видатків на напрямках, які можуть послабити вплив інфляційних чинників, підтримати внутрішній попит на українські товари, втримати рівень зайнятості; підвищити платоспроможність населення шляхом стабілізації виплат заробітної плати. По-друге, поступово скорочувати готівковий обіг, який слугує базою для виплати заробітної плати в конвертах та здійсненні розрахунків і платежів що не проходять через банки та не оподатковуються. По-третє, посилити роль національного банківського капіталу у формуванні інноваційного потенціалу економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іоненко К. Довіра до кредитно-фінансових інституцій як фактор формування індивідуальних інвестиційних стратегій населення / К. Іоненко // Вісник УБС НБУ. – 2010. - № 3 (9). – С.74-78.
2. Брус С.І. Ринок банківських послуг населенню: криза довіри, її наслідки та перспективи подолання/ С.І. Брус, Є.О. Бублик // Український соціум. - 2012. - № 2(41). – с. 51-64.
3. Турчин Л.Є. Роль довіри у стабілізації банківського сектору в після кризовий період / Л.Є. Турчин // Дев'ята всеукраїнська науково-практична конференція "Інноваційний потенціал української науки - ХХІ сторіччя". - 2010.
4. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання: [монографія] / За ред. д. е. н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 384 с.
5. Барановський О. Європейські банки: під тиском боргової кризи / О. Барановський // Вісник НБУ. -2011. - № 12. – С. 16 – 23.

УДК 336.773(477)

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПЛОК В УКРАЇНІ

Лозова О.В., магістр

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості функціонування кредитних спілок в Україні. Досліджено проблеми становлення й розвитку кредитних спілок, а також окреслено перспективи їх діяльності на вітчизняному грошовому ринку.

Ключові слова : кредитні спілки, фінансові послуги, кредитно-фінансові кооперативи, кредит, небанківські фінансові інститути

Актуальність проблеми. Однією із проблем функціонування економіки України є нерозвиненість фінансової інфраструктури, що

обмежує процес трансформації заощаджень в інвестиції та гальмує економічне зростання. У вітчизняній економіці залучення гоподарювання суб'єктами фінансових ресурсів є дорогим, що зумовлено, зокрема, низьким рівнем розвитку інституційних елементів фінансової інфраструктури, в тому числі небанківських фінансових інститутів. Тому особливого значення сьогодні набуває як кількісне зростання фінансових посередників, так і підвищення ефективності їхньої діяльності; важливо розвивати не тільки банківські установи, а й небанківські фінансові інститути різних видів для забезпечення повноцінного функціонування фінансової інфраструктури, що слугуватиме запорукою економічного зростання. Окреслені проблеми ще більше загострилися в умовах фінансової кризи та кризи банківської системи України. Усе це визначає актуальність і необхідність дослідження питань подальшого розвитку кредитного ринку й, зокрема, функціонування небанківських кредитних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми становлення й розвитку інституту фінансового посередництва в умовах перехідної економіки присвячені праці багатьох вітчизняних науковців:

О. Василика, Н. Внукової, Б. Івасіва, В. Корнєєва, М. Крупки, Б. Луціва, І. Лютого, І. Малого, А. Мороза, С. Науменкової, А. Пересади, М. Савлука, В. Ходаківської, В. Шелудько та ін. Утім, в українській економічній літературі ще немає комплексного дослідження функціонування інституту небанківських фінансових посередників.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей функціонування кредитних спілок в Україні, виявлено проблеми їх становлення та розвитку, визначено перспективи.

Виклад основного матеріалу. В Україні кредитні спілки, незважаючи на те, що після їх відновлення минуло небагато часу, поступово займають нішу на ринку кредитування населення. Останніми роками в розвитку таких спілок спостерігаються як позитивні, так і

негативні тенденції. Втім, позитивна динаміка розвитку кредитних спілок унаслідок кризи кредитної системи була зведена нанівець.

Основними проблемами, що перешкоджали розвитку кредитних спілок є [1] :

- наявність “негативного” сектору, порушення кооперативних принципів у діяльності значної кількості кредитних спілок;

- недосконала структура кредитного портфеля, політика формування та управління активами й пасивами, відповідні процентні ставки, недостатнє впровадження нових видів послуг і ринкових інструментів, відсутність узгодженої довготермінової ринкової стратегії;

- недостатній доступ до дешевих і довгих ресурсів, неналежний сервісний супровід, відсутність механізмів підтримання фінансової стабільності кредитних спілок та гарантування вкладів їх членів, низький рівень системної інтеграції кредитних спілок у режимі саморегулювання.

Функціонування кредитних спілок ускладнюється також через нерегульованість питань нагляду й контролю за їхньою діяльністю. Дуже незначними наглядовими функціями наділений Національний банк України, а також Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг.

Як показує світовий досвід, регулюючим органом може бути державна, напівдержавна або недержавна установа (об’єднання кредитних спілок). В Україні, згідно із Законом України “Про кредитні спілки”, функції з регулювання та нагляду за діяльністю кредитних спілок покладено на спеціально вповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг [3].

У свою чергу, з огляду на зазначені проблеми доцільно зобов’язати контролюючий орган проводити на підставі звітності розрахунок показників, які характеризують фінансовий стан кредитних спілок і дотримання вимог щодо управління ризиками, та виносити рішення рекомендаційного характеру щодо усунення виявлених

проблемних ситуацій. При цьому державний контролюючий орган повинен тісно співпрацювати з Національною асоціацією кредитних спілок України, яка давно працює в даному напрямі та має розроблену методику розрахунку таких фінансових показників.

Кредитні спілки є неприбутковими організаціями, що підтверджується і світовим досвідом. Оскільки, законодавство більшості країн закріплює за ними статус неприбуткових кредитно-фінансових кооперативів, що цілком відповідає сутності цих установ, які виступають формою взаємодопомоги й самозахисту своїх членів шляхом надання їм фінансово-кредитних послуг.

Останнім часом у розвинутих країнах спостерігається тенденція до більшої універсалізації діяльності кредитних спілок. Зокрема, вони надають брокерські послуги за операціями із цінними паперами, випускають кредитні картки, надають консультації з інвестиційних питань і комерційної діяльності.

У більшості країн кредитні спілки мають право виконувати повний перелік банківських операцій. Наприклад, у США й Канаді кредитні спілки, крім залучення різних вкладів і видачі кредитів, вкладають кошти в державні та інші високонадійні цінні папери, здійснюють розрахункове обслуговування, виступають агентами з договорів страхування, займаються консультуванням з податкового й фінансового менеджменту, а також виконують безліч послуг нефінансового характеру для своїх членів. Такий широкий перелік послуг, звичайно, сприятливо позначився на кількісному та якісному зростанні кредитних спілок у цих країнах [2].

Отже, кредитні спілки становлять потужну конкуренцію іншим фінансово-кредитним установам, що підтверджується світовим досвідом, оскільки, кредитні спілки мають переваги перед іншими учасниками грошового ринку.

Відносно України доцільно зауважити, що головною проблемою у розвитку кредитних спілок є недосконалість законодавчо-нормативного регулювання, а закріплення кооперативної природи кредитних спілок. Оптимальним розв'язанням цієї проблеми є внесення до Цивільного кодексу змін, що стосуються основних засад організації кооперативних неприбуткових товариств, а також прийняття нормативної бази, яка регламентувала б окремі моменти діяльності кредитних спілок.

Процес зародження й розвитку кредитних спілок в Україні відбувався великою мірою стихійно. Виникаючи й функціонуючи абсолютно самостійно, кредитні спілки, з одного боку, проводили діяльність, яка не завжди відповідала кооперативним принципам і гарантувала безпеку залучених від членів коштів, а з другого – стикалися з рядом проблем, самостійне розв'язання яких є надто дорогим або взагалі неможливим [2].

Таким чином, з метою розв'язання окреслених проблем розбудову обслуговуючої інфраструктури кредитної кооперативної системи доцільно починати саме в межах обласних асоціацій забезпечуючи її автономність, гнучкість і доступність для безпосередніх споживачів допоміжних послуг – кредитних спілок. Основними напрямками розбудови допоміжної інфраструктури є створення стабілізаційного фонду, бюро кредитних історій, агенції з роботи із проблемними кредитами, страхової компанії, аудиторського бюро й освітнього центру [1].

Науковці вважають, що всі запропоновані елементи обслуговуючої інфраструктури є важливими для нормального системного розвитку кредитної кооперації, і кредитних спілок зокрема. Принциповим моментом є доступність послуг допоміжних організацій і закладів для спілок за умови їх членства в обласній асоціації [1].

Першочерговим завданням у справі розвитку допоміжної структури кредитної кооперації є забезпечення можливості надання фінансової допомоги кредитним спілками шляхом створення

стабілізаційного фонду. На даний час в Україні існує два стабілізаційних фонди, кожен із яких створено при загальнодержавній асоціації кредитних спілок. Створення регіональних (обласних) стабілізаційних фондів на основі об'єднаних кредитних спілок може значно спростити доступ спілок до фінансової допомоги, а консолідація обласних фондів на загальнодержавному рівні – сприяти ефективному управлінню їх ліквідністю [1].

Забезпечення населення споживчими, бізнесовими, аграрними та іншими кредитами стикається із проблемою несвоєчасного повернення або взагалі неповернення членами спілок узятих кредитів. Отже, існує потреба у створенні та впровадженні механізму захисту кредитних спілок від збитків, пов'язаних із несвоєчасним поверненням або неповерненням кредитів. Розв'язання даної проблеми полягає у створенні регіональних, а згодом і загальнодержавної системи ведення кредитних історій позичальників – бюро кредитних історій [2].

Також, страхування кредитними спілками своїх ризиків допомагає покрити збитки, а також збільшити довіру до спілки її дійсних та залучити нових членів. Максимальне задоволення потреб кредитних спілок та їх членів у страхових послугах зумовлює розробку і впровадження спеціалізованих страхових продуктів, а саме: колективного страхування депозитних і додаткових пайових внесків; страхування кредитних спілок від збитків, пов'язаних із нечесною чи некомпетентною поведінкою їхніх працівників; страхування майна кредитних спілок від пожеж, затоплень, крадіжок, пограбувань тощо; страхування цивільної відповідальності кредитних спілок за можливі збитки, завдані членам спілки або іншим особам з вини працівників спілки; страхування кредитів [1].

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що одним із основних пріоритетів розвитку кредитних спілок в Україні є збереження кооперативного принципу їх функціонування, забезпечення якісного обслуговування членів фінансових кооперативів та усунення суперечливих

моментів у нормативно-правових актах, які регулюють їх діяльність. Також, з огляду на загальносвітові тенденції розвитку кредитних спілок необхідно запровадити моніторинг їхньої діяльності з метою недопущення впровадження тіньових схем ухилення від оподаткування, що призводить до значних втрат бюджету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пожар А. Формування сервісної інфраструктури системи кредитної кооперації на регіональному рівні / А. Пожар // Світ фінансів. – 2008. – Жовт. Вип. 3 (12). – 38с.

2. Про організацію формування та обігу кредитних історій: Закон України № 2704-IV від 23.04.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // zakon.rada.gov.ua.

3. Про кредитні спілки: Закон України № 2908-III від 20.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // zakon.rada.gov.ua.

УДК 631.115.8:637.1(477.73)

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ

К.С. Лядова, магістрант

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті розглянуто перспективи впровадження органічного виробництва продукції молочної галузі у Миколаївській області. Висвітлено необхідність та перспективи розвитку органічного молоковиробництва в області в контексті кооперативного руху.

Ключові слова: *молочне скотарство, кооперація, органічне виробництво, сертифікація.*

Постановка проблеми. На сьогодні споживачі вітчизняної продукції фактично незахищені національним законодавством від споживання екологічно нездорової продукції. Так, наприклад, в умовах сучасного сільського виробництва немає чіткого та жорсткого контролю за використанням пестицидів, гербіцидів, різноманітних добрив при вирощуванні сільськогосподарських культур, а у тваринництві спостерігається активне застосування гормонів росту, антибіотиків, що значно впливає на якість відповідної продукції та її безпеку споживання для населення. У таких умовах у світі набула широкого поширення продукція органічного походження, виробництво якої необхідно розвивати в Україні.

Метою статті є дослідження перспектив виробництва органічної молочної продукції в умовах створення молочних кооперативів та покращення позицій органічного агровиробництва в Миколаївській області.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасний стан та проблеми розвитку ринку органічної продукції в Україні розглядалися такими науковцями, як: В.І.Артиш, М.В.Бородачева, Т.О.Зайчук, М.В.Капштик, Є.В.Милованов, Т.О.Чайка, Г.М.Чорний, В.О.Шлапак, М.К.Шикула та ін.

Виклад основного матеріалу. Органічною являється та продукція, яка виготовлена з екологічно чистої сировини, що контролюється відповідними стандартами. У молочному скотарстві при виробництві екологічно чистої продукції дуже важливим і принциповим є використання натуральних кормів, без застосування стимуляторів росту, різноманітних збудників апетиту та консервантів, при цьому необхідно створити такі умови утримання тварин, які б мінімізували отримання ними стресу.

Звичайно, займатися виробництвом органічної та безпечної для населення продукції у незначних обсягах для вітчизняних товаровиробників молочної продукції є затратним процесом, особливо на

перших стадіях, оскільки необхідно частково або докорінно змінювати власне процес виробництва. Тому для вирішення даного проблематичного питання ми пропонуємо звернутися до створення молочних кооперативів на теренах Миколаївської області для полегшення та ефективного просування екологічно чистої молочної продукції вітчизняного походження.

Кооперація сільськогосподарських товаровиробників набуває особливого значення в умовах функціонування ринкової економіки, оскільки ця форма співробітництва захищає соціальні й економічні права та інтереси сільського населення, сприяє адаптації господарств до умов ринку, створює умови для максимальної реалізації можливостей індивідуального виробника-власника, особливо дрібного та середнього, одержання додаткового прибутку від колективно прийнятих заходів.

За існуючої цінової політики заготівельники сплачують кооперативу фактично вдвічі більше за 1 літр зданого молока, ніж за те ж молоко з особистого селянського господарства і роблять це охочіше, оскільки якість кооперативного молока вища. При цьому, кооперативи мають можливість без посередників домовлятися з молокозаводами про ціну на молоко.

На жаль, сьогодні якість молока як в Україні, так і в Миколаївській області є дуже низькою.

За статистичними даними валовий надій у 2011 р. у Миколаївській області збільшився на 0,4% порівняно із попереднім роком. На сьогодні по області налічується 91 тис. голів молочного стада, що є на 1,5% нижче аналогічного показника попереднього року [2]. Це свідчить про те, що молочне скотарство області знаходиться у нестабільному стані і має тенденцію до зменшення власної питомої ваги у розрізі сільського господарства.

За таких умов необхідно активізувати й виводити молочне виробництво Миколаївської області на новий рівень, по-перше, шляхом

створення молочних кооперативів, що працюватимуть за європейськими нормами, а по-друге, заохочуючи впровадження виробництва органічної молочної продукції.

Перспективи розвитку молочної галузі області вбачають і європейські товаровиробники. Так, наприклад, французька компанія «Данон» має на меті вкласти 1 млн євро для об'єднання, підтримки та розвитку дрібних сільгоспвиробників у п'яти регіонах України, до складу яких увійшла Миколаївська область.

Проект передбачає створення 20 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів - «молочних товариств», кожне з яких об'єднуватиме понад 50 сімей. Обладнання для молочних кооперативів у цих регіонах забезпечує компанія «Данон», яка потім закуповуватиме у них молоко за високими цінами. Також буде передбачено надбавки за жирність молока, його якість та великі обсяги [5].

Згідно зі статистичними даними, оприлюдненими Всеукраїнською екологічною лігою, на великих виробників припадає близько 90% ринку української органічної продукції, яка сертифікується за правилами Євросоюзу. Однак, понад 90% всієї органічної продукції, що виробляється в Україні, йде на експорт. На місцевому ринку залишається лише близько 10% виробників, продукція яких не сертифікована. 18 вересня 2012 р. Верховна Рада прийняла законопроект «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», який спрямований на захист українського споживача від «псевдоорганічних» продуктів. Експерти вважають, що даний закон допоможе встановити на ринку певні правила і дозволить зробити органічне виробництво легітимним, а також допоможе укріпити позиції вітчизняних виробників на зовнішньому ринку.

Проте у законопроекті присутні певні недопрацювання, наприклад, в ньому відсутнє вирішення проблеми сусідства органічного виробництва і полів, засіяних ГМ-культурами, тоді як екологічно безпечне вирощування

кормів прямо впливає на те, чи буде у подальшому якість молока у молочних кооперативах відповідати умовам сертифікації органічної продукції.

Сьогодні видачу сертифікатів в країні здійснюють півтори десятки європейських і одна вітчизняна компанія. Для того, щоб отримати подібний сертифікат, виробнику необхідно пройти досить складну процедуру сертифікації та щорічні вкладення, вартість яких знаходиться межах 3-20 тис грн на рік [3].

10 жовтня 2009 р. на Першому Всеукраїнському ярмарку органічних продуктів у Львові були представлені органічні продукти від виробників із різних областей України, проте, на жаль, молочна продукція товаровиробників Миколаївської області поки що не досягла належно рівня якості, щоб бути присутньою на відповідних заходах [5]. Такі ярмарки набувають поширення на території України і проводяться щорічно.

Отже, Україна взагалі та Миколаївська область зокрема мають потенціал розвитку органічної продукції, використовуючи європейський досвід. У Європі площа під органічними культурами останнім часом зросла до 9 млн га. У Франції вона збільшилася на 17%, щомісяця з'являються до 300 нових органічних ферм. На сьогодні органічним виробництвом загалом займаються 3% виробників [1].

У Франції у 2011 р. питома вага виробництва молока і молочних продуктів органічного походження складають 26,8% у загальному обсязі біовиробництва країни. У 2010 р. європейське виробництво органічного молока перевищило 2,7 млрд літрів. Перше місце у біовиробництві молочної продукції займає Австрія, де на його виробництво припадає 15,5% загального національного обсягу молочного виробництва. На Данію приходить 9,9% від європейського виробництва органічного молока, а на Францію, яка займає 4 місце, - 1,5% з чисельністю виробників у розмірі 1600 [6].

Доцільно відзначити, що уряд Франції встановлює квоти на ціни органічної продукції з метою страхування їх від впливу зовнішнього та внутрішнього ринків. Ціни на цю продукцію встановлюються на Торговій аграрній біржі, систематично публікуються у спеціалізованих виданнях, а також повідомляються через Інтернет. Для збуту продукції діє потужна мережа магазинів «Біокооп», з якою виробники заздалегідь укладають контракти на асортимент, кількість і навіть ціну продукції, що її постачатимуть.

Висновок. Миколаївська область має значний потенціал розвитку молочної галузі з урахуванням вимог органічного виробництва, використовуючи переваги кооперації. При цьому виробництво органічної молочної продукції за європейськими зразками може надати істотних переваг як молочній галузі області, так і національній економіці загалом. Якщо обрати такий напрям, то можна не тільки покращити позиції молочної галузі у структурі національної економіки та підвищити конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції, але й зайняти досить серйозні позиції на світовому ринку. Проте для цього державі необхідно доопрацювати й вдосконалити законодавчу базу, запровадити державну підтримку органічного молочного виробництва, а також у повному обсязі інформувати українське суспільство про наявність та перспективи розвитку ринку екологічно чистої продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/anri-barnabo>.
2. [Виробництво основних продуктів тваринництва, чисельність поголів'я худоби та птиці в області за 2011 рік](#) / Статистичний бюлетень Миколаївської області. – М., 2012 – с.170
3. http://www.novostimira.com.ua/novyny_30353.html.
4. <http://forum.greenhome.com.ua>.
5. <http://www.unian.net>.
6. <http://www.interbiobretagne.asso.fr>.

КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

А.С. Мінаєва, студентка групи Б4/4

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто сучасний стан кредитування аграрних підприємств, проаналізовано обсяги залученого капіталу та розміри процентних ставок. Запропоновано шляхи покращення кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, сезонність виробництва, комерційні банки, кредит, кредитування.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку аграрні підприємства забезпечені власними оборотними коштами у мінімальному обсязі, який є необхідним для фінансування витрат у поточному році, забезпечення врожаю майбутнього періоду, а також створення мінімальних запасів матеріалів. Саме тому у них виникає потреба в оборотних коштах, яка безпосередньо зумовлена сезонним характером виробництва сільськогосподарської продукції, яку можливо вирішити шляхом залученням додаткових кредитних коштів. Проте висока ризикованість цього бізнесу, відсутність державної підтримки, залежність від природно-кліматичних умов, низька кредитоспроможність аграрних підприємств, низька ліквідність та якість застави, яку вони можуть запропонувати банкам, створюють значні проблеми для отримання цих кредитів.

Аналіз останніх наукових досліджень: Значну увагу проблемі кредитних відносин в Україні приділяють такі вчені-економісти, як: В.М. Алексійчук, М.Я. Дем'яненко, С.І. Кручка, П.А. Лайка, О.О. Олійник, Д.В. Полозенко, П.Т. Саблук та ін. Однак, це питання залишається

дискусійним, оскільки окремі аспекти кредитування аграрних підприємств ще недостатньо вивчені й вимагають поглибленого дослідження.

Метою статті є вивчення стану кредитування та пошук шляхів покращення кредитного забезпечення аграрних підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор – одна з головних складових економіки України і стан галузі сільського господарства, перш за все залежить від обсягу коштів, вкладених в його розвиток.

Основною причиною розбіжностей у часі виробництва та реалізації продукції, що зумовлює виникнення кредитних відносин і перетворює кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів, є сезонність виробництва, яка характерна аграрним підприємствам.

Галузеві особливості сільського господарства відображаються в залученні кредитів у місяці, що є відносно спокійними та фінансово стабільними для ринку АПК (січень, лютий і червень). Проте, початок посівного періоду і періоду збирання врожаю збільшують необхідність додаткових коштів на: закупівлю насінневого матеріалу, добрив, паливно-мастильних матеріалів та залучення техніки для проведення робіт [2].

Останнім часом аграрні підприємства, головним чином, використовували кредити на закупівлю ПММ (77%), засобів захисту рослин (48%), посівного матеріалу (36%) та інші цілі, пов'язані з поточною сільськогосподарською діяльністю. Водночас, лише 13% господарств спрямували отримані кредити на технологічне оновлення виробництва та 6% - на його розширення. Дослідження показують, що основні фонди в АПК зношені на 80%, при цьому тракторний парк за останні десять років скоротився майже наполовину. Це вимагає значних додаткових довгострокових фінансових ресурсів із застосуванням нетрадиційних форм і схем кредитування підприємств АПК [3]. Особливо актуальною є ця проблема у період фінансової слабкості аграрних підприємств та відсутності у них ліквідної застави.

Проблеми кредитного забезпечення аграрних підприємств, які залишаються невирішеними, зумовлюють необхідність пошуку шляхів їх вирішення. Однак, комерційні банки не поспішають приймати рішення про надання позик через високу імовірність неповернення їх суб'єктами аграрного бізнесу. В результаті, відсоткова ставка за кредитами для аграрних підприємств є більшою, ніж для інших суб'єктів господарювання.

Кредитування аграрних підприємств за останні роки здійснюють понад 110 комерційних банків і кредитних спілок, серед яких лідерами є: ТОВ КБ «Фінансова ініціатива», ВАТ «Райффайзен Банк Аваль», ВАТ «Державний експертно-імпортерський банк» [4]. За даними Національного банку України, у 2011 р. залучили кредити 2421 підприємство АПК, з них 824 – на пільгових умовах. Станом на 18 листопада 2011 р. у структурі кредитування підприємств сільського господарства переважали короткострокові кредити (8,5 млрд грн або 70,8%). При цьому середньострокові кредити становили 2 млрд грн (16,7%), довгострокові – 1,5 млрд грн (12,5%) [5]. Так, за 6 місяців 2012 р. загальна сума залучених кредитів аграрними підприємствами знизилася на 51,7%, проте у 2011 – 2012 рр. переважають короткострокові кредити (70,8 та 72,4% відповідно).

Проте, станом на 20 липня 2012 р. кількість підприємств АПК, що залучили кредити зменшилась до 1747 із загальним обсягом кредитів понад 5,8 млрд грн, що в 1,3 рази менше, ніж було залучено на відповідну дату 2011 р. Із загального обсягу отримано понад 4,2 млрд грн - короткострокових кредитів, 972 млн грн - середньострокових та 546,7 млн грн - довгострокових кредитів (рис.) [6].

Отже, досить актуальною проблемою на сьогодні для України є зниження відсоткових ставок за банківськими кредитами, наданих аграрним підприємствам. Зменшення обсягів виданих кредитів відбувається через підвищення кредиторського ризику комерційного банку, який впливає на можливість видачі кредиту та формування відсоткової ставки за ними (див. рис.). Так, порівнюючи кредитні

відсоткові ставки, можна зазначити, що у 2011 р. в середньому в Україні вони склали 18-22%, а у 2012 р. вони підвищилися до 20-22% [6]. Аналізуючи процентні ставки за кредитами наданими аграрним підприємствам доцільно відмітити, що у 2009 р. вони становили 27%, а у 2011 р. – знизилися на 5%.

Окрім підвищеного ризику за кредитними операціями, негативно на розмір відсоткової ставки за ними впливають: нестабільний стан економіки; коливання курсу національної валюти; призупинення державної програми пільгового кредитування протягом 2008-2010 рр. Також, розвиток системи кредитного обслуговування аграрного сектора економіки значно призупиняє неврегульованість таких важливих питань: нерозвиненість ринку землі, що не дозволяє використовувати її як заставу; значний знос основних засобів; тривала процедура отримання банківського кредиту; високі ставки відсотків.

В той же час, співпраця вітчизняних виробників з комерційними банками є невід'ємною складовою стабільного розвитку аграрного сектора, що забезпечує продовольчу безпеку України. Збільшення обсягів фінансування аграрних підприємств дозволить вирішити поточні проблеми, підвищити якість сільськогосподарської продукції та експортувати її в європейські країни.

Висновки. На сьогодні кредитування аграрних підприємств в Україні комерційними банками є недостатнім. Високі процентні ставки та недосконале законодавство не дозволяють у повному обсязі залучити фінансові ресурси для розвитку АПК. Тому постає необхідність розробки системного підходу, який би максимально врахував особливості сільськогосподарського виробництва як суб'єкта кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Олійник О.О. Довгострокове банківське кредитування сільськогосподарських підприємств України: стан та перспективи розвитку

/ О.О. Олійник, О.В. Поворознюк // Науковий вісник НАУ. – 2010. – №3. – С. 23-29.

2. Дадашев Б.А. Кредитування агроформувань: проблеми та напрями стабілізації / Б.А. Дадашев, С.Г. Черемісіна // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – № 2. – 2012. – С. 142-149.

3. <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/realsektor>.

4. Аранчій В.І. Кредит у системі фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрних підприємств / В.І. Аранчій, О.П. Зоря, І.І. Петренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 4. – с. 120-124.

5. <http://www.bank.gov.ua>.

6. <http://www.minagro.gov.ua/>

УДК: 311.3:631.11

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ В АПК УКРАЇНИ

Р.Є. Нікітіна, студентка 5-го курсу обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито сутність логістичних центрів. Обґрунтовано необхідність створення логістичних центрів в агропромисловому комплексі України та досліджено особливості фінансування інвестиційних проектів, пов'язаних їх з формуванням.

***Ключові слова:** логістика, логістичний центр, логістична мережа, фінансування, сільське господарство, агропромисловий комплекс.*

Постановка проблеми. Загострення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках в контексті продовольчої безпеки країни вимагають від підприємств аграрного сектора нових технологій управління. За цих умов концепція логістики може стати ефективним способом вирішення

цих проблем завдяки оптимізації виробничої діяльності суб'єктів господарювання і налагодженні системи просування сільськогосподарської продукції. Зважаючи на недосконалість як національного, так і регіональних ринків сільськогосподарської продукції, та враховуючи необхідність створення ефективного механізму швидкого просування аграрної продукції до споживача, виникає необхідність використання ідей логістики у збутовій діяльності. Зокрема логістичні концепції можуть бути застосовані при вирішенні проблем у процесах транспортування, складування та зберігання продукції. У цьому аспекті необхідним постає розбудова мережі локальних та регіональних логістичних центрів і створення дієвої та ефективної системи управління запасами сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні положення методології управління підприємствами на логістичних засадах достатньо висвітлені у науковій літературі. Теоретичні та практичні аспекти логістики досліджували у наукових працях Б.А. Анікін, Л.В. Балабанов, М.Ю. Григорак, А.Г. Кальченко, Р.Р. Ларіна, В.І. Сергєєв та ін. Однак питанням функціонування логістичної інфраструктури приділяється недостатньо уваги. Окремі аспекти даної проблематики розглядаються в працях таких науковців, як: А.А. Алексахіна, Н.І. Бойко, М.В. Макаренко, О.М. Полякової, І.Г. Смірної. Проте питання розвитку логістичної інфраструктури, у тому числі пов'язані зі створенням логістичних центрів в сільському господарстві, залишаються нерозкритими і потребують подальшого дослідження.

Метою статті є розгляд сутності логістичної інфраструктури і центрів логістики як її складової, дослідження теоретичних та практичних засад створення логістичних центрів в АПК, обґрунтування необхідності залучення кредитних коштів як основного джерела фінансування інвестиційних проектів щодо їх створення.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах перед аграрними підприємствами постає проблема не лише виробничого, а і збутового характеру. Недостатня забезпеченість складами, елеваторами, холодильниками значно зменшує їх можливості у переробці та зберіганні виробленої продукції. Зважаючи на це, а також враховуючи особливості сільськогосподарського виробництва, виникає необхідність пошуку нових шляхів вирішення проблем реалізації сільськогосподарської продукції. У цьому напрямі вважаємо за доцільне налагодження дієвої логістичної інфраструктури та побудови системи логістичних центрів.

На думку Х. Вишньовської, логістичний центр - це просторовий об'єкт обкресленої функціональності з відповідною інфраструктурою та організацією діяльності, за допомогою якого реалізуються логістичні послуги, пов'язані з прийманням, складуванням, розподілом і відправкою товарів та супутніми послугами, що надаються незалежними по відношенню до відправника чи одержувача суб'єктами господарювання [1].

У спрощеному розумінні логістичний центр – це склади, які:

- приймають продукцію;
- проводять лабораторний контроль;
- проводять передпродажну підготовку продукції;
- зберігають продукцію в холодильних камерах до продажу;
- продають продукцію гуртовим покупцям (переробні підприємства, торгівельні мережі, заклади харчування, експорт тощо).

Закордонний досвід свідчить про ефективність функціонування і необхідність розвитку логістичної інфраструктури країни. Основними вузловими об'єктами логістичних мереж високорозвинутих країн світу є саме логістичні центри, в яких відбувається об'єднання та розподіл вантажопотоків, надання послуг складування, зберігання запасів і інших супутніх послуг. Вони забезпечують налагодження взаємозв'язків з виробниками, споживачами, перевізниками, експедиторами, банками тощо.

Зокрема, у Німеччині будівництво логістичних центрів має такі особливості: значна державна підтримка на всіх рівнях; законодавча закріпленість функціонування та розвитку логістичних центрів; виділення цільових дотацій та кредитування конкретних інвестиційних проектів; фінансова підтримка створення логістичних центрів здійснюється як з центрального, так і з місцевих бюджетів. Інвестиційний капітал доповнюється банківським кредитом [2].

У Китаї та Японії логістичні центри створені за принципом вільної економічної зони, в якій частково проводяться науково-дослідні розробки, здійснюються операції зі складування, транспортування, контролю, зберігання та торгівлі товарами. Функціонування таких логістичних центрів регламентовано на законодавчому рівні, де визначено: перелік видів діяльності; форми власності; відповідність певним умовам; наявність досвіду діяльності у сфері міжнародної торгівлі тощо.

Важливого значення створенню логістичних центрів надають і в Росії, де побудова термінальних транспортно-логістичних центрів здійснюється на базі державно-приватного партнерства [2].

Аналізуючи закордонний досвід створення логістичних центрів слід зауважити, що їх розвиток стимулюється на державному рівні. Урядові структури приймають участь як у фазі планування, так і у фазі реалізації інвестицій у розбудову логістичної інфраструктури.

Доцільно зазначити, що в Україні цілісної логістичної мережі на сьогодні не існує. Натомість в окремих галузях функціонують фрагментарні корпоративні логістичні центри. Однак, наявна пропозиція логістичних центрів в Україні не може задовольнити попит на них, оскільки загальний обсяг їх приміщень порівняно зі столицями інших країн світу менший у 5–11 разів [3].

Досліджуючи вітчизняну практику створення і функціонування логістичних центрів слід відмітити, що в АПК вони набувають форми гуртового продовольчого ринку. Причому їх розвиток знаходиться на дуже

низькому рівні. Сьогодні в Україні функціонують гуртові продовольчі ринки «Шувар» (м.Львів) та «Столичний» (м.Київ). Кошторисна вартість побудови останнього становила 1400 млн грн, значна частина яких надійшла від приватних інвесторів [4].

Основною перешкодою на шляху до розбудови розгалуженої системи логістичних центрів в АПК є нестабільність економіки України і відсутність фінансових ресурсів. За низького рівня державної підтримки на перше місце виступають інвестиційний капітал та кредит. При цьому основними учасниками інвестиційних проектів залишаються банки, які готові надати інвестиційний кредит для вирішення даної проблеми. Тому в сучасних умовах основним джерелом фінансових ресурсів для побудови логістичних центрів є кредит.

Зважаючи на це, з метою стимулювання розробки і реалізації інвестиційних проектів щодо побудови логістичних центрів в галузі АПК, вважаємо необхідним впровадження системи пільгового кредитування цих проектів. При цьому провідна роль має належати державі (розробка програм розвитку логістичної мережі та законодавчого її закріплення) та банківським установам (налагодження співпраці з господарюючими суб'єктами, які здійснюють будівництво та організацію функціонування логістичних центрів). Також до цього процесу, на нашу думку, необхідно залучити Міністерство продовольства та аграрної політики України, на якого має покладатися координування виконання програм логістичного розвитку гуртових ринків та забезпечення відповідності їх діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

Висновок. Враховуючи потребу у налагодженні дієвого ринку збуту сільськогосподарської продукції, перед економікою України постає необхідність створення логістичних центрів, які в галузі сільського господарства набувають форми гуртових продовольчих ринків. При цьому основним джерелом фінансових ресурсів для їх побудови виступає інвестиційний банківський кредит. Зважаючи на високі відсоткові ставки з

метою стимулювання розвитку логістичної мережі необхідно розробити та впровадити системи їх пільгового кредитування з одночасним застосуванням заходів державної підтримки на всіх етапах реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишньовська Х. Особливості становлення логістичних центрів в агропромисловому комплексі України [Електронний ресурс] / Х. Вишньовська. - Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080.pdf>.
2. Мишко О.А. До питань розвитку логістичної інфраструктури в Україні [Електронний ресурс] / Мишко О.А. - Логістика: теорія та практика. – 2011. - №1. – С.96-99. - Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua/>.
3. Гуцал С.І. Кредитування інвестиційних проектів створення логістичних центрів [Електронний ресурс] / С.І. Гуцал, І.В. Струтинська // Ефективна економіка. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
4. Орехівський В.Г. Логістичне управління національним продовольчим ринком у процесі глобалізації аграрного виробництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/.pdf>.

УДК 331.2:65.6

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

А.П. Латій, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано стан та напрями покращення обліку і контролю розрахунків з оплати праці на підприємствах. Визначено суттєві аспекти контролю на підприємствах аграрного сектора економіки.

Ключові слова: контроль, оплата праці, розрахунки за виплатами працівникам, облік розрахунків.

Актуальність питання. Дослідження теми розрахунків за виплатами працівникам є актуальним та важливим питанням в діяльності кожного підприємства, без врахування форм, розмірів та сфери діяльності. Особливу увагу при цьому приділяють контролюючій ланці досліджуваного питання та безпосередньо слідкують за обліком цих розрахунків. Також одним із недоліків досліджуваного питання є недосконалість чинного законодавства, яке є досить важким для розуміння персоналу.

Контроль та облік в цій сфері діяльності виконує соціальну функцію незалежно від суспільно-політичного устрою, в умовах якого функціонує суб'єкт господарювання. Вони є об'єктивно необхідними у врегулюванні соціально-трудова відносин, шляхом активізації механізму трудових ресурсів, з одного боку, та правильного розподілу витрат на їх відтворення, з іншого.

Постановка завдання. Метою досліджуваної теми є обґрунтування особливостей обліку та контролю розрахунків за виплатами працівникам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема обліку заробітної плати досліджується рядом вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких: Г.І. Башнянин, Ф.Ф. Бутинець, П.О. Куцик, М.В. Корягін, О.В. Лишиленко, П. Семюельсон, О.А. Полянська, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко та інші.

Виклад основного матеріалу. Доцільно відзначити, що оплата праці – це одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. У сучасному товарному виробництві, заснованому на наймі робочої сили, заробітна плата – це елемент ринку праці, що виступає як ціна товару, в формі якого найманий працівник продає свою робочу силу. Для найманого працівника заробітна плата – це його трудовий дохід, який він отримує внаслідок реалізації здатності до праці і який має забезпечити об'єктивно необхідне відтворення робочої

сили. Для суб'єкта господарювання заробітна плата – це елемент витрат на виробництво, що входить до складу собівартості продукції і впливає на фінансову результативність господарської діяльності. Для держави заробітна плата є об'єктом державного регулювання, з одного боку, а з іншого – об'єктом оподаткування [2]. Тобто ця ділянка обліку займає вагомe місце для кожного суб'єкта господарювання та в кожній сфері діяльності оцінюється по різному. Облік праці і заробітної плати – одна з найважливіших і складних ділянок роботи, що потребує точних і оперативних даних, у яких відображаються зміни чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників, виробничих витрат. Облік праці і заробітної плати займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві.

Фонд оплати праці, відповідно до Інструкції зі статистики заробітної плати № 323 від 11.12.1995 р. складається з основної, додаткової та інших заохочувальних і компенсаційних виплат. Основна заробітна плата – це винагорода за виконану роботу відповідно до визначених норм праці, їх складності та умов виконання. Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів), відрядних розцінок для робітників і посадових окладів для службовців. Обліковується згідно з погодинним чи відрядним виробітком [3].

Для нарахування основної заробітної плати працівникам з почасовою оплатою праці необхідно мати відомості про посадові оклади (за штатним розписом), присвоєні розряди (на підставі наказів по підприємству), а також дані табельного обліку відпрацьованого ними часу за відповідний період (місяць тощо). У разі нарахування основної заробітної плати працівникам, яким встановлено відрядну оплату праці, крім табеля, використовуються відомості про виробіток і розцінки за виконані роботи. Облік розрахунків за виплатами працівникам ведеться на синтетичному рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» в розрізі субрахунків, які використовуються підприємством. За кредитом рахунку 66

«Розрахунки за виплатами працівникам» відображаються нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога за тимчасовою непрацездатністю, інші нарахування, за дебетом – виплата заробітної плати, премій, допомоги тощо, а також суми утриманих податків, платежів за виконавчими документами, вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів в рахунок заробітної плати та інші утримання із сум оплати праці персоналу.

Заробітна плата встановлюється відповідно до мінімальної заробітної плати, яка затверджується чинним законодавством. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання. Рівень мінімальної ставки на підприємстві не може бути нижчим від державного, але може перевищувати його в разі дотримання норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною і галузевими (регіональними) угодами. При цьому такий рівень фіксується в колективному договорі та є підставою для розроблення тарифних ставок і окладів з урахуванням кваліфікації працівників, видів і складності робіт. Штатний розпис (схема посадових окладів), зазвичай, застосовується при оплаті праці керівників, фахівців і службовців. Відповідно до ст. 96 КзПП України, посадові оклади встановлює адміністрація підприємства згідно з кваліфікацією і посадами працівників [5].

Управлінський персонал та бухгалтери виконують згідно своїх посадових інструкцій попередній, поточний та наступний контроль облікових операцій, в розрізі окремих ланок обліку, що стосується виплат працівникам. Суб'єкти ведення бухгалтерського обліку виконують наступні контрольні процедури щодо облікового відображення фактів господарського життя з виплат працівникам у первинних документах, регістрах обліку, у регламентованих та управлінських звітах [2]:

- перевірка дотримання чинного законодавства, норм колективного договору та соціального пакету стосовно облікового відображення виплат працівникам;

- встановлення правильності розрахунку величини соціальних гарантій, які залежать від продуктивності виконання трудових обов'язків;

- забезпечення єдиних методологічних засад облікового відображення виплат працівникам, формування та подання фінансової, податкової, статистичної й управлінської звітності щодо даного об'єкту облікового відображення звітності.

Тому необхідно зазначити такі основні завдання внутрішньогосподарського контролю операцій з виплат працівникам підприємства [4]:

а) попередній контроль:

- перевірка наявності трудових книжок працівників;
- врахування пільг згідно переліку поданих документів, що надають на це право працівнику;

- доцільність джерел фінансування соціально гарантованих виплат працівникам;

- відповідність нормам чинного законодавства та внутрішнім документам операцій з виплат працівникам;

б) поточний контроль:

- контроль за повнотою та цільовим використанням коштів, спрямованих на соціальні заходи;

- перевірка джерел здійснення виплат працівникам;

- своєчасність погашення кредиторської заборгованості за виплатами працівникам;

- правильність та повнота облікового відображення операцій з виплат працівникам в первинних документах, регістрах обліку, Головній книзі, бухгалтерській звітності;

в) наступний контроль: підтверджує достовірність відображення операцій з виплат працівникам.

Для прикладу можна зазначити такий суб'єкт господарської діяльності як ПОСП «Злагода» Новобузького району Миколаївської області, який є середнім за розмірами аграрним підприємством та спеціалізується на вирощуванні зернових і олійних культур. Облік операцій за виплатами працівникам на ньому здійснюється бухгалтером з оплати праці, який безпосередньо здійснює облік, правильність та обґрунтованість розрахунків з оплати праці, формує відповідну звітність та подає на затвердження головному бухгалтеру та керівникові всі проведені операції за звітний період. Відповідно головний бухгалтер також проводить внутрішній контроль всіх облікових операцій, які пов'язані з господарською діяльністю підприємства, в тому числі розрахунків з оплати праці. Оскільки правильність організованого внутрішнього контролю та відображення облікових операцій впливає на подальше функціонування та безпосередньо розвиток ПОСП «Злагода». Однак, система контролю в досліджуваному підприємстві потребує вдосконалення з урахуванням особливостей та специфіки діяльності даного суб'єкта господарювання.

Висновки. Бухгалтерський облік на підприємстві обов'язково повинен забезпечувати: точний розрахунок заробітної плати кожного робітника відповідно до кількості та якості витраченої праці, що відповідають формам і системам його оплати, правильний розрахунок утримань із заробітної плати; контроль за дисципліною праці, використанням часу і виконанням норм виробітку робітниками, своєчасним виявленням резервів подальшого росту продуктивності праці, витратою фонду заробітної плати (фонду споживання); правильне нарахування і розподіл за напрямками витрат відрахувань на соціальне страхування і відрахувань до Пенсійного фонду України.

Всі зазначені аспекти вимагають удосконалення існуючої методики обліку та контролю розрахунків з персоналом по оплаті праці на

підприємстві в напрямі удосконалення умов господарювання, оскільки ефективність діяльності підприємств щодо використання продуктивних сил багато в чому залежить від того, наскільки швидко й правильно вони орієнтуються у ринковому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р., № 108/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

2. Пушкар М.С. Фінансовий облік : підручник / М.С. Пушкар. – Тернопіль. – "Карт-бланш". – 2002. – С.628

3. Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Міністерства статистики України № 323 від 11.12.1995 р. – Режим доступу:<http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Чабанюк О.М. Розрахунок заробітної плати в умовах застосування інформаційних систем / О.М. Чабанюк // Україна в сучасному інформаційному просторі: теоретичні і прикладні аспекти : матер. доп. V-ї Міжнар. наук.-практ. конф., Львів. – 2010.

5. Кодекс законів про працю України ВРУ від 10.12.1971 № 322-VIII – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

УДК 338.982

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ

Юрченко С.Г., студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розкрито сутність та етапи організації обліку оплати праці, визначено законодавчі, нормативні та первинні документи організації обліку розрахунків з персоналом з оплати праці; питання тарифної системи як основи

організації обліку з оплати праці. Запропоновано заходи для поліпшення організації обліку розрахунків з персоналом з оплати праці.

Ключові слова: організація обліку, оплата праці, розрахунки з персоналом, форма оплати праці

Постановка проблеми. В умовах сучасного ринкового механізму через формування сукупного попиту виплати працівникам забезпечують не лише основи відтворення робочої сили, вони стають дедалі вагомішим чинником відтворення суспільного виробництва. Саме тому удосконалення організації обліку та розрахунків за виплатами працівникам є актуальною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розвиток обліку розрахунків за виплатами працівникам зробили такі вчені, як: В.Г. Горелкін, М.В. Лозовський, І.Д. Фаріон, В.Г. Швець, М.С. Пушкар, О.В. Волошина, Г.Д. Галузевський, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Лишиленко, Т.Н. Малькова, А. Калина, А. Колот, К. Крищенко, С. Соломонов, Н. Ткаченко та ін. Ними досліджувалися проблемні питання оптимізації використання робочої сили, підвищення продуктивності праці, покращення умов праці та її нормування. Однак зміна умов господарювання і законодавства потребують подальших досліджень цього питання.

Мета. Метою статті є висвітлення теоретичних і практичних проблем та розробка шляхів удосконалення організації обліку та розрахунків за виплатами працівникам.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку бухгалтерської думки як у міжнародній практиці, так і у національній теорії бухгалтерського обліку, велика увага приділяється питанням класифікації та характеристиці видів виплат працівникам.

В Україні на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» розроблене Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 з аналогічною назвою. Вітчизняний стандарт

містить лише поверхневу інформацію, порівняно з зарубіжним аналогом. У П(С)БО 26 можна знайти поділ виплат працівникам на певні категорії, але щодо правил визнання, оцінки та відображення в обліку, то ці питання освітлені досить поверхнево, завуальовано і незрозуміло для пересічного бухгалтера. Слід зазначити, що деякі виплати, а саме виплати після закінчення трудової діяльності та компенсаційні виплати інструментами власного капіталу, в Україні надаються лише на одиницях підприємств, які засновані на іноземному капіталі. Саме тому П(С)БО 26 є складним для використання у бухгалтерській практиці [3].

Відповідно до МСБО 19, виплати працівникам – це всі форми компенсації, які працедавець надає працівникам в обмін на їхні послуги підприємству. При цьому працівник може надавати послуги підприємству на основі повного або неповного робочого дня, постійної або періодичної зайнятості та на тимчасовій основі [2].

МСБО 19 поділяє виплати працівникам на чотири категорії [2]:

- короткострокові виплати;
- виплати після закінчення трудової діяльності;
- інші довгострокові виплати працівникам;
- виплати при звільненні.

Короткострокові виплати працівникам – виплати (окрім виплат при звільненні та компенсаційних виплат інструментами власного капіталу), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, в якому працівники надають відповідні послуги (рис.1).

Виплати після закінчення трудової діяльності – це виплати працівникам (окрім виплат при звільненні та компенсаційних виплат інструментами власного капіталу), які підлягають сплаті після закінчення трудової діяльності.

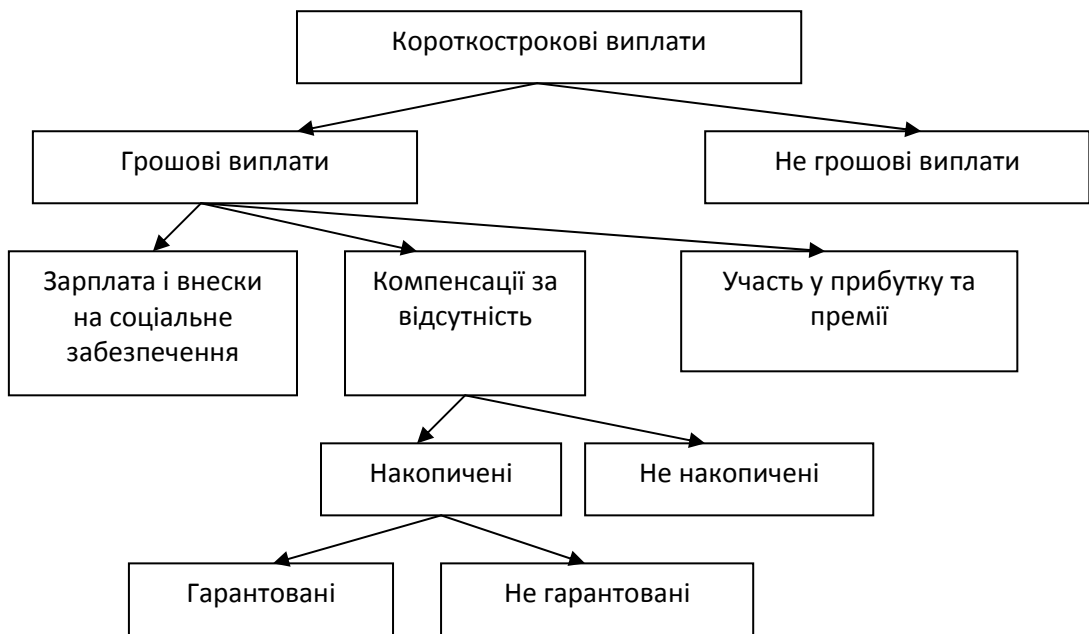

Рис. 1. Класифікація короткострокових виплат працівникам

Джерело: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам»

Інші довгострокові виплати працівникам – це виплати працівникам (окрім виплат при звільненні та компенсаційних виплат інструментами власного капіталу), які не підлягають сплаті у повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, в якому працівники надають відповідні послуги.

Виплати при звільненні – це одноразові компенсації працівникам, які:

- встановлені законодавством;
- передбачені контрактом з працівником або колективним договором.

Основними елементами організації розрахунків з оплати праці, згідно з Кодексом законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII, є: нормування праці, тарифна система, форми та системи оплати праці [4].

Нормування праці дає змогу встановлювати науково обґрунтовані затрати праці та її результати – норми часу, виробітку, чисельності, обслуговування, нормовані завдання. Тарифна система оплати праці – це сукупність правил, за допомогою яких забезпечується порівняльна оцінка праці, залежно від кваліфікації, умов її виконання, відповідальності,

значення галузі та інших факторів, що характеризують якісну сторону праці [1].

Форми та системи оплати праці визначають порядок нарахування і виплати заробітної плати, встановлюють тісний зв'язок заробітку працівників з кількісними та якісними результатами їхньої праці. Відомі й широко випробувані світовою практикою дві форми заробітної плати: погодинна й відрядна.

При простій погодинній оплаті праці заробітна плата працівника має пряму залежність від встановленого для відповідного виду праці тарифної ставки та кількості відпрацьованого робочого часу. Застосування погодинно-преміальної оплати праці передбачає отримання працівником окрім тарифного заробітку премії за досягнення кращих результатів [3].

Відрядна форма виражає пряму залежність заробітку від кількості та якості виробленої продукції. При відрядно-преміальній системі оплати праці, окрім оплати за звичайними розцінками, здійснюється ще й преміювання працівників за перевиконання завдання, поліпшення якості продукції. Щодо відрядно-прогресивної системи, то при перевиконанні завдання понад установлену норму, на підприємстві можуть використовуватися прогресивно зростаючі розцінки. Застосування бригадної оплати праці базується на тому, що заробітна плата робітника бригади залежить від результату всього колективу, а премії розраховуються відповідно до коефіцієнта трудової участі. При акордній системі – заробіток працівників встановлюється не за кожною окремою операцією, а за весь комплекс робіт.

Весь процес обліку оплати праці працівників поділяється на етапи: облік особового складу та використання робочого часу; облік виробітку продукції і заробітної плати. Облік особового складу працівників здійснює відділ кадрів. Обліку підлягають усі працівники підрозділів, незалежно від робіт, які вони виконують, та посад, що обіймають [3]. Відповідно до ст. 4, 14, 18 Закону України «Про державну статистику», враховуючи положення

ст. 80, 81, 95 Цивільного кодексу України, ч. 8 ст. 19 та ст. 55 Господарського кодексу України, наказом «Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці» від 05.12.2008 р. № 489 затверджено з 01.01.2009 р. типові форми первинного обліку, що ведуться на підприємствах [3]:

- № П-1 Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу;
- № П-2 Особова картка працівника;
- № П-3 Наказ (розпорядження) про надання відпустки;
- № П-4 Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту);
- № П-5 Табель обліку використання робочого часу;
- № П-6 Розрахунково-платіжна відомість працівника;
- № П-7 Розрахунково-платіжна відомість працівника (зведена).

Розрахунки з оплати праці з робітниками проводяться за допомогою типових розрахунково-платіжних відомостей, форм № П-6 та № П-7 (зведена). Вони виконують подвійну функцію: 1) за ними здійснюються розрахунки з робітниками та службовцями; 2) вони є формою аналітичного обліку до субрахунку 661 «Розрахунки з оплати праці». Аналітичний облік ведеться за кожним працівником, видами виплат та утримань. Сума всіх нарахувань заробітної плати з кожним аналітичним рахунком дорівнює кредитовому обороту синтетичного рахунку 66 за звітний місяць, тобто сумі нарахувань заробітної плати у цеху, відділі та підприємстві в цілому. Сума всіх утримань за аналітичними рахунками дорівнює дебетовому обороту синтетичного рахунку 66.

Враховуючи вищезазначене, для покращення обліку розрахунків за виплатами працівників необхідна детальна розробка інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, які на розроблених прикладах і типових ситуаціях будуть більш доступними та зрозумілими для бухгалтерів.

Також, враховуючи на перехід вітчизняної облікової системи на міжнародні стандарти ведення обліку, ми пропонуємо удосконалити

рахунок бухгалтерського обліку розрахунків за виплатами працівникам таким чином, щоб враховувати всі види виплат, які передбачені МСБО 19 і відповідно П(С)БО 26, а також норми Інструкції зі статистики заробітної плати.

Висновки. Облік та організація розрахунків за виплатами заробітної плати працівникам є дуже складним процесом, який регулюється значною кількістю нормативно-правових актів та потребує постійного вдосконалення з урахування вимог сьогодення щодо підвищення результативності та ефективності праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адамчук В. В. Экономика труда [Текст] : учебник / В.В. Адамчук. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 1999. – 431 с.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_011 .
3. Соломченко Д. Організація обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві / Д. Соломченко // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2004. – № 1. – С. 46–50.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 "Виплати працівникам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.

УДК

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Юрченко С.Г., студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено основні напрямки вдосконалення фінансової політики в Україні на основі використання зарубіжного досвіду, а також основні підходи щодо удосконалення фінансової політики.

Ключові слова: політика, фінансова політика, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Фінансова політика не вивчає сутність фінансових відносин і не розробляє механізми і методи оптимізації доходів, витрат, грошових потоків тощо, а використовує існуючі, які розглядаються у фінансовому менеджменті. Проте її роль та значення не стають від цього менш вагомими. Існує безліч способів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, які в кінцевому підсумку дозволяють державі та суб'єктам господарювання розвиватися. Проте розробка та впровадження фінансової політики дають змогу чіткіше визначати основні напрями розвитку як національної економіки загалом, так і окремих підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку фінансової політики присвячено чимало праць відомих зарубіжних вчених, а саме: Дж.М. Кейнса, Д. Кларка, Р. Лукаса, Б. Твісса, Р. Харрода, Й. Шумпетера. Серед російських вчених варто зазначити праці С. Глазьева, А. Дагаєва, В. Мединського, І. Молчанова, Л. Скамай, Е. Уткіна. Серед вітчизняних економістів слід відзначити таких, як Л. Безчасний, М. Крупка, Б. Маліцький, С. Онишко, В. Осецький, А. Пересада, М. Туган-Барановський, В. Федосов, Д. Черваньов, А. Чухно та ін.

Постановка завдання. Метою є комплексне дослідження теоретичних та методичних основ фінансової політики держави в процесі забезпечення належного рівня розвитку держави. Основними завданнями є обґрунтування теоретичних засад сутності та основних цілей фінансової політики держави, визначення її ролі у забезпеченні фінансової моделі

розвитку економіки, запропонувати використання зарубіжного досвіду фінансової політики для її впровадження в Україні.

Викладення основного матеріалу. Фінансова політика як програма регулювання фінансових відносин є специфічною сферою державної діяльності. Первинність фінансових відносин порівняно з політикою держави визначає те, що суспільство не вільне у виборі фінансової політики. Зміст фінансової політики породжується наявними фінансовими відносинами. Фінансова політика – це політика використання фінансів у системі вартісної (грошової) форми реалізації економічних законів товарного господарства. Фінансова політика – це свідомий перерозподіл (через формування й використання грошових фондів) фінансових ресурсів в інтересах суспільного розвитку.

Фінансова політика повинна мати обов'язковий характер. Це обумовлено змістом фінансів як економічної категорії, їх місцем у системі суспільно-економічних відносин. Законодавчі та нормативні акти з питань реалізації фінансової політики мають виконуватись своєчасно, якісно і в повному обсязі. В іншому випадку досягти фінансової стабілізації та поступового економічного розвитку просто неможливо.

На сьогодні однією із головних проблем є проблеми забезпечення динаміки зростання, конкурентоспроможності економіки України є утвердження оновленої моделі фінансового розвитку. Саме такий шлях дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний науково-технічний потенціал для здійснення структурних змін та зайняти належне місце в світовому просторі. Поглиблення курсу ринкових реформ на інноваційних засадах та їхнє прискорення, радикалізація системних перетворень можуть забезпечити прогресивний розвиток нашої держави, успішне вирішення проблем соціального й економічного розвитку, підвищення добробуту людей та забезпечення їм гідного життя.

Україна, маючи достатньо потужний науково-технічний потенціал, неефективно використовує його в інтересах держави: більше половини

його можливостей реалізується поза потребами розвитку економіки України. Повна байдужість до наукових відкриттів і розвитку технологій, які створюються вітчизняними науковцями, призвела до фактичної ізоляції наукових установ від підприємницької сфери, зумовила з метою виживання їх переорієнтацію на виконання робіт, які не є достатньо важливими для економічного розвитку України. Звідси впливає завдання створення умов та відповідного механізму фінансового забезпечення функціонування суб'єктів науково-технічної і підприємницької діяльності.

Суперечливість фінансової політики в Україні та її неефективність зумовлені насамперед об'єктивними проблемами економіки трансформаційного типу, зокрема слабкістю вітчизняного ринку корпоративних цінних паперів (спекулятивний капітал іноземних і національних інвесторів, нереалізований в дієві інвестиційні потоки, значною мірою підірвав структуру цього ринку, визначивши подальшу тенденцію знецінювання фінансових активів, що обертаються на ньому); малою місткістю ринку державних цінних паперів; нестабільністю національної грошової одиниці; високим інфляційним потенціалом. В умовах панування тіньової економіки коли деформовані громадянські, політичні та державні інститути, набувають швидкого розвитку певні сегменти фінансового ринку, які сконцентрували в собі значні фінансові капітали та важелі влади. В результаті виникає базовий системно утворюючий сектор економіки – сучасна елітна економіка України [1]. Це закрита сфера народного господарства, що монополізована олігархічними структурами, які мають на меті отримання надвисоких доходів за допомогою використання, значною мірою, спекулятивного капіталу.

Удосконалення фінансової політики неможливе без розвитку ринку державних облігацій, через який держава виконує функцію участі в фінансових відносинах. Ринок державних цінних паперів є важливою складовою фінансового ринку в будь-якій країні; його відсутність чи недостатній розвиток унеможливають нормальне функціонування й

ринку корпоративних цінних паперів. У сучасних умовах довіра до державних цінних паперів з боку комерційних банків ще дуже низька. Відсутність дійового ринку державних цінних паперів створює серйозні ризики для розвитку фінансового ринку загалом.

Одна з найбільших загроз для фінансової політики в умовах трансформаційної економіки – це різкі інфляційні збурення, які створюють зміст усіх фінансових процесів і явищ. Ефективне реагування на інфляційні збурення – серйозне випробування для будь-якої влади. Наявність постійного інфляційного тиску свідчить про необхідність прискорення структурних реформ в економіці та фінансовій сфері. У кінцевому підсумку, саме радикальні заходи на макро- і мікрорівнях створять надійне підґрунтя для ефективного контролю за інфляційним процесом.

Зарубіжний досвід переконливо свідчить, що проблеми регулювання фінансового ринку суттєво ускладнюються в процесі розвитку економічних відносин. Це пов'язано з процесом глобалізації, у результаті якого національні фінансові ринки доволі жорстко конкурують на світовому фінансовому ринку за кошти інвесторів. Така конкуренція водночас означає й конкуренцію національних систем регулювання фінансового ринку. Тому кожен національний регулятор намагається щонайповніше повно враховувати передовий досвід регулювання в інших країнах. Результатом такого підходу стає уніфікація змісту фінансової політики й механізмів регулювання фінансового ринку. Водночас залишається проблема максимально адекватного врахування національних особливостей у регулюванні фінансового ринку, насамперед з позицій розвитку прав власності.

Сучасна фінансова політика повинна враховувати всю багатофакторність, багатоконпонентність та багатоваріантність управління фінансами для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо ефективного розвитку вітчизняних підприємств. Фінансова політика не

може бути визначеною раз і назавжди. Навпаки, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вона повинна бути гнучкою та коригуватися у відповідь на зміни зовнішніх та внутрішніх факторів. До основних завдань фінансової політики слід віднести: підвищення обсягів залучення та ефективності використання фінансових ресурсів; оздоровлення і структурну перебудову національної економіки; досягнення вищого рівня добробуту населення за рахунок підвищення соціальної спрямованості державної фінансової політики тощо.

Фінансова політика України має цілу низку суттєвих недоліків. Для їх усунення необхідним є перегляд зарубіжного досвіду покращення фінансової політики. Адже багато країн вже роками борються із цією проблемою та напрацювали ряд заходів, що можуть допомогти Україні в її ситуації. Для цього розглянемо приклади декількох країн.

Світові тенденції в області розвитку фінансової політики, на перший погляд, видаються далекими від української дійсності та такими, що істотно не впливають економіку країни.

Проте прагнення України стати економічно розвинутою системою вимагає зміни деяких сфер фінансової системи. А саме дослідивши зарубіжний досвід слід сказати що для України доцільно використовувати деякі з них. Основним завданням державного бюджету України є спрямування коштів в правильному напрямку на ті проблеми які потребують правильного підходу.

Висновки. Фінансова політика розглядається як сукупність заходів держави з організації та використання фінансів, фінансових ресурсів, фінансових відносин, для здійснення своїх функцій та завдань, виявлених у системі форм і методів управління ними. Фінансова політика охоплює такі основні елементи: концепцію розвитку фінансів; основні напрями використання фінансових ресурсів; здійснення практичних дій для досягнення цілей фінансової політики. Дієвість фінансової політики залежить від ефективності її складових, а саме: бюджетної, податкової,

грошово-кредитної, інвестиційної, боргової, цінової та митної політики. Тому слід визнати, що фінансова політика безпосередньо пов'язана з державним регулюванням фінансових ресурсів з метою підвищення реального рівня життя громадян. При цьому необхідно розглядати фінансову політику не лише як науку чи систему наукових знань про фінанси, а й як мистецтво управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Предборський В.А. Детінізація економіки в контексті трансформаційних процесів. / Предборський В.А. // Питання теорії та методології: Монографія. – К.: Кондор, 2005.

2. Пирожков С.І., Сухоруков А.І., Григоренко О.В., «Фінансова політика в Україні та Російській Федерації: порівняння, досвід, проблеми», монографія / За ред. А.І. Сухорукова – К.: МІУРВ.– 2000.

3. Смагін В.Л. Фінансова політика держави і розвиток фінансового ринку в Україні / Смагін В.Л. // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. – 2008. – № 2. – С.15-23.

3. Яцюта В.П. «Удосконалення фінансової політики»/ Яцюта В.П. // «Фінанси України». – 2001 – № 8. – С.12-18.

УДК 336.71:336.77

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Ю.О. Гришук, студентка

Науковий керівник: асистент Чайка Т.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано сутність фінансової стійкості банківської системи України. Обґрунтовано теоретичні засади фінансової стійкості комерційних банків та визначено основні механізми управління нею.

Ключові слова: банк, банківська система, фінансова стійкість, стабільність, банківські ризики.

Актуальність проблеми. В умовах економічної глобалізації, коли у різних країнах мають місце валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення їх стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. При цьому визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є їх фінансова стійкість та стабільний розвиток. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, залежатиме динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженням даної проблематики займалися як зарубіжні, так і вітчизняні науковці. Зокрема аналізу, оцінці та визначенню шляхів забезпечення фінансової стійкості банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці, як Е.Дж. Долан, Р.Дж. Кемпбелл, Р.Л. Міллер, П.С. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Дж.К. Ван Хорн. Ними обґрунтовано місце фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, її показники та критерії. Також доцільно визначити значні напрацювання російських науковців (щодо визначення основних факторів, методів оцінки й аналізу фінансової стійкості): Л.П. Белих, М.З. Бора, В.В. Іванова, С.І. Кумок, Ю.С. Масленченкова, Г.С. Панової, Л.С. Сахарової, О.Б. Ширінської, Г.Г. Фетисова.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад фінансової стійкості комерційних банків та розроблення основ механізму управління фінансовою стійкістю як форми її практичного забезпечення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За своєю природою банки пов'язані з грошовими та кредитними відносинами. Саме на основі цих відносин і зародилося таке специфічне утворення як банк. Ці

відносини – головна сфера діяльності банків, які призначені забезпечувати їх належну організацію. Роль банків в організації грошових та кредитних відносин є пріоритетною порівняно з іншими фінансовими інститутами. Банки, перебуваючи у центрі економічних відносин, що набувають грошово-кредитного характеру, не лише на мікроекономічному рівні перерозподіляють вартість між господарюючими суб'єктами, а й забезпечують належні умови регулювання грошових і кредитних відносин в економіці країни загалом [3].

Стосовно фінансової стійкості банків існує досить багато підходів до її визначення. Проаналізувавши підходи до визначення сутності фінансової стійкості, виокремимо кілька напрямів, відповідно до яких [5]:

1. Фінансову стійкість розглядають як відповідність сукупності критеріальних (оптимальних) значень певних фінансових показників.
2. Фінансову стійкість аналізують як динамічну категорію “системи трансформації ресурсів і ризиків”.
3. Фінансову стійкість ототожнюють із ліквідністю і платоспроможністю.
4. Фінансову стійкість ототожнюють із прибутковістю.
5. Фінансову стійкість розглядають як складову загальної стійкості комерційного банку.

Так, Г.С. Панова, О.Д. Заруба, С.А. Святко, Р.І. Шиллер, віднесені до першого напрямку, обґрунтовують фінансову стійкість комерційного банку з точки зору ключових параметрів, що характеризують окремі аспекти його фінансового стану [4]. Ю.С. Масленченков, В.В. Вітлінський, О.В. Пернарівський фінансову стійкість розглядають як “відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, що синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості: обсягу й структури власних засобів, рівня доходів і прибутку, норми прибутку на власний капітал, достатності

ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення банком доданої вартості” [6].

Схоже за змістом визначення фінансової стійкості запропонував Р.І. Шиллер [4]. Необхідно зазначити, що повна орієнтація на планові показники, а саме відповідність (невідповідність) останнім при визначенні фінансової стійкості є певною мірою некоректною, оскільки їх не обов’язково точно розраховують.

Відповідно до другого напрямку, фінансова стійкість – це “динамічна, інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів і ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ” [6, с. 42]. Слід зауважити, що дане визначення видається дещо абстрактним, оскільки в ньому чітко не пояснено, у чому ж суть “повноцінної трансформації ресурсів і ризиків”. Окрім цього, незрозумілою є причетність до таких важливих параметрів банківської діяльності, як ліквідність і платоспроможність, які безпосередньо стосуються визначення фінансової стійкості банку. З урахуванням того, що банк – складна динамічна система, яка постійно розвивається, варто погодитися з тим, що фінансова стійкість є динамічною категорією.

До третього напрямку належать автори: Н.Г. Антонова, М.А. Песселя, В.Г. Андрєва, Н.Н. Захарова, у працях яких поняття “фінансової стійкості” ототожнюється з ліквідністю та платоспроможністю [1; 5]. Так, дані показники справляють значний вплив на фінансову стійкість, оскільки, лише маючи достатній рівень ліквідності та платоспроможності, банк можна вважати фінансово стійким, проте ототожнювати дані поняття недоцільно, оскільки “фінансова стійкість” – ширше поняття. Зокрема, як зазначає В.В. Вітлінський, “платоспроможність – це, у свою чергу, складова частина показника фінансової стійкості банку. А ліквідність та прибутковість – показники (критерії), що деталізують поняття

платоспроможності комерційного банку” [3 с. 43]. Зауважимо, що стан неліквідності є порівняно небезпечним для банку, оскільки може призвести до втрати довіри з боку вкладників і кредиторів банку. У подальшому це спричиняє неплатоспроможність, що свідчить про кризову ситуацію для банку.

На думку деяких авторів, які представляють четвертий напрям, зокрема, В.В. Пантелєєва та С.П. Халяви, Л.П. Бєлих поняття фінансової стійкості деякою мірою ототожнюється з прибутковістю банку [2]. Зокрема, як зазначив Л.П. Бєлих, “рівень фінансової стійкості визначає прибутковість банку та його здатність виплачувати дивіденди за акціями”[2 с. 194]. В.В. Пантелєєв та С.П. Халява наголосили, що “своєрідним відображенням стійкого перевищення доходів над витратами і є фінансова стійкість”[2 с. 198]. Так, прибуток має безпосереднє відношення до фінансової стійкості, сприяє підвищенню її рівня, оскільки дає змогу нарощувати капітал, покривати певні збитки. Проте ототожнення даних понять не розкриває сповна зміст фінансової стійкості, що є ширшим поняттям.

Слід зауважити, що для визначення впливу рівня прибутковості на фінансову стійкість необхідно враховувати періодичність, обсяги та джерела отримання прибутку, а не лише констатацію факту прибутку як такого. Оскільки, по-перше, для забезпечення фінансової стійкості пріоритетне значення має саме стабільність отримання прибутку; по-друге, як відомо, високі прибутки асоціюються з підвищеним рівнем ризику, що, у свою чергу, ставить під загрозу фінансову стійкість комерційного банку; по-третє, банки мають дотримуватися раціонального механізму розподілу прибутку, зокрема на поповнення резервних і страхових фондів, що теж є важливим фактором при забезпеченні фінансової стійкості.

Сплата дивідендів у цілому також ще не є свідченням фінансової стійкості банку, оскільки часто високі дивіденди, як і високі ставки за строковими

депозитами, пропонують проблемні банки – для залучення більшої кількості інвесторів. Зокрема, дивіденди виплачують за рахунок нерозподіленого прибутку, який є важливим компонентом забезпечення його фінансової стійкості. Банки мають обов'язково зберігати баланс між часткою виплати дивідендів і рівнем капіталізації прибутку, що безпосередньо впливає на достатність капіталу як факторної ознаки стійкого фінансового стану комерційного банку.

Деякі науковці, що представляють п'ятий напрям, розглядають фінансову стійкість як складову стійкості (в широкому розумінні) банку, до якої окрім фінансової, введено капітальну, комерційну та організаційно-функціональну стійкість. Зокрема капітальну стійкість вважають базовою у забезпеченні загальної стійкості, її основою є власний капітал банку, який забезпечує його стійкість у кризових ситуаціях (створення резервів для непередбачуваних збитків, повернення депозитів). Він – основа ефективного функціонування та джерело розвитку банку і виконує три важливі функції: захисну, оперативну та регулюючу. Отже, організаційно-функціональна стійкість відображає адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юктурі.

Таким чином, розглянувши найбільш поширені підходи до визначення фінансової стійкості комерційних банків, можемо зробити висновок про те, що кожен із них окремо та всі вони в сукупності формують фінансову стійкість банківської системи. З цієї точки зору ми пропонуємо визначати фінансову стійкість банківської системи як певний інтегральний показник, який характеризує здатність банківської системи ефективно протидіяти негативним екстерналіям та інтерналіям, а також можливість банківської системи швидко і з найменшими втратами подолати наслідки фінансової кризи шляхом застосування її адаптаційного механізму.

Запропонований нами підхід до трактування фінансової стійкості банківської системи дасть змогу запропонувати нові шляхи розвитку

механізмів управління фінансовою стійкістю окремих банків (шляхом врахування інтеграційного впливу на фінансову стійкість банківської системи) та розробити пропозиції щодо побудови дієвого адаптаційного механізму банківської системи з метою протидії актуальним загрозам економічній стабільності України.

Висновки. У ситуації, що склалася, перед банківською системою постає актуальне завдання формування капіталу для забезпечення потреб реального сектора вітчизняної економіки, зокрема й через залучення довгострокового фінансування навіть в умовах кризи ліквідності. Для успішного вирішення цього завдання виникає необхідність в оцінці не тільки ресурсних можливостей банківської системи, а значно більшого кола факторів, які в сукупності визначають потенційну здатність і поточну готовність забезпечити задані темпи економічного зростання за рахунок власних і залучених ресурсів. Таким чином, мова йде про необхідність побудови науково обґрунтованої концепції забезпечення та оцінки фінансової стійкості банківської системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

7. Антонов Н.Г. Денежное обращение, кредит и банки [Текст] / Н.Г. Антонов, М.А. Пессель. – М.: Финстатинформ, 1995. – 272 с.
8. Белых Л.П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства/ Л.П. Белых. – М. : Банки и биржи, 1996. – 192 с.
9. Вітлінський В. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку / В.Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 2000. – № 6. – С. 48–51.
10. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення [Текст] / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33–36.
11. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку / Є.В. Склеповий // Банківська справа. – 2002. – № 5. – С. 138–142.
12. Шелудько Н.М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку / Н.М. Шелудько // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 3. – С. 40–43.

РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Н.А. Тумко, студентка

Миколаївський державний аграрний університет

Проаналізована еволюція наукових підходів до тлумачення економічної сутності земельних ресурсів. Наведені особливості сучасного функціонування вітчизняного аграрного сектора в умовах глобальних тенденцій розвитку економіки.

Ключові слова: земельні ресурси, фізична економія, аграрне виробництво.

Актуальність проблеми. Специфіка використання земельних ресурсів в життєдіяльності людини на різних історичних етапах визначалася як технічним рівнем розвитку, що обумовлювало форму і спосіб отримання корисного ефекту від конкретної території, так і соціально-економічними нормами, які визначали характер майнових стосунків на земельну ділянку і пов'язані з цим права і обов'язки учасників даних стосунків. На сьогоднішньому етапі суспільного життя земельні ресурси використовуються надзвичайно інтенсивно, виконуючи функцію територіального базису, природного ресурсу та основного засобу виробництва. Проте, у різних галузях виробництва їхнє використання є неоднаковим і має різне значення у процесі їхнього функціонування. В промисловості, транспорті, будівництві земельні ресурси є лише територіальною, просторовою базою і тому основна увага приділяється площі земельних ділянок, їхньому рельєфу, віддаленості від джерел постачання сировини і центрів реалізації продукції, наявності комунікацій. У добувній промисловості значення земельних ресурсів зростає, оскільки крім територіальної бази, в їхніх надрах сконцентровані усі корисні

копалини. І надзвичайно велике, незамінне значення мають земельні ресурси, складовою та невід'ємною частиною яких є ґрунти, у сільському і лісовому господарстві, де вони є головним засобом і предметом праці [3].

Аналіз останніх досліджень. Питання використання земельних ресурсів розглядалися в роботах Ф. Кене, А. Тюрго, С.А. Подолинського, М.Д. Руденка та інших вітчизняних і закордонних науковців.

Постановка завдання. Проте, на нашу думку, недостатньо вивченими залишається місце аграрного сектора в сучасній економічній системі, його функціональна спрямованість, а також характер впливу на розвиток господарського механізму вітчизняної економіки. Внаслідок цього метою статті є аналіз еволюції концепцій використання земельних ресурсів, а також перспектив розвитку аграрного підприємництва як складової вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу. Одна з перших спроб сформувавши наукову концепцію ролі сільського господарства була зроблена представниками школи фізіократів, що сформувалася у Франції в середині XVIII ст. послідовники даного напрямку вважали, що продуктивна лише та праця, що створює додаткову вартість [2].

Проте виділення однієї галузі як базової, могло бути виправдане лише низьким рівнем розвитку продуктивних сил того періоду, коли селянин мав можливість повністю забезпечити себе як знаряддями праці, так і засобами побуту самостійно при порівняно невеликих альтернативних витратах. Ситуація принципово змінилася, коли масово почали застосовувати механічні тяглові агрегати. У цих умовах сільгоспвиробник позбавлявся свого особливого положення, оскільки необхідність максимізації доходів і забезпечення конкурентоспроможності продукції зробила його повноцінну участь в національній економічній системі обов'язковою.

Представники класичної школи розглядали виробництво як процес, виходячи з об'єму витраченої праці, як живої, так і

матеріалізованої. Внаслідок того, що промислове виробництво дозволяло здійснити оптимізацію техніко-технологічного забезпечення, що дозволяло отримати більший економічний ефект від витрат одиниці робочої сили ніж сільське господарство. Результатом цього стало перетворення сільського господарства на другорядну галузь, значення якої визначалося потребою суспільства в продуктах харчування.

Проте в результаті індустріалізації все більшу роль починає відігравати міра екологічної безпеки того або іншого виробництва, його вплив на довкілля і пов'язані з ним витрати, що покладаються на конкретне підприємство. Під екологічною безпекою розуміється одна із складових національної безпеки, сукупність природних, соціальних та інших умов, що забезпечують безпечне життя і діяльність населення, що проживає (або що діє) на даній території, і забезпечення стійкого стану біоценозу природної екосистеми. Єдиним критерієм оцінки екологічної безпеки штучної екосистеми є якість життя і здоров'я населення. На думку А.Р. Шмаля., система екологічної безпеки — це механізм, що забезпечує допустиму негативну дію природних та антропогенних чинників екологічної небезпеки на довкілля і саму людину [4].

Земельні ресурси з точки зору класичної школи розглядалися або як територіальні протяжності, використання яких дозволяє оптимізувати систему «виробник-споживач», або як сховище корисних копалини, до яких слід віднести і родючість. І у тому, і в іншому випадку власник земельної ділянки мав право на дохід у вигляді ренти. Багато в чому дана форма доходу від використання в господарській діяльності природних ресурсів обумовлювалась неможливістю широко використовувати довкілля іншим способом [5].

Особливістю використання земельних ресурсів в умовах сьогодення є загальна тенденція до взаємної інтеграції видів діяльності,

національних господарських систем, унаслідок чого міра взаємного впливу на всіх рівнях ведення бізнесу істотно посилилася.

Сучасний етап функціонування народного господарства характеризується активним використанням високих технологій, унаслідок чого відбувається пошук нових способів здобуття енергії за рахунок знаходження інших джерел або оптимізації. Підтвердженням цього є тенденція з активного впровадження біоенергетики, що створюється в сільському господарстві, а також державні програми, які проводяться в розвинених європейських країнах та передбачають масштабне вживання сонячної, вітрової та інших форм альтернативної енергії.

Наслідком даних процесів стала активна переорієнтація європейських аграріїв на вирощування технічних культур, використовуваних в даних виробництвах, що у свою чергу вплинуло на зростання вартості продовольчої сировини в результаті певного дефіциту останнього і привело до подорожчання продуктів харчування.

За результатами досліджень, які проведені міжнародною добродійною організацією «Oxfam», ціни на основні продукти харчування до 2030 р. можуть зрости більш ніж в два рази. У випадку, якщо глави держав і урядів не зроблять необхідні заходи, вартість зернових культур в найближчі 20 років виросте на 120-180%. Організація залучає світових лідерів, щоб поліпшити регулювання продовольчих ринків, створити всесвітній фонд боротьби із зміною клімату. Зокрема, «Oxfam» наполягає на необхідності збільшити стратегічні запаси продовольства, інвестувати в невеликі фермерські господарства, покінчити з практикою вирощування продуктів для біопалива.

Екстраполюючи зазначені процеси до розвитку вітчизняної аграрної сфери і зважаючи на адаптацію сільського господарства України до світових стандартів розвитку в умовах взаємної інтеграції

національної і світової господарських систем, слід вказати на можливу небезпеку скорочення виробництва продовольчої сировини суб'єктами великого і середнього бізнесу. Так, аналогічна ситуація спостерігалася в 90-х роках минулого століття, коли колективні сільгоспідприємства півдня і південного сходу України, поставлені державою в умови самозахисту, масово виділяли земельні площі під вирощування технічних культур (зокрема соняшнику). Це призвело до катастрофічного погіршення родючості ґрунтів.

У нинішніх умовах повторення подібної ситуації може призвести до повного витіснення виробництва сільгосппродукції продовольчої групи до спеціалізованих підприємств або в сектор господарств населення, де даний товар призначений переважно для самозабезпечення. Наслідком даних процесів стане остаточна диференціація за продовольчою ознакою, коли натуральні продукти харчування будуть доступні лише громадянам з високим рівнем доходів.

У даній ситуації особливої актуальності набувають результати досліджень, що проводиться представниками наукової школи «Фізичної економії». Так, розглядаючи перспективи подальшого макроекономічного розвитку, вони вважають прийнятними сценарії сталого розвитку, що поєднують переважання нагромадженої живої речовини (енергії прогресу) над витраченими ресурсами (ентропією) з одночасним запобіганням створенню загроз для задоволення потреб майбутніх поколінь. Передумовою запровадження пропонованих сценаріїв в практику є така декомпозиція економіки (як об'єкта аналізу), яка передбачає виокремлення в її структурі, з одного боку, реального сектора, який охоплює рух товарів і товарних потоків, а з іншого, монетарного сектора, тобто гроші та грошові потоки [3].

Висновки. Використання земельних ресурсів в життєдіяльності людини здійснювалося з моменту формування базових основ сучасної цивілізації, що відображає технічний і соціальний рівень розвитку

людини. З наукової точки зору першими проаналізували роль землі в системі господарських стосунків представники школи фізіократів, що розглядали сільське господарство як базову галузь для інших видів економічної діяльності. У подальшому відносно низький корисний ефект від витрат праці в аграрному виробництві привів до того, що сільське господарство і село в цілому перетворилося на сировинний придаток міста.

Однак, глобальні проблеми в області продовольчої безпеки та в умовах погіршення екології вимагає переосмислення ролі аграрного сектора в системі народногосподарського комплексу. У цих імовах особливу актуальність набувають положення наукової школи фізичної економії. Її представники розглядають сільське господарство як єдиний вид виробничої діяльності, який сприяє накопиченню енергії на Землі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Продукты питания подорожают вдвое к 2030 году: прогноз. – Режим доступу [ел.ресурс]: <http://www.ukrkonditer.kiev.ua/news/zabor.php?nid=3122>
2. Физиократы. – Режим доступу [ел.ресурс]: <http://slovari.yandex.ru>
3. Шевчук В.О., Теоретико-методологічні аспекти аналізу процесів сталого розвитку. – Режим доступу [ел.ресурс]: http://www.nam.kiev.ua/ape/n_01_56/Shevchuk.htm
4. Экологическая безопасность. – Режим доступу [ел.ресурс]: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
5. Економічна теорія: Політекономія/За ред. Базилевича В.Д. – К.: Знання-Прес, 2005. – 615с.

УДК 438.069.573:48.380

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Ю. В. Гаркуша, магістр обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: асистент Т.О. Чайка
Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність поняття "електронні гроші" та їх особливості як платіжного інструменту. Здійснено прогноз поширення електронних грошей на основі експоненціального згладжування.

Ключові слова: *фінансовий ринок, електронні гроші, електронні розрахунки*

Постановка проблеми. Успішне функціонування фінансової системи значною мірою зумовлює розвиток усіх інших галузей економіки. Кількісне зростання показників фінансового ринку супроводжується його якісним розвитком. Активно впроваджуються нові платіжні послуги та операції. Останнім часом все більшої популярності набувають електронні гроші.

Актуальність наукових досліджень електронних грошей як нового та перспективного платіжного засобу зумовлена наступними аспектами:

- по-перше, порівняно зі звичайною валютою, електронні гроші мають високий ступінь захисту, який досить важко підробити навіть теоретично. Вони є порівняно стабільним платіжним засобом, а тому у перспективі можуть стати одним із факторів мінімізації ризиків на фінансовому ринку (як вітчизняному, так і міжнародному). Це дозволить посилити фінансову стабільність країни.
- по-друге, ряд питань, особливо з приводу практичного застосування електронних коштів, недостатньо досліджено. Майже не вирішено питання стосовно правильності документального оформлення та обліку електронних коштів. Наслідком цього є недостатня довіра та обізнаність громадян про електронні гроші як зручний та надійний засіб платежу. Це стало одним із гальмуючих факторів поширення

електронних грошей в нашій країні, незважаючи на їх переваги порівняно зі звичайними платіжними засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем сутності та принципів функціонування електронних грошей, на жаль, не надто широко розкриті у працях українських дослідників. В той же час, варто відзначити фундаментальні дослідження даної проблематики, викладені у публікаціях Р.Гутмана, С.Боренштайна, Р.Букмана, Д.Чаума та ін. Проте, подальший розвиток електронних платіжних систем та удосконалення непаперових грошових форм, котрі відбуваються останнім часом, потребують більш детального дослідження сутності електронних грошей та їх місця у світовій фінансовій системі загалом та на українському фінансовому ринку зокрема.

Метою статті є аналіз сучасного стану розвитку системи електронних платежів в Україні та здійснення прогнозу поширення електронних грошей як засобу платежу.

Рис 1. Вплив електронних платежів на споживання та економічне зростання: логічні взаємозв'язки

Джерело: [1]

Виклад основного матеріалу. Швидкий розвиток інноваційних технологій на фінансовому ринку створив передумови для появи нових сучасних інструментів, які спроможні виконувати функції готівки при

здійсненні багатьох операцій з незначними сумами. Насамперед це електронні гроші (electronic money). Розглянемо вплив цих платіжних інструментів на економічне зростання:

Таблиця 1

Світові системи електронних грошей та їх особливості

Країна	Назва системи	Кл-сть емітентів	Ліміт елек. ва рт.	Можлив. передачі іншим кінцевим користув.	Адаптація до мережових платежів	Кількість випущених карток, млн. одиниць	Обсяг щоденних покупок, тис. доларів США
Австрія	Квік (Quick)	1	400	немає	можлива	6,0	363
Бельгія	Протон (Proyon)	25	145	немає	неможлива	2,5	1774,4
Данія	Данмонд (Danmond)	1	32	немає	неможлива	0,896	24,0
Італія	МІНІлей (MINIpay Монега он-лайн (Moneta online))	20	262	немає	можлива	0,011	0,94
Люксембург	Мінікеш (minicash)	14	131	Немає	неможлива	0,384	
Нідерланди	Чіпніл (Chipknip)	Всі роздрібні банки	450	немає	неможлива	17,2	645,95
Німеччина	Гелдкарте (GeldKarte)	3500	200	немає	можлива	62,0	209,57
Норвегія	Байласс (Buypass)		2500	€	можлива		
Сінгапур	Кешкард (CashCard)	3	287,94	немає	можлива	6	138
Франція	Монео (Moneo)	11 кредитних установ	100	немає	неможлива	1,11	198
Швеція	КЕШ (CASH)	3	Немає даннх	немає	неможлива	4,2	9,86
Швейцарія	Кешкард (CashCard)	350	193	немає	неможлива	3,692	128,39

Джерело: [9]

Як свідчить практика, електронні гроші найменше поширені в тих країнах, де в розрахунках традиційно використовують чеки. Наприклад, у США, де чекові розрахунки у 2011 р. становили 28.0% від загальної кількості трансакцій, операції з електронними грошима становили статистично

незначущу величину. Можна припустити, що з часом у таких країнах платежі чеками на невеликі суми зміняться розрахунками за допомогою електронних грошей, а чекові розрахунки на значні суми – платежами за допомогою кредитних карток.

Рис2. Економічний ефект переходу на безготівкові розрахунки

Джерело: [1]

Дані таблиці свідчать, що платіжні інструменти систем електронних грошей суттєво відрізняються в різних країнах. Більшість програм працює з поповнюваними картками, якими передбачається багаторазове завантаження коштів з банківських рахунків, через банкомати, телефоном або через Інтернет. Майже у всіх випадках встановлено відносно низькі ліміти максимальної суми, яка може зберігатися на картках (як правило, кількості доларів США). Практично жодна з програм не передбачає можливості переказу коштів з одного гаманця на інший. У деяких країнах електронні гроші функціонально об'єднані, наприклад, із дебетовою або кредитною картою чи посвідченням особи держателя такої картки. Частина систем електронних грошей на основі карток адаптовано до мережних платежів.

Розвиток електронних платежів позитивно впливає на фінансову систему та монетизацію економіки. Впровадження електронних платежів сприяє залученню коштів населення та компаній у банківську систему і зменшує обіг готівки.

Запровадження електронних платежів означає скорочення операційних витрат економіки та держави в цілому.

Обслуговування готівкової платіжної системи пов'язане з істотними витратами, які фактично покриваються суспільством. Ці витрати включають витрати центрального банку на друкування паперових грошей і обслуговування міжбанківських розрахунків, витрати держави на здійснення нагляду та запобігання злочинам у цій сфері, витрати часу споживачів і підприємств на облік і проведення розрахунків, витрати банків і підрядників на підтримання фізичної інфраструктури грошового обігу, транспортування паперових грошей, обробку платежів тощо.

Використовуючи метод експоненціального згладжування, нами було спрогнозовано обсяги електронних розрахунків у 2012 році. Нами було побудовано прогнозу електронних розрахунків, яка має вигляд:

При цьому прогноз на 2012 рік складає 3101,48, а похибка прогнозу – 89,61.

Аналіз світового ринку електронних грошей свідчить, що цей інструмент не замінив інші форми розрахунків, а лише зайняв певну нішу і використовується переважно в операціях обсягом до 10–20 доларів США.

Прогноз обсягів електронних розрахунків у 2012 році

Рік	Період часу, t	Обсяг надходжень (тис.о.),yt	$S_t^{[1]}$	$S_t^{[2]}$	\mathcal{E}_0	\mathcal{E}_1	\mathcal{E}_t	Δy^*
2007	1	250	-	-	-	-	-	-
2008	2	950	-860	1983,3	263,333	561,67	825	125
2009	3	1250	-256,67	1407,8	894,444	551,11	1470	-220
2010	4	2100	245,556	856,67	1347,78	551,11	1898,889	201,111
2011	5	2500	863,704	283,21	2010,62	573,46	2584,074	-84,074
2012	6 L=1	-	1409,14	280,91	2537,37	564,12	3101,481	-

Джерело: [авторські розрахунки]

Специфічний сегмент ринку, на якому функціонують електронні гроші, становлять:

- заклади громадського харчування, зокрема швидкого (фаст-фуду);
- торгові термінали та паркомати (паркувальні автомати);
- магазини щоденного споживчого попиту (супермаркети, гастрономи тощо);
- он-лайн-магазини у мережі Інтернет.

У перших трьох сегментах, як правило, використовуються електронні гроші на базі карток, в останньому – електронні гроші на програмній основі.

Найімовірнішим, на нашу думку, є другий сценарій майбутнього розвитку електронних грошей, тобто їх “співіснування” із традиційними платіжними інструментами.

Висновок. Розвиток і використання електронних грошей є невіддільним від технологічного розвитку суспільства й впровадження новітніх досягнень в фінансові і електронні платіжні системи. Однак, проблема відособленості електронних грошей від банківських платіжних

систем і практична неможливість регулювання грошового обігу в електронній формі окремими центральними банками, ставлять вимогу вироблення більш конкретних вимог до емітентів електронних грошей та необхідність глобального регулювання цього нового сектору світового фінансового ринку. На нашу думку, майбутнє платіжних інструментів належить саме електронним грошам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Електронні гроші в Україні: аналітичний звіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2012/3_Electronic_Money/E-money_report_APPROVED_2012-10-02_RED2.pdf
2. Морозов А. С., Турський В. В. Вплив електронних грошей на характер собистого споживання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ech/2010_11-12/18_Morozov-Turskyu.pdf
3. Бурак І. О. Переваги та недоліки розрахунків електронними грошима [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2010_1/NV-2010-V1_34.pdf

УДК 338.432:633.85

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

І.В. Яськова, магістрант

Науковий керівник: асистент, Чайка Т.О

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено сучасний стан виробництва олійних культур в Україні та світі, проаналізовано основні показники діяльності підприємств з вирощування цих культур, визначено тенденції розвитку та напрями підвищення ефективності виробництва.

Ключові слова: аграрний сектор, ринок олійних культур, олійна сировина, екстенсивне виробництво, олійно-жировий комплекс, біопаливо.

Постановка проблеми. В сучасних умовах аграрний сектор можна назвати гарантом продовольчої безпеки країни. У вітчизняних наукових публікаціях актуальними є дослідження стану та механізмів функціонування ринків сировинних ресурсів. Однак вони потребують більш детальнішого дослідження та економічного обґрунтування ефективності переробки.

Особливо актуальним на даний час є вивчення ринку олійних культур, так як

продукція цього сектору виступає не лише як предмет внутрішньої та зовнішньої торгівлі, а також як біосировина для задоволення потреб в альтернативних видах палива.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ґрунтовні дослідження в цьому напрямі здійснюють В. Вітвицький, В. Ковальчук, Л. Дейнеко, М. Сичевський, Т. Мостенська, П. Каблук та ін. Дослідженню ринку олійних культур та вирішенню економічних проблем вирощування біосировини, виробництва і застосування біопалив присвячено ряд публікацій вітчизняних вчених-економістів: О. Бородіної, Г. Калетника, М. Кобець, Г. Ковтун, В. Месель-Веселяка, О. Митченко, Б. Оверченко, О. Шпичака та ін.

Однак, питання перспективи виробництва олійних культур потребують подальшої уваги.

Постановка завдання. Аналіз стану і механізмів функціонування ринку олійних культур, основних тенденцій виробництва та переробки їх в Україні, а також розгляду можливості використання олійних культур як біосировини для виробництва біодизелю.

Виклад основного матеріалу досліджень. На сьогодні олійно-жировий комплекс (ОЖК) має великі перспективи, адже є одним з найбільш розвинутих та рентабельних, ОЖК демонструє потенціал як

щодо забезпечення внутрішніх потреб, так і задоволення попиту зовнішнього ринку. Це викликає підвищену зацікавленість вітчизняних та іноземних інвесторів до його функціонування і розвитку[1].

Продукція переробки насіння олійних культур широкого застосування набула у лакофарбовій, текстильній, консервній, миловарній, медичній галузях промисловості. Насіння олійних культур використовується для виробництва кормів у тваринництві. Стрімкого розповсюдження набуває переробка насіння олійних на біодизель. Для виробництва майонезів та соусів, маргаринової продукції використовують соняшникову, соєву і ріпакову олії.

В Україні олійні культури займають важливе місце в структурі посівів і економіці агропромислових формувань різних форм власності та видів господарювання.

Динаміка виробництва насіння олійних культур свідчить, що основу сировинної бази оліє - екстракційної промисловості складають соняшник, ріпак, соя та ін. Прогнозне виробництво основних видів олійних культур в Україні на 2012 рік зображено в табл. 1 [2].

Таблиця 1

**Виробництво основних видів олійних культур
в Україні у 2012 р. (прогноз)**

Олійні культури	Площа, тис. га	Урожайність, ц/га 2012р.	Валовий збір тис. тонн 2012р.
Соняшник	4600	15,7	7200
Ріпак	989	18,2	1800
Соя	1129	17,7	2000

Джерело: http://ua-energy.org/upload/files/09_EIF_Kapshuk2.pdf - Дані асоціації «Укроліяпром»

Дані таблиці 1 свідчать, що найбільш питому вагу серед олійних культур займає соняшник, на другому та третьому місті соя та ріпак відповідно. Отже, соняшник, головна культура в структурі вітчизняного виробництва олійних. У загальному обсязі виробництва олійних культур в

Україні він займає близько 70%, а в структурі посівних площ - не менше 10%.

Аналіз динаміки посівних площ, урожайності та валового виробництва насіння соняшнику свідчить, про збільшення обсягу виробництва відбувається за рахунок розширення посівних площ культури, тобто екстенсивного виробництва (табл. 2)

Таблиця 2

Динаміка виробництва насіння соняшнику в Україні

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.
Площа посіву, тис. га	2942,9	3742,9	4525,8
Урожайність, ц/га	12,2	12,8	15,0
Валове виробництво насіння, тис. т	3457	4706,1	6771,5

Джерело: Статистичний щорічник України за 2010 рік // Держкомстат України // за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. В. А. Головка. — К. : Консультант, 2010. — 650с.

В окремих областях рентабельність виробництва соняшнику у 2010 році досягла таких показників: Івано-Франківська область - 101,4%, Кіровоградська - 84,3, Автономна Республіка Крим - 83,2%, Миколаївська - 79,9%, Дніпропетровська область - 79,7 відсотка[3]. Поряд з тим, вирощування соняшника має і негативне значення. Адже, для отримання більшого прибутку багато сільськогосподарських підприємств не додержуються сівозмін, а відтак призводить до падіння родючості ґрунту, нагромадження шкідників і хвороб і, зрештою, до зниження врожайності, що негативно впливає на ґрунт, суттєво збіднюючи і виснажуючи його. Тому науковці намагаються привернути увагу сільгоспвиробників до інших олійних культур, не зашкодивши при цьому економіці господарювання й значно поліпшивши його агрономічний рівень.

Останніми роками вітчизняного олійного сектору характерним було збільшення виробництва ріпаку (табл. 3). У 2010 році порівняно з 2000 роком площа посівів ріпаку збільшилась більше ніж в 4 рази. Разом з тим

урожайність у 2010 році порівняно з 2000 роком зросла на 8,6 ц з 1 га, тому і валове виробництво насіння ріпаку збільшилось майже у 11 разів.

Таблиця 3

Динаміка виробництва насіння ріпаку в Україні

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.
Площа посіву, тис. га	214	207	862,6
Урожайність, ц/га	8,4	14,6	17,0
Валове виробництво насіння, тис. т	132	285	1469,7

Джерело: Статистичний щорічник України за 2010 рік // Держкомстат України // за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. В. А. Головка. — К. : Консультант, 2010. — 650с.

В наш час ріпак вирощується більш ніж у 30 країнах світу, це одна із найпоширеніших культур у світі, оскільки його посіви займають більше 30 млн га (10,5% площ основних олійних культур). За останні 25 років світове виробництво товарного насіння ріпаку зросло більше ніж у 4 рази і досягнуло 40 млн т. Серед 17 олійних культур світове лідерство належить соєвій олії – 25,8%, за нею йде олія пальмова – 21,2% і на третьому – олія ріпакова 9,8%. Пропозиція на світовому ринку соняшнику скоротилася до 6,6%.

Так як розвиток цін на зернові культури на ринку України за останні роки змушує багатьох керівників сільгосппідприємств замислитися над питанням, які культури вирощувати на перспективу, що не спричинить проблем з реалізацією; зростатимуть ціни на ринку чи залишаться стабільними. Аналізуючи світовий ринок рослинницької продукції можна упевнено стверджувати, що найближчими роками перспективним залишається виробництво олійних культур, і в першу чергу ріпаку.

Останніми роками світове споживання олій та рослинних жирів щороку підвищувалося на 4%. Приріст виробництва олійних культур за останнє десятиріччя щороку становить 3,5 млн т, до яких входять не лише потреби харчової промисловості, а й промислова переробка на технічні цілі (у хімічній промисловості, виробництво, біопалива та олив). Попит на

ріпак на ринку України постійно підвищується про що, свідчить його ціна за 1 т насіння, яка вже перевищує 4000 грн. Рентабельність виробництва ріпаку у 2010 р. становила 26,8 %, а у 2009р. – 23%[4].

Аналіз кон'юнктури світового оліє продуктового ринку показує, що найбільш прибутковим каналом розподілу ріпаку є реалізація продуктів його переробки, проте сьогодні переробна сфера галузі практично не розвивається. Держава практично не сприяє залученню ріпаку на переробку вітчизняними підприємствами, тим самим створюючи комфортні умови для розвитку експортної торгівлі насінням.

Постійна енергозалежність країни та зростання цін на енергоносії повинні були активізувати дії уряду у забезпеченні розвитку цієї перспективної і необхідної галузі. За умови відведення під ріпак 10% орних земель і досягнення урожайності 25 ц/га ріпаковий підкомплекс міг би виробляти 8,5 млн т насіння. Після переробки цієї сировини можна отримати близько 3 млн т біопалива, яке на 75% забезпечить річну потребу у пальному всього агропромислового комплексу країни. Крім того, річне виробництво ріпакового шроту понад 5 млн т, за потреби 1,2 млн т, дасть змогу повністю задовольнити українське тваринництво білковими компонентами, а надлишок реалізувати іншим країнам як конкурентоспроможну експортну продукцію [5].

Реалізація цього пріоритетного напрямку розвитку переробної сфери ріпакового підкомплексу, на нашу думку може мати декілька спрямувань:

- постачання ріпакової олії в країни ЄС для виробництва біопалива, оскільки виробництво і використання цього продукту переробки там дотується як напрям, що має загальнодержавне значення;

- налагодження виробництва біодизелю на заводах під іноземне замовлення;

- виробництво біодизеля для внутрішнього споживання.

Для цього необхідна продумана раціональна державна політика та збалансованість між загальним попитом та пропозицією на соняшник, сою

та ріпак. Переробка власної агросировини всередині країни (у тому числі на біопаливо) має суттєві переваги порівняно з її експортом. Суттєве збільшення внутрішнього попитув Україні у перспективі можливе завдяки розвитку промислового виробництва біопалива, вдосконаленню законодавчої бази щодо регламентування переробки насіння ріпаку та використанню його продуктів (біодизель, шрот і гліцерин). Все це вимагає докорінних коригувань пріоритетів і планів щодо розвитку біоенергетичного сектору.

Висновки. Вирощування олійних культур є важливою складовою стратегії економічного розвитку держави. Продукція соняшнику, сої та ріпаку для сільськогосподарських підприємств є одним із основних джерел формування їх доходності, що дозволяє забезпечити ефективну діяльність. Економічна ефективність олійних ресурсів стає все більше залежною від інтенсивного фактору, що зумовлює необхідність використання значних вкладень у розвиток інфраструктури та супутніх галузей.

Хоча ефективність виробництва соняшнику є вищою порівняно із виробництвом ріпаку, проте ріпак має набагато краще біологічні властивості: є добрим попередником для озимої пшениці та покращує структуру ґрунту. Тому надалі потрібно збільшувати площу посівів ріпаку, та зменшувати площі посівів під соняшник.

У більшості випадків вітчизняні сільськогосподарські підприємства є лише виробниками сировини. Отже, з метою економічного росту України, потрібно збільшувати кількість переробних підприємств, що дозволить поставляти на світовий ринок не сировину, а вже готову продукцію. Для цього необхідна продумана раціональна державна політика та збалансованість між загальним попитом та пропозицією на соняшник, сою та ріпак.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Макаренко В. Виробництво насіння олійних культур. Захмарні перспективи /В. Макаренко // Агроперспектива. – 2012. - №1. – 48 с.
2. http://ua-energy.org/upload/files/09_EIF_Kapshuk2.pdf.

3. Капшук С. Стан та перспективи українського олієпрому / С. Капшук // Пропозиція. – 2010. - № 6. – с. 24.

4. Сорти, гібриди олійних культур, ячменю ярого. Насінництво. Технологія вирощування / за ред. І.Д. Ситніка – К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України, ТОВ «Рапсолл». – 2012. – 86с.

5. Фаїзов А.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування ріпакового під комплексу / А.В. Фаїзов // Агробізнес сьогодні. 2011.- №8. – С. 53 - 64

УДК: 658.14/.17(047.32)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

О.В. Станкевич, студентка

Науковий керівник: асистент Мельник О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: Досліджено значення фінансової звітності як системи взаємозв'язаних показників господарської діяльності підприємства. Внесено пропозиції щодо вдосконалення структури форми № 2 «Звіт про фінансові результати».

Ключові слова: фінансова звітність, звіт про фінансові результати, доходи, витрати, чистий прибуток.

Постановка проблеми. Розширення функцій обліку і надання бухгалтерській звітності статусу публічної зумовлюють необхідність розробки і впровадження організаційної системи, яка б забезпечувала диференціацію фінансових і управлінських засобів. Отже, виникає необхідність подальшого поглиблення досліджень, спрямованих на удосконалення практики складання і використання фінансової звітності та

забезпечення адекватності її вимогам користувачів, що визначає актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Вирішенню методологічних питань формування, аналізу та прогнозування фінансової звітності у вітчизняній науці присвячена значна кількість досліджень науковців (Ф. Ф. Бутинця, Л.В. Нападовська, Т.Г. Маренич, Н.В. Прохар та інших). Однак удосконалення методики складання звіту про фінансові результати зумовлює докладніше її вивчення.

Мета дослідження. Розглянути порядок складання звіту про фінансові результати відповідно до нормативних актів та визначити шляхи вдосконалення методики його складання.

Виклад основного матеріалу. Діючі форми фінансової звітності (форма № 1-6), вміщуючи систему взаємопов'язаних показників господарсько-фінансової діяльності та про фінансові ресурси підприємства, не повною мірою характеризують ефективність управління, точніше, відповідальність за використання фінансових ресурсів, та не відповідає основним міжнародним критеріям їх побудови. Бухгалтерська звітність забезпечує в кращому випадку 20 % інформації, необхідної для фінансового аналізу, звідси впливає висновок про необхідність перегляду як її структури, так і зміст. У найближчому майбутньому в бухгалтерській звітності неминуче зросте роль нефінансової інформації [1, с. 99].

Звіт про фінансові результати є складовою фінансової звітності та становить головне джерело інформації про результати господарсько-фінансової діяльності підприємства за звітній період. Важливість цієї форми пов'язана з тим, що саме Звіт про фінансові результати дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, а також визначити за рахунок яких джерел здійснюється фінансування підприємства.

Зміст, структура і форма Звіту про фінансові результати регламентується П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [3] та П(С)БО

30 «Біологічні активи» [4], що не суперечать Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період. Цей Звіт складається з 3 розділів: I. Фінансові результати; II. Елементи операційних витрат; III. Розрахунок показників прибутковості акцій.

При вивченні порядку складання Звіту про фінансові результати на сільськогосподарських підприємствах можна виявити недоліки. Перш за все, більшість сільськогосподарських підприємств не дотримуються вимог П(С)БО 30 «Біологічні активи», а саме – підприємство не здійснює оцінку біологічних активів та сільськогосподарської продукції за справедливою вартістю і не визначає доходи (витрати) від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції.

По-друге, вимагає вдосконалення і сама форма Звіту. Це пов'язано з тим, що у Звіті про фінансові результати нелогічно розташовані статті, які відображають доходи, витрати та фінансові результати від фінансової та інвестиційної діяльності, оскільки у затвердженій формі даного звіту перелічені показники відображені загалом, що знижує інформативність звіту.

Найбільш вдалою є форма Звіту, яка була розроблена Н. В. Прохар [5, с. 189]. Автор, враховуючи релевантний підхід в управлінні фінансовими результатами та агроформувань, вважає за доцільне запропонувати порядок визначення фінансового результату в рослинництві від реалізації, від зміни цін, від володіння активами й від впливу інших факторів. Тобто, запропонована методика визначення чистого прибутку повинна знайти відображення тільки у розділі I «Фінансові результати», тоді як другий та третій розділи Звіту про фінансові результати змінювати недоцільно.

У свою чергу, доопрацювавши та заповнивши цю форму на прикладі конкретного підприємства ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району,

ми отримали більш досконалу форму Звіту про фінансові результати діяльності. В цій формі ми відобразили доходи та витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та визначили чистий прибуток, що сприятиме досліджуваному господарству стати більш привабливим для потенційних інвесторів та кредиторів (табл.1).

Ця форма Звіту про фінансові результати дозволяє крім всього іншого детально відобразити доходи, витрати та фінансові результати, які пов'язані з іншою операційною, фінансовою, інвестиційною та іншою діяльністю підприємства, а також відкоригувати фінансовий результат, врахувавши помилки минулих періодів, оскільки вони можуть призвести до невиправданої зміни розміру фінансових результатів.

Таблиця 1

**Порядок заповнення Звіту про фінансові результати в
ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району**

Розділ 1. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	Джерело інформації та порядок вираховання
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	Обороти за кредитом рахунку 70, сума якого склала 2453 тис. грн
Податок на додану вартість	015	Обороти за дебетом рахунку 70 (ПДВ). Його сума за звітний рік дорівнює 409 тис. грн
Акцизний збір	020	ПСП «Сонячна долина» у звітному році не було платником акцизного збору.
Інші вираховання з доходу	030	Обороти за дебетом рахунку 70 (ПДВ). В звітному ПСП «Сонячна долина» не мало, зокрема знижок, наданих покупцям тощо.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	Рядок 010 мінус дані рядка 015, тобто $2453 - 409 = 2044$ тис. грн
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	Обороти за дебетом рахунку 90, сума якого склала 1629 тис. грн
Прибуток	050	Рядок 035 мінус дані рядка 040 (позитивне значення) або $2044 - 1629 = 415$ тис. грн

Продовження таблиці 1		
Інші операційні доходи	060	Оборот за кредитом рахунку 71, який склав 76 тис. грн
Доходи від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	061	Оборот за кредитом субрахунку 710. В ПСП «Сонячна долина» в звітному році вимог П(С)БО 30 «Біологічні активи» не дотримувалися та не оцінювали біологічні активи та сільськогосподарську продукцію за справедливою вартістю.
Адміністративні витрати	070	Оборот за дебетом рахунку 92, сума якого дорівнює 164 тис. грн
Витрати на збут	080	Оборот за дебетом рахунку 93, сума якого дорівнює 1 тис. грн.
Інші операційні витрати	090	Оборот за дебетом рахунку 94, сума якого складає 147 тис. грн
Втрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	091	Оборот за кредитом субрахунку 940. В ПСП «Сонячна долина» в звітному році вимог П(С)БО 30 «Біологічні активи» не дотримувалися та не визначали суми витрат від первісного визнання.
Фінансовий результат операційної діяльності:		
Прибуток	100	Рядок 050 + рядок 060 - рядки 070,080,090 (позитивне значення), тобто $415 + 76 - 164 - 1 - 147 = 179$ тис. грн
Доход від участі в капіталі	110	ПСП «Сонячна долина» за звітний рік не мало.
Інші фінансові доходи	120	Оборот за кредитом рахунку 733 склав 1 тис. грн
Інші доходи	130	Оборот за кредитом рахунку 74 склав 343 тис. грн
Фінансові витрати	140	Оборот за дебетом рахунку 95 склав 12 тис. грн
Втрати від участі в капіталі	150	ПСП «Сонячна долина» за звітний рік не мало.
Інші витрати	160	Оборот за дебетом рахунку 97 склав 40 тис. грн
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування:		
Прибуток	170	Рядок 100 + рядки 110,120,130 – рядки 140,150,160. Розрахунок дорівнює 441 тис. грн
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	ПСП «Сонячна долина» є платником фіксованого сільськогосподарського податку, тому податок на прибуток не сплачує.
Фінансовий результат від звичайної діяльності:		

Продовження таблиці 1		
Прибуток	190	Оборот за дебетом субрахунку 982,Рядок 170 мінус рядок 180, тобто 441 тис. грн
Надзвичайні:		
Доходи	200	Оборот за кредитом субрахунку 752, в звітному році ПСП «Сонячна долина» не мало.
Витрати	205	Оборот за дебетом рахунку 99, в звітному році ПСП «Сонячна долина» не мало
Податки з надзвичайного прибутку	210	ПСП «Сонячна долина» за звітний рік не мало надзвичайного прибутку, а, отже, і податку з надзвичайного прибутку.
Чистий:		
Прибуток	220	Рядок 150 плюс рядок 200 мінус рядок 205, або 441 тис. грн

Розділ 2. Елементи операційних витрат

Стаття	Код рядка	Джерело інформації та порядок вирахування
Матеріальні витрати	230	Оборот за кредитом рахунку 20 (без субрахунку 206), рахунків 22, 25 склав 1220 тис. грн
Витрати на оплату праці	240	Оборот за кредитом субрахунку 661, тобто 256 тис. грн
Відрахування на соціальні заходи	250	Оборот за кредитом субрахунку 651 дорівнює 93 тис. грн
Амортизація	260	Оборот за кредитом субрахунків 131, 132, 133, 134 склав 76 тис. грн
Інші операційні витрати	270	Оборот за кредитом рахунку 94, тобто 912 тис. грн
Разом	280	Сума рядків 230-270, тобто сума складе 2557 тис. грн

□ Побудовано за даними ПСП «Сонячна долина» Вознесенського району, 2011 рік

Запропонована форма Звіту спрощує порядок визначення прибутку чи збитку, є більш інформативною як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів та більш корисною для управління господарством.

Дослідивши різні підходи щодо вдосконалення форми №2 „Звіт про фінансові результати”, необхідно в його діючу форму внести такі зміни:

- 1) послідовно відображати доходи і витрати за видами діяльності (рядок 060 „Інші операційні доходи” розмістити після даних про доходи й витрати основної діяльності, рядок 130 („Інші доходи після даних про доходи і витрати фінансової діяльності”);

- 2) виділити статті для відображення фінансових результатів (прибутку чи збитку) окремо від основної, іншої операційної, інвестиційної, фінансової діяльності;
- 3) доповнити Звіт про фінансові результати додатковим рядком „Понаднормативні витрати” для відокремлення чистої собівартості реалізованої продукції та понаднормативних і нерозподілених постійних загальновиробничих витрат, які не є елементом собівартості реалізованої продукції;
- 4) уточнити економічну назву окремих показників („Інші доходи від інвестиційної діяльності ” та „Інші витрати від інвестиційної діяльності ”);
- 5) вилучити зі Звіту про фінансові результати довідкову інформацію (непрямих податків з обороту, вирахувань із доходу, що не є доходом підприємства) та наводити її в примітках до фінансової звітності.

Висновки та пропозиції. Отже, важливою передумовою ефективного функціонування підприємства є налагоджений процес та подання фінансової звітності. Наведені пропозиції щодо вдосконалення Звіту про фінансові результати, а також новітні підходи до обґрунтування положень бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні управління підприємством: по-перше, дадуть можливість об'єднати дві облікові підсистеми – фінансову і внутрішньогосподарську в бухгалтерському інформаційному моделюванні управлінських рішень з метою поліпшення фінансових результатів діяльності; по-друге, можуть бути використані в структурі фінансово-господарського контролю будь-яких суб'єктів господарювання незалежно від форм власності.

Фінансова звітність, складена відповідно до П(С)БО 1-5, має значні аналітичні можливості, проте існує чимало питань, що залишилися не вирішеними. Основним з них є недостатність відображеної у звітності обліково-економічної інформації, внаслідок чого користувачі цієї

інформації змушені приймати управлінські рішення в умовах певної невизначеності, тому дослідження даної теми є цілком актуальним у подальшому вирішенні даної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / [Добія М., Сандер Ш., Матезіч Р. та ін.]; за ред. Л. В. Нападовської. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 735 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790.
5. Прохар Н. В. Напрями вдосконалення звітності про фінансові результати в агроформуваннях / Н.В.Прохар // Облік і фінанси АПК. – 2007. – №11–12. – С. 189- 193.

УДК: 657:658.11

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Федоровська А.А., студентка

Науковий керівник: асистент Мельник О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, які забезпечують його підготовку до ефективної діяльності в сучасних умовах. Визначено можливості програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку і прийняття на їх підставі ефективних управлінських рішень.

Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, обліковий процес, автоматизована система, синтетичний та аналітичний облік.

Актуальність проблеми. Організація бухгалтерського обліку, виступаючи передусім в якості методичної бази, забезпечує отримання, відображення і застосування знань про принципи, форми й способи побудови процесу бухгалтерського обліку, отримання інформації про господарську діяльність підприємства. Мікроекономічний механізм повинен сприяти виконанню конкретних завдань, що стоять перед підприємством у конкретний період, у конкретній ситуації, і одночасно відповідати інтересам усіх зацікавлених осіб. Ефективність цього процесу пов'язана з функціонуванням сфери, що обслуговує систему управління підприємствами та становить основу його інформаційного забезпечення — сферою бухгалтерського обліку. У питаннях створення відділів інформатизації та автоматизації документообігу бухгалтерської служби є багато недоречностей та недоліків, які гальмують розвиток інформаційної мережі, що знижує ефективність нових та новітніх інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та ведення бухгалтерського обліку досліджувалися в роботах таких учених, як Ф.Ф.Бутинець, Л.П.Брич, Б.В. Волженкін, В.В. Вересов, С.Ф.Голов, Д.І. Голосніченко, В.К.Гладишев, Г.В.Дашков, Н.Б.Єгоров, А.Ф.Зелінський, Г.О.Партин, Н.М.Ткаченко та ін. Проте на сьогодні насамперед потребує розгляд питань, пов'язаних з автоматизацією обліку в сучасних умовах, адже: використання різноманітних програмних засобів як нових, так і застарілих, значно ускладнює обслуговування інформаційної системи та знижує ефект її впровадження; усунення окремих недоліків різноманітних програмних засобів може перейти в повсякденну проблему, що потребує створення засобів моніторингу стану всієї інформаційної мережі; відсутня

нормативна бази для регулювання автоматизованої форми обліку на вітчизняному рівні.

Мета статті. Визначити особливості раціональної організації бухгалтерського обліку на підприємстві та його автоматизації в сучасних умовах на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Під організацією бухгалтерського обліку розуміють систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції.

Можна зазначити, що рівень виконання завдань бухгалтерського обліку передусім залежить саме від його організації. Раціональна організація бухгалтерського обліку має суттєве значення для задоволення потреб управлінського персоналу в інформації, яка є підставою для пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, забезпечує збереження майна власника та достовірне визначення результатів діяльності.

Раціональна організація бухгалтерського обліку також визначає успішність фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки саме завдяки використанню інформації, яку надає бухгалтерський облік, суб'єкти управління підприємством отримують змогу забезпечити збереження і примноження позитивних результатів діяльності всього колективу підприємства, а його відсутність або серйозні помилки в організації чи веденні призводять до втрати досягнутого успіху [2].

Завдання організації бухгалтерського обліку визначаються, виходячи із завдань бухгалтерського обліку і передбачають:

- вибір методики ведення бухгалтерського обліку;
- вибір технології і техніки ведення бухгалтерського обліку;
- підбір облікового персоналу та забезпечення їх роботи.

Виконання завдань організації бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта господарювання забезпечить своєчасне, повне, достовірне та безперервне відображення всіх господарських операцій, здійснених на підприємстві; обробку даних за допомогою відповідних процедур, прийомів і способів відповідно до вихідної інформації; складання на основі отриманого масиву інформаційних даних, зафіксованих у первинних документах, облікових реєстрів і бухгалтерської звітності та своєчасне її надання зацікавленим користувачам.

Досить багато вчених, зокрема українських, займалося проблемою удосконалення організації бухгалтерського обліку, адже вирішення такої проблеми на сьогодні є дуже важливим для кожної держави [3]. І можна зазначити, що українські вчені виокремили такі шляхи удосконалення облікового процесу:

1. Розробка сучасних технологій збирання, реєстрації, групування, обробки та узагальнення обліково-економічної інформації із застосуванням телекомунікаційних технологій і сучасної комп'ютерної техніки;
2. Удосконалення форм первинних документів у відповідності до П(С)БО;
3. Застосування раціональних принципів реєстрації і групування облікової інформації, що забезпечать формування оптимальної облікової інформації для реалізації завдань, поставлених перед обліком;
4. Запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань;
5. Підвищення професійного рівня облікових працівників, що пов'язане з ускладненням роботи бухгалтера.

У питаннях створення відділів інформатизації та автоматизації документообігу бухгалтерської служби є багато недоречностей та недоліків, які гальмують розвиток інформаційної мережі, що знижує

ефективність нових та новітніх інформаційних технологій. Серед них слід виділити такі:

- використання різноманітних програмних засобів як нових, так і застарілих, значно ускладнює обслуговування інформаційної системи та знижує ефект її впровадження;

- усунення окремих недоліків різноманітних програмних засобів може перейти в повсякденну проблему, що потребує створення засобів моніторингу стану всієї інформаційної мережі;

- відсутність нормативної бази для регулювання автоматизованої форми обліку на вітчизняному рівні.

Сьогодні багатьох керівників не задовольняє рівень автоматизації на підприємстві. Як зазначає Хом'як Р.Л., фізично і морально застарілі інформаційні системи, різноманітний набір програм та окремих автоматизованих робочих місць не в змозі забезпечити керівників оперативною і достовірною інформацією, яка необхідна для прийняття управлінських рішень [4].

Недосконалість системи управління призводить до зниження прибутковості діяльності підприємства, нестійкого становища на ринку товарів і послуг. Витрати на обслуговування і доробку інформаційних систем автоматизації мають тенденцію до підвищення, а фактичний результат від їх використання залишається на незадовільному рівні. Розробка замовлених інформаційних бухгалтерських систем є досить високовартісною і займає багато часу при відсутності гарантії очікуваного результату.

Тому актуальною залишається проблема дослідження можливостей програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку і прийняття на їх підставі ефективних управлінських рішень. Перед науковцями стоїть завдання розробки та вдосконалення бухгалтерського обліку на підприємствах, галузях народного господарства як основного

джерела інформаційного забезпечення користувачів усіх рівнів в умовах використання інформаційних технологій.

Інформаційні бази мають забезпечувати як мінімум шестирівневу функціональну обробку інформації:

I. Загальні організаційні — принципи побудови підприємства: проектування автоматизованої системи управління під специфіку конкретного підприємства;

II. Оперативні принципи управління підприємством: управління закупками — матеріально-технічне забезпечення, управління реалізацією — збут продукції, управління бартерними операціями та взаєморозрахунками, управління запасами — рух і наявність матеріальних цінностей та малоцінних і швидкозношуваних предметів, управління консигнаційними операціями, управління собівартістю продукції — товарів, послуг, управління персоналом, обліком кадрів, управління автотранспортом тощо.

III. Комплексна обробка інформації відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку: готівкові та безготівкові операції підприємства, облік валютних операцій, облік товарно-матеріальних цінностей, облік необоротних активів, облік праці і заробітної плати, облік фактичних витрат, ведення головної книги та складання Балансу, ведення податкового обліку, формування консолідованої звітності, формування бухгалтерської та фінансової звітності за міжнародними стандартами.

IV. Контролюючі функції: контроль за виконанням планів, проектів, контроль за кошторисом витрат, контроль за взаємними фінансовими зобов'язаннями, контроль за використанням ресурсів підприємства, контроль якості, можливість виставлення реклаमाцій;

V. Аналітичні функції: аналіз виконання планів і використання ресурсів, аналіз фінансової і господарської діяльності, аналіз ефективності використання оборотних засобів, аналіз фактичних витрат (собівартості) і

зіставлення їх з плановими, аналіз ефективності маркетингових заходів і рекламних заходів;

VI. Технічні можливості інформаційних бухгалтерських програм: невибагливість до комп'ютерних систем, технічних можливостей комп'ютера, швидкість виконання поставлених завдань, редагування бухгалтерських форм, обмін даними з іншим програмним забезпеченням, обмін інформацією через мережу, надійний захист і збереження інформації, можливість замінити програму (поновити версію).

Крім функціональних можливостей, комп'ютерний облік повинен відповідати єдиній прийнятій методологічній основі сучасного бухгалтерського обліку та забезпечувати:

- ведення бухгалтерського обліку на основі принципів подвійного запису;
- взаємозв'язок даних аналітичного і синтетичного обліку;
- суцільне відображення автоматизованим способом господарських операцій на основі первинних документів;
- зменшення ручної, монотонної праці;
- контроль за достовірністю введених даних, цілісністю господарських операцій;
- формування довільних зведень, бухгалтерських звітів автоматизованим способом.

Важливим елементом інформаційного забезпечення є використання різноманітних довідників та констант, які спрощують заповнення електронних документів шляхом автоматичної підстановки одиниць виміру, статей витрат, використання аналітичних рахунків, що запроваджені до синтетичних рахунків.

Програми реєстрації і обробки бухгалтерської інформації повинні бути адаптовані до встановлених правил ведення бухгалтерського обліку. Зокрема, це стосується представлення бухгалтерських реєстрів в зручному

вигляді для читання і розуміння записів, виключення несанкціонованого виправлення записів у реєстрах.

Для будь-якої форми бухгалтерського обліку характерні свої спільні особливості:

- незмінність протягом поточного року прийнятої методології відображення окремих господарських операцій та оцінки майна;
- повнота відображення в обліку за звітний період усіх господарських операцій, проведених у зазначений час, і результатів інвентаризації майна і зобов'язань;
- правильність віднесення доходів і витрат до відповідних звітних періодів;
- тотожність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам за рахунками синтетичного обліку.

У рамках цих вимог ведення бухгалтерського обліку за допомогою засобів комп'ютерного обліку не повинно бути копіюванням технічних прийомів при журнально-ордерній чи меморіальній формі обліків. Організація обліку в комп'ютерному варіанті має ряд особливостей.

При вирішенні поетапного переходу до створення інформаційної системи потрібний цілеспрямований вибір програмного забезпечення, який повинен спиратися на системну комплексну оцінку. Проблема полягає в тому, що система має задовольняти кілька вимог: бути достатньо функціональною, завершеною з точки зору обліку (автоматизації обліку), бути універсальною, тобто враховувати специфіку галузевих особливостей підприємств. Має бути продумана проблема інтенсифікації автоматизації цілісного управлінського обліку фінансово-економічних служб.

Сучасне програмне забезпечення будується відповідно до вимог, принципів і методів ведення обліку, облікового забезпечення, виходячи із можливостей сучасної техніки. Вітчизняні програмні продукти, призначені для обліку на малих підприємствах, повинні відповідати основним

функціональним обліковим вимогам, мати можливість проводити облікову, аналітичну, контролюючу роботу, враховуючи національні специфічні риси підприємств (галузь діяльності, розмір і форму власності підприємства). Саме ці моменти мають якісно характеризувати програмний продукт автоматизації інформаційної бази контролінгу підприємства. Тому можливості бухгалтерських програм, як справедливо зазначає Прохар Н.В., можуть слугувати критерієм для їх якісних оцінок і вибору для застосування малими підприємствами [5]. До цих критеріїв потрібно віднести можливість програмного забезпечення — інформаційної бази:

- вести синтетичний та аналітичний облік активів, капіталу, зобов'язань з елементами управлінського обліку;
- формувати фінансову, податкову, статистичну звітність;
- надавати іншу довідкову інформацію для потреб ведення господарської діяльності;
- на базі даних можливостей проводити автоматизований аналіз-прогноз і контроль за діяльністю підприємства.

Наведені оціночні компоненти інформаційної бази мають включати можливість ведення первинного обліку та складання різних форм первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, формувати оборотну відомість, бухгалтерські реєстри малих підприємств тощо.

Таким чином, грамотно організований бухгалтерський облік як на рівні підприємства, так і на рівні держави дозволяє уникнути систематичних помилок бухгалтерії, негативно впливаючи на фінансовий стан підприємства і держави в цілому. Грамотна організація обліку — обов'язкова умова успішної та стабільної роботи підприємства.

Висновок. Бухгалтерський облік є невід'ємною складовою частиною господарської діяльності людства з багатовіковою історією. Поява обліку — неминуча, об'єктивна закономірність, а його подальший розвиток — наслідок економічного прогресу людства, адже чим складнішою та

різноманітнішою ставала господарська діяльність, тим складнішим ставав облік, розширювалися його функції та ускладнювалися завдання. Він є поєднуючою ланкою між господарською діяльністю і особами, які приймають рішення, є своєрідною „мовою бізнесу”.

При цьому організація автоматизованої форми ведення обліку в сучасних умовах повинна відповідати основним функціональним обліковим вимогам, враховуючи національні специфічні риси підприємств (галузь діяльності, розмір і форму власності підприємства). Саме ці моменти мають якісно характеризувати програмний продукт автоматизації інформаційної бази підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теорія бухгалтерського обліку: монографія / [Добія М., Сандер Ш., Матезіч Р. та ін.]; за ред. Л. В. Нападовської. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. — 735 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України. К.: А.С.К., 2007. - 369 с.
4. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування. - Львів: Львівська політехніка, 2008. - 1112 с. Положення (стандарт) бухгалтерського
5. Прохар Н. В. Напрями вдосконалення звітності про фінансові результати в агроформуваннях / Н.В.Прохар // Облік і фінанси АПК. – 2007. – №11–12. – С. 189- 193.

ДЕРЖАВНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

К.О. Грицевської - студентка

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено стан та сучасні проблеми кредитування аграрних підприємств України, а також необхідності державної фінансової підтримки сільського господарства, зокрема шляхів покращення кредитного забезпечення аграрних підприємств.

Ключові слова: кредитування, фінансові ресурси, інвестиції, сільськогосподарські підприємства, державні кредити.

Актуальність проблеми. За останні роки єдиним шляхом виходу із кризового стану аграрного сектора економіки практично всі вчені визнають необхідність державної фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Ідея пільгового кредитування сільського господарства України розглядається базовою як самими товаровиробниками, так і вченими-аграрниками. Досвід банківського кредитування підприємств аграрної галузі свідчить, що збитковість галузі, відсутність ліквідної застави, висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів робили їх непривабливими для банків. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за сільськогосподарськими кредитами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням стану кредитування аграрних підприємств займалися науковці різних галузей,

зокрема І.П. Борейко, О.О.Олійник, В.Д. Кудрицький, О.А. Кириченко, Т.В. Зінченко, С.М. Колотуха та інші [1]. Вивчення робіт наведених авторів дало змогу з'ясувати характерні риси впливу державного кредиту на аграрні підприємства та визначити проблеми необхідності кредитування підприємств. Державна підтримка має велике значення для розвитку сільськогосподарських виробників. На сьогоднішній день її механізм є малоефективним і не дає змоги задовільними бажані потреби аграріїв.

Постановка завдання. Метою статті є підвищення конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств, тобто ефект від екстенсивного використання наявних виробничих потужностей перевищить потенційно можливий за рахунок інвестиційно-інноваційного зростання. Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку в сільському господарстві обумовлює пошук нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки. Україна стала членом Світової організації торгівлі (СОТ). Це вимагає від вітчизняних підприємств функціонувати в якісно нових умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим джерелом формування фінансових ресурсів підприємства аграрного сектора залишаються кредитна та інвестиційна діяльність. Однак через збитковість галузі, відсутність ліквідної застави у товаровиробників і, як наслідок, високу ймовірність неповернення кредитів і недосконалість законодавчих механізмів аграрний сектор став непривабливим для інвестицій, а кредитування для сільськогосподарських товаровиробників – надто ризиковим бізнесом. Через це частка кредитів комерційних банків у загальній структурі кредитування була дуже низькою [1].

Кредитування аграрних підприємств базується на певних таких принципах, що і галузей національної економіки, але має суттєві особливості.

Одні з цих особливостей мають сталий характер (сезонність сільськогосподарського виробництва, підвищена потреба аграрних підприємств в основному капіталі тощо), інші - зумовлені сучасним станом аграрного сектора економіки (незадовільний фінансовий стан більшості підприємств, значний фізичний і моральний знос основних засобів тощо). Також для успішного кредитування аграрного сектора потрібна відповідна інфраструктура. До складу такої інфраструктури з різним ступенем інтеграції повинні ввійти: кооперативні банки, кредитні спілки, комерційні банки. Основою побудови такої системи має стати Аграрний банк, який з одного боку, повинен стати центром, через який уряд проводитиме державну політику в аграрному секторі економіки, а з другого – фінансовим центром галузі [3, С.209].

Незважаючи на політику сприяння кредитуванню, відсутність доступу до кредитних ресурсів у сільській місцевості, особливо для великої кількості власників землі, які щойно отримали права на неї, та дрібних і середніх фермерських господарств, які з'явилися протягом останніх років, загально визнана одним з основних факторів, який перешкоджає розвитку сільського господарства України. Потреба невеликих сільськогосподарських виробників у кредитних ресурсах не задовольняється в повному обсязі.

За даними системи управління, з'ясовано, що 70% обігових коштів на розвиток аграрного сектору формується за рахунок банківського кредитування, в Україні ж ця частка становить лише 20%. Проблеми кредитного забезпечення аграрної галузі зумовлюють необхідність удосконалення кредитного механізму[2, С.96].

Сільськогосподарські товаровиробники вкрай стурбовані ситуацією, що склалася навколо державної бюджетної підтримки галузі на 2012 рік. Працюючи в умовах обмеженої державної підтримки та обмеженого доступу до кредитних ресурсів, агропромисловий комплекс забезпечує виробництво продукції у обсягах, що гарантують продовольчу безпеку

держави, забезпечують лідируючі позиції України на світових ринках. Формуючи майже 20 % ВВП країни, галузь перераховує до державного бюджету понад 25 млрд. грн, що більше, ніж удвічі перевищує обсяги державного бюджетного фінансування. І усе це за умови, коли державна підтримка знизилася з 12 млрд. грн у 2009 році до 10,6 млрд. грн у 2010 році. Не кращі перспективи і на наступний рік. У Державному бюджеті на 2011 рік така підтримка становить лише 10,7 млрд. грн, у тому числі за рахунок загального фонду Держбюджету - лише 690 млн.грн. Таке відношення з боку уряду до агропромислового комплексу є неприпустимим, оскільки капіталізація галузі є вкрай низькою при тому, що постійно зростають ціни на мінеральні добрива, паливо, техніку, запасні частини. Потреба у наданні державної підтримки підприємствам АПК через механізм здешевлення кредитів сягає обсягу не менше 1,8 млрд. грн., на створення оптових ринків сільськогосподарської продукції - 300 млн. грн. Відсутність фінансової підтримки та майже неможливий доступ до кредитних ресурсів зводять нанівець створення нових та існування діючих фермерських господарств. А тому вкрай необхідним є передбачення фінансування Українського державного фонду в розмірі 380 млн. грн. В Україні розпочалося створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. У поточному році на ці цілі витрачено понад 40 млн. грн. Робота ця лише розпочинається, тому відсутність коштів по цій програмі викликає серйозне незадоволення селян. Обслуговуючі кооперативи потребують надання державної підтримки у розмірі не менше 100 млн. грн [4]. Потрібно зауважити, що для покращення кредитного забезпечення аграрного сектору економіки варто активізувати розвиток нових форм кредитування у сільському господарстві, які давали б можливість отримувати кредити без участі держави. До них можна віднести факторингові операції, кредити під заставу виробленої продукції та ін.

Для України є актуальним встановлення низьких відсоткових ставок за банківськими кредитами аграрним підприємствам. За період дослідження встановлено, що аграрні підприємства значно скоротили своє фінансування за допомогою банківських кредитів і постійно шукають альтернативні шляхи фінансування. Для виправлення цієї ситуації необхідно спростити документооборот по кредиту, процес прийняття рішення пришвидшити і провести додаткову підготовку потенційних позичальників за допомогою інформаційних бюлетенів про роботу з кредитними коштами і їх ефективним використанням. А також пропонується методики оцінки банком позичальника надавати позичальнику для самостійної оцінки свого підприємства перед поданням заявки на отримання кредиту. Це можливо реалізувати у вигляді електронного тестування (скорингової програми) на сайті банку. Відповідно, аналізуючи фінансовий стан і вплив на нього кредитів з боку держави, можна стверджувати, що по-перше, кошти, вивільнені в одних ланках процесу відтворення, спрямовуються в інші ланки, що прискорює оборот капіталу та сприяє господарській діяльності на основі розширеного відтворення; по-друге, тимчасово вільні кошти через кредит спрямовують у ті ланки виробництва, на продукцію яких передбачається зростання попиту, а отже одержання вищих прибутків. Це створює можливості для запровадження новітньої техніки, прогресивного коригування всієї структури виробництва, підвищення його ефективності. Тому доцільно проводити попередні розрахунки планів погашення кредиту за різними методами, що адаптовані до сучасних умов діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств, з метою визначення найбільш прийняттого варіанту у кожному конкретному випадку.

Висновки. Отже, ефективність кредитування аграрної сфери в значній мірі залежить від продуманості та обґрунтованості розробленої кредитної політики. Основним інструментом підвищення доступності кредитних ресурсів для аграрної галузі є створення механізму часткового

або повного державного гарантування повернення позик. Використання кредитів в якості джерела фінансування сільськогосподарських підприємств має важливе економічне значення. Таким чином, кредитування належить до основних джерел позичкових коштів і виступає вагомим фінансовим важелем стимулювання та забезпечення діяльності підприємств. Отже, сільське господарство України потребує значних кредитних ресурсів. Нині відпрацьовуються різні механізми кредитування аграрних підприємств для того, щоб фінансовий ринок міг задовольнити їх різноманітні потреби за цільовим призначенням і вартістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний веб-сайт управління агропромислового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroprom.gov.ua>.
2. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. - 2009. - № 1. - С. 89-96.
3. Актуальні проблеми економіки/О.А. Кириченко, В.Д. Кудрицький// Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи.- 2009.-№5- с.207-221
4. Реальний сектор економіки - АПК [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/realsektor>.

УДК 330.322.012

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПОКАЗНИКИ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кіриченко К. студентка

Науковий керівник: Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті викладено підходи щодо тлумачення сутності фінансової стійкості та приведена система показників її оцінювання в процесі аналізу фінансового стану підприємств.

Ключові слова: *фінанси, фінансова стійкість підприємства, ресурси підприємства.*

Актуальність поставленої проблеми. Успішність функціонування підприємств в умовах ринкової економіки потребує забезпечення ними належної економічної рівноваги і, в першу чергу, фінансової стійкості. Саме вона виступає запорукою ефективного здійснення фінансово-господарської діяльності підприємств, здатності мобілізувати кількісні та якісні фактори сприяння подальшого розвитку їх виробничого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти дослідження фінансової стійкості ґрунтуються на тому, що вона є невід'ємною частиною оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання. Згідно з науковими працями зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема Л.Беренстайна, Е.Хелфєрта, Ван Хорна, В.В.Ковальова, М.М.Крейнїної, Г.В.Савицької, М.С.Заюкової, Л.А.Лахтіонової, Є.В. Мниха, Р.О.Костирко та інших, фінансова стійкість розглядається як результат розвитку всіх видів діяльності підприємства (операційної, інвестиційної та фінансової), а також як індикатор його здатності відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. Разом з тим оцінювання фінансової стійкості потребує подальшого дослідження, оскільки кожен з авторів пропонує різні методики розрахунку її показників, які характеризують тільки окремі аспекти цієї досить складної економічної категорії.

Метою є проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності фінансової стійкості суб'єкта господарювання та визначення її рівня в процесі оцінювання фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. У фахових виданнях, присвячених фінансовим проблемам, викладені окремі аспекти фінансової стійкості. В той же час фінансова стійкість є багатогранною фінансовою категорією і потребує системного підходу до її визначення і тлумачення не тільки з точки зору поточного моменту, але й у довгостроковій перспективі.

В економічній літературі щодо трактування сутності фінансової стійкості не існує єдиної думки. Так, під фінансовою стійкістю підприємства розуміють характеристику стану фінансових ресурсів підприємства та результативність їх розміщення; ступінь залежності підприємств від залучених джерел фінансування; результат діяльності; стан рахунків підприємства, які гарантують його платоспроможність; ліквідність; прибутковість та кредитоспроможність. Зазначається також, що дану фінансову категорію можна тлумачити у вузькому та широкому розумінні. Так, у вузькому значенні фінансову стійкість розглядають як одну з складових оцінки фінансового стану підприємства, яка характеризує «такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним» [1].

В широкому розумінні поняття «фінансова стійкість» включає, крім ефективного формування, розміщення та використання фінансових ресурсів, оптимальну структуру активів, а також передбачає задовільні параметри діяльності підприємства. Вона охоплює такі поняття як «довгострокова платоспроможність» та «ліквідність».

У теорії конкурентної переваги Грачов А.В. [2] звертається до фінансової стійкості з позиції глобальних і локальних цілей економічної стратегії фірми. Ресурсна концепція стабільності фірми представлена ним у вигляді класичних взаємозв'язків, які виникають у процесі кругообігу капіталу. Узагальнюючи погляди вітчизняних і зарубіжних учених, він дає авторське трактування фінансової стійкості, як стабільному процесу фінансової діяльності. Разом з тим, фінансова стійкість виходить за рамки, обумовлені Грачовим, вона повинна забезпечувати стабільність розвитку

підприємства, тобто ефективність як фінансової, так і операційної та інвестиційної діяльності.

З методологічної точки зору стійкість представляє собою властивість підприємства як економічної системи знаходитись в стані рівноваги або функціонувати при допустимих обмеженнях, що дозволяє зберегти основні його характеристики у незмінному вигляді протягом певного часу і забезпечити стійкість його розвитку.

В економічному сенсі фінансова стійкість знаходить своє відображення в наступному:

11. економія фінансових ресурсів при зростанні обсягів виробництва еквівалентна їхньому збільшенню за умови незмінності виконання виробничої програми;

12. основою формування умов зниження витрат виробництва є створення умов, які забезпечують раціональне використання фінансових ресурсів;

13. економія фінансових ресурсів зменшує потребу в позикових коштах і тим самим сприяє збереженню фінансової незалежності;

14. у результаті економії фінансових ресурсів відбуваються структурні зрушення в джерелах фінансування;

15. економія фінансових ресурсів сприяє впровадженню прогресивних фінансових технологій;

16. економія фінансових ресурсів зумовлює вивільнення оборотних коштів та прискорення їх оборотності.

В практиці оцінювання фінансового стану підприємства розрізняють внутрішню, зовнішню і загальну фінансову стійкість.

17. Внутрішня фінансова стійкість притаманна такому фінансовому стану підприємства, за якого забезпечується стабільно високий результат його функціонування. Її досягнення обумовлюється активним реагуванням на зміну зовнішніх і внутрішніх факторів.

18. Зовнішня фінансова стійкість підприємства є наслідком стабільності економічного середовища, у рамках якого функціонує підприємство. Зовнішня фінансова стійкість досягається завдяки відповідній системі управління макроекономічними процесами масштабах всієї країни.

19. Загальна фінансова стійкість підприємства передбачає постійне перевищення вхідних грошових потоків над вихідними.

Таким чином, під фінансовою стійкістю підприємства слід розуміти такий його фінансовий стан, за якого підприємство може вільно формувати фінансові ресурси, вільно ними маневрувати та ефективно використовувати, забезпечуючи фінансову рівновагу між власним та позиковим капіталом, зберігаючи при цьому платоспроможність і стабільне отримання прибутку. Фінансова стійкість формується в процесі всієї виробничо-господарської діяльності та є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

Аналіз стійкості фінансового стану на ту або іншу дату дозволяє відповісти на запитання: наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, який передує цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і відповідав потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва, а надлишкова - перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами.

Для характеристики фінансової стійкості використовується сукупність показників. При цьому слід зазначити, що оскільки немає єдиного підходу щодо тлумачення сутності поняття «фінансова стійкість», то і відсутній уніфікований підхід з приводу системи показників, які характеризують дану економічну категорію. Показники, які включаються в різні методики аналізу, можуть істотно варіювати як в кількісному відношенні, так і за алгоритмом розрахунку. Таких різноманіть, хоча він і

не носить критичного характеру, властивий багатьом зарубіжним посібникам з фінансового аналізу та менеджменту. Простіше за все я різноманітність пояснюється цілком природною наявністю в аналітиків різних пріоритетів і пристрастей до тих чи інших показників. Окремі автори пропонують для оцінювання фінансової стійкості підприємства використовувати від двох до вісімнадцяти показників [3]. Показники можуть мати різне наповнення залежно від того, які джерела і якої градації притримувались аналітики при їх відборі для оцінки фінансової стійкості підприємства. В найбільш загальному випадку можливі три варіанти, коли для розрахунків використовуються дані: а) про всі джерела, б) про довгострокові джерела, в) про джерела фінансового характеру, під якими розуміють власний капітал, банківські кредити та позики (довгострокові і короткострокові).

Оцінка фінансової стійкості підприємства має суттєве значення. У фінансовому аналізі існують різні підходи до оцінювання фінансової стійкості. Основними з них є:

20. Оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі аналізу співвідношення власного й позикового капіталу. Оцінювання фінансової стійкості підприємства за функціональною ознакою.

21. Оцінювання фінансової стійкості підприємства, яке базується на співвідношенні фінансових і нефінансових активів

В рамках першого підходу виходять з припущення, що фінансовий стан підприємства суттєво залежить від оптимальності співвідношення між окремими складовими джерел фінансування (власним і позиковим капіталом) та ефективністю їх розміщення в активах. З цією метою розраховують наступні показники:

У підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають свої кошти більш охоче, оскільки таке підприємство характеризується істотною фінансовою незалежністю й, отже, з більшою ймовірністю може погасити свої борги за рахунок власних коштів. Слід

зазначити, що фінансово незалежних (від зовнішніх інвесторів і кредиторів) компаній у повному сенсі цього слова практично не існує, крім того, трактування ступеня фінансової незалежності з позиції тієї або іншої структури джерел фінансування може істотно варіювати в різних країнах. Так, за даними Організації економічного співробітництва й розвитку в 2000 році частка залучених коштів у загальній сумі джерел становила у середньому в Японії - 85%, у Німеччині — 64%, у США — 55% [3]. Варто зазначити, що в цих країнах інвестиційні потоки мають зовсім різну природу; наприклад, у США основний потік фінансових ресурсів надходить від населення (в основному, через взаємні фонди), у Японії - від банків. Тому високе значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу свідчить про ступінь довіри до корпорації з боку банків, а значить про її фінансову надійність; навпроти, низьке значення цього коефіцієнта для японської корпорації свідчить про її нездатність одержати кредити в банку, що є певним застереженням інвесторам і кредиторам.

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел - відношення власного капіталу і довгострокового капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел - співвідношення довгострокового позикового капіталу і довгострокових пасивів.

Наведений перелік показників не можна вважати вичерпним, адже вони характеризують окремі аспекти фінансової стійкості. Повну фінансову стійкість оцінити можна лише з врахуванням виробничого потенціалу підприємства. При цьому необхідно встановити ступінь забезпеченості підприємства виробничими запасами, основними засобами, рівень їх зносу та реальну вартість майна. В цьому зв'язку представляють певний інтерес показники, запропоновані В.І.Стражевим.

Висновки. Згідно з літературними джерелами, зарубіжні і вітчизняні дослідники фінансової стійкості вбачають її в такому забезпеченні підприємства виробничими ресурсами і такому їх цілеспрямованому

використанні, при яких цей суб'єкт господарювання в умовах ринкової невизначеності і мінливості економічного середовища здатний вільно маневрувати своїми ресурсами, забезпечуючи не лише успішність поточного виробничого процесу і реалізації продукції, а й подальше розширення виробничої і конкурентної спроможності. Це дає підстави відносити категорію «фінансова стійкість» підприємств до відтворювальних.

Фінансова стійкість підприємства характеризує результат поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк И.А. Теорія фінансової стійкості підприємства / И.А. Бланк // Фінанси і статистика. – 2010. – №2. – С.17 – 20
2. Ковалев В.В. Введення в фінансовий менеджмент / В.В. Ковалев // Фінанси і статистика. – 2010. – №4. – С.22 – 30
3. Павлова Л.Н. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / Л.Н. Павлова // Держава та регіони. – 2011. – №1. – С. 34 – 39
- 4.

УДК 330.131.7:336

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ

Лозова О.В., магістр

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості фінансових ризиків на ринку кредитних ресурсів. Досліджено класифікацію фінансових та операційно-функціональних ризиків на ринку кредитних ресурсів України.

***Ключові слова:** фінансовий ризик, ризик, ризик ринку кредитних ресурсів, операційно-функціональний ризик, фінансова стратегія, управління фінансовими ризиками.*

Актуальність проблеми. Важливим елементом фінансової системи України є фінансовий ринок, від якого залежить економічний розвиток країни загалом. Ринок кредитних ресурсів є основною домінантою фінансового ринку, що створює сприятливі умови для інтеграції у світову економічну спільноту. Стратегічний аналіз ринку кредитних ресурсів України в умовах ринкової економіки вимагає структурної зміни інструментів регулювання та нагляду його діяльності, що пов'язано з перманентною появою економічних небезпек.

Основною проблемою розвитку ринку кредитних ресурсів, – конструктивного елементу фінансового ринку, є наявність ризиків, що характеризуються невизначеністю настання певних подій в майбутньому. Ця невизначеність передбачає загрозу неповернення позичальником кредиту, валютні втрати за перерахунку коштів з однієї валюти в іншу [1, С. 143-145], знецінення інвестицій, неможливість вчасного отримання готівки. Тому поглиблене вивчення фінансових ризиків на ринку кредитних ресурсів є актуальним та необхідним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Пошук раціональної методики управління ризиками останнім часом все частіше стає об'єктом досліджень науковців, оскільки ризики мають, здебільшого, негативний вплив на розвиток національної економіки. Теоретичні аспекти та особливості фінансових ризиків досліджували М. Буднік, М. Диба, Р. Лавров, В. Маргасова, Л.Мартюшева, Л. Примостка, І. Скоропад, А. Череп. Проте слід зазначити, що проблемі класифікації фінансових ризиків

окремим сегментам фінансового ринку не приділено достатньої уваги, зокрема ринку кредитних ресурсів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення структури ринку кредитних ресурсів, дослідження поняття «фінансовий ризик», класифікація фінансових та операційно-функціональних ризиків на ринку кредитних ресурсів України.

Виклад основного матеріалу. Ринок кредитних ресурсів є своєрідним центром перерозподілу коштів, що відповідає за акумуляцію фінансових ресурсів в галузі, які відчувають дефіцит в них. Ринок кредитних ресурсів перерозподіляє грошові кошти методом диверсифікації, сприяючи розвитку національної економіки.

В умовах ринкової економіки під впливом фінансово-економічних криз, інфляційних процесів та політичної нестабільності зростає кількість небезпек, що стосуються діяльності функціонування учасників ринку кредитних ресурсів, тобто ризиків.

Ризик – небезпека виникнення неочікуваних втрат очікуваного прибутку, майна, здоров'я, працездатності або навіть, і, життя у зв'язку з несприятливими обставинами [2, С. 45]. Повсякденна діяльність людей протягом століть заклала основи теорії ризику. Лихварі за ризикованіші позички брали вищий відсоток, банкіри фінансували заморські подорожі, що передбачало оплату за фактичні витрати і за довготривале очікування [3, С. 46].

Щоб з'ясувати сутність ризику, слід звернути увагу на характеристики ризику. За класифікаційними ознаками, ризики диференціюють:

1. За величиною: високий, середній, низький.
2. За часом виникнення: ретроспективний, поточний, перспективний.
3. За характером впливу: керований, некерований.
4. За територіальною ознакою: регіональний, державний, міжнародний, глобальний.

5. За рівнем прогнозованості: прогнозований, непрогнозований.
6. За рівнем фінансових витрат: допустимий, граничний критичний.
7. За ступенем ймовірності: ймовірний, малоймовірний [1; 2; 3].

Ризик ринку кредитних ресурсів – це своєрідне абстрактне явище, що пов'язане з порушенням економічно-фінансової безпеки повноцінного функціонування ринку кредитних ресурсів. У загальному розумінні з ризиком пов'язують невизначеність у майбутньому. На даний час існує безліч класифікацій ризиків, зосередимо увагу на найважливіших ризиках, що стосуються ринку кредитних ресурсів: фінансових та операційно-функціональних ризиках.

Фінансовий ризик – це ризик, що передбачає відхилення від очікуваних фінансово-економічних результатів, внаслідок настання непередбачених збитків. Фінансові ризики досліджують не перше десятиліття, проте й досі не існує єдиної класифікації, конкретизованих факторів впливу, загальноприйнятої методики їх мінімізації. Можна стверджувати, що не існує однозначного підходу до трактування поняття «фінансового ризику»

Поряд з фінансовими ризиками існують операційно-функціональні ризики, що загрожують економічній безпеці функціонування ринку кредитних ресурсів, яка відповідає за забезпечення ефективного використання ресурсів та надійної захищеності інтересів усіх учасників ринку кредитних ресурсів.

Операційно-функціональний ризик – це ризик, що об'єднує недоліки управління та контролю в процесі поточної діяльності учасників ринку кредитних ресурсів. Цей ризик пов'язаний з підготовкою кадрового потенціалу, матеріально-технічного устаткування, зовнішнім шахрайством, помилками у роботі та збоями у системі загальної роботи ринку кредитних ресурсів та ін.

Глобалізація як ключова характеристика фінансового ринку України має як позитивний, так і негативний вплив на розвиток фінансової системи

України. Візьмемо до прикладу, економічну кризу, що спалахнула в Греції і від якої зазнали чималих збитків усі країни-члени Європейського Союзу. Глобалізація, в цьому випадку, є джерелом конфліктів і відповідно негативним стимулятором фінансових ризиків на ринку кредитних ресурсів.

Основним постулатом фінансової стратегії розвитку ринку кредитних ресурсів є забезпечення ефективного управління ризиками, що становлять загрозу усім учасникам ринку кредитних ресурсів.

Управління фінансовими ризиками, в першу чергу, передбачає протистояння потенційним небезпекам функціонування ринку кредитних ресурсів. Преамбулою до розроблення моделі управління фінансовими ризиками є вивчення всіх факторів впливу на механізм ринку кредитних ресурсів: політичних, економічних, географічних та ін.

На ринок кредитних ресурсів безпосередньо впливають:

- технологічні інновації;
- політичні реформи;
- законодавча нестабільність;
- фінансові нововведення світового ринку кредитних ресурсів;
- посилення конкуренції як між банками і між небанківськими фінансовими посередниками.

Управління фінансовими ризиками включає чотири ключові етапи:

1. Вивчення факторів, що провокують появу фінансових ризиків.
2. Оцінка фінансового ризику.
3. Розроблення плану заходів щодо мінімізації ризик.
4. Реалізація заходів щодо зниження ризику.

Висновки. Фінансово-кредитна система України знаходиться в епіцентрі економічних глобалізаційних та інтеграційних процесів. Ринок кредитних ресурсів відіграє особливу роль в економічному добробуті держави. Однією з основних загроз для ринку кредитних ресурсів є наявність ризиків. Фінансовий ризик – ймовірність втрати, через настання

несприятливих подій, запланованих фінансових результатів в умовах невизначеності. Своєчасне надання уваги аналізу та оцінці фінансових ризиків дає змогу мінімізувати втрати, не допустити проблем платоспроможності та ліквідності. Розроблення в майбутньому конкретизованого, і, водночас, універсального, для всіх учасників ринку кредитних ресурсів, методу мінімізації і нейтралізації фінансових ризиків сприятиме становленню фінансової системи України згідно світових стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабак О.А. Фінансові ризики та основні методи їх нейтралізації / О.А. Бабак // Економічний вісник: зб. наук. пр. учених та аспірантів / [Гол. ред. Т. М. Боголіб]. – Переяслав-Хм., 2009. – Вип. 14. – С. 143-150.
2. Буднік М.М. Фінансовий ринок : навч. посібн. / М.М. Буднік, Л.С. Мартюшева. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2007. – 432 с.
3. Бурий К.П. Класифікація фінансових ризиків банківських установ / К.П. Бурий // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – С. 49-56.
4. Дзедзик І.Б. Ризикологічні основи фінансового моніторингу операцій банків / І.Б. Дзедзик // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – Київ. – 2010. – №1 (7). – С. 153- 156.
5. Економічна енциклопедія: У 3-х томах. Т.3 / Редкол. : С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.

УДК 336.71(477)

СТАНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

О.В. Станкевич, студентка

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** Досліджено сучасні проблеми розвитку банківської системи України та проаналізовано наслідки після періоду кризи. Досліджено систему заходів щодо забезпечення стабільного, динамічного та ефективного розвитку вітчизняної банківської системи.*

***Ключові слова:** банківська система, Національний банк України, власний капітал, активи, зобов'язання, стабільність, санаційний банк.*

Постановка проблеми. У будь-якій державі, незалежно від економічної системи та способу організації суспільних відносин, банківська система відіграє визначальну роль. Недарма банківську систему порівнюють часто із кровоносною системою економіки держави. Адже саме вона забезпечує економіку потрібним обсягом фінансових ресурсів, забезпечуючи вільний рух капіталу, розрахунки суб'єктів господарювання, кредитування економіки, а також реалізацію цілої низки інших функцій та завдань. Без розвиненої банківської системи неможливо навіть уявити собі розвинену економіку України.

Світова фінансова криза негативно позначилася на економічному розвитку України. Особливо гостро переживає її наслідки банківська система країни. Тому виникає потреба у всебічному аналізі основних індикаторів стану банківської системи та у пошуку шляхів виходу з кризи і ліквідації її негативних наслідків.

Дослідженню проблем розвитку банківської системи у вітчизняній науковій літературі приділяється достатня увага. Цим проблемам присвячено наукові праці Л.А. Ключко, М. Г. Дмитренко, Г. Карчега [2,6,7] та багатьох інших. Разом з тим окремі питання щодо перспектив розвитку банківської системи в зв'язку з їх складністю та динамічністю сучасних економічних і політичних процесів залишаються поза увагою дослідників.

Основною метою статті є дослідження основних проблем, що виникають у банківській діяльності в період економічної кризи та визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на ознаки поліпшення економічного розвитку в окремих країнах світу та низку заходів, спрямованих у напрямі економічної стабілізації, світова економіка перебуває у стані рецесії. Триває скорочення обсягів промислового виробництва в умовах стрімкого скорочення споживання, інвестицій та експорту. Це у свою чергу призвело до скорочення робочих місць. Така ситуація відповідним чином впливала на розвиток фінансового сектора. Відбулося падіння темпів зростання кредитування економіки. Світова фінансова криза продовжує позначатись на подіях в економіці та на фінансовому ринку України [1].

Перехід України до ринкових відносин був складним. Країна пережила глибоку соціально-економічну кризу, вихід з якої затягнувся. Це було зумовлено складністю формування інститутів, що забезпечують ефективне функціонування економіки в умовах ринку.

Банківська система України зазнала значних втрат у період фінансової кризи, про що свідчить:

- зростання в 11,3 рази проблемних кредитів до 71,8 млрд. грн., а їх частка в кредитному портфелі збільшилася з 3 до 10 %, що зумовило значні відрахування в резерви на покриття збитків за активними операціями (відношення резервів до активів зросло з 3,3 до 12,5 %); значний обсяг наданих Національним банком України кредитів рефінансування (більше 60 млрд. грн.) для підтримання ліквідності банками та недопущення втрати ними платоспроможності;
- величезні збитки в діяльності банків України (за результатами 2009 року – 38,4 млрд. грн., за 4 місяці 2010 року – 5,1 млрд. грн.), що призвело до значних втрат капіталу; значні витрати держави (більше 15

млрд. грн.) для відновлення платоспроможності окремих системних банків (Укргазбанк, Родовідбанк, банк “Київ”);

- втрата багатьма банками платоспроможності [3].

На сьогодні в Україні створені необхідні внутрішні та зовнішні (макроекономічні) передумови для відновлення кредитування економіки.

Сучасний етап розвитку банківської системи характеризується відносною стабілізацією банків при зростанні обсягів банківських операцій. Функціонування банківської системи в кризових ситуаціях характеризується зростанням ризику ліквідності, валютного, кредитного, процентного та інших ризиків унаслідок значного відтоку депозитів, невисокого рівня надходжень від погашення активів, обмеженням можливостей банків щодо кредитування економіки та залучення коштів на міжбанківському та зовнішніх фінансових ринках. За таких обставин підтримання ліквідності банків відбувається значною мірою за рахунок кредитів рефінансування, отриманих від Національного банку України [2, С. 98].

Для визначення сучасного стану та порівняння показників діяльності нами розглянуто та проаналізовано фінансовий стан банківської системи України, для чого обрано період 2007– 2012 рр., коли у середині 2008 р. Вітчизняна банківська система відчула негативний вплив Світової фінансової кризи 2007 р., яка розпочалася у США. Основні показники діяльності банків України наведено в табл. 1 [3].

Проаналізувавши дані, величина загальних (скоригованих на резерви за активними операціями) активів, збільшувалась стабільно протягом всього аналізованого періоду. Це відбулось в основному за рахунок зростання високоліквідних активів. Банківська система України сьогодні характеризується високою забезпеченістю власним капіталом, а отже, надійністю (на 01.09.2012 р. – 164301 млн. грн.).

Основні показники діяльності банків України [3]

з/ п	Назвапоказника	01.0 1.20 07	01.0 1.20 08	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01.20 11	01.01.20 12	01.09. 2012
	Кількість зареєстрованих банків	193	198	198	197	194	198	176
Активи, млн. грн.								
	Активибанків	340 179	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 102 582
	Загальніактиви (не скориговані на резервипідактивніоперації)	353 086	619 004	973 332	1 001 626	1 090 248	1 211 540	1 247 974
	Готівковікошти та банківські метали	11 430	18 313	20 668	21 725	26 749	27 008	28 430
	Кошти в Національному банку України	15 280	19 120	18 768	23 337	26 190	31 310	29 795
	Кореспондентськірахунки, щовідкриті в інших банках	18 535	26 293	40 406	51 323	67 596	78 395	73 299
	Кредитинадані	269 294	485 368	792 244	747 348	755 030	825 320	816 434
	з них:							
	кредити, щонаданісуб'єктамгосподарювання	167 661	276 184	472 584	474 991	508 288	580 907	595 616
	кредити, наданіфізичним особам	77 755	153 633	268 857	222 538	186 540	174 650	163 253
	Довгостроковікредити	157 224	291 963	507 715	441 778	420 061	426 430	398 533
	Простроченазаборгованість за кредитами	4 456	6 357	18 015	69 935	84 851	79 292	76 614
	Вкладення в цінніпапери	14 466	28 693	40 610	39 335	83 559	87 719	105 072
0	Резервипідактивніопераціїбанків	13 289	20 188	48 409	122 433	148 839	157 907	146 418
Пасиви, млн. грн.								
	Пасиви, усього	340 179	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 102 582
	Капітал	42 566	69 578	119 263	115 175	137 725	155 487	163 301
	Зобов'язаннябанків	297 613	529 818	806 823	765 127	804 363	898 793	939 281
	Доходи	41 645	68 185	122 580	142 995	136 848	142 778	98 255
	Витрати	37 501	61 565	115 276	181 445	149 875	150 486	95 361

Необхідність суттєвого нарощування ліквідних коштів стала для банків об'єктивною необхідністю через кредитний бум, який спостерігався

протягом 2005–2008 рр., коли банки надавали перевагу прибутковості над ліквідністю. Така політика призвела до того, що станом на 01.01.2009 р. банківська система України мала низький рівень високоліквідних коштів, який дорівнював лише 8,8%, тоді як на початок 2008 р. він становив 10,3%. У 2010 р. частка високоліквідних активів у загальних становила 11,03%.

Проведений аналіз показує стійку тенденцію перевищення доходів над витратами банків у 2007–2008 рр., тоді як у 2009 р. відбувся негативний злам у зворотному напрямі, і з 01.01.2010 р. по 01.01.2012 р. витрати банків перевищили доходи, а на 01.09.2012 р. – навпаки доходи перевищили витрати на 2894 млн. грн., що свідчить про покращання ситуації.

Завдяки роботі Національного банку України значна частина із сформульованих завдань щодо дальшого розвитку банківської системи вже набуває практичного втілення шляхом розроблення проектів 2010–2011 рр.

Національним банком започаткована низка заходів для боротьби з нестабільністю в українському банківському секторі.

Зокрема, законом України «Про банки і банківську діяльність» [4] з метою поліпшення банківського нагляду визначено чіткий механізм ідентифікації реальних власників банків та осіб, що їх контролюють.

Важливе значення для підтримання стабільності банківської системи має створення санаційного банку – банку, основним завданням якого є захист інтересів вкладників (кредиторів) банків. В Україні санаційний банк створено у вересні 2011 р. на базі ПАТ «Родовід Банк» відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів «Про утворення санаційного банку» [5].

Основна мета роботи даного банку полягає в отриманні коштів за проблемними активами для подальшого задоволення вимог кредиторів. Головними завданнями створеного санаційного банку є: продовження роботи щодо повернення власних активів ПАТ «Родовід Банк»; робота з проблемними активами державних банків і банків, капіталізованих за участю держави.

Висновки та пропозиції. Таким чином, узагальнення фінансових показників діяльності банківської системи України за період 2007–2010 рр. дає можливість констатувати, що найбільш відчутним у негативному плані був вплив наслідків фінансової кризи на діяльність банків БСУ саме в період кінця 2008–2009 рр. Сьогодні регулятор приймає ряд змін до законів, які регламентують банківську діяльність, проводить грамотну грошово-кредитну політику, чим сприяє стабілізації та підвищенню ефективності діяльності вітчизняних банків.

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що основними напрямками діяльності з подолання проблем розвитку банківської системи України повинні стати:

1) підвищення рівня капіталізації банківського сектора за допомогою залучення додаткового акціонерного капіталу;

2) вдосконалення методики розрахунку обсягів регулятивного капіталу та нормативів ризику;

3) підвищення якості та конкурентоспроможності банківських послуг шляхом заміщення готівкових розрахунків на безготівкові платіжні інструменти [6];

4) розвиток структури банківського сектора в напрямі оптимального поєднання великих банків із розгалуженою мережею філій та регіональних і спеціалізованих банків з метою наближення до населення повноцінних банківських послуг;

5) збільшення присутності іноземного капіталу в національній банківській системі має відбуватися з урахуванням усіх позитивних і негативних чинників, потенційних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національний банк України // Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV.

2. Ключко Л.А. Забезпечення фінансової стабільності банків в умовах фінансової кризи / Л.А. Ключко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10 (100). – С. 97–105.
3. Офіційний сайт Національного банку України // <http://www.bank.gov.ua>
4. Про банки і банківську діяльність // Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.
5. Про утворення санаційного банку // Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2011 р. № 880-р.
6. Дмитренко М. Г. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] / М. Г. Дмитренко, І. Ю. Кочума // Вісник НБУ. – 2008. – № 3. – С. 102–107.
7. Карчева Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи / Г. Карчева // Вісник НБУ. – 2009. – № 11. – С. 12–18.

УДК 658.14 /.17.011.4

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Богата І.І., магістр

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми підприємств України, пов'язаних з нестачею оборотних коштів, дебіторською та кредиторською заборгованістю, незадовільною структурою капіталу. Запропоновано рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємств в умовах розвитку ринкових відносин.

***Ключові слова:* підприємство, фінансовий стан, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість.**

Постановка проблеми. Однією із самих актуальних проблем

підприємств України є нестача оборотних коштів та незадовільна структура капіталу. Це означає, що зміцнення їх фінансового стану є одним з найважливіших завдань, від вирішення якого залежить ефективність функціонування підприємства у цілому. Своєчасна розробка та впровадження системи заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану дозволить підприємствам посилити платоспроможність, прибутковість, фінансовий та майновий потенціал [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням покращення фінансового стану підприємств України присвятили свої праці вітчизняні вчені: Л.М. Гавриловська, Ф.І. Євдокімов, Н.В. Розумна, Н.В. Осадчук, О.А. Островська, Л.І. Федулова і ін.

Мета дослідження. Подальший розвиток ринкових відносин в Україні, який характеризується підвищенням конкурентоспроможності продукції, впровадженням досягнень науково-технічного прогресу, ефективністю господарювання і управління виробництвом вимагає розробки таких заходів стосовно покращення фінансового стану підприємств, що дозволяють досягти бажаного результату при мінімальному залученні додаткових коштів, ефективному використанні та розміщенні наявних ресурсів. Тому метою статті є розробка практичних рекомендацій щодо напрямів покращення фінансового стану сучасних підприємств України [2].

Виклад основного матеріалу. Відомі дослідження говорять, що фінансовий стан – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому [1].

Зменшення питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції

може бути забезпечено за рахунок раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, впровадження нової техніки і технологій. Оновлення діючого та встановлення нового технологічного обладнання дозволить значно розширити асортимент продукції. Покращенню фінансового стану підприємств сприятиме зменшення питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції. Треба сказати, що скорочення витрат – дієвий інструмент стабілізації фінансового стану підприємства, оскільки сприяє підвищенню рентабельності продажів і надходженню коштів. У рамках цього потрібно використовувати нормування всіх статей витрат, контроль виконання встановлених нормативів та контроль всіх видів альтернативних витрат (таких як використання Інтернету, телефонного зв'язку, оргтехніки в особистих цілях і інші витрати, яких можна уникнути).

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин важливого значення набуває зближення і поглиблення взаємодії підприємств в інтересах повнішого задоволення їх потреб у відповідних товарах та послугах, що має назву економічної інтеграції. Горизонтальна інтеграція є поєднанням в одній фірмі виробництва різномірної продукції на єдиній сировинній чи технологічній основі та передбачає пошук можливостей здійснення закупівель разом із іншим покупцем. Звичайно, що збільшення обсягів закупівлі дозволяє отримувати знижки. Вертикальна інтеграція є поєднання в одній фірмі різних галузей виробництва та сприяє об'єднанню з ключовими постачальниками сировини й матеріалів. У свою чергу вона передбачає проведення моніторингу цін на сировину, виходу на ринок нових потенційних постачальників як альтернативу більш дорогим матеріалам. Цілями інтеграції є зниження витрат, поліпшення можливості впровадження технологічних інновацій, зменшення невизначеності у постачанні і збуті, обмеження конкуренції. Сутність горизонтальної інтеграції полягає в об'єднанні підприємств шляхом злиття або придбання (викупу), завдяки чому створюється нове більш велике підприємство. Такі підприємства: мають кращі можливості отримання кредитів; володіють

більшою часткою ринку; характеризуються більш високою прибутковістю і меншою собівартістю продукції, меншими затратами на маркетинг; мають кращу позицію при здійсненні торгів, конкурсів або переговорів з постачальниками і покупцями; отримують можливість збільшення кількості пропонуванних продуктів в межах того ж ринку; отримують можливість збільшувати оборот капіталу (що дозволяє поновити і оновити основні фонди, отримати патенти тощо).

Серед зовнішніх факторів найвпливовішим на діяльність підприємств є податкова політика держави, тому що саме від неї буде залежати яка частина власних високоліквідних оборотних коштів господарчого суб'єкта буде вилучатися на сплату податків, а яка буде залишатись у його розпорядженні для фінансового обслуговування власної діяльності. Другим важливим фактором, який впливає на реальну вартість, а отже і на необхідну загальну кількість всіх високоліквідних оборотних коштів для діяльності виробництва, є темпи інфляції (дефляції) грошей. Фінансово-економічна криза 2008 року в Україні, а саме проблеми інфляції, неможливості забезпечення належного рівня банківського кредитування негативно вплинули на розвиток підприємств. Не всі підприємства були спроможні самостійно відтворювати та підтримувати необхідний для їх господарської діяльності рівень високоліквідних оборотних коштів. За таких умов лише економічна інтеграція підприємств забезпечує стабільний розвиток певної галузі національного господарства.

Фінансовий стан підприємства визначається раціональним розміщенням основних і оборотних засобів (власних і позикових). Проте досвід підприємств України вказує на те, що доволі часто значна частина майна характеризується тривалим терміном використання і відповідно тривалим періодом окупності. При цьому сума поточних зобов'язань перевищує величину поточних активів. Крім того, у складі дебіторської заборгованості є сумнівна заборгованість, а зростання позикового капіталу відбувається за рахунок короткострокових кредитів банку. Залучення

позикових коштів у такому випадку вже не є доцільним. Це означає, що прискорення оборотності оборотних коштів є одним з важливих завдань підприємств.

Важливим напрямом покращення фінансового стану підприємства є прогнозування. Оперування різночасними даними та інформацією про можливі зміни фінансового стану дають змогу керівництву активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності. Прогнози на майбутнє важливі також для акціонерів, що вклали кошти у власний капітал підприємства, держателів облігацій, які випускає підприємство.

Висновки. Для підприємств України особливо важливою є горизонтальна інтеграція, яка передбачає поєднання на одному підприємстві виробництва різнорідної продукції на єдиній сировинній чи технологічній основі та пошук можливостей здійснення закупівель разом із іншим покупцем, що дозволить отримувати знижки.

Перевагами вертикальної інтеграції може бути об'єднання підприємства з ключовими постачальниками сировини й матеріалів, що забезпечить зміцнення його конкурентного становища, зниження витрат, можливість контролю затрат і якості, своєчасність постачання сировини, можливість часткової диверсифікації сфери діяльності. Зменшенню питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції сприятиме раціональне використання матеріальних і трудових ресурсів, впровадження нової техніки і технологій.

Управління дебіторською заборгованістю сучасних підприємств потребує використання таких сучасних форм довгострокового погашення дебіторської заборгованості, як факторинг та облік векселів. Кредитування за овердрафтом може бути корисне лише у міру виникнення нагальної потреби в обігових коштах.

Важливим напрямом поліпшення фінансового стану підприємства є прогнозування, оскільки оперування різночасними даними та інформацією про можливі зміни фінансового стану дають змогу керівництву активно

впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": Наказ Міністерства фінансів України від 8.10.1999 р., № 237.
2. Мочерний С.В. та ін. Економічна енциклопедія. – УЗ-ох т. – Т. 1. – К. : Вид. центр "Академія", 2000. – 864 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс": Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р., № 87.
4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., № 996-XIV.

**ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ
БАНКРУТСТВА ТЗДВ «ІМ.Т.Г.ШЕВЧЕНКА» НОВООДЕСЬКОГО
РАЙОНУ**

Журба Т.В., Магістр

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведенні результати прогнозування ймовірності банкрутства підприємства на основі аналізу існуючих моделей. Висвітлено найпоширеніші методи оцінювання фінансового стану та визначено їх переваги й недоліки.

Ключові слова: банкрутство, прогнозування, моделі ймовірності банкрутства.

Актуальність проблеми. Функціонуючи в умовах нестабільного економічного середовища, значна кількість суб'єктів господарювання в Україні та світі перебуває у стані банкрутства чи кризовому стані. У зв'язку з цим виникає необхідність постійного моніторингу фінансово-економічного стану та діагностики банкрутства суб'єкта господарювання з метою запобігання виникненню кризової ситуації на підприємстві.

Проблема збитковості та банкрутства і надалі залишається надзвичайно актуальною. За таких умов, питання визначення ймовірності банкрутства підприємства стоїть особливо гостро, адже достовірна і своєчасна ідентифікація негативних факторів впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства дозволяє сформулювати відповідну фінансову політику та розробляти заходи, направлені на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, підвищити

платоспроможність, забезпечити конкурентоспроможність підприємства у довгостроковому періоді, а головне, попередити ризик банкрутства підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями оцінки ймовірності банкрутства підприємства займалися такі вчені, як Е. Альтман, Р. Ліс, Тафлер, Спрингейт, Г. Давидова та А. Беліков, Р. Сайфулін та Г. Кадиков, О. Терещенко та ін.

Постановка завдання. В даній статті на матеріалах сільськогосподарського підприємства ТзДВ «ім.Т.Г.Шевченка» Новоодеського району проведено прогнозування ймовірності банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Банкрутство – це визнана арбітражним судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як шляхом застосування ліквідаційної процедури [2].

В умовах ринкової економіки одним із пріоритетів державної політики є оздоровлення господарського середовища. Від діяльності держави за цим напрямом залежить, насамперед, поліпшення бізнес-середовища та інвестиційного іміджу країни. Наприклад, цьому сприяє ефективне функціонування інституту банкрутства. Можна стверджувати, що він є невід'ємним атрибутом механізму державного регулювання економіки, а процедура банкрутства використовується для очищення ринку від неефективних суб'єктів господарської діяльності. Якщо ж економіка виводиться з кризового стану, то потрібний механізм противаги, спрямований на відновлення платоспроможності підприємств-боржників. Для цього необхідно визначати ймовірність банкрутства стратегічних, містоутворюючих та соціально важливих підприємств, заздалегідь застосовувати заходи з випереджувальної фінансової санації та організаційної реструктуризації [1].

Поняття "банкрутство" характеризує неспроможність підприємства задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт та послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет та позабюджетні фонди.

Згідно із Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.1999 року, банкрутство — це визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність і задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури. Під банкрутством слід розуміти законні примусові заходи в рамках судового процесу для як найповнішого задоволення вимог кредиторів у випадку ускладнень з виплатами, тобто неплатоспроможності підприємства. Сучасні закони про банкрутство враховують поряд з інтересами кредиторів також і інтереси суспільства, які полягають у санації підприємства та збереженні таким чином важливих для народного господарства робочих місць [4].

Для відкриття справи про банкрутство потрібно подати причини неспроможності боржника, як наприклад, неплатоспроможність та чиста заборгованість. Банкрутство не обов'язково веде до ліквідації підприємства.

Кредиторами неплатоспроможних боржників є суб'єкти, які мають підтвержені відповідно до законодавства вимоги до боржника щодо грошових зобов'язань, включаючи кредиторів, вимоги яких повністю або частково забезпечені заставою. Правами кредиторів щодо неплатоспроможних боржників користуються також визначені законом органи справляння податків та зборів (обов'язкових платежів). У разі якщо до одного боржника мають грошові вимоги одночасно два або більше кредиторів, вони утворюють збори (комітет) кредиторів відповідно до вимог закону.

Запобігання банкрутству можливе лише за умови оцінки його загрози, що дозволить підприємствам своєчасно розробляти та

впроваджувати антикризові заходи. І саме тому актуальним завданням є розробка моделей оцінки ймовірності банкрутства [3].

Отже, з'ясуємо чи загрожує банкрутство підприємству ТЗДВ «ім.Т.Г.Шевченка» Новоодеського району у 2009-2011 роках. Оцінку проведемо на базі відомих моделей:

1. **Модель Альтмана (83)**
2. **R – модель Іркутської академії**
3. **Модель О. Терещенко**

Таблиця з вихідними даними для розрахунку

Таб.1

Роки	Вихідні дані
2009	Ф.1к.280=966,25; Ф.1к.380=7821; Ф.1к.340=211; Ф.1к.260=2109,5; Ф.1к.620=1756,5; Ф.1к.100= 491. Ф.2к.170=432,5; Ф.2к.035= 2446,9; Ф.2к.220=2582; Ф.2к.040=2463,3; Ф.2к.070= 270,9; Ф.2к.080=26,5.
2010	Ф.1к.280=15458,8; Ф.1к.380=8794,5; Ф.1к.340=218,5; Ф.1к.260=2445; Ф.1к.620= 1611; Ф.1к.100=495,5; Ф.2к.170= 15458,5; Ф.2к.035=6987; Ф.2к.220= 2582; Ф.2к.040= 4401; Ф.2к.070=547; Ф.2к.080=200.
2011	Ф.1к.280=12535; Ф.1к.380= 11484; Ф.1к.340= 226; Ф.1.к 260= 4163; Ф.1к.620=12535; Ф.1к.100= 865; Ф.2к.170= 2799; Ф.2к.035=6987; Ф.2к.220= 2582; Ф.2к.040= 4401; Ф.2к.070= 547; Ф.2к.080=200.

1. Модель Альтмана (83). Ця модель вимагає розрахунку коефіцієнта **Z**. Якщо цей коефіцієнт буде більше **1,23** – ймовірність банкрутства, то підприємству в найближчі роки банкрутство не загрожує, а якщо менше **1,23**, то загрожує.

$$Z_{83} = 3,107k_1 + 0,955k_2 + 0,42k_3 + 0,847k_4 + 0,717k_5, \quad (1)$$

де k_1 - відношення прибутку до сплати до активів

k_2 – відношення виручки до активів ;

k_3 – відношення балансової вартості власного капіталу до залученого капіталу ;

k_4 – відношення реінвестованого прибутку до активів ;

k_5 – відношення власних обігових коштів до активів

Критичне значення $Z = 1,23$

$$k_1 = 2799/12535 = 0,22 \quad k_3 = 11484/1051 = 10,93$$

$$k_2 = 6987/12535 = 0,56 \quad k_4 = 226/12535 = 0,02$$

$$k_5 =$$

Розрахунок:

$$3,107*0,22+0,955*0,56+0,42*10,93+0,847*0,02+0,717*0,25=$$
$$= 0,68354+0,5348+4,5906+0,01694+0,17925=6,01$$

$Z_{83} = 6,01$, а це більше ніж критичне значення, отже можна зробити висновок, що в найближчі 2-3 роки підприємству банкрутство не загрожує.

R – модель Іркутської академії

$$R = 0,38k_1 + k_2 + 0,054k_3 + 0,63k_4, \quad (2)$$

де k_1 - відношення оборотного капіталу до середньрічної суми

активів ;

k_2 - відношення чистого прибутку до середньрічної суми власного

капіталу ;

k_3 - відношення виручки до середньрічної суми активів ;

k_4 - відношення чистого прибутку до сукупних затрат

Якщо $R = 0$, ймовірність банкрутства максимальна 90-100%

Якщо R від 0 до $0,18$ - ймовірність банкрутства 68 %

Якщо R від $0,18$ до $0,32$ - ймовірність банкрутства 35-50%

Якщо R від $0,32$ до $0,42$ - ймовірність банкрутства 15-20 %

Якщо $R > \text{}$ $0,42$ - ймовірність банкрутства мінімальна

Розрахунок:

$$k_1 = 4163/12535 = 0,33$$

$$k_2 = 2582/11484 = 0,22$$

$$k_3 = 6987/11484 = 0,61$$

$$k_4 = 2582/4401+547+200 = 0,5$$

$$R = 0,38*0,33+0,22+0,054*0,61+0,63*0,5 = 0,1254+0,22+0,03294+0,315 = 0,69$$

$R = 0,69 > \square 0,42$, отже у підприємства мінімальна ймовірність банкрутства

Модель О. Терещенко

$$Z_{\text{тер.}} = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6 ,$$

(3)

де x_1 – відношення середньорічної суми грошових коштів до

середньорічної суми зобов'язання \square ;

x_2 – відношення середньорічної вартості валюти балансу до

середньорічної суми зобов'язання \square ;

x_3 – відношення суми чистого прибутку до середньорічної суми

активів \square ;

x_4 – відношення прибутку від реалізації до суми виручки від

реалізації \square ;

x_5 – відношення середньорічної суми виробничих запасів до суми

виручки від реалізації

x_6 – відношення виручки від реалізації до середньорічної суми

основних засобів

$Z_{\text{тер.}}$ – рівень ймовірності банкрутства

$Z_{\text{тер.}} > 2$, рівень ймовірності банкрутства не загрожує,

$2 < Z_{\text{тер.}} < 1$ – порушена фінансова стійкість підприємства,

$1 < Z_{\text{тер.}} < 0$ – існує загроза банкрутства

$$x_1 = 19/1051 = 0,02$$

$$x_2 = 12535/1051 = 11,93$$

$$x_3 = 2582/4163 = 0,62$$

$$x_4 = 2827/8384 = 0,34$$

$$x_5 = 865/8384 = 0,1$$

$$x_6 = 8384/7496 = 1,12$$

$$Z_{\text{тер.}} = 1,5*0,02+0,08*11,93+10*0,62+5*0,34+0,3*0,1+0,1*1,12 = \\ = 0,03+0,9544+6,2+1,7+0,03+0,112=9,03$$

$$Z_{\text{тер.}} = 9,03$$

За моделлю О. Терещенко $Z_{\text{тер.}} = 9,03$, а отже якщо $Z_{\text{тер.}} > 2$, то рівень ймовірності банкрутства підприємству не загрожує.

Висновок. Категорія, „банкрутство” з’явилася доволі давно. З часом ця категорія змінювала свою назву, певні критерії відношення її до цивільного чи кримінального права, відбувалися інші зміни. І як свідчить час, незмінним залишається одне — після своєї появи категорія „банкрутство” не зникне ніколи і нікуди, тому що це невід’ємний інструмент.

Проаналізувавши проведені розрахунки по трьом моделям визначення ймовірності банкрутства ми спостерігаємо підтвердження того, що підприємство не знаходиться у зоні ризику, а саме небезпеки настання банкрутства не має.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жалко О.В. Банкрутство як наслідок впливу фінансової кризи на господарську діяльність підприємств / О.В. Жалко // Університетські наукові записки. Економіка. – 2010. - №2. – С.163 – 173.

2. Рзаєва Т.Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т.Г. Рзаєва, І.В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - №3. Т.1. – С.177 – 181.

3. Державний департамент з питань банкрутства: Аналітична інформація щодо реалізації державної політики у сфері банкрутства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <http://www.sdb.gov.ua/control/uk/publish/article>

УДК 631.162

ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.О.Юрченко, студентка

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність, трактування економічного змісту фінансових результатів, етапи формування результатів діяльності підприємств.

Ключові слова: *фінансові результати, витрати, дохід, економічний зміст фінансових результатів.*

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс — це один із основних секторів економіки України. Саме тут формується основна частина продовольчих ресурсів, що має важливе значення для гарантії продовольчої безпеки держави, розвитку внутрішнього і зовнішнього ринків продовольства, поліпшення життєвого рівня населення. Але з переходом економіки на ринкову основу сільське господарство як галузь із сезонним виробництвом і уповільненим оборотом капіталу поставлено в гірші умови порівняно з іншими галузями. Та в будь-якому разі, головною метою діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі і сільськогосподарських, є одержання прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження сутності категорії фінансових результатів знайшли своє відображення у наукових працях відомих вчених-економістів: Подольської В.О. [3], Філіної Г.І.[2], Олійника О.В. [1] та інші. Проте дані науково-практичні дослідження потребують більш поглибленого розгляду з метою уточнення трактування економічного змісту фінансових результатів та їх формування.

Метою статі являється ґрунтовне дослідження та уточнення поняття економічного змісту та формування фінансових результатів як основного джерела фінансування сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий результат (прибуток або збиток) характеризує всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Він є частиною доходу суспільства і повинен використовуватись для подальшого розвитку виробництва і поліпшення матеріального становища всіх працівників, зайнятих у виробництві.

Прибуток – це абсолютний показник, що відображає позитивний фінансовий результат діяльності підприємства у вигляді перевищення суми доходів над сумою витрат, понесених для отримання цих доходів.

Формування прибутків агропідприємств є основним ключовим питанням як для держави, власників підприємств, так і для найманих працівників. Прибуток посідає одне з головних місць у загальній системі вартісних інструментів ринкової економіки. Беззаперечним є той факт, що, чим вищий прибуток, тим більше можливостей у підприємства поновлювати свою матеріальну базу, розвивати нові виробничі програми, напрями діяльності. Він забезпечує стабільність підприємства, гарантує його фінансову незалежність, проте дискусійним залишається питання економічного змісту фінансових результатів [1].

Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства складає різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції.

Основним джерелом грошових надходжень підприємства є виручка від продажу продукції, робіт і послуг. При дослідженні аналізу формування фінансових результатів необхідно врахувати фактори, які впливають на розмір прибутку. Під ними розуміють причини під впливом яких формується прибуток у початковий період або виникають зміни його абсолютної величини в подальшому. Величина прибутку підприємства та його динаміка знаходиться під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, деякі з них підприємство не може проконтролювати і врахувати. До зовнішніх факторів належать: кон'юнктура ринку; зміни цін на матеріально-сировинні й паливно-енергетичні ресурси, вплив природних географічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукцію, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, соціально-політична ситуація в країні тощо[2].

Внутрішні фактори, що впливають на прибуток підприємства доречно поділити на виробничі і позавиробничі. До виробничих належать

екстенсивні та інтенсивні фактори. Екстенсивні впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни обсягів предметів праці, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу, розміру фінансових ресурсів.

Інтенсивні фактори позначаються на процес одержання прибутку через "якісні" зміни, зокрема підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних технологій; прискорення оборотності обігових засобів, трудомісткості й матеріаломісткості продукції, ефективне використання фінансових ресурсів тощо[3].

Найважливішими факторами росту прибутку є збільшення обсягу виробництва і реалізації продукції (а звідси збільшення розміру виручки), підвищення продуктивності праці, зниження собівартості, поліпшення якості продукції.

Отже, основним джерелом зростання прибутку в кожному підприємстві зниження собівартості продукції та збільшення доходу від реалізації, що досягається впровадження інтенсивних технологій виробництва продукції, зростання обсягу продажу продукції, поліпшенням її якості, розширенням асортименту та пошуками ринків збуту продукції з найбільш вигідною ціною. Впровадження даних заходів дозволить значно збільшити обсяги грошових надходжень в кожному підприємстві.

Визначення і описи поняття «збиток» в спеціальній літературі зустрічається досить мало. Це пов'язано з тим, що категорії «прибуток» і «збиток» протилежні за змістом, але разом з цим виражають зміст поняття «фінансовий результат». Тому даючи характеристику прибутку, про збиток забувають. Хоча інформацію можна відобразити з точністю, але навпаки, і це вже буде характеристика збитку. Збиток – це своєрідний антипод прибутку, і

порядок його формування нічим не відрізняється від позитивного результату діяльності, тобто збиток також знаходиться як різниця доходів

та витрат діяльності господарюючого суб'єкта, тільки результат матиме від'ємне значення [4].

При визначенні фінансових результатів доволі вагомими є доходи та витрати, адже саме вони розкривають сутність прибутку(збитку).

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 3 «Звіт про фінансові результати» [5], дає наступне визначення доходів:

Доходи - це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Щодо економічної вигоди, то згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вона визначається як потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Розмір і характер прибутків та збитків за кожен період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками його роботи. Значна роль прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним. Управління прибутком є процесом розробки та прийняття управлінських рішень з усіма основними аспектами його формування, розподілу та використання.

Для оперативного втручання, обґрунтованого управління діяльністю підприємства і, зокрема, активного впливу на формування рівня собівартості продукції, об'єктивно необхідно організувати оперативний контроль і аналіз витрат під час виконання окремих видів робіт та виробничих технологічних операцій. Це дозволить дати оцінку й

охарактеризувати конкретні умові їхнього виконання, розкрити вплив окремих факторів на розміри витрат, виявити й пояснити ступінь взаємозалежності між одержанням продукції й витратами на її проведення, розробити певні заходи щодо поліпшення господарської діяльності й підготувати конкретні пропозиції щодо зниження рівня собівартості продукції та поточних витрат.

Результати контролю операцій формування фінансових результатів підприємства надають інформацію про фінансово-господарчу діяльність, сприяють створенню високоефективної системи бухгалтерського обліку, перешкоджають виникненню порушень і підтверджують вірогідність звітів, упереджують санкції з боку податкових та інших органів.

Ураховуючи особливості ринкових форм господарювання вітчизняних

підприємств та вплив стратегічних змін зовнішнього середовища на їхнє функціонування, одним із інструментів управління фінансовими результатами стає контролінг.

Контролінг (від англійського *controlling* – здійснення регулювання, управління, контролю) у цей час розглядається як філософія управління підприємством. Завдання контролінгу спрямовані на здійснення всіх дій підприємства, пов'язаних з реалізацією його цілей, які умовно розподіляються на три основні групи: завдання планування; завдання інформаційного супроводу й оповіщення; завдання контролю й регулювання.

Кожний керівник підприємства, який ухвалив рішення щодо впровадження в систему управління підприємством системи контролінгу, має чітко усвідомлювати сутність, значення, функції, завдання, принципи й цілі контролінгу для підприємства, тобто розробити концепцію контролінгу (оскільки не існує єдиної уніфікованої загальноприйнятої системи контролінгу, як, наприклад, системи бухгалтерського, фінансового або податкового обліку), яка б задовольняла фахівців і відповідала цілям

певного підприємства, або звернутися по допомогу до фахівців, які займаються проблемами організації й впровадження контролінгу в діяльність підприємств.

Висновки. Таким чином, фінансовий результат є одним з найважливіших показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності та який характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання. У фінансових результатах знаходять пряме відображення всі аспекти діяльності підприємства: рівень використання виробничих засобів, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; особливості технології та організації виробництва; собівартість реалізованої продукції, її якість; обсяг реалізації, реалізаційні ціни; продуктивність праці; державне регулювання розвитку галузі тощо.

Щодо управління фінансовими результатами, то існує багато способів цього процесу. Який саме обере підприємство залежить від ринкових форм господарювання вітчизняних підприємств та вплив стратегічних змін зовнішнього середовища на їхнє функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Олійник О. В. Формування фінансових результатів сільськогосподарського виробництва / О. В. Олійник // Економіка АПК. – 2003. № 8. – С. 52-57.
2. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [текст] : Навч. посібник. / Г.І.Філіна. / - 2-ге вид. перероб. і доп. - К.: Центр учбової літ., 205. - 313,[1] С. - 1500 пр. - ISBN 978-966-36А-771-5
3. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч.посіб. / В.О.Подольська, О.В.Яріш. / -К.: Центр Навчальної літератури, 2007.- 488с.
4. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємства: історичний аспект / Н.В. Уткіна // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - №11. –с.133-137
5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні// 34 положення(стандартів) бухгалтерського обліку. – К.: КНТ, 2009. – 172с.

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ

Н.В. Кулішова, студентка

Науковий керівник: асистент Павлюк Е.О.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто дефіцит бюджету як економічне явище. Досліджено джерела його фінансування, що визначені бюджетним законодавством. Запропоновано напрями зменшення дефіциту державного бюджету.

***Ключові слова:** бюджет, бюджетний дефіцит, державний борг, бюджетні запозичення, граничний розмір дефіциту, емісія грошей, інфляція, фінансування бюджетного дефіциту.*

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день питання фінансування бюджетних дефіцитів набувають надзвичайної ваги, адже розбалансованість бюджету негативно впливає на всі сфери суспільного добробуту та сприяє поглибленню фінансової нестабільності, а в умовах глобалізації економічного розвитку та інтернаціоналізації світових господарських зв'язків бюджетні дефіцити є чинником підвищення ризику економічної діяльності, несуть потенційний ризик монетизації та дефолту.

Бюджетний дефіцит є важливим інструментом державної фінансової політики, який впливає на економічне та соціальне становище країни. При цьому кожна країна має певні особливості, які потрібно враховувати в ході використання такого важеля, як бюджетний дефіцит. Невиважена соціально-економічна політика, спад виробництва, занепад підприємств на Україні є глибинними причинами бюджетного дефіциту країни. Отже,

питання бюджетного дефіциту і удосконалення підходів до його фінансування, зокрема, в Україні особливо актуальні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу даній проблемі приділяли такі науковці, як: Гордеєва Л.П., Редіна Н.І., Болдирєв Б.Г., Романенко О.Р. Ю. Бескид, В. Зайчикова, Ф. Ярошенко, Н. Кравчук та ін..[1, 2, 5]

Метою дослідження є визначення сучасного стану збалансованості бюджетів, вивчення бюджетного дефіциту як економічного явища та визначення можливих джерел його фінансування в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Бюджетний дефіцит – це фінансове явище, що не обов'язково відноситься до розряду надзвичайних подій. В сучасному світі немає держави, яка в ті чи інші періоди своєї історії не зіткнулася б з бюджетним дефіцитом. Однак якість самого дефіциту може бути різною:

- дефіцит може бути пов'язаний з необхідністю втілення крупних державних вкладень в розвиток економіки. В цьому випадку він відображає не кризову течію суспільних процесів, державне регулювання економічної кон'юнктури;

- дефіцити виникають в результаті надзвичайних обставин (війни, великомасштабних стихійних лих і т.п.), коли загальних резервів стає недостатньо і доводиться прибігати до джерел особливого роду;

- дефіцит може відображати кризові явища в економіці, неефективність фінансово-кредитних зв'язків, нездатність уряду тримати під контролем фінансову ситуацію в країні. В цьому випадку він – явище надзвичайно тривожне, що потребує прийняття не тільки невідкладних економічних заходів, але і відповідних політичних рішень.

Причинами бюджетного дефіциту є спад виробництва, зниження ефективності функціонування галузей економіки і підприємств, невиражена соціально-економічна політика в державі.

Для покриття витрат понад наявний обсяг фінансових ресурсів застосовують:

- грошову емісію;
- внутрішні позики;
- зовнішні позики.

Методи покриття бюджетного дефіциту є такими:

- беземісійний - покриття дефіциту бюджету шляхом залучення до фінансування дефіциту бюджету зовнішніх джерел (кредити міжнародних фінансових об'єднань, іноземних держав, безоплатна та безповоротна фінансова допомога для здійснення цільових програм міжнародного значення) та внутрішніх джерел (кредити НБУ, доходи від операцій з цінними паперами), що призводить до виникнення внутрішнього та зовнішнього боргу держави;
- емісійний - використання грошово-кредитної емісії, що призводить до негативних явищ у економіці країни.

Дефіцитом бюджету (DEF) у традиційному розумінні є перевищення видатків бюджету над його доходами (податки та податкові доходи бюджету), а накопичена сума дефіцитів і бюджетних лишків являє собою державний борг.

$$\text{Дефіцит} = \text{Видатки} - \text{Доходи} \quad (1)$$

Відповідно до ст. 15 Бюджетного кодексу джерелами фінансування бюджету є:

1. Кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень, тобто операцій, пов'язаних з отриманням державою (місцевим органом влади) позик на умовах повернення, платності та строковості для фінансування державного (місцевого) бюджету, наслідком яких є формування державного або місцевого боргу.

2. Кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) – щодо державного бюджету; кошти від відчуження майна, що перебуває в

державній власності, і майна, що належить Автономній Республіці Крим, на користь фізичних та юридичних осіб, які можуть бути покупцями відповідно до Закону України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 р. №2163- XII, з метою підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на структурну перебудову економіки України. До надходжень, безпосередньо пов'язаних із процесом приватизації, належать надходження від покупців за подання заяви на приватизацію; кошти від збору за реєстрацію покупців для участі в аукціоні, конкурсі; суми штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки за придбані об'єкти приватизації; надходження від продажу патентів на право оренди приміщень; відсотки, нараховані на суму відстрочених платежів тощо .

3. Повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;

4. Вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, визначених Бюджетним кодексом, за яким залишок бюджетних коштів загального фонду використовується для фінансування дефіциту бюджету. якщо його обсяг на кінець попереднього бюджетного періоду перевищив обсяг оборотного залишку коштів відповідного бюджету.

Уникнути дефіциту теоретично досить просто – скоротити видатки або збільшити податки. Однак на практиці, як правило, це зробити досить важко, а іноді й неможливо.

Основні фактори зростання дефіциту бюджету:

- збільшення оборонних видатків;
- зростання виплат по державному боргу;
- збільшення трансфертних платежів; зниження податків.

Бюджет, як державний економічний механізм, ускладнюється тоді, коли державі гостро не вистачає грошей на розв'язання важливих завдань, тобто, коли державний бюджет складений з дефіцитом.

Дефіцит державного бюджету складається при такій фінансовій ситуації, яка виникає тоді, коли державі необхідно зробити витрати на більшу суму, ніж можлива величина його доходів.

Дефіцит державного бюджету безпосередньо пов'язаний з явищем державного боргу, що виникає внаслідок заборгованості уряду та державних органів. Зовнішній державний борг, що перевищує 70% від ВВП чи більше, ніж в 2,2 рази експорт країни, вважається небезпечним для стабільності економіки, особливо для стійкого грошового обігу.

Вкрай негативні наслідки (фінансові, економічні, соціальні) величезного бюджетного дефіциту потребують здійснення системи заходів для його подолання, проведення активної фінансової політики, використання узвичаєних у світовій практиці методів боротьби з дефіцитом. Прагнення до рівноваги бюджетних доходів і витрат шляхом збалансованості державного бюджету – це сьогодні одна з головних задач. Тільки вирішуючи її, можна проводити цілеспрямовану фінансову політику. При цьому варто враховувати, що засоби розв'язання даної задачі багато в чому визначається тим, до якої межі (нульового чи іншого) і якими темпами потрібно прагнути до збалансування бюджетних витрат і доходів.

У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту варто включити і послідовно проводити в життя такі заходи, що, з одного боку, стимулювали б приплив коштів у бюджетний фонд країни, а з іншого боку - сприяли скороченню державних витрат, тобто:

- зміна напрямків інвестування бюджетних засобів у галузі народного господарства з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної гривні;
- зниження воєнних витрат;
- зберігання фінансування лише найважливіших соціальних програм;
- мораторій на прийняття нових соціальних програм, що потребують значного бюджетного фінансування;

- заборона Центральному банку країни надавати кредити урядовим структурам будь-якого рівня без належного оформлення заборгованості державними цінними паперами.

Скорочення дефіциту Державного бюджету України 2012 - 2014 роки.

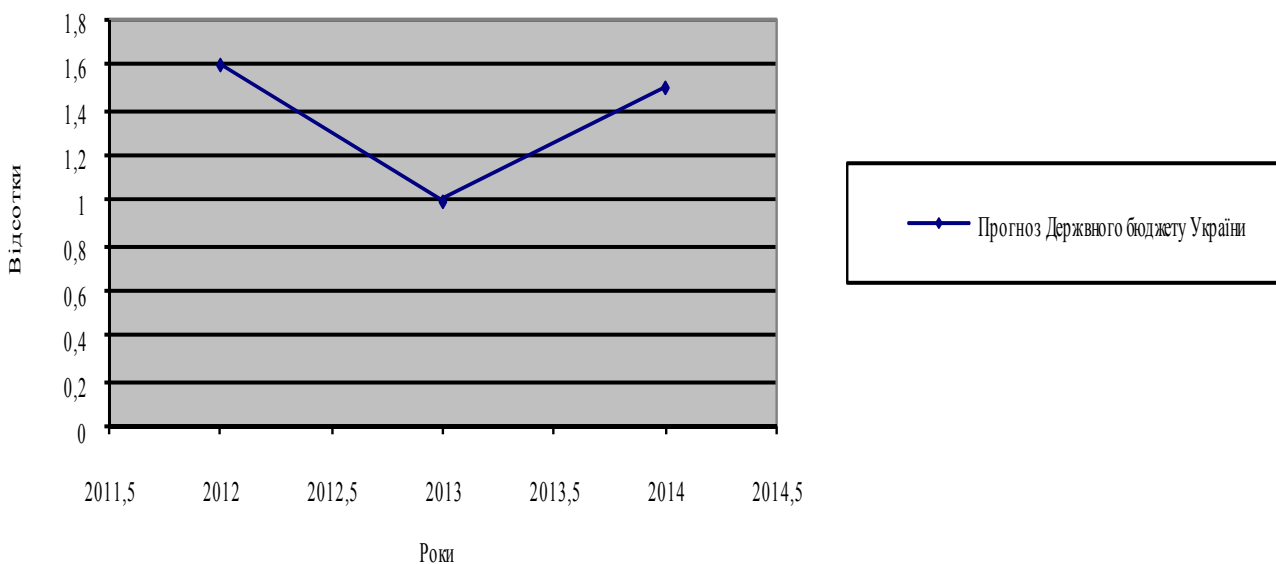

Рис.1 Скорочення дефіциту державного бюджету України

За даними Прогнозу Державного бюджету України на 2013 та 2014 роки передбачається скорочення дефіциту державного бюджету з 1,6 відсотка ВВП у 2012 році до 1 відсотка у 2013 та 1,5 відсотка у 2014 році, що забезпечить помірковане зростання темпів державного боргу, яке не перевищуватиме темпи зростання ВВП. Утримання зазначеного рівня дефіциту планується досягти завдяки зростанню доходів бюджету та оптимізації бюджетних видатків.

Висновок. Бюджетний дефіцит в Україні – це вимушений дефіцит. У нашій країні рівень оподаткування настільки високий, що далі підвищувати його практично неможливо. Недостатність доходів державного бюджету головним чином зумовлюється недостатнім обсягом доходів підприємств і громадян. А відтак бюджетний дефіцит походить не

з фінансової політики держави у сфері доходів, а з дефіциту фінансових ресурсів у нашому суспільстві.

Отже, дефіцитне фінансування для України вкрай важливе і необхідне. Його слід не скорочувати, а переорієнтувати на вирішення основної проблеми нашої економіки - поживлення інвестиційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зайчикова В.В. Удосконалення бюджетного законодавства в контексті європейського досвіду скорочення дефіциту бюджету / В.В. Зайчикова // Фінанси України. – 2011. - № 5. с. 56 – 68.
2. Редіна Н. І., Гордєєва Л. П. Дефіцит бюджету й основні шляхи його подолання в Україні // Фінанси України. – 2009. - №5. – С. 93.
3. Фінанси: підручник / Л. М. Алексеєнко, І. В. Зятковський, О. П. Кириленко; за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
4. Федосов В., Гладченко Л. Бюджетний дефіцит у контексті західної фінансової теорії і практики // Финансовые риски. – 2009. - № 3. - С. 19-32.
5. Ярошенко Ф.О. Бюджетні дефіцити як інструмент посткризового відновлення світової економіки / Ф.О. Ярошенко // Фінанси України. – 2011. – № 1. с. 3 – 13.

УДК 651.21 [12]

ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Ю.В. Голяк, студентка

***Науковий керівник: асистент кафедри фінансів І.Г. Волкова
Миколаївський національний аграрний університет***

В статті розглянуто сучасні методи відтворення основних засобів та визначено роль амортизації у процесі відтворення основних засобів.

Ключові слова: відновлення, основні засоби, амортизація, агропромисловий комплекс, джерела відтворення, форми відтворення

Актуальність теми. Забезпечення певних темпів розвитку і підвищення ефективності виробництва можливе за умови інтенсифікації відтворення та кращого використання діючих основних фондів і виробничих потужностей підприємств.

Ці процеси, з одного боку, сприяють постійному підтриманню належного технічного рівня, а з іншого, – дозволяють збільшувати обсяг виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати собівартість виробів за рахунок скорочення питомої амортизації та витрат на обслуговування виробництва і його управління, підвищувати фондівіддачу і прибутковість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відтворення основних засобів розглядали вчені минулого та сучасності, такі як: Л. Сук, П. Сук, М.М. Михайлова та ін. На сучасному етапі серед науковців ведеться багато дискусій з приводу багатьох питань щодо впливу амортизації на відтворення основних засобів [3].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних методів відтворення основних засобів та визначення основних напрямів щодо ефективності їх використання.

Виклад основного матеріалу. Стратегічним напрямом розвитку України є проведення аграрної реформи з метою комплексного перевлаштування АПК країни, одним з пріоритетних напрямів якого є оновлення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств. В даний час аграрному сектору економіки властиві негативні тенденції в процесі відтворення основних виробничих засобів. Це привело до необхідності переосмислення суті процесу оновлення основних засобів, теоретичної розробки принципів і методів відтворення в новій економічній ситуації, відходу від командно-адміністративних методів управління відтворенням основних засобів і пошуку методів, властивих ринковій економіці [2].

Процес функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта як на мікроекономічному, так і на макроекономічному рівні не можна уявити без використання основних засобів. У процесі виробництва основні засоби зношуються фізично і старіють морально, в результаті чого набуває актуальності процес їх відтворення.

Передусім, необхідно відмітити, що відтворення основних засобів – це процес їх безперервного поновлення (відновлення). Відтворення буває просте та розширене. Просте відтворення основних засобів – це їх відновлення в тому самому обсязі, у якому вони були зношені та вибули. Воно здійснюється шляхом заміни окремих зношених частин основних засобів шляхом ремонтів або придбання нових засобів на заміну зношених. Головним джерелом простого відтворення основних засобів в умовах переходу до ринкових відносин є амортизаційні відрахування. Розширене відтворення – це таке відтворення, яке передбачає розширення діючих основних засобів за рахунок збільшення їх кількості та поліпшення або придбання більш продуктивних та економічних основних засобів. Розширене відтворення може здійснюватися у вигляді нового будівництва, технічного переозброєння, реконструкції або розширення діючих підприємств, модернізації обладнання або його придбання тощо. Основним джерелом розширеного відтворення основних засобів в умовах переходу до ринкових відносин та самофінансування підприємств є прибуток [1].

Процес відтворення основних виробничих засобів має низку характерних ознак, зокрема:

- основні виробничі засоби поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих засобів одночасно відбувається рух їхньої споживної вартості та вартості;

- нарахуванням амортизаційних відрахувань здійснюється нагромадження в грошовій формі частково перенесеної вартості основних виробничих засобів на готову продукцію;
- основні виробничі засоби поновлюються в натуральній формі протягом тривалого часу, що створює можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

Головним джерелом відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування і прибуток. Саме завдяки їм підприємство може здійснювати не лише просте, а й розширене відтворення цього ресурсу. Прийнято вважати, що амортизаційні відрахування є джерелом здійснення простого відтворення основних засобів. Проте вони нерідко можуть стати і джерелом розширеного відтворення у випадках, коли підприємству ще немає потреби замінювати працюючі основні засоби, а отримані суми амортизаційних відрахувань завдяки введенню прискореної амортизації є досить значними і можуть бути використані для придбання додаткової кількості основних засобів [2].

В умовах ринкової економіки підприємства, як правило, не акумулюють амортизаційні відрахування у спеціальному амортизаційному фонді з цільовим реноваційним призначенням, а здійснюють просте і розширене відтворення в міру потреби за рахунок наявних власних або зовнішніх джерел фінансування. Проте підприємство може ввести в практику своєї діяльності закріплення фінансових ресурсів за формами відтворення основних засобів. В економічній літературі виділяють таких три форми їх відтворення:

- підтримання основних засобів у придатному для експлуатації стані без зміни їх первісної корисності. Для цієї мети може створюватися фонд ремонтних робіт;
- реновація основних засобів, тобто заміна фізично і морально зношених основних засобів новими нерідко з кращими технічними

характеристиками. Джерелом цієї форми відтворення є амортизаційні відрахування, надходження від реалізації потриманих основних засобів;

- розширене відтворення основних засобів на існуючій та новій технічній основі (здійснення модернізації, переоснащення виробництва).

Воно здійснюється за рахунок прибутку підприємства і частково амортизаційних відрахувань, а також позичкових і залучених коштів [3].

В даний час, в умовах зниження ефективності сільськогосподарського виробництва і відсутності довгострокового кредитування основним джерелом відтворення основних засобів є амортизація. Однією із функцій амортизації є збереження основного капіталу на постійному рівні. Тобто амортизаційні кошти, які надходять у підприємство, мають цільове призначення і використовуються для забезпечення відтворення основних засобів. Слід зазначити, що особливість амортизації виявляється в тому, що вона використовує свої функції тільки за умови беззбиткової діяльності підприємства, тобто необхідне реальне надходження коштів підприємству в розмірі, не менше визначеної собівартості продукції, частина з яких буде джерелом створення амортизаційного фонду, що використовуватиметься на просте відтворення основних засобів.

Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх досконалості, залежать і загальні результати роботи підприємства. Це вимагає правильної побудови обліку і контролю руху основних засобів, їх амортизації та ремонту [4].

Висновки. В сучасних умовах господарювання і формування ринкової економіки важливого значення набуває економічна оцінка і аналіз показників ефективності відтворення основних засобів, а також підвищення ефективності їх використання є одним з основних питань. Від розв'язання цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємств галузі АПК. Амортизація - категорія простого відтворення, основним призначенням якої є збереження основного капіталу на авансованому рівні. Але досягатися це може тільки за умови беззбиткової роботи

суб'єктів господарювання. У разі наявності збитків і продовженні діяльності вони, за інших рівних умов, мають покриватися нарахованою амортизацією, отже відбувається "проїдання" основного капіталу. Після цього, якщо ситуація не змінюється, настає банкрутство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Михайлова М.М. Роль амортизації у процесі відтворення основних засобів / М.М. Михайлова // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 2. – С. 85 – 87
3. Сук Л. Організація обліку необоротних активів / Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2009. – № 14. – С. 37 – 44
4. Сук П. Методи нарахування амортизації необоротних активів / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 18. – С. 17 – 20

УДК 336.145:631.15

ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА АПК

Т. А. Алупой , студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні напрямки державної фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств; визначити шляхи розвитку державної підтримки аграрного сектору країни. Теоретичною, методологічною та інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти, що регламентують державну підтримку аграрного сектору; дослідження науковців стосовно фінансування сільського господарства; дані Міністерства аграрної політики і продовольства України.

Ключові слова: АПК, видатки, фінансування, бюджет

Актуальність проблеми. В умовах ринкової економіки держава не фінансує 100% обсягів видатків сільськогосподарських підприємств - повне бюджетне фінансування АПК не відбувається. Державне фінансування сільського господарства є головним інструментом розвитку виробництва. Однак, зростання обсягів бюджетних видатків за програмами підтримки АПК не супроводжується суттєвим зростанням виробництва, що вимагає особливої уваги до питань обліку та контролю коштів державного фінансування. Незважаючи на щорічне збільшення обсягів фінансування, сільське господарство є малорентабельним, що зумовлено, насамперед, відсутністю паритетних економічних відносин між аграрною та іншими галузями економіки, недостатнім рівнем розвитку інфраструктури аграрного ринку, неврахування нерівності умов відтворення сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими сферами діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам державного фінансування АПК були присвячені дослідження таких науковців як: В. Збарський, В. Горьовий, П.І. Гайдуцький, В.П. Галушко, С.І. Зоря, Б.І. Пасхавер, Д.В. Полозенко, В.В. Юрчишин та інші[2-3]. Проте, слід визнати, що недостатньо досліджені проблеми нормативного регулювання обліку і контролю державного фінансування сільськогосподарських підприємств. у ринкових механізмів сільського господарства як специфічної галузі економіки є свої особливості, які полягають у тому, що не завжди ціна на продукцію, визначена у точці перетину попиту і пропозиції, покриває виробничі витрати сільськогосподарських підприємств. Тому сільськогосподарське виробництво нині є однією з галузей економіки України, що найбільше потребує державної підтримки. На думку В. Збарського, В. Горьового [2], збільшення обсягів державної фінансової підтримки не стимулює товаровиробників до зростання обсягів та ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Тому

фінансова підтримка повинна орієнтуватися на стимулювання аграрного виробництва і надаватися, в першу чергу, товаровиробникам, які забезпечують ефективне використання наявних ресурсів

Виклад основного матеріалу. Державні видатки — це частина фінансових відносин, обумовлена використанням централізованих і децентралізованих доходів держави. Складаються державні видатки з прямих витрат держави, які здійснюються через систему бюджетних і позабюджетних фондів, і витрат державних підприємств, організацій, установ. Отже, видатки державного бюджету — це лише частина державних видатків. Один з найважливіших секторів економіки — агропромисловий комплекс (АПК) має специфічні особливості, які обумовлюють необхідність його державної підтримки й регулювання.

До цих особливостей можна віднести:

- ❖ сезонний характер сільськогосподарського виробництва;
- ❖ основний засіб виробництва — земля, стан якої постійно міняється;
- ❖ відносно тривалий цикл проведення, що включає поряд із промисловим природний цикл,
- ❖ диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію,
- ❖ значний розмір витрат капітального характеру на осушення, зрошення земель, реконструкцію діючих меліоративних систем, поліпшення якості земель і т.п., що відображається на собівартості й ціні сільськогосподарської продукції.

Особливості політики держави по фінансуванню АПК.

Бюджетна підтримка АПК здійснюється по наступних основних напрямках:

- ❖ фінансування проведення земельної реформи;
- ❖ фінансова підтримка розвитку фермерства, розвиток ринкових відносин в АПК;

- ❖ підтримка соціальної інфраструктури села, житлового будівництва, зведення об'єктів охорони здоров'я, шкіл, дошкільних установ, будівництво доріг;
- ❖ меліорація земель і втримування меліоративних систем;
- ❖ поліпшення земель, пов'язане з підвищенням родючості;
- ❖ фінансова допомога по землевпорядженню, протиєпізоотичних заходах і заходам щодо захисту рослин від шкідників і хвороб, утримуванню ветеринарної й санітарної служб. Видатки бюджету направляються на збереження родючості ґрунтів, відновлення й поповнення основних виробничих фондів у сільському господарстві. Передбачається подальший розвиток лізингової форми придбання техніки, машин і встаткування. Враховуючи екстремальні умови ведення сільськогосподарського виробництва, особливе значення набувають заходу щодо підтримки й облаштованості меліорованих земель. У тваринництві виділяються дотації на підтримку племінної справи, компенсації частини витрат на придбання комбікормів, закупаюваних великими тваринницькими комплексами й птахофабриками.

На підтримку агропромислового комплексу у 2012 році уряд спрямував 39,9 млрд грн, що на 3,9 млрд грн або на 10,8% більше плану 2011 року, та на 11,9 млрд грн або на 42,5% більше факту 2010 року.

Як економічна категорія державні видатки об'єднують витрати, які покриваються з централізованих та децентралізованих державних фондів коштів. Більшість державних видатків фінансується з Державного бюджету - централізованого фонду коштів, що утворюється в процесі перерозподілу національного доходу, та з місцевих бюджетів. Менша частина державних витрат покривається за рахунок децентралізованих фондів коштів - коштів міністерств та відомств, підприємств, установ та організацій державної та

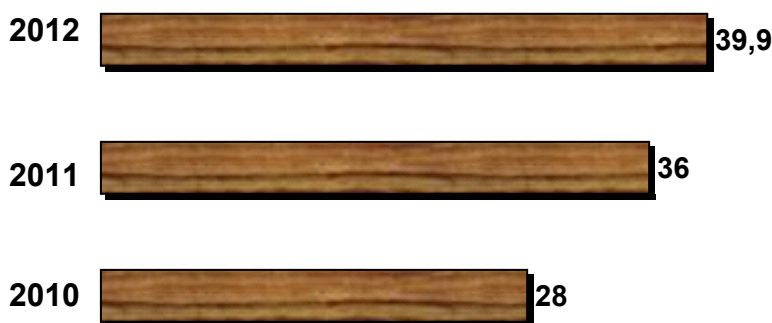
комунальної форми власності, а також позабюджетних коштів бюджетних установ та позабюджетних фондів органів місцевого самоврядування усіх рівнів.

Програми	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Загальна сума видатків по Мінагрополітики	2542,2	3099,6	5175,1	7332	6925,8	12161,7	4429,4	5754,5	10203,5	12046,4
Селекція в тваринництві	70,5	124	124	110	125	125	30	80	75,2	75
Фінансова підтримка виробництва продукції тваринництва та рослинництва	204,5	429,5	689,5	1992,5	2332,5	3171,8	500	337,1	100	100
Запобігання розповсюдженню збудників інфекцій, хвороб		5	15	25	39,5	35	1,5	20	20	20
Часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм	-	-	-	-	-	-	-	50	500	200
Закупівля племінних нетелів та корів з наступною їх реалізацією на умовах фінансового лізингу	-	-	-	-	-	-	-	120	25	5
Державна підтримка галузі тваринництва	-	-	-	-	-	-	-		2030	882
Підтримка тваринництва в загальній структурі витрат Мінагрополітики, %	10,82	18,02	16,01	29,02	36,05	27,4	12	10,55	41,09	10,64

На 2012 р стаття об'єднана з заходами по боротьбі з хворобами і шкідниками с.-г рослин, усього 34,0 млн грн

Графік 1

Видатки бюджету на АПК

млрд грн

За період (2003-2012) рр. визначено основні бюджетні програми на які спрямовуються кошти. Загальні видатки на тваринництво у 2012 р порівняно з 2003 зросли у 3 рази. Якщо порівнювати 2011 р з 2003 р бачимо, що видатки зросли у 2,6 разів. Це хороша тенденція фінансування з боку держави на тваринництво, але цього недостатньо для відновлення тваринництва на території нашої країни. Тваринництво на сьогоднішній день є нерентабельною галуззю народного господарства.

Усі державні витрати закріплюються у відповідних актах законодавства та планово-фінансових актів. Видатки Державного бюджету відображені у щорічному законі України про Державний бюджет, обсяги та структура видатків місцевих бюджетів усіх рівнів затверджуються рішенням сесій відповідних місцевих рад, видатки децентралізованих фондів коштів встановлюються у фінансових планах - балансах та кошторисах підприємств, установ та організацій. Органи, що контролюють фінансову діяльність держави, - Верховна Рада України, Рахункова палата Верховної Ради, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів та його контрольно-ревізійне управління і Казначейство - уповноважені допускати фінансування тільки таких видатків, які передбачені відповідними актами.

Держава в особі відповідних органів управління виконує такі функції з регулювання розвитку АПК:

- ❖ визначає пріоритетні напрями розвитку АПК та пріоритетні напрями спрямування інвестицій на його розвиток;
- ❖ регулює земельні відносини;
- ❖ здійснює заходи щодо стабілізації продовольчого постачання;
- ❖ здійснює підтримку пріоритетних галузей і сфер АПК через пряме бюджетне фінансування, механізм дотацій, цільове субсидіювання;
- ❖ сприяє здійсненню процесів роздержавлення, приватизації та розвитку нових форм господарювання; встановлює

механізм формування державних замовлень та контрактів на постачання державних ресурсів сільськогосподарської продукції та сировини;

- ❖ регулює ціни на деякі види продовольства;
- ❖ визначає рівень орієнтовних закупівельних цін і механізми їх індексації відповідно до інфляційних процесів;

здійснює індикативне планування розвитку АПК. Україна володіє великими й одними з найкращих у світі за природною родючістю земельними ресурсами. У зв'язку з тим, що вкрай низькими темпами здійснюються процеси відтворення та оновлення матеріально-технічної бази агропромислового комплексу і різко зменшилися обсяги поставок селу мінеральних добрив, засобів захисту рослин і тварин тощо, наявний аграрний потенціал використовується не повністю. Велика роль у цьому зв'язку покладається на створення господарських структур, які відповідатимуть сучасним і майбутнім соціально-економічним відносинам і забезпечать продовольчий достаток у державі.

Висновки: Державна фінансова підтримка сільського господарства передбачає виділення коштів з державного бюджету на здійснення заходів по урегулюванню та стабілізації функціонування підприємств аграрного сектору. Найбільш ефективною формою державної підтримки агропромислового комплексу вважається здешевлення відсоткової ставки за залученими кредитними ресурсами в АПК. В проекті державного бюджету 2012 року з даною метою виділено 820 млн грн. Видатки бюджету на підтримку садівництва, виноградарства та хмелярства заплановані у сумі 1 млрд 075 млн грн, що на 60% більше ніж у 2011 році, а прямі видатки бюджету на підтримку інтенсивних форм виробництва у рослинництві плануються в сумі 120 млн грн, з яких: 50 млн грн – відшкодування вартості будівництва теплиць, 70 млн грн – компенсація вартості електроенергії, використаної для поливу на зрошуваних землях. Крім того, в проекті бюджету на 2012 рік на підтримку галузі

тваринництва передбачені прямі видатки в обсязі 1 млрд 257 млн грн, з них: 700 млн грн – на стимулювання будівництва сучасних тваринницьких комплексів шляхом часткового відшкодування їх вартості, 262 млн грн – на надання бюджетної дотації тваринництву, 75,0 млн грн – на селекцію в тваринництві та птахівництві. Для формування ринку землі, утвердження земель сільськогосподарського призначення як основи іпотечного кредитування передбачено спрямувати 566,9 млн грн. Законодавчими актами регламентовано широкий спектр удосконалення шляхів розвитку державної підтримки аграрної галузі. Однак, залишається багато невирішених проблем: неврахування при затвердженні бюджетної політики особливостей ведення сільського господарства, що спричинено довгостроковими біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва; недостатнє стимулювання впровадження інноваційних технологій; диспаритет цін; незабезпечення достовірного та обґрунтованого визначення потреби у компенсаційних коштах, що призводить до втрати права на одержання компенсаційних коштів суб'єктами АПК. Тому, за законодавчому рівні необхідним є жорстке регулювання міжбюджетних відносин органів влади різних рівнів управління стосовно виділення коштів фінансової підтримки; здійснення фінансування з урахуванням регіональних природно-економічних характеристик; контроль за цільовим використанням наданих коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Державний бюджет України на 2012 рік: Закон України від 23.12.2010 р. № 2857-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi>
2. Збарський В. Державна підтримка сільського господарства / В. Збарський, В. Горьовий // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. – № 6 (255). – С. 27–31.
3. Слобода С. Кошти вирішують усе / С. Слобода // Аграрний тиждень. Україна. – 2010. – № 41 (167). – С. 3–4.
4. Бюджетний процес в Україні: збірник нормативно-інструктивних матеріалів. Упорядники: С.І. Мельник, З.М.Луценко, І.Ф. Щербина, А.В.Данілова. К.:Мінфін, 2011. – 295 с.

МЕТОДИКА ЗМЕНШЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ТОВАРУ

Ю.С. Резніченко, студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сутність і особливості формування методики зменшення собівартості товару, узагальнено групи чинників зниження витрат на виробництво, конкретизовано шляхи зниження витрат.

Ключові слова: витрати, собівартість продукції, витрати виробництва, ціна, чинники, шляхи зниження витрат.

Актуальність теми. Однією з актуальних проблем фінансового сектору економіки є подолання кризових явищ у національній економіці, вирішення проблем формування механізмів, спрямованих на удосконалення внутрішнього стану підприємства й нових форм і методів господарювання, відповідних організаційних структур.

Собівартість є основою для визначення цін на продукцію. Систематичне зниження собівартості сільськогосподарської продукції - одна з основних умов підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Собівартість здійснює безпосередній вплив на величину прибутку, рівень рентабельності. Собівартість є основним фактором ціноутворення і формування прибутку. Економічний аналіз витрат на виробництво (собівартості продукції) є важливим інструментом управління витратами, що дозволяє надати узагальнюючу оцінку ефективності використання ресурсів і визначити резерви збільшення прибутку та зниження ціни одиниці продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розробки теоретичних основ управління витратами у господарській діяльності підприємств досліджували такі вітчизняні вчені: Ф. Бутинець, Г. Краюхін, І. О. Лазнева, О. Орлов, К. Ларіонова, В. Романенко, Н. Постолюк, М. Чумаченко та ін.

Аналіз літературних джерел свідчить, що при всій значимості раніше проведених наукових досліджень окремі питання, які стосуються конкретизації чинників, шляхів та резервів зниження витрат виробництва задля забезпечення можливості підвищення конкурентоспроможності ціни з урахуванням існуючого попиту та невисокої купівельної спроможності покупців вивчені недостатньо.

Постанова завдання. Метою статі є аналіз особливостей формування методики зменшення собівартості товару, узагальнення групи чинників зниження витрат на виробництво, конкретизація шляхів та чинників зниження витрат.

Виклад основного матеріалу. Основним напрямком діяльності кожної комерційної організації є отримання максимального прибутку. Розмір витрат виробництва є однією з умов успіху на ринку, оскільки, чим менші витрати виробництва, тим більший прибуток отримує підприємство з врахуванням рівня ринкових цін.

Максимальне зниження собівартості в умовах ринку, кризової економіки, а також вільні ціни зумовлюють підприємства більше звертати уваги на одержання прибутку.

Ефективність будь-якої підприємницької діяльності залежить від зниження витрат на одиницю продукції чи надання послуг. У свою чергу зниження витрат можливе в умовах доведення до кожного центру відповідальності принципів проти витратного механізму у вигляді різних систем, які діють на сьогодні у вигляді нормування виробничих витрат, з урахуванням прогресивних форм технології і організації управління виробництвом.

Витрати виробництва знаходяться у взаємозв'язку з показниками ефективності виробництва, зокрема, прибутком, показниками рентабельності, витратами на 1 грн. чистого доходу (виручки) від реалізації продукції тощо, тому отримання максимального ефекту з найменшими витратами, економія трудових, матеріальних та фінансових ресурсів залежать від того, як вирішуються питання зниження витрат виробництва. Так, ефективним напрямом зниження витрат є дотримання принципів ефективного розміщення продуктивних сил: скорочення відстані між виробником і споживачем, між виробництвом і сировинною базою. Слід особливо відмітити, що дотримання загальних економічних принципів та законів — важливий напрям зниження витрат виробництва, що не призводитиме до погіршення кінцевого продукту і дасть можливість товаровиробникам отримати додаткових покупців та додаткові прибутки[1].

Велику роль у зниженні витрат займають питання обліку витрат і методи калькулювання собівартості продукції з калькулюванням повних і неповних витрат, які викликають дискусію щодо їх застосування в практичній діяльності.

Без обчислення собівартості неможливо визначити фінансовий результат виробничо-господарської діяльності підприємства. Скорочення витрат на виробництво продукції, тобто зниження її собівартості, є важливим фактором збільшення прибутку від реалізації. Цього можна досягти за рахунок використання численних факторів, що впливають на скорочення витрат на виробництво продукції. Для цього необхідно знати: повний перелік указаних витрат; особливості складу і формування витрат з урахуванням сфери і галузі діяльності підприємства.

Крім цього, у собівартості як узагальнюючому економічному показнику знаходять своє відображення всі сторони діяльності підприємства: ступінь технологічного оснащення виробництва та освоєння технологічних процесів; рівень організації виробництва та праці, ступінь

використання виробничих потужностей, економність використання матеріальних та трудових ресурсів та інші умови і фактори, які характеризують виробничо-господарську діяльність.

Рівень собівартості продукції характеризується такими показниками: собівартість продукції, затрати на 1 грн. товарної продукції, собівартість одиниці виробу [1].

Методика зменшення собівартості продукції - це кількісно вимірні можливості економії витрат живої та уречевленої праці.

Методику зменшення собівартості можна виявляти на ранніх стадіях життєвого циклу виробів і у процесі виробництва. На ранніх стадіях життєвого циклу виробів ефективним методом виявлення резервів зниження собівартості продукції є функціонально-вартісний аналіз (ФВА). Використання функціонально-вартісного аналізу для зниження собівартості продукції, яку випускають, має деякі відмінності від його застосування при розробці нових виробів.

Результат проведення ФВА - зниження витрат на одиницю корисного ефекту - може бути виражений: підвищенням споживчих властивостей виробу при одночасному скороченні витрат, підвищенням споживчих властивостей при збереженні або економічно виправданому збільшенні витрат, скороченням витрат при збереженні або обґрунтованому зниженні функціональних параметрів виробу до необхідного рівня [3].

Для покращення свого фінансово-економічного стану підприємство повинно шукати шляхи зниження собівартості продукції.

Значний вплив на рівень витрат мають техніко-економічні фактори виробництва. Найважливішою умовою зниження собівартості є неперервний технічний прогрес. Введення нової техніки, комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів, удосконалення технологій дозволяє значним чином знизити собівартість продукції.

Із зростанням випуску продукції прибуток підприємства збільшується не тільки за рахунок зниження собівартості, але і за рахунок

збільшення кількості випущеної продукції. Таким чином, чим більший об'єм виробництва, тим при інших рівних умовах більша сума прибутку підприємства.

Важливе значення в боротьбі за зниження собівартості продукції має збереження суворого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства. Поступове впровадження на підприємствах режиму економії проявляється перш за все в зменшенні затрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, зменшенні витрат по обслуговуванню виробництва і управління, в ліквідації втрат від браку та інших невиробничих витрат.

Підприємство має можливість впливати на величину затрат матеріальних ресурсів, починаючи з їх заготівлі. Сировина і матеріали входять до собівартості по їхній покупній ціні з врахуванням витрат на транспортування, тому правильний вибір постачальників матеріалів впливає на собівартість продукції. Важливо забезпечити поставку матеріалів від таких постачальників, які знаходяться на невеликій відстані від підприємства, а також перевозити вантажі найбільш дешевим видом транспорту [2].

Зменшення витрат на обслуговування виробництва і управління також знижує собівартість продукції. Розмір цих затрат на одиницю продукції залежить не тільки від об'єму випуску продукції, але й від їх абсолютної суми. Чим менша сума цехових та загальногосподарських витрат в цілому по підприємству, тим при інших рівних умовах нижча собівартість кожної одиниці продукції.

Джерелами зниження собівартості продукції є ті затрати, за рахунок економії яких знижується собівартість продукції, а саме:

- затрати уречевленої праці, які можуть бути знижені за рахунок поліпшення використання засобів і предметів праці;

- затрати живої праці, які можуть бути скорочені за рахунок росту продуктивності праці;

- адміністративно-управлінські витрати [4].

Основними шляхами зниження собівартості продукції є скорочення тих витрат, які мають найбільшу питому вагу у її структурі.

Чинниками зниження собівартості є підвищення технічного рівня виробництва, вдосконалення організації виробництва і праці, зміна структури та обсягу продукції, галузеві та інші фактори.

План по собівартості продукції на підприємстві включає такі елементи:

- планування зниження собівартості товарної продукції;
- складання кошторису витрат на виробництво;
- складання планових калькуляцій окремих видів продукції.

Планування зниження собівартості товарної продукції здійснюють шляхом планування зниження затрат на 1 грн. товарної продукції. Всі чинники, що впливають на зміну цих витрат, можуть бути об'єднані у перелічені вище групи.

Висновок. Витрати, собівартість – найважливіші економічні категорії, їхній рівень в основному визначає величину прибутку і рентабельності, лежить в основі системи показників ефективності виробництва. Собівартість продукції є якісним показником, який характеризує виробничо-господарську діяльність підприємства. Собівартість відображає затрати підприємства на виробництво та збут продукції, виражені у грошовій формі.

Систематичне зниження собівартості забезпечує не тільки зростання прибутку підприємства, але і дає державі додаткові джерела як для подальшого розвитку суспільного виробництва, так і для підвищення матеріального становища працівників. Вплив підприємств на елементи витрат є обмеженим. Однак і він можливий через незалежне управління показниками, до яких застосовуються встановлені нормативи відрахувань: витрати на оплату праці, структура і джерела її виплати; вартість основних

виробничих фондів, що належать підприємству, їх структура і джерела формування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лазнева І.О. Методи управління витратами виробництва продукції та їх порівняльний аналіз / І.О. Лазнева // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - №1.- С. 67-76.
2. Орлов О., Рясних Є., Ларіонова К. Планування собівартості продукції / О. Орлов // Економіка України. - 2007. - №12. - С.39-48.
3. Романенко В., Калініченко І. Інформаційне забезпечення управління витратами / В. Романенко // Актуальні проблеми економіки України. - 2008. - №3.- С. 13-15.
4. Постолюк Н. Значення собівартості продукції при прийнятті управлінських рішень / Н.Постолюк // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - №6.-С. 114-116.

УДК: 330.131.7 : 631.145

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О. А. Філатова, студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості прояву ризику в сільськогосподарських підприємствах та способи управління ним.

***Ключові слова:** ризик, управління ризиком, аграрне підприємство.*

Актуальність теми. Сільське господарство - одна з ключових і життєво важливих галузей суспільного виробництва - є водночас однією з найбільш ризикових галузей економіки, оскільки відтворювальний процес пов'язаний з природно-кліматичними та біологічними чинниками.

Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризикованість аграрного бізнесу визначає ряд факторів, таких як сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології, ряд інших причин. Дане твердження справедливе для сільського господарства всіх країн, але особливо великим ризикам підлягає сільськогосподарське виробництво країн, економіки яких розвиваються або перебувають в процесі трансформації. Аграрні реформи та становлення ринкових взаємовідносин, зміна форм власності та форм господарювання значно збільшують ступінь невизначеності соціально-економічних процесів в сільському господарстві і, відповідно, підсилюють вплив ризиків на аграрний бізнес. Зростає вплив макроекономічних рішень на діяльність кожного сільськогосподарського виробника. Можна стверджувати, що сама аграрна реформа є фактором ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над вивченням особливостей прояву ризику в діяльності аграрних підприємств працювали О. М. Кобилянська, В. Г. Лопатовський, С. А. Нужна, В. Й. Плис, проте багато питань поки що залишаються невирішеними [1, 2, 3].

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності таких понять як ризик, управління ризиком та особливостей прояву ризику в діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. В Україні процеси реформування аграрного сектору проходять непросто. На сьогодні їх результатом є складний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств, значне зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин, збитковість тваринницької галузі, а також зниження рівня життя в сільській місцевості. Однією з причин такого стану є те, що на початку реформ в аграрному виробництві не були враховані можливі ризики реформування та їх вплив

на результати діяльності сільгосп підприємств, а також не були напрацьовані адекватні інструменти та механізми їх мінімізації.

Стає зрозумілим, що система мінімізації агро ризиків як комплекс ефективних механізмів та інструментів держави та приватного сектору є необхідною складовою частиною ринкової інфраструктури та одним з базових елементів сталого розвитку галузі.

Ризик є об'єктивним елементом підприємницької діяльності. Але в сільськогосподарському виробництві ризик є значно більшим в силу ознак, характерних тільки для цього виду господарювання. Сезонність виробництва, довгий термін обігу капіталу, значна залежність від природно-кліматичних умов, велика кількість суб'єктів господарювання, неможливість узгодження між ними всіх видів діяльності - це далеко не повний перелік всіх його чинників.

У сучасних дослідженнях фахівців під ризиком розуміють:

- невизначеність, що виникає внаслідок несподіваних дій. Дане визначення тільки частково розкриває можливості прояву ризику;

- невизначеність щодо настання тієї чи іншої події у майбутньому, при чому ризик в економічному контексті може бути як негативним, так і позитивним явищем. Як бачимо, такий висновок за сутністю дуже тісно корелює з першим і відрізняється лише за змістом формулювання, який у другому випадку є суттєвішим;

- подію, що може відбутися або ні. У разі настання такої події можливі три економічних результати: негативний (програв, збиток), нульовий і позитивний (виграш, вигода, прибуток);

- дію, що чиниться в надії на щасливий результат за принципом «пощастить – не пощастить»;

- ситуативну характеристику взаємодії суб'єктів і об'єктів ринку при здійсненні різних видів і форм підприємництва в умовах невизначеності досягнення бажаного результату існування множини альтернатив і

спричиненої нею відсутності повної впевненості в реалізації поставленої мети;

- здатність доведення господарської діяльності в умовах невизначеності та необхідність вибору, яка створює можливість завдяки особливим рисам підприємця попереджати, запобігати та зменшувати несприятливий вплив невизначеності на результати господарської діяльності й при виборі оптимального рішення з певної кількості альтернативних одержувати в цих умовах підприємницький дохід.

Отже, загальновідомо, що ризик – це небезпека. Тому коли говорять про ризик у сфері аграрного виробництва, переважно мають на увазі небезпеку виникнення різних втрат збитків.

Управління ризиками на сьогодні представляє собою один з видів професійної діяльності в області менеджменту, що динамічно розвивається. Управління ризиками включає наступні основні напрями діяльності: розпізнання, аналіз і оцінку ступеня ризику; розробку і здійснення мір по попередженню, мінімізації і страхуванню ризику; кризове управління (ліквідація наслідків виникнення збитків і виробіток механізмів виживання підприємств).

Однак господарські рішення, пов'язані з ризиком, передбачають і можливість одержання додаткових доходів. Ризик визначається, з одного боку, як можлива загроза чого-небудь, а з іншого — як дія навмання, яка потребує сміливості в надії на щасливий (позитивний) результат. Тобто, ризик дає шанс одержати додатковий дохід і, водночас, допускає ймовірність опинитися в програвші.

Джерелом небажаних обставин можуть бути всі стадії відтворення, починаючи із придбання необхідних засобів виробництва (насіння, садивний матеріал, добрива, агрохімікати, корми) і завершуючи виробництвом продукції та її реалізацією. Звідси можна зробити висновок, що ризик — це спосіб ведення бізнесу в умовах невизначеності.

Особливістю аграрного виробництва є те, що воно здійснюється під впливом природного фактора, в умовах незбігу робочого періоду й періоду виробництва, відчутної залежності галузі сільського господарства від природних, регіональних, економічних, транспортних, майнових та інших особливостей. Водночас, коли природні сили в будь-якій іншій галузі розглядаються лише з погляду стихійного лиха і заподіяння збитків, то сільське господарство в цьому відношенні є винятком. Враховуючи, що в рослинництві сонячна енергія та волога є факторами виробництва, дія природних факторів може приносити не лише збитки, а й додатковий дохід.

Інша особливість сільського господарства, яка підвищує рівень ризику - тривалий період виробництва. Рішення щодо виробництва продукції приймаються за рік, а то й більше до моменту реалізації. За цей час ринкова ситуація може значно змінитися в несприятливий для підприємства бік.

Нині реальне економічне становище більшості сільських товаровиробників нестійке. Ступінь ризику довгострокових і короткострокових вкладів у виробництво дуже великий, політичне становище в державі нестабільне, здатність державних структур піти на ризик і дати потенційним інвесторам необхідні гарантії низька.

Сільське господарство являє собою неперспективний об'єкт інвестування. Інвестиційний клімат може бути охарактеризований як украй незадовільний. Все це робить агропромислове виробництво сферою, по суті, закритою для зовнішніх інвестицій. Створюється враження, що аграрний сектор економіки знаходиться мов би поза зоною економічного розвитку, відбувається консервація значної кількості збиткових підприємств і робочих місць, зниження мотивації до праці, зростання прихованого безробіття, погіршення реальних доходів формально зайнятого населення.

Якщо ця тенденція продовжуватиметься, то в Україні може бути знищений вітчизняний товаровиробник і ще більше посилиться економічна й виробнича залежність нашої країни від зарубіжних держав. Як бачимо, економічна діяльність аграрних формувань має певний елемент невизначеності, оскільки внутрішнє і зовнішнє середовища підприємств постійно змінюються. Від так, можна прогнозувати лише вірогідні результати здійснення окремих робіт чи явищ, а для ринкової економіки лише очікувані економічні результати – прибуток чи збиток.

Висновки. Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризикованість аграрного бізнесу визначає ряд факторів, таких як сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології, ряд інших причин. Під ризиком доцільно розуміти: ймовірність виникнення втрат, збитків; кількісне вираження шансу втрати; невизначеність фінансових результатів; ступінь невизначеності одержання прибутку; ймовірність настання несприятливої події тощо. Крім того, для повнішої характеристики ризику необхідно враховувати поняття ситуації ризику як сукупності різних обставин і умов, що призводять до виникнення ризику.

Що стосується характерних ознак прояву ризику в аграрному виробництві, то слід зазначити, що сільське господарство – це галузь економіки, яка переважно займається виробничою діяльністю, в ході якої вирощується або виробляється сільськогосподарська продукція, що потребує подальшої переробки і реалізації споживачам.

Нині виробниче підприємництво є найбільш ризиковим видом діяльності. Це пов'язано з тим, що процес виробництва включає в себе кілька стадій (наприклад, у галузі рослинництва - це оранка, підготовка ґрунту до сівби, сівба культур, догляд за посівами, збір урожаю і т. д.), на кожній з яких аграрний товаровиробник може зазнати збитків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кобилянська О.М. Ризик як економічна категорія та його особливості в аграрному виробництві / О.М. Кобилянська // Економіка АПК. – 2008.- № 1 – С. 140-143
2. Лопатовський В.Г. Управління ризиками підприємств за умов нестабільного зовнішнього середовища: Автореферат. – Київ. 2008 – 20 с.
3. Нужна С.А. Оцінка економічного ризику сільськогосподарських підприємств / С.А. Нужна // Економіка АПК. – 2007. - № 4 – С. 51-59.

УДК 336.22

ПОДАТКИ, ЇХ РОЛЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА

Б.С. Сотніченко, студент

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

У статті узагальнено підходи до визначення сутності податкової політики, обґрунтовано її роль у державному регулюванні економіки, а також визначено цілі, завдання, принципи і методи податкової політики на сучасному етапі.

Ключові слова: державне регулювання економіки, податки, податкова політика, фіскальна політика, податкова система.

Постановка проблеми. У ринкових умовах господарювання істотно змінюється роль і значення державного регулювання соціально-економічних процесів. Сьогодні втручання держави в економіку розглядається на різних рівнях. На макроекономічному рівні економічна політика дає можливість уникнути негативних процесів і небажаних відхилень, які періодично змінюють циклічність економічного розвитку.

На мікрорівні участь держави проявляється в регулюванні діяльності суб'єктів господарювання, визначенні цінової політики, створенні сприятливих умов для всіх ринкових агентів. Окремо розглядається регулювання соціально-економічних відносин на міжнародному рівні, оскільки останнім часом спостерігається активізація впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на національні економіки.

Податкова політика - один із багатьох, але найважливіших важелів втручання держави в соціально-економічні процеси. Це є наслідком постійно зростаючої ролі держави в економіці та суспільному житті, що постійно потребують певних фінансових ресурсів. У розвинутих країнах світу рівень перерозподілу ВВП через податки є дуже суттєвим, а тому податкові інструменти здійснюють значний вплив на економічний розвиток як окремого ринкового агента, так і держави в цілому.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Необхідно відзначити, що питання податкової політики, її місце в державному регулюванні економічного розвитку розглядали у своїх працях такі зарубіжні вчені, як Ф. Кене, У. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж.Р. Мак-Куллох, А. Вагнер, А. Пігу, Дж.М. Кейнс, А. Лаффер, Дж. Стігліц, Н. Тургенєв, В.М. Пушкарьова, Д.Г. Черник, І.І. Янжул та ін. У вітчизняній фінансовій думці проблеми оподаткування залишаються невирішеними і знаходять своє відображення в працях В.Л. Андрущенко, О.Д. Василика, В.П. Вишневського[2], Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, П.В. Мельника, А.М. Соколовської, В.М. Федосова, С.І. Юрія та ін. Існуючі дослідження розкривають науково-методологічні засади податкової політики, її цілі та механізм реалізації. У той же час серед науковців фактично не розглядаються напрямки функціонування податків в умовах глобалізації економічних систем, питання взаємозв'язку інтеграційних процесів з оподаткуванням не охоплюються майже жодним економістом, а наукові дослідження [2; 7; 9] не мають єдиної точки зору щодо вирішення даної проблеми.

Метою статті є дослідження підходів до визначення сутності податкової політики та її ролі в державному регулюванні соціально-економічних процесів на сучасному етапі становлення ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. Практика державного втручання дала змогу виробити відповідні інструменти, за допомогою яких можна впливати на економіку. У науковій літературі виділяють прямий і непрямий методи державного регулювання. Пряме втручання в економіку забезпечується шляхом встановлення державних цін, обсягів виробництва, експортно- імпорتنих операцій тощо, що притаманне командно-адміністративній системі. Непрямі методи застосовуються в умовах ринкової економіки і включають досить багато важелів. Так, Дж. Стігліц виділяє грошово-кредитний, бюджетно-податковий, зовнішньоекономічний і соціальний блоки [4]. У сучасних умовах найбільш суттєвого значення набуває бюджетно-податкова політика, яка охоплює бюджетну і податкову політику, а також політику фінансування бюджетного дефіциту. Саме реформування ринкової економіки значною мірою залежить від зміцнення державних фінансів, через які держава акумулює грошові ресурси для фінансування суспільних потреб, а також створює умови для активізації економічного зростання і підвищення суспільного добробуту.

Для досягнення поставлених перед податковою політикою завдань, а також з'ясування її місця в інтеграційних процесах потрібен глибокий науковий підхід до розуміння сутності податкової політики. Відмітимо, що даний термін складається з двох категорій: "політика" та "податки".

В економічних словниках політика визначається як державна наука, мистецтво управління державою. Це тлумачення вказує на те, що суб'єктом політики є держава, а особливістю її предмета є владний, наказовий характер. Ще В.І. Ленін вважав, що політика - це упорядкування державної влади, політикою є участь у державних справах, державний напрям, визначення форм, завдань, змісту діяльності

держави. Такі визначення були покладені в основу розуміння політики радянською наукою. Р. Коуз запропонував поширити об'єкт дослідження в економічній політиці не лише на макро-, а й на мікрорівень. Він вважав, що метою економічної політики на будь-якому рівні є створення такої ситуації, за якої б люди, ухвалюючи рішення щодо своєї діяльності, вибирали такі варіанти, які забезпечують якомога кращі результати для системи в цілому. Таке тлумачення стало типовим для західної науки [8].

Отже, термін "політика" можна розглядати принаймні у двох напрямках - по-перше, це суспільна наука, по-друге, це особливий вид діяльності на макро- і мікрорівні. При цьому економічна політика стосується всіх галузей державного втручання. Прикметник "податкова" у понятті "податкова політика" вказує на сферу докладання зусиль держави у процесі управління.

Роботи західних економістів не мають чітких визначень категорії "податкова політика". Так, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі використовують термін "фіскальна політика" і тлумачать її як рішення, що приймаються державними структурами щодо своїх доходів і витрат. У підручнику "Економікс" Кемпбелла Р. Макконелла та Стенлі Л. Брю поняття фінансово-бюджетної та фіскальної політики об'єднані і визначаються як зміни, що вносяться урядом до порядку здійснення державних видатків і оподаткування, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та неінфляційного національного продукту. Едвін Дж. Долан, Колін Д. Кемпбелл, Розмарі Дж. Кемпбелл зауважують, що існує два джерела урядового впливу на процес кругообігу доходів у державі, величину номінального національного доходу, а також на ступінь впливу номінальних змін доходу на зміни реальних величин та рівня цін. Це - фіскальна та грошово-кредитна політика. При цьому під фіскальною політикою мається на увазі політика уряду у сфері оподаткування і державних витрат. Отже, в роботах західних теоретиків термін "податкова

політика" не здобув широкого вжитку, а вживається у понятті "фіскальна політика".

Різноманітність підходів щодо визначення сутності податкової політики простежується в працях російських вчених. М.В. Карп зазначає, що "податкова політика є складовою частиною загальної фінансової політики держави на середньострокову і довгострокову перспективи і охоплює такі поняття, як концепція державної діяльності в сфері оподаткування, податковий механізм, а також управління податковою системою держави" [6]. Б.Х. Алієв і А.Н. Абдулгалімов вважають, що "податкова політика - це діяльність держави, що виражена в комплексі заходів, що здійснюється уповноваженими на те органами державної влади і державного управління в сфері податків і зборів, відображаючи класифікацію податків, методи і принципи оподаткування, діючих на законній основі в податковій системі даної держави" [1]. "Будучи явищем багатокомпетентним та складним, - пише М.Н. Карасьов, - податкова політика розглядається як сукупність організаційних, економічних і правових заходів, що забезпечують на єдиних принципах обґрунтовану систематичну діяльність органів держави, направлену на оптимальне, повне та адекватне регулювання оподаткування" [5].

На підставі цього пропонуємо таке визначення сутності податкової політики з урахуванням тенденцій глобалізації економічних систем і посилення інтеграційних процесів у світі. Податкова політика держави - це сукупність правових, економічних і організаційних заходів держави у сфері оподаткування щодо регулювання податкових відносин, які направлені на забезпечення надходжень податків до централізованих фондів грошових ресурсів держави й стимулювання економічного зростання за допомогою податкової системи. Вона визначається ступенем впливу держави на соціально-економічні процеси і змінюється під впливом інтеграційних процесів, що відбуваються у світогосподарських зв'язках. Врахування останнього фактора обумовлено тим, що важливою

ланкою процесу економічної інтеграції, особливо на сучасному етапі його розвитку, стало зближення національних податкових систем. Так, досвід європейських країн у формуванні і реалізації податкової політики має велике значення для України, особливо з огляду на те, що вона прагне до набуття повного членства в європейських організаціях.

Заходи держави у сфері податків визначаються цілями і завданнями податкової політики, які обумовлені соціально-економічним устроєм суспільства, соціальними групами, що знаходяться при владі, стратегічними цілями, що визначають розвиток національної економіки, і міжнародними зобов'язаннями у сфері державних фінансів.

При формуванні цілей податкової політики необхідно виходити із об'єктивних функцій податків. Необхідно погодитися з Б.Х. Алієвим, А.М. Абдулгалімовим, які відмічають, що "в економічній літературі дотепер немає єдиної думки щодо кількості, сутності і реалізації податкових функцій... Різні автори наводять різні комбінації податкових функцій, до яких відносять фіскальну, економічну, перерозподільну, контрольну, регулюючу, соціальну, політично-економічну, стимулюючу та інші, частина яких не має під собою наукового і теоретичного обґрунтування, щоб віднести їх до об'єктивних функцій податків" [1]. Не вдаючись до дискусії щодо кількості і змісту функцій податків, зазначимо ті з них, які визначають цілі і завдання податкової політики.

Реалізація податкової політики здійснюється з урахуванням певних принципів. Зазначимо, що використання податків як головного джерела наповнення державних доходів та ефективного інструмента регулювання обумовило дослідження принципів оподаткування ще декілька століть тому. У різні часи принципи податкової політики зумовлені різними соціально- економічними інтересами. Вони доповнювалися, уточнювалися, а також науково обґрунтовувалися різними економістами. Особливо необхідно відмітити А. Сміта і А. Вагнера. Розроблені ними принципи не

втратили своєї актуальності і сьогодні. На сучасному етапі принципам побудови податкової системи і податкової політики держави приділяється значна увага, що обумовило різні їх класифікації. Заслужують на увагу роботи таких науковців: А.І. Крисоватого, А.М. Соколовської, О.Д. Данілова, Н.П. Флісака та ін. Незважаючи на дискусії щодо повноти, об'єктивності, науковості та практичної доцільності того чи іншого підходу до класифікації принципів, зупинимось на дослідженні саме принципів податкової політики держави.

Необхідно погодитись з підходом В.Н. Єдренової і Н.Н. Мамікіної [3], згідно з яким система принципів включає принципи оподаткування і принципи податкової політики.

Висновки. У ринкових умовах суттєвого значення набуває ефективна податкова політика, через яку акумулюються фінансові ресурси для забезпечення суспільних потреб, а також здійснюється регулювання економічних відносин. Вона визначається певним ступенем впливу держави на соціально-економічні процеси і змінюється під впливом тенденцій у світовій економіці.

Досліджені у статті підходи щодо визначення сутності податкової політики, її цілей, завдань, принципів і методів обґрунтовують теоретичні основи використання податкової політики в процесі державного регулювання соціально-економічних відносин. У сучасних умовах функціонування національних економічних систем при врахуванні цих основ податкова політика стане більш гнучкою, адаптованою до змін економічного розвитку, потреб і умов забезпечення ефективної діяльності, активізації інвестиційної та інноваційної діяльності ринкових суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алиев, Б. Х. Теоретические основы налогообложения [Текст] : учеб. пособие / Б. Х. Алиев, А. М. Абдулгалимов ; под ред. А. З. Дадашева. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. - 159 с.
2. Дегтяр, А. О. Гармонізація вітчизняного податкового законодавства до міжнародних стандартів як чинник

- прискорення євроінтеграційних процесів в Україні [Текст] / А. О. Дегтяр // Державне будівництво. - 2008. - № 2. - С. 3-13.
3. Едророва, В. Н. Сущность и элементы налоговой политики [Текст] / В. Н. Едророва, Н. Н. Мамыкина // Финансы и кредит. - 2005. - № 5. - С. 37-40.
 4. Золотько, І. А. Податкова система [Текст] : навчальний посібник / І. А. Золотько ; Мін- во освіти і науки України, КНЕУ. - К. : КНЕУ, 2005. - 204 с.
 5. Карасев, М. Н. Налоговая политика и правовое регулирование налогообложения в России [Текст] / М.Н. Карасев. - М. : Вершина, 2004. - 224 с.

УДК 338.43.02

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Ю. Д. Хлинова, студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано питання соціальної відповідальності як необхідної складової стратегічного розвитку аграрного бізнесу в Україні.

***Ключові слова:** соціальна відповідальність, агрохолдинги, АПК*

Актуальність дослідження. Одна з ключових суперечностей сучасного етапу розвитку вітчизняного аграрного сектору полягає в тому, що на фоні модернізації аграрного виробництва та нарощування експортного потенціалу село перетворюється на зону суцільної бідності та соціального неблагополуччя. Цілком очевидно, що для успішного розвитку аграрного сектору потрібно максимально врахувати щонайменше два

основні компоненти: економічний і соціальний, тобто, з одного боку, аграрний сектор має бути інвестиційно привабливішим, а з іншого, – необхідно створювати умови для розвитку сільських територій. Виникнення та розвиток агрохолдингів спричинили існування різних точок зору стосовно їх впливу на розвиток сільської місцевості. Є різні точки зору стосовно оцінки змін у традиційних виробничих відносинах на селі і ролі в цьому діяльності агрохолдингів: або функціонування агрохолдингів прискорить знищення села, або ж діяльність агрохолдингів є суттєвою підтримкою для сільського розвитку і процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням соціальної відповідальності бізнесу в аграрній сфері, присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема З. Живко, Н. Водницької, Л. Грициної, О. Грیشнової, А. Коноваленко, С. Мельник, М. Фурси, П. Яницького та ін. [1].

Однак, незважаючи на наявність значної кількості досліджень в цій галузі, проблеми соціальної відповідальності бізнесу вимагають подальшого вивчення, включаючи питання розробки теоретичних та методичних основ формування системи соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Метою цієї статті є дослідження теоретичних основ сутності соціальної відповідальності, аналіз принципів та методів оцінки системи соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Необхідно розпочати з визначення поняття «соціальна відповідальність». У науковій літературі його трактують по-різному, проте існують найбільш поширені його визначення.

Відповідно до Зеленої книги Європейського союзу соціальна відповідальність бізнесу означає «інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у щоденну комерційну діяльність підприємств та в їхню взаємодію з зацікавленими сторонами на добровільній основі». Міжнародним форумом лідерів бізнесу (IBLF) соціальна відповідальність

бізнесу розглядається «як сприяння відповідальній діловій практиці, яка дає вигоду бізнесу та суспільству й допомагає досягти соціального, економічного та екологічно усталеного розвитку через максимальне збільшення позитивного впливу бізнесу на суспільство з одночасною мінімізацією його негативного впливу». Всесвітня ділова рада за сталий розвиток (WBCSD) визначає соціальну відповідальність бізнесу як «зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя» [4, с. 6].

Соціальну відповідальність бізнесу можна розглядати як у вузькому, так і більш широкому значеннях. У вузькому значенні вона є обов'язком особистості, менеджменту, організації, державної структури приймати рішення і робити дії, які підвищують рівень добробуту, відповідають інтересам як суспільства, компанії, так і кожної окремої людини. У широкому значенні соціальна відповідальність бізнесу – це універсальна форма зв'язку і взаємозалежності особистості та суспільства, їх спроможності оцінити наслідки своєї діяльності для усталеного суспільного розвитку [5].

Поняття «соціальна відповідальність» також можна розглядати з певних позицій [1, с. 3 – 8].

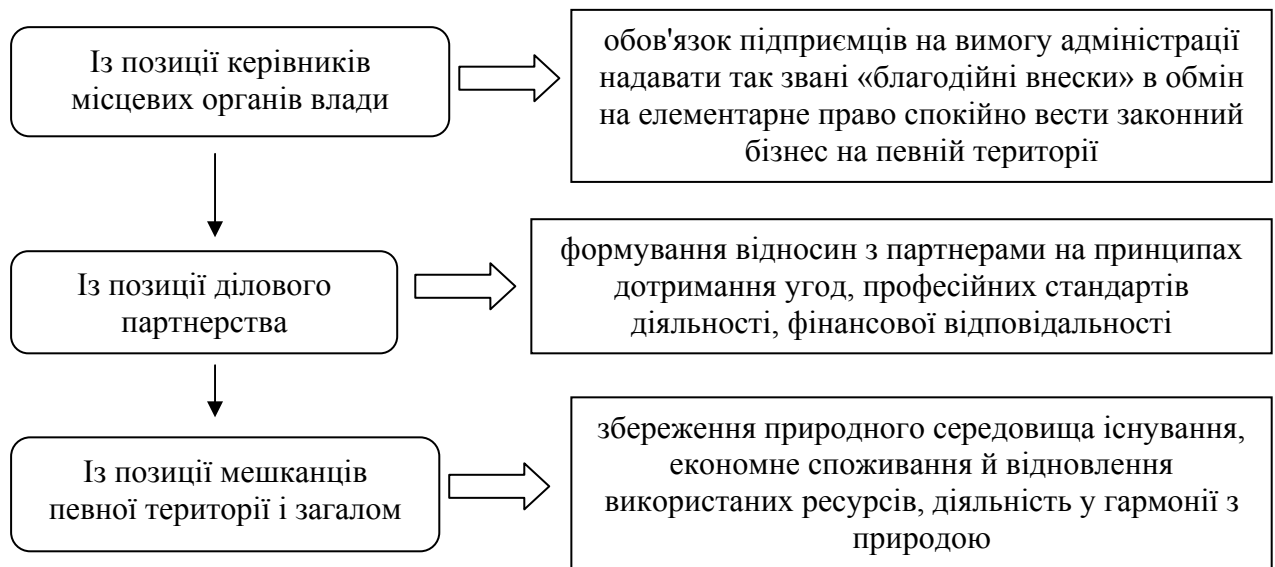

Рис. 1. Позиції «соціальної відповідальності»

Узагальнюючи всі погляди науковців, можна стверджувати, що соціально відповідальним буде тільки такий аграрний бізнес, який в процесі своєї діяльності не шкодитиме природі та суспільству.

Невід'ємною частиною успішної бізнес-стратегії аграрних підприємств є дотримання принципів соціальної відповідальності, яка зміцнює репутацію, допомагає у боротьбі з кризовими ситуаціями, приваблює споживачів та утримує працівників. Обізнаність щодо соціальної відповідальності бізнесу в Україні зростає, і все більше й більше компаній запроваджують принципи СВБ у свою ділову практику.

Стандарт ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності» містить основні принципи, що визначають аграрне підприємство як соціально відповідальне. (табл. 1)

На основі цих загальновизнаних принципів кожне аграрне підприємство розробляє своє бачення сталого розвитку та формулює власні принципи соціальної відповідальності в стратегії розвитку.

Принципи соціальної відповідальності аграрного бізнесу*

	Принцип	Зміст
1	Принцип дотримання правових норм	У своїй діяльності аграрні підприємства повинні дотримуватись всіх чинних законів та нормативно-правових актів, вживати заходів, аби бути обізнаними про їх застосування
2	Принцип дотримання міжнародних норм	Аграрні підприємства повинні визнавати, поважати та враховувати у своїй діяльності загальноприйняті положення міжнародних договорів, директив, декларацій, конвенцій та резолюцій, ратифікованих або схвалених національним органом
3	Принцип підзвітності	Обов'язком кожного аграрного формування, яке несе відповідальність за свою діяльність, є наочна демонстрація та пояснення своїх дій у формі соціальної звітності
4	Принцип прозорості	Аграрним підприємствам слід бути відкритими у своїх рішеннях і діяльності, які впливають на інших
5	Принцип взаємодії із зацікавленими сторонами	Означає повагу, розгляд інтересів зацікавлених сторін, а також всебічну взаємодію з підприємством
6	Принцип дотримання прав людини продовження таблиці 1	Аграрні підприємства повинні визнати свої обов'язки з реалізації дій і обов'язкових процедур, направлених на дотримання прав, які викладені у «Загальній декларації прав людини»
7	Принцип етичної поведінки	Означає ведення своєї діяльності в чесній і надійній з морально-етичної точки зору формі

* розроблено автором з використанням [3]

Для оцінки рівня соціальної відповідальності А. С. Коноваленко розробив відповідну методичку, яка містить такі етапи [2]:

Рис. 2. Методика оцінки рівня соціальної відповідальності

Запропонована методика оцінки рівня соціальної відповідальності на основі використання системи часткових показників соціальної відповідальності підприємства та визначення інтегрального показника сприятиме підвищенню рівня соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Висновки. Сучасний розвиток системи соціальної відповідальності в аграрному бізнесі пов'язаний із низкою чинників, зокрема виходом аграрних товаровиробників на зовнішні ринки, ростом та загостренням

конкуренції, необхідністю вдосконалення управлінських технологій, боротьбою за споживача та якість сільськогосподарської продукції.

Незалежно від розмірів та форми власності аграрні підприємства повинні активніше використовувати на практиці досягнення науки і будувати свою систему управління та корпоративну культуру на принципах соціально відповідального бізнесу. Реальна практична діяльність аграрних підприємств, побудована на принципах соціально відповідального бізнесу, набуває все більшого значення. Адже, чим вище рівень соціальної відповідальності аграрного формування, тим більшою мірою воно задовольняє інтереси зацікавлених сторін, що сприяє формуванню позитивного іміджу та репутації підприємства, зростанню його прибутковості, підвищенню рівня інвестиційної привабливості, розробці та впровадженню нових соціальних програм, підвищенню мотивації персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 7. – С. 3-8.
2. Коноваленко А. С. Оцінка рівня соціальної відповідальності малого і середнього підприємництва: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / А. С. Коноваленко. – Донецьк, 2010. – 22 с.
3. Керівництво з соціальної відповідальності (Guidance on Social Responsibility): ISO/WD 26000, робочий проект (ISO TMB /WG SR N 113). Дата прийняття проекту 2007-7-23. – Секретаріат SIS/ABNT, 2007. – 104 с. 6.
4. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf
5. Яницький П. С. Фактори формування соціальної відповідальності бізнесу / П. С. Яницький, М. В. Фурса [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.corporate-citizen.org.ua/publications.html>

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Федоровська А.А., студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто поняття та види порушення податкового законодавства.

Ключові слова: *об'єкт оподаткування, податкове законодавство.*

Актуальність проблеми. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами господарювання, в тому числі фізичними особами, платниками податків, з одного боку та уповноваженими органами держави з іншого, і складаються в процесі кримінально-правової боротьби з податковими злочинами; правозастосовча практика в цій сфері, кримінологічні та кримінально-правові аспекти застосування законодавства у сфері протидії злочинній діяльності, яка пов'язана з приховуванням прибутків від оподаткування; законодавство, що регулює податкові відносини і діяльність правоохоронних органів з протидії податковій злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ці питання тільки починають досліджуватися, хоча в певній мірі і порушувалися в роботах таких учених, як П.П. Андрушко, В.І. Антипов, Л. Брич, Б.В. Волженкін, В.В. Вересов, П.Т. Гега, Д.І. Голосніченко, В.К. Гладишев, Г.В. Дашков, Н.Б. Єгоров, А.Ф. Зелінський, Я.М. Кураш, В.М. Куц, В.В. Лисенко, В.Ф. Мазур, С.В. Максимов, П.В. Матишевський, Г.М. Міньковський, М.М.

Міщенко, М.І. Панов, С.Г. Пепеляєв, О.І. Перепелиця, В.А.Петров, К.Є. Рівкін, А.В. Сальников, В.В. Сташис, Є.В. Стрельцов, В.Я. Таций, В.С. Устинов та ін. [4].

Мета статті. Визначити поняття та види порушення податкового законодавства.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний розвиток ринкових механізмів вимагає перетворення всіх елементів системи оподаткування. З'являються нові податки, механізми їх обчислення і сплати, конкретизуються повноваження органів влади різноманітних рівней і компетенції. З'являється податкова поліція, принципово змінюється набір і зміст функцій, що виконують контрольно-ревізійні управління. Подібні зміни пов'язані з необхідністю підсилення контролюючих механізмів у галузі оподаткування, що викликане бурхливим зростанням і якісним перетворенням податкових важелів. Діяльність контролюючих органів пов'язана з наглядом з боку держави за виконанням платником податків своїх зобов'язань перед державою з повного і своєчасного внесення податкових платежів у відповідні бюджети чи фонди. Проте туди не завжди поступають кошти в тій кількості, на яку розраховували при плануванні бюджету, і було б неправильним бачити в цьому тільки правопорушення, невиконання платником своїх обов'язків. Бюджети позбавляються надходжень за рахунок двох процесів: відхилення від сплати податків і правомірного обходу податку [2].

Правомірний обхід податку.

В основі правомірного обходу податку лежать шляхи і можливості несплати податку, надані законодавцем, тобто обумовлені недосконалістю законодавства. В даному випадку платник податку використовує прогалини законодавства, що пов'язані як із недосконалістю податкових норм, їх закріпленням, так і з ситуаціями,

коли законодавець надає платнику право вибору або межі, в рамках яких останній може обрати найбільш вигідний для себе варіант (наприклад, при наданні податкового кредиту, встановленні деяких ставок місцевих податків і зборів).

Існують такі варіанти легального уходу від оподаткування

1. Специфіка об'єкта обкладання. Нерідко використовуються операції СВОП, зміст яких складається в продажі цінного папера на фондовій біржі й одночасній покупці такого ж папера. Зв'язано це відведенням від оподаткування доходів, вкладених у державні і місцеві папери. Наприклад, перетворення корпоративних цінних паперів у муніципальні облігації дозволяє зменшити ставку оподаткування з 70 % до 0.
2. Специфіка суб'єкта обкладання. При сімейному обкладанні можливий розподіл оподаткованого доходу між чоловіками з метою мінімізації податку.
3. Сполучення прогресивного і пропорційного обкладання. Це дозволяє вивести з-під реальної ставки, наближеної до максимального рівня, доход, у відношенні якого застосовується середня або знижена ставка, що вигідніше, ніж застосування єдиної ставки по всій сумі в цілому.
4. Диференціація доходів від різного майна. В основі цього метод лежать різні умови обкладання коштів, розташовуваних у різних видах цінних паперів або депозитів.
5. Спосіб обкладання, при якому вибирається найбільш вигідний. Так, італійському законодавстві податки на сільськогосподарські угіддя розраховуються на основі кадастру, що переглядається раз у 5-10 років. Інфляційні процеси за цей період значно зменшують реальні перерахування платників.
6. Високі ставки обкладання провокують втеча в оффшорні зони, недоспоживання населення, переселення населення в пригороди по податкових розуміннях. Незвичайна система «переваги грошей», при

якій багато платників тримають свої кошти в грошах, щоб уникнути сплати податків на нерухомість.

Ухилення від сплати податку.

Правомірний обхід податку доповнюється відхиленням від сплати податку, що являє собою досить різноманітну групу податкових правопорушень. Зміст цих правопорушень полягає в неналежному виконанні зобов'язань платника перед бюджетом.

Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів може бути вчинене, наприклад, шляхом[2]:

- неподання документів, пов'язаних із їх обчисленням і сплатою до бюджетів чи державних цільових фондів (податкових декларацій, розрахунків, бухгалтерських звітів і балансів тощо);

- приховування об'єктів оподаткування;

- заниження цих об'єктів;

- заниження сум податків, зборів, інших обов'язкових платежів;

- приховування факту втрати підстав для одержання пільг з оподаткування.

Неподання документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою обов'язкових платежів, полягає в умисному неподанні до органів державної податкової служби в установленій строк декларацій про прибуток суб'єктів підприємницької діяльності чи фізичних осіб, про сплату інших обов'язкових платежів тощо. Неподання податкової декларації, як правило, є одночасно і приховуванням об'єктів оподаткування [3].

Під приховуванням об'єктів оподаткування треба розуміти невідображення у звітних документах, які подаються до податкових органів, будь-яких об'єктів оподаткування - доходу (прибутку), доданої вартості робіт, продукції, послуг тощо.

Заниженням об'єктів оподаткування є: зменшення його бази шляхом невідображення у поданих до податкових органів звітних

документах повного обсягу об'єктів оподаткування, умисно неправильне обчислення бази оподаткування, зниження податкової ставки тощо, внаслідок чого податки, збори, інші обов'язкові платежі сплачуються платником податку не в повному обсязі. Зокрема, зниження оподатковуваного прибутку може полягати в частковому чи повному невключенні до нього коштів, одержаних від виконання робіт, надання послуг тощо.

Під заниженням сум податків, зборів, інших обов'язкових платежів слід розуміти умисно неправильне обчислення тих їх сум, що підлягають сплаті до бюджетів чи державних цільових фондів при правильному відображенні об'єктів оподаткування (без заниження останніх чи їх приховування).

Залежно від характеру поведінки і діяльності суб'єктів податкових правовідносин можна також виділити ще один вид порушення податкового законодавства – це стягнення надлишкових сум податків — умисні дії робітників податкових органів по необґрунтованому стягненню сум податкових платежів із платників (активна діяльність характерна для податкового органу, здійснюючого свої повноваження з порушенням законодавства) [1].

Важливе місце у галузі оподаткування займає примус, який являє собою систему заходів, що застосовуються уповноваженими органами по відношенню до осіб при порушенні ними обов'язків по сплаті податку і притягненню до відповідальності при вчиненні податкового правопорушення.

Заходи податкового примусу характеризуються певними ознаками:

- 1) регулюються нормами фінансового права, а також адміністративно-процесуальними (інколи і нормами кримінального права);
- 2) застосовуються по відношенню юридичних і фізичних осіб;

- 3) використовуються для забезпечення надходжень податкових платежів;
- 4) припускають застосування фінансових санкцій, заходів адміністративного і кримінального покарання;
- 5) припускають позасудове застосування заходів податкового примусу;
- 6) податковий примус поєднує стягнення податкових платежів (тобто в тих розмірах, що зумовлені певними податковими обов'язками платників) і стягнення податків (з урахуванням санкцій за прострочення, відхилення тощо, тобто відхилення від виконання податкових обов'язків).

Реалізація примусу в сфері оподаткування здійснюється попереджувальними, припиняючими і відновлюючими заходами. Попередження здійснюється державними органами, контролюючими правильність обчислення і внесення податків. Припинення пов'язане уже з впливом на платників, що здійснюється юридичне владними (припинення операцій, ліквідація підприємства, вилучення документів). Відновлювані заходи пов'язані з відшкодуванням збитків, причинених податковим правопорушенням. При цьому особливості застосування штрафів, пені включають і ті суми, які були б одержані бюджетом при своєчасному надходженні та використанні податків і платежів.

Висновок: Однією з умов успішного рішення економічних і соціальних задач, що стоять перед суспільством і державою є проведення єдиної фінансової і податкової політики. Для виконання цієї умови необхідна збалансованість права, обов'язків і відповідальності, з одного боку, фізичних і юридичних осіб, а з іншої - органів держави, що здійснюють контроль як за використанням фінансових коштів.

Діяльність контролюючих органів також пов'язана з наглядом з боку держави за виконанням платником податків своїх зобов'язань перед державою з повного і своєчасного внесення податкових платежів у відповідні бюджети чи фонди. Бюджети позбавляються надходжень за рахунок двох процесів: відхилення від сплати податків і правомірного обходу податку.

Попередження податкових правопорушень не завжди досягає своєї мети, тому особливу важливість здобуває регулювання покарання за здійснення податкових провин і злочинів. Податкова система будь-якої правової держави не може функціонувати без інституту відповідальності. Однак як показує практика, застосування норм відповідальності за здійснення податкових правопорушень залишається одним з головних спірних питань у відносинах держави з платниками податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України.
2. Закон України "Про державну податкову службу України" від 04/12/1990 (Відомості Верховної Ради, 1991, №6, ст. 37).
3. Кодекс України "Про адміністративні правопорушення"
4. Податковий контроль. Підручник - Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Залуцька В.П.

УДК 65.053

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

О.Ю. Моспаненко, магістрант

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

Виявлено особливості антиінфляційної політики в Україні, проаналізовано складові монетарного устрою з урахуванням класифікації інфляційного таргетування, показано необхідність обрання відповідного орієнтуру інфляції.

***Ключові слова:** інфляція, антиінфляційна політика, стратегія стабільності, цінова стабілізація, таргетування обмінного курсу, монетарне таргетування, інфляційне таргетування, монетарна політика, фіскальна політика, валютний курс, монетаризація.*

Постановка проблеми. Після виборення Україною незалежності надзвичайно зростає актуальність вивчення проблем, пов'язаних з валютою і валютно-фінансовою системою. Адже міцність фінансово-валютної системи країни визначає її економічну незалежність. Крім того, рівень інтеграції валютно-фінансової системи країни з міжнародною валютно-фінансовою системою зумовлює ефективність існування різних форм міжнародної торгівлі, а значить, без сумніву впливає на рівень економічного розвитку України.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням проблематики даного питання займаються багато вітчизняних науковців, зокрема яскравими представниками з них є В. К. Каможний, А. М. Щербак, які розглядають проблеми антиінфляційної політики в Україні та шляхи подолання інфляції.

Мета дослідження. Розглянути стратегії стабільності грошової одиниці, сприяння ціновій стабілізації, використання режиму таргетування інфляції як основної концепції монетарної політики.

Виклад основного матеріалу. Найбільш істотним негативним явищем в економіці України на етапі її ринкового реформування являється інфляція, яка характеризується загальним підвищенням цін, збільшенням грошей та зниженням їх купівельної спроможності. Інфляція виникає не

стихійно, а внаслідок більш швидкого зростання випуску грошей проти виробництва товарів.

Головним завданням більшості центральних банків є розвиток і підтримання ефективної фінансової системи в країні, а стратегічною метою – забезпечення стабільності грошової одиниці гривні. Для забезпечення грошової стабільності центробанки застосовують спеціальні механізми довгострокової дії, більшої популярності серед яких набуває режим таргетування інфляції, що забезпечує формування монетарної політики .

У вітчизняній і світовій практиці виділяють такі основні режими монетарного устрою:

- монетарне таргетування, де допоміжною метою є один із грошових монетарних агрегатів з урахуванням механізму впливу на рівень споживчих цін;

- таргетування обмінного курсу, що враховує різновиди фіксованого курсу ;

- режим без чіткого визначення проміжної мети, який враховує стратегічні цілі центрального банку, контроль за інфляцією;

- інфляційне таргетування, запроваджується як основний режим для проведення монетарної політики. Важливим є врахування стабільності грошової одиниці.

Основними заходами антиінфляційної політики є зниження дефіциту державного бюджету, зміна його структури через припинення фінансування збиткових підприємств, зменшення непродуктивних витрат, зміна соціальної політики, фінансування бюджетного дефіциту шляхом емісії державних цінних паперів, контроль за зростанням заробітної плати, дотриманням жорсткої кредитної політики [1, с.18].

Національний банк може досягти мети щодо рівня інфляції в довгостроковому періоді, проте поза його можливостями досягнення цілей щодо реального зростання ВВП або підвищення рівня зайнятості в

довгостроковому періоді. Тому в Україні у перспективі можливе запровадження монетарного устрою з визначеною кількісною інфляційною метою монетарної політики як мандатом для Національного Банку України. Інфляція та дефляція є витратними для економіки, тому Національний Банк України повинен мати чітку, кількісно визначену інфляційну мету.

Існуюча політика фактичної прив'язки гривні до долара США – це ціновий якір з точки зору підтримання цінової конкурентоспроможності української економіки, але враховуючи коливання долара щодо інших світових валют, можна очікувати на виникнення потреби у зміні курсової прив'язки. З цієї точки зору доцільною є розробка концепції монетарної та валютно-курсної політик – вільно плаваючого валютного курсу через систему таргетування.

Застосування режиму інфляційного таргетування передбачає виконання таких умов:

- наявність формального мандата на встановлення цільового орієнтира і постійне інформування суспільства про заходи монетарної політики та її стан;
- досягнення макроекономічної стабільності за низької інфляції;
- запровадження де-факто режиму плаваючого обмінного курсу, яке передбачає, що позики уряду з боку центрального банку та з боку банківської системи повинні бути мінімізовані.

Деякі країни обирають повноцінне таргетування інфляції тому, що, по-перше, влада цих країн вважає досягнення цінової стабільності головним наслідком своєї монетарної політики може забезпечити економічне зростання. По-друге, практичний досвід свідчить, що короткострокові маніпуляції з монетарною політикою з метою досягнення інших цілей, насамперед, вищої зайнятості або збільшення обсягів виробництва можуть увійти у суперечність із ціновою стабільністю. Таргетування інфляції допомагає пом'якшити таку асиметрію, роблячи

інфляцію головною метою монетарної політики. Це спонукає центральний банк дивитися вперед і робити політику жорсткішою ще до того, як інфляційний тиск почне відчуватися. Таргетування відрізняється від інших методів контролювання інфляції тим, що базується не на оцінках минулої або поточної інфляції, а інфляції майбутніх періодів [2, с. 44].

Найбільш можливим є те, що, незалежно від обраного цільового орієнтира інфляції, його повинні підтримувати політики та громадськість. Інакше ця політика не буде мати успіху. Крім того підтримка обраного курсу, потрібна ще готовність піти на всі витрати, пов'язані з діями центрального банку, спрямованими на досягнення цільового орієнтира, наприклад, погодитися з необхідністю підвищити відсоткові ставки сьогодні, щоб уникнути інфляційного тиску в майбутньому .

Україна також у перспективі прагне перейти до режиму таргетування інфляції. Інфляційне таргетування гармонізує розвиток внутрішнього та зовнішнього секторів економіки, стабілізує очікування економічних суб'єктів, сприяє збільшенню обсягів довгострокових інвестицій завдяки зниженню відсоткових ставок.

Але недолік цього методу полягає в тому, що існує ризик хибного зосередження на значеннях інфляції, близьких до меж діапазону. Коли встановлений діапазон інфляції коливається від 4 до 6%, то рівень інфляції у 5,9% вважається досягненням цільового орієнтира, а 6,1% - невиконанням цільового орієнтира.

В Україні стабільність національної грошової одиниці тривалий час було прийнято ототожнювати зі стабільністю обмінного курсу гривні щодо долара США. Запровадження інфляційного таргетування передбачатиме плаваючий режим валютного курсу, і високий перехід девальвації в інфляцію ускладнить досягнення Національним банком України встановлених інфляційних цілей.

Важливою проблемою української економіки є немонетарна інфляція. Вона має інституційний характер, зростання цін часто викликане

причинами, не пов'язаними безпосередньо з грошово-кредитною політикою. Серед них: монопольне ціноутворення, масові неплатежі за комунальні послуги та електроенергію, низька капіталізація фінансового ринку і недоступність банківських кредитів. Слід зазначити, що сьогодні Національний банк України фактична неспроможний забезпечити рівень контролю над інфляцією, достатній для впровадження інфляційного таргетування. Крім того, серед інструментів монетарної політики головним є грошова база, тоді як за умов таргетування інфляції вирішальна роль має належати обліковій ставці. Перевагами її використання є вища швидкість і передбачуваність впливу на інфляцію та економічну активність. Проте нині вплив облікової ставки Національного банку України обмежений, оскільки обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків невеликі й нестабільні.

Зважаючи на загально визнані переваги таргетування інфляції як монетарного режиму, пріоритетом монетарної політики має стати стабільність. Отже слід звернути увагу на:

- забезпечення чіткого і зрозумілого орієнтиру для всього суспільства, який може легко використовуватися під час укладання контрактів усіма економічними агентами;
- добре налагоджену систему цільових показників інфляції, що дає Національному банку України кредит довіри до нього та певну свободу дій у реагуванні на короткострокову нестабільність.

Центральний банк повинен мати необхідний набір фінансових інструментів і розуміння зв'язку між своїми діями та розвитком інфляції. Завдання валютно-курсової політики слід підпорядковувати таргетування інфляції і забезпечити координування фіскальної політики та управління державним боргом [3].

Інфляційне таргетування є перспективним для України. Цей монетарний режим шляхом стабілізації інфляційних очікувань та зниження відсоткових ставок за довгостроковими кредитами сприятиме

розвитку внутрішнього сектору економіки. Сьогодні Україна недостатньо використовує потенціал свого власного ринку перевагу експорту, продовжуючи тенденцію до зростання. Економіка та фінансова система України нині явно не готові до впровадження таргетування інфляції.

Тому в Україні необхідно створити початкові умови, насамперед підвищити ступінь довіри до Національного банку України. Ці умови специфічні для кожної країни залежно від чинників, які обумовлюють інфляцію. В Україні ці чинники знаходяться поза компетенцією Національного банку України. Для запровадження механізму таргетування інфляції слід врахувати такі передумови:

- наявність розвинутих фінансових ринків, яка обумовить більшу ефективність передачі сигналів грошово-кредитної політики Національного банку України;

- запровадження плаваючого обмінного курсу, що сприятиме усуненню загрози конфлікту цілей;

- повинен володіти перевіреними інструментами впливу на інфляцію;

- незначний рівень доларизації, оскільки за значного рівня вплив інструментів Національного банку України на грошово-кредитну політику ослаблюється;

- макроекономічні умови. Сьогодні в Україні показники ВВП, доходу на душу населення, рівня монетаризації, капіталізації фондового ринку, відсоткових ставок, кредитного рейтингу мають низький рівень [4, с.95].

Висновок. Отже, антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією. Втілення в життя такої політики вимагає від уряду розроблення антиінфляційної програми, яка визначає мету, задачі і шляхи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного процесу, його інтенсивності та інших факторів. Так, задачі боротьби з інфляцією або обмеження масштабів інфляційних наслідків різні і потребують прийняття неоднакових методів регулювання.

Для виходу з кризової ситуації недопущення переходу кризи в колапс необхідно здійснити ряд заходів:

- розробити стратегію і тактику реформування економіки на державному рівні із залученням провідних фахівців країни, які включають: розробку нового стабільного податкового кодексу, що передбачає загальне вилучення в бюджет не більше 30-35%; зниження загальної чисельності і розмірів податків, зниження розміру прибуткового податку з громадян, скорочення розмірів ПДВ і податку на прибуток, впровадження міжнародних облікових стандартів, завершення процесу приватизації і на цій основі розвиток фондового ринку, залучення іноземних інвестицій.

- скорочення штату державних чиновників, включаючи працівників різних фондів, що містяться за рахунок обов'язкових відрахувань підприємств.

- здійснення легалізації тіньового капіталу.

- введення на всіх підприємствах, незалежно від форм власності, потижневої оплати праці. Свою роль зіграли і зовнішні чинники.

Заходи по оздоровленню фінансової ситуації в Україні можуть дати позитивні результати лише за умов початкового, обов'язкового і суттєвого оздоровлення фінансів базової ланки економіки – фінанси підприємств та організацій, ефективного стимулювання ділової активності та підприємництва продукуючого процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Каможний В.К. Механізм розвитку та протидії інфляції в Україні / В. К.Кажожний – К.: Економіка, 2010. - 16-22 с.
2. Щербак А. М. Як приборкати інфляцію в Україні / А. М. Щербак – К.: Економіст, – 2010. - 43-45 с.
3. Індекс інфляції за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
www.rosinvest.com/news/525005
4. Марцин В. С. Міркування щодо особливості антиінфляційної політики в Україні / В. С.Марцин – К.: Економіка, – 2010. - 93-102 с.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОПТОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Є.Г. Дорох, студентка

Науковий керівник: асистент І. Г. Волкова

Миколаївський національний аграрний університет

У статті викладені дослідження світового досвіду створення оптових ринків сільськогосподарської продукції. Проблеми створення та ефективного розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні, та яким саме шляхом їх можна вирішити.

Актуальність теми. Україна з її надзвичайно сприятливими кліматичними умовами та родючими землями має необхідні передумови для ефективного розвитку агросектору. Однак відсутність ефективного ринку збуту сільськогосподарської продукції стримує можливості аграрних підприємств та інших господарств в нарощуванні продуктивності та обсягів виробництва. Тому актуальним питанням стає створення ефективної чи трансформація діючої інфраструктурної ланки, особливо на ринках стратегічно важливої продукції з метою організації роботи ефективних оптових операторів, спроможних забезпечувати в необхідних обсягах реалізацію продукції, відтворення інвестованих коштів та сприяти втіленню в життя державної регуляторної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з розвитком ринкової інфраструктури аграрного ринку, знайшли відображення в працях таких науковців, як Дж. Трейсі-Уайт, Р.Корінець, М. Белявцев, І.Кириленко, Ю. Коваленко, П. Саблук, А.Тарасюк, О.Ярмоленко та інших фахівців. Однак малодослідженими залишаються

питання створення та забезпечення ефективного функціонування регіональних оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні з урахуванням особливостей перехідного періоду та зарубіжного досвіду, що обумовило вибір напрямку даного дослідження [1].

Інфраструктурна ланка товарних ринків в Україні відіграє надзвичайно важливу роль як сегменту, відповідального за фінансово-логістичне обслуговування інших секторів. Ефективний розвиток сировинного та виробничого секторів товарних ринків забезпечується у першу чергу за рахунок належного відтворення інвестованого капіталу шляхом організованого просування товарів до споживачів та раціонального розподілу зворотних фінансових потоків. Особливої актуальності проблема відтворення інвестиційного потенціалу підприємств реального, зокрема продовольчого, сектору економіки України набуває в сучасних умовах фактичної самокупності інвестиційного процесу, коли одним з головних джерел капіталовкладень залишаються власні кошти підприємств [1].

Світовий досвід свідчить: оптовий ринок — це не просто місце, де проходить купівля-продаж сільськогосподарської продукції, це один з найважливіших елементів маркетингової аграрної інфраструктури, дякуючи якому здійснюється прозоре ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, поділ потоку продовольчих товарів. Це також важливий механізм забезпечення продовольчої безпеки країни, розвитку конкуренції, підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських товаровиробників, зменшення рівня тінізації економіки.

Експерти стверджують, що покращання поділу продовольчих товарів через оптові ринки є фактором зменшення рівня інфляції. Через оптовий ринок місцева і центральна влада можуть створювати політику урівноваженого розвитку регіону, країни.

Україна має величезний аграрний потенціал, проте він не реалізується у повній мірі через відсутність ефективного ринкового механізму реалізації сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки.

Розвиток агропромислового комплексу, що є одним з провідних у структурі економіки України в останні роки поступово уповільнюється. Про це свідчать тенденції падіння валового виробництва власної сільськогосподарської продукції та обсягів її реалізації, погіршення якості сільськогосподарської продукції, підвищення цін на неї, збільшення обсягів імпорту, тощо.

Поступово вітчизняна сільськогосподарська продукція витісняється з внутрішніх ринків імпортованою, яка має, на наш погляд, сумнівні конкурентні переваги, а саме: кращий, зовнішній вигляд, довгий термін зберігання та привабливу упаковку, поступаючись при цьому за органолептичними та біохімічними характеристиками вітчизняним продуктам. Але, на жаль, першим характеристикам віддають перевагу роздрібні мережі, для яких торгівельні операції з таким товаром більш зручні. Така ситуація не задовольняє державу і суспільство, оскільки створює живильне середовище для загроз продовольчій безпеці країні, стримує розвиток ринків вітчизняної продукції [2].

Справа в тім, що навіть при задовільному врожаї - біля 35% продукції (це стосується в першу чергу плодово-овочевої продукції) залишається не реалізованою через те, що залишається на полі не зібраною, або псується при відсутності умов їх зберігання (сучасних складів, холодильників, овочесховищ). Недосконалість логістики товароруку є результатом відсутності організованого сектору (ланки) оптової торгівлі у ланцюговій структурі логістики просування товару від поля до прилавка кінцевого споживача [4].

Відсутність чи незадовільний стан визначених ланок у наскрізній структурі товарного ринку призводить до збоїв у замкненому циклі

відтворювання споживчої вартості товару, відповідно до втрат товарної або грошової маси, що обертається на ринку.

Загалом збої чи розриви відтворювального циклу призводять до втрат фінансової маси, як правило, за рахунок прибуткової частини господарюючих суб'єктів, яка, як відомо, є єдиним джерелом формування власних інвестиційних ресурсів.

Відсутність інвестицій призводить до старіння фондів господарюючих суб'єктів, логістичних схем товароруку і, відповідно, незадовільних (неефективних) схем товароруку.

Таким чином, проблема полягає у виборі ефективної стратегії державної підтримки стабільного протікання відтворювальних процесів.

В Україні є хороші приклади реалізованої ініціативи бізнесу з розвитку оптових аграрних ринків – продуктовий ринок «Шувар» (Львів), ринок живої худоби «Чародей» (Жашків). Проте фінансові ресурси українського бізнесу достатньо обмежені, а умови для широкого інвестування в цей вид діяльності не є сприятливими. Тому розвиток оптових ринків сільськогосподарської продукції може здійснюватися тільки при організаційній і фінансовій підтримці влади. Потрібна зрозуміла для учасників ринку, прозора і ефективна державна політика. І це також підтверджено світовою практикою.

Поряд зі змінами в ролі ринків, в асортименті продукції, а також оптової торгівлі, також міняється підхід до вибору місця розташування ринків. Традиційне місце розташування оптових ринків у центральних районах багатьох міст уже не є доцільним. Необхідність в існуванні більших площ, на яких була б надана можливість розміщення великих транспортних засобів, а також у тому, щоб уникнути проблем із транспортними заторами, санітарією й екологією, змусило багато ринків перевести свою діяльність поза межі міст [5].

Сучасні підходи до економічного розвитку мають пристосовуватись до реалій сьогодення, а також спиратись на ринкову сутність економіки.

Перший постулат пояснюється тим, що Україні, як і більшості країн світу, бракує державних коштів, які могли б бути спрямовані на реалізацію необхідних державі, але достатньо капіталоемних стратегічних проектів. Другий - тим, що (прикриваючись) користуючись ринковим статусом економіки, держава перекладає функції інвестування цих стратегічних проектів на підприємницький сектор.

Сьогодні необхідно усвідомити й зрозуміти ту особливу роль, яку ринок буде відігравати в економіці в будь-який момент часу. Необхідність створення оптових ринків в Україні та очікувана ефективність такого національного проекту обумовлена неефективністю і недосконалістю існуючих каналів збуту сільськогосподарської продукції.

Отже, розглянувши стратегії розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні можна запропонувати ряд підходів, які дозволять ефективно здійснювати політику продовольчої безпеки, цін, врівноваженого розвитку, особливо оптового ринку сільськогосподарської продукції та роздрібної торгівлі, а саме:

- признати гуртові ринки невіддільним ланцюгом в циклі вирощування і збуту сільськогосподарської продукції і зробити доступними для них механізми державної підтримки, які передбачені для сільськогосподарських товаровиробників;

- створити сприятливе правове поле для розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції шляхом прийняття закону про оптові ринки сільськогосподарської продукції, програми розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні;

- застосувати організаційні заходи для формування і функціонування системи оптових ринків сільськогосподарської продукції, в поєднанні з сільськогосподарськими збутовими кооперативами і Аграрними домами;

- рекомендувати місцевим органам державної влади, органам місцевого самоуправління активізувати роботу по створенню оптових

ринків сільськогосподарської продукції, створення сприятливих умов на місцевому рівні для їх становлення і розвитку;

- направити зусилля наукових закладів, аналітичних центрів, проектів міжнародної технічної допомоги на вивчення міжнародного досвіду створення і розвитку оптових ринків, участі і ролі влади в цих процесах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дж.Трейси-Уйат. Планирование инфраструктуры рынка. Оптовые рынки. Организация ООН по вопросам продовольствия и сельского хозяйства. Бюллетень службы сельского хозяйства ФАО. – Рим, 1999.

2. Корінець Р., Оптові ринки сільськогосподарської продукції: запитання та відповіді /Р. Корінець, Л. Швецова: Проект USAID «Реформа у галузі сільського господарства, вдосконалення законодавчо-нормативної бази» Український освітній центр реформ. – К., 2007. – 88 с.

3. Лисюк В.М., Ярмоленко О.Б. Інфраструктурні чинники розвитку товарних агроринків // Прометей. – Вип.2(26). –2008. – С.70-73.

4. Лисюк В.М. Розвиток регіональних оптових ринків сільськогосподарської продукції /О.В.Нікішина, О.Б.Ярмоленко. Экономические инновации. – Вип.28. – 2007. – с.165-174.

5.Лисюк В.М. Товарний ринок як об'єкт державного регулювання /В.М.Лисюк Экономические инновации. – Вип. 27.– 2007. – с.143-151.

6.Лисюк В.М. Об'єктивація економічного регулювання /Лисюк В.М. Вісник соціально-економічних досліджень. – Вип. 27. –2007. – с.204-209.

7. Тараканов М.Л. Формування регіональних логістичних комплексів зовнішньоекономічної спеціалізації // Вісник соціально- економічних досліджень. – 2007. – №29. – с.196-200.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ

К.В. Бондаренко, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Дубініна М.В.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено методологію визначення людського капіталу, необхідність відображення людського капіталу в бухгалтерському обліку, його врахування в обліково-аналітичній системі бухгалтерського обліку

Ключові слова: методологічні аспекти, людський капітал, активи, система бухгалтерського обліку, звітність, оцінка, позабалансові рахунки

Актуальність теми. Останнім часом в Україні все більше уваги приділяється проблемі повного обліку активів підприємств, які приймають участь у формуванні підприємницького успіху. Визначальним фактором успіху підприємств є управління людським капіталом, що забезпечує ефективне використання досвіду та знань працівників, допомагає їм повністю реалізувати свій потенціал.

Обґрунтування необхідності застосування людського капіталу в бухгалтерському обліку виступає відправним моментом для розробки методик його бухгалтерського відображення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сферу обліку людського капіталу досліджували такі вітчизняні науковці, як Т.В. Давидюк, А.А. Корольок, Н.М. Малюга, О.А. Наумчик, Ю.Г. Шишова та багато інших. Всі ці та багато інших науковців зробили вагомий внесок у вирішення цього питання та цієї проблеми, але відображення людського капіталу

безпосередньо у бухгалтерському обліку до цього часу повністю не досліджене та не вивчене.

Мета дослідження полягає у вивченні та правильності відображення людського капіталу в бухгалтерському обліку, а також обґрунтуванні необхідності відображення інформації про людський капітал підприємства у бухгалтерській звітності.

Ефективне управління людським капіталом передбачає розробку відповідної методики його оцінки. На сьогодні відсутні єдині універсальні підходи до оцінки людського капіталу з метою відображення в бухгалтерському обліку, що обумовлено наявністю протиріччя між сучасними реаліями розвитку економіки та консервативністю методів оцінки, що використовуються у системі бухгалтерському обліку.

Професор М.С. Пушкар зазначає, що: «... людський капітал стає одним із найцінніших факторів виробництва. В умовах України, коли зменшується чисельність населення і відповідно кількість зайнятого у виробництві населення, проблема людського капіталу буде набувати дедалі більшої актуальності. Питання інформаційного забезпечення менеджменту щодо ефективності використання персоналу, його оплати і вирішення соціальних питань стає головним не лише для держави, а й кожного підприємства зокрема» [1, с. 135].

Основною причиною невідповідності облікової системи системі управління є відсутність інформації про немайнові складові людського капіталу, які не знаходять свого облікового відображення. Система управління в умовах теперішньої економіки повинна одержувати інформацію про всі фактори формування вартості підприємства – майнові та немайнові складові капіталу.

Методологія й організація вартісної оцінки людського капіталу в бухгалтерському обліку має важливе значення, так як оцінка, а відповідно й облік формування та використання людського капіталу працівників впливають на фінансову стабільність підприємства. При цьому постають

питання щодо виявлення зв'язку між людським капіталом і результатами виробництва, оцінки внеску людського капіталу співробітників у виробничий процес і включення їх у стратегічне й оперативне управління підприємством.

Таким чином, методи оцінки людського капіталу можна згрупувати з точки зору:

- 1) витрат, пов'язаних із використанням найманого персоналу (на заробітну плату, навчання, підвищення кваліфікації та ін.);
- 2) доходу, який генерує персонал підприємства.

Проблемним у цих методах оцінки людського капіталу є визначення того, що конкретно є цими витратами або доходами. Важко розрахувати економічну цінність праці, що розглядається ізольовано. Багато аспектів виробничого процесу взаємопов'язані, тому віднести витрати або доходи на будь-який об'єкт практично неможливо [2, с. 51].

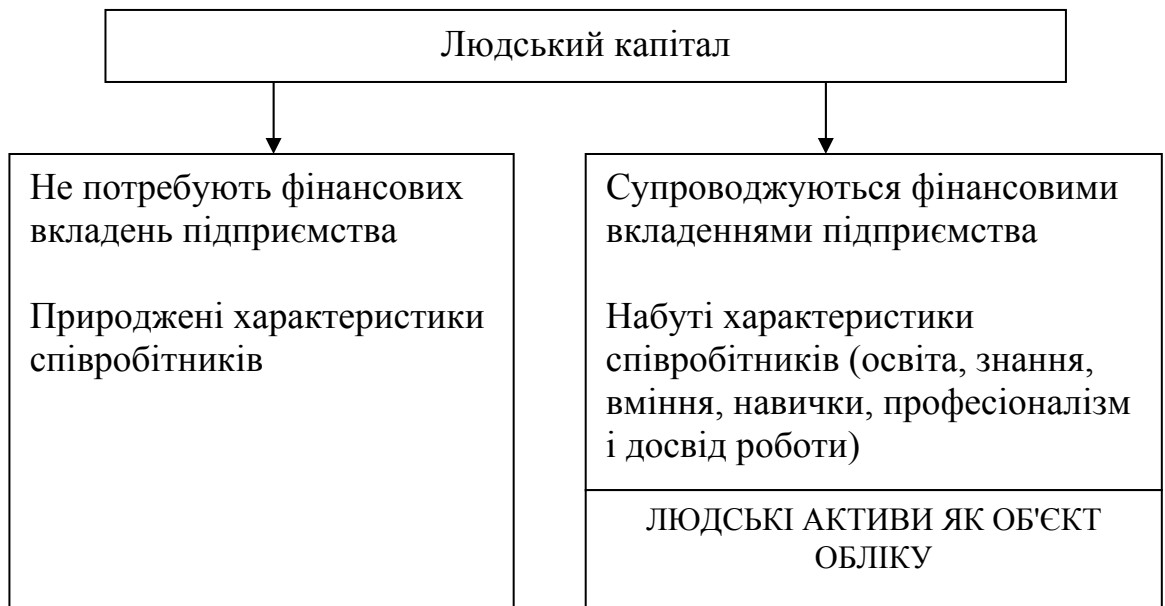

Рис. 1.1 Структура людського капіталу*

*Сформовано на підставі [3]

Зараз постає питання, що саме є об'єктом управління на рівні підприємства - інтелектуальний капітал чи інтелектуальні активи. Оскільки в процесі управління підприємством менеджерів цікавить сформований

завдяки інвестуванню капіталу економічний ресурс, призначений для здійснення майбутньої господарської діяльності, об'єктом управління на рівні підприємства виступають саме інтелектуальні активи, що наочно показано на рисунку 1.1.

Сучасне суспільство навіть не визнаючи інтелект найважливішою складовою людського капіталу, проте витрачає на процес формування людського капіталу значні кошти. Майновий капітал, створений людиною за декілька тисячоліть своєї історії, є результатом використання людського капіталу. В новій економіці, заснованій на знаннях, підприємства повинні витратити час не на поліпшення та модифікацію продукції, а на розширення та оновлення багажу знань і навичок його працівників. Для отримання прибутку керівники підприємств приймають рішення, що ґрунтуються на знаннях, які на короткий термін часу заморожують знання, втілені у продукцію [4].

У вітчизняній літературі теоретичним основам бухгалтерського відображення людського капіталу практично не приділяється уваги, хоча існує значна кількість досліджень в теорії людського капіталу, інвестицій в людський капітал тощо.

Так, достатньо радикальною є позиція зарубіжних інститутів, щодо визначення поняття бухгалтерського обліку людського капіталу. Комітет з бухгалтерського обліку людських ресурсів (Committee on Human Resource Accounting) визначив бухгалтерський облік людських ресурсів як «процес ідентифікації і оцінки даних про людські ресурси з наступним наданням отриманої інформації зацікавленим сторонам». За визначенням Американського інституту праці (Work Institute in America, WIA), бухгалтерський облік людських ресурсів (далі – HRA) представляє собою: розвиток теоретичних основ, які пояснюють природу і визначальні фактори вартості людей з точки зору офіційних підприємств; розробку обґрунтованих і надійних методів оцінки

цінності і вартості людей для підприємства; проектування організаційного забезпечення впровадження запропонованих методів оцінки [5].

Представники інституту виділили наступні функціональні цілі обліку людських ресурсів:

- 1) представляти затратно-вартісну інформацію для прийняття управлінських рішень щодо придбання, розміщення, розвитку людських ресурсів для досягнення затратно-ефективних організаційних цілей;
- 2) надавати управлінському персоналу можливість здійснювати ефективний моніторинг використання людських ресурсів;
- 3) забезпечувати контроль вартості активів, тобто визначати, залишилася вона незмінною, зменшилася чи збільшилася;
- 4) забезпечувати управлінський персонал інформацією про людський капітал для прийняття ефективних управлінських рішень [6, с. 440].

Таблиця 1

Перелік показників для оцінки вартості людського капіталу*

Показник	Функція показника
Відсоток працівників, що мають сертифікат відповідності корпоративним вимогам	Визначення ступеня відповідності освітньо-кваліфікаційного рівня персоналу корпоративним вимогам
Відсоток працівників із вищою освітою	Визначення інтелектуального потенціалу
Плинність кваліфікованих кадрів	Стабільність баз знань
Середній стаж роботи	«Глибина» бази знань
Відсоток доходу від замовників	Ступінь впливу замовників на здійснення інновацій
Відсоток працівників, що беруть участь у винахідництві і раціоналізації	Визначення творчого потенціалу
Інвестиції в тренінги і навчання на одного працівника	Інвестиції у формальну передачу існуючих знань
Додана вартість на одного працівника	Визначення результатів, хоча б частково викликаних застосуванням знань

* Сформовано на підставі [7]

У сфері управління знаннями більшість вимірників перебуває в експериментальній стадії. Тому необхідним є комбінування кількісних і

якісних показників із метою кращого управління базою активів і для того, щоб отриманий прибуток розглядався як пайовий результат створення вартості на основі людського капіталу. Так, зокрема, можуть бути розраховані наступні показники, подані в таблиці 1.

За існуючих методологічних принципів бухгалтерського обліку витрати на працівників (преміювання, оплату вищої професійної освіти і післявузівського навчання, доплати за рівень кваліфікацій, поєднання професій, знання іноземних мов та ін.) необхідно відносити на поточні витрати, але, на відміну від різних платежів, майбутні доходи від використання сформованого таким чином людського капіталу є значними. Унаслідок віднесення таких витрат до поточних відбувається зниження ринкової вартості підприємства.

Проте, якщо подібні витрати відносити безпосередньо до складу людського капіталу підприємства, за рахунок нарахування амортизації і його періодичного списання на витрати нівелюється значний вплив коливань ринкової вартості підприємства.

Господарська діяльність будь-якого підприємства пов'язана зі здійсненням великої кількості господарських операцій. Для забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень і контролю за наявністю та рухом людського капіталу у бухгалтерському обліку повинна надаватися вся інформація, яка суттєво впливає на фінансову звітність. Обґрунтованим буде введення в систему рахунків бухгалтерського обліку нової групи позабалансових рахунків «Немонетарні людські активи», в яких буде відображатися інформація про людський капітал підприємства та кожного працівника окремо. Рахунки цієї групи будуть призначені для обліку творчих і наукових здібностей людини, які не належать безпосередньо господарюючому суб'єкту, проте забезпечують одержання теперішнього та майбутнього (потенційного) доходу. Для цього до Плану рахунків бухгалтерського обліку до групи позабалансових рахунків

пропонується додати синтетичний рахунок з кодом 010 «Людський капітал» з подальшою деталізацією на субрахунки [8].

Щодо відображення людського капіталу у фінансовій звітності, то тут можна сказати наступне. Так як, людський капітал пропонується відображати на позабалансових рахунках бухгалтерського обліку, то в балансі даний об'єкт відображатися не буде.

Також, на нашу думку, для надання інформації про людський капітал доцільно розробляти внутрішні звіти, розроблені відповідно до потреб кожного конкретного підприємства. Внутрішня звітність повинна містити показники, які передбачені відповідним методом. При цьому, слід пам'ятати, що така внутрішня звітність повинна відповідати наступним вимогам: достовірність, оперативність підготовки, своєчасність надання.

Висновки. Як свідчить практика, неврахування людського капіталу означає для більшості підприємств неможливість його вартісного вимірювання, а відповідно і неможливість відображення в обліку і забезпечення відповідних потреб управління. Вищенаведене передбачає необхідність внесення змін в існуючу систему бухгалтерського обліку: виділення окремого рахунка або рахунків для відображення результатів розумової, творчої, інтелектуальної діяльності людини, оскільки саме вона є визначальним чинником формування вартості підприємства, а також удосконалення елементів методу бухгалтерського обліку, які забезпечуватимуть надання обліковою системою інформації про людський капітал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пушкар М. С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / М. С. Пушкар. – Т.: Карт-бланк, 2007. – 152 с.
2. Андриссен Д. Невесомое богатство. Определите стоимость вашей компании в экономике нематериальных активов: [пер. с англ.] / Д. Андриссен, Р. Тиссен. – М.: Олимп-Бизнес, 2004. – 304 с.
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://book.net/index.php?p=chapter&bid=1667&chapter=1>

4. Давидюк Т.В. Людський капітал в системі бухгалтерського обліку підприємства: ретроспектива та сучасні підходи / Т.В. Давидюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. - № 4. – С. 111-114
5. Королюк Н.М. Сучасні концепції обліку людського капіталу / Н.М. Королюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 1. – С. 132-135
6. Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б. Теория бухгалтерского учета: Ученик: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2009_4/25.pdf
8. Королюк Н.М. Людський капітал як об'єкт бухгалтерської методології / Н.М. Королюк // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - № 7 (97). – С. 252-260

УДК 331.2:657.1

ОСНОВНІ ЗМІНИ В ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ОФОРМЛЕННІ ОПЕРАЦІЙ З ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ

Л.В. Митрюхіна, магістр

Науковий керівник: М.В. Дубініна, к.е.н., доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Розглянуто основні зміни в документальному оформленні операцій з обліку праці та її оплати, наведено перелік форм первинних документів, які визначені чинним законодавством.

***Ключові слова:** заробітна плата, типові форми первинних документів, особова картка, первинні документи.*

Актуальність теми. На сучасному етапі основним засобом формування зацікавленості працівників у високопродуктивній праці і поліпшенні кінцевих результатів діяльності виступає оплата праці, яка

відображає кількість і якість витраченої працівником праці. Забезпечити таку залежність покликана система оплати праці. На промисловому підприємстві вона має велике соціально економічне значення від неї залежать не лише результати праці, а й добробут і соціальний статус працівників, моральний клімат у колективі. Застосування неефективної або несправедливої системи оплати призводить до зниження продуктивності праці, якості продукції, порушень трудової дисципліни, виникнення соціально-трудова конфліктів між працівниками і роботодавцем, що негативно відображається на кінцевих результатах діяльності підприємства.

Відповідно до статті 9 п. 1 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення [5].

Первинні документи – це документи, створені у письмовій або електронній формі, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення.

Господарські операції відображаються у бухгалтерському обліку методом їх суцільного і безперервного документування. Записи в облікових регістрах провадяться на підставі первинних документів, створених відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року № 88. Приведення бухгалтерського обліку в Україні у відповідність до вимог МСФЗ вимагає також удосконалення організації первинного обліку оплати праці на вітчизняних підприємствах. Тому протягом останніх років відбулись

значні зміни нормативної й документальної бази оплати праці на підприємствах, що зумовлює актуальність розгляду даного питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання обліку праці та її оплати висвітлювались такими вченими в галузі бухгалтерського обліку, як В.В. Сопко, Кім Ю.Г., П.Я. Хомин, П.М. Гарасим, Т.А. Бутинець, Н.Л. Жук, Г.А. Семенов, Л.О. Андрущенко та іншими.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення змін в документальному оформленні операцій з обліку праці та її оплати. Адже для бухгалтера важливо не тільки знати, як здійснювати такий облік та нараховувати заробітну плату, але і те, як це правильно документально оформити.

Виклад основного матеріалу. Згідно статей 4, 14, 18 Закону України "Про державну статистику" та статті 55 Господарського кодексу України, з метою подальшого вдосконалення державних статистичних спостережень підприємств, установ, організацій щодо обліку особового складу, використання робочого часу та розрахунків з працівниками із заробітної плати був прийнятий Наказ Держкомстату України від 5 грудня 2008 р. № 489 "Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці" [6]. Відповідно до нього були затверджені і введені в дію з 1 січня 2009 року нові форми первинної облікової документації з питань обліку особового складу, використання робочого часу, розрахунків по заробітній платі, а саме: № П-1 "Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу"; № П-2 "Особова картка працівника"; № П-3 "Наказ (розпорядження) про надання відпустки"; № П-4 "Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)"; № П-5 "Табель обліку використання робочого часу"; № П-6 "Розрахунково- платіжна відомість працівника"; № П-7 "Розрахунково- платіжна відомість (зведена)".

Нові типові форми первинного обліку розроблені для систематизації та визначення стандартного уніфікованого переліку показників, що

потрібні для складання звітних форм державних статистичних спостережень з праці; удосконалення їх дизайну, полегшення заповнення і ведення респондентами, зокрема в електронному вигляді. [4]

З 1 січня 2009 року відмінено типові форми первинного обліку, які були затверджені наказами Міністерства статистики України в 1995-1996 рр.:

1. "Про затвердження типових форм первинного обліку" від 9 жовтня 1995 р. № 253;

2. "Про затвердження типових форм первинного обліку особового складу" від 27 жовтня 1995 р. № 277 (у частині типової форми № П-2 "Особова картка працівника");

3. "Про затвердження типових форм первинного обліку по розрахунках з працівниками і службовцями по заробітній платі" від 22 травня 1996 р. № 144.

Форми первинного обліку П-9, П-10, П-11, затверджені наказом Міністерства статистики України від 27 жовтня 1995 року № 277 – залишились без змін. [1]

На сьогодні, облік особового складу рекомендується вести за типовими формами, затвердженими наказом № 489:

- № П-1 "Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу";
- № П-3 "Наказ (розпорядження) про надання відпустки";
- № П-4 "Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)".

Особова картка – це документ, в якому міститься найсуттєвіша інформація про особу.

Особова картка включає розділи:

І розділ – "Загальні відомості" – в ньому відображається:

- прізвище, ім'я та по батькові працівника, дата і місце народження, номер і серія паспорта, домашня адреса;
- освіта;

- спеціальність за дипломом (свідоцтвом);
- кваліфікація за дипломом (свідоцтвом);
- загальний, безперервний та спеціальний стаж роботи;
- останнє місце роботи, посада, професія, дата і причина звільнення;
- сімейний стан.

II розділ – "Відомості про військовий облік" заповнюється відповідно до інструкції з обліку військовозобов'язаних. Вказується:

- група обліку;
- категорія обліку;
- військове звання;
- військово-облікова спеціальність;
- придатність до військової служби;
- назва райвійськкомату за місцем проживання;
- перебування на спеціальному обліку.

III розділ – "Призначення та переведення" відображає дату прийому на роботу та всі переведення на інші посади, зміну кваліфікації. Всі записи з цього розділу переносяться до трудової книжки.

IV розділ – "Відпустки" містить інформацію про надання щорічних і додаткових відпусток. [2]

Відповідно до наказу № 489 втратила чинність типова форма № П-5 "Наказ (розпорядження) про переведення на іншу роботу", затверджена наказом Мінстату № 253. Вимоги щодо використання зазначеної типової форми після 1 січня 2009 р. не передбачаються законодавством.

Оперативний облік надходження, переміщення і вибуття особового складу на основі названих документів покладається на співробітника по кадрах. Облік використання робочого часу сільськогосподарських підприємств проводиться за допомогою табелів, що ведуться щомісячно на працівників підприємства, установи, організації.

Облік робочого часу здійснюється методом суцільної реєстрації явок і неявок працівників на роботу, або шляхом реєстрації тільки неявок. Нова

форма таблицю обліку використання робочого часу складається з двох частин: "Умовні позначення" та "Табель обліку використання робочого часу". В розділі Табелю "Відмітки про явки та неявки за числами місяця (годин)" запропоновано чотири рядки. В першому і третьому вказуються відпрацьовані години з 1-15 та з 16 по 30 бо 31 певного місяця. В другому та четвертому – ставиться буквенний код умовних позначень з 1-15 та з 16 по 30 бо 31 відповідно. [3]

Табель обліку робочого часу заповнюється двічі, так як заробітна плата виплачується працівникам регулярно в робочі дні у строки, встановлені колективним договором, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує 16 календарних днів. За першу половину місяця – для нарахування авансових платежів та за весь місяць – для розрахунку заробітної плати за місяць. В кінці місяця у таблиці підсумовується загальна кількість відпрацьованих днів (годин) і днів (годин) неявок на роботу. Нову форму обліку таблицю робочого часу № П-5 "Табель обліку використання робочого часу" введено в дію з 1 січня 2009 року наказом № 489.

До 1 січня 2009 р. облік робочого часу здійснювався за типовими формами, затвердженими наказом Міністерства статистики України від 9 жовтня 1995 р. № 253. Нова форма таблицю може бути рекомендована для використання і застосовується як формалізований набір показників у складі первинного обліку підприємства щодо використання робочого часу, потрібний для заповнення форм державних статистичних спостережень.

Порядок нарахування заробітної плати, утримань із нарахованих сум, а також виплата заробітної плати регулюються великою кількістю законодавчих і нормативних документів. Одним із основних законодавчих актів є Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Згідно статті 1 цього Закону – заробітна плата – це винагорода, обчислена як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним

орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Підставою для нарахування заробітної плати є первинні документи [7].

Наказом від 5 грудня 2008 р. № 489 введено в дію типову форму первинного обліку № П-2 "Особова картка працівника". Цим же наказом скасована попередня форма "Особової картки" (Наказ Міністерства статистики України від 27 жовтня 1995 р. № 1277 "Про затвердження типових форм первинного обліку особового складу" в частині затвердження типової форми первинного обліку № П- 2 "Особова картка").

Первинні документи, відповідно до п. 2.4. Положення № 88, повинні мати такі обов'язкові реквізити: найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа (форми), дата і місце складання, зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру господарської операції (у натуральному та/або вартісному виразі), посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення, особистий чи електронний підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Отже, підприємство може використовувати також й інші форми первинних документів, поряд з тими що визначені чинним законодавством щодо організації обліку праці та її оплати. Проте, слід пам'ятати, що первинні документи повинні бути складені у момент проведення кожної господарської операції або, якщо це неможливо, безпосередньо після її завершення.

Як зазначають Семенов Г.А., Андрущенко Л.О розробляючи внутрішні документи, необхідно:

- розширювати практику персоніфікації ставок і окладів найбільш кваліфікованим працівникам, орієнтованим на підвищення ефективності праці;

- враховувати галузеві особливості, зокрема при створенні системи стимулювання, встановлювати спеціальні, специфічні фактори оцінок

робіт для методу бальної системи преміювання, для кожної категорії персоналу, посилюючи регуляторну і стимулюючу функції заробітної плати;

– до переліку факторів та критеріїв оцінювання умов преміювання включати рівень кваліфікації, ступінь відповідальності виконаної роботи, рівень професійної майстерності, ініціативності, стаж роботи, результати кваліфікаційної атестації робітників тощо, які відповідають сучасним реаліям, тактиці та стратегії управління підприємством, його підрозділами й персоналом [8].

Висновки. Сьогодні, створено законодавчо – правову базу регулювання оплати праці відповідно до міжнародних трудових норм, що діють у ринковій економіці, система документування оплати праці розвинута на високому рівні. Однак, залишається необхідність розроблення нових та удосконалення існуючих галузевих форм первинних документів з обліку заробітної плати, що враховують особливості її нарахування і виплати в окремих галузях економіки, зокрема в сільському господарстві.

До питання удосконалення системи документального забезпечення бухгалтерського обліку праці та її оплати на підприємствах, працівники бухгалтерських служб мають підходити обґрунтовано, враховуючи доцільність змін, використовуючи результати наукових досліджень та передового досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Т.А. Документування господарських операцій: Теорія, методологія, комп'ютеризація: [Наук. вид.] / Бутинець Т.А. - Житомир: ЖІТІ, 1999. – 412 с.
2. Жук Н.Л. Первинний облік праці та її оплати на сільськогосподарських підприємствах / Жук Н.Л. // Облік і фінанси АПК. – 2005. - № 7. - С.59-62.
3. Кім Ю. Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навчальний посібник/ Кім. Г., Сопко В.В., Кім Ю.Г. / [Вид. 2-ге.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.

4. Первинний та аналітичний облік на підприємстві. Навчальний посібник / [Гарасим П.М., Журавель Г.П., Бруханський Р.Ф., Хомин П.Я.]. – Тернопіль: Астон, 2005. – 464 с.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-ВР.
6. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Держкомстату України від 5.12.2008 р. № 489 .
7. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР .
8. Семенов Г.А. Організація обліку розрахунків з персоналом з оплати праці / Семенов Г.А., Андрущенко Л.О // Держава та регіони. – 2009. - № 2. – С.180-187. - Серія: Економіка та підприємництво.

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Т.Є. Бережнова , магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

У даній статті досліджується проблема обліку основних засобів за міжнародними стандартами в умовах ринкової економіки з урахуванням специфіки аграрної сфери.

Ключові слова: основні засоби, знос(амортизація), матеріальні активи, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення(стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Постановка проблеми. Процес функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта не можна уявити без використання основних засобів. Основні засоби являють собою сукупність матеріально-речовинних цінностей, що використовуються у якості засобів праці.

Актуальність даної теми полягає в визначенні сутності основних засобів та порівняльна характеристика, щодо спільних та відмінних рис П(С)БО та МСФЗ, які регулюють облік основних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі завжди приділялась значна увага теоретичним аспектам визначення основних засобів такими авторами, як: Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, П. М. Гарасима, А.Б. Зубко, О.В. Коваленко М. Р. Лучко, Л. В. Нападовська, О.П. Скирпан, Н. М. Ткаченко, І.Й. Яремко, та ін.

Інтеграційні процеси, які відбуваються у світі, призводять до необхідності розробки загальних правил складання фінансової звітності

для забезпечення достовірної інформації та однозначного тлумачення звітних показників учасниками міжнародного фондового ринку. Ці правила знайшли своє відображення у Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ). Доцільно також визначити ряд спільних та відмінних положень [1].

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття “основні засоби” згідно правового регулювання*

№	Нормативний документ	Визначення
1	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку “Основні засоби” 7	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року
2	Податковий кодекс України	Матеріальні активи, у т.ч. запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом з дати введення в експлуатацію становить понад 1 рік
3	Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 16 “Основні засоби”	Основні засоби – матеріальні об’єкти, які: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду

* Побудовано автором за даними [4,5,6]

Постановка завдання. Доцільно також визначити ряд спільних та відмінних положень . З огляду на те, що національні облікові стандарти розроблені з урахуванням вимог міжнародних стандартів, П(С)БО 7 "Основні засоби" має ряд спільних положень з МСФЗ 16 "Основні

засоби". Метою дослідження є аналіз підходів до трактування поняття "основні засоби" та шляхів вибуття основних засобів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" та Податковий кодекс України. Підходи до трактування сутності основних засобів в українському законодавстві та за Міжнародними стандартами фінансової звітності 16 "Основні засоби".

З таблиці видно, що визначення "основних засобів" дуже різнилося між П(С)БО 7 та міжнародними стандартами, перш за все, розглядається поняття "основні фонди" замість засобів, по-друге, різнилась грошова межа віднесення до складу основних фондів об'єктів [6].

У Податковому кодексі, в свою чергу, відмовилися від поняття "основні фонди" на користь "основних засобів", що свідчить про наближеність Кодексу до положень бухгалтерського обліку [5]. Проте, таке наближення не є повним, адже грошове обмеження віднесення до складу основних засобів залишилося, хоча і зросло від 1000 грн. до 2500 грн. Порівнюючи дефініції представлені в П(С)БО та міжнародних стандартах можна зробити висновок про їх подібність, яка зумовлена тим, що при написанні українських стандартів бухгалтерського обліку міжнародні стандарти використовувались як основа [2].

Згідно МСБО 16, основні засоби – це матеріальні об'єкти, які: а) утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть протягом більше одного періоду [4]. І хоча визначення терміну можна вважати подібним з визначенням національних стандартів, проте при порівнянні цих двох документів можна побачити суттєві відмінності.

Так, МСБО 16 не уточнює, що є об'єктом основних засобів. Належність окремих видів майна до основних засобів визначається на

підставі професійної думки бухгалтера з урахуванням конкретних обставин і умов експлуатації об'єкта. В окремих випадках витрх методів нарахування амортизації [4].

Відповідно до ПБО 7 об'єкт основних засобів також може бути поділений на окремі частини, однак на практиці, далеко не кожне підприємство використовує подібний спосіб покращення контролю та коригування амортизаційних відрахувань [6].

Також, як відомо, амортизація активу починається з моменту, коли актив може бути використано за призначенням. Відповідно до МСБО 16 ремонт або ж будь-яке технічне обслуговування активу не відмінє необхідності амортизації такого основного засобу. Національні ж стандарти, на відміну від міжнародних, не припиняють амортизацію подібних активів на період реконструкції, ремонту чи модернізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на підставі порівняльної характеристики МСБО 16, П(С)БО 7 та Податковий кодекс України можна сказати, що зазначені нормативні документи, поряд з тотожними, містять відмінні положення. Крім того, ці документи мають надавати користувачам інформацію щодо змін у складі основних засобів протягом періоду та розкриття інформації про залишки на звітну дату, тому вони не повинні суперечити один одному.

Безумовно, власникам підприємств самостійно вирішувати, чи застосовувати міжнародні стандарти для ведення обліку, чи дотримуватись національних. Але, оскільки МСБО вбирають в себе позитивний досвід багатьох країн, на нашу думку, було б доречним почати удосконалювати національні стандарти, або ж надати міжнародним стандартам статус національних. Це б полегшило роботу бухгалтерів, підприємства яких мають справу з іноземними партнерами, і покращило імідж країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф.Ф. Бутинець – М: Житомир: ПП "Рута", 2009. -912 с.
2. Верига Ю.А. Бізнес: словник-довідник / Ю.А. Верига – К.: Україна, 1995. – 565с
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 “Основні засоби” [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.minfin.gov.ua
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” /
Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Скирпан О.П. Бухгалтерський облік: [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти III-IV рівнів акредитації] / О.П. Скирпан, М.С. Полюх. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 496 с.

УДК 631.162:332.2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Берко О.О.

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено особливості землекористування у господарствах, а також доведено необхідність відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності земельних ділянок. Наведено методику обліку земель.

Ключові слова. облік земельних ресурсів, досвід зарубіжних країн, система обліку землі

Актуальність питання. Раціональне використання земельних ресурсів в аграрній сфері є визначальним фактором ефективного господарювання, так як земля є унікальним, основним та незамінним засобом виробництва з необмеженим терміном використання. Будь-яке сільськогосподарське підприємство, не може функціонувати без використання землі. Особливого значення в умовах формування земельного ринку набувають питання обліку земельних ресурсів, оскільки виникає необхідність в отриманні достовірної інформації про кількість, якість та грошову оцінку наявних земельних ресурсів сільськогосподарських товаровиробників.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблемі відображення земельних ресурсів в бухгалтерському обліку присвячено ряд наукових праць відомих вчених-економістів: П.Т. Саблука, А.М. Третяка, В.М. Жука, Г.Г. Кірейцева, Т.Є. Кучеренко, Б.С. Гусара, В.М. Трегобчука, В. Дерія, В.М.Другака, І.В. Герасимука, Б.С. Гузара, О.В. Вороновської, Б.В. Мельничука, Ю.М. Осадчої, А.І. Крупки, Н.І. Загребельної, Ю.С. Рудченко, С. Ф. Голов та ін. Поряд з цим, питання облікового забезпечення управління земельними ресурсами в аграрних підприємствах залишаються недостатньо дослідженими, а відтак, вимагають більш детального вивчення.

Метою статті є визначення основних проблем методології обліку і оцінки земельних ділянок і надання пропозицій щодо вирішення завдання оптимізації заходів інвентаризації земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок земельної реформи в Україні відбулись принципові зміни у формах власності на землю, що викликали суттєві перетворення у складі землевласників та землекористувачів. Запровадження в Україні приватної власності та

особливості використання земель у виробничому процесі аграрних підприємств зумовили необхідність подальшого розвитку ефективних форм управління земельними відносинами, що, в свою чергу, вимагає переосмислення економічної суті земельних ресурсів та включення їх до складу об'єктів бухгалтерського обліку.

В аграрній сфері земельні ресурси є основним господарським засобом, тому важливим завданням є розкриття змісту землі як об'єкта бухгалтерського обліку. Облік земель – це ціла система заходів щодо реєстрації інформації про землю кількісного, якісного та правового характеру [1].

Метою бухгалтерського обліку земельних ресурсів є отримання даних про землю, необхідних для зовнішніх (кредиторів, інвесторів) та внутрішніх користувачів для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення раціонального та ефективного використання земель.

Загалом система обліку земельних ресурсів виглядає наступним чином. Згідно з МСБО 16 основні засоби – це матеріальні об'єкти, які:

а) утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуться протягом більше одного періоду [4].

І хоча визначення терміна можна вважати подібним на визначення національних стандартів, проте при порівнянні цих двох документів можна побачити суттєві відмінності.

Так, МСБО 16 не уточнює, що є об'єктом основних засобів. Належність окремих видів майна до основних засобів визначається на підставі професійної думки бухгалтера з урахуванням конкретних обставин і умов експлуатації об'єкта, в окремих випадках методів нарахування амортизації.

Відповідно до ПБО 7 об'єкт основних засобів також може бути поділений на окремі частини, однак на практиці далеко не кожне підприємство використовує подібний спосіб покращення контролю та коригування амортизаційних відрахувань.

Аналогічно МСБО 16 передбачена можливість об'єднання окремих незначних активів (наприклад, шаблонів, інструментів і штампів тощо) в один об'єкт основних засобів, національні ж стандарти таку можливість виключають.

Також, як відомо, амортизація активу починається з моменту, коли актив можна використати за призначенням. Відповідно до МСБО 16 ремонт або ж будь-яке технічне обслуговування активу не відмінює необхідності амортизації такого основного засобу. Національні ж стандарти, на відміну від міжнародних, не припиняють амортизації подібних активів на період реконструкції, ремонту чи модернізації [2].

Серед необоротних активів, облік яких регулюється П(С)БО 7, значаться й інші необоротні матеріальні активи. У міжнародних стандартах про такі облікові категорії не згадується [3]. А предмети прокату, що значаться серед цих активів, цілком очевидно, належать до МСФЗ 40 «Інвестиційна нерухомість» як вид довгострокових активів, бо вони явно придбані з метою отримання інвестиційного доходу. Хотілося б ще раз зазначити, що такого поняття, як «інші необоротні матеріальні активи», у міжнародній практиці немає, але це не означає, що у традиційному для Західної Європи обліку немає таких активів, як, наприклад, бібліотечні фонди або тимчасові (нетитульні) споруди. Інша річ, що деякі малоцінні активи (наприклад інвентарну тару) взагалі не прийнято обліковувати серед довгострокових активів; як правило, їх не капіталізують, а списують на витрати поточного періоду [2].

Залежно від призначення та порядку проведення грошова оцінка земельних ділянок може бути нормативною і експертною. Нормативна грошова оцінка земель використовується для визначення розміру

земельного податку, орендної плати за землю, визначення втрат сільськогосподарських і лісових угідь та економічного стимулювання національного використання та охорони земель. Експертна грошова оцінка використовується при здійсненні цивільно-правових угод щодо земельних ділянок.

Відповідно до п.7 П(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено, що придбані основні засоби зараховуються на баланс підприємства за справедливою вартістю. Однак вищезазначеним стандартом бухгалтерського обліку не передбачена конкретизація складових визначення первісної вартості земельних ділянок, що придбані підприємством і повинні бути зараховані на його баланс. За даними п. 31 МСБО – «Основні засоби», справедлива вартість землі ототожнюється з її ринковою вартістю та визначається при проведенні оціночної експертизи, яку здебільшого проводять професійні оцінювачі [3].

П(С)БО 7 «Основні засоби» пропонує п'ять методів амортизації і, як альтернативу, дозволяє використання методів амортизації, передбачених податковим законодавством. МСБО 16 «Основні засоби» пропонує застосовувати різноманітні методи амортизації до суми активу, що підлягає амортизації, протягом строку корисної експлуатації цього активу. Згідно з МСБО метод амортизації має відображати модель, за якою економічні вигоди від активу споживаються підприємством. У цьому випадку, податкові методи амортизації можуть бути недоречними, оскільки вони призначені для цілей оподаткування.

Ремонт основних засобів, заміна деталей, згідно МСБО 16: Якщо у процесі поточного ремонту окремі деталі або конструктивні частини замінюються новими, то нова балансова вартість об'єкта визначається за формулою. Витрати на регулярні техогляди обліковуються аналогічно до операцій заміни запчастин: додаються до балансової вартості об'єкта, але при цьому вартість попереднього техогляду віднімається (списується) [2].

П(С)БО 7 не передбачає зміни вартості об'єкта у разі заміни старих деталей новими під час проведення поточного ремонту і/або регулярного техобслуговування. У таких випадках усі витрати, включаючи вартість нових деталей, однозначно розглядають як витрати поточного/звітного періоду. Вартість об'єкта, згідно з П(С)БО 7, може збільшитися лише у результаті поліпшення основних засобів (реконструкції, модернізації тощо). Проте навіть для таких випадків процедура обліку операцій із заміни старих деталей новими у П(С)БО 7 не прописана чітко [3].

Висновок. Отже, на підставі порівняльної характеристики МСБО 16 та П(С)БО 7 можна сказати, що зазначені нормативні документи, поряд з тотожними, містять відмінні положення. Крім того, ці документи мають надавати користувачам інформацію щодо змін у складі основних засобів протягом періоду та розкриття інформації про залишки на звітну дату, тому вони не повинні суперечити один одному.

Безумовно, власникам підприємств самостійно вирішувати, чи застосовувати міжнародні стандарти для ведення обліку, чи дотримуватись національних. Але, оскільки МСБО вбирають в себе позитивний досвід багатьох країн, на нашу думку, було б доречним почати удосконалювати національні стандарти, або ж надати міжнародним стандартам статус національних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року N 2768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16): офіц. текст [цей Стандарт замінює МСБО 16 «Основні засоби» (переглянутий в 1998 р.)]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко – К.: Екаунтінг, 2000. – 384 с.

УДК: 658.14/.17(047.32)

ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА «ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ»

О. І. Бородавська, студентка

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто проблеми якості інформації та необхідність її підвищення в «Звітах про фінансові результати» підприємства. Охарактеризовано причини ймовірності викривлення інформації про фінансові результати підприємства.

Ключові слова: фінансові результати, вуалювання фінансової інформації, суттєвість.

Актуальність теми. Основною складовою фінансової звітності яка містить інформацію про фінансово-господарську діяльність підприємства за звітний період є «Звіт про фінансові результати». Суттєвість цієї форми звітності пов'язана з тим, що саме «Звіт про фінансові результати» надає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, а також визначити за рахунок яких джерел здійснюється фінансування підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням удосконалення Звіту про фінансові результати займалися такі вітчизняні вчені як Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, Н. Т. Діброва. Кучеренко зазначає, що

складається Звіт про фінансові результати за даними скоригованого попереднього балансу і його показники беруть участь у формуванні даних форми №1 «Баланс», форми №3 «Звіт про рух грошових коштів», форми №4 «Звіт про власний капітал». Кінцевим результатом складання Звіту про фінансові результати є визначення чистого прибутку чи збитку за звітний період. Відповідно до чинного законодавства, зміст, структура і форма Звіту про фінансові результати регламентується П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», що не суперечать Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Метою статті є необхідність контролю якісної інформації, яка знайшла своє відображення у Звіті про фінансові результати діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Метою складання Звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період для прийняття управлінських рішень, як у середині підприємства так і поза ним.

Особливе значення при цьому має саме фінансова звітність, оскільки нею можуть користуватися як внутрішні, так і зовнішні користувачі.

Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність, і є вирішальними для діяльності підприємства.

Основним фінансовим результатом для підприємства являється його прибуток, він є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази та служить джерелом сплати податків [1].

Для прийняття і реалізації управлінських рішень інформація фінансової звітності необхідна для зіставлення з даними фінансового плану і, як наслідок, коректування подальшої діяльності.

Звітна інформація дає можливість ухвалювати певні управлінські рішення, оскільки:

1. Надається інформація, яка дає можливість ухвалити управлінське рішення. Більшість цих рішень, незалежно від їх суті, базується на фінансових розрахунках. Облік і фінансова звітність забезпечують ці розрахунки необхідною базисною інформацією та надають аналітичну орієнтацію про можливі дії та наслідки альтернатив, які розглядатимуться.

2. Розкриваються економічні наслідки раніше ухвалених рішень. Навіть коли рішення недавно ухвалене і лише починає впроваджуватися, воно вже може помітно вплинути на економічні наслідки підприємства. Цей вплив може мати вирішальний характер, тому наслідки ухвалених рішень повинні бути своєчасно доведені до зацікавлених осіб, щоб вони постійно мали інформацію про проблеми, які існують і виникають.

Недостовірні дані звітності про фінансові результати або інші сторони діяльності суб'єктів господарювання мають негативний вплив на прийняття рішень на всіх рівнях управління. Проблеми пов'язані з причинами, способами та засобами викривлення інформації фінансової та податкової звітності на теоретичному рівні висвітлені в численних зарубіжних вітчизняних та правових, а також фахових публікаціях із питань обліку і контролю, однак практичних досліджень у цьому напрямі не впровадилося.

Світова економічна наука та практика виробили універсальне джерело інформації про фінансовий стан підприємства – фінансову звітність, яка складається на основі даних бухгалтерського обліку. Інформація фінансових звітів адресована акціонерам, банкам, діловим партнерам, державним органам влади, трудовим колективам. Оскільки інтереси груп користувачів фінансової інформації можуть бути досить різними і, навіть, протилежними, міжнародними та національними стандартами фінансової звітності сформульовані вимоги до фінансової звітності, основним з яких є:

- достовірність;
- доречність;

- порівнянність;
- зрозумілість.

Протилежність та різноплановість інтересів користувачів фінансової інформації, призвели до виникнення та розвитку аудиторського контролю фінансової звітності, фінансових результатів. Але на сьогодні проблема досягнення достовірності фінансової звітності є дуже гострою [2].

Аналіз практики контролю фінансової звітності не підвищує якості звітної інформації. Тому останнім часом фахівці піднімають питання підвищення якості контролю фінансової звітності шляхом удосконалення методики документального оформлення перевірок.

Інформація про фінансові результати діяльності підприємства користується найбільшим попитом в такій групі користувачів, як власники (акціонери, учасники). Контроль фінансових результатів підприємств, власники яких не беруть участь в управлінні поточною діяльністю, вимагає детального дослідження та ґрунтовного висновку щодо отриманих фінансових результатів та відображення їх у звітності.

Методичні підходи контролю фінансових результатів, що відображається у звітності, мають будуватися, виходячи з того, що річна фінансова звітність відображає фінансові результати діяльності у двох аспектах: фінансові результати за звітний період та фінансові результати на конкретну дату.

Для уникнення викривлень даних про фінансові результати потрібно детально перевіряти та контролювати облік доходів та витрат а також фінансові результати діяльності на звітну дату за Балансом та «Звітом про власний капітал». А також необхідно приділяти належну увагу податковій звітності та системі оподаткування.

Щодо фінансового результату діяльності підприємства на конкретну дату, то тут передбачається загальний фінансово-майновий стан підприємства як наслідок отриманих фінансових результатів за звітними періодами.

Здійснюючи контроль фінансових результатів діяльності за річною звітністю підприємства, необхідно приділити особливу увагу також і «Звіту про рух грошових коштів». Аналіз цієї форми дасть змогу зробити відповідні висновки про порядок відображення доходів і витрат у звітності, а також структуру грошових надходжень за видами діяльності.

На якість інформації про фінансовий стан підприємства також впливає виправлення помилок.

Як і МСБО, національний стандарт встановлює такі види коригувань у звітності:

- виправлення помилок;
- зміни в облікових оцінках;
- зміни в обліковій політиці.

Дослідження питань, що регулюють складання фінансової звітності дозволило встановити, що існує два види її перекручування: вуалювання та фальсифікація [3].

Під вуалюванням слід розуміти всі перекручування фінансової звітності в межах, дозволених законодавством, тобто в рамках самостійно розробленої підприємством облікової політики.

Під фальсифікацією розуміється застосування таких облікових прийомів, які не передбачені законодавчими документами.

Фінансові звіти не повинні суттєві помилки, або несуттєві помилки, зроблені навмисно для досягнення особливого подання фінансового стану, фінансових результатів діяльності або грошових потоків суб'єкта господарювання.

Пропуск або викривлення статей вважається суттєвими, якщо вони окремо чи сукупно, впливають на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Суттєвість також залежить від розміру та характеру пропуску чи викривлення, що оцінюються за конкретних обставин. Таким чином, основною ознакою помилки є суттєвість. На практиці бухгалтеру часто важко визначитись щодо

суттєвості помилок, тому при прийнятті рішення він має покладатися на власний досвід та професійне судження. У пригоді тут може стати лист Мінфіну від 29.07.2003 р. № 04230-04108 «Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності», який містить методичні рекомендації щодо застосування суттєвості в бухгалтерському обліку [4].

Виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх періодах, здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року, якщо такі помилки впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності .

Для контролю за відображенням якісної інформації в звітності, слід звернутись до положень установчих документів підприємства та уточнити напрямки та предмет діяльності у співвідношенні з організаційно-правовою формою підприємства, порядок формування власного капіталу, зокрема розподілу прибутку. Потрібно визначити, чи відповідає чиним нормативам облікова політика доходів, витрат та фінансових результатів. Підвищення якості контролю призведе до покращення якості фінансових результатів.

Висновки. Звіт про фінансові результати підприємства являється основним джерело відображення економічних вигод діяльності підприємства. Надання користувачам якісної та правдивої інформації про реальний фінансовий стан підприємства дасть змогу визначити фінансову стійкість та сформулювати висновки щодо подальшої його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Олійничук В.М. Інформаційна місткість фінансової звітності та її роль в управлінні підприємством / В.М. Олійничук // Облік, аналіз та аудит. – 2011р. – редакція № 4.
2. Ільїна О.В. Актуальні аспекти вдосконалення звітності про

фінансові результати в агроформуваннях / О.В. Ільїна // Інноваційна економіка. – 2010р. – редакція № 1.

3. Рибалко О. М. Проблеми підвищення якості інформації про фінансові результати діяльності підприємства / О. М. Рибалко // Вісник Запорізького національного університету . – 2011р. – редакція № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuuv.gov.ua>

4. Лист Мінфіну від 29.07.2003 р. № 04230-04108 Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

УДК: 631.11:657.37

ОСОБЛИВОСТІ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Д.Б.Ванат, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

В статті розкривається сутність і значення статистичної звітності підприємства, визначається місце і роль звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством. Розглянуто структуру і зміст однієї із основних форм статистичної звітності.

Ключові слова: *регламентація, інформаційне забезпечення, статистична звітність, структура.*

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років питання формування статистичної звітності й методичних підходів до її складання, взаємозв'язку її показників із даними бухгалтерського обліку досліджувалися у працях відомих вітчизняних вчених-економістів: М.Я. Дем'яненка, К.П. Дудки, В.М. Жука, Н.Л. Жук, О. Жука, Л.І. Лавриненко,

В.Б. Моссаковського, А. Озеран, П.Я. Хомина та інших. Проте науковий аналіз змісту та структури звітності свідчить про необхідність вирішення ряду питань, пов'язаних із недосконалістю визначення місця і ролі звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством, що призводить до не об'єктивності звітної інформації й ускладнює прийняття управлінських рішень внутрішніми і зовнішніми користувачами.

Таблиця 1

Трактування змісту поняття «статистична звітність»*

Джерело	Сутність визначення
Наказ Міністерства статистики України «Про порядок затвердження форм державної статистичної звітності» [7]	звітність, форми якої затверджуються Мінстатом України, або, за його згодою, регіональними органами державної статистики.
О. Жука, А. Озеран [2]	звітність, яку складають на основі даних бухгалтерського та оперативного технічного обліку для визначення макроекономічних показників
А.Озеран [4]	форма спостереження, за якою кожен суб'єкт діяльності регулярно подає, підготовлені, як правило, на основі даних бухгалтерського та оперативно-технічного обліку, до державних органів статистики у вигляді документів (звітів) спеціально затверджених форм для вивчення макроекономічних показників
Ю.Б. Слободяник [8]	це офіційний документ, що містить дані про діяльність організацій, підприємства, установи у вигляді заповненого формуляра (бланка таблиці), який подається у визначені строки за вказаною адресою.
П.Я. Хомин [10]	форма статистичного спостереження державою, при якій уповноваженим органам надходить від підприємств (організацій, установ) необхідна їм інформація у вигляді законно встановлених звітних документів (статистичних звітів) за підписами осіб, відповідальних за подання і достовірність даних.
О.Г. Кальман, П.В. Христин [3]	це основна організаційна форма статистичного спостереження, що обумовлює можливість зіставлення і контролю за різними процесами суспільного життя.

* Побудовано автором за даними [2].

Мета дослідження – визначення місця і ролі статистичної звітності в системі управління сільськогосподарським підприємством.

Виклад основного матеріалу: Статистична звітність охоплює всі галузі економіки країни. Усі суб'єкти підприємницької діяльності подають

звітність про ресурсний потенціал та свою виробничо-фінансову діяльність.

Звітністю називають форму спостереження, за якої статистичні дані надходять до статистичних органів від підприємств, фірм та інших суб'єктів підприємницької діяльності, у вигляді обов'язкових звітів про їх роботу за установленими формами та у відповідні строки [9].

З розвитком ринкових відносин роль статистичної звітності зростає, однак дослідження спеціалізованих літературних джерел виявило відсутність єдиної точки зору щодо сутності цього поняття. Аналіз і порівняння даного поняття наведемо в табл. 1.

Наведені характеристики дозволяють стверджувати, що статистична звітність – офіційний документ, в якому міститься статистична інформація про роботу суб'єкта підприємницької діяльності у вигляді заповненого формуляра, що подається в установлені строки районним (міським) управлінням статистики за вказаними адресами.

Організація статистичної звітності й управління нею покладено на Державний комітет статистики України. Усі форми статистичної звітності затверджують органи державної статистики, а форми річних бухгалтерських звітів – Міністерство фінансів України за погодженням із Державним комітетом статистики України [6].

Статистична інформація, яка має внутрівідомчий характер і використовується для подальших розрахунків зведених статистичних даних, розробки звітно-статистичної та іншої документації, державних класифікаторів техніко-економічної та соціальної інформації, що передують їх прийняттю або затвердженню, не підлягає наданню за запитами.

Кожне сільськогосподарське підприємство подає в органи державної статистики України декілька видів різних форм звітності, що характеризують її діяльність. У кожній формі звітності мають бути обов'язкові реквізити: назва форми; номер і дата затвердження форми;

період за який подаються дані; термін подачі звітності; найменування організації; посади осіб, що підписали звітність; дата складання звітності.

Основною статистичною формою сільськогосподарських підприємств є «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за рік» (форма 50-с.г.). Її подають юридичні особи, їх відокремлені підрозділи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, а саме сільськогосподарські підприємства усіх форм власності та організаційно-правової форми господарювання – районному відділу статистики за місцем знаходження землі [5].

Таблиця 2

Структура і зміст статистичної форми № 50 – с.г. «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств»*

Структура	Зміст
Розділ 1 «Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції і послуг»	вказує інформація щодо виробництва і реалізації продукції рослинництва за видами, а також іншої продукції рослинництва
Довідка 1 «Структура виробничої собівартості за видами сільськогосподарської продукції»	надається розшифровка даних графі 3 "Виробнича собівартість" розділу 1 за основними видами та статтями витрат для визначених видів продукції рослинництва (пункт 1) і тваринництва (пункт 2).
У розділі 2 «Витрати на основне виробництво»	наводять дані про прямі витрати в галузі рослинництва і в галузі тваринництва за календарний рік з 1 січня до 31 грудня звітного року.
У розділі 3 «Державна підтримка сільського господарства»	наводяться дані про отримані підприємством кошти на підтримку та розвиток сільськогосподарського виробництва за рахунок бюджетних дотацій і податку на додану вартість за всіма видами (напрямами) державної підтримки.
У довідці 2 підпункті А «Середньооблікова чисельність працівників»	відображається загальна середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, призначена для обчислення продуктивності праці
У підпункті "Б" довідки 2 "Землекористування протягом звітного року"	відображаються дані про площу сільськогосподарських угідь, у тому числі взуту в оренду, за винятком землі зданої в оренду
У розділі 4 «Купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб»	наводяться відомості про обсяги і вартість матеріально-технічних засобів і послуг, придбаних у звітному році підприємством для здійснення ним виробничих потреб у сільському господарстві

* Побудовано автором за даними [10].

При заповненні форми статистичної звітності № 50 – с.г. підприємства керуються Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку: 9 «Запаси», 15 «Дохід», 16 «Витрати» зі змінами та доповненнями. Рекомендаціями про порядок заповнення форми № 50-с.г. та Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств зі змінами та доповненнями.

Інформаційним забезпеченням при складанні звіту за формою № 50 – с.г. є розрахунки по закриттю операційних рахунків, заключний Баланс та облікові реєстри. Звіт складається з чотирьох розділів: виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції, витрати на основне виробництво, державна підтримка сільського господарства, купівля матеріально-технічних ресурсів для виробничих потреб (табл. 2).

Отже, звітність завжди посідала особливе місце в управлінні як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і держави в цілому, що зумовлено зведеним характером її даних. На основі звітності розкривається стан виробничо-фінансової діяльності юридичних осіб та пізнається складність суспільного життя.

Висновок. Можна визначити незаперечним той факт, що для досягнення та забезпечення більш високого рівня адаптації українських підприємств до змін, що відбуваються в нашій державі й у світі, необхідно постійно переглядати та поліпшувати структуру інформації, яка узагальнюється у всіх видах звітності. При цьому основну увагу необхідно звертати на формування інформаційного комплексу звітності, шляхом розширення її форм або доповнення діючих форм новими показниками, які розкриватимуть інформацію, яка слугуватиме підґрунтям для оперативності прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1.Борисова В.А. Методологічні основи аналізу фінансового стану підприємств агропромислового виробництва / Борисова В.А. // Фінанси України. –2008. –№ 10. – С. 63–68.
- 2.Жук О. Статистична звітність / О. Жук, А. Озеран //Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8–9. – С. 74–88.
- 3.Кальман О.Г. Правова статистика: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / О.Г. Кальман, В.П. Христинч. – Харків: Право, 2004. – 304 с.
- 4.Озеран А. Статистична звітність / А. Озеран // Бухгалтерський облік і аудит. – 255 с.
- 5.Осауленко О. Статистика потребує модернізації [Текст] / О. Осауленко // Урядовий кур'єр. – 2006. – № 229. – 5 грудня. 2009. – № 8-9. – С. 94–105.
- 6.Приса В.Й. Управління ризиком фінансової стійкості підприємства / Приса В.Й. // Фінанси України. - 2006. - №1. - С. 67-72.
- 7.Про порядок затвердження форм державної статистичної звітності. Наказ Міністерства статистики України від 30.04.1993 № 76 // zakon2.rada.gov.ua.
- 8.Слободяник Ю.Б. Статистичний облік / Ю.Б. Слободяник. – Київ: «Центр навчальної літератури». – 2010. – 128 с.
- 9.Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Тютюнник Ю.М. – Полтава : ПДАА, 2009. – 406 с.
- 10.Хомин П. Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку / П. Я. Хомин. – Т. 1: Економічна думка, 2004. – 288 с.

УДК 631.162:357.1

ВИЗНАННЯ «ДОХОДУ» ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Гебуза А.В., магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано особливості визнання доходу за ПСБО 15 та МСФЗ 18. Визначено основні відмінності щодо визнання та класифікації доходу. Розглянуто аналогічні риси в обліку доходів за стандартами.

Ключові слова: *стандарт, дохід, критерії визнання, витрати, оцінка, класифікація.*

Актуальність проблеми. Так як метою створення будь – якого підприємства є отримання максимального прибутку при витрачені мінімальної кількості ресурсів, то зіставлення доходів і витрат є важливим елементом ведення бухгалтерського обліку. В даний час дане питання є досить актуальним, оскільки обраховуючи фінансовий результат ведення господарської діяльності інколи витрати приближаються до доходів, а інколи і перевищують їх, тому керівництво підприємства повинно чітко контролювати даний процес.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Вивчення питання гармонізації національних стандартів до міжнародних показали, що значне місце у теорії та практиці сучасного стану реформування бухгалтерського обліку займають дискусії вітчизняних та зарубіжних вчених. Дослідженням питання порівняльної характеристики стандартів займаються такі дослідники як Голов С.Ф., Голуб Н.М., Пархоменко В.Н. та Бутинець Ф.Ф.

Метою статті є вивчення основних розбіжностей та спільних рис у (Положення стандарту бухгалтерського обліку) 15 «Дохід» та (Міжнародного стандарту фінансової звітності) 18 «Дохід».

Виклад основного матеріалу. За умов реформування економіки все частіше українські компанії виходять на світові ринки з метою залучення іноземних інвесторів. Тому виникає необхідність формувати фінансові звіти відповідно до міжнародних стандартів.

Кожне підприємство має необхідність визнання і відображення фінансових результатів своєї діяльності. Прозорість і достовірність

відображення фінансових результатів дає змогу іноземному інвестору приймати рішення про обсяг інвестицій, які він може надати підприємству та здійснювати контроль за їх ефективним використанням.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС – зовнішньоекономічне зобов'язання України, яке наша держава взяла на себе згідно з Угодою про партнерство між Україною і ЄС та їх державами членами від 14 червня 1994 року. Одним із пріоритетних напрямів такої адаптації є законодавство у сфері бухгалтерського обліку.

Для формування інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності в національному бухгалтерському обліку застосовують ПСБО 15 «Дохід», а у зарубіжному – МСБО 18 «Дохід». Порівнюючи основні положення цих стандартів можна сказати, що структура МСБО 18 є значно ширшою, ніж ПСБО 15 та існують також відмінності у змісті даних положень.

Аналогом П(С)БО 15 «Дохід» в міжнародній практиці є МСФЗ 18 «Дохід», в якому також визначено умови визнання доходів, отриманих від різних видів діяльності. Варто зазначити, що МСБО 18 є більш універсальним, оскільки дає тлумачення і детальну характеристику операціям та подіям, у результаті яких виникає дохід та відхилення від нього, а також випадкам неспівпадіння між часом події та визнанням доходу.

Універсальність МСБО 18 полягає в тому, що він один акумулює в собі всі ті нюанси, які в українському законодавстві регламентуються декількома нормативними актами.

Для встановлення відповідності вимог П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» відносно визначення доходів підприємства, проведений порівняльний аналіз основних положень цих документів (табл. 1).

Порівняльна характеристика ПСБО 15 «Дохід» та МСФЗ 18

«Дохід»*

Критерії	ПСБО 15	МСФЗ 18
Визначення доходу	Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу	Дохід – це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду, у формі припливу або збільшення активів, або зменшення зобов'язань, які впливають на збільшення капіталу, окрім вкладів засновників
Сфера дії стандарту	Застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ)	Використовується для обліку доходу, який виникає в результаті таких операцій і подій: - продаж товарів; - надання послуг; - використання активів результатом чого є відсотки
Класифікація доходів	Відповідає класифікації встановленій П(С)БО 3: а) дохід (виручка) від реалізації продукції; б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи; д) надзвичайні доходи	Передбачає наступні види доходів: а) дохід від реалізації товарів; б) дохід від надання послуг; в) відсотки, роялті, дивіденди.
Дохід від реалізації визнається за наявності умов	покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);	суб'єкт господарювання передав покупцеві суттєві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар;
	підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);	за суб'єктом господарювання не залишається ані подальша участь керівництва пов'язана з володінням, ані ефективний контроль за проданими товарами;
	сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;	суму доходу можна достовірно оцінити;
	є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.	ймовірно, що до суб'єкта господарювання надійдуть економічні вигоди; витрати, які були або будуть понесені у зв'язку з операцією, можна достовірно оцінити.

*Побудовано за даними джерел [1], [2]

Проведені дослідження порядку визнання доходу за П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» довели абсолютну ідентичність вимог цих двох нормативних документів.

Проводячи порівняльний аналіз стандартів бухгалтерського обліку, а саме: сфери застосування, визначення основних понять, оцінки доходу,

ідентифікації операцій, варто відмітити, що основні положення П(С)БО 15 є значною мірою наближеними до положень МСБО 18. Ця закономірність є досить явною, оскільки, порівнюючи пункти стандартів, можна сказати, що вони представлені в доволі ідентичному трактуванні.

Однак при порівнянні помічено декілька невизначеностей стосовно визнання доходів. Мова йде про те, що п. 8 П(С)БО 15 наведені неоднозначні умови визнання доходу, а саме: передача покупцеві ризиків й винагород, пов'язаних з правом власності на продукцію та ймовірністю надходження на підприємство в результаті проведених операцій економічних вигід [4].

Спільною рисою ПСБО та МСБО «Дохід» є те, що як в національному, так і в міжнародному обліку дохід має оцінюватись за справедливою вартістю [3].

Під впливом економічних перетворень регламентація з бухгалтерського обліку в Україні, так само як і зарубіжні МСБО, потребує ретельного розгляду, доопрацювання, уніфікації та гармонізації.

Висновки. Отже, за даними дослідження можна зробити висновок, що ПСБО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» має значну кількість спільних рис, що є абсолютно виправданим, оскільки присутнє таке поняття як гармонізація національних стандартів до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Спільними рисами є критерій визнання доходу, оцінка та їх відображення. Існує також і деякі відмінності: класифікація та об'єм визначення деяких критеріїв.

Тобто треба формувати максимально наближену нормативно – правову базу по відношенню до МСФЗ, а також здійснювати перекваліфікую кадрів для впровадження нововведень безпосередньо на підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 « Доход» [Текст] : наказ Міністерства фінансів України від 29.10.1999 р. № 290. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
3. Бухгалтерський фінансовий облік: [підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл.] / [Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, Н.М. Малюта та ін.]. - [7-ме вид.]. – Житомир: ПП «Рута». – 2006. – 832 с.
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітності за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – 2-ге вид. – Харків : Фактор. – 2008. – 1008 с.
5. Голуб Н.М. Вдосконалення обліку доходів відповідно до вимог міжнародних стандартів / Н.М. Голуб. – Вісник КНЕУ. – 2010. – с. 45

УДК 657.44

ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ У ЗВІТІ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Ю.В. Голяк, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

В статті досліджено сучасну методологію відображення доходів у звіті про фінансові результати, визначено їх взаємозв'язок при формуванні фінансового результату відповідно до П(С)БО 3.

***Ключові слова:** доходи, витрати, фінансові результати, прибуток, Звіт про фінансові результати*

Актуальність теми. Прибуток як економічна категорія показує чистий доход, створений у сфері матеріального виробництва в процесі

підприємницької діяльності. В результаті поєднання людської праці, капіталу, природних ресурсів і корисної продуктивної діяльності господарюючих суб'єктів створюється готова продукція, яка стає товаром за умови її передачі (продажу або обміну) споживачеві. Основною складовою частиною прибутку є дохід від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг. В процесі переходу до МСБО набуває актуальності відображення доходів підприємства у бухгалтерській звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання відображення в фінансовій звітності доходів від реалізації продукції в своїх працях підіймають такі вчені як: В.М. Олійничук, В.О. Озеран, Л.В. Параскевич та ін.[1-3]. Однак, викладені ними результати досліджень щодо визначення і відображення доходів діяльності підприємств є недостатніми і потребують подальшого вивчення та уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних методів відображення доходів у звіті про фінансові результати, розкрити взаємозв'язок доходів та витрат і формування фінансового результату відповідно до П(С)БО 3.

Виклад основного матеріалу. Відображення доходів підприємства у фінансовій звітності відбувається на основі П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. Визначення фінансового результату полягає у достовірному розрахунку чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Прибуток визначається як різниця між сукупними доходами звітного періоду та понесеними витратами у тому ж періоді. Тобто прибуток утворюється за рахунок збільшення доходів підприємства за умови зменшення витрат на його отримання.

Згідно П(С)БО 3, доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [4].

Відповідно до принципу висвітлення у фінансовій звітності повинна наводитись інформація про доходи, витрати та фінансові результати, яка здатна впливати на прийняття управлінських рішень. Відомості узагальнюються в єдиній грошовій одиниці (для України – тис. грн.), що забезпечується завдяки дії принципу єдиного грошового вимірника. Доходи відображаються в бухгалтерському обліку і включають до складу Звіту про фінансові результати згідно з принципом нарахування та відповідності доходів і витрат.

У фінансовій звітності визначення доходів та витрат відбувається на основі пунктів 7-11 П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”.

Особливістю обліку доходів є їх класифікація за видами діяльності. Згідно з П(С)БО 15 “Дохід” доходи в бухгалтерському обліку мають такі класифікаційні групи:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи;
- надзвичайні доходи [5].

Доходи наводять у Звіті про фінансові результати з метою визначення чистого прибутку або збитку звітного періоду (рядок 220 або 225).

У статті “Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” (код рядка 010 Звіту про фінансові результати) - відображається загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг, тобто без вирахування наданих знижок, повернення проданих товарів та непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо). Організації, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами, у цій статті відображають вартість, за якою реалізовано цінні папери, та суму винагороди за виконання інших операцій, пов’язаних з розміщенням, купівлею і продажем цінних паперів [4].

У статті “Інші операційні доходи” відображаються доходи від первісного визнання сільськогосподарської продукції і біологічних активів, доходи від здачі майна в оренду, дохід від операційних курсових різниць, відшкодування раніше списаних активів, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), тобто від тієї реалізації, яка не належить до основної діяльності підприємства [3].

У рядку 110 Звіту про фінансові результати “Доход від участі в капіталі” відображаються доходи, одержані від інвестицій васоційовані, дочірні або спільні підприємства пов’язані з часткою інвестора у чистих активах об’єкта інвестування.

У рядку 120 Звіту про фінансові результати “Інші фінансові доходи” показуються доходи, що виникають у ході фінансової діяльності підприємства, а саме:

- дивіденди, що належить одержати;
- відсотки з облігаціями;
- інші доходи від фінансової діяльності, що відображаються по кредиту субрахунку 733 “Інші доходи від фінансових операцій”.

У рядку 130 “Інші доходи” показуються доходи, що виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов’язані з операційною і фінансовою діяльністю підприємства:

- доходи від реалізації фінансових інвестицій;
- доходи від реалізації необоротних активів;
- доходи від курсових різниць за активами і зобов’язаннями в іноземній валюті, пов’язаними з фінансовою та інвестиційною діяльністю підприємства;
- доходи від безоплатно одержаних необоротних активів.

У статті “Надзвичайні доходи” (рядок 200 Звіту про фінансові результати) відображаються доходи від надзвичайних подій. До них відносяться страхові відшкодування в результаті стихійних лих, пожеж, аварій техногенного характеру тощо [1].

Розглянувши методику формування змісту статей доходів у першому розділі Звіту про фінансові результати, можна зробити висновок, що ця форма звітності містить згруповані джерела отримання доходів. У Звіті про фінансові результати також наводиться інформація про отримання фінансових результатів (прибутків чи збитків) за видами діяльності суб'єкта господарювання: операційної, звичайної діяльності до оподаткування та іншої звичайної діяльності.

Проте, є недоліки, які дещо ускладнюють отриману інформацію, яка є зрозумілою зовнішнім користувачам. Для прийняття відповідних рішень щодо співпраці з певним підприємством зовнішніми користувачами фінансової звітності доцільно проводити розшифрування статті “Інші вирахування з доходу”, оскільки саме ці відомості, які наводяться в цьому показнику, можуть бути корисними та доречними. До такої інформації можна віднести загальні суми поверненої покупцями та замовниками відвантаженої готової продукції (товарів), наданих торговельних знижок [2].

Висновки. З метою усунення зазначених недоліків, необхідно вдосконалити форму Звіту про фінансові результати, що призведе до підвищення її інформативності та корисності. Крім того, вона буде більш зрозумілою як для практичних працівників, так і для інвесторів та кредиторів, а також більш повно врахує рекомендації Міжнародних стандартів фінансової звітності щодо оцінки доходів та фінансових результатів. Варто зазначити, що ця проблема має перспективу в подальших наукових дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Озеран, В. О. Методика відображення доходів у Звіті про фінансові результати / В.О. Озеран, Ж. С. Труфіна // Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. – № 30.
2. Олійничук В.М. Оцінка статей фінансової звітності та її вплив на ухвалення управлінських рішень в процесі їх взаємодії / В.М. Олійничук // Облік та фінанси АПК. – 2011. - № 4. – С. 51-56

3. Параскевич Л.В. Удосконалення обліку доходів та їх відображення у фінансовій звітності цукрових заводів / Л.В. Параскевич // Сталий розвиток економіки. – 2011. - № 2. – С. 218 – 224

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” затверджені наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” затверджені наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

УДК 631.162

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Е.А. Грицевська, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано методику оцінки фінансового стану з метою виявлення проблем та перспектив діагностики аграрних підприємств.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України все більшої актуальності набуває проблематика правильної діагностики фінансового стану аграрних підприємства, який би відображав їх реальний стан із висвітленням найбільш сильних сторін та показував слабкі ланки функціонування підприємства та резерви для усунення цих недоліків функціонування. Управління фінансовими ресурсами - це система інструментів, методів, форм розробки і реалізації

управлінських рішень, пов'язаних з процесами формування, розподілу та використання фінансових ресурсів для досягнення стійкого фінансового стану та ефективної діяльності підприємства [1,с.8]. Правильно організоване управління є необхідною складовою для його успішної роботи в умовах жорсткої ділової конкуренції. Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами є одним з ключових чинників підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, від яких залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток, позиція підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про підвищену цікавість до проблеми аналізу фінансового стану та обліку фінансових результатів свідчить велика кількість публікацій, серед відомих вітчизняних та зарубіжних науковців : П.А. Знахуренко, О.А. Сметанюка, І. Бланка, В. Савчука, А. Загороднього, Г. Партина, Е.І. Крилова та інші.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі управління фінансовими ресурсами підприємства, усе ж відчутною є потреба проведення методологічної діагностики на предмет забезпечення діяльності підприємства необхідними для функціонування та подальшого розвитку фінансовими ресурсами.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування проблем та перспектив аналізу фінансового стану аграрних підприємств України, для подальшого удосконалення системи управління фінансовими ресурсами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства необхідна, коли треба одержати відповідь на запитання, наскільки надійним є підприємство як партнер, і прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення відносин з ним. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Тобто під фінансовим станом розуміють здатність або не здатність підприємства фінансувати свою діяльність. Він характеризується

забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективністю використання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Фінансові результати як облікова категорія визначаються різницею між доходами і витратами або приростом (зменшенням) власного капіталу підприємства, створеним в процесі підприємницької діяльності за звітний період за виключенням зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками. Таке визначення найбільш повно розкриває сутність фінансових результатів і підтверджується при формуванні фінансової звітності, яка передбачає відображення фінансових результатів, а саме Балансу і Звіту про фінансові результати [2].

Вкрай важливою оцінка фінансового стану підприємства є для підприємств, що вже зайняли стабільну частку на ринку та набули статус «лідерів ринку» і планують перебудову, серйозні системні функціональні зміни, пов'язані із розширенням чи зміною форми власності, зміною напрямків діяльності; розширення сфер та масштабів здійснення фінансово-господарської діяльності ; для підприємств, яким необхідно підтвердити рівень своєї фінансової стійкості для виходу на міжнародний фондовий ринок; для підприємств, що знаходяться в критичному становищі, які не мають змоги власними силами вийти із ситуації, що виникла та потребують глибокого аналізу резервів необхідних та ще існуючих резервів для можливого поновлення діяльності чи залучення фінансової допомоги партнерів по бізнесу. До аналізу фінансового стану підприємства необхідно підходити системно, детально і оцінювати показники фінансового стану підприємства в динаміці для одержання достатньої інформації для прийняття управлінських рішень та посилення, як наслідок, конкурентоспроможності в майбутньому.

На сьогоднішній день використовують різноманітні підходи до оцінки фінансового забезпечення діяльності підприємства. Діагностування

фінансового стану та забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства доцільно проводити в наступних формах:

- оцінка діяльності підприємства, що передбачає аналіз системи взаємопов'язаних показників, які характеризують ефективність діяльності з точки зору її відповідності стратегічним цілям;

- експрес-діагностика стану фінансового забезпечення діяльності підприємства, яка передбачає побудову та аналіз системи взаємопов'язаних показників, що характеризують загальний фінансовий стан та структуру забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства;

- моніторинг фінансових показників, що передбачає поточну аналітичну діяльність та контроль обмеженої кількості показників, які характеризують результати фінансової діяльності з метою визначення негативних тенденцій в їх зміні та пошуку шляхів їх вирішення;

- рейтингова комплексна оцінка фінансового стану підприємства [4].

Найбільш важливим під час проведення оцінки фінансового стану підприємства є показники: ліквідності, які характеризують можливість підприємства погасити свої борги; платоспроможності, які визначають ступінь покриття підприємством позикових коштів; прибутковості, що порівнюють розміри власних та вкладених коштів та ефективність довгострокових та поточних активів. Кожне підприємство самостійно визначає систему показників, що використовуються в аналізі фінансового стану підприємства із врахуванням особливостей провадження діяльності підприємства.

Основними недоліками методик аналізу фінансового стану, як вітчизняних, так й іноземних авторів, є ігнорування галузевих особливостей. Так застосування в Україні деякими економістами міжнародних систем оцінок фінансового стану, неадаптованих до умов вітчизняної економіки, як наслідок, спричиняє прийняття неправильних управлінських рішень, використання коштів в низькорентабельних напрямках діяльності, затвердження стратегії розвитку підприємства, що не

відповідає сучасним реаліям розвитку ситуації на ринку [5]. Головна спрямованість удосконалення управління фінансовими ресурсами має полягати в оптимізації використання ресурсів підприємства. Вибір оптимального варіанта формування та використання фінансових ресурсів, ураховуючи обмежені фінансові можливості передбачає застосування системно-аналітичного підходу до управління фінансовими ресурсами. Цей підхід базується на тому, що доцільність управлінського рішення визначається ситуацією, яка створюється під впливом чинників внутрішнього й зовнішнього середовища. Системний підхід становить розвиток методів пізнання, дослідження, опису й пояснення природи управління фінансовими ресурсами. Його використання в наукових дослідженнях є однією з характерних рис сучасної економічної науки, дає змогу розглядати будь-який економічний об'єкт як систему.

Аналіз стану забезпеченості фінансовими ресурсами розвитку підприємства є своєрідним інструментом контролю ефективності використання наявних коштів.

Аналізу належить важлива роль у досягненні стабільного фінансового стану підприємства [3]. Тому, дані такого аналізу є вирішальними у розробці найважливіших питань конкурентної політики підприємства, використовуються керівниками для вдосконалення управління фінансовими ресурсами, а також для максимізації прибутку. За допомогою цієї діагностики стає можливим не тільки відстежувати стан об'єкта на кожному інтервалі часу, а й ідентифікувати його стан. Крім того, використання розподілу фінансових результатів за видами діяльності є перспективним напрямком розвитку системи бухгалтерського обліку та економічного аналізу, оскільки дасть змогу отримувати оперативну інформацію про активність та результативність роботи підприємства в розрізі окремих видів її діяльності, що є надзвичайно цінним в управлінні підприємством.

Висновки. Без аналізу фінансового стану сьогодні стає неможливим функціонування будь-якого суб'єкта економічної діяльності, включаючи й тих, що з певних причин не переслідують мету максимального прибутку. Якісна та достовірна оцінка фінансового стану підприємства може бути лише тоді реалізована, коли на підприємстві існує достовірна та вичерпна первинна інформація, а саме здійснюється контроль за правильністю формування фінансової звітності, здійснюється належне опрацювання податкової звітності, методика діагностики фінансового стану підприємства адаптована до особливостей ринку та сегменту, яку займає підприємство. Таким чином, своєчасна аналіз дозволяє виявити не тільки стан, але й причини, що перешкоджають успішному розвитку підприємства, а самі результати діагностики є основою прогнозування альтернатив розвитку об'єкта дослідження. Тому у практичній діяльності підприємства з метою ефективного управління розвитком підприємства доцільно використовувати комплексний підхід до формування системи показників аналізу стану забезпеченості фінансовими ресурсами, що є дуже важливим в умовах конкурентної боротьби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гетьман О.О. Економічна діагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Гетьман О.О., Шаповай В.М. - К., 2007. - 307 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87.
3. Сметанюк О.А. "До питання багатофакторної системи діагностики фінансового стану підприємства" // Вісник Вінницького політехнічного ін-ту. – 2007. – № 3.
4. Міценко Н.Г. "Особливості оцінювання фінансового стану підприємств у країнах з ринковою економікою" // Науковий вісник НЛТУ України.
5. Мицак О.В. "Аналіз і оцінка фінансового стану підприємства у системі фінансового управління" // Український державний лісотехнічний університет, Науковий вісник, 2003, вип. 13.2

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІДНОСНО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Гусаренко А.В., магістрант

Науковий керівник: асистент Лесік І.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Наведена класифікація фінансових результатів згідно з національними та міжнародними стандартами. Проаналізовано облік доходів та витрат згідно з національними та міжнародними стандартами фінансової звітності.

***Ключові слова:** доходи, витрати, фінансові результати, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), уніфікація, гармонізації.*

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку економічних відносин кожне підприємство власник на перше місце висуває фінансовий результат його діяльності — прибуток чи збиток.

В обліку фінансових результатів існує багато суперечливих питань. Це стосується, насамперед, доходів та витрат, які формують фінансовий результат діяльності підприємства. Незважаючи на те, що всі (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах фінансової звітності (або міжнародні стандарти бухгалтерського обліку — МСБО), вони мають свої особливості, що обумовленні вітчизняною економікою, які потребують подальшої уніфікації та гармонізації

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми та перспективи удосконалення обліку формування фінансових результатів діяльності підприємств і розкриття інформації про прибуток (збиток) у фінансовій звітності досліджується у численних наукових працях вітчизняних і

зарубіжних науковців, таких як С.В. Адамика, Ф.Ф. Бутинеця, С.Ф. Голова, А.М. Герасимовича, Д.І. Кізо, Л.М. Кіндрацької, Н.М. Малюги, Я.В. Соколова, О.В. Соловйова, В.В. Сопко, Е.С. Хендриксена, А.А. Хуторяна, та ін. Але незважаючи на вивчення це питання залишається актуальним та потребує подальшого розгляду.

Виклад основного матеріалу. Фінансові результати як облікова категорія визначаються різницею між доходами і витратами або приростом (зменшенням) власного капіталу підприємства, створеним в процесі підприємницької діяльності за звітний період за виключенням зміни капіталу за рахунок внесків або вилучення власниками. Таке визначення найбільш повно розкриває сутність фінансових результатів і підтверджується при формуванні фінансової звітності, яка передбачає відображення фінансових результатів, а саме Звітом про фінансові результати.

Для приведення обліку доходів, витрат і фінансових результатів до єдиної системи групування важливо розкрити суть класифікації з врахуванням визначень передбачених національними стандартами щодо видів діяльності.

Так, згідно з визначенням інвестиційної діяльності доходи і втрати від участі в капіталі (рахунок 72 і 96 відповідно), які на сьогоднішній день відносяться до результатів фінансової діяльності, доцільно віднести до результатів інвестиційної діяльності. Проаналізувавши структуру «Фінансових доходів» (рахунок 73) можна зробити висновок, що «Дивіденди одержані» (субрахунок 731) та „Відсотки одержані» (субрахунок 732) належать до результатів інвестиційної діяльності, оскільки є частиною прибутку отриманого від інвестицій.

Рахунки 74 «Інші доходи» та 97 «Інші витрати» майже в повному складі відносяться до інвестиційної діяльності. Такий висновок підтверджується визначенням інвестиційної діяльності та Інструкцією про застосування Плану рахунків, в якій сказано:

Рахунок 74 “Інші доходи” призначено для обліку доходів, які виникають в процесі звичайної діяльності, але не пов’язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства.

Рахунок 97 “Інші витрати” призначено для обліку витрат, що виникають в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов’язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг, а також витрат страхової діяльності (1).

Разом з тим, субрахунок 745 „Дохід від безоплатно одержаних активів” доцільно відображати у складі доходів від фінансових операцій.

У зв’язку з цим також правомірно було б виділити зі складу рахунків: 744 “Дохід від неопераційної курсової різниці” та 974 “Втрати від неопераційної курсової різниці” курсові різниці пов’язані з фінансовою діяльністю і обліковувати їх в складі рахунку 73 “Фінансові доходи” та рахунку 95 “Фінансові витрати”.

Формування, визнання та оцінка доходів здійснюється підприємством за принципом нарахування, що відповідає вимогам міжнародних стандартів. Водночас існують недоліки методологічного характеру відносно відображення цієї інформації у Звіті про фінансові результати. Спростити форму Звіту про фінансові результати можна за рахунок відображення в ній лише «чистих» доходів, що передбачає відповідні зміни і в схемі бухгалтерських проводок.

Так, на відміну від вітчизняної практики міжнародні стандарти не мають жорсткої регламентації відносно відображення доходів від реалізації продукції (товарів, послуг). В західній практиці підприємство має право самостійно обирати: показувати валовий дохід (Gross Sales) або тільки чистий дохід (Net Sales) від реалізації. Як свідчить практика, більшість західних підприємств наводять у Звіті про прибутки та збитки лише чистий дохід.

Наприклад:Порядок відображення доходів підприємства на рахунках бухгалтерського обліку залежить від обраного методу обліку. Якщо доходи

обліковуюються на основі надходження грошових коштів, тобто за касовим методом обліку, то сума виручки від реалізації продукції (товарів), послуг буде відображатися бухгалтерським записом:

Дебет рахунка "Грошові кошти"

Кредит рахунка "Дохід від реалізації"

Таблиця 1.

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку доходів та витрат підприємства*

Вітчизняна практика		Міжнародна практика	
Назва	Номер	Назва	Номер
П(С)БО 15	«Дохід»	МСБО 18	«Дохід»
		МСБО І	«Подання фінансової звітності»
П(С)БО 3	«Звіт про фінансові результати»	МСБО 20	Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу»
		МСБО 11	«Будівельні контракти»
П(С)БО 16	«Витрати»	МСБО І	«Подання фінансової звітності»
П(С)БО 1	«Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСБО 16	«Основні засоби»,
		МСБО 18	«Дохід»
П(С)БО 3	«Звіт про фінансові результати»	МСБО 23	«Витрати на позики»
		МСБО 38	«Нематеріальні активи»

* Джерело: побудовано за даними [1].

Наприклад, підприємство сплатила орендну плату за перший квартал. Щомісяця протягом першого кварталу сума сплаченої авансом орендної плати рівними частками відноситься на витрати відповідного звітного періоду. При цьому на рахунках бухгалтерського обліку здійснюється запис:

Дебет рахунка "Витрати на оренду"

Кредит рахунка "Авансом сплачені витрати"

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку доходів та витрат підприємства згруповано і представлено у табл. 1 [2, 5].

Порядок формування Звіту про фінансові результати діяльності вітчизняних підприємств регламентується (П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати»). Окремого міжнародного стандарту фінансової звітності, що містить методичні підходи до формування Звіту про фінансові результати, не має. Загальні рекомендації щодо побудови Звіту про сукупні доходи (так згідно з МСФЗ називається Звіт про фінансові результати) містить МСБО 1 «Подання фінансових звітів», рекомендації щодо стислого варіанта Звіту про прибутки і збитки наведені у МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність».

Елементами Звіту про фінансові результати як вітчизняними, так і міжнародними стандартами визнано доходи, витрати, прибутки, збитки.

Як у національній так і у міжнародній практиці порядок відображені доходів та витрат ведеться за методом нарахування, згідно до якого доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

Щодо методики формування статей звіту про фінансові результати, існують розбіжності між нормами вітчизняних і міжнародних стандартів. Так, в Україні організації формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з виконанням робіт і наданням послуг, здійсненням господарських операцій. Ці надходження є доходами від звичайних видів діяльності, визнаних організацією в бухгалтерському обліку відповідно до умов, визначених для її визнання, і в сумі, обчисленої в грошовому вираженні, включаючи умови договорів з продажу продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг з урахуванням знижок, сумових різниць, змін умов договору, розрахунків не грошовими засобами і т. п. Чистий обсяг продажів закордоном (зокрема в

США) розраховується додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям .

Ще однією відмінністю між звітами виступають статті інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву «випадкові прибутки/збитки». Дані доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник «Прибуток до оподаткування» (назва його ідентична).

Висновки. На сучасному етапі всі (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО). Незважаючи на те, що між ними існує певна узгодженість, яка полягає в тому, що окремі стандарти мають однакову мету, призначення, спільні назви, а деякі - навіть відповідають за номерами, вони не тотожні.

Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також. Це ще раз підтверджує необхідність і корисність процесу впровадження МСФЗ для всіх секторів економіки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : моногр. / С. Ф.Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 15 «Дохід» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
3. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

5. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

УДК:657.422.8:631.16

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РАХУНКАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Є.Г. Дорох, магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні аспекти відображення обліку реалізації сільськогосподарської продукції. Визначено взаємозв'язок плану рахунків із відображенням на ньому операцій з реалізації сільськогосподарської продукції.

Актуальність теми. Ефективність бухгалтерського обліку може бути досягнута в кожній галузі народного господарства, він повинен бути за умови чіткої організації облікового процесу, що включає в себе не тільки збирання та реєстрацію облікової інформації, а й її групування та обробку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань, пов'язаних з обліком процесів реалізації сільськогосподарської продукції, системи відображення на рахунках бухгалтерського обліку займалися такі вітчизняні науковці, як Сук Л.К., Сук П.Л., Гудзенко Н.М., Проданчук М.А., Правдюк Н.Л., Приходько А.В. На необхідність удосконалення

плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств виробничої сфери в останні роки звертали увагу у своїх публікаціях багато авторів, серед яких Пархоменко В.М., Атамас П.Й., Хомин П.Я.. З урахуванням міжнародного досвіду дане питання набуває ще більшої актуальності.

Метою статті є визначення взаємозв'язку плану рахунків із відображенням на ньому операцій з реалізації сільськогосподарської продукції, та вивчення обліку процесів реалізації сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Реалізація - це процес продажу готової продукції, товарів або виконаних робіт і наданих послуг. Процес продажу завершує кругообіг засобів і створює передумови для відновлення нового кругообігу. Важливість даного процесу полягає в тому, що на цьому етапі продукція підприємства знаходить своє суспільне застосування. Якщо продукт потрібен суспільству для задоволення виробничих або особистих потреб, то він буде реалізований (із урахуванням ринкового закону попиту і пропозиції) і за нього підприємство отримає грошові кошти, за рахунок чого буде придбана нова партія сировини, з якої знову буде виготовлена продукція. З'являються кошти і для оплати праці робітників і службовців, для розширення виробництва тощо.

В обліку своєрідним алфавітом, який дозволяє чітко охарактеризувати будь-які події господарського життя, є план рахунків бухгалтерського обліку (далі – план рахунків). План рахунків дає можливість лаконічно передати зміст операції. Бухгалтери для запису факту господарської операції використовують скорочені записи за планом рахунків, замість того, щоб робити довгі текстові записи [1, с. 54].

Вибір форми організації обліку відвантаження і реалізації значною мірою залежить від характеру технологічного процесу виробництва продукції, ступеня централізації фінансово-збутових служб,

місцезнаходження виробничих одиниць, наявності у них рахунків у банку для розрахунків з покупцями.

Відвантажена продукція - це продукція, відвантажена покупцям або здана транспортним організаціям для доставки її покупцям. Відвантаження або відпуск готової продукції, виконаних робіт і послуг зі складу покупцям проводяться на підставі наступних первинних документів: наказів, накладних або розпоряджень відділу збуту. У первинній документації зазначається номер замовлення та адреса, за якою відправляється продукція; кількість місць; вид упаковки; маса та інші дані, що характеризують відвантажену продукцію [2].

Критерії визнання доходу застосовуються до кожного типу операцій, проте стандартом бухгалтерського обліку 15 «Дохід» визначено обставини, за яких вони застосовуватимуться до кожної з трьох категорій доходу. Ці критерії, звичайно, застосовуються окремо до кожної операції. Водночас, за певних обставин, додержуючись принципу превалювання сутності над формою (операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми), критерії визнання застосовуються до:

- окремих тотожних елементів операції, коли компенсація охоплює одночасно і реалізацію продукції (товарів), і окремо супутню послугу (наприклад, коли ціна реалізації продукції (товару) включає певну суму за подальше обслуговування, ця сума відстрочується і визначається як дохід за період, впродовж якого здійснюється обслуговування);

- двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті господарської операції (наприклад, підприємство може продати товари (продукцію) і одночасно укласти окрему угоду на придбання товарів (продукції) у майбутньому. У такому разі дві операції розглядаються разом).

Продукція вважається реалізованою з моменту її оплати, а інколи і після оформлення її відповідними документами. Вартість модернізації, капітального і середнього ремонтів власного устаткування і транспортних

засобів, а також робіт промислового характеру, виконаних для власного підприємства, включається у реалізовану продукцію з моменту відбиття їх на рахунках обліку реалізації. Арифметично реалізована продукція дорівнює відвантаженій продукції мінус зміна залишків відвантаженої, але неоплаченої продукції [2].

Реалізована продукція оцінюється в оптових цінах підприємства, що закладені у план виробництва, і фактично діючих оптових цінах підприємства та використовується для визначення суми прибутку від реалізації й пов'язаних з ним фінансових показників.

Реалізація продукції є завершальною стадією циклу кругообігу господарських засобів. В процесі реалізації стабільно працююче підприємство повертає всі витрати на вироблення продукції та її збут, а товар перетворюється в гроші.

Для виявлення фінансового результату від реалізації необхідно порівняти такі показники: фактична собівартість реалізованої продукції, яка склалась на підприємстві і фактичну виручку за неї, одержану від покупців.

Планом рахунків називається систематизований перелік рахунків, який визначає організацію всієї системи поточного бухгалтерського обліку на підприємствах, організаціях, установах. В основі його побудови лежить розроблена класифікація рахунків за економічним змістом. Розподіл рахунків на однорідні за економічним змістом групи забезпечує одержання показників про хід виконання плану для оперативного керівництва і здійснення контролю з майном.

В бухгалтерському обліку використовується система рахунків, де обліковують процес реалізації продукції, виконаних робіт і наданих послуг.

Це рахунок 90 – «Собівартість реалізації». На ньому узагальнюється інформація про собівартість готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг. За дебетом цього рахунку відображається фактична собівартість

реалізованої продукції, а за кредитом – списання цієї суми в дебет рахунку 79 «Фінансові результати». Рахунок 90, як правило, закривається в кінці звітного періоду.

На рахунку 70 «Доходи від реалізації» відображається виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), нарахована або отримана підприємством у звітному періоді наростаючим підсумком з початку року. Для визначення на цьому рахунку чистого доходу підприємства на дебеті рахунку 70 «Доходи від реалізації» відображають податки, що підлягають сплаті з доходу (податок на додану вартість і акцизний збір), а також частину доходу, що передається іншим підприємствам за договорами про спільну діяльність, за договорами комісії.

З метою розмежування доходів і витрат від звичайної діяльності (операційної або основної та іншої), а також надзвичайних подій для обліку доходів і витрат Планом рахунків передбачені відповідні взаємопов'язані субрахунки. Наприклад, доходи і витрати підприємства обліковуються на окремих субрахунках до рахунків 70 «Доходи від реалізації», 90 «Собівартість реалізації» і 79 «Фінансові результати».

Рахунок 70 «Доходи від реалізації» для розмежування доходів від основної діяльності має субрахунки:

- 701 «Дохід від реалізації готової продукції»,
- 702 «Дохід від реалізації товарів»,
- 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»,
- 704 «Вирахування з доходу».

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» для розмежування витрат на основну діяльність має субрахунки:

- 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»,
- 902 «Собівартість реалізованих товарів»,
- 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

Аналітичний облік прибутків (доходів) і збитків ведуть за статтями, передбаченими бухгалтерською звітністю.

Записи на цих аналітичних рахунках протягом року здійснюють за плановою собівартістю реалізованої продукції, наданих послуг і робіт, а наприкінці року, після визначення фактичної собівартості продукції, коригують планову собівартість і фінансові результати на рахунках обліку реалізації.

Структура плану рахунків зорієнтована на потреби складання фінансової звітності, тому в ньому чітко розмежовані балансові та номінальні рахунки.

Балансові рахунки побудовані таким чином, щоб їх сальдо відповідало сумам, які відображаються у статтях Балансу. Обороти по рахунках класів 7-9 використовуються для заповнення показників Звітів про фінансові результати [4, ст.28].

Система відображення реалізації сільськогосподарської продукції не в повній мірі надає інформацію з реалізації та не задовольняє потреби для оперативного управління та прийняттям рішень керівництва підприємства щодо розвитку подальшої діяльності. Дослідження відображення процесу реалізації залишатиметься актуальним до того часу, поки підприємства мають за мету отримання прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Хомин П.Я. План рахунків – алфавіт бухгалтера / П.Я. Хомин // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2009. – Т. 2, №17. – с.54-56.
2. Атамас П. Аналіз і оцінка пропозицій з удосконалення плану рахунків / Атамас П., Атамас О. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 5. – с. 3-16.
3. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах: методологія і практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук. / Сук П.Л. – К., 2009
4. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: [підручник] / Н.М. Ткаченко. – К.: Алерта, 2007. – 954 с.

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О.С. Дяченко, магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто сучасний стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств України. Обґрунтовано основні шляхи та аспекти вдосконалення формування і використання основних засобів виробництва, їх ефективного використання у підприємствах аграрного сектора регіону.

Ключові слова: *основні засоби, організація обліку, фінансова звітність, знос основних засобів, ефективність використання основних засобів.*

Актуальність проблеми. На даний час Україна знаходиться на етапі формування ринкових відносин, що вимагає докорінних змін у функціонуванні господарського механізму та гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. Від того, наскільки ефективно використовуються наявні засоби праці, від їх відповідності сучасному етапу розвитку НТП, залежать і загальні результати роботи підприємства, створення принципово нових підходів до управління підприємством в цілому та основними засобами зокрема. Ринкова економіка стимулює підприємства до впровадження нової техніки та технологій, розширює можливості щодо використання нових фінансових інструментів та механізмів, проте на практиці виникає проблема щодо реальності їх застосування. Перш за все це обумовлено повною відсутністю або нестачею власних обігових коштів, низькою ліквідністю активів, застарілою матеріально-технічною базою, на

утримання якої витрати перевищують наявні прибутки та, звичайно, недосконалою законодавчою базою. Саме тому особливо актуальними є дослідження проблемних питань обліку основних засобів підприємств і напрямків його удосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Але актуальність даного питання потребує подальшого вивчення. Теоретико-методологічні проблеми обліку основних засобів висвітлені в працях відомих вчених: Ареф'єва О. В., Бутинця Ф.Ф., Захарін С.В., Осіпчук Г. С. та ін.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення шляхів удосконалення системи обліку основних засобів, які б відповідали завданням управління господарськими процесами і була адаптована до специфічних особливостей основних засобів як найважливішої складової майна підприємства.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом облік основних засобів дещо ускладнився, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання їх. Серед них єдність економічної та бухгалтерської термінології, принципи оцінки основних засобів та нематеріальних активів, підвищення аналітичності та інформативності первинних документів з обліку основних засобів. Основні проблеми, які потребують вирішення обліку основних засобів (рис 1).

Рис.1. Проблеми організації обліку основних засобів*

**Розроблено автором з використанням [2].*

Використання нової техніки і технології у виробничому процесі є запорукою ефективного і рентабельного функціонування підприємства. Досвід більшості розвинених країн свідчить, що понад 80 % зростання ВВП забезпечується технологічними нововведеннями, які здійснюються через технічне переозброєння виробництва [3].

За офіційними даними Держкомстату більше 70 % основних засобів усіх підприємств країни є застарілими. Так, рівень спрацювання техніки,

обладнання, транспортних засобів і інших активів становить 80-90 % [4]. Вони вже не забезпечують ефективного та інтенсивного виробництва, а це відповідно призводить до великих виробничих витрат.

Загальна залишкова вартість усього обсягу основних засобів оцінюється в 1731296 млрд грн. [5]. При цьому якщо ступінь їх зносу в 2001 році становив 43,7%, то за десять років, до кінця 2011 року - вже 74,9%. (Рис.2)

Рис.2. Динаміка зносу основних засобів на підприємствах за 2001 – 2011 роки *

**Розроблено автором з використанням [5].*

Проаналізувавши рисунок 2 можна побачити, що рівень зношеності основних фондів на українських підприємствах значно щорічно зростає, що свідчить про не ефективність функціонування об'єктів господарської діяльності. Причинами морального і фізичного зносу обладнання є: відсутність коштів для капіталовкладення в основні засоби; неефективне використання наявного устаткування; значні їх простой, які на промислових підприємствах досягають 15-20% усього робочого часу; та ін. Щодо стану основних засобів по галузях економіки за останній рік, то максимальний ступінь зносу засобів виробництва (94,4%) зафіксований в галузі транспорту та зв'язку (Рис.3)

Рис.3. Рівень зносу основних засобів по галузях національної економіки в 2011 році *

**Розроблено автором з використанням [5].*

За даними рис.3 можна побачити тенденцію, що в Україні спостерігається значна зношеність обладнання в усіх галузях економіки. Більша частина споруд, техніки і обладнання українських підприємств зношена фізично і застаріла морально, і тому вимагає заміни. Так, найбільш застарілими є основні засоби підприємств сфери транспорту та зв'язку,

промисловості, установ освіти, охорони здоров'я та основні засоби підприємств сфери будівництва. Найменший ступінь зносу основних засобів характерний для підприємств сфери надання індивідуальних послуг, сфери культури та спорту (7,4%) [4].

Отже, зношеність виробничих основних засобів досягає критичного рівня і їх корінного оновлення одночасно потребують практично всі галузі економіки України. На багатьох вітчизняних підприємствах оновлення активної частини виробничих основних засобів не проводилося впродовж останніх 10-15 років, а технології виробництва залишаються на рівні 60-70 років минулого століття і не відповідають сучасним вимогам, технологічне відставання від розвинених країн у останні роки все більше підсилюється [3].

Серед інших проблем можна визначити: дефіцит трудових ресурсів відповідної спеціалізації та кваліфікації при значних обсягах безробіття в більшості регіонів; проблему підготовки кадрів; частину виробничих основних засобів тривалий час знаходиться на консервації або не використовується, відновлення їх працездатності є серйозною технічною проблемою, яка з часом все більше ускладнюється; застарілі прийоми та методи праці, низький рівень механізації та автоматизації; низькими є показники використання виробничих основних засобів: фондвіддача, змінність роботи, завантаженість; недостатня технічна озброєність праці та ін.

Погоджуючись із думкою Ареф'євої О. В. до шляхів вирішення цих проблем можна віднести наступне:

- створення державою програм розвитку підприємств по окремих галузях і відповідно фінансування придбання нового устаткування;
- розробка проектів спільного інвестування, умови якої заохочували би як зовнішніх інвесторів до вкладання коштів, так і самих підприємств до постійного оновлення основних фондів;

- крім амортизаційних фондів, створення на підприємствах спеціальних додаткових фондів, які би акумулювали кошти для придбання нового устаткування;

- впровадження державою активної політики у цій сфері, яка би стимулювала самі підприємства для постійного оновлення основних фондів.

Крім того модернізація виробництва через оновлення виробничих основних засобів є структурною складовою основних напрямків Державної промислової політики, які визначені Концепцією Державної промислової політики [2].

Організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації, тому основними шляхами її удосконалення визначені наступні:

- вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед обліком основних засобів;

- розробка та запровадження удосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації;

- розробка та запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань;

- розробка та запровадження раціональної технології вирішення облікових завдань, що забезпечить злагоджене функціонування облікового механізму.

Інформаційною основою усіх облікових, аналітичних і контрольних процедур є облікова інформація, тому першочерговим завданням

удосконалення організації обліку є формування складу та визначення змісту показників, які доцільно відображувати.

Висновки. Отже важливе значення в дослідженні ефективності використання основних засобів відіграє оцінювання їх сучасного стану, забезпечення адекватної класифікації, виходячи із сучасних умов господарювання, та проведення об'єктивного аналізу. Запропоновані шляхи вирішення основних проблем організації обліку основних засобів дадуть змогу удосконалити організацію та методику обліку основних засобів, підвищити його інформативність та ефективність використання на підприємстві. В умовах високих темпів змін економічного середовища організація обліку основних засобів потребує постійного вдосконалення та уточнення з метою адаптації до нових вимог сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби”: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 зі змінами й доповненнями.
2. Ареф'єва О. В. Теоретичні аспекти управління відтворенням основних засобів підприємства. Електронний ресурс. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
3. Захарін С.В. Удосконалення державної амортизаційної політики для стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності / С.В. Захарін // Проблеми науки. – 2009. – №10. – С. 20-27
4. Осіпчук Г. С. Відтворення основних засобів в системі управління підприємством / Г.С. Осіпчук // Наукові конференції. – 2011. – №8. – С.21
5. Офіційний сайт Комітету державної статистики України Електронний ресурс. – Режим доступу: URL www.ukrstat.gov.ua

УДК 657

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАЛАНСУ ЯК ОДНІЄЇ З НАЙВАЖЛИВІШИХ ФОРМ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Т.С. Крячкова, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто обґрунтування бухгалтерського балансу як форми фінансової звітності підприємства, а також охарактеризовано якісні характеристики щодо складання балансу.

Ключові слова: бухгалтерський баланс, активи, зобов'язання, власний капітал, фінансовий стан, фінансова звітність.

Актуальність теми. Сучасному рівню економічної інтеграції властива інтернаціоналізація економіки. Її важливим призначенням є сприяння підвищенню конкурентоспроможності та привабливості підприємств для інвесторів. За цих умов фінансова звітність суб'єктів господарювання є джерелом інформації про майновий та фінансовий стан підприємств. Однією з її найважливіших форм є бухгалтерський баланс, який відображає інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал. Інформація про ресурси підприємства, які ним контролюються і принесуть економічну вигоду у майбутньому, є надзвичайно корисною, адже вона характеризує можливості створення грошових потоків у майбутньому. Дані про власний капітал необхідні для визначення потреб у фінансових результатах у майбутньому та для передбачення розподілу прибутку. Інформація про зобов'язання підприємства допомагає користувачам оцінити здатність його щодо виконання своїх обов'язків перед кредиторами. Використання такої інформації забезпечує здатність адаптуватися до змін середовища, в якому функціонують підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми обліку та аналізу бухгалтерського балансу розглянуті в працях провідних вітчизняних вчених. Теоретичні положення та практичні рекомендації

щодо методики складання та використання бухгалтерського балансу обґрунтовані в працях Чежевської Л. В., Швеця В. Г., Ромашевської Н. О., Захожая В. Б., Кулик В. А., Сопка В. В., Бутинця Ф. Ф., Олійник С. О., Шепітка Г. Ф. та інших. Але питання щодо балансу та визначення його як однієї з найважливіших форм фінансової звітності потребує подальшого визначення.

Метою статті є дослідження економічного значення бухгалтерського балансу як основної форми фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. На думку проф. В. В. Сопка [1, с. 98], баланс є прийомом відображення стану господарських факторів (явищ і процесів) за ознаками їх відношення до продуктивних сил (майновий аспект групування) і виробничих відносин (власницький аспект) на певний момент часу.

Найтипівішим, як вказує Л. В. Чижевська [2, с. 5], є визначення терміну «бухгалтерський баланс» як способу відображення у грошовому виразі засобів підприємства та джерел їх формування на певну дату.

Швець В. Г. визначає бухгалтерський баланс як метод узагальнення даних через рахунки і подвійний запис [3, с. 46].

На сьогодні визначення балансу та вимоги до нього, як елементу фінансової звітності, наведено в П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (3). Згідно з п. 3 П(С)БО 1 баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Баланс як форма звітності тісно пов'язаний із поточним обліком господарської діяльності, його організацією, формами і методами. Для раціональної побудови бухгалтерського балансу потрібно мати, насамперед, науково обґрунтований План рахунків бухгалтерського обліку. У систему такого плану повинні бути закладені можливості аналізу та синтезу інформації окремих рахунків, статей і розділів балансу, оцінювати та прогнозувати поведінку окремих показників роботи

конкретного підприємства. Критерієм формування зазначеного Плану рахунків повинна стати можливість задоволення інформаційних потреб не тільки зовнішніх, а й внутрішніх користувачів. Баланс можна розглядати поза зв'язком з принципом подвійності та подвійного запису на рахунках, а бухгалтерські рахунки – аналізувати поза зв'язком з балансом, якщо мова йде про введення нових рахунків або заміну використовуваних раніше, про аналіз балансу, оцінку діяльності підприємства та прогноз поведінки окремих економічних його показників. Суми конкретних рахунків, будучи статтями або складовими статей балансу, мають нові властивості і це потрібно врахувати при удосконаленні системи обліку.

Діючий в Україні бухгалтерський баланс призначається не тільки для відображення стану господарських операцій та джерел їх утворення на певну дату, а й для відображення інформації, необхідної для управління діяльністю підприємства, а також для задоволення потреб зовнішніх користувачів – статистичних, податкових, фінансових органів, банків та інвесторів.

Відповідно до статті 11 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996 баланс, разом із звітом про фінансові результати, звітом про рух грошових коштів, звітом про власний капітал та примітками до звітів, визнано фінансовою звітністю підприємства [4].

Сьогодні в Україні бухгалтерський баланс базується на даних бухгалтерського обліку як системи суцільного, безперервного, документального відображення фінансово-господарської діяльності підприємства. Баланс підприємства надає зовнішнім і внутрішнім користувачам корисну, повну, правдиву та неупереджену інформацію про майновий і фінансовий стан підприємства за звітний період. Таким чином, бухгалтерський баланс є інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень.

Форму Балансу підприємства та зміст його статей визначено П(С)БО 2 «Баланс». Згідно з цим нормативно-правовим документом, Баланс складається за формою, яка затверджена наказом Міністерства фінансів України [5]. У формі зазначено лише назви статей, а в П(С)БО 2 передбачено тлумачення їх змісту, детальну характеристику рахунків – інформаційних джерел, з яких береться інформація для заповнення тієї чи іншої статті.

Баланс підприємства складається відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що знаходяться у тісному взаємозв'язку. Наприклад, основні засоби у балансі підприємств відображаються згідно з П(С)БО 2. Тоді як безпосередньо їх облік здійснюється згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» і т.д.

Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності є правилами, що вироблені теорією і практикою бухгалтерського обліку, є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання при складанні ними фінансової звітності, в тому числі балансу.

Оперативне управління господарюючим суб'єктом вимагає достовірних і точних даних про стан і наявність господарських засобів, їх склад і розміщення, а також про джерела їх формування і цільове призначення. Саме таку інформацію, узагальнену і згруповану певним чином, отримують за допомогою бухгалтерського балансу. Звідси випливає, що баланс є синтезом професійних дій фахівців з обліку, рушієм правильного ведення обліку, інструментом визначення економічних, юридичних та господарських відносин підприємства, передумовою для ефективного нормування, поточного та перспективного планування, найважливішим звітним документом. На підставі показників балансу найчастіше проводять оцінку фінансового стану підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів. За допомогою цього способу вивчаються такі важливі аспекти результатів діяльності підприємства, як фінансовий стан підприємства, його ліквідність, платоспроможність,

рентабельність тощо. Головною метою аналізу фінансового стану є своєчасне виявлення та усунення недоліків у діяльності підприємства і пошук резервів зміцнення його фінансового стану [6, с. 18-23].

Значущість балансу важко переоцінити. Передусім баланс є зовнішнім відображенням тієї господарської єдності, яка властива кожному підприємству. Діяльність підприємства є багатогранною, складною й динамічною; підприємство не має постійних зовнішніх меж, які б встановлювали реальні рубежі його діяльності та визначали дійсний зміст. Такі реалії змальовує тільки баланс, даючи порівняльну грошову оцінку всім економічним, юридичним та адміністративно-господарським відносинам підприємства на кожний даний момент. Тільки баланс дає можливість наочно усвідомити обсяг і зміст виконаної за звітний період роботи.

Баланс з особливою чіткістю відображає фінансовий стан підприємства, показуючи, чиї кошти вкладено в підприємство, як їх розміщено, чи є довгострокові позики, чи забезпечено покриття зобов'язань перед кредиторами тощо. Користуючись низкою щорічних балансів, можна чітко уявити собі динаміку економічного розвитку підприємства та його господарської діяльності. Порівнянням точних цифр балансових даних у незалежній обробці з'ясовують наскільки раціонально й економно велася на підприємстві робота, якою ціною досягнуто кінцевих результатів, чи достатньо матеріальних запасів, чи надійні дебітори та ін. Наявність своєчасних та правильно складених балансів дає можливість кожному керівникові, обмірковуючи всі позитивні та негативні сторони діяльності підприємства, свідомо вести господарство, пошук внутрішніх резервів запровадження їх у дію.

Бухгалтерський баланс дає змогу розрахувати вартість власних оборотних активів, що необхідно для здійснення контролю їх використання, та показник ефективності використання активів, що дає оцінку результатам господарської діяльності підприємства.

Баланс як і інші форми фінансової звітності, повинен задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Для того, щоб інформація, яка міститься в балансі, була зрозумілою користувачам, вона повинна відповідати певним якісним характеристикам:

- бути доречною, тобто такою, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені в минулому;

- бути дохідливою і розрахованою на однозначне тлумачення її за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації;

- бути достовірною, тобто не містити помилок та перекручень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності;

- бути порівняльною, тобто надавати можливість користувачам порівнювати інформацію з Балансу за різні періоди та різних підприємств.

Висновки. У системі бухгалтерської звітності Баланс посідає центральне місце. Ця форма звітності є важливим джерелом інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату, дає змогу визначити склад і структуру активів підприємства, ліквідність і оборотність коштів, наявність власного капіталу і зобов'язань, стан та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості. Одержання такої інформації є необхідною умовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінки ефективності наступних вкладень капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сопко В. В. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посіб. / В. В. Сопко. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 500 с.
2. Чижевська Л. В. Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики [Текст] / Л. В. Чижевська. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 408 с.
3. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : навч. посіб. / В. Г. Швець. – К.: Знання – Прес, 2003. – 444 с.

4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. №996-XIV із змінами та доповненнями: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

5. Баланс [Електронний ресурс]: П(С)БО 2, затвердженого наказом МФУ від 31.03.99 р. №87. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

6. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник / О. І. Васюта-Беркут, Г. Ф. Шепітко, н. О. Ромашевська; за заг. ред. В. Б. Захожая. – 2-ге вид., стереотип.-К.: МАУП, 2003. – 176 с.

УДК 658.14/.17(047.32)

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

І.М.Маковєєнко, магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки) за національними та міжнародними стандартами. Досліджено спільні та відмінні ознаки його формування.

Ключові слова: формування звіту фінансових результатів, фінансовий стан, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), досвід.

Постановка проблеми. Економічна ситуація, що склалася за період становлення незалежності нашої держави та входження її в світову спільноту, потребує значних структурних змін, а також зумовлює

закономірну необхідність масштабного реформування системи бухгалтерського обліку та звітності.

Зараз в Україні триває реалізація програми реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів. Все більше вітчизняних підприємств для залучення інвестицій, стикаються з необхідністю представляти фінансові результати своєї діяльності згідно з міжнародними стандартами фінансової звітності. Оскільки застосування міжнародних стандартів на підприємстві забезпечує прозорість фінансової звітності, показує правдивість фінансового становища і результатів діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні положення і практичні аспекти методики формування звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки) в рамках національного та зарубіжного досвіду розглядали у своїх наукових працях Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, О.М. Губачова, О.В. Олійник, Д.О. Панков, В.М. Пархоменко та інші. Але дане питання залишається актуальним та потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання полягає у порівнянні вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо складання звіту про фінансові результати (звіту про прибутки та збитки), а також виявленні основних характерних ознак при їх формуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звіт про фінансові результати є складовою фінансової звітності, що становить головне джерело інформації про результати господарсько-фінансової діяльності та фінансового стану підприємства за звітній період. Ця форма звітності дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, його фінансове становище, а також визначити за рахунок яких джерел здійснюється фінансування господарської діяльності.

Відповідно до вимог МСБО 1 “Подання фінансових звітів” та Положення бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати”

характеризує доходи, витрати і фінансові результати діяльності організації за звітний період.

Щодо першого розділу звіту про фінансові результати, то дотримані усі вимоги МСБО до структури звіту про прибутки та збитки – виділені статті, які дозволяють визначити фінансовий результат від звичайної та надзвичайної діяльності, а також у складі звичайної діяльності – від операційної та іншої діяльності (фінансової та інвестиційної). Така класифікація доходів і витрат має дуже важливе значення для оцінки діяльності підприємства.

Якісний склад показників цього розділу також зазнав змін в процесі останніх хвиль трансформації системи бухгалтерського обліку, перш за все завдяки визначенню та відображенню доходів і витрат відповідно до вимог МСБО. Основні відмінності пов'язані із визначенням, визнанням та класифікацією доходів і витрат. Проте збережений підхід до первісного відображення доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) методом брутто з наступним вирахуванням наданих знижок, повернення проданих товарів та податків (на додану вартість, акцизів). Лише стаття “Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)” за своїм змістом відповідає вимогам МСБО.

Витрати від операційної діяльності надані за функціональною класифікацією витрат, тобто поділяються за такими функціями, як виробництво, управління та збут. Тому до собівартості реалізації будуть включені лише:

- під час реалізації продукції – виробнича собівартість реалізованої продукції;
- під час реалізації послуг – виробнича собівартість наданих послуг;
- під час реалізації товарів – витрати на їх придбання, доставку та доведення до придатного до реалізації стану.

Решта витрат відносяться до складу інших операційних, адміністративних витрат і витрат на збут. Згідно з МСБО, вони є витратами того звітного періоду, в якому виникли. Нарешті склад собівартості реалізації буде визначатись відповідно до економічного змісту цієї категорії, а не примхами податкового законодавства.

Другий розділ цього звіту – елементи операційних витрат – надає змогу провести необхідний аналіз структури витрат на виробництво, управління, збут та інших операційних витрат за економічними елементами та використовується для складання звіту про рух грошових коштів (під час коригування суми нерозподіленого прибутку на не грошові статті, зокрема на суму амортизації).

Слід відмітити, що враховані вимоги МСБО щодо обов'язкового розкриття інформації про елементи витрат під час використання форми звіту про прибутки та збитки на підставі класифікації витрат за функціями і стосуватиметься витрат на операційну діяльність у цілому (включаючи собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати).

Третій розділ звіту про фінансові результати – розрахунок прибутковості акцій – стосується лише акціонерних товариств, прості або потенційні прості акції яких відкрито продаються та купуються на фондових біржах, у тому числі таких товариств, які знаходяться у процесі випуску зазначених акцій. Це новий розділ, який відповідає вимогам МСБО 33 “Прибуток на акцію”.

Відповідно до вимог чинного законодавства в Україні існує регламентована форма Звіту про фінансові результати, в той час, як облікова практика зарубіжних країн свідчить, що у більшості із них не існує стандартної форми Звіту про прибутки та збитки. У зв'язку з цим підприємства мають право вибору форми цього Звіту і при його складанні використовуються два формати: одноступеневий та багатоступеневий.

Звіт про прибутки та збитки за одноступеневим форматом складається із двох розділів. В першому розділі міститься перелік усіх доходів, одержаних за звітний період, а в другому — перелік усіх витрат. Різниця між загальною сумою доходів і витрат відображає фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток або збиток).

Звіт про прибутки та збитки, складений за багатоступеневим форматом, містить інформацію, яка відображає послідовний процес формування прибутку за видами діяльності (прибуток від основної (операційної) діяльності, від фінансової діяльності, екстраординарних ситуацій та інші подібні показники).

Незважаючи на ідентичність показників, що формуються в звіті про прибутки та збитки в вітчизняних та зарубіжних організаціях, між ними існують методологічні розбіжності в побудові інформації. Так, в Україні організації формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з виконанням робіт і наданням послуг, здійсненням господарських операцій.

Такі надходження є доходами від звичайних видів діяльності, визнаних організацією в бухгалтерському обліку відповідно до умов, визначених для її визнання, і в сумі, обчисленої в грошовому вираженні, включаючи умови договорів з продажу продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг з урахуванням знижок, сумових різниць, змін умов договору, розрахунків не грошовими засобами і т. п.

Чистий обсяг продажів закордоном (зокрема в США) розраховується додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям [2].

Ще однією відмінністю між Звітами виступають статті інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву: “Випадкові прибутки/збитки”. Дані доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою

приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник “Прибуток до оподаткування” (назва його ідентична).

Міжнародним стандартом, який регулює визначення прибутку (збитку) за період, є МСФЗ 8 “Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці”. Метою цього стандарту є визначення класифікації, розкриття інформації та облікового підходу до певних статей звіт про прибутки та збитки з тим, щоб усі підприємства склали і подавали звіти про прибутки та збитки на послідовній основі. Це сприяє зіставності як фінансових звітів підприємства за попередні періоди, так зіставності з фінансовими звітами інших підприємств. Що ж стосується вітчизняного обліку то, Національні положення бухгалтерського обліку не містять основи, які б регламентувало порядок обліку прибутку (збитку).

Крім того МСБО 1 “Подання фінансових звітів” передбачає необхідність розкриття у Звіті про прибутки та збитки або у Пояснювальних примітках до фінансової звітності інформації про суму дивідендів на акцію, оголошену чи запропоновану за період, який охоплюють фінансові звіти.

У вітчизняній звітності це не вимагається, але, на нашу думку слід відображати інформацію щодо коригування прибутку відповідно до особливостей облікової політики організації та приводити дану інформацію у вигляді довідки до фінансової звітності в частині зміни облікової політики, зміни облікових оцінок і виправлення помилок [3].

Висновки. На сучасному етапі багато країн вносять зміни та розробляють нові національні облікові стандарти, які відповідають МСФЗ. Україна не є виключенням і досі продовжує процес реформування бухгалтерського обліку. На нашу думку, ключовий момент, який потрібно було б переглянути при складанні Звіту про фінансові результати, це сам

формат звіту. А також зробити його не регламентованим, тобто більш гнучким відповідно до потреб підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [навч. посібник] / Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. — Житомир: ПП «Рута», 2009. — 544 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: [практ. посібник] / Голов С. Ф., Костюченко В. М. — К.: Лібра, 2008. — 880 с.
3. Калюга Є. Контроль за правильністю складання Звіту про фінансові результати / Є. Калюга // Вісник податкової служби України. — 2010. — № 7. — С. 32-36.

УДК 331.2:657.05:006

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Макуріна М.І., магістр

Науковий керівник – асистент Лесік І. М.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено зарубіжний та національний досвід обліку розрахунків з оплати праці та запропоновано шляхи його удосконалення.

***Ключові слова:** стандарти, персонал, пенсійні виплати, компенсації.*

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку бухгалтерської думки як в міжнародній практиці, так і у національній теорії бухгалтерського обліку, велика увага приділяється питанням виплат працівникам.

Заробітна плата є найважливішим засобом підвищення мотивації працюючих у результатах своєї праці, її продуктивності, збільшення обсягів виробленої продукції, поліпшення її якості та асортименту.

На шляху гармонізації національної системи обліку з міжнародною це питання є надзвичайно актуальним, адже зараз Україна знаходиться

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням даної теми займалися провідні вітчизняні науковці С. Голов, Г. Завіновська, А. Колот, Є. Лібанова, В. Лоботюк, С. Радомський В. Ротань, В. Ткач, але дане питання потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є порівняльний та аналіз національної системи обліку оплати праці з міжнародною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заробітна плата є основним джерелом доходу переважної більшості населення як у країнах, що перебувають у стані ринкової трансформації, так і в країнах з розвинутою ринковою економікою [1].

28 жовтня 2003 року було прийнято положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» (П(с)БО 26), яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності. Норми Положення (стандарту) 26 застосовуються роботодавцями - підприємствами, організаціями, іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ) [4].

Облік виплат персоналу за міжнародним досвідом, як в аспекті витрат, так і в аспекті зобов'язань, регулюється МСБО 19 «Виплати працівникам») [5].

З метою встановлення відповідності Положення бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» міжнародному стандарту бухгалтерського обліку (МСБО) 19, доцільним буде проведення їх порівняльного аналізу.

Слід зазначити, що національний стандарт за змістом майже не має розбіжностей з міжнародним, але слід врахувати, що в МСБО 19 корисної інформації все - таки більше.

Згідно МСБО 19, виплати працівникам - це всі форми компенсацій, що надає підприємство в обмін на послуги, надані працівниками підприємства. Кожна з категорій складається із статей виплат [3].

Аналізуючи МСБО та ПСБО можна виявити деякі відмінностей між ними. Насамперед, на відміну від національних стандартів, МСБО 19 до короткострокових виплат долучає участь у прибутках підприємства (одержання частки прибутку в рахунок оплати праці) та не грошові пільги.

В П(С)БО 26 можна знайти поділ виплат працівникам на певні категорії, але щодо правил визнання, оцінки та відображення в обліку, то ці питання освітлені досить поверхнево, завуальовано і незрозуміло для пересічного бухгалтера [4].

Інформація про витрати на персонал повинна містити інформацію, яка дозволяє оцінювати здатність підприємств забезпечувати винагороду праці, здійснювати пенсійні виплати та надавати можливість працевлаштування. Зазначені виплати працівникам відображаються як у балансі (зобов'язання, коли працівник надав послуги в обмін на виплати, що будуть здійснені в майбутньому), так і в Звіті про фінансові результати (витрати, коли підприємство споживає економічну вигоду від послуги, наданої працівником, в обмін на виплати працівникові).

Подання зазначеної інформації відбувається з використанням наступних стандартів бухгалтерського обліку: міжнародного – МСБО 8, 19, 23, 26, 37, національного (в Україні) – (П(С)БО) 6, 11, 16, 26. Відповідність їх наведена у вигляді порівняння між ними, табл. 1.

Таблиця 1

Відповідність міжнародних та національних українських стандартів бухгалтерського обліку з питань оплати праці*

Міжнародні стандарти бухгалтерського	Положення (стандарти)
--------------------------------------	-----------------------

обліку (МСБО)	бухгалтерського обліку (П(С)БО)
Концептуальна основа, складання та подання фінансових звітів	-
МСБО 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки»	П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
МСБО 19 «Виплати працівникам»	П(С)БО 26 «Виплати працівникам»
МСБО 23 «Витрати на позики»	П(С)БО 16 «Витрати»
МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення»	П(С)БО 26 «Виплати працівникам»
МСБО 37 «Забезпечення непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»	П(С)БО 11 «Зобов'язання»

**Джерело: побудовано за даними [4]*

МСБО 19 визначає п'ять категорій виплат працівникам: короткострокові виплати працівникам, виплати по закінченню трудової діяльності, інші довгострокові виплати працівникам, виплати при звільненні працівників, компенсаційні виплати інструментами [3].

Національне П(С)БО 26 «Виплати працівникам» розроблено у повній відповідності до МСБО 19 «Виплати працівникам» визначає п'ять категорій виплат працівникам: поточні виплати працівникам, виплати при звільненні, виплати по закінченню трудової діяльності, виплати працівникам інструментами власного капіталу, інші довгострокові виплати працівникам.

Слід зазначити, що деякі виплати, а саме виплати по закінченню трудової діяльності та компенсаційні виплати інструментами власного капіталу, в Україні надаються лише на одиницях підприємств, які засновані на іноземному капіталі. Саме тому П(С)БО 26 є складним для використання в бухгалтерській практиці.

Таким чином, на відміну від національного П(С)БО, МСБО 19 розглядає всі аспекти обліку виплат працівникам, включаючи пенсійні програми, не грошові розрахунки, а також виплати, що витікають із ділової практики.

Аналізуючи склад короткострокових виплат очевидним є те, що МСБО 19 на відміну від вітчизняного П(С)БО 26, окрім заробітної плати, виплат за невідпрацьований час та премій включає до них також виплати

пов'язані з участю працівників у прибутках підприємства, різні винагороди в не грошовій формі та внески на соціальне забезпечення.

У відповідності з МСБО 19 до одної із статей короткострокових виплат працівникам відносять короткострокові компенсації за відсутність працівника, такі як оплачувана щорічна відпустка [3].

«Компенсації за відсутність працівника» із МСБО 19 і «виплати за невідпрацьований час» із П(С)БО 26 - це дві великі різниці, але як не дивно, в цьому випадку міжнародний стандарт набагато ближче знаходиться до вітчизняного КЗпП, ніж П(С)БО [1].

Таким чином, провівши порівняльний аналіз систем обліку розрахунків за виплатами працівникам, можна зробити висновок, що вітчизняна система потребує значних змін та удосконалень.

Одним із шляхів вдосконалення обліку є детальна розробка інструктивних та рекомендаційних нормативних актів, які на розроблених прикладах та типових ситуаціях дадуть можливість пересічному бухгалтеру зрозуміти ті складні речі в обліку розрахунків за виплатами працівникам, які, наприклад у П(С)БО 26 викладені лише текстом з використанням не зовсім зрозумілої термінології.

Таким чином, провівши порівняння міжнародної та вітчизняної систем обліку було виявлено слабкі місця у П(С)БО 26, як документа, який має бути основою організації обліку розрахунків за виплатами працівникам в Україні, але таким не є.

Висновки. Отже, можна казати, що гармонізація бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами сприяє уточненню чинних положень бухгалтерського обліку відповідно до оплати праці. В результаті дослідження встановлено необхідність удосконалення національного положення «Виплати працівникам», а саме розширення класифікації короткострокових виплат працівникам, долучивши участь у прибутках підприємства.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку служать орієнтиром для реформування системи бухгалтерського обліку і звітності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008. — № 11. — С. 43-47
2. Кодекс законів про працю України: Відомості Верховної Ради УРСР від 10.12.1971 року (зі змінами та доповненнями). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Ротань В.Г. Науково - практичний коментар до законодавства України про працю / В.Г. Ротань, І.В. Зуб, Б.С. Сличинський. — 8-ме вид., доп. та перероб. — К. — Севастополь : А.С.К. : Ін-т юр. досліджень — 2007. — 944 с.

УДК 657.471:006

ОБЛІК ВИТРАТ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МСБО ТА МСФЗ

І.Ю. Мойсеєнко, магістр

Науковий керівник: І.М. Лесік, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Визначено джерела організації обліку витрат в Україні та за кордоном. Проведено порівняльну характеристику оцінки та визнання витрат згідно з П(С)БО та МСБО.

Ключові слова: трансформація, положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П (С) БО), міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), витрати, доходи.

Актуальність теми. Для українських підприємств усе більшої актуальності набуває трансформація фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Це обумовлено визнанням МСФЗ в якості одного з головних інструментів, що гарантує надання прозорої й уніфікованої інформації про фінансовий стан компанії для широкого кола учасників ринку, у тому числі й іноземних.

Використання МСФЗ для подання звітності є необхідною процедурою при виході на міжнародні ринки, дозволяючи, таким чином, розширити коло потенційних інвесторів. Крім того, МСФЗ якісно впливають на можливості керівництва у сфері управління організацією і надають значні переваги перед конкурентами: для публічних акціонерних товариств, підприємств-емітентів облігацій, банків та фінансових організацій залучення додаткових джерел капіталу та партнерів по бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання і подальший розвиток підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням проблеми гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності України за міжнародними стандартами приділяють такі вітчизняні вчені, як Ф. Бутинець, С. Голов, В. Костюченко, Ю. Кузьмінський, М. Лучко, В. Пархоменко, О. Редько, В. Сопко, Н. Ткаченко та ін. Але дане питання потребує подальшого висвітлення.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення порівняльної характеристики оцінки та визнання витрат за національними та міжнародними стандартами.

Для досягнення поставленої мети у дослідженні сформульовані такі завдання:

- визначення нормативних джерел обліку витрат в Україні та за кордоном;

- співставлення понять "витрати" за національними та міжнародними стандартами;

- проведення порівняльної характеристики обліку витрат за національними та міжнародним стандартами.

Виклад основного матеріалу. Трансформація - це проведення аналізу фінансової звітності, прийнятої підприємством, і внесення коригувань, необхідних для підготовки повного фінансового звіту підприємства, який в цілому би відповідав міжнародним стандартам фінансової звітності. Звіт включає в себе бухгалтерський баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про рух грошових коштів, звіт про зміни у власному капіталі, а також усі розкриття, за вимогами МСФЗ для підготовки пояснювальної записки [2].

На теперішній час питання переходу українських підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності набуло надзвичайної актуальності. Вже сьогодні Міністерство фінансів поступово вносить зміни до національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зазначає, що П(С)БО безпосередньо ґрунтуються на МСБО. Головна відмінність між МСБО і П(С)БО полягає в скороченій формі П(С)БО [4].

Варто відмітити, що МСБО не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку. Вони описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах. Міжнародні стандарти мають рекомендаційний характер та слугують міжнародним орієнтиром гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в усьому світі.

В Україні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття такої інформації у фінансовій звітності регулює П(С)БО 16 "Витрати", П(С)БО 1 "Загальні

вимоги до фінансової звітності", П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати" (в частині визнання витрат) та деякі інші [6].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" розроблено відповідно до міжнародних стандартів. Хоча окремого міжнародного стандарту, який визначає методологію обліку витрат і порядок їх розкриття у фінансовій звітності немає. Питання, що стосуються поняття, оцінки, визнання та класифікації витрат, розкриваються у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів, МСФЗ 1 "Подання фінансових звітів", МСФЗ 2 "Запаси", МСФЗ 16 "Основні засоби" [3]. Визначення витрат, наведене у національних положеннях бухгалтерського обліку, майже повністю відповідає поняттю витрат наведеному у МСФЗ. Так, у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів (п. 70) витрати розглядаються як зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [5].

Визнання витрат за національними стандартами в цілому відповідає визнанню витрат за міжнародними стандартами. Витрати визнаються одночасно з визнанням зобов'язання (наприклад, нарахування заробітної плати) або зі зменшенням активів (реалізація товару) [1].

Витрати підприємства відносяться на той період, у якому вони були фактично отримані (понесені). Доходи та витрати, які пов'язані з тією самою операцією або іншою подією, визнаються одночасно. Цей процес, як правило, називають відповідністю доходів та витрат. Якщо витрати неможливо прямо пов'язати з доходами певного періоду, то вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Якщо надходження економічних вигід очікуються протягом кількох облікових періодів і важко встановити їхній зв'язок з доходом конкретного

періоду, витрати визнаються (у вигляді амортизації) систематичного та раціонального розподілу між відповідними звітними періодами.

Витрати слід відразу визнавати у "Звіті про прибутки та збитки", якщо витрати не надають майбутніх економічних вигід; економічні вигоди не відповідають або перестають відповідати визнанню як актив балансу; виникають зобов'язання без визнання активу.

Вимоги до розкриття інформації про витрати П(С)БО 16 "Витрати" в цілому відповідають правилам міжнародних стандартів. Згідно з П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" в Україні застосовується принцип повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, яка може вплинути на рішення, що приймається на її підставі.

Отже, за МСФЗ витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками за конкретними статтями доходів, що припускає одночасне визнання прибутків та витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій. Згідно з П(С)БО 16 витрати визнаються у звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди.

Відрізняється класифікація та групування витрат. Міжнародні стандарти виходять з існування загальноприйнятої практики розмежування у звітності статей витрат, які виникають у процесі звичайної діяльності організації, та статтями витрат, які не пов'язані із звичайною діяльністю підприємства. У П(С)БО 16 витрати класифікуються залежно від виду діяльності, від якого вони виникли, за економічними елементами і статтями витрат. А також виділяють прямі й непрямі витрати, змінні й постійні, одноелементні та комплексні, поточні витрати, витрати минулих і майбутніх періодів, продуктивні, непродуктивні й надзвичайні витрати.

Порівняємо умови визнання витрат, наведених у П(С)БО 16 "Витрати" та Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика умов визнання витрат згідно П(С)БО 16 та Концептуальної основи складання та подання фінансових звітів*

<i>П(с)БО 16</i>	<i>Концептуально основа подання та складання фінансових звітів</i>
Умови визнання	
Відбувається зменшення активів або зменшення зобов'язань. (п.5)	Виникає зменшення економічних вигод, пов'язаних зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. (п.94)
Витрати можуть бути достовірно визначені. (п.6)	Зменшення економічних вигод можна достовірно визначити. (п.94)
Витрати визначають витрати певного періоду одночасно визнанням доходу, для дотримання якого вони були здійснені. (п.7)	Витрати виконуються у звіті про прибутки та збитки на основі безпосереднього зв'язку між понесеними витратами та заробленим доходом від конкретних статей. (п.95)
<i>Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом декількох періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами. (п.8)</i>	<i>Якщо очікується виникнення економічних вигод протягом кількох облікових періодів і їх зв'язок з доходом, може бути визначений тільки в широких межах, витрати визнаються на основі процедур систематичного та раціонального розподілу. (К.О п.96)</i>
<i>Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох періодів, то витрати визначаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами. (п.8)</i>	<i>Визначаються негайно, коли видатки не надають майбутніх економічних вигод або тоді та тією мірою, якою майбутні економічні вигоди, не відповідають або перестають відповідати визнанню як актив у балансі. (п.97)</i>
	<i>Витрати визнаються також у Звіті про прибутки та збитки в тих випадках, коли виникають зобов'язання без визначення активу, як у випадку виникнення зобов'язань щодо гарантії продукції. (п.98)</i>

**Побудовано автором з використанням [1].*

На відміну від міжнародних стандартів в П(С)БО 16 "Витрати" не розглядається така категорія як збитки. Визначення постійних і змінних

загальновиробничих витрат у П(С)БО 16 "Витрати" і в МСФЗ відмінностей немає, але у МСФЗ поділ цих витрат здійснюється з метою оцінки запасів, а у П(С)БО 16 "Витрати" - для визначення виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

Таким чином, відповідно до даних, наведених у таблиці, вимоги до розкриття інформації про витрати підприємств, викладені в П(С)БО 16 "Витрати", загалом відповідають й міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансовій звітності, а в деяких випадках дублюють їх.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що одним із найбільш суттєвих питань сьогодення є наближення національних стандартів бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності та МСБО.

Однак існує маса проблем при поєднанні міжнародних та вітчизняних стандартів з урахуванням важливих факторів, що мають суттєвий вплив на національну економіку (недосконала нормативно-законодавча база щодо регулювання П(С)БО щодо змін у економіці, низький рівень кваліфікації бухгалтерів та їх невідповідність до змін у системі бухгалтерського обліку у зв'язку з їх трансформацією та реформуванням та ін.). Усе ж доцільним є продовження роботи з дослідження витрат, а саме особливостей їх визнання та оцінки, оскільки вони є невід'ємною частиною діяльності підприємства, без правильного обліку яких неможливе правильне визначення головного результату діяльності – прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.

2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : практичний посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К. : Лібра, 2004. – 880 с.

3. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. №996-XIV[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua/

4. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" Наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. N 318. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

УДК 338.43.01 (477.73)

СКЛАДОВІ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ ТОВ «ЗОЛОТИЙ КОЛОС» ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ

Панчук В. С. – магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Систематизація та наукове обґрунтування теоретико-методологічних засад підвищення ділової активності ТОВ «Золотий Колос» Жовтневого району в контексті управління його розвитком.

Ключові слова: ділова активність, аналіз, чинники впливу.

Актуальність теми. Функціонування сучасних підприємств відбувається в умовах високої конкурентної економіки. В контексті розвитку ринку конкурентоспроможність підприємства формується як

сума зусиль виробника, спрямованих на ефективність використання ресурсів та стабільності його фінансового стану на всіх етапах ділового циклу. Успіх цих зусиль багато в чому залежить від його ділової активності. Таких позицій може бути декілька залежно від цілей та напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Питання ділової активності на рівні підприємства досліджено у працях Гриньова А. В., Ковальова В. В., Костирко Л. А., Марченко О. І., в яких міститься пошук шляхів вирішення проблем забезпечення поточної виробничої і комерційної діяльності суб'єктів господарювання. В працях Баканова М. И. та Шеремет А. Д. зазначається, що коефіцієнти ділової активності відбиваються в оборотності капіталу, мобільних засобах, дебіторській і кредиторській заборгованості, власному капіталі та необоротних активах[1]. Ці та інші автори підкреслюють, що ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється перш за все, у швидкості обороту грошових засобів через темп рівнів і динаміки різноманітних фінансових коефіцієнтів – показників оборотності.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз ділової активності ТОВ «Золотий Колос» Жовтневого району та визначення потенційних можливостей її підвищення на основі оцінки динаміки основних показників діяльності підприємства в порівнянні з галузевими показниками рівня ділової активності.

Виклад основного матеріалу. Розгляд проблем розвитку організації з точки зору сукупності складових соціально-економічних та виробничо-технічних систем, які функціонують в умовах безперервно змінюваного ділового середовища та відбивають можливості і загрози щодо збереження фінансових ресурсів достатньо обґрунтовано викладено в дослідженнях Квача Я.П. та Редькіна О.С.[2, с. 108].

Доведено, що в складі само утворюючих елементів більшості соціально-економічних систем криються властивості потенційного

володіння деякими видами активності, які суттєво впливають на результати їх життєдіяльності. Ознака активності є необхідною умовою підтримки існування або, функціонування систем, особливо, коли мова йде про збереження властивості цілісності, диференціації та інтеграції їх елементів. Дана обставина характеризується зміною взаємозв'язків між ними, що призводить до народження нових структур і появи нових якостей системи.

На нашу думку, головним чинником досягнення успіху для організацій є саме самоорганізація, демократичність мережі, її загальнодоступність і відсутність центру-диктатора, хоча наявність демократичного центру вищого управління має бути обов'язковою. Формування стратегії підвищення ділової активності на основі самоорганізації пов'язано з вирішенням проблем розподілу повноважень за підрозділами при одночасному зниженні витрат і узгодженні інтересів.

З економічної точки зору ділова активність підприємства повинна відбивати ефективність розміщення капіталу в різних видах активів. Якщо значна його частина авансована у необоротні активи, то часу на його вивільнення буде потрібно значно більше, чим при вкладенні засобів в оборотні активи, які мають середній термін кругообігу до одного року. Отже, суб'єкти господарювання повинні контролювати оптимальність співвідношення оборотних і необоротних активів. У цьому полягає одна з умов ефективного управління капіталом підприємства, галузі, економіки в цілому[2].

Головною метою аналізу ділової активності ТОВ «Золотий Колос» Жовтневого району є визначення потенційних можливостей її підвищення на основі оцінки динаміки основних показників діяльності підприємства в порівнянні з галузевими показниками рівня ділової активності; впливу бізнес-середовища на діяльність підприємства за досліджуваний період; ефективність використання виробничих, трудових і фінансових ресурсів. Предметом аналізу ділової активності є сукупність процесів виробництва,

реалізації продукції і дій фінансових менеджерів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних засобів.

Поточна оцінка бізнесу визначається тим, якими активами розпоряджається компанія і які обсяги і терміновість погашення зобов'язань підприємства. На основі даних фінансової звітності ТОВ «Золотий Колос» простежимо характер використовуваних активів та відзначимо, чи життєздатна база наявних активів, що знаходиться в його розпорядженні.

Таблиця 1

**Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності ТОВ
«Золотий Колос» Жовтневого району Миколаївської області***

	Показники	2009	2010	2011	Відношення 2011 року у % до	
					2009	2010
Оцінка прибутковості						
.1	Чистий прибуток	533,0	3132,4	481,2	90,3	15,4
.2	Валова маржа	0,26	0,48	0,56	0,3	0,08
.3	Прибутковість основної діяльності	0,20	0,53	0,60	0,4	0,07
Оцінка динамічності						
Порівняння темпів росту виручки, прибутку та авансованого капіталу						
.1	Темп зміни авансованого капіталу	1,16	1,39	0,91	-0,25	-0,48
	Темп зміни обсягів реалізації	0,53	1,68	1,62	1,09	-0,06
.2	Оберненість активів	0,41	0,44	0,78	0,37	0,34
.3	Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	2,83	2,05	3,68	0,85	1,63
Оцінка ефективності використання економічного потенціалу						
.1	Прибутковість авансованого капіталу	0,04	0,16	0,03	-0,01	-0,13
.2	Прибутковість власного капіталу	0,08	0,33	0,05	-0,05	-0,28

*розроблено автором з використанням фінансової звітності

підприємства

За досліджуваний період чистий прибуток значно зменшився. Так у 2011 році в порівнянні з 2010 роком показник чистого прибутку знизився на 84,6 %. Такі зміни відбулися за рахунок зниження кількості реалізованої

продукції, зниженню ціни реалізації та збільшення витрат на виробництво та реалізацію продукції.

У 2011 році валова маржа становила 0,56 (56%), а у 2010 – 0,48 (48%). Це свідчить про те, що у 2011 році на одиницю виручки припадає на 8 % більше прибутку ніж у 2010, спостерігається зменшення, що є негативно.

У 2010 році показник прибутковості основної діяльності становив 0,53 (53%), а у 2011 0,60 (60%). Це свідчить про те, що у 2010 році на одиницю коштів інвестованих у активи припадало на 7% менше прибутку від основної діяльності ніж у 2011 році, спостерігається тенденція до збільшення показника.

У 2010 році показник оберненості активів становив 0,44 (44%), а у 2011 0,78 (78%). Це свідчить про те, що у 2011 році отримано на 34% більше чистої виручки від коштів інвестованих в активах ніж у 2010 році.

У 2010 році показник коефіцієнту погашення дебіторської заборгованості становив 2,05, а у 2011 – 3,68. Це означає, що 2011 році виручка перевищує середню дебіторську заборгованість майже у 4 рази, що у 2 рази більше ніж у 2010 році.

У 2010 році в порівнянні з 2011 роком інвестованих в активи коштів припадало на 13% менше чистого прибутку.

У 2010 році показник прибутковості власного капіталу становив 0,33, а у 2011 - 0,05. Це свідчить про те, що 2011 році прибуток від власного капіталу знизився на 0,28 в.п.

В цілях досягнення ринкової конкурентоспроможності ділову активність можна охарактеризувати як мотивований процес на макро- і макрорівні, спрямований на забезпечення позитивної динаміки, збільшення трудової зайнятості і ефективне використання ресурсів, головним чином, фінансових. Основний вплив на ділову активність ТОВ «Золотий Колос» роблять макроекономічні чинники, під впливом яких може формуватися або сприятливий «підприємницький клімат»,

стимулюючий умови для активної поведінки підприємства, або навпаки – передумови до згорання і загасання ділової активності в результаті негативного впливу зовнішніх чинників ринкової інфраструктури.

Таблиця 2

Оцінка коефіцієнтів ліквідності (платоспроможності) ТОВ

«Золотий Колос» Жовтневого району*

№	Показники	2009	2010	2011	Відношення 2011 року до	
					2009	2010
1.	Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття)	1,83	1,85	2,02	0,19	0,17
2.	Коефіцієнт ліквідності швидкої	1,17	1,09	1,20	0,03	0,11
3.	Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,17	0,0002	0,0002	-0,16	-
4.	Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	2,09	3,0	2,61	0,52	-0,39
5.	Коефіцієнт забезпеченості власним капіталом	0,45	0,46	0,50	0,05	0,04

*розроблено автором з використанням фінансової звітності

підприємства

У звітному періоді (2009 – 2011 роки) коефіцієнти ліквідності підприємства дещо збільшились, це свідчить про те, що підприємство покращує свій фінансовий стан і є ліквідним, тобто має можливість швидше перетворювати свої активи в грошові кошти.

Так, коефіцієнт поточної ліквідності збільшився з 1,83 до 2,02 пунктів, а коефіцієнт швидкої ліквідності – з 1,17 до 1,20 пунктів, а от коефіцієнт абсолютної ліквідності дещо зменшився, що є негативним для підприємства, але значного впливу ці зміни на діяльність підприємства не мають.

Для безперервного підвищення ефективності ділової активності ТОВ «Золотий Колос» та всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, які здатні забезпечувати постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів сприяння підвищенню ділової активності. Важливою є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Не менший вплив на оборотність активів надають економічна ситуація в країні і пов'язані з нею умови господарювання підприємств. Так, інфляційні процеси, відсутність у більшості підприємств налагоджених господарських зв'язків з постачальниками та покупцями значно уповільнюють процес оберненості грошових засобів.

Підвищення ділової активності залежить також від збільшення грошового потоку шляхом встановлення чітких договірних умов постачань і платіжної дисципліни, раціональної організації збуту готової продукції, вживання прогресивних форм розрахунків, своєчасного оформлення документації і прискорення її руху, налагодженої роботи транспорту тощо.

Висновки. Отже, на ділову активність підприємства впливає безліч факторів, які відображають вплив на процеси раціонального розподілу і взаємодії між собою технічних, технологічних, кадрових, просторових, організаційних, інформаційних, фінансових ресурсів організації.

Підприємство, маючи в своєму розпорядженні ті або інші засоби виробництва, кадри з певними характеристиками, фінансові та інші ресурси, здатне реагувати на виклики, що постійно змінюються, та підвищувати свою ділову активність. Отже, в результаті взаємодії всіх складових системи ресурсів досягається ефект цілісності, тобто виходять нові властивості, якими кожен окремий вид ресурсу не досягається. Лише взаємодія всіх ресурсів організації дозволяє виробити і реалізувати конкурентоспроможну продукцію і отримати результати. Ефективним результатом, вважається така сукупність дій, коли підприємство постійно

нарощуватиме темпи зростання виробництва і збуту продукції, підвищуватиме свою ділову активність, а не лише спрямовує свої дії на здобуття миттєвого прибутку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 152 с.
2. Редькін О.С. Сучасні стратегії та технології корпоративного управління: [Монографія] / О.С. Редькін, В. Реген, Н.А. Хрущ. – Одеса: «Евен», 2004. – 216 с.

УДК 339.57: 657.693

ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНІСТЬ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Л.Г. Побережник, магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано особливості обліку основних засобів згідно з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, виявлено їх спільні та відмінні риси. Запропоновано шляхи гармонізації обліку основних засобів відповідно до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Ключові слова: *основні засоби, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, облік основних засобів.*

Постановка проблеми. На теренах України діють підприємства різних галузей та форм власності, розмірів та обсягів діяльності, але бухгалтерів цих підприємств об'єднує спільний факт – наявність основних засобів, облік яких потребує грамотного підходу.

Інтеграція України в європейське середовище потребує проведення відповідних змін у бухгалтерській практиці. Як відомо, одним з головних нормативних документів, яким керуються бухгалтери українських підприємств є положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО). Проте щороку все більше національних підприємств виходять на світовий ринок торгівлі, в пошуках додаткових джерел прибутку, а це вимагає складання фінансової звітності відповідно до міжнародних вимог, тобто відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та МСФЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Облік основних засобів посідає значне місце в обліковому процесі підприємства, оскільки основні засоби є однією з головних складових активу балансу, а відповідно впливають на формування фінансового результату. Чимала кількість вчених вивчає процес обліку основних засобів, серед них: Ф. Ф. Бутинець, М.П. Войнаренко, С. Ф. Голов, О.В. Замазій, В. М. Костюченко, Н.А. Пономарьова та ін.

Однак дане питання залишається досі актуальним. Виходячи з цього, вважаємо за необхідне здійснити порівняння МСБО 16 «Основні засоби» та П(С)БО 7 «Основні засоби» з метою визначення шляхів удосконалення обліку останніх.

Метою статті є порівняльний аналіз ведення бухгалтерського обліку основних засобів згідно з національними стандартами та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та виявлення шляхів їх гармонізації.

Виклад основного матеріалу дослідження.Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні

засоби». Згідно якого, до основних засобів належать матеріальні активи, які підприємство утримує із метою використання в процесі виробництва або постачання продукції, наданні послуг, здачі в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [1]. Відповідно до М(С)БО16 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів і наданні послуг, здаванням в оренду іншим особам або для адміністративних цілей які, як очікується, використовуватимуться протягом більш ніж одного року (або операційного циклу)[3].

І хоча визначення терміна «основні засоби» як у П(С)БО, так і у МСБО можна вважати подібним, проте при порівнянні цих двох документів можна побачити суттєві відмінності.

Крім того, національні облікові стандарти розроблені з урахуванням вимог міжнародних стандартів, тому П(С)БО 7 «Основні засоби» має ряд і спільних положень з МСБО 16 «Основні засоби». Спільні положення даних нормативних актів стосуються висвітлення наступних питань: сфера застосування стандарту; визначення понять: амортизація; вартість, яка амортизується (в МСБО - сума, яка амортизується); група основних засобів (в МСБО - клас основних засобів); ліквідаційна вартість; основні засоби; порядок та умови їх визнання; строк корисного використання (експлуатації), формування первісної вартості об'єкта та перелік витрат, які не включаються до первісної вартості; формування первісної вартості при обміні об'єкта основних засобів на подібні та неподібні активи; проведення переоцінки об'єкта основних засобів і відображення її результатів в обліку (таблиця 1).

Таблиця 1

**Спільні та відмінні риси стандартів бухгалтерського обліку
П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби»***

№ п/п	Термін	Наявність визначення		Наявні відмінності
		в МСБО	в П(С)БО	
1	2	3	4	5
1	Амортизація	МСБО 16	П(С)БО 7	В П(С)БО зазначено, що в процесі амортизації розподіляється вартість, яка амортизується, а за МСБО - вартість активу.
2	Вартість, яка амортизується	МСБО 16	П(С)БО 7	В П(С)БО це первісна чи переоцінена вартість необоротного активу за мінусом ліквідаційної, а в МСБО ліквідаційна вартість віднімається з собівартості чи іншої суми (вартості), за якою даний актив відображається у фінансовій звітності
3	Група основних засобів	–	П(С)БО 7	Сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням й умовам використання необоротних матеріальних активів
4	Зменшення корисності або збиток від зменшення корисності	МСБО 16	П(С)БО 7	В П(С)БО визначена як втрата економічної вигоди, обумовлена як різниця між залишковою вартістю активу й очікуваною сумою його відшкодування. Не дивлячись на те, що в МСБО наведено трохи іншу назву і замість залишкової вартості говориться про балансову, ці два визначення можна визнати ідентичними
	Балансова вартість	МСБО 16	–	В МСБО визначається як сума, зазначена в балансі (за мінусом амортизації і збитків від зменшення корисності).
	Знос основних засобів	–	ПСБО 7	Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання
	Основні засоби	МСБО 16	П(С)БО 7	Визначення майже ідентичні. В П(С)БО до способів використання у виробничій, торгівельній й іншій діяльності додані ще соціально-культурні функції, традиційні для нас.
	Об'єкт	–	П(С)БО 7	Закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього.

	Переоцінена вартість	–	П(С)БО 7	Вартість необоротного активу після його переоцінки
	Строк корисного використання (експлуатації)	МСБО 16	П(С)БО 7	Визначається: або за терміном корисного використання (у даному плані формулювання МСБО і П(С)БО за змістом збігаються) або за кількістю продукції (робіт, послуг) - в редакції П(С)БО, і продукції чи подібних до продукції одиницях - в редакції МСБО

**Джерело: побудовано за даними [1,2].*

Відмінні риси між П(С)БО та МСБО можна пояснити тим, що МСБО носять загальний рекомендаційний характер та не враховують національних особливостей ведення бухгалтерського обліку [3].

Проте необхідно відмітити, що міжнародні стандарти мають як позитивні так і негативні риси. Їх об'єктивними перевагами перед національними стандартами є:

- чітка економічна логіка;
- узагальнення найкращої сучасної світової практики в області бухгалтерського обліку;
- простота сприймання для користувачів фінансової інформації в усьому світі.

До недоліків МСБО можна віднести:

- узагальнений характер стандартів, які передбачає достатньо велике різноманіття у методах обліку;
- відсутність детальних інтерпретацій і прикладів співставлення стандартів з конкретними ситуаціями [2].

Та сьогодні актуальним є вирішення проблеми гармонізації української системи з міжнародною системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Із метою гармонізації П(С)БО 7 «Основні засоби» до МСБО 16 «Основні засоби», на нашу думку, слід вирішити такі завдання:

- узгодити критерії визнання основних засобів та склад їх об'єктів у П(С)БО 7 з МСБО 16 «Основні засоби»;
- визначити в П(С)БО 7 «Основні засоби» критерії визнання витрат на придбання об'єктів основних засобів, які мають незначну вартість і списуються згідно з МСБО 16 «Основні засоби» в момент їх придбання;
- передбачити в П(С)БО 7 «Основні засоби» такі методи нарахування амортизації основних засобів, які включено в МСБО 16 «Основні засоби»;
- внести відповідні зміни до П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» [4].

Вирішення вищезазначених проблем дозволить гармонізувати національну систему обліку відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Висновки. Отже, на підставі порівняльної характеристики МСБО 16 та П(С)БО 7 можна сказати, що зазначені нормативні документи, поряд з тотожними, містять відмінні положення. Крім того, ці документи надають користувачам інформацію щодо змін у складі основних засобів протягом періоду та розкривають інформацію про залишки на звітну дату, тому вони не суперечать один одному.

Безумовно, власникам підприємств самостійно вирішувати, чи застосовувати міжнародні стандарти для ведення обліку, чи дотримуватись національних. Але, оскільки МСБО вбирають в себе позитивний досвід багатьох країн, було б доречним почати удосконалювати національні стандарти, або ж надати міжнародним стандартам статус національних. Це б полегшило роботу бухгалтерів, підприємства яких мають справу з іноземними партнерами, і покращило імідж країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92 // Все про бухгалтерський облік. – № 8 – 9. – 27 січня 2012. – С. 42 – 47
2. Войнаренко М.П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. / М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова, О.В. Замазій. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – Київ: Лібра, 2004. – 880 с.
4. Косовиць Л. Облік основних засобів за МСБО / Л. Косовиць // Головбух. – 2008. – № 35. – С. 17 – 23.

УДК 657.3(477)

ПОДАТКОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Різун Л.О., магістрантка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито вплив податкового законодавства на зміни у веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності, а саме: значення окремих положень облікової політики; подальші зміни у відображенні податкових різниць; змінені формати спрощеного фінансового звіту.

***Ключові слова:** фінансова звітність, облікова політика, податкова різниця, спрощена фінансова звітність.*

Постановка проблеми. Як відомо, сучасну фінансову звітність суб'єктів підприємницької діяльності (далі — СПД) за складом, порядком заповнення, перевіркою, виправленням помилок у ній регулює в Україні

великий пакет нормативно-правових документів, які набули особливого значення у зв'язку із набранням чинності з 01.01.2011р. Податкового кодексу України (далі - ПКУ). Їх, на наш погляд, можна поділити на дві групи: перша - документи, що регулюють зміни у фінансовій звітності за її повним макетом, тобто починаючи з бухгалтерського балансу (форми № 1) і завершуючи примітками до річної фінансової звітності (форми № 6); друга - регулятиви стосовно спрощеної фінансової звітності або двох форм - бухгалтерського балансу та звіту про фінансові результати.

Аналіз досліджень і публікацій. Розвиток національної системи обліку, зокрема і звітності підприємств, у контексті тісного зв'язку бухгалтерського обліку з податковим завжди привертала увагу дослідників-економістів - як теоретиків, так і практиків. До таких належать М. Азаров, С. Бобрівець, І. Губіна, Є. Ковальчук, І. Назарбаєва, В. Онищенко, Т. Пасько, В.М. Панасюк, Н. Ткаченко та інші. Вони так само, як і відомий французький вчений Жак Рішар, дослідник континентальної системи обліку у Європі, розглядають недоліки та переваги впливу податкового обліку на бухгалтерський, підкреслюючи наявність двох концепцій у побудові сучасних стосунків між бухгалтерським та податковим обліком - це паралельність та єдність [1]. Характеризуючи такі концепції, Жак Рішар зробив висновок, що у більшості країн домінування податкового права не є послідовним, оскільки необхідність публікації фінансової звітності зумовлює використання також вимог права комерційного. У підсумку виникає якийсь гібрид, який не відрізняється ні єдністю, ні паралельністю [1]. Означене притаманне і українській практиці.

Виклад основного матеріалу. Можна увесь час висловлювати незадоволення положеннями ПКУ, інструкціями, вказівками та вимогами державної податкової служби України, що особливо часто роблять бухгалтери підприємств недержавної форми власності, коли посилюють потреби дотримання давно відомих принципів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Так, із введенням в дію ПКУ

багатьом бухгалтерам довелося повернутися до давно актуального питання у побудові саме прозорих показників фінансової звітності - процесу створення ефективного положення або наказу про облікову політику. Роль цього внутрішнього документа на кожному підприємстві ще різкіше зростає у зв'язку із посиланням на нього у ПКУ (наприклад, ст.145) [2].

Керуючись Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від, інструкціями та іншими нормативними актами, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, та виконуючи вимоги, передбачені статутом кожного підприємства, з метою забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності, бухгалтерська служба повинна створити положення (наказ) про облікову політику[5].

Кожна складова означеного документа залежить від компетентності бухгалтерських працівників, ролі бухгалтерської служби на підприємстві, рівня офіційності та тіньової сторони бізнесу, ставлення власників до цього. Тому одні елементи облікової політики визначаються досить прозоро відповідально та професійно (наприклад, повноваження, документообіг, первинний облік), а інші поверхнево, формально (це притаманно більшості підприємств недержавної форми власності).

Об'єктивна та логічно розроблена облікова політика стосовно оцінки та податкового обліку кожного його об'єкта впливає на достовірність показників, що відображаються у звітності підприємства: фінансовій та податковій. Особливо це набуває значення тепер, коли роблять кроки для зближення бухгалтерського та податкового обліку, а значить, і об'єднання сутності деяких показників фінансової та податкової звітності (податкової декларації з податку на прибуток), особливо з формування складових податку на прибуток.

Особливо уважно в бухгалтерському обліку та при складанні фінансової звітності, як і до впровадження ПКУ, потрібно ставитись до податкових різниць, оскільки вони є необхідним чинником відмінності

бухгалтерського обліку від податкового. Так, за незвичним Положенням бухгалтерського обліку (скорочено ПБО) «Податкові різниці»[4] з 01.01.2013 р. пропонується підприємствам вести облік та розкривати аналітичну інформацію у окремих формах фінансової звітності (форма № 2 - розділи IV «Податкові різниці» і V «Узгодження фінансового результату та податкового прибутку (збитку)» та примітки за формою № 5 і їх описовим виглядом) за такими видами податкових різниць щодо: доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інших операційних доходів; інших доходів; собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); інших операційних витрат; інших витрат; надзвичайних доходів; надзвичайних витрат. У примітках до фінансової звітності за ПБО «Податкові різниці» вимагається певне розкриття інформації щодо тимчасових податкових різниць, але у якому вигляді - ще невідомо. З огляду на це в найближчому майбутньому може бути доповнений формат № 5 або будуть вказівки щодо описового подання означеної інформації.

За такими різницями кожному суб'єкту підприємницької діяльності, який вибрав звичайну систему оподаткування, необхідно вести постійно аналітичний, прозорий облік не тільки з метою бухгалтерського обліку, але й головне - з метою систематичного податкового моніторингу щодо виявлення помилок у формуванні елементів податку на прибуток та запобігання можливим ухиленням підприємства від сплати цього податку. Такий порядок не усуває і паралельного ведення обліку податку на прибуток за вимогами П(С)БО 17 та розкриття відповідної інформації у примітках до річної фінансової звітності, що у поєднанні з ПБО «Податкові різниці» вкотре ускладнює чинну модель обліку та фінансової звітності на вітчизняних підприємствах. Тим самим знову потрібен потужний контроль з боку податкової служби, і це невід'ємне явище, оскільки підприємства подають до вказаного органу фінансову звітність у строки, передбачені для подання податкової звітності (малі підприємства

тільки за результатами звітного року). Порівняння термінів подання звітності посилює контроль за якісними показниками фінансової звітності та відповідальність керівництва підприємства за достовірність їх формування, оскільки часу для виправлення помилок у тандемі - фінансова та податкова звітність - обмаль або він майже відсутній у випадках подання як періодичної звітності, так і річної. Керуватись треба тим, що періодична фінансова звітність спочатку подається в органи статистики та до інших користувачів, наприклад, банку за умов кредитування підприємства, тому виправлення помилок у податковій звітності ускладнюється. Це потребує мінімізації помилок або їх недопущення, що за умов постійних змін нормативно-правових аспектів ведення обліку та звітності (зміни у порядку подання фінансової звітності з 20.04.2011 р. строки річного звіту підвели до податкової декларації) дуже ускладнено.

Особливі зміни торкнулись фінансової звітності малих підприємств. Наказом МФУ № 25 від 24.01.2011 р. внесено зміни до чинного П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», його викладено у новій редакції. Оновлений П(С)БО 25 передбачає існування двох типів фінансових звітів: 1) фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (фф. № 1-м, 2-м); 2) спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (фф. № 1-мс, 2-мс), які діють з 01.04.2011 р. Цей стандарт установлює зміст і форму фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі балансу (форма № 1-м) і звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму спрощеного фінансового звіту в складі балансу (форма № 1-мс) і звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей. Зміни у П(С)БО 25 зумовлені як попереднім чинним законодавством, так і вимогами ПКУ. Зокрема, встановлено, що спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва можуть складати юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним пунктом 154.6 ПКУ [2]. Згідно з цими критеріями, які є досить складними,

малі підприємства можуть вибирати відповідний формат фінансової звітності.

Таблиця 2

Термінів подання фінансової та основної податкової звітності*

Звітний період	Фінансова звітність (в органи статистики)	Податкова звітність (в ДПС)	Відхилення, дні
I квартал	25.04	10.05	15 днів
I півріччя	25.07	09.08	16 днів
9 місяців	25.10	09.11	16 днів
Звітний рік	09.02	09.02	-

**Побудовано за вимогами ПСБО та МСФЗ [1].*

Однак, як відомо, є і винятки, що необхідно враховувати малим підприємствам. Не складають спрощеного фінансового звіту (форми № 1-мс та № 2-мс) суб'єкти господарювання, які: 1) утворені в період після набрання чинності ПКУ шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення), приватизації та корпоратизації; 2) здійснюють специфічні види діяльності, наприклад, у сфері розваг, визначені в підпункті 14.1.46 ПКУ [2]; виробництво, оптовий продаж, експорт-імпорт підакцизних товарів; виробництво, оптовий та роздрібний продаж пально-мастильних матеріалів; видобування, серійне виробництво та виготовлення дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, зокрема органогенного утворення, що підлягають ліцензуванню; фінансову діяльність та інші види діяльності згідно з КВЕД в Україні.

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-м та № 2-м) не можуть складати довірчі товариства, страхові компанії, банки, ломбарди, інші фінансово-кредитні та небанківські фінансові установи, суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють обмін іноземної валюти, є виробниками та імпортерами підакцизних товарів, а також суб'єкти підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частка

вкладів, що належить юридичним особам-засновникам та учасникам цих суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищує 25 %.

Отже, преференцією щодо складання спрощеного фінансового звіту наділені суб'єкти малого підприємництва - юридичні особи, що відповідають наведеним критеріям, вони мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів та витрат і їм з 01.04.2011 р. до 01.01.2016 р. встановлені «податкові канікули» з податку на прибуток (застосування нульової ставки податку). Означена ставка податку на прибуток логічно обумовлює і посилення контролю за доходами та витратами малих підприємств, оскільки вони подають встановлені форми фінансової звітності, причому такі, які легко перевірити працівникам податкових служб, навіть за умови їх подання тільки один раз на рік - за результатами звітного року.

Такі підприємства в організації обліку та фінансової звітності мають певні особливості. В цьому випадку бухгалтерський облік значно відхиляється від визнаних принципів його ведення. Тобто його майже ігнорують, взявши за основний облік тільки податковий.

Сучасні підходи до регулювання фінансової звітності, які ми виклали, підтверджують те, що національний бухгалтерський облік став «другорядним», надавши перше місце фіскальним правилам, тобто потужно діє, за висловлюванням Жака Рішара, концепція «гібриду»[1].

Висновки. У разі розширення діяльності підприємства і збільшенням його виручки відносно встановлених критеріїв для малого підприємництва може виникнути гостра потреба у організації повної моделі бухгалтерського обліку, повернення до якої спричинить значні витрати. Тому, на наш погляд, вести спрощений бухгалтерський облік необхідно обережно, не відкидаючи хоча б основного принципу - подвійного запису, який історично є фундаментальним у формуванні прозорих та якісних показників кожного з елементів фінансової звітності: активів, капіталу, зобов'язань, доходів та витрат підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ришар Ж.В. Бухгалтерський учёт: теория и практика / Ж.В. Ришар, Я.В. Соколова // Финансы и статистика. – 2000. – №9 – С. 98 - 99.
2. Податковий кодекс України: за станом на 02.12.2010р. / Бухгалтерія. – № 50. – 2010. – С. 109 -128.
3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – К.: КНТ, 2009. – 320 с.
4. Положення бухгалтерського обліку «Податкові різниці»: затв. МФУ 25.01.2011 № 27 [Електронний ресурс]:Иггр://2акоп. гада. gov. ua
5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 №996 – XIV

УДК 657.3 (075)

НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Л.В. Скнар, магістр

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Проведено теоретичний аналіз необхідності запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Досліджено основні переваги переходу на них.

Ключові слова: *облік, фінансова звітність, міжнародні стандарти.*

Актуальність теми. Досягнення стратегічної мети країни – стабільного соціально-економічного зростання в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України, можливе за рахунок збільшення кількості вітчизняних учасників міжнародного фінансового

ринку. Проте вихід українських суб'єктів господарювання на міжнародні фінансові ринки вимагає застосування єдиних стандартів, які б забезпечували відкритість, прозорість і узгодженість показників фінансової звітності. Даний факт є свідченням необхідності проведення теоретичного аналізу щодо доцільності подання фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання застосування міжнародних стандартів національною системою бухгалтерського обліку можна простежити в працях Г.Г. Кірейця, Ф.Ф. Бутинця, В.М. Жука, С.Ф. Голова. Вони займалися теоретичними та методологічними аспектами доведення власних позицій.

Метою статті є аналіз і оцінка необхідності переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, більшість країн світу, в тому числі члени Європейського союзу, складають фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, уніфікованих вимог і правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності різних країн. Так, Міжнародні стандарти фінансової звітності охоплюють коло питань щодо зовнішньої торгівлі, діяльності транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків тощо. Зокрема, є питання інвестування та кредитування, і відповідно, прийняття рішень з цього приводу стосовно конкретних організацій. Таким чином, Міжнародні стандарти фінансової звітності є системою, яка не пов'язана напряму з економікою окремих країн та не має власних традицій. Вони передбачають основний і альтернативний підходи до визнання та оцінювання активів, зобов'язань і капіталу, залишаючи можливість вибору тієї або іншої облікової політики, що використовується в тій чи іншій країні.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу

для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань [4]. Крім того, необхідно зазначити, що Міжнародні стандарти фінансової звітності є одним із елементів підвищення конкурентоспроможності, оскільки ризики суб'єктів господарювання щодо залучення додаткових джерел капіталу скорочуються. При цьому кожен із учасників інвестиційного процесу має доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм при їх виборі.

Сьогодні Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають ефективним інструментом підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка надає можливість об'єктивно розкривати і віддзеркалювати наявні фінансові ризики у суб'єктів звітування, а також порівнювати результати їхньої діяльності з метою забезпечення адекватного оцінювання їхнього потенціалу та прийняття відповідних управлінських рішень.

Проаналізувавши вище зазначене, необхідно конкретизувати, що перехід України на Міжнародні стандарти фінансової звітності надає низку переваг, серед яких [2]:

1) Забезпечення припливу іноземних інвестицій в економіку України. Якщо інвестору, та об'єкту інвестування не буде потрібно витратити часу, зусиль та коштів на підготовку звітності за МСФЗ на додачу до звітності за П(С)БО, то це сприятиме додатковому припливу іноземних інвестицій в економіку України.

2) Підвищення прозорості українських компаній. Вимога розкривати реального власника(-ів), що міститься в МСБО 1 «Подання фінансових звітів» та МСБО 24 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» буде сприяти підвищенню рівня довіри до українських контрагентів, що сприятиме розширенню експортних можливостей.

3) Зниження безробіття. Розширення експортних можливостей буде знижувати рівень безробіття і сприятиме розширенню внутрішнього споживання.

4) Поліпшення якості статистичної інформації і можливості її зіставлення з іншими країнами. Можливість опиратися при розрахунку інвестиційних проектів на достовірнішу інформацію покращить планування, а відтак і реалізацію інвестиційних проектів, що сприятиме додатковому припливу як внутрішніх так і зовнішніх інвестицій в економіку України.

5) Сприяння виходу на міжнародні ринки капіталу, що уможлиблює:

а) зростання ринкової капіталізації шляхом збільшення попиту на акції українських емітентів. Так, для того, щоб вийти на Лондонську фондову біржу компанія повинна мати необхідний пакет звітності за МСФЗ за останні 5 років;

б) зниження ціни залученого капіталу, через те що аудит звітності за МСФЗ дешевший за аудит та трансформацію з П(С)БО. Відповідно, це надає підприємству можливість знизити витрати і таким чином підвищити конкурентоспроможність.

б) Зниженні транзакційних витрат:

а) застосування МСФЗ дозволяє оперативніше забезпечити менеджерів надійною інформацією, що зміцнює систему корпоративного управління, а отже, і довіру до менеджменту.

б) зменшення витрат для підготовки фінансової звітності. Оскільки бухгалтерському відділу підприємства, яке вже надає звітність за МСФЗ, не буде потреби робити трансформацію або вести паралельний облік згідно П(С)БО то це відповідно, надасть підприємству можливість знизити витрати і таким чином підвищити конкурентоспроможність.

Міжнародні стандарти фінансової звітності сприяють формуванню реального інструменту підвищення прозорості й ефективності управління будь-яким підприємством, в тому числі українським.

Висновки. Отже, запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні можна розцінювати як елемент механізму

глобалізації економіки і світових господарських зв'язків, оскільки вони сприяють оперативному та якісному інформуванню зовнішніх інвесторів і зарубіжних партнерів. Крім цього формування міжнародної репутації інноватора і партнера міжнародного рівня сприятиме інвестиційній привабливості і розширить експортні можливості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://www.ufin.com.ua>.
3. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 № 1629-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» від 24.10.2007 № 911-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

УДК 339.7:658.14/.17(047.32)

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ЗАСАДИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

О.В. Станкевич, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. Вивчено сучасну практику складання та подання звітності підприємств в Україні відповідно до МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності) та П(С)БО (Положень бухгалтерського обліку України). Проведено порівняльний аналіз складання фінансової звітності відповідно до вимог міжнародних

та національних стандартів бухгалтерського обліку. Розглянуто шляхи щодо ефективного введення міжнародних засад складання фінансової звітності в Україні.

Ключові слова: фінансова звітність, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Постановка проблеми. Фінансова звітність є структурованим фінансовим відображенням фінансового стану підприємства і операцій, що здійснюються ним. Її метою є надання інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, необхідної широкому колу користувачів для прийняття ними управлінських рішень. Сьогодні існують проблеми інтеграції українських компаній на світовий ринок, одна з яких полягає в недоступності інформації, яка розкривається у фінансовій звітності компаній для іноземних партнерів.

Даний недолік можна вирішити за допомогою впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності. Ця проблема актуальна для України, оскільки Україна прагне стати членом Європейського Союзу, але процес набуття статусу країни-члену Євросоюзу вимагає перегляду всього чинного законодавства, удосконалення системи обліку, звітності. Тому саме застосування єдиних стандартів дозволяє міжнародним фінансовим ринкам об'єктивно оцінити результати діяльності підприємств та забезпечує для зацікавлених сторін та інвесторів відкритість, прозорість фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Метою дослідження статті є необхідність впровадження МСФЗ в практику діяльності українських компаній. Визначено пропозиції щодо подальшого вдосконалення складання фінансової звітності за вимогами міжнародних стандартів.

Значний внесок у дослідження особливостей складання фінансової звітності згідно з МСФЗ в Україні зробили Веріга Г., Пузанова А.І., Левченко В.П., Пархоменко В. О., Зубілевич С. Я., Ф.Ф. Бутинець та ін.

Але вивчення даного питання до сьогодні залишається актуальним та потребує подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Поштовхом до впровадження МСФЗ в Україні стало прийняття Кабінетом Міністрів України "Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів" [1]. Дане впровадження викликане тим, що українські стандарти не відповідали повною мірою потребам сучасних користувачів фінансової звітності – інвесторів, акціонерів, фінансових інститутів та ін. Це пов'язано з тим, що історично українські стандарти формувалися з врахуванням інтересів одного єдиного користувача – держави. Фінансова звітність, складена згідно з МСФЗ, відповідає інтересам ринкової економіки та великому колу користувачів.

Таким чином, МСФЗ сьогодні – це об'єктивна реальність, єдиний підхід до ведення бухгалтерського обліку в усьому світі, що має велике практичне значення для складання фінансової звітності [2, с. 126].

Дослідження показали, що серед підприємств, які сьогодні самостійно складають звітність за МСФЗ, можна визначити спільні підприємства, банківські установи, підприємства з іноземними інвестиціями, а також підприємства, які активно працюють над залученням закордонних інвестицій [3].

Сприяння переходу України на Міжнародні стандарти фінансової звітності пояснюються значними перевагами, серед яких є: підвищення прозорості компаній; забезпечення припливу іноземних інвестицій в економіку України; зниження безробіття, а головне – компанія отримує міжнародну репутацію інноватора і серйозного партнера міжнародного рівня. Таким чином, при переході України на складання фінансової звітності за міжнародними стандартами, ми отримуємо низку переваг, а також вихід на міжнародний ринок.

МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Для більш детального ознайомлення з

МСФЗ було проведено порівняльний аналіз складання та подання фінансової звітності згідно з МСФЗ та П(С)БО, результати якого наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні відмінності між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [5,6,7]

<i>Об'єкт порівняння</i>	<i>Україна</i>	<i>МСФЗ</i>
<i>Визначення бухгалтерської (фінансової) звітності</i>	фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період	фінансова звітність є структурованим представленням фінансового положення і операцій, здійснених компанією
<i>Мета бухгалтерської (фінансової) звітності</i>	прийняття рішень повної, правдивої та не упередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства	уявлення інформації про фінансовий стан, результати діяльності і рух грошових коштів компанії, корисної для широкого кола користувачів при ухваленні економічних рішень
<i>Звітний період і звітна дата</i>	звітним періодом є календарний рік. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду	звітна дата не зафіксована, передбачають можливість вибору організацією звітного періоду
<i>Проміжна звітність</i>	місячна і квартальна звітність є проміжною та складається наростаючим підсумком з початку звітного року	звітний період, тривалість якого менша, ніж повний фінансовий рік, набір скорочених фінансових звітних форм за проміжний період
<i>Допущення майнової відособленості</i>	майно і зобов'язання підприємства існують відособлено від майна і зобов'язань власників цього підприємства	прямо не визначене
<i>Допущення тимчасової визначеності фактів господарської діяльності</i>	факти господарської діяльності організації відносяться до того звітного періоду, в якому вони мали місце, незалежно від фактичного часу вступу або виплати грошових коштів, пов'язаних з цими фактами	
<i>Якісні характеристики</i>	дохідливість, доречність, достовірність, зіставність	зрозумілість, доцільність, надійність і порівнянність
<i>Склад фінансової звітності</i>	баланс підприємства, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал	бухгалтерський баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про зміни капіталу, записка пояснення

Дослідивши основні відмінності між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, можна стверджувати, що міжнародні стандарти не містять умови про жорстку прив'язку

показників звітності до даних бухгалтерського обліку, виводячи порядок відзеркалення конкретних фактів господарської діяльності за рамки регулювання стандартами складання звітності. Крім того, МСФЗ, на відміну від визначення звітностей положення (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) не вказують на наявність встановлених форм звітності.

При формулюванні мети складання фінансової звітності МСФЗ встановлюють пріоритет потреб інвесторів перед іншими групами користувачів фінансової звітності і одночасно виходять з припущення про те, що інформація про фінансовий стан організації, результати її діяльності необхідна широкому колу користувачів і здатна задовольнити їх потреби належним чином.

Мета бухгалтерської звітності, сформульована в П(С)БО, в цілому збігається з формулюванням мети в МСФЗ. Проте українська практика свідчить, що в більшості випадків звітність складається не в цілях задоволення інтересів широкого кола користувачів інформації, необхідній їм для ухвалення економічних рішень, а для формального виконання вимог законодавства в частині порядку складання і представлення звітності.

Ще одна відмінність в цілях складання звітності в П(С)БО та МСФЗ полягає в тому, що для українських користувачів звітності найбільший інтерес представляє інформація про фінансові результати діяльності компанії, а конкретний зміст міжнародних стандартів більшою мірою направлений на формування достовірної інформації про фінансовий стан компанії, чи про її фінансові результати.

Безпосереднім наслідком впровадження МСФЗ для українських компаній стане необхідність вчення МСФЗ бухгалтерами і аудиторами. Україна також зіткнеться з такими проблемами як: трудомісткість і висока вартість потрібного «перекладання»; проблемність переходу на МСФЗ малих та середніх підприємств; недостатність системи збору інформації; збільшення кількості пакетів звітності та ін.

Для уникнення недоліків даного переходу необхідно вжити заходів для покращення введення міжнародних засад складання фінансової звітності.

Погоджуючись із думкою Левченко В. П. програми і тренінги мають бути впроваджені негайно. Необхідно видати деталізоване роз'яснення МСФЗ на українській мові. Особливо ретельно необхідно проаналізувати деякі питання бухгалтерського обліку, такі як контрольна ціна, бартер, зв'язані сторони, інфляційний облік.

МСФЗ ефективно працюватимуть, якщо буде створений необхідний механізм втілення їх в життя. Спочатку має бути незалежний аудит, потім необхідно створити систему контролю [4, с. 34].

Також необхідно застосовувати принципи обліку за МСФЗ у фінансових звітах українських юридичних осіб, що входять до групи компаній, чії акції котируються на біржі. Поступово їх іноземні філії повинні також будуть прийти до цього.

Вищеперелічені дії спростять процедури фінансової звітності і поліпшать ситуацію з системами інформації для управління. Так як МСФЗ використовуються для консолідованої і неконсолідованої звітності зареєстрованих господарських підрозділів, то це створить немало передумов для подальшого їх впровадження в економіку країни. Інакше, бухгалтерам, аудиторам й іншим особам, що мають справу із звітністю, доведеться вивчати два вид фінансового обліку. Проте поширенню МСФЗ на малі компанії повинна передувати розробка спеціальної форми МСФЗ для малого бізнесу.

Висновки та пропозиції. Отже, дослідивши в даній статті основні відмінності між національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, можна зробити висновок про те, що переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. Впровадження саме міжнародних стандартів обліку і звітності в Україні

полегшить співпрацю вітчизняних підприємств з основними торгівельними партнерами. У зв'язку з цим цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також.

Перспективним напрямком реформування національної системи бухгалтерського обліку є встановлення порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за єдиними правилами для всіх суб'єктів, які будуть відповідати вимогам міжнародних стандартів. Але це сприятиме значним труднощами для малих та середніх підприємств, для яких такі глобальні зміни можуть стати проблемними для їх діяльності, оскільки в Україні не поки не створено систему переходу на міжнародні стандарти їхньої звітності. Таким чином, потрібно продовжувати уніфікувати стандарти складання фінансової звітності в Україні та досліджувати дане питання у подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів : Постанова КМУ від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КР981706.html.
2. Пузанова А. І. Особливості складання фінансової звітності за міжнародним та національними стандартами в Україні / А. І. Пузанова // Управління розвитком – №3 (124), - 2012 – С. 126 – 127.
3. МСФЗ та їх роль в економічному житті суспільства [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://www.buh.ru/document.jsp%3FID%3D1107%/>
4. Левченко В.П.Перехід на МСФЗ як елемент стратегії розвитку ринку небанківських послуг // Ефективне регулювання ринку фінансових послуг – шлях до Європейської інтеграції : матер. Міжнар. конф., 8 грудня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dfp.gov.ua>.
5. Кондраков Н.П. Бухгалтерский учет: Учеб. пособие – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2008 г.
6. Міжнародні стандарти фінансової звітності. (МСФЗТМ) 2004 / Фонд

Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2007. – Ч. 1. – 1272 с.; Ч. 2. – 1223 с.

7. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів

вузів спеціальності «Облік і аудит». — Житомир: ЖІТУ, 2000. — 640 с.

УДК 657.2:331.2

**СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА
ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ: СТАН ТА ШЛЯХИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ**

А.П. Латій – студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено сучасний стан обліку та контролю розрахунків за виплатами працівникам на сільськогосподарських підприємствах. Обґрунтовано суттєві аспекти покращення обліку та вдосконалення таких розрахунків.

Актуальність дослідження. Розвиток національної економіки та усі пов'язані з цим процеси мають здійснюватися в інтересах людини, для підвищення якості її життя. Не менш важливим у цьому аспекті є питання пов'язані з зайнятістю населення, оплатою праці, охороною праці, розвитком персоналу тощо. Але найбільш проблематичними є ті які пов'язані з оплатою праці. Недоліки у сфері оплати праці породжують цілу низку проблем у суспільстві: колосальні розміри заборгованості з виплати заробітної плати; велика чисельність безробітних та малозабезпечених, яких держава має брати на утримання; чорний ринок праці, який обслуговує тіньовий сектор економіки; зменшення попиту, що стимулює

розвиток вітчизняного виробництва та ще дуже багато важко вирішуваних питань.

За сучасних умов соціально-економічного розвитку підприємств України істотно зростає актуальність проблеми підвищення рівня заробітної плати та вдосконалення механізму управління оплатою праці [2].

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення сутності організації обліку оплати праці і розробка шляхів покращення розрахунків за виплатами працівникам для поліпшення діяльності як працівників облікового апарату, так і представників контролюючих структур.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання з організації обліку розрахунків з працівниками розглядаються у працях таких вчених: Н. Горицької [4], А. Пилипенка, В. Отенка [5], В. Рожнова [6], Д. Соломченко, Н. Ткаченкота ін. Але жодним з них не наведено чіткої схеми організації праці та її оплати та контролю, відповідно до сучасних змін у законодавстві та умовах господарювання. Тому, нами обрана дана тема для подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік праці та її оплати – це одна з підсистем у загальній системі обліку і контролю. Його головні завдання – забезпечення контролю за дотриманням кількісного складу працівників, використанням робочого часу й додержанням трудової дисципліни; визначення відпрацьованого часу та виробленої продукції, контроль за виконанням норм виробітку, обчислення заробітної плати кожному працівникові, розподіл нарахованої заробітної плати за напрямками витрат; ведення розрахунків з працівниками підприємства стосовно заробітної плати, з бюджетом і органами соціального страхування, забезпечення контролю за витратами фонду оплати праці, складання звітності тощо. Ці основні завдання стосуються системи контролю розрахунків за виплатами працівникам та є найвагомішими, потребують відповідних затрат від підприємства [8].

Формування та функціонування означеної системи можливе за умови дотримання вимог нормативних документів усіх рівнів: від загальнодержавних до внутрішніх положень підприємства.

Необхідно зазначити, що вагомою передумовою ефективного розвитку будь-якого сільськогосподарського підприємства, незалежно від форми власності, є матеріальна зацікавленість у результатах своєї праці робітників. Тому відповідно до Закону України "Про оплату праці" заробітна плата – це винагорода виражена як правило у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець обов'язково виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Відповідно облік та контроль за виплатами на першому рівні покладений на керівництво підприємства, яке обов'язково має сплачувати свої працівникам в установлені строки та в повному обсязі кошти за виконану їм роботу. За цим процесом слідкують органи статистичного контролю, податкового, соціальної служби та інший ряд контролюючих органів в цій сфері діяльності.

Безпосередньо одним з основних напрямів покращення розрахунків за виплатами працівникам та механізму управління оплатою праці є її організація системи оплати праці на підприємстві. Питання організації заробітної плати, визначення її рівня завжди перебувають у центрі уваги як роботодавців, так і найманих працівників та їх об'єднань. Відповідно до чинних на сьогодні законодавчих актів, основою організації оплати праці в Україні є тарифна система, що включає тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні довідники. Суть тарифної системи оплати праці полягає в тому, що роботи розподіляються залежно від їх складності, а працівники – залежно від їх кваліфікації відповідно до розрядів тарифної сітки, що є основою для формування розмірів заробітної плати [3]. Тому контроль за її провадженням повинен бути на високому рівні та ефективним в діяльності.

Головними вимогами до організації заробітної плати на підприємстві та її контролю, які відповідають інтересам як працівника, так і роботодавця, є забезпечення необхідного рівня заробітної плати за максимального зниження її затрат на одиницю продукції та гарантія підвищення оплати праці кожного працівника зі зростання ефективності діяльності підприємства. Також в умовах переходу нашої економіки на ринковий механізм функціонування, важливими завданнями оптимізації високопродуктивної, якісної праці та її гідної оплати є прискорення науково-технічного прогресу, зниження витрат живої праці, механізація трудомістких робіт, поліпшення використання трудових ресурсів, зменшення збитків робочого часу. Цим питанням приділяється велика увага дослідників, вчених та науковців. Адже цей аспект завжди був і є актуальним в наукових дослідженнях, розробках та працях [5].

Можна сказати, що удосконалення оплати праці на підприємстві матиме вищу ефективність за дотримання таких запропонованих принципів:

- відповідність заробітної плати ціні робочої сили;
- залежність заробітної плати від кількості і якості праці та від кінцевих результатів роботи підприємства;
- забезпечення переваг та винагород в оплаті праці тим працівникам, які роблять найбільший трудовий внесок у виробничі результати підприємства;
- удосконалення тарифної системи та нормування праці;
- відповідальність керівників підприємств за порушення законодавства про оплату праці;
- поєднання індивідуальних інтересів з колективними [2].

В основу формування дієвого механізму мотивації праці має бути покладена ринкова теорія заробітної плати. Вдосконалення системи оплати праці можливе за умови залежності величини заробітної плати від результатів діяльності. Такий підхід дасть можливість визначити заробітну

плату як ціну послуг робочої сили, що сплачується за використання найманої праці в процесі надання послуг і створення виробничого продукту.

Тому підводячи підсумки, необхідно вказати, що підвищення ефективності облікового процесу, достовірності інформації про затрати праці по кожній виробничій ділянці, використання робочого часу та його оплати має забезпечити бухгалтерський облік, на який в умовах сьогодення покладено вирішення важливих аспектів виробничо-господарського, аналітичного і контролюючого характеру шляхом стандартизації не лише зовнішніх інформаційних потоків, а й внутрішньої системи збору даних для прийняття економічно зважених управлінських рішень. Це дасть можливість формувати економічно обґрунтовані показники про діяльність як окремого підприємства – виробничої одиниці на макрорівні, так і про діяльність певної галузі на загальнодержавному рівні, що обумовлено розвитком ринкових відносин. Все це вимагає вдосконалення існуючої методики обліку, аналізу та контролю розрахунків з персоналом по оплаті праці на підприємстві в напрямі пристосування до потреб сучасних умов господарювання, оскільки ефективність діяльності щодо використання продуктивних сил багато в цьому залежить від того, наскільки швидко й правильно вони орієнтуються в ринковому середовищі [4].

Висновки. Підсумовуючи досліджуваний матеріал можна сказати, що в організації праці підприємства завжди стоятиме питання, яким чином зацікавити людей, як спонукати їх працювати ефективно, своєчасно і якісно, та продуктивно. Отже, основним напрямом поліпшення кризової ситуації у сфері оплати праці визначено мотивацію праці. Соціальний пакет є мотиваційним інструментом, що інтегрує методи матеріального та нематеріального стимулювання праці. Соціальний пакет має бути максимально універсальним і враховувати індивідуальні потреби працівника. Використання роботодавцями соціального пакета сприяє

формуванню в Україні сучасного, конкурентного ринку праці, підвищенню конкурентоспроможності національної робочої сили.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про оплату праці" від 24.03.1995р. №108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Крищенко К. І. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління оплатою праці. - Україна: аспекти праці. – 2007 – №6 – С.9.
4. Горицька Н. Виплата заробітної плати: строки і відповідальність / Н. Горицька // Заробітна плата. – 2009. – № 3. – С.18–24.
5. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : навч. посібн. / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. – Харків : ХНЕУ, 2002. – С.288.
6. Соломченко Д. Організація обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві / Д. Соломченко // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2011. –№ 1. – С.46–50.

УДК: 336.74:658.11

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

О.С.Томіленко, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Визначено інформаційне застосування звіту в управлінні підприємством. Досліджено структурні зміни у Звіті про рух грошових коштів.

Ключові слова: *Звіт про рух грошових коштів, операційна діяльність, прямий метод, непрямий метод*

Актуальність теми. Звітність підприємств є завершальним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім

зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень. Грошові кошти та їх еквіваленти якнайліквідніші активи які потребують постійного контролю та повного відображення у фінансовій звітності підприємства. Актуальність теми зумовлена тим, що зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації цікавить питання, що ж було основним джерелом надходження грошових коштів – операційна діяльність чи інші надходження, чи спрямовувались грошові надходження на розширення виробництва чи погашення боргів, чи вмiє підприємство належно управляти власними коштами тощо. Відповідь на ці запитання, які допомагають достовiрно оцiнити фiнансовий стан підприємства, його спроможність генерувати позитивні грошові потоки, наводять у Звіті про рух грошових коштів.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження змін у Звіті про рух грошових коштів та їх вплив на діяльність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування, аналізу, аудиту та прогнозування фінансової звітності присвячені дослідження вітчизняних вчених, таких як Ф.Ф.Бутинець, Ю.А.Верига, С.В.Голов, М.Я.Дем'яненко, М.В.Корягін, Г.Г.Кірейцев, П.О.Куцик, В.К. Савчук, В.В.Сопко, В.Д.Слободян, Б.Ф.Усач, В.О.Шевчук, П.Я.Хомин, Л.В.Чижевська, О.М.Чабанюк та інших вчених.

Крім того, проблеми звітності, процедури її складання та аналізу в умовах ринкової економіки досить повно висвітлені в працях вчених країн близького і далекого зарубіжжя – П.С.Безруких, Л.Бернстайна,

О.В.Єфімової, В.В.Ковальова, Н. П. Кондракова, Т.Карліна, Д.Колдуела,

Б.Нідлза, Ж.Рішара, Я.В.Соколова, Е.С.Хендріксена, А.Д.Шеремета та інших.

Цей перелік праць можна продовжувати. Майже у всіх підручниках та посібниках, що стосуються проблем бухгалтерського обліку та

фінансової звітності, так чи інакше є розділи, які розкривають обліково-аналітичні питання руху капіталу суб'єктів господарювання. Усі наукові напрацювання у цьому напрямі ніби взаємодоповнюються, але залишають місце для подальшого вивчення проблеми.

Виклад основного матеріалу. Грошові кошти є одним із видів ресурсів, за допомогою яких здійснюються зв'язки підприємства з юридичними і фізичними особами. Без цього ресурсу неможливий обмін продукцією, роботами чи послугами між покупцями та продавцями. Грошові потоки можуть визначати ефективність роботи підприємства, тому перед ним виникає завдання – визначити операції та види діяльності, які позитивно чи негативно вплинули на грошові потоки. Це завдання вирішується шляхом складання звітної форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів».

Про взаємозв'язок між прибутком (збитком) від звичайної діяльності й грошовими коштами та іншими їх перетвореннями надає інформацію Звіт про рух грошових коштів. Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і видавання грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді [4].

Встановлення змісту і форми звіту про рух грошових коштів та загальних вимог до розкриття його статей наведено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» [1].

Ряд авторів [2] розкривають методи та деталізують порядок складання Звіту про рух грошових коштів, описують розкриття інформації про рух грошових коштів у Примітках до фінансової звітності. В.Г. Швець [7], аналізуючи Звіт про рух грошових коштів, зробив спробу схематично зобразити надходження і видавання грошових коштів у операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності, крім того, розглянув методи трансформації звіту про фінансові результати для отримання інформації про рух грошових коштів. Характеристику окремих статей звіту про рух

грошових коштів за видами діяльності подано також у навчальному посібнику В.В. Сопко [6].

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у грошових коштах за звітний період [1].

Звіт містить дані про рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та надзвичайних подій.

Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Інвестиційна діяльність – це діяльність підприємства, пов'язана з придбанням тих необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Фінансова діяльність – діяльність підприємства, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу [3].

В Україні Звіт про рух грошових коштів є порівняно новою формою звітності, його запроваджено з 2000 р. з переходом до ведення обліку згідно з міжнародними стандартами. Складання Звіту було регламентовано Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», яке було затверджено одним із перших у 1999 р.

Відповідно до П(С)БО 4:

1. Підприємство розгорнуто наводить суми надходжень та видатків, що виникають в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

2. Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції містить суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми слід наводити окремо у складі відповідних видів діяльності.

3. Рух грошових коштів визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку у результаті операційної діяльності [5].

Слід відзначити, що за Міжнародними стандартами фінансової звітності передбачено можливість складання Звіту про рух грошових коштів одним із двох методів: прямим чи непрямим. Аналіз цих методів дає змогу визначити їх переваги та недоліки. Непрямий метод має переваги для аналізу показників діяльності підприємства, оскільки розкриває взаємозв'язок отриманого прибутку зі зміною активів. Недоліком цього методу є відсутність даних щодо реального надходження та витрачання грошових коштів у розрізі операційної діяльності і відповідно щодо безпосередньо грошових потоків. Крім того, цей метод був досить незрозумілим і складним для вітчизняних бухгалтерів, тому не всі вони за попередні роки навчилися заповнювати Звіт про рух грошових коштів у повній відповідності до правил його складання.

Прямий метод складання Звіту про рух грошових коштів є більш наочним, дає можливість чітко виділити відповідні напрями надходження й витрачання грошей, простежити рух грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві [3].

Наказом Міністерства фінансів України № 382 затверджено зміни до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» [5]. Нова редакція звіту, на відміну від попередньої, передбачає застосування прямого методу визначення показників руху грошових коштів у результаті операційної діяльності.

Зазначимо, щодо змін П(С)БО 4 перший розділ ф. № 3 заповнювали непрямим методом (за винятком статей «Сплачені відсотки» (ряд. 130) та «Сплачені податки на прибуток» (ряд. 140). Його механізм полягав у поетапному коригуванні прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування на ряд показників. Отже, перший розділ відображав не напрями руху грошових коштів та їх еквівалентів, а причини зміни їх залишку та перетворення на різні форми активів.

Сьогодні ж розділ I, так само, як і розділи II та III, заповнюються прямим методом.

Нова форма Звіту дає змогу більшою мірою оцінити та проаналізувати рух грошових потоків на підприємстві, зробити аналіз чистого грошового потоку і визначити його структуру. За даними Звіту про рух грошових коштів, складеного прямим методом, можна зробити певні висновки щодо спрямування грошових потоків на підприємстві.

Крім того, змінена форма є більш доступною для сприйняття та заповнення. Висловлювалося застереження, що прямий метод потребуватиме збору даних щодо руху грошових коштів протягом усього року, внаслідок чого буде досить трудомістким. Проте згідно із затвердженою новою формою Звіту застосування прямого методу складання Звіту про рух грошових коштів, що ґрунтується на безпосередньому використанні даних із реєстрів бухгалтерського обліку, а саме журналів, відомостей та Головної книги, є досить зручним і наочним.

Структурно звіт складається із трьох розділів:

- I. Рух коштів у результаті операційної діяльності (рядки 010 – 170).
- II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності (рядки 180 – 300).
- III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності (рядки 310 – 390).

У кожному з трьох розділів в окремих рядках (р. 160, 290, 380) вказують чистий рух коштів від надзвичайних подій за видами діяльності, а в р. 170, 300 і 390 – чистий рух грошових коштів за кожним видом діяльності.

У змінах до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» наведено новий склад статей розділу I «Рух коштів у результаті операційної діяльності». Умовно можна поділити перший розділ на три частини – надходження грошових коштів від операційної діяльності (ряд. 010-080), витрачання грошових коштів у межах операційної діяльності (ряд. 090-145) та рух грошових коштів від надзвичайних подій (ряд. 160).

Таким чином, саме за допомогою прямого методу складання розділу I Звіту про рух грошових коштів деталізуються статті за видами

фінансування, що є дуже зручним та відображаються реальні потоки грошових коштів від операційної діяльності на підприємстві, що дає змогу визначити структуру та спрямованість грошових потоків.

Висновок. Отже, Звіт про рух грошових коштів розкриває вплив різних операцій на грошові потоки. Нова редакція Звіту про рух грошових коштів надає користувачам фінансової звітності більш повну та суттєву інформацію

про рух грошових потоків. За допомогою прямого методу в I розділі звіту є можливість чітко виділити відповідні напрями надходження й витрачання грошей, простежити рух грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві. Цей метод є більш простим та наочним у використанні. Інформацію у звіті подають за показниками, що дають основу для прийняття управлінських рішень, оскільки зміст статей чітко відображає формат інформаційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2006.
2. Бухгалтерський облік в двох частинах: електронні ресурси ВНТУ / П.В.Чалюк, Л.Я. Швейкіна, Л.В.Чаплигіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://posibnyku.vntu>.
3. Верига Ю. А. Бухгалтерська фінансова звітність підприємства: Навчальний посібник / Ю.А.Верига, А.М.Волошин. – К. : ВД «Комп'ютерпрес», 2008.
4. Лень В. С. Звітність підприємства: Підручник / В.С.Лень, В.В.Гливенко. – К. : Каравела, 2010.
5. П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів», березень 1999 р. // Відомості Міністерства Фінансів України – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів) : Навчальний посібник / В. В. Сопко. — К. : ЦУЛ, 2006.
7. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / В.Г.Швець. — К. : Знання, 2008.

УДК: 006.32:657(477)

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ІЗ НАЦІОНАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ
ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**

Федоровська А.А., студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

У статті виявлено позитивні та негативні тенденції розвитку національної системи бухгалтерського обліку з урахуванням вимог міжнародного співтовариства.

***Ключові слова:** облік, гармонізація, фінансова звітність, стандарти бухгалтерського обліку.*

Актуальність теми. Незважаючи на те, що всі національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), вони не тотожні. Внесення змін до чинних міжнародних стандартів Радою з МСБО у грудні 2003 року значно поглибили існуючі розбіжності. На сучасному етапі вирішення проблеми уніфікації української системи з міжнародною системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності у процесі роботи укладачів і користувачів фінансових звітів у світовій практиці залишається актуальним. При сучасному зростанні ділової міжнародної активності й обсягів іноземних інвестицій проблема порівняння бухгалтерських стандартів набуває великого значення. Незважаючи на те, що всі національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України П(С)БО значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), вони не тотожні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблеми гармонізації обліку та складанню звітності за міжнародними стандартами приділяють велику увагу вітчизняні вчені та практики: Ф. Бутинець, С. Голов, О. Губачова, В. Костюченко, Ю. Кузьмінський та інші. Серед найбільш відомих зарубіжних дослідників слід назвати Р. Антоні, Дж. Блейка, Я. Соколова. Однак ряд важливих питань методології й організації бухгалтерського обліку залишається дотепер не вирішеними та потребують подальшого вдосконалення.

Метою статті є проведення порівняльної характеристики міжнародних стандартів бухгалтерського обліку за національними стандартами, а також обґрунтування доцільності користування МСБО в Україні.

Виклад основного матеріалу. Упродовж 1999 – 2004 років відбулися суттєві зміни в системі бухгалтерського обліку в Україні в напрямку її гармонізації з міжнародними стандартами. Проте застосування МСБО є не метою реформування бухгалтерського обліку, а інструментом забезпечення потреб користувачів у якісній інформації, що дає правдиву картину фінансового стану й результатів діяльності суб'єкта господарювання. Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні можна охарактеризувати як симбіоз:

- адміністративних та ринкових концепцій;
- національних і міжнародних стандартів;
- юридичної та економічної моделі [1].

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" [2] П(С)БО – це нормативно-правовий акт, що визначає принципи й методи ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам. У національних П(С)БО дотримано вимоги МСБО з урахуванням економічних, правових, податкових особливостей та традицій нашої держави. П(С)БО охоплюють усі чинні МСБО (крім стандартів, які

стосуються звітності банків і пенсійних фондів), але не копіюють їх [3]. Деякі національні стандарти об'єднують положення кількох МСБО, а в деяких випадках передбачаються національні стандарти, які не мають аналогічного міжнародного стандарту. Але всі національні стандарти базуються на МСБО та не суперечать їм.

Між національними та міжнародними стандартами обліку існує такий зв'язок: при розробці міжнародних аналізуються національні стандарти, вивчається практика ведення обліку того чи іншого об'єкта і тільки після цього формуються рекомендації міжнародного характеру. Хоча стандарти в різних країнах мають різні назви їх структура й призначення в цілому однакові [4]. Із введенням нових міжнародних стандартів і внесенням істотних змін у чинні стандарти розбіжності між національними й міжнародними стандартами будуть поглиблюватися. Така перспектива є цілком реальною, враховуючи програму Ради міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Звідси виникає проблема внесення відповідних змін у національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в міру видання нових або заміни існуючих міжнародних стандартів. Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою визначення сфери прямого застосування МСБО й установлення різних вимог щодо обсягу розкриття інформації у фінансовій звітності для різних груп підприємств, зокрема з урахуванням їх участі в операціях на ринках капіталу, обсягів діяльності.

Впровадження принципів і методів МСБО за допомогою П(С)БО доводить, що МСБО – це не тільки методи й підходи до обліку й звітності, але й деякою мірою відбиток ідеології й демократичності суспільства, здатності його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин [5]. Як свідчить практика, МСБО в Україні застосовують підприємства, чії інвестори зацікавлені в їх складанні, а також компанії, що бажають одержати кредит у банках, які вимагають звітність за МСБО, або вийти на міжнародні фондові ринки. Однак бухгалтерів, що добре знають

міжнародні стандарти, небагато, тому підприємства змушені навчати співробітників за свій рахунок або залучати консультантів. Таким чином, підготовка кваліфікованих фахівців з МСБО сьогодні є одним із актуальних напрямків реформи системи обліку й звітності в Україні.

Отже, переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами дійсно є, і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСБО можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки й світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядокформування звітності згідно з МСБО, роблять її адекватнішою й здатною відобразити справжній майновий і діловий стан організації. У зв'язку із цим цінність МСБО важлива не тільки для іноземних інвесторів, але й для національних інвесторів.

Висновки. Сьогодні міжнародні стандарти не тільки узагальнюють накопичений досвід різних країн, але й активно впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Ці причини вплинули

на вибір МСБО як орієнтира для реформування системи бухгалтерського обліку й звітності України. У зв'язку з тим, що МСБО постійно змінюються, спостерігається збільшення розбіжностей між ними та П(С)БО, а оскільки відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" П(С)БО не суперечать міжнародним стандартам, слід очікувати внесення відповідних змін в існуючі, а також створення нових стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голов С. Бухгалтерський облік: спогади про майбутнє / С. Голов // Бухгалтерія. – 2005. – № 29. – С. 10 – 18.
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-Х1У // Урядовий кур'єр. – 1999.

3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах / Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир: Рута, 2003. – 544 с.

4. Чайка В. Сравнительная характеристика мировых моделей бухгалтерского учета и финансовой отчетности / В. Чайка // Бухгалтерский учет и аудит. – 2005. – № 3. – С. 49 – 54.

5. Голов С. Международные стандарты финансовой отчетности: современное состояние и применение / С. Голов // Бухгалтерский учет и аудит. – 2005. – № 8 – 9. – С. 88 – 100.

УДК 658.14/.17(047.32)

ДОСТОВІРНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Філатова О. А., студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто корисність публікації достовірної фінансової звітності та розкриття інформації, яку вона повинна містити.

***Ключові слова:** фінансова звітність, достовірність, інформація, управління, підприємство, облік.*

Актуальність теми. Ефективність управління економікою залежить передусім від якості одержаної інформації, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність складних за своєю структурою об'єктів, зокрема сучасних підприємств. В цьому зв'язку зростає роль бухгалтерського обліку та звітності всіх підприємств, незалежно від форм власності і виду діяльності. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна інформація за всіма господарськими процесами та операціями, їх характером і обсягом про наявність

матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, про їх використання, про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами та фінансові результати діяльності. Дані бухгалтерського обліку дозволяють дати таку комплексну оцінку діяльності підприємства і організації. Джерелом такої інформації є фінансова звітність. Питання звітності, а особливо, вимоги щодо розкриття інформації, яку вона повинна містити, в якому напрямі розкривати діяльність суб'єкта господарювання сьогодні, є дискусійними та потребують подальшого дослідження. Важливе значення має питання достовірності фінансової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової звітності та достовірність фінансової інформації було об'єктом дослідження багатьох вчених, серед яких І. В. Жиглей, Л. В. Чижевська, Ф. Ф. Бутинець, О. М. Коробко та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питання надання достовірної фінансової звітності та повноти інформації, яку вона повинна містити, визначення корисності подання достовірної інформації у звітності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» всі підприємства з початку діяльності до моменту ліквідації повинні вести бухгалтерський облік. Заключним етапом бухгалтерського обліку є складання звітності. В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено наступне визначення: «Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка дає інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період» [2]. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [1].

Підприємство з гарними показниками звітності завжди знаходиться у більш сприятливих конкурентних умовах. Воно має доступ до більш дешевих кредитних ресурсів для того, щоб профінансувати нові інвестиційні проекти, довіру серед постачальників, може розраховувати на додаткові знижки і залучати кращий персонал на ринку праці. Тобто, у бізнесі, як і в житті, оточуюче середовище завжди підтримує кращих.

Кожне підприємство в процесі свого функціонування має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. У свою чергу, управління виступає творчим процесом керівника, що ґрунтується на виважених рішеннях, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві. Дані, що є основою прийняття рішень, представляються у формі фінансових звітів відповідних звітних періодів. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем. Для прийняття правильних управлінських рішень на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Досліджуючи проблеми звітності в Україні Л.В. Чижевська наголошує на тому, що «суб'єктові, який приймає рішення, потрібна не будь-яка інформація, а лише повна, достовірна та своєчасна» [4, с. 196]. Як наслідок, процес підготовки і складання фінансових звітів повинен бути організований відповідно до законодавства та забезпечувати користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності і фінансовий стан підприємства. Фінансова звітність забезпечує повною мірою потреби, пов'язані з інформацією про суб'єкт господарювання, зовнішніх користувачів. Недостовірна інформація про фінансовий стан та результати діяльності суб'єктів господарювання унеможливорює прийняття обґрунтованих та адекватних рішень, що, в підсумку, неминуче призводить до економічних

втрата та введення в оману не тільки власників та інвесторів, а й державу та суспільство в цілому.

Якщо проаналізувати значення і важливість фінансової звітності в Україні, то на жаль висновок буде доволі жалісний.

За ознакою обов'язкової фінансової звітності всі українські підприємства можна поділити на такі групи:

- підприємства, які взагалі не складають і не подають фінансову звітність (15% усіх зареєстрованих підприємств);

- підприємства, які складають і подають фінансову звітність доволі низької якості, непідтверджену незалежними аудиторськими висновками (65% усіх зареєстрованих підприємств);

- підприємства, які складають і подають фінансову звітність підтверджену незалежними аудиторськими висновками (10% усіх зареєстрованих підприємств);

- підприємства, які складають і подають фінансову звітність, як підтверджену, так і не підтверджену незалежними аудиторськими висновками, і яка достовірно відображає фінансовий стан підприємства і його результати за звітний період (10% усіх зареєстрованих підприємств).

Бухгалтерську фінансову звітність можна назвати ланкою зв'язку між підприємством і зовнішнім середовищем, що покликана адекватно розкривати ті процеси, що відбуваються на підприємстві, з одного боку, та задовольняти інформаційні потреби користувачів, з іншого.

Проте, все ще доволі значна частина українського бізнесу знаходиться в тіні, тобто за межами офіційного бухгалтерського обліку. Як наслідок, обов'язкова фінансова звітність таких компаній не може нести в собі економічного змісту ні для їх власників, ні для менеджменту, ні для зовнішніх зацікавлених сторін.

Підвищення значення і статусу фінансової звітності та покращення її якості неможливо досягти лише законодавчим впливом чи фіскальними санкціями. Ініціатива повинна надходити із середини, лише від самого

підприємця через економічні причини. За умов вільного підприємництва існує єдиний, але всемогутній двигун прогресу — конкуренція. Тільки тоді, коли бізнес використовує всі інші можливості для отримання конкурентної переваги на ринку споживання, праці і капіталу, він буде змушений звернути увагу на оптимізацію власної структури, легалізацію власних операцій, власну прозорість в очах інвесторів і суспільства в цілому. Першим кроком для досягнення цієї мети є створення інформаційної системи, яка дозволила б відтворювати достовірну фінансову звітність.

Публікація достовірного фінансового звіту є корисною для суб'єкта господарювання, оскільки сприяє посиленню позиції підприємства на ринку, покращення його зв'язків з оточенням (підвищенню соціального рейтингу та іміджу, отримання репутації чесного підприємства), збільшенню рівня довіри з боку інвесторів, зниженню плинності кадрів і залученню інтелектуальних ресурсів, що в кінцевому підсумку призводить до удосконалення управління на підприємстві та підвищення стійкості бізнесу [3, с.89].

Висновки. Достовірна звітність дає вірне і повне уявлення про майновий та фінансовий стан установи, а також результати її діяльності. Для досягнення максимального ефекту від своєї діяльності необхідне ефективне управління підприємством, яке неможливе без виважених рішень, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві, тому, дуже важливо, щоб ці дані відповідали певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Недостовірна інформація про фінансовий стан та результати діяльності суб'єктів господарювання унеможливує прийняття обґрунтованих та адекватних рішень, що неминуче призводить до економічних втрат. Публікація достовірного фінансового звіту є корисною для суб'єкта господарювання, оскільки в кінцевому підсумку призводить до удосконалення управління на підприємстві та підвищення стійкості

бізнесу. Підвищення значення і статусу фінансової звітності підприємства неможливо досягти лише законодавчим впливом чи фіскальними санкціями. Ініціатива повинна надходити із середини, від самого підприємця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерством фінансів України від 31 березня 1999 р. №87.
3. Жиглей І. В. Суспільство як основний користувач бухгалтерської інформації: досвід США /І. В. Жиглей//Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. / Серія: бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 1 (10). / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. - Житомир: ЖДТУ, 2008. - 376 с.
4. Чижевська Л.В. Актуальні аспекти організації складання та подання фінансової звітності /Л. В. Чижевська// Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2003. - № 1 (23). - С. 195-199.

УДК 658.11:657

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Г.М. Кіндзер, магістр

Науковий керівник: Лесік І.М., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проведено порівняльний аналіз обліку результатів діяльності за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку. Обґрунтовано доцільність використання МСБО в Україні.

Ключові слова: дохід, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО).

Актуальність теми. Економіка кожної країни має індивідуальні характеристики, що призводять до розбіжностей у обліку та звітності. В той же час розширення міжнародних зв'язків, створення міжнародних компаній зумовлюють необхідність впровадження єдиних правил і процедур ведення фінансового обліку і складання фінансової звітності.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також деякі інші підприємства, визначені відповідним переліком Кабінету Міністрів України, зобов'язані складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Усі інші суб'єкти господарювання, відповідно до цього Закону України, самостійно зможуть приймати рішення щодо доцільності застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності. Незважаючи на те, що всі національні Положення (стандарт) бухгалтерського обліку України були розроблені на основі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, вони не є тотожними, так як між ними існують деякі розбіжності, обумовлені специфікою вітчизняної економіки. Тому актуальним на даний час є гармонізація вітчизняних та міжнародних стандартів, зокрема й тих, що стосуються обліку фінансових результатів діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми гармонізації фінансової звітності до МСФЗ присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених. Теоретичні положення і практичні аспекти порядку формування та обліку фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах розглядали у своїх наукових працях такі науковці як А. А. Алексєєва, Ф. Ф. Бутинець, М. П. Войнаренко,

О. М. Губачова, І. В. Житна, В. В. Жук, О. В. Олійник, Д. О. Панков, В. М. Пархоменко, Г. Н. Семенов, Я. В. Соколов та інші.

Метою написання статті є визначення та обґрунтування методологічних засад обліку фінансових результатів діяльності підприємств за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку, а також проведення їх порівняльної характеристики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування системи національних стандартів бухгалтерського обліку для використання підприємствами аграрного сектору економіки всіх форм власності є досить складним та багатограним. Він потребує наукових підходів, теоретичного обґрунтування та можливості практичного застосування.

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» задекларовано, що Положення (стандарти) бухгалтерського обліку безпосередньо ґрунтуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку - «не суперечать міжнародним стандартам» [4]. Відповідно до цього, майже кожному П(С)БО відповідає певне МСБО та МСФЗ. Так, загальні правила формування оцінки і визнання в бухгалтерському обліку інформації про доходи та фінансові результати діяльності, а також порядок і розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 15 «Дохід», якому відповідає МСБО 18 «Дохід» та включає елементи МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу».

Методологічні підходи щодо фінансових результатів у вітчизняній практиці передбачено П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» та складання затвердженої форми Звіту про фінансові результати, а у міжнародній – МСБО 1 «Подання фінансових звітів». Відповідно до цього стандарту визначено складання Звіту про прибутки і збитки.

Розглядаючи методику формування статей Звіту про фінансові результати слід відмітити, що є певна низька розбіжностей між положеннями національних та міжнародних стандартів. Підприємствами України виручка від продажу товарів, продукції, робіт, послуг формується за рахунок надходжень, які пов'язані з виконанням робіт і наданням послуг. Ці надходження є доходами від звичайних видів діяльності. Хоча, наприклад в США, чистий обсяг продажів розраховується чистим додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок. Ще однією розбіжністю між звітами є статті інші доходи та витрати. В обліку зарубіжних країни вони називаються «випадкові прибутки/збитки». Сумування доходів і витрат (прибутків і збитків) до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) утворює показник «Прибуток до оподаткування» [1].

При веденні обліку існує багато класифікаційних ознак щодо фінансових результатів [5].

1. Відповідно до кінцевого результату діяльності виділяють позитивний фінансовий результат (прибуток) та негативний фінансовий результат (збиток).

2. Згідно видів діяльності зазначають фінансовий результат від звичайної діяльності (операційної, неопераційної) та надзвичайних подій.

3. Залежно від характеру оподаткування виділяють оподатковану та неоподатковану його частину.

4. За періодом формування виділяють прибуток (збиток) попереднього періоду та прибуток (збиток) звітного періоду.

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо обліку доходів підприємств, організацій згруповано і представлено у таблиці 1.

**Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів
бухгалтерського обліку щодо обліку доходів підприємства***

Вітчизняна практика		Міжнародна практика	
Назва	Номер	Назва	Номер
«Дохід»	П(С)БО 15	«Дохід»	МСБО 18
«Звіт про фінансові результати»	П(С)БО 3	Подання фінансових звітів	МСБО 1
		«Будівельні контракти»	МСБО 11
		«Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу»	МСБО 20

* Розроблено за даними [1].

У зарубіжній практиці облік доходів та витрат ведеться на тимчасових номінальних рахунках, на яких накопичуються суми по кожному виду доходів і витрат [1]. Порядок відображення доходів підприємства на рахунках бухгалтерського обліку залежить від методу обліку: або за касовим, або за методом нарахування. Так, наприклад, якщо доходи обліковуються за першим методом, то сума виручки від реалізації продукції (товарів), послуг буде відображатися бухгалтерським записом:

Дебет рахунка «Грошові кошти»

Кредит рахунка «Дохід від реалізації».

Порівнюючи національні та міжнародні стандарти, слід зазначити, що П(С)БО 15 не містить трактування категорії «Дохід», оскільки визначення даному поняттю дається у іншому національному стандарті – П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» [3]. Відповідно до п. 7 МСБО 18 «Дохід», дохід – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [2]. Визначення доходу, яке зазначено у П(С)БО 3, досить є схожим, хоча й подане у дещо іншій редакції. Крім того, по суті не відрізняються також критерії щодо визнання

та оцінки доходу (як від реалізації продукції (товарів), так і від надання послуг), методів оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг.

У зарубіжній обліковій практиці в основу визначення фінансового результату діяльності підприємства покладений метод «витрати – випуск». За цим методом фінансовий результат визначається шляхом співставлення суми понесених витрат з сумою отриманих доходів. Для обліку і узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства використовується рахунок «Зведений рахунок фінансових результатів» [1].

У МСБО 18 зазначені певні поняття, які були перейняті у вітчизняну практику, проте сутність їх в повному обсязі не розкрита у П(С)БО. Так, наприклад, відповідно до п. 10 МСБО 18 «Дохід», при обліку сумадоходу повинна оцінюватися за справедливою вартістю отриманої компенсації або компенсації, яка має бути отримана з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки чи знижки з обсягу, що надаються суб'єктом господарювання. У разі відстрочки надходження грошових коштів або їх еквівалентів, справедлива вартість компенсації може бути нижчою ніж номінальна сума грошових коштів, яка була чи буде отримана [2].

Висновки. Між національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України та Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку існує певна узгодженість, хоча вони не є тотожними. За результатами проведеного аналізу методологічних аспектів обліку результатів діяльності (зокрема, визнання та відображення доходів), згідно національних та міжнародних стандартів не виявлено суттєвих відмінностей у підходах до їх оцінки та обліку. Можливими шляхами розв'язання проблем, які виникають при дослідженні змісту П(С)БО є:

– підвищення кваліфікації бухгалтерів відповідно до змін у системі бухгалтерського обліку у зв'язку з її трансформацією;

– розвиток П(С)БО та удосконалення податкового законодавства з метою ліквідації неузгодженості, що створює труднощі та ускладнення щодо ведення бухгалтерського обліку;

– проведення постійних досліджень з метою оперативного усунення розбіжностей що існують між МСБО та П(С)БО – доопрацювання існуючих П(С)БО та розробка нових, які б відповідали потребами економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі : практ. посіб. / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. — К.: Лібра, 2001. — 840 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід» : МФУ № 290 від 29.11.1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.19996 р. № 996-XIV // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / В. В. Сопко. — К.: КНЕУ, 2000. — 560 с.

УДК 336.226.32

ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ

Ю. Д. Хлинова, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано особливості оподаткування та подання сільськогосподарськими підприємствами податкового звіту з фіксованого сільськогосподарського податку.

Ключові слова: *податкова звітність, фіксований сільськогосподарський податок, податки.*

Актуальність дослідження. Обов'язком сільськогосподарських підприємств, як платників податків, є складання податкової звітності та подання її контролюючим органам Державної податкової служби. З прийняттям Податкового кодексу України відбулися певні зміни в порядку адміністрування податків та зборів, а також у формах податкової звітності сільськогосподарських підприємств, тому наразі дана тема дослідження є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів оподаткування сільськогосподарських підприємств та формування податкової звітності висвітлено в працях Ф. Ф. Бутинця, О.О. Василик, П. М. Гарасим, М. Я. Дем'яненко, А. Г. Загороднього, Л.М. Кіндрацької, П. А. Лайко, В. М. Сенік, А. М. Соколовської, В. В. Сопка, М. Г. Чумаченка та інших. Не зменшуючи важливість та цінність одержаних науковцями результатів, необхідно звернути увагу на дослідження проблематики податкової звітності в інформаційній системі підприємства, контролі та аналізі податкової звітності як підґрунтя фінансово-економічних рішень в умовах розвитку ринкових відносин.

Метою цієї статті є дослідити особливості подання податкової звітності з фіксованого сільськогосподарського податку аграрними підприємствами враховуючи нововведення Податкового кодексу України.

Виклад основного матеріалу. Платники фіксованого сільськогосподарського податку (сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва дорівнює або перевищує 75 відсотків) самостійно обчислюють суму податку щороку

станом на 1 січня і не пізніше 1 лютого поточного року подають відповідному органу державної податкової служби за місцезнаходженням платника податку та місцем розташування земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік [1].

Податкова декларація – це документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання. Форма податкової декларації з фіксованого сільськогосподарського податку затверджена наказом Державної податкової адміністрації України «Про затвердження форми Податкової декларації з фіксованого сільськогосподарського податку» № 1016 від 24.12.2010 р. [2]. Вона повинна мати такі обов'язкові реквізити:

- тип документа (звітний, уточнюючий, звітний новий);
- звітний (податковий) період, за який подається податкова декларація;
- звітний (податковий) період, що уточнюється (для уточнюючого розрахунку);
- повне найменування (прізвище, ім'я, по батькові) платника податків згідно з реєстраційними документами;
- код платника податків згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України або податковий номер;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта;
- місцезнаходження (місце проживання) платника податків;
- найменування органу державної податкової служби, до якого подається звітність;
- дата подання звіту;
- ініціали, прізвища та реєстраційні номери облікових карток посадових осіб платника податків;

– підписи платника податку — фізичної особи та/або посадових осіб платника податку, засвідчені печаткою платника податку [1].

Обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку. Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), проведена за станом на 1 липня 1995 року [3]. Базовим податковим періодом для фіксованого сільськогосподарського податку є календарний рік.

Розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду для сільськогосподарських товаровиробників залежить від категорії земель, їх розташування та становить для більшості підприємств:

- для ріллі, сіножатей і пасовищ - 0,15 %;
- для багаторічних насаджень - 0,09 %.

Сільськогосподарські товаровиробники для набуття і підтвердження статусу платника податку подають до 1 лютого поточного року:

- 1) загальну податкову декларацію з податку на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з яких справляється податок;
- 2) звітну податкову декларацію з податку на поточний рік окремо щодо кожної земельної ділянки;
- 3) розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва;
- 4) відомості (довідку) про наявність земельних ділянок.

Крім цього, необхідно подати:

- довідки із сільських рад про площу земель у користуванні;
- витяги із форми №6-зем «Звіту про наявність земель та розподіл їх за власниками, землекористувачами, угіддями та видами економічної діяльності» (довідки Держкомзему про кількісну та якісну характеристику земельних угідь);

– витяги з документації із землеустрою про вартість сільськогосподарських угідь.

Основна форма декларації залишилася практично незмінною. Вона передбачає визначення річної суми податку по категоріям земель та розподіл

нарахованої річної суми податку по місяцях. Місячна сума розраховується, як третина від відповідної квартальної суми:

- у I кварталі - 10 % від суми, нарахованої на рік;
- у II кварталі - 10 %;
- у III кварталі - 50 %;
- у IV кварталі - 30 % [1].

Податкова декларація подається за вибором платника податків, в один із таких способів:

- a. особисто платником податків або уповноваженою на це особою;
- b. надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;
- c. засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб.

Платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації до органу державної податкової служби в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису підзвітних осіб у порядку, визначеному законодавством.

Для полегшеного формування податкової звітності з фіксованого сільськогосподарського податку існують спеціалізовані програмні забезпечення. Такі як: програмний комплекс "БЕСТ ЗВІТ ПЛЮС" – універсальна багатофункціональна система організації звітного документообігу між організаціями та державними органами, до яких чинним законодавством України передбачено подання звітності та Програма «Податкова звітність (OPZ)» розроблена Державною

податковою службою (її використання є безкоштовним). Ці програми надають можливості:

- готувати звіти до: податкової інспекції, статистичних органів, пенсійного фонду, фонду соціального страхування, фонду зайнятості населення, комісії з цінних паперів та інших державних органів;
- самостійно проводити камеральну перевірку своєї звітності;
- друкувати свої звіти;
- формувати спеціальні файли із звітністю в електронному вигляді, пересилати звітність засобами електронної пошти;
- знайомитись з основними нормативними документами;
- імпортувати дані з інших систем бухгалтерського обліку та управління підприємством.

Дані програми значно полегшують роботу бухгалтерів, проте матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств застаріла, тому їх використання є неможливим.

Відповідно до ст. 120 Податкового кодексу України, неподання або несвоєчасне подання платником податків податкових декларацій тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 170 гривень, за кожне таке неподання або несвоєчасне подання. Ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке порушення тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 1020 гривень за кожне таке неподання або несвоєчасне подання [1].

Висновки. Прийняття Податкового Кодексу України не змінило базових принципів нарахування фіксованого сільськогосподарського податку та формування звітності з нього, проте існують певні моменти, що стосуються заповнення нового додатку до декларації – відомості (довідки) про наявність земельних ділянок, а також необхідність для великих і середніх підприємств подавати звітність до органу державної податкової

служби в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису.

Існуючий механізм звітування з фіксованого сільськогосподарського податку потребує удосконалення з метою підвищення його зручності для платників податку, зокрема шляхом впровадження сучасних інформаційних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
2. Наказ Державної податкової адміністрації України «Про затвердження форми Податкової декларації з фіксованого сільськогосподарського податку» № 1016 від 24.12.2010р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
3. Щодо визначення бази оподаткування фіксованого сільськогосподарського податку (лист ДПС України від 16.02.12 р. №4790/7/15-2217ф) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivsta.gov.ua/>

УДК 336.02:657.012.32

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

О. О. Шаповал, магістрант

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено подібні та відмінні характеристики вітчизняних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а також міжнародних стандартів фінансової звітності щодо фінансових результатів.

***Ключові слова:** фінансовий результат, міжнародний стандарт, положення (стандарт) бухгалтерського обліку, доходи, витрати.*

Актуальність проблеми. У більшості країн із високорозвинутою економікою бухгалтерський облік будується відповідно до встановлених міжнародних стандартів, тому що економіка вже досить давно не обмежується національними кордонами, і це потребує забезпечення єдиних методологічних принципів побудови обліку в різних країнах.

Так, на сьогодні в Україні триває реалізація програми реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів. Адже застосування міжнародних стандартів на підприємстві забезпечує прозорість фінансової звітності, показує правдивість фінансового становища і результатів діяльності компаній.

Саме тому, необхідність дослідження стандартизації та гармонізації ведення обліку фінансових результатів та Звіту про фінансові результати діяльності підприємств України на основі міжнародного досвіду є актуальною проблемою, яка потребує вирішення.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Теоретичні положення і практичні аспекти методики формування звіту про фінансові результати (звіту про прибутки і збитки) в рамках національного та зарубіжного досвіду розглядали у своїх наукових працях Ф.Ф. Бутинець, В.Л. Вороніна, С.Ф. Голов, О.М. Губачова, Т.І. Кордашова та ін.

Мета дослідження. Порівняти теоретичні та практичні аспекти обліку фінансових результатів за міжнародними та вітчизняними стандартами бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Фінансові результати є головним джерелом інформації про наслідки господарсько-фінансової діяльності підприємства за звітній період. Визначення фінансових результатів дає можливість оцінити успішність діяльності підприємства, а також

визначити за рахунок яких джерел здійснюється його фінансування [1, с. 76].

Однак, незважаючи на те, що складені Національні стандарти бухгалтерського обліку, які регулюють питання щодо фінансових результатів, сформувалися на основі Міжнародних стандартів фінансової звітності існують вагомні відмінності [4, с. 16].

Так, порядок формування Звіту про фінансові результати діяльності українських підприємств регламентується П(С)БО 3 «Звіт про фінансовий результат». Окремого МСФЗ, що містить методичні підходи до формування Звіту про сукупні доходи (згідно з МСФЗ називається «Звіт про фінансові результати») не має. Згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку даний Звіт регулюються МСБО 1 «Подання фінансових звітів», а рекомендації щодо стислого варіанту Звіту про прибутки та збитки наведені у МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність» [4, с. 19-20].

Узгодження між ПСБО та міжнародними стандартами з бухгалтерського обліку полягає в тому, що окремі стандарти мають однакову мету, призначення, спільні назви [2, с. 109].

Складовими Звіту про фінансові результати як за вітчизняними, так і міжнародними стандартами є доходи, витрати, прибутки, збитки [1, с. 97].

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо доходів і витрат підприємства згруповано і представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів обліку
щодо обліку доходів підприємства***

П(С)БО України		МСБО	
Назва	Номер	Назва	Номер
«Дохід»	П(С)БО 15	«Дохід»	МСБО 18
«Звіт про фінансові результати»	П(С)БО 3	«Показник фінансової звітності»	МСБО 1

результати»		«Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу»	МСБО 20
		«Будівельні контракти»	МСБО 11

** Побудовано на основі джерел [4, 6, 9].*

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку щодо витрат підприємства представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Відповідність вітчизняних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку витрат підприємства*

П(С)БО України		МСБО	
Назва	Номер	Назва	Номер
«Витрати»	П(С)БО 16	«Подання фінансової звітності»	МСБО 1
«Загальні вимоги до фінансової звітності»	П(С)БО 1	«Основні засоби»	МСБО 16
		«Дохід»	МСБО 18
«Звіт про фінансові результати»	П(С)БО 3	«Витрати на позики»	МСБО 23
		«Нематеріальні активи»	МСБО 38

** Побудовано на основі джерел [4, 6, 8, 9, 10].*

Визначення понять «дохід» та «витрати» згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами наведено у табл. 3.

Основні визначення поняття «дохід» та «витрати»*

Поняття	П(С)БО	МСФЗ
Дохід	Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).	Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу.

Продовження табл.

Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).	Визначаються у Звіті про прибуток та збиток, коли виникає зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, які можна достовірно виміряти.
---------	--	---

* Побудовано на основі джерел [4, 5, 9, 10].

Зазначимо, що в національній та у міжнародній практиці порядок відображення доходів та витрат ведеться за методом нарахування відображаються в обліку та звітності на момент виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей [4, с. 18].

Відповідно до вимог чинного законодавства в Україні існує регламентована форма Звіту про фінансові результати, в той час, як облікова практика зарубіжних країн свідчить, що у більшості із них не існує стандартної форми Звіту про прибутки та збитки. У зв'язку з цим підприємства мають право вибору форми цього Звіту і при його складанні використовуються два формати: одноступеневий та багатоступеневий.

Звіт про прибутки та збитки за одноступеневим форматом складається із двох розділів. В першому розділі міститься перелік усіх доходів, одержаних за звітний період, а в другому — перелік усіх витрат.

Різниця між загальною сумою доходів і витрат відображає фінансовий результат діяльності підприємства (прибуток або збиток).

Таблиця 4

Мінімальний перелік статей Звіту про сукупні прибутки та збитки*

Стаття	Стандарт
Дохід	МСБО 18
Фінансові витрати	МСБО 23
Частка прибутку або збитку асоційованих або спільних підприємств, які обліковують методом участі у капіталі	МСБО 28, МСБО 31
Витрати на податок	МСБО 12
Сума, яка містить підсумок прибутку (збитку) після оподаткування	МСБО 1
Прибуток або збиток за період	МСБО 1
Кожний компонент іншого сукупного прибутку	МСБО 1
Частка іншого сукупного прибутку асоційованого або спільного підприємства, які обліковують методом участі у капіталі	МСБО 1
Загальна сума сукупного прибутку	МСБО 1
Розподіл сукупного прибутку (збитку) за період	МСБО 1

* Побудовано на основі джерел [2, 4, 6].

Звіт про прибутки та збитки, складений за багатоступеневим форматом, містить інформацію, яка відображає послідовний процес формування прибутку за видами діяльності (прибуток від основної (операційної) діяльності, від фінансової діяльності, екстраординарних ситуацій та інші подібні показники) [1, с. 89-92].

Але який би метод підприємство не обрало, згідно МСБО 1 «Подання фінансових звітів» та інших відповідних стандартів визначається мінімальний перелік статей, які мають бути відображені безпосередньо у Звіті про сукупні прибутки та збитки (табл. 4).

Незважаючи на ідентичність показників, що формуються в звіті про прибутки та збитки в вітчизняних та зарубіжних організаціях, між ними існують методологічні розбіжності в побудові інформації [2, с. 60].

Так, в Україні підприємства формують виручку від продажу товарів, продукції, робіт, послуг (за мінусом ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) на основі надходжень, пов'язаних з виконанням

робіт і наданням послуг, здійсненням господарських операцій. Ці надходження є доходами від звичайних видів діяльності, включаючи умови договорів з продажу продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг з урахуванням знижок, сумових різниць, змін умов договору, розрахунків не грошовими засобами і т. п.

Чистий обсяг продажів закордоном (зокрема в США) розраховується додатком до валової виручки від реалізації продукції величини представлених постачальниками знижок і вирахуванням вартості продукції, повернутої покупцями, і сум знижок, наданих покупцям [3, с. 97-100].

Ще однією відмінністю між Звітами виступають статті інші доходи і витрати, які в зарубіжній практиці мають назву: «Випадкові прибутки/збитки». Дані доходи і витрати (прибутки і збитки) за допомогою приєднання їх до прибутків (збитків) від продажу (в Україні) або до прибутку від операційної діяльності (за кордоном) формують показник «Прибуток до оподаткування» (назва його ідентична) [7, с. 17-19].

Міжнародним стандартом, який регулює визначення прибутку (збитку) за період, є МСФЗ 8 «Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці». Метою цього стандарту є визначення класифікації, розкриття інформації та облікового підходу до певних статей звіт про прибутки та збитки з тим, щоб усі підприємства склали і подавали звіти про прибутки та збитки на послідовній основі. Це сприяє зіставності як фінансових звітів підприємства за попередні періоди, так зіставності з фінансовими звітами інших підприємств. Що ж стосується вітчизняного обліку то, Національні положення бухгалтерського обліку не містять основи, які б регламентувало порядок обліку прибутку (збитку) [7, с. 18].

Крім того МСБО 1 «Подання фінансових звітів» передбачає необхідність розкриття у Звіті про прибутки та збитки або у Пояснювальних примітках до фінансової звітності інформації про суму дивідендів

на акцію, оголошену чи запропоновану за період, який охоплюють фінансові звіти [6].

У вітчизняній звітності це не вимагається, але, на нашу думку слід відображати інформацію щодо коригування прибутку відповідно до особливостей облікової політики організації та приводити дану інформацію у вигляді довідки до фінансової звітності в частині зміни облікової політики, зміни облікових оцінок і виправлення помилок.

Висновки. Проведене порівняння розкриває наявність спільних та відмінних ознак між вітчизняними й зарубіжними стандартами бухгалтерського обліку фінансових результатів, як в практичному, так і теоретичному аспектах.

Наявність відмінностей між стандартами ускладнює ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності щодо фінансових результатів в Україні. Проте, на нашу думку, надасть процес уніфікації стандартів, можливість розкрити беззаперечні переваги ведення обліку та складання фінансової звітності щодо фінансових результатів, при чому суттєвими перспективами може стати залучення іноземних інвестицій і позик для українських підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навч. посібник / Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. — Житомир: ПП «Рута», 2009. — 544 с.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник / С.Ф. Голов, В. М. Костюченко — К.: Лібра, 2008. — 880 с.
3. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах [підруч. для студ. вищ. навч. закладів] / Губачова О.М., Мельник С.І. — К: Центр учбової літератури, 2008. — 430 с.
4. Кондрашова Т.І. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку: порівняльна характеристика / Т.І. Кондрашова, О.Л. Соболева // Економіка. — 2010. — №4. — С. 16-20.
5. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 15 «Дохід» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

6. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

7. Особливості обліку фінансових результатів у зарубіжних країнах : зб. текстів доповідей на міжнародн. наук. конф. [«Розвиток науки про бухгалтерський облік»]. — Житомир: ЖІТІ, 2008. — С. 27–32.

8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

9. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

10. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

УДК 336.01:061.5 (045)

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Юрченко С.Г., студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлюється методика розробки прогнозних фінансових звітів та методи прогнозування основних тенденцій розвитку фінансових показників діяльності підприємств

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова звітність, майно, джерела покриття майна, методи прогнозування

Актуальність теми. Економічні відносини в Україні потребують нових підходів до питань організації й ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. У складних умовах вітчизняного податкового клімату, кризи неплатежів, уповільнення реформ у

виробничій та соціальній сферах суб'єкти господарювання можуть мати різні інтереси в питаннях одержання і розподілу прибутку та збільшення доходів підприємств. Основою цих та інших аспектів їхньої діяльності має виступати фінансова стійкість, оптимальний рівень якої підтримується за допомогою універсальних методів, вироблених світовою ринковою цивілізацією й об'єднаних через науку фінансового менеджменту в струнку та практично ефективну систему.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Критерії дієвості звітних форм та напрямки їх вдосконалення є предметом науково-практичних досліджень вітчизняних вчених, зокрема, М.В. Кужельного, М.Т. Білухи, В.В. Сопка, В.С. Рудницького, В.Г. Швеця, Ф.Ф. Бутинця, Є.В. Мниха та інших. Але практика свідчить, що, на жаль, сьогодні ні за кількісним складом, ні за якісним наповненням звітність підприємства не є тією оперативною інформацією, на основі якої можна було б приймати ефективні адміністративні рішення, обґрунтовувати тактику та стратегію розвитку підприємства на перспективу.

Метою статті є вивчення фінансової звітності як основного джерела для прогнозування фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. З метою підвищення результативності господарювання на підприємствах проводиться аналіз фінансового стану з використанням фінансової звітності як за поточний проміжок часу (місяць, квартал, рік), так і прогнозної.

Прогнозна фінансова звітність складається до моменту здійснення господарської операції у відповідності з обраною стратегією суб'єкта господарювання на основі урахування прогнозів збуту, обсягів та структури виробництва, загальних та одиничних витрат, фінансових результатів. Тому будь – які зміни ситуації на мікро – та макрорівнях потребують коригування системи запланованих показників фінансової звітності підприємства.

Склад фінансової звітності підприємств України та загальні вимоги щодо формування відображених у ній показників регламентуються, перш за все, Законом “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [4], а також положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансового стану підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже є відкритою.

Фінансова звітність суб'єктів господарювання (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва) включає: форму №1 “Баланс”; форму №2 “Звіт про фінансові результати”; форму №3 “Звіт про рух грошових коштів”; форму №4 “Звіт про власний капітал”; форму №5 “Примітки до річної фінансової звітності” [1].

У відповідності до П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- оцінки якості управління;
- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- забезпеченості зобов'язань підприємства та оцінки здатності суб'єкта господарювання своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- регулювання діяльності підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- інших рішень [5].

В сукупності прогнозних форм фінансової звітності найбільш важливими для проведення стратегічного аналізу та управління є баланс та звіт про фінансові результати, тому що на основі відображеної у цих формах інформації можна здійснити попередню оцінку фінансових результатів та показників рентабельності діяльності підприємства,

визначити потреби у зовнішньому фінансуванні та у власних оборотних коштах.

Побудова проектного балансу основана на урахуванні принципу подвійного відображення господарських операцій в обліку. У загальному вигляді балансове рівняння можна представити наступним чином [2]:

$$\sum \text{Активів} = \sum \text{Пасивів} \quad (1.)$$

Подібні балансові ув'язки існують на будь – якому рівні фінансово – господарської системи підприємства:

1) при активізації впливу зовнішнього середовища (фінансових установ, покупців, постачальників ресурсів) відбувається надходження необоротних та оборотних активів і одночасне збільшення зобов'язань на рівновелику величину. Прикладом такої ситуації є спрямування банківських коштів на поповнення активів суб'єкта господарювання;

2) внаслідок взаємодії фінансово – господарської системи із зовнішнім середовищем відбувається рівновелике зменшення активів та зобов'язань. Прикладом може бути підприємства розрахунок з банком за користування кредитом, з іншими кредиторами за продукцію (товари, роботи, послуги);

3) операції, що відбуваються на рівні підсистем активів або зобов'язань спричиняють балансові зміни у взаємопов'язаних об'єктах активів чи зобов'язань. Як прикладом можна розглядати видачу готівкових коштів на придбання канцтоварів.

При здійсненні прогнозування на основі урахування балансових залежностей обґрунтовується порівнянність показників взаємопов'язаних статей у межах форм річної фінансової звітності.

Розробка прогнозних фінансових звітів повинна здійснюватись з урахуванням наступних моментів [3]:

- необхідний рівень фінансових показників для досягнення стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства;

- розробка нових тактичних шляхів для досягнення стратегічних цілей на основі урахування проблем та перешкод;
- обґрунтування витрат та доходів суб'єкта господарювання.

Отже, проєктована фінансова звітність є важливим джерелом інформації для проведення стратегічного аналізу показників господарської діяльності підприємства, а тому обґрунтований підхід до її розробки сприяє покращенню фінансового стану підприємства.

Підготовку проєктованих фінансових звітів розпочинають з детального аналізу окремих складових фінансової звітності та показників фінансового стану підприємства за минулі періоди. На основі урахування результатів проведеного аналізу здійснюється поетапне прогнозування у наступній послідовності:

- 1) прогнозування доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- 2) підготовка проєктованого звіту про фінансові результати;
- 3) складання проєктованого балансу, формування додатково необхідних фондів;
- 4) підготовка проєктованих звітів про рух грошових коштів та власний капітал підприємства [1].

При складанні прогнозованої фінансової звітності підприємства слід керуватися нормами чинних П(С)БО, оскільки у них висвітлюється сутність окремих її статей.

Методи прогнозування основних тенденцій розвитку (тренда) є найбільш розповсюдженими способами економічного прогнозування, які ґрунтуються на урахуванні статистично обґрунтованих тенденцій зміни кількісних характеристик об'єкта.

Прогноз показників фінансової звітності на основі методу нормативних коефіцієнтів використовується для оцінки необхідних майбутніх змін у діяльності підприємства. При такому підході спочатку розробляються нормативні показники, спрямовані на досягнення

оптимальної прибутковості та фінансової стійкості (наприклад: норма прибутку, рентабельність виробництва окремих видів продукції, рентабельність продажу, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт покриття і т. п.), а потім регулюються відповідні показники проектованої фінансової звітності.

Висновки. Розглянуті методи прогнозування є невід'ємною складовою узагальненої методики проектування фінансової звітності, а вибір конкретного із них залежить від потреб споживачів інформації, знань та досвіду аналітика. Володіння інструментарієм дослідження сприяє розробці базових напрямів діяльності підприємства на перспективу, є запорукою уникнення помилок у веденні бізнесу та основою стійкого фінансового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цветкова Н. Суттєвість інформації фінансової звітності та її вплив на економічні рішення користувачів / Н. Цветкова // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – №7. – С. 38-45.
2. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз [навчальний посібник] / П.Л. Гордієнко – К.: Алерта, 2006. – 404 с.
3. Подольська В. О. Фінансовий аналіз [навчальний посібник] / В.О.Подольська, О.В. Яріш, 2007. – 488 с.
4. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” від 16. 07. 1999 р. № 996-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" від 31.01.2000 №20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon2.rada.gov.ua>.

УДК 658.14/.17(047.32)

ПЕРЕХІД УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Ю.О.Юрченко, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто важливість використання і запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Наведено основні переваги переходу України на міжнародні стандарти фінансової звітності. Визначені та розглянуті суперечливі та проблемні питання, що пов'язані із запровадженням міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

Ключові слова: міжнародні стандарти фінансової звітності, облік, фінансова звітність, національні стандарти.

Постановка проблеми. На сьогодні весь світ прагне освоїти єдиний формат спілкування, у тому числі і у сфері бухгалтерського обліку. Такою міжнародною мовою у сфері бізнесу стали міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ). Україна взяла курс на Європейську інтеграцію, процес переходу на МСФЗ для нашої країни став неминучим.

Останнім часом дедалі більше уваги світова спільнота приділяє запровадженню Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) до облікової практики окремих категорій суб'єктів господарювання. В Україні процес переходу на міжнародні стандарти супроводжується гострими дискусіями та різними підходами до вирішення цього питання. Проблема ведення обліку і звітності за МСФЗ стає дедалі актуальнішою для вітчизняних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню необхідності переходу на МСФЗ для України приділяли увагу Н. Горицька, Р. Грачова та інші. Висвітлення проблем практичного застосування МСФЗ в Україні надавали І. Чалий, О. Самойленко, Б. Хілл та інші. З початку 2012 року у періодичних виданнях з'являється все більше публікацій, присвяченим

практичним аспектам першого застосування МСФЗ та процесу трансформації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Метою статті є дослідження переходу України на МСФЗ, визначення основних проблем та перспектив цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Надання корисної інформації різним категоріям користувачів для прийняття ними виважених економічних рішень є основним призначенням облікової системи. Надається така інформація всім зацікавленим сторонам шляхом складання фінансової звітності. Фінансову звітність, яка відповідає стандартам, називають достовірною та надійною і саме достовірність інформації є найважливішим елементом у системі прийняття управлінських рішень. Завдяки такій звітності можливе інформаційне взаєморозуміння у бізнесі, довіра з боку інвесторів.

Ідея впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) обговорюється в Україні давно. Її нерідко пропагують і відстоюють менеджери та керівники компаній, чиновники, які нечітко уявляють собі зміст цих стандартів. Причин тут кілька. По-перше, є сумніви, чи правильно вітчизняна бухгалтерія відображає фінансові показники і чи покращиться одразу з переходом на міжнародні стандарти фінансовий стан підприємств. По-друге, іноді такі заяви робляться під безпосереднім впливом західних партнерів, логіка міркування яких проста: є стандарти, отже, система бухгалтерського обліку певною мірою відповідає міжнародним критеріям; немає стандартів, то система обліку не придатна [2].

З введенням МСФЗ на українському правовому полі України виникає безліч проблем та ситуацій технічного характеру, зокрема, суб'єкти господарювання, які повинні будуть складати звітність відповідно до вимог МСФЗ, мають вкласти значні кошти на впровадження нових стандартів і покриття відповідних витрат а також постає питання контролю

правильності бухгалтерської звітності, складеної за МСФЗ, з боку державних органів і професійних об'єднань бухгалтерів та аудиторів.

МСФЗ – ефективний інструмент підвищення прозорості та зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визначення доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань [1].

Професор Надія Горицька, член Ради Асоціації сертифікованих бухгалтерів та аудиторів України, [4] у основі обліку та звітності за МСФЗ виділяє наступні норми та правила:

- два ґрунтовних припущення: метод нарахування та безперервність діяльності;

- чотири якісні характеристики фінансової звітності: зрозумілість, доречність, надійність, правдиве відображення, превалювання сутності над формою та порівнянність;

- чотири обмеження доречності та надійності інформації: своєчасність, баланс між вигодами та затратами, баланс між якісними характеристиками, достовірне та об'єктивне представлення.

На шляху до приєднання України до міжнародних стандартів більшість цих принципів було затверджено у статті 4 закону «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» [3]. Проте, на жаль, не можна стверджувати, що на практиці всі вони є реалізованими.

Наприклад, одним з найголовніших принципів МСФЗ є превалювання сутності економічної операції над її юридичною формою. В Україні цей принцип навіть затверджено у Законі «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» [3], відповідно до якого «операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми». Але із застосуванням цього принципу на практиці у нашій країні виникають складності, адже усі господарські операції відображаються в обліку так, як вони зафіксовані у первинних документах, і тоді, коли ці документи надходять до бухгалтерії. На думку І. Чалого, Р. Грачова, навіть

її остаточним переходом на МСФЗ, побороти цю суперечність в Україні та віддати перевагу економічній сутності операцій перед її юридичною формою буде вкрай складно [5].

Якщо ж покласти край розбіжностям між П(С)БО та МСФЗ, українські підприємства матимуть кращий доступ до іноземного інвестиційного капіталу, тому що якість їх фінансової звітності дозволить дати якісну оцінку прибутковості підприємств через прямі співставлення з результатами інших компаній та порівняння за підприємствами-орієнтирами. Це дозволить також підприємствам повністю перейти на загальновизнану міжнародну найкращу практику обліку без адаптації цієї практики до місцевих стандартів обліку.

Процес руху до МСФЗ вимагає від звітності України прозорості, абсолютної зрозумілості для іноземних користувачів, чіткої системи, адаптованих до міжнародних термінів і понять, зв'язку з міжнародними правовими нормами, правдивого відображення господарських операцій та захисту інтересів власників.

Перехід України на МСФЗ, поза сумнівом, надає низку переваг як для економіки країни загалом, так і для окремих компаній. Переваги цього переходу полягають у такому:

- забезпечення припливу іноземних інвестицій в економіку України;
- у суб'єктів, які складають звітність за МСФЗ, значно зростає можливість залучити додаткові джерела капіталу та партнерів із бізнесу, які допоможуть забезпечити економічне зростання, оскільки не буде потрібно витрачати часу, зусиль та коштів на підготовку звітності за МСФЗ на додачу до П (С) БО;
- в свою чергу, суб'єкти, використовуючи МСФЗ, мають доступ до інформації про фінансовий стан потенційних партнерів, що слугує додатковим інструментарієм у їхньому виборі;
- поширення якості статистичної інформації і можливостей її зіставлення з іншими країнами;

- розширення експортних можливостей буде знижувати рівень безробіття і сприятиме розширенню внутрішнього споживання і стане ще одним чинником виходу з кризи та інші.

Сприяння виходу на міжнародні ринки капіталу, що уможливорює зростання ринкової капіталізації шляхом збільшення попиту на акції українських емітентів, зниження ціни залученого капіталу через те, що аудит звітності за МСФЗ дешевший за аудит і трансформацію з П (С) БО, відповідно, це надає підприємству можливість знизити витрати і таким чином підвищити конкурентоспроможність.

Зменшення витрат для підготовки фінансової звітності, оскільки бухгалтерському відділу підприємства, яке вже надає звітність за МСФЗ, не буде потреби робити трансформацію або вести паралельний облік згідно з П(С)БО. За допомогою впровадження МСФЗ, компанії стають прозорішими та ефективнішими.

Запровадження МСФЗ дає змогу досягти таких ефектів, як:

- формування звітності для зовнішніх інвесторів і зарубіжних партнерів у стислі терміни з високою точністю і з мінімальними витратами;

- звітність компанії легко аудіюють і підтверджують провідні світові аудитори;

- звітність за міжнародними стандартами дає змогу об'єктивно оцінювати стані ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;

- компанія отримує міжнародну репутацію інноватора і серйозного партнера міжнародного рівня;

- надійна управлінська звітність формується у швидші терміни;

- мінімізація зростання витрат на введення МСФЗ.

Внаслідок МСФЗ для клієнта стають не просто звітами в "новій" формі, а стають реальним інструментом підвищення прозорості й ефективності системи управління підприємством загалом.

Практичний досвід запровадження і використання міжнародних стандартів фінансової звітності засвідчує, що завдяки цьому процесу відбувається: зменшення ризику для інвесторів та кредиторів; зниження витрат кожної країни на розробку національних стандартів; однозначне визнання та трактування показників фінансових звітів у різних країнах світу; зростання довіри до показників фінансової звітності у всьому світі; поглиблення міжнародної кооперації у сфері бухгалтерського обліку.

Висновки. Таким чином, приведення національної системи обліку і звітності у відповідність до вимог міжнародних стандартів – це шлях до інтернаціоналізації та гармонізації обліку, підвищення якості облікової інформації вітчизняних підприємств та довіри до них з боку різних користувачів. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Тому цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні // Розпорядження КМУ від 24 жовтня 2007 р., № 911-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
2. Воронко Р. М. Облік у зарубіжних країнах: навч. посібн./ Р.М. Воронко.– Львів:«Магнолія 2006», 2009. – 744 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» №996-ХІV від 19.07.1999р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
4. Горицкая Надежда. Применение МСФО в Украине / Н. Горицкая // Финансовый Директор. – 2006. - №9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intalev.ua/>
5. Грачева Римма. Учет и отчетность по МСФО: для кого, зачеп и почему? / Р. Грачева // Дебет-Кредит. – 2006. - №20

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Ю.О. Юрченко, студентка

Науковий керівник: асистент, І.М. Лесік

Миколаївський національний аграрний університет

Метою статті є обґрунтування та вдосконалення організації й методики обліку формування фінансових результатів діяльності підприємств. Досліджено облік формування фінансових результатів та шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: фінансові результати, прибуток, збиток, методика і організація обліку.

Актуальність теми. Сучасний стан ринкових відносин в Україні характеризується рішучим поворотом до інтенсивних методів розвитку економіки, досягненню значної економічної ефективності виробництва та рентабельності продукції. Особливої актуальності в умовах ринкової економіки набуває подальше вивчення фінансових результатів, їх формування та відображення у звітності, що впливає на ефективну діяльність підприємства.

Визначення та формування прибутку як фінансового результату господарської діяльності є одним із важливих питань методології бухгалтерського обліку в усі часи його функціонування.

Фінансовими результатами діяльності суб'єктів підприємництва є прибуток або збиток. Діяльність підприємств у сфері фінансових результатів спрямована на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а за наявності збитків — на встановлення їх причин та джерел покриття.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у вивчення організації та методології обліку формування фінансових результатів діяльності підприємства зробили такі провідні вчені-економісти: Ф.Ф. Бутинець, Н.М.Грабова, В.Г. Лінник, В.І. Єфименко, Ф. Стенлі та інші. Але питання обліку формування фінансових результатів діяльності підприємства не мають оптимального вирішення, а тому потребують подальших досліджень.

Метою даної статі є обґрунтування та вдосконалення організації й методики обліку формування фінансових результатів діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Прибуток, його розподіл на загальнодержавні потреби і потреби підприємства для самофінансування і розвитку науково-технічного прогресу в умовах ринку є основним критерієм діяльності підприємства.

Поняття фінансових результатів діяльності трактується в П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ним витрати. Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати.

Визначення фінансового результату полягає у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду, що характеризує його операційну, фінансову, інвестиційну діяльність та служить основним критерієм для вибору структури та обсягу виробництва продукції, програм оптимізації витрат.

В наш час важливим є правильне розмежування між доходами та витратами підприємства, в результаті чого точне визначення фінансових результатів діяльності підприємства.

Із запровадженням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку в Україні відбулися суттєві зміни в методиці визначення фінансових результатів. Прийняті положення наближені за своїм змістом до міжнародних стандартів бухгалтерської фінансової звітності.

У світовій практиці фінансовий результат визначають за певним видом діяльності. Фінансовий результат розглядають з позиції, чи отриманий він в результаті звичайної чи надзвичайної діяльності.

Звичайна діяльність – будь-яка діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення.

Надзвичайна діяльність – це події або операції, які відрізняються від звичайної діяльності підприємства та не очікуються, що вони повторюватимуться періодично або в кожному наступному звітному періоді [1].

Звичайна діяльність, у свою чергу, поділяється на операційну та іншу звичайну діяльність (фінансову і інвестиційну).

З метою узагальнення інформації про фінансові результати діяльності підприємства Планом рахунків бухгалтерського обліку передбачено фінансово-результативний рахунок 79 «Фінансові результати». За результатами закриття рахунку 79 сальдо по ньому переноситься на кредит або дебет рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)», що засвідчує отримання підприємством відповідно прибутку або збитку [2].

Розмір і характер прибутків і збитків за кожний період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками їх роботи.

Прибуток формується поступово протягом фінансово-господарського року. Більшу частину прибутку становить прибуток від реалізації продукції, що одержано у вигляді різниці між виручкою від реалізації продукції і затратами на її виробництво і збут.

Відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» і до Плану рахунків доходи отримані від основної діяльності, називають «Доход від реалізації продукції (робіт, послуг)». Основна діяльність – це операції, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (робіт, послуг). Вони є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Так, дохід, отриманий від основної діяльності, доцільно називати

«Доход від основної діяльності», а рахунок 70 «Доходи від реалізації» замінити назвою «Доходи від основної діяльності».

Інформація про інші доходи від операційної діяльності узагальнюється за рахунком 71 «Інший операційний дохід». Облік витрат ведеться на відповідних рахунках 90 «Собівартість реалізації», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут». Інші операційні витрати обліковуються на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». За дебетом рахунків відображаються суми визнаних витрат в розрізі статей, встановлених П(С)БО 16 «Витрати», а за кредитом – їх списання на результативний рахунок 791 «Результат операційної діяльності». Структура рахунку дозволяє співставляти загальну суму отриманого доходу з сумою понесених витрат від основної і іншої операційної діяльності [3].

Існують деякі суперечності щодо віднесення доходів і витрат по рахункам за видами діяльності.

Можна запропонувати перенесення окремих субрахунків доходів і витрат, які виникають у процесі як операційної, так і фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, що буде сприяти формуванню достовірної та правдивої інформації про фінансові результати та відображення їх у звітності.

Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності забезпечує коректність визначення і відображення фінансових результатів за рахунок єдності вимог щодо визнання цих показників. В умовах реформування бухгалтерського обліку в Україні і запровадження нових (положень) стандартів бухгалтерського обліку забезпечено дотримання, при визначенні і класифікації доходів українських підприємств, вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Формування фінансових результатів залежить від видів діяльності підприємства: підвищення обсягів виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг, що є основним джерелом надходження прибутків; зменшення

витрат на виробництво, метою якого є зменшення собівартості та інші дії, що приводять до отримання прибутку чи збитку.

Проведені дослідження різними науковцями та вченими з удосконалення обліку і відображення у звітності інформації про результати діяльності підтверджують необхідність запровадження єдиних класифікаційних ознак і більшої конкретики обліку доходів, витрат, що потребує зміни у формі звіту про фінансові результати і методичних засадах формування інформації за показниками Звіту в системі рахунків бухгалтерського обліку. Такий підхід виправданий з економічної точки зору, оскільки співставлення показників доходів та витрат за джерелами та напрямками їх утворення дає можливість виявити найбільш прибуткові господарські операції.

Висновки. Фінансовий стан підприємства відображає результати його виробничої, комерційної і фінансової діяльності. Кожне підприємство здійснює діяльність, в результаті якої відбувається використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, кінцевим якої є визначення кінцевих фінансових результатів. На формування фінансових результатів впливають як зовнішні так і внутрішні фактори.

Кожне підприємство має на меті отримання найкращих фінансових результатів, використовуючи різні методи та способи, залежно від своєї діяльності та ряду інших факторів, що дозволить збільшити розмір прибутку, а також зайняти гідне місце серед конкурентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білецька. Н.П. Організація та методика обліку фінансових результатів підприємницької діяльності // Науковий вісник, 2008. - вип. 18.1. – с. 162-168
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Текст]: затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291

3. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати": Положення Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р., № 87.

4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік. Навч. посібник / Вид. 3-тє, перероб. і доп / В.В. Сопко – К.: КНЕУ, 2008.

УДК 658.784:657.6(477.73)

**ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ
ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПСП ІМ. СУВОРОВА
ДОМАНІВСЬКОГО РАЙОНУ**

О.В. Боева, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано особливості контролю виробничих запасів на прикладі досліджуваного господарства. Виділено основні проблеми та запропоновані шляхи вирішення даних проблем.

Ключові слова: внутрішній контроль, виробничі запаси, ефективність використання запасів, втрати ресурсів.

Актуальність питання. Нові політичні і економічні реалії вимагають нових підходів до управління, пошуку таких їх форм, які б відповідали ринковим відносинам. Ефективне керування підприємством в сучасних ринкових умовах є досить складним процесом. Одночасно основною передумовою здійснення господарської діяльності більшості підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів. Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу господарських підприємств потребує створення

системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Тому розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід відзначити, що проблема контролю запасів розглядалася в працях відомих вчених-економістів, обліковців та аналітиків України. Серед них: Болдуєва О., Бутинець Ф., Бутко А., Білуха М., Гордієнко Н., Грабова Н., Киба Л., Михайлович С., Мурашко В., Левицька С., Назарбаєва І., Нацик С., Рибалко О., Усач Б., Пантелєєв В., Хом'як Р. та інші.

Метою даної статті є розкриття особливостей проведення внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів на прикладі ПСП ім. Суворова Доманівського району.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні діяльність сільськогосподарських підприємств може контролюватись як з боку зовнішніх суб'єктів (органи державної влади, кредитори, інвестори, зовнішні аудитори), так і суб'єктами внутрішнього контролю. Незалежно від того хто проводить контроль, у будь-якому випадку організація і методика перевірки операцій є досить трудомістким процесом та потребує знання широкої бази нормативних актів.

Запаси є найбільшважливою і значною частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. На будь-якому підприємстві створюється система внутрішньогосподарського контролю для виконання поставлених перед нею завдань.

Головним завданням проведення внутрішнього контролю є перевірка господарських операцій з метою недопущення перевитрат матеріальних і фінансових ресурсів, правильності постановки бухгалтерського обліку, виконання виробничих і фінансових планів. Організація внутрішньогосподарського контролю залежить від постановки оперативно-технічного та бухгалтерського обліку, автоматизованої обробки облікової інформації, термінів її видання та застосування обраних підприємством методів обліку виробничих запасів.

Керівники розпочинають здійснювати функцію контролю з того самого моменту, коли організація сформулювала цілі, завдання. Контроль є невід'ємним елементом самої суті будь-якої організації, бо ні планування, ні створення організаційних структур, ні мотивацію не можна розглядати окремо від контролю.

Таблиця 1

**Об'єкти контролю виробничих запасів ПСП ім. Суворова
Доманівського району***

Об'єкти контролю	Виконавці	Функціональні обов'язки
1	2	3
Правильність оприбуткування виробничих запасів на підприємство; стан заборгованості по розрахункам із постачальниками по запасам	Контролер	Перевірити відповідність усіх видів виробничих запасів, що надійшли на підприємство; перевірити чи існує заборгованість перед постачальниками по отриманим запасам,
Стан виробничих запасів на підприємстві;	Ревізор	Перевірити стан виробничих запасів, які використовуватимуться для проведення господарської діяльності
Правильність документального оформлення виробничих запасів при внутрішньогосподарському використанню	Бухгалтер	Перевірити правильність оформлення всіх супроводжувальних документів (реквізити, підписи, заповнення усіх необхідних рядків)
Правильність документального оформлення при списанні запасів	Бухгалтер	Перевірити складання документів по вибуттю запасів, а також чи всі господарські операції по вибутті задокументовані

*побудовано на матеріалах ПСП ім. Суворова Доманівського району

В.П. Пантелеев підкреслює особливу роль власника, спеціалістів (ревізійної комісії, спостережної ради, аудиторського комітету, інвентаризаційних та інших комісій; персоналу бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером, бухгалтерів-ревізорів, що здійснюють операції з внутрішнього контролю; контролерів, ревізорів, інших посадових осіб підприємства, що наділені контролюючими функціями) при виконанні ними безпосередньо своїх функціональних обов'язків з управління та контролю відповідно до засновницьких документів підприємства [3]. На досліджувальному підприємстві створено інвентаризаційну комісію, також такі контрольні функції виконують ревізор, контролер, персонал бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером (табл. 1).

Внутрішній контроль на ПСП ім. Суворова виконує такі завдання:

- надавати інформацію щодо процесів, які відбуваються у суб'єкта господарювання;
- допомагати приймати найдоцільніші рішення із загальних та спеціальних питань розвитку підприємства;
- оцінка правильності прийнятих рішень, своєчасність і результативності їх виконання;
- забезпечити своєчасне виявлення та усунення тих умов і факторів, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети;
- забезпечити коригування діяльності суб'єкта господарювання або окремих його виробничих підрозділів [2].

Для ефективного проведення внутрішньогосподарського контролю контролери складають програму робіт з проведення контролю виробничих запасів для зменшення втрат робочого часу при безпосередньому контролі. Важливу роль в ПСП ім. Суворова Доманівського району відіграє оперативний самоконтроль, що здійснюється завідувачим складом. Так, наприклад, кількість нафтопродуктів, що надійшли до нафтоскладу підприємства в автоцистернах або бочках перевіряється завідувачем

нафтоскладом на підставі товарно-транспортних накладних і паспорту якості. При отриманні добрив їх зважують, перевіряючи відповідність кількісним даним у ТТН, а також якісні та інші показники, порівнявши з даними копії сертифікату на отриману партію добрив. Практична проблема ефективного здійснення оперативного контролю завскладом запасів полягає в тому, що іноді запаси безпосередньо передаються до місць їх використання з метою прискорення певних технологічних процесів, а потім відбувається передача документів матеріально відповідальній особі, для здійснення складського обліку. Відповідно, це стає причиною різного роду зловживання.

Створення та вдосконалення контролю за виробничими запасами – це дуже складний та трудомісткий процес, а тому він потребує розгляду джерел контролю. Проблеми внутрішнього контролю полягають у неефективному його здійсненні, тому необхідно удосконалити організаційне, технічне, економічне, юридичне та обліково – аналітичне забезпечення контрольної діяльності [4].

Таблиця 2

**Джерела контролю виробничих запасів ПСП ім. Суворова
Доманівського району***

Номер форми	Назва джерела	Показники
1-ТН	Товарно – транспортна накладна	Відомість про вантаж: його кількість, якість, кількість, ціну та загальну суму
А - 5	Накладна	Найменування виробничих запасів, кількість, ціна, загальна вартість придбання
М-8	Лімітно – забірна картка	Кількість товару, що відпускається, ціна, сума, залишок ліміту і підпис матеріально відповідальної особи
М-7	Акт приймання матеріалів	Зазначення постачальника та документи, на основі яких оприбутковуються матеріали

*джерело: на підставі первинних документів ПСП ім. Суворова

Доманівського району

Отже, за допомогою виявлення основних джерел контролю можна своєчасно виявити відхилення або порушення технології виробництва, а також факти правопорушень з боку працівників, якщо такі мали місце (табл.2).

Одним із шляхів удосконалення контролю є впровадження служби внутрішнього аудиту, яка б проводила перевірки щодо визначення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Роль внутрішньої служби аудиту недооцінюється. Він надає інформацію вищому рангу управління підприємства про його фінансову діяльність, а також створює ефективну систему обліку та внутрішнього контролю [1].

Дослідження діючої практики контролю на ПСП ім. Суворова показує, що вона не повною мірою відповідає сучасним вимогам управління і не забезпечує своєчасність одержання інформації про їх стан та рух. Для проведення ефективного внутрішнього контролю за використанням запасів, слід створити та організувати роботу відділу внутрішнього аудиту, що дозволить підвищити ефективність використання виробничих запасів.

Висновки. Отже, виробничі запаси є важливим елементом роботи ПСП ім. Суворова, а тому ведення ефективного контролю за їх використанням та рухом по господарству є важливим етапом у роботі контролюючого органу. Внутрішній контроль не відповідає сучасним методам ведення, а тому необхідно вживати керівництву підприємства необхідних заходів для забезпечення чіткого та безперебійного його ведення. Для проведення ефективного внутрішнього контролю за використанням запасів слід створити та організувати роботу відділу внутрішнього аудиту на ПСП ім. Суворова, що дасть змогу підвищити ефективність використання запасів. Основне завдання внутрішнього аудиту запасів полягає у встановленні достовірності й повноти

відображення в бухгалтерському обліку та звітності всіх господарських фактів відносно руху запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Михайлевич С. Облік та внутрішньогосподарський контроль використання виробничих запасів / С. Михайлевич // Бухгалтерський облік та аудит. — 2010. — №2. — С.45
2. Рибалко О.М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О.М. Рибалко, О.В. Болдуєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2008. — №6. — С. 210—215.
3. Пантелєєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: [монографія] / Пантелєєв В. П. — К.: Інформ.-аналіт. агенство, 2008 — 491 с.
4. Левицька С. Управлінський і внутрішньогосподарський облік: завдання, мета і ефективність впровадження / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. — 2009. — №2. — С. 27—35.

УДК 338.583:657:631.11(477.73)

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВАРИСТВІ ОБМЕЖЕНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ «АВАНГАРД-2005» ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ

А.В.Скорозінська, студентка

Науковий керівник: асистент Лугова О.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено роль контролю обліку витрат діяльності сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард-2005», та надано рекомендації щодо проведення такого контролю на підприємстві у розрізі витрат та за статтями витрат для зниження ризиків отримання недостовірних даних в обліку витрат підприємства.

Ключові слова: витрати, облік витрат, контроль, поточні витрати, витрати виробництва.

Постановка проблеми. Контроль за поточними витратами займає визначальне місце в системі управління витратами підприємства. В структурі усіх витрат підприємства такі витрати, в основному, складають 70-80 %. До них відносять витрати на виробництво і витрати діяльності. Нині актуально знайти таку сукупність методів контролю за витратами підприємства, яка б забезпечила зростання ефективності діяльності сільсько-господарського підприємства, сприяла б зменшенню ризиків його банкрутства в умовах гіперконкуренції та кризи світової економіки.

У результаті реформування відносин власності в сільському господарстві виникли нові організаційно-правові господарські структури, зокрема, селянські (фермерські) господарства, спілки селян, акціонерні товариства, кооперативи тощо. Діяльність нових господарських формувань диктує необхідність зміни обліку процесу сільськогосподарського виробництва, зокрема, побудови раціональної системи обліку витрат, виходу продукції.

Облік виробництва повинен забезпечити одержання достовірних даних про досягнутий його рівень, які необхідні для управління, контролю за додержанням норм виробничого споживання засобів і предметів праці та живої праці з метою обчислення собівартості продукції та оцінки діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розробку теорії і практики обліку витрат і калькуляції собівартості сільськогосподарської продукції значний внесок зробили І.О.Белій, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, Ю.Я. Литвин, В.Г. Лінник, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Т. Саблук, Л.С. Шатковська, В.О. Шевчук, В.П. Ярмоленко та інші. Проте в теорії залишаються дискусійні положення щодо складу витрат і

порядку їх обліку, а практика не має однозначних рішень із питань обліку виробництва продукції.

Метою статті є обґрунтування перспективних напрямків удосконалення обліку витрат у сільськогосподарському підприємстві - ТОВ «Авангард-2005» Вознесенського району у сучасних ринкових умовах.

Результати досліджень. Вітчизняна економічна наука розкриває економічну сутність витрат виробництва спираючись на вчення К. Маркса. Виходячи з відомого його положення про те, що “акт виробництва, у всіх своїх моментах, є актом споживання” [1]. Зокрема, В. Сопко вказує на те, що “процес виробництва необхідно одночасно вивчати в двох аспектах... як процес створення нового продукту...як процес виробничого споживання. Кожен аспект процесу виробництва виступає як самостійний об’єкт вивчення. У самостійності кожного проявляється їх протилежність і як результат, індивідуальність” [2]. Між цими аспектами є діалектичний взаємозв’язок і взаємообумовленість, яка одночасно характеризує їх як єдність. Ця єдність проявляється в тому, що в обох аспектах одночасно вивчаються витрати як такі, але в одному випадку по відношенню до аспекту

виробничого споживання, а в другому – до аспекту створення нового продукту” [2].

Інші вчені розглядають “процес виробництва як кібернетичну систему виробничого споживання і як процес створення нового продукту в натурально речовій формі і у вартісному виразі” [3]. При цьому, розглядаючи процес виробництва в натурально речовій формі “на вході” в систему відображаємо ресурси – робочу силу і засоби виробництва, а “на виході” – вироблений продукт (рисунок).

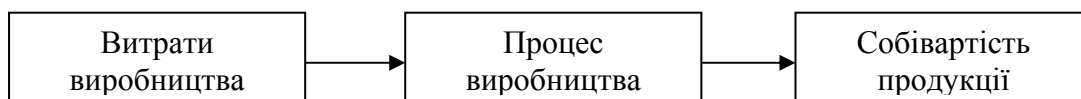

Рис. Вартісна характеристика процесу виробництва*

*Побудовано за [3]

У процесі виробництва відбувається об'єднання засобів виробництва з робочою силою, що затрачує працю, і в результаті цього (виробництва) створюється продукт. На «вході» можна вивчити детально і оперативно кожний окремих елемент засобів виробництва в момент їх виробничого споживання, кожну трудову операцію в момент її здійснення. На «виході» – готовий продукт – це синтетичний результат взаємодії живої праці із засобами виробництва.

Основними завданнями контролю за витратами на виробництво продукції (робіт, послуг), у ТОВ «Авангард-2005», є такі:

— контроль за виконанням обсягів виробництва продукції в розрізі певної номенклатури;

— перевірка дотримання норм списання матеріальних ресурсів у витрати на виробництво;

— контроль за використанням трудових ресурсів, нарахуванням оплати праці, фіксування і аналіз причин втрат робочого часу;

— перевірка ефективності використання основних засобів та нематеріальних активів виробничого призначення;

— контроль за непрямими витратами.

Контроль за витратами на виробництво в підприємстві здійснюється в розрізі його виробничих підрозділів за статтями і елементами витрат, відхиленнями від нормативних або планових показників.

Під час контролю за витратами діяльності необхідно розв'язувати такі основні завдання: встановлення цілей об'єктів і напрямків контролю за витратами діяльності підприємств; з'ясування порядку здійснення обсягів, термінів та відповідальності осіб за проведення контролю щодо витрат діяльності; співставлення бюджетів витрат діяльності за їх видами, напрямами та виявлення певних відхилень від цих бюджетів; визначення причин відхилень і корегування бюджетів із врахуванням конкретних даних контролю та перспектив наступного функціонування підприємства

та його сегментів; встановлення найбільш проблемних напрямків здійснення витрат діяльності (витрати на службовий транспорт, мобільний зв'язок, відрядження і т. д.) та посилення контролю за ними і відповідальності за доцільністю їх проведення.

Контроль за загальновиробничими витратами підприємства має на меті встановити повноту та якість відображення цих витрат в первинних документах і облікових реєстрах, правильність розподілу загальновиробничих витрат з використанням бази розподілу за нормальною потужністю, а також чи не перевищено кошторис загальновиробничих витрат у кожному, зокрема, структурному підрозділі підприємства.

Контроль за адміністративними витратами (рахунок 92) здійснюють за двома групами цих витрат: 1) адміністративно – господарські витрати; 2) витрати на обслуговування працівників;

Проводячи контроль за витратами на збут (рахунок 93), контролер, вважаємо, повинен вивчити, перш за все, структуру таких витрат та доцільність їх здійснення. Його мають зацікавити суми і зміст господарських операцій з витрат на вітчизняні та зарубіжні відрядження працівників, зайнятих збутом, тривалість відряджень, середня вартість одного відрядження, рівень окупності відряджень; витрати на проведення гарантійних ремонтів та їх кількість, чим ці ремонти спричинені і хто в цьому винен, а також витрати, пов'язані з гарантійним обслуговуванням і чи ведеться щоденний облік кількості виконаних робіт щодо такого обслуговування тощо.

Під час перевірки інших операційних витрат (рахунок 94), контролер, на нашу думку, повинен детально вивчити причини виникнення та суми безнадійної дебіторської, заборгованості, розмірів (ставок) відрахувань до резерву сумнівних боргів; до нестач і втрат від псування цінностей, намагаючись відповісти на запитання про об'єктивні та суб'єктивні причини, що їх породили, динаміку, типи, періодичність і

тривалість нестач й втрат, місце їх виникнення, осіб причетних до цього, способи виявлення, перелік заходів з ліквідації (скорочення) нестач та витрат і їх ефективність на короткі й тривалі періоди часу; до визнаних штрафів, пені, неустойок, відносячи ці

втрати коштів будівельного підприємства на рахунок недосконалої системи управління таким підприємством або ж на рахунок посадових осіб підприємства, які проявили недисциплінованість, безвідповідальність, халатність

Досліджуючи фінансові витрати (рахунок 95) підприємства, контролер повинен з'ясувати чи справді витрати, що обліковуються на рахунку 95 “Фінансові витрати” належать до фінансових витрат. Це можуть бути витрати зі сплати відсотків банку за користування його позикою, за фінансову оренду та відсотків за випущеними облігаціями тощо. Важливо також перевірити всі суми в розрахунку й відповідність (ідентичність) сумам витрат із сплати відсотків. Не варто, на думку контролерів-практиків, відкидати варіанти свідомого завищення сум зі сплати відсотків і перерахування їх на рахунок інших юридичних (фізичних) осіб з метою наступного поділу незаконно отриманих коштів між членами групи змовників (шахраїв).

Проводячи контроль за іншими витратами діяльності підприємства, що виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язаних безпосередньо з виробництвом та / або їх реалізацією робіт і послуг, контролер, на нашу думку, повинен звернути особливу увагу на суму

витрат, пов'язаних з реалізацією фінансових інвестицій, необоротних активів і фінансових інвестицій, а також на суми витрат які пов'язані з ліквідацією, розбиранням, демонтажем списаних необоротних активів.

Списані необоротні активи підприємство зобов'язане ліквідувати власними силами або ж залучити до їх ліквідації (розбирання, демонтажу) найманих осіб (інші підприємства, організації) на договірній основі.

Повинно бути встановлено перелік необоротних активів, які ліквідовуються; їхню балансову та залишкову вартість, причини ліквідації та їх аргументованість, суму нарахованої плати, пов'язаної з ліквідацією, а також перелік оприбуткованих від ліквідації необоротних активів матеріали, запасні частини, будівельні матеріали тощо. Контроль за витратами з ліквідації необоротних активів доцільно проводити, на наш погляд, суцільним способом, адже ймовірність порушень і зловживань під час ліквідації цих активів та в їх документальному оформленні досить висока.

Контроль за надзвичайними втратами і витратами, що виникли на підприємстві внаслідок повеней, землетрусів, градобою, епідемії, техногенних катастроф й аварій, інших надзвичайних подій повинен здійснюватись, на наш погляд, за видами й об'єктами цих подій, часом їх виникнення, напрямками і видами втрат та витрат ліквідаторами наслідків й постраждалими, наявністю і рухом грошових коштів, необоротних активів, запасів тощо.

Щодо перевірки доцільності та законності проведення надзвичайних витрат і оцінки, то тут повинні бути в наявності документи, де відображено які саме активи підприємство втратило або має відновити їхню вартість (балансову, залишкову); скільки матеріальних цінностей отримано від ліквідації необоротних активів, а скільки витрачено на відновлюванні роботи; акти обстеження руйнувань особистого майна громадян й відомості розподілу (отримання) ними компенсаційних виплат, будівельних матеріалів і т.д.

Саме своєчасно проведений контроль дозволяє виявити основні причини відхилення від нормативних показників, передбачити можливість ефективної діяльності і стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Для сільськогосподарського підприємства ТОВ «Авангард-2005» контроль за поточними витратами – важливий елемент в управлінні, який забезпечить підприємству динамізм та стійкість. Тому запропонована система контролю за обліком витрат підприємства дасть можливість мінімізувати витрати, що в свою чергу призведе до максимізації прибутку.

Висновки. З метою надання рівних умов господарювання всім суб'єктам ринку від державних структур вимагається визначення єдиних правил ведення та дотримання єдиних принципів побудови та організації бухгалтерського обліку витрат.

Контроль за витратами на виробництво у ТОВ «Авангард – 2005», повинен здійснюватися в розрізі його виробничих підрозділів за статтями і елементами витрат, відхиленнями від нормативних або планових показників, що забезпечить ефективне функціонування підприємства в сучасних ринкових умовах, та зменшить ризик отримання збитків підприємством. Тобто управління витратами на підприємстві дасть змогу на їх основі управляти доходом, що воно отримує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белов Н.Г. Контроль и ревизия в сельском хозяйстве : учебник / Н.Г. Белов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Агропромиздат, 1988. – 320 с. (Учебники и учебные пособия для студентов высш. учеб. заведений).
2. Білуха М. Контроль витрат виробництва на основі впровадження комплексної автоматизації ПЕОМ на прикладі гумотехнічної галузі / М. Білуха, С. Іваніна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – С. 59-62.
3. Бурмистров Г. Затраты: от контроля к управлению [Электронный ресурс] / Г. Бурмистров. – Режим доступа к статье: <http://www.management.com.ua/finance/fin124.html?print>.
4. Герасимович А.М. Учет затрат и себестоимость продукции переработки плодов и овощей : моногр. / А.М. Герасимович. – М. : Агропромиздат, 1987. – 222 с.
5. Грещак М.Г. Управління витратами : навч. метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2002. – 131 с.
6. Дікань Л.В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. / Л.В. Дікань. – К. : Знання, 2010. – 395 с.

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

О.В. Станкевич, студентка

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. Вивчено сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності (далі за текстом ЗЕД). Досліджено основні проблеми ЗЕД та здійснено рекомендації щодо їх вирішення.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, економічна криза.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність держави є одним із найважливіших факторів ефективного соціально-економічного розвитку країни, оскільки зростають можливості національної економіки за рахунок розширення обсягів використовуваних ресурсів завдяки використанню зарубіжних ринків збуту національних товарів; можливості участі в міжнародній торгівлі конкурентоспроможних перспективних товарів, послуг.

Разом з тим інтенсифікація зв'язків держави зі світовим економічним простором об'єктивно робить її учасником світових економічних процесів. Дослідження тенденцій, що відбуваються в національній економіці, виявлення впливу світової фінансової кризи на зовнішньоекономічну діяльність національних підприємств сьогодні є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив економічної кризи на зовнішньоекономічну діяльність підприємств України є напрямом дослідження: М.Я. Азарова, Т.М. Громова, В.В. Іванченко, О.М.

Сидоренка, І.В. Стасюка, Я. Б. Базилюка, А.А. Чухно та ін. Проте динамічний розвиток зовнішньоекономічної діяльності зумовлює докладніше її вивчення.

Мета дослідження. Метою статті є огляд тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі товарами та послугами, а також динаміки експорту та імпорту товарів в Україну та виявлення країн-партнерів з Україною.

Виклад основного матеріалу. Світова фінансова криза, що зародилась у США як криза ринку нерухомості і похідних фінансових інструментів, згідно з логікою глобалізації поширилася по всьому світу, вдаривши і по українському фінансовому ринку. У нашій країні причини фінансової кризи полягають у залежності фондового ринку від коштів нерезидентів, надмірній зовнішній заборгованості суб'єктів економіки, нестачі ліквідності в банківській системі. Значну роль у становленні економіки держави відіграє зовнішньоекономічна діяльність України, але економічна криза сприяла виникненню перешкод для розвитку цієї діяльності.

На думку Я.Б. Базилюк [2], в Україні негативно впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності наступні фактори:

- відсутність в Україні єдиної загальнонаціональної парадигми реалізації пріоритетних завдань міжнародної інтеграції;
- невизначеність напрямів спеціалізації українського експорту;
- низька конкурентоспроможність українського експорту на світовому ринку товарів;
- внутрішньополітична нестабільність;
- звуження внутрішнього ринку для національних виробників високотехнологічних та побутових товарів;
- надмірна залежність експортованих поставок від окремих ринків;
- незначне залучення прямих іноземних інвестицій.

Економічні відносини всіх країн тісно взаємопов'язані. Практично в кожній країні є підприємства як експортери, так і імпортери різних видів продукції. Вони здійснюють свою експортно-імпорتنу діяльність з різним ступенем ефективності, тому сьогодні кризові явища, які періодично виникають через різні причини в економіці окремих, особливо високорозвинених країн, призводять до формування світових економічних криз.

Спершу дослідимо зовнішньоторгівельний оборот України в докризовий період, оскільки зовнішня торгівля є однією з основних статей ВВП.

В останній до кризовий 2007 рік експорт України становив 49296,1 млн дол. США, або 100%. Експорт давальницької сировини з України зменшився на 158499,5 млн дол. США, або в 2,9 рази. Змінилася і сама структура експорту, так експорт у країни Європи зріс на 3%, експорт у країни СНД зріс на 8%, а експорт в країни Азії Африки, Австралії і Океанії взагалі зник, експорт в Америку не змінився. Такий перерозподіл експорту на користь країн СНД та Європи свідчить про намагання України вийти зі статусу сировинного придатку інших більш розвинених країн, а також про скорочення витрачання ресурсів, та заміну їх альтернативними більшістю світових країн.

Проаналізуємо сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності України після впливу фінансової кризи.

За січень–липень 2012 р. обсяги експорту та імпорту товарів України становили 39430,5 млн. дол. США та 48089,8 млн. дол., ми бачимо, що показники збільшилися у порівнянні з січнем–липнем 2011р. на 3,3% та 7,1% відповідно (рис. 1). Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 8659,3 млн. дол. (за січень–липень 2011р. також від'ємне – 6735 млн. дол.).

Рис. 1 Динаміка експорту та імпорту товарів в Україну

Джерело: побудовано на основі даних [1]

Згідно з результатами здійсненого аналізу, за період 2008-2012 рр. імпорт української продукції в середньому зріс майже на 20 %. Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,82 (за січень–липень 2011р. – 0,85). Це пояснюють тим, що держава не обмежує ввіз товарів з-за кордону в Україну і не стимулює вивіз вітчизняних товарів.

У ході дослідження встановлено, що у розрізі регіонів найбільша сума від'ємного сальдо торговельного балансу товарів спостерігається по Київській області у 2012 році – 1644,6 млн. дол. США, де питома вага імпорту від загальної суми імпорتنих операцій товарів в цілому по Україні становила 5,6% (наприклад у Одеській області – 1333,9 млн. дол. США та 4,5%, Львівській області – 1101,1 млн. дол. США та 3,9%).

Найбільш індустріально розвинені області – Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Полтавська і Запорізька забезпечили найбільше позитивне сальдо торговельного балансу.

Зовнішньоторговельні операції Україна здійснювала з партнерами із 209 країн світу. На рис. 2 наведено країни, з якими наша держава проводила експортні та імпорتنі операції за січень-липень 2012 р.

До країн СНД було експортовано 37% усіх вироблених товарів, до країн ЄС – 24,4% (у січні–липні 2011р. – відповідно 37,7% та 28,4%).

Рис. 2. Експорт України за січень-липень 2012 р.

Джерело: побудовано на основі даних [1]

Серед основних країн-партнерів експорт товарів збільшився до Єгипту у 2,8 раза (за рахунок поставок електричних машин, добрив та зернових культур), Казахстану – на 57,2% (цукру і кондитерських виробів з цукру, виробів з чорних металів, залізничних локомотивів) та Індії – на 21,8% (добрив, палив мінеральних, нафти і продуктів її перегонки, приладів та апаратів оптичних, фотографічних). Одночасно скоротився до

Італії на 29,3%, Російської Федерації – на 6,6%, Польщі – на 6,3% та Туреччини – на 3,3%.

У загальному обсязі експорту товарів порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшилася частка зернових культур, жирів та олій тваринного або рослинного походження, механічних машин, залізничних локомотивів. Натомість зменшилася частка чорних металів, палив мінеральних, нафти і продуктів її перегонки, руд, шлаку і золи, виробів з чорних металів.

Експорт окремих товарів, таких як цукор білий, кукурудза, свинина свіжа, охолоджена або морожена, пшениця, тепловози, автобуси, ячмінь, добрива азотні, м'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці, олія соняшникова характеризується тенденцією до збільшення.

Рис. 3. Імпорт України за січень-липень 2012 р.

Джерело: побудовано на основі даних [1]

Більша кількість товарів імпортується в Україну з країн СНД (42%) та Європи (32%). Спостерігалось збільшення імпорту окремих товарів: м'яса, портландцементу, коксу і напівкоксу із кам'яного вугілля, автобусів, насіння соняшнику, руд та концентратів залізних, алюмінію необробленого, пива із солоду. Найактивніше здійснювали експортно-імпортні операції з товарами підприємства м. Києва, Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Київської та Запорізької областей.

Результати дослідження свідчать, що вплив економічної кризи на загальний розвиток економіки, зокрема на зовнішньоекономічну діяльність підприємств України, був негативним, адже є очевидним, що українські підприємства експортують більше товарів ніж послуг. Це характеризує їхню орієнтованість на сферу матеріального виробництва і недостатній рівень розвитку сфери послуг у країні, тобто в умовах глобалізації Україна посідає місце сировинно-індустріальної країни.

Для зміни цього статусу державі слід враховувати наступне: збільшити обсяги експорту, що слугує джерелом валютної виручки, дає змогу розширити ринок збуту продукції, зменшити вплив сезонних коливань на продукцію, організувати та підпитувати виробництво на рівні світових вимог; імпортувати за кордоном лише нові технології та обладнання; залучати більше іноземних інвестицій.

Висновки та пропозиції. В цілому підсумовуючи результати проведеного аналізу можна зробити висновки про те, що в докризовий період зовнішньоекономічна діяльність України була спрямована на забезпечення додатної величини чистого експорту та популяризацію України на світовому ринку. З вище викладених даних бачимо, що на даному етапі Україна перебуває на стадії відновлення післякризового стану і в подальшому має шанси вийти на світовий ринок могутнім конкурентом, якщо врахує всі недоліки (які зазначив Я.Б. Базилюк). Нині Україна має певні позитивні тенденції на шляху досягнення вище поставлених цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний щорічник України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.org.ua>.
2. Базилюк Я.Б. Механізм підвищення ефективності економічної інтеграції України // Академія митної служби України. 2010. – №3. – С. 3-9.
3. Стасюк І.В. Причини виникнення світової фінансової кризи та її вплив на економіку України / І.В. Стасюк // Збірник студентських наукових праць. – Ч. 3. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=493>.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Г.О. Гірчак, магістр

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості побудови контролю витрат в аграрних підприємствах. Обґрунтовано недоцільність використання лише позамовного методу обліку витрат у галузі рослинництва.

Ключові слова: нормативний метод, попроцесний метод, метод обліку і контролю витрат.

Актуальність проблеми. Однією з найважливіших проблем функціонування підприємств України в ринкових умовах є налагодження систематичного контролю за витратами як основного засобу досягнення належної ефективності діяльності підприємства.

Система контролю виробничих витрат за сучасних умов стає вирішальним моментом щодо впливу на результати діяльності підрозділів і підприємства в цілому, тому тема є актуальною [2, с. 29].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами визначення місця і ролі бухгалтерського обліку і контролю в системі управління та управлінської спрямованості бухгалтерського обліку присвячено ряд праць вітчизняних вчених: О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, С.Ф. Голова, В.А. Дерія, З.В. Задорожного, Л.В. Нападовської, В.О. Озерана, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка. Серед зарубіжних дослідників слід відмітити: А. Апчерча, В.Б. Івашкевича, К. Друрі, Т.П. Карпової, С.А. Ніколаєвої, В.В. Палія, В.Ф. Палія, Ж. Рішара, С.А. Стукова, Я.В. Соколова, В.І. Ткача, Дж. Тостера.

У працях названих вчених розглянуто і вирішено загальнотеоретичні й методичні питання управлінської орієнтації бухгалтерського обліку та контролю відповідно до специфіки різних галузей промисловості. У цих дослідженнях, як правило, недостатньо висвітлюються інтереси виробничого обліку, що обумовлений природно-економічними, агротехнічними та організаційно-управлінськими особливостями виробництва даної галузі.

Як зазначає, проф. Ф.Ф. Бутинець: “нині питання обліку та контролю витрат з метою зниження собівартості продукції знаходяться поза увагою керівників підприємства та бухгалтерів. Забезпечити рентабельність роботи підприємства у першу чергу прагнуть за рахунок високих відпускних цін, а не за рахунок економії витрат виробничих ресурсів. Однак це ненадійний і безперспективний спосіб вирішення проблем виживання підприємства” [1, с. 308].

Метою даної статті є виділення належної системи контролю відповідно до особливостей діяльності аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні дослідження багатьох учених економістів нашої країни та за кордоном, а також практичний досвід багатьох підприємств показує, що своєчасному попередженню нераціональних витрат матеріальних засобів сприяє впровадження нормативного методу обліку. Проте на аграрних підприємствах цей метод не знайшов широкого поширення через помилкову уяву складності та працемісткості впровадження нормативного методу обліку витрат. Ми вважаємо, що складність не повинна бути перешкодою відмови від оперативного управління витратами виробництва з метою отримання максимального прибутку від даного виду діяльності у ринкових умовах. Нормативний метод універсальний, його елементи властиві тією чи іншою мірою діючим методам обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. Він є також інструментом управління витратами та їх контролю [1].

В умовах тривалого виробничого циклу здійснення витрат в галузі рослинництва не збігається з часом контролю за ними. У процесі вирощування сільськогосподарських культур предметом обліку є витрати, зазначені на кожному етапі технологічного процесу (передпосівний обробіток ґрунту, рілля, сівба, післяпосівний обробіток ґрунту, догляд за посівами, збирання врожаю). Тому, з метою забезпечення найбільш досконалої системи оперативного контролю та управління витратами в даній сфері, на нашу думку, доцільно застосування попроцесного методу обліку витрат, при якому виробничий цикл поділяється на декілька самостійних робочих періодів. При розподілі виробничого циклу на періоди калькуляцію слід складати не тільки в кінці року, але й за кожним робочим періодом. Об'єктами калькуляції (у розрізі культур, груп культур) в цьому випадку будуть виробничі процеси та виконані роботи, послуги згідно з технологічними картами виконання робіт та норм витрат, а не готова продукція. При калькулюванні видів робіт за періодами року можливий не тільки оперативний контроль за витратами, а й визначення до кінця збору врожаю собівартості продукції з високою точністю. На рівні виробничих підрозділів об'єктами обліку витрат є окремі етапи технологічних процесів підрозділу, а об'єктами калькулювання – види робіт та види продукції. У цілому ж по підприємству об'єктами обліку витрат є конкретні технологічні процеси, види робіт, види та групи сільськогосподарських культур, а об'єктами калькулювання – види незавершеного виробництва, робіт та продукції [3].

Така побудова обліку витрат, на нашу думку, забезпечить зіставність облікових та планових показників. Це, безсумнівно, призведе до значного збільшення кількості об'єктів обліку витрат, але дасть можливість оперативно контролювати відхилення фактичних витрат від технологічних норм, приймати управлінські рішення не після здійснення виробничих процесів, а в процесі їх здійснення,

аналізувати діяльність виробничих підрозділів і в цілому роботу підприємства за більш короткі проміжки звітного виробничого року. Такий метод дасть можливість контролювати хід виконання польових робіт та структуру витрат за видами робіт, проводити вирахування витрат на побічну продукцію після визначеного процесу. До визначеного моменту витрати на вирощування культур є загальними, а потім поділяються за процесами, формуючі витрати, що відносяться до конкретних видів побічної продукції.

Тому при використанні даного методу управлінський облік витрат пропонується вести в розрізі внутрішньогосподарських підрозділів за технологічними процесами щомісяця за статтями і елементами витрат, а зведений облік витрат – зростаючим підсумком за підрозділами. Для оперативного управління витратами доцільно вести додатково облік відхилень фактичних витрат від планових (їх нормативів) [5].

Найвищої ефективності контролю за процесами виробництва можна досягти у випадку його органічної єдності з системами обліку та управління. Своєчасно проведений контроль дозволяє виявити основні причини відхилення від нормативних показників, передбачити можливість подальшого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Метод обліку і контролю витрат набув досить широкого застосування. Його переваги полягають у тому, що на керівництво підрозділу покладається функція контролю за витратами протягом усього звітного періоду, їх можна узгоджувати з технологією та організувати стимулювання виконавців за економію витрат. Це має велике значення для сільськогосподарських підприємств, які розташовані на великих територіях, де систематичний контроль з боку керівників і спеціалістів центральної контори за технологією виробництва, витратами та виходом продукції важко здійснювати.

При використанні даної системи обліку та контролю витрат в центральній бухгалтерії підприємства повинна вестися сигнальна документація, що буде відображати облік відхилень витрат від нормативних величин за видами робіт, циклами виробництва, видами та групами сільськогосподарських культур.

Висновки. Отже, відмітимо, що запропонована система обліку та контролю витрат дозволить вилучити дублювання даних, значно розширить аналітичність обліку, підвищить його контрольні функції та оперативність інформації про відхилення витрат за всіма технологічними процесами, що дуже важливо для прийняття управлінських рішень та коректування виробничих програм. Така система дасть змогу вираховувати витрати за кожним видом виробленої продукції, визначати очікувану собівартість продукції по бригадах, відділеннях та інших підрозділах, а управлінській службі господарства, а також безпосередньо виробникам дозволить своєчасно та якісно регулювати процеси виробництва та реагувати на негативні фактори, що виникають в кожній фазі процесу виробництва продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік [навчальний посібник для студентів спеціальностей 7.050106 “Облік і аудит”]. / Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
2. Моссаковський В. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов / В. Моссаковський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2002. – № 9. – С. 225.
3. Огійчук М.Ф. Формування у бухгалтерському обліку доходів та витрат сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог П(С)БО 30 “Біологічні активи” / М.Ф. Огійчук // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6. – С. 35.
4. Фесенко Д.М. Внутрішньогосподарський розрахунок із застосуванням розрахункових чеків: [методичний посібник] / Д.М. Фесенко – Полтава, 2008. – 20 с.

5. Шатковська Л.С. Економічний контроль на сільськогосподарських підприємствах: [навчальний посібник] / Л.С. Шатковська – Київ: Урожай, 2004. –187 с.

УДК 657.411

ВПЛИВ ТА ОЦІНКА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Грицевська Катерина, студент.

Науковий керівник: асистент Т.С. Пісоченко

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто основні аспекти формування статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями. Досліджено основні проблеми з якими стикаються іноземні інвестори під час реєстрації іноземних інвестицій.

***Ключові слова:** іноземна валюта, іноземні інвестиції, підприємство з іноземними інвестиціями, статутний капітал.*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах розвиток світової економіки інтегрує значне прискорення світового економічного розвитку та загострення конкурентної боротьби у всіх галузях економічної діяльності. Це, на тлі процесів глобалізації, неминуче формує у вітчизняних суб'єктів економічної діяльності потребу у додатковому фінансуванні (щоб зберегти та розширити свої ринки збуту). Внаслідок окресленої специфіки все більшого розповсюдження набуває залучення іноземних інвестицій та створення підприємств із часткою іноземного

інвестора в статутному фонді понад 10 % (підприємств з іноземними інвестиціями) [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми обліку, формування та оцінки вартості статутного капіталу в підприємствах з іноземними інвестиціями досліджували такі вітчизняні науковці, як Г. Васильєва, Ф.Ф. Бутинець, С. Голов, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, В. Лінник, Є. Мних, В. Сопко та _т.. Огляд літератури показав, що вчені досліджують ті чи інші теоретико-методологічні й практичні питання бухгалтерського обліку, проте такому аспекту, як особливості обліку статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями, присвячено недостатньо праць.

Метою статті є ознайомлення з особливостями теоретичних й методичних питань побудови обліку формування та оцінки вартості статутного капіталу на підприємствах з іноземними інвестиціями.

Виклад основного матеріалу. На підприємствах, у статутному капіталі яких наявна певна частка іноземних інвестицій – окреслений капітал відображає зафіксовану у контрактній угоді загальну вартість активів і фінансових інвестицій, що є спільною власністю вітчизняних та іноземних інвесторів. Ураховуючи, що підприємства з іноземними інвестиціями створюються у формі корпоративної форми власності – до дня установчих зборів його інвестори повинні внести частину свого внеску до статутного капіталу[4]. Так, протягом 2007-2011 рр., за рахунок грошових внесків, рухомого та нерухомого майна, внесків у вигляді цінних паперів обсяги сукупного іноземного інвестування у статутний капітал вітчизняних суб'єктів економічної діяльності перевищили 200,8 млн. _т._ США [5]. При цьому, внески засновників можуть здійснюватися у грошовій та не грошовій формах (а саме матеріальними цінностями, майновими правами та _т..). І, якщо грошові внески зберігаються на спеціальному рахунку у банку, то для майнових внесків необхідне призначення особи, відповідальної за їх збереження.

Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс. Іноземні інвестиції, а також інвестиції українських партнерів, зокрема внески до статутного фонду підприємства, оцінюються в іноземній конвертованій валюті, а також, за домовленістю сторін, у валюті України на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахунок інвестиційних сум в іноземній валюті у валюту України проводиться в порядку, визначеному національним банком України.

Внесок іноземного учасника оцінюється в такому ж порядку з перерахуванням сум інвестицій в іноземній валюті та грошовій одиниці України за офіційним курсом НБУ на дату підписання установчого договору[2].

Підприємствам з іноземними інвестиціями заборонено використовувати для формування статутного капіталу бюджетні кошти і такі, що отримані в кредит і під заставу, а страховим компаніям – кошти страхових резервів.

При створенні юридичних осіб однією з перших, як правило, відбувається операція із внесення його засновниками внесків до статутного фонду новоствореного підприємства. Вкладом до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.

Коли статутний фонд підприємства формується за рахунок грошових коштів, в установі банку необхідно відкрити поточний рахунок для формування статутного фонду. Вже на цій стадії у засновників або уповноважених ними осіб можуть виникати різні проблеми при відкритті поточного рахунку нерезидентам. В такій ситуації українські банки дуже ретельно підходять до своєї справи та починають детальну довгострокову ідентифікацію засновників та перевірку документів. Банки зобов'язані здійснити перевірку поданих документів для відкриття рахунків на

відповідність їх чинному законодавству, зокрема: документи, подані для відкриття рахунків, які були видані на території іноземної держави, мають бути легалізовані в установленому порядку, якщо міжнародними договорами, у яких бере участь Україна, не передбачено інше. Ці документи мають бути перекладені на українську мову та засвідчені нотаріально.

Після відкриття поточного рахунку для формування статутного фонду засновник-нерезидент перераховує на нього трохи більше ніж 50% свого вкладу до статутного фонду підприємства (тому що банк-кореспондент відрахує деяку суму грошей як комісію за послуги банку) та отримує в установі банку довідку, яка підтверджує внесення вкладу на рахунок. Знову ж таки, в деяких банках ця довідка є платною. Після отримання цієї довідки засновники можуть розпочинати процедуру державної реєстрації юридичної особи.

Якщо ж статутний фонд підприємства формується за рахунок майнових внесків засновників, то поточний рахунок для формування статутного фонду відкривати не потрібно. Проте процес пов'язаний з майновими вкладками засновників-нерезидентів досить таки не простий, тому що майно, яке було вказано в акті приймання–передачі, потрібно буде згодом ввезти на територію України. При цьому митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більше як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

У ввізній вантажній митній декларації зазначається, що майно ввозиться з метою внесення до статутного фонду підприємства з іноземним інвестиціями або для провадження спільної інвестиційної діяльності на підставі договору (контракту) з іноземним інвестором.

Для реєстрації підприємства з іноземними інвестиціями необхідно здійснювати обов'язкові дії, які вимагають певних витрат (що повинні

ураховуватися при обліку власного капіталу). Однак, закономірною є проблема, коли витати фактично понесені, а юридичної особи ще не створено – таке становище пов’язане із вимогами Цивільного кодексу України . Формування статутного капіталу на основі грошових та не грошових внесків має певні особливості, не урахування яких може призвести до зайвих витрат як юридичної особи (підприємства з іноземними інвестиціями), так і його засновників. Так, облік внесків основними засобами, нематеріальними активами, товарно-матеріальними цінностями відображається на різних рахунках бухгалтерського обліку, однак має і загальні риси. Відповідно до Податкового Кодексу України (р. 3, _т..153) господарська операція, що передбачає внесення коштів або майна до статутного капіталу юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою – є прямою інвестицією. При цьому, всі витрати, що пов’язані із транспортуванням, монтажем основного засобу (якщо вони мали місце) відносяться на первісну вартість об’єкту обліку, однак це не впливає на суму заборгованості (якщо інше не передбачено установчими документами). При внесенні таких внесків іноземним інвестором процедура є аналогічною.

Слід зазначити, що на підприємствах з іноземними інвестиціями характерною особливістю формування статутного капіталу є значна частка внесків в іноземній валюті, які (відповідно до П(С)БУ 21 «Вплив змін валютних курсів») мають коригуватися на суму курсової різниці. При цьому, заборгованість по рахунку 46 є монетарною. Отже, при первинному визнанні ці операції відображають у валюті звітності (шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції або дату визнання активів, зобов’язань, власного капіталу, доходів і видатків) [5, с. 124].

У разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення своїх внесків не пізніше шести місяців від дня

припинення цієї діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України.

Висновки. Процес інвестиційної діяльності в Україні є досить таки недосконалим. Хоч і на сьогоднішній день відбуваються істотні зміни в структурі джерел фінансових капітальних вкладень, підвищується частка іноземних інвестицій в економіку. Однак, у вирішенні завдань стабілізації економічного стану головна роль залишається все ж за державними інвестиціями незважаючи на те, що значний вплив на розвиток економіки здійснюють іноземні інвестиції. Навіть коли іноземні інвестори вкладають кошти в вітчизняні підприємства вони одразу стикаються з рядом проблем пов'язаних з недоліками в законодавстві з питань іноземного інвестування. А особливо при формуванні статутного капіталу з використанням іноземних інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильєва.Г Особливості обліку отримання інвестицій в іноземній валюті та напрями його вдосконалення // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Економіка"/ Г.Васильєва - Д.: «Дніпро» - № 1. - 2010. - С. 123-128.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 93// [Електронний ресурс]:. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Податковий Кодекс України. «Голос України» №№ 229—230 (4979—4980), 4 грудня 2010 року, підписаний Президентом України 2 грудня 2010 року. № 2755-VI
4. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання:[Навч. посібник]/ О.О. Терещенко — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.
5. Тищук Т.А. Економіка України у 2011 р.: Прогноз динаміки, виклики та загрози / Т.А. Тищук,Ю.М. Харазішвілі, О.В. Іванов. — К. НІЗД – 2011. – 30 с.

ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Д.М. Добровольський, магістр

Науковий керівник: Т.С.Пісоченко, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено теоретичні та методологічні питання обліку щодо реалізації зовнішньоекономічних торговельних угод. Сформульовано теоретичні висновки про особливості обліку зовнішньоторговельних операцій.

Ключові слова: облік доходів, зовнішньоекономічна діяльність, резиденти, нерезиденти, валютний рахунок підприємства.

Актуальність проблеми. Однією з основних закономірностей сучасної епохи є зростання ролі зовнішньоекономічних зв'язків кожної держави. З розвитком економіки України збільшується обсяг складних за своєю суттю і втіленням операцій між суб'єктами господарювання. Беручи до уваги складність та невизначенність законодавства України з деяких питань бухгалтерського обліку, вірне проведення операцій і відображення їх в обліку з метою правильного розрахунку, є досить актуальним на сьогодні для підприємств.

Аналіз останніх досліджень. В ході дослідження літературних джерел виявлено, що дане питання розглядається в більшій мірі в науковій літературі. Проблеми документального оформлення даного виду господарських операцій розглядали в своїх наукових статтях дослідники: Ф.Ф. Бутинець, М.М. Дунай, П.Н. Денчук, С.В. Питель, О.О. Маслак; в

кандидатських дисертаційних роботах вітчизняні (Г.Ю. Коблянська), та російські науковці (А.С. Кабиткіна, Н.Н. Парасоцька, С.А. Пахомов, Н.В. Ульянова).

Наукові результати авторів досліджень полягають у розробленні нових форм первинних документів, удосконаленні схем раціонального документообігу та порядку оформлення документів

Постановка завдання. Метою дано роботи є розгляд та обґрунтування рекомендацій щодо проблемних питань податкового і бухгалтерського обліку доходів від операцій при зовнішньоекономічній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дані бухгалтерського обліку слугують основним джерелом інформації про виробничо-фінансову і, зокрема, експортну діяльність суб'єкта господарювання та сприяють підвищенню обґрунтованості управлінських рішень. Проте неузгодженість між даними бухгалтерського і податкового обліку експортних операцій є причиною виникнення проблем при одержанні ефективних результатів фінансово- господарської діяльності. Основним нормативним документом, що регулює порядок здійснення Зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність", який трактує поняття експорт, як продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі з оплатою не в грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів [1].

В процесі здійснення підприємствами операцій із зовнішньої торгівлі перед бухгалтерським обліком стоять наступні завдання: формування достовірної інформації про господарські операції, пов'язані з експортом товарів для забезпечення можливості прийняття ефективних управлінських рішень; правильне визначення фінансових результатів від здійснення експортних операцій; формування достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості іноземних покупців та замовників; визначення

суми курсових різниць та їх впливу на фінансовий результат тощо. Для визначення фінансових результатів від експортних операцій зіставляють доходи, отримані протягом звітного періоду, з витратами, які були понесені для отримання цих доходів [3]. В основі облікової вартості експортних операцій лежить фактична собівартість, що включає витрати на експорт, які, в свою чергу, складаються з трьох основних елементів: витрат виробника, витрат у країні експортера та витрат на основне перевезення.

Для відображення в обліку витрат, пов'язаних з експортом продукції (товарів, робіт, послуг), призначено рахунок 93 "Витрати на збут" із подальшим списанням їх на фінансові результати. Сума доходу від експортних операцій накопичується по кредиту рахунку 70 "Дохід від реалізації", який, у свою чергу, списується на субрахунок 791 "Результати основної діяльності". Дохід від реалізації продукції на експорт відображається у рядку 010 "Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" Звіту про фінансові результати. У декларації з податку на прибуток інформація про дохід від експортних операцій наводиться у рядку 01.1 "Доходи від продажу товарів (робіт, послуг)" [2].

Тобто діє принцип нарахування та відповідності доходів і витрат. Доходи, що враховуються при визначенні об'єкту оподаткування, класифікуються за такими групами:

- дохід від операційної діяльності, що включає дохід від реалізації товарів, виконаних робіт, наданих послуг та дохід банківських установ;
- інші доходи, що включають доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, доходи від операцій оренди/лізингу, доходи за операціями в іноземній валюті, доходи від торгівлі цінними паперами та деривативами, суми штрафів, неустойки чи пені, суми безповоротної фінансової допомоги, безоплатно отриманих товарів [4]

Дохід від реалізації товару визнається за датою переходу покупцеві права власності на такий товар. Дохід від надання послуг та виконання робіт визнається за датою складення акта або іншого документа, оформленого відповідно до вимог діючого законодавства, який підтверджує виконання робіт або надання послуг. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність регулюється ст. 178 розділу IV Податкового кодексу України. Оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності.

Одним із видів операцій у зовнішньоекономічній діяльності є експортні операції. Визначення фінансового результату від реалізації товарів на експорт відбувається шляхом зіставлення доходів звітного періоду від реалізації товарів на експорт з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. Аспект доходу відображає збільшення, а аспект витрат — зменшення матеріального активу. Таким чином, доки не буде відображений дохід від реалізації, у обліку не може відбуватися списання товарів, відвантажених на експорт, а також затрат, пов'язаних із проведенням операції [5].

Після переходу права власності від продавця до покупця в бухгалтерському обліку дохід від реалізації (експорту) продукції відображається по дебету рахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» й кредиту рахунку 70 «Доходи від реалізації» з використанням відповідних субрахунків. Після цієї операції можливе відображення витрат по експортній операції, а саме списання реалізованих на експорт товарів по дебету рахунку 90 «Собівартість реалізації» й кредиту рахунків 28 «Товари» або 26 «Готова продукція» за обліковою вартістю.

Висновки. Визначення переліку документів для зовнішньоекономічної діяльності забезпечить оперативне, точне, правдиве

здійснення та відображення в бухгалтерському обліку експортно-імпорتنих операцій. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, отримання доходу. Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі [6].

Для дотримання податкового законодавства щодо визначення доходу, податкових зобов'язань, підприємство: визнає дохід від надання в звітному періоді послуг, обчислений у відповідності до вимог П(С)БО 15 та Податкового Кодексу України. Метою подальших досліджень є аналіз проблемних питань, які виникають на практиці, в процесі документального оформлення зовнішньоекономічних операцій та розробка пропозицій щодо їх вирішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996-XIV.
2. Маслак О.О. Облік, аналіз та аудит зовнішньоекономічної діяльності / О.О. Маслак, В.Й. Жежуха, В.В. Оверчук, М.М. Томич.// Практикум: Навч. Посібник. -2011. -с.280.
3. П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”, затверджений наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.99р.
4. Хмелевський І. Оподаткування посередництва у ЗЕД: стисло про головне / І.Хмелевський // Податки та бухгалтерський облік. -2011. -№25. - с.10-12.
5. Валютні операції: порядок здійснення та облік:-8-те вид., перераб. і доп. Х.:Фактор, 2008.- с. 230- 245.
6. Дупай М. М., Денчук П. Н., Питель С. В., Хомин П. Я. Облік та аналіз діяльності підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин. Навч. посібн. для студентів спец “Облік і аудит” – Тернопіль: Астон, 2009. – с.158.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

О.В. Кривошеєв, магістр обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: асистент Пісоченко Т. С.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто та проаналізовано специфіку оподаткування експортних операцій; досліджено зміни, що відбулися в обліку податку на додану вартість у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України.

Ключові слова: експорт, експортні операції, облік, податок на додану вартість.

Актуальність проблеми. Визначальною особливістю функціонування світового господарства на початку ХХІ сторіччя є інтенсивний розвиток міжнародних економічних відносин, які є одним із факторів впливу на рівень розвитку окремої країни та світового прогресу в цілому. За останні два роки в законодавстві з'явилися значні зміни, а саме, набув чинності Податковий кодекс України. Тому однією з найбільш актуальних питань є відображення зовнішньоекономічних операцій в податковому обліку. Наближення податкового обліку до бухгалтерського не змінило їх різної мети: метою бухгалтерського обліку є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності і рух грошових коштів підприємства, а податкові розрахунки призначені для відображення результатів господарської діяльності або інших об'єктів, що пов'язані з визначенням податкового зобов'язання за відповідними податками. Такі відмінності призводять до виникнення проблем оподаткування експортно-

імпортних операцій, які впливають на податкові розрахунки суб'єктів господарювання.

Для практичної діяльності підприємств податкові розрахунки є важливою складовою облікової роботи, тому актуальним є вдосконалення методики їх здійснення, яка відповідала б достовірному обліковому забезпеченню податкової звітності при будь-яких змінах податкового законодавства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми податкових розрахунків розглядали багато вчених-економістів та, зокрема, оподаткування експортних операцій досліджували такі науковці як Н.А. Протопова, Н.А. Рязанова, Л. Солошенко, Р.М. Циган, Н.О. Якименко та інші.

Важливі аспекти теорії і практики обліку податку на додану вартість (далі – ПДВ) експортних операцій залишаються невирішеними на даний момент і потребують проведення подальших досліджень та розробок у напрямі їх удосконалення. Недостатній рівень теоретичної розробки та організації обліку експортних операцій зумовили необхідність розгляду проблем, пов'язаних з обліком ПДВ.

Метою статті є дослідження проблем обліку ПДВ в експортних операціях.

Виклад основного матеріалу. Експорт товарів (робіт, послуг) є одним із основних видів зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» експорт товарів це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі з оплатою не в грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів. Основними завданнями обліку експортних операцій є:

- формування достовірної інформації про господарські операції, пов'язані з експортом товарів для забезпечення можливості прийняття ефективних управлінських рішень;

- правильне визначення фінансових результатів від здійснення експортних операцій;
- формування достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості іноземних покупців та замовників;
- визначення суми курсових різниць та їх впливу на фінансовий результат [1].

На практиці під час оподаткування експортних операцій товарів і послуг виникають наступні проблемні питання:

- документування операцій оподаткування ПДВ;
- порядок відображення операцій з метою оподаткування ПДВ;
- оподаткування операцій експорту без вивезення товарів за митну територію країни;
- визначення місця поставки послуг;
- неоподатковувані операції;
- експортне бюджетне відшкодування суми ПДВ.

Для цілей оподаткування під експортними операціями розуміється вивезення товарів та інших активів з перетином митного кордону країни, а також надання послуг з метою отримання прибутку або соціальних вигід для суб'єкта господарювання.

Поняття експорту для цілей оподаткування не враховує операції без їх фактичного вивезення. Такі господарські операції не мають спеціальних правил податкового обліку і тому на практиці виникають проблеми в частині їх оподаткування. Зокрема, експорт без вивезення не підпадає під визначення об'єкта оподаткування згідно ПКУ і тому деякі автори наукових видань (Т.І. Гориславець, Р.М. Циган [2]) зазначають, що такі операції не оподатковуються ПДВ. Хоча Н.А. Рязанова звертає увагу на те, що об'єктом оподаткування операцій з експорту без вивезення є постачання товарів, місце надання яких знаходиться на митній території України. Таким чином, автор робить висновок, що дана операція

обкладається ПДВ за ставкою 20 % як звичайне постачання товарів на митній території України [3].

Для застосування до вище розглянутих операцій ставки ПДВ 20 % необхідно внести доповнення-роз'яснення до ПКУ з метою урегульованості даного питання на законодавчому рівні.

Підставою для обліку експортних товарів та послуг є оформлені відповідним чином товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, банківські та інші документи. У податковій декларації з ПДВ для експортних операцій виділено окремий рядок, а саме рядок 2.1 "Експортні операції", у якому відображаються обсяги поставки без ПДВ за експортними операціями.

Операції з вивозу товару за межі митної території України, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ. Базою оподаткування є контрактна (договірна) вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). У договірну (контрактну вартість) включаються будь-які суми грошових коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються експортеру товарів безпосередньо покупцем-нерезидентом або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості експортних товарів.

До операцій із вивозу (експорту) товарів за межі митної території України, а також до операцій з продажу робіт (послуг), що призначені для використання та споживання за межами митної території України, застосовується нульова ставка ПДВ [4].

Оподаткування ПДВ товарів та послуг за експортом залежить від місця їх поставки, що визначається нормами ст. 186 Податкового кодексу. Якщо це місце знаходиться на території України, то такі операції оподатковуються за ставкою 20%, інакше вони не є об'єктом оподаткування. Законодавством визначено великий за обсягом перелік послуг. На практиці при оподаткуванні експортних операцій послуг

виникають питання, пов'язані з правильною їх класифікацією. Солошенко Л. [5], економіст-аналітик, вважає доцільним в такому випадку використовувати класифікатори: ДК 009:2005 “Класифікація видів економічної діяльності”, затверджений Наказом Держспоживстандарту України від 26.12.05 р. № 375, та ДК 016-97 “Державний класифікатор продукції та послуг”, затверджений Наказом Держстандарту України від 30.12.97 р. № 822.

Рис. 1. Порядок відображення експортних операцій з метою оподаткування ПДВ та податком на прибуток (систематизовано на основі [6])

Отже, можна зробити висновок, що відповідно до положень Податкового кодексу місце поставки послуг визначається за такими правилами:

- загальне правило, визначене п. 186.4;
- “особливі” правила (п. 186.2 і 186.3) для окремих видів послуг.

Експорт окремих товарів і супутніх йому послуг оподатковується за ставкою 0 % у разі наявності належно оформленої ВМД.

На рис. 1 наведено порядок здійснення експортних операцій в частині податкових розрахунків з ПДВ та визнання доходів та витрат для розрахунку суми податку на прибуток.

Податкове зобов’язання з ПДВ відображається, незалежно від дати отримання грошових коштів, під час оформлення первинних документів (складання ВМД, підписання Акту наданих послуг). Варто зауважити, що дана схема застосовуватиметься для операцій:

- які є об’єктом оподаткування ПДВ за ставкою 0 %;

- які не оподатковуються ПДВ і в бухгалтерському обліку не відображаються;

- місце постачання яких на території України, а сума ПДВ визнається в розмірі 20% бази оподаткування.

Незалежно від того, яка подія відбулася першою – отримання коштів чи фактичне відвантаження товарів (надання послуг), сума ПДВ визнається в момент виникнення доходу від реалізації товарів (надання послуг).

Висновки. Таким чином, правові умови здійснення експортних операцій зазнали змін, і не можна виключати їх подальших трансформацій, але важливо, щоб вони відбувалися в напрямку узгодження всіх функціональних елементів податкової політики. Існування необхідність внесення пояснення щодо податкового обліку операцій експорту без

вивезення товарів за митну територію та інших невирішених проблем вказує на необхідність подальшого дослідження даної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Протопова Н.А. Організаційні аспекти аудиту експортних операцій / Н.А. Протопова // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – №2. – С. 90-95.
2. Циган Р.М. Специфіка організації обліку зовнішньоторговельних операцій без вивезення та ввезення товарів [Електронний ресурс] / Р.М. Циган, Т.І. Гориславець // Вісника ЖДТУ. – 2009. – № 4 (50). – Режим доступу:
http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/visnik/econom/4_50/39.pdf
3. Рязанова Н.А. Практические аспекты учета экспортно-импортных операций / Н.А. Рязанова // Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. Збірник наукових праць / Тематичний випуск: Розвиток обліку та аудиту як основи інформаційно-аналітичної системи підприємства. – Харків: НТУ “ХПІ”. – 2005. – №58, т. 2. – С. 85-87
4. Якименко Н.О. Особливості організації бухгалтерського та податкового обліку експортних операцій / Н.О. Якименко // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2010. – №22. – С. 26-30.
5. Солошенко Л. Послуги у ЗЕД: визначаємо місце постачання / Л. Солошенко // Податки та бухгалтерський облік. – 2011. – № 14 (1407). – С. 31-40
6. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=35&nreg=2755-17>

УДК 339.56:349.42:633.1

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ЗЕРНА

О. В. Миколовська, студентка

Науковий керівник: асистент Т.С. Пісоченко

Миколаївський національний аграрний університет

Обґрунтовано сучасний стан правового регулювання експорту та імпорту сільськогосподарської продукції та розглянуто вплив довгострокових документів на здійснення експортно-імпортних операцій.

Ключові слова: експорт, імпорт, зерно, мито, операції.

Актуальність теми: Зернові культури традиційно посідають вагомe місце у формуванні зовнішньоекономічного обороту країни. Розвиток зовнішньої торгівлі зерновими культурами в Україні відбувається із значними труднощами, що спричинено недосконалістю законодавчої бази. Участь України на світовому ринку зерна вимагає структурної перебудови її зернового господарства у контексті розвитку зовнішньоторгівельної діяльності, пристосування національних економічних механізмів до вимог відкритості ринку. Тому, виникає необхідність визначити найбільш оптимальні умови зовнішньоекономічного контакту як з погляду експорту, так і імпорту.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Аналіз стану зернового ринку та проблем в регулюванні експорту та імпорту зерна займалися багато провідних вчених України. При написанні роботи використовувалися праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Бандурки А.М., Гіль Чарльз В.Л., Гольда Б., Камаева Р.М., Котлера Ф.,А., Максимчук С., Морозова І., Новицький В.Є., Паламарчук В., Сміта Б., Сіренко В.

Мета статті. Розробка основних методологічних та організаційних основ удосконалення експортно-імпортних операцій та їх правовому регулюванні в умовах розвитку ринкової економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Процес змін, що спостерігається в даний час в Україні, проникнув в усі сфери економічного життя. У цих умовах експортно-імпортні операції стають однією з основ товарного обігу в Україні і джерелом валютних надходжень організацій – резидентів. У

зв'язку з великою увагою, що приділяється сьогодні зовнішньоторговельним операціям з боку суб'єктів економічної діяльності, виникає потреба в аналізі особливостей процесу міжнародної торгівлі і факторів, що впливають на її кінцевий результат для кожної зі сторін, та правовому регулюванні експортно-імпортних операцій. Правове регулювання встановлює порядок тарифного і нетарифного регулювання імпорту та експорту сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки для створення рівних умов конкуренції між продукцією вітчизняного виробництва та продукцією нерезидентів, а також деякі методи цінової підтримки сільськогосподарських товаровиробників України.

Високе внутрішнє виробництво зерна у комбінації зі стійким зовнішнім попитом вивели Україну у групу країн основних постачальників зернових у світі. При цьому фактор експорту для внутрішнього ринку зерна важко переоцінити, тому що зовнішні поставки – найвигідніший спосіб утилізації надлишків і регулювання вітчизняного балансу попиту і пропозиції.

Спеціальне законодавство, що регулює експорт та імпорт зерна та зерно продуктів :

- Закон України «Про зерно та ринок зерна в Україні»
- «Положення про Державну інспекцію з контролю якості сільськогосподарської продукції та моніторингу її ринку»
- Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо вдосконалення регулювання ринку зерна»
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про недоліки у роботі окремих органів виконавчої влади із забезпечення продовольчої безпеки та заходи щодо стабілізації ринку основних продовольчих товарів».

Український уряд здійснив ряд заходів в правовому регулюванні для поліпшення експортно - імпорتنих операцій. З 1 липня 2012 року квоти на зерно застосовуватися не будуть. Постанова яка набула чинності в Україні від 4 жовтня 2010 року №938 про введення квот на експорт зерна на даний час не діє. Введення квот на зерно у 2010 році було вимушеним кроком з боку уряду через нестачу продовольчого зерна у країні. Сьогодні в Україні достатній запас продовольчої пшениці. З торішнього рекордного врожаю проекспортовано 13,5 мільйона тонн зерна, з них 1,5 мільйона тонн – продовольчої пшениці. Тож в Україні залишається продовольчого зерна достатньо до 2013 року. Таким чином сільськогосподарські підприємства отримали можливість експортувати зерно без будь-яких обмежень[1].

Відповідно до ст.18 Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 9 січня 2007 року №547-V: суб'єктам ринку зерна гарантується право вільно розпоряджатися власними ресурсами зерна та продуктами його переробки, укладати угоди щодо їх продажу, у тому числі на експорт, брати участь у формуванні зернових ресурсів України. Таким чином, експорт зерна здійснюється на основі укладеного контракту, в якому сторони повинні чітко передбачити базові умови (CIF, FOB, FAS та інші), умови щодо якості, кількості зерна, ціни, строків поставки, порядку перевезення, здійснення оплати, страхування, форс-мажорних обставин, застосовуваного права, місця вирішення спорів та відповідальності сторін за виконання умов контракту.

Відповідно до пункту 15 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України від 02.12.2010 N 2755-VI тимчасово, до 1 січня 2014 року, операції з постачання зернових культур товарних позицій 1001 – 1008 (крім товарної позиції 1006 та товарної підкатегорії 1008 10 00 00), згідно з УКТ ЗЕД, у тому числі операції з імпорту таких товарів, звільняються від оподаткування податком на додану вартість[5].

Слід зазначити, що відповідно до ст.7 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» для товарів, що імпортуються з держав-членів СОТ, запроваджується режим найбільшого сприяння, який стосується мит, митних зборів, методів стягнення таких мит і зборів, правил і формальностей у зв'язку з імпортом і означає, що будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються стосовно будь-якого товару, що походить з будь-якої держави, повинні негайно і безумовно надаватися аналогічному товару, який походить з території держав-членів СОТ або держав, з якими укладено двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння[4].

Таблиця 1

Застосування пункту 15 підрозділу 2 розділу XX Податкового кодексу України

N n/n	Код ТН ЗЕД	Назва товару	Продаж на митній території України	Імпорт	Експорт
1	2	3	4	5	6
1	1001	Пшениця і суміш пшениці та жита	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
2	1002	Жито	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
3	1003	Ячмінь	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
4	1004	Овес	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
5	1005	Кукурудза	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
6	1006	Рис	20%	20%	0%
7	1007	Сорго зернове	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
8	1008	Гречка, просо та насіння канаркової трави; інші зернові культури	Звільнено 20% для першого постачання с.-г підприємствами - виробниками	звільнено	0%
9	1008 100000	Гречка	20%	20%	0%

* Джерело: [5]

На сьогоднішній день згідно Закону України «Про єдиний митний тариф України» є такі види та розміри ставок на зернові культури.

Ввізне мито підлягає сплаті до або на момент здійснення митного оформлення і сплачується у національній валюті України. Сплата ввізного мита може бути здійснена шляхом перерахування суми коштів за безготівковим розрахунком на рахунок митного органу або внесенням суми зазначених коштів готівкою до каси митного органу.

Таблиця 2

Види та розміри ставок мита на зернові культури

Код товару згідно з ГС	Опис товару згідно з ГС	Одиниця виміру	Ставка мита (у відсотках)		
			преференційна	пільгова	повна
10.01	Пшениця і суміш пшениці і жита	т		10	20
10.02.00.000	жито	т		10	20
10.03	Ячмінь	т		10	20
10.04	Овес	т		10	20
10.05	Кукурудза	т		10	20
10.06	Рис	т		10	20
10.07.00	Сорго	т		10	20
10.08	Гречка, просо і канаркове насіння; інші зернові	т		10	20

* Джерело: [3]

Висновки. Важливим інструментом нової ефективної системи організації та управління розвитком зернового ринку є експортно-імпортна політика. Заходи щодо регулювання експорту, імпорту зерна в Україну є однією з складових економічної політики. Ці заходи чітко встановлені чинним законодавством України та можуть включати в себе квотування, ліцензування, а також встановлення певних вимог щодо відповідності товару певним нормам, якісним характеристикам і т.д. Саме від ефективності експортно-імпоротної політики залежить розвиток ринку зерна як пріоритетного сектору економіки агропромислового комплексу

України, що спрямований на створення правових, економічних та організаційних умов конкурентоспроможного виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Морозова І.В. Експорт-імпорт зерна: новий етап регулювання / І.В. Морозова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroprofi.com.ua/content/view/70/40/>
2. Максимчук С.С. Правове регулювання експортно-імпортних операцій / С.С. Максимчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/55-544-1>
3. Про єдиний митний тариф: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2097-12>
4. Прозовнішньоекономічнудіяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tax.38044.org/UA/2146>

УДК 658.14/.17(047.32)

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: асистент С.В. Сирцева

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості складання та подання консолідованої фінансової звітності; розглянуто принципи консолідації звітності; запропоновано заходи

щодо вдосконалення нормативного регулювання умов формування консолідованої звітності.

Ключові слова: *фінансова звітність, консолідована звітність, група підприємств, консолідація, дочірнє підприємство, материнська компанія.*

Актуальність. У міжнародній обліковій практиці необхідність консолідації фінансової звітності обумовлена процесами концентрації і централізації капіталу, появою дочірніх підприємств, філіалів у рамках концернів та груп компаній, створенням підприємств із залученням іноземного капіталу та іншими інтеграційними процесами в економічній сфері. Розвиток інтеграційних процесів, а, отже, зростаюча значимість об'єднань підприємств в економіці України призвели до розширення кола внутрішніх та зовнішніх користувачів фінансової звітності, які висувають нові вимоги до змісту і якості звітних показників, що, відповідно, сприяло формуванню консолідованої фінансової звітності. Така звітність відіграє важливу роль при залученні інвестицій та управлінні групою підприємств, виступаючи засобом представлення результатів бізнес-процесів у межах групи та інформаційним забезпеченням процесу прийняття ефективних інвестиційних рішень. Відповідно, необхідним є удосконалення організаційно-методичних засад формування і контролю консолідованої фінансової звітності з метою встановлення відповідності системи звітної інформації потребам управління об'єднаннями підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування консолідованої фінансової звітності об'єднань підприємств присвячені праці вітчизняних вчених: Я.В. Голубки, М.Д. Корінька, Р.С. Коршикової, Я.Д. Крупки, С.П. Лозовицького, О.І. Пилипенка, О.А. Романенка; зарубіжних вчених: О.А. Матвєєва, В.Д. Новодворського, С.І. Пучкової, Л.В. Пашковської, В.С. Плотнікова. Дослідивши низку результатів попередніх досліджень, необхідно визнати наявність ряду

невирішених проблем, а саме, додаткового вивчення потребує значення консолідованої фінансової звітності в системі управління об'єднаннями підприємств.

Постановка завдання. Основною метою є висвітлення основних принципів складання консолідованої звітності, розкриття економічної сутності об'єднання підприємств та консолідації її фінансової звітності, визначення особливостей складання консолідованої звітності в Україні, дослідження зарубіжного досвіду консолідації в системі міжнародних стандартів фінансової звітності (далі МСФЗ).

Виклад основного матеріалу. Перша консолідована фінансова звітність була складена на підприємства США наприкінці XIX ст. Першою компанією, яка оприлюднила консолідовану звітність, стала United States Steel Company, зареєстрована в Нью-Джерсі у 1901 році. Більш швидке впровадження консолідації фінансової звітності в США у порівнянні з іншими країнами пояснюється поглибленням процесів концентрації і централізації капіталу, появою холдингових компаній, концернів, відсутністю правових та інших бар'єрів для застосування нової облікової методології.

В Європі консолідована фінансова звітність стала складатися значно пізніше. Так, у законодавстві Великобританії перша згадка про консолідовану звітність датується 1947 році, Німеччини - 1965 році, Франції - 1986 році. Проте уже у 20-х роках XX ст. перші публікації з цього питання з'явилися у Великобританії, а Лондонська фондова біржа стала вимагати подання консолідованої фінансової звітності у 1939 р. У 1967 р. лише 22 французькі компанії оприлюднили консолідований баланс і тільки у 1986 р. вимоги до оприлюднення консолідованої фінансової звітності у Франції стали обов'язковими. У Данії, Нідерландах консолідація фінансової звітності набула поширення у 30-х роках XX ст. У Німеччині вона стала обов'язковою лише з 1990 р. У незначній мірі

практика складання консолідованої фінансової звітності поширена в таких європейських країнах, як Греція, Іспанія, Італія [1].

Необхідність представлення консолідованої звітності в Україні викликана появою холдингових компаній, концернів, інших груп, а також акціонерних товариств зі значною кількістю дочірніх підприємств, тому згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» консолідована фінансова звітність — фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці [2].

Відповідно до МСБО 27 та П(С)БО 20, консолідована фінансова звітність — це звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Вона містить консолідовані: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до консолідованої звітності [5, 3].

Методика консолідації досить складна, проте, одночасно вона повинна бути логічною та виправданою, оскільки впливає з економічної сутності бізнесу і ролі звітності як інформаційної бази для прийняття рішень. Це призводить до необхідності чіткого нормативного регулювання умов складання консолідованої звітності.

Теорія і практика складання консолідованої звітності в різних країнах суттєво відрізняються з наступних основних причин:

- неоднакова ступінь розповсюдження консолідованої фінансової звітності;
- різноманітні підходи щодо розуміння категорії «група компаній» з точки зору консолідації;
- неоднакові обсяги інформації, що публікуються компаніями;

— різні методи консолідації [1].

Кожне об'єднання повинне мати ознаки, які мають бути притаманні групі підприємств, згідно з якими об'єднання повинне складати консолідовану фінансову звітність:

- правове регулювання участі одного підприємства (головного) в статутному капіталі інших учасників групи;
- безстрокове функціонування групи;
- порівнянність інформації діяльності учасників об'єднання.

Особливості складання консолідованої звітності в Україні регламентовано П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» [3].

Основними принципами консолідованої фінансової звітності відповідно до П(С)БО 20 є:

— Консолідовану фінансову звітність готує і подає материнське підприємство.

— До консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності тих дочірніх підприємств, які не включаються з певних причин.

— Показники фінансової звітності дочірнього підприємства не включаються до консолідованої фінансової звітності, якщо:

а) контроль дочірнього підприємства є тимчасовим, оскільки воно було придбане й утримується лише з метою його наступного продажу протягом короткострокового періоду;

б) дочірнє підприємство здійснює діяльність в умовах, які обмежують його здатність передавати кошти материнському підприємству.;

— Фінансова звітність материнського підприємства та його дочірніх підприємств, що використовується при складанні консолідованої фінансової звітності, складається за той самий звітний період і на ту саму дату балансу.

— Консолідовану фінансову звітність складають з фінансової звітності групи підприємств з використанням єдиної облікової політики для подібних операцій. Якщо облікова політика одного із дочірніх підприємств відрізняється від політики, що використовується для складання консолідованої звітності, то до об'єднання такої звітності зі звітністю материнського підприємства вона проводиться у відповідність з обліковою політикою яка використовується для складання консолідованої звітності [3].

Потрібно відмітити значну невідповідність між П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність» та МСФЗ 27 «Консолідовані та окремі фінансові звіти» [5]. Причинами цього виступають внесені зміни до МСФЗ 27 та заміна самої назви стандарту. П(С)БО 20 не повністю розкриває всі тонкощі процесу консолідації, основним недоліком П(С)БО 20 є те, що воно не містить визначення термінів, необхідних для поняття консолідованої звітності (контроль, група, дочірнє підприємство, материнська компанія, консолідовані фінансові звіти, частка меншості).

Згідно з П(С)БО 20 "Консолідована фінансова звітність" консолідовану фінансову звітність подає материнське підприємство.

Консолідована фінансова звітність материнського та його дочірніх підприємств складається за один і той самий звітний період і на одну й ту саму дату балансу. Материнське і дочірні підприємства використовують єдину облікову політику для подібних операцій. Якщо при складанні консолідованої фінансової звітності неможливо застосувати єдину облікову політику, то про це зазначається у примітках до консолідованої фінансової звітності.

Консолідована фінансова звітність складається шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства [1].

МСФЗ 27 «Консолідовані та окремі фінансові звіти» (замінив МСБО 27 «Консолідовані фінансові звіти та облік інвестицій у дочірні підприємства») — визначено поняття групи, контролю в середині групи, а також критерії, відповідно до яких компанії можуть вважатися материнськими і дочірніми. Описано основні принципи і порядок консолідації, розкриття інформації в консолідованій звітності і вимоги до окремої фінансової звітності материнської компанії. МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу» (замінив МСБО 22 «Об'єднання компаній») — відображено вимоги до розкриття фінансової інформації про повну консолідацію, включаючи як загальні вимоги, так і специфічні вимоги для придбання та злиття. МСБО 28 «Облік інвестицій в асоційовані компанії», МСБО 31 «Частки у спільних розглянуто інвестиції в асоційовані компанії (підприємства, які не є ні дочірніми, ні спільними, але на діяльність яких інвестор здійснює суттєвий вплив)». Такі підприємства також складають консолідовану звітність. МСБО 12 «Податки на прибуток» — відображено механізм сплати податків материнською компанією та її дочірніми підприємствами.

Висновки: Проведений аналіз, свідчить про необхідність вдосконалення нормативного регулювання умов складання консолідованої звітності, про необхідність внесення змін та доповнень до П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність». Облікові стандарти відповідно до вимог часу, накопиченої інформації та з розвитком науки і практики необхідно переглядати, уточнювати та коригувати. Причому, перехід на міжнародні стандарти повинен здійснюватися з врахуванням критичного аналізу їх слабких сторін та особливостей діяльності в кожній країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Консолідована фінансова звітність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/18930414/>

2. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» із змінами, внесеними згідно із Законами від 22.12.2011, ВВР, 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність» від 30 липня 1999 року, № 176 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sshome.narod.ru>
4. Пучкова С.И. «Бухгалтерская (финансовая) отчетность» / Организации и консолидированные группы. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИД ФБК – ПРЕСС, 2004. — 344 с.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідовані та окремі фінансові звіти» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.yurincom.com/ua>.

УДК 336.22:657

СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ОПОДАТКУВАННЯ

Ю.В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: асистент С.В. Сирцева

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті проблеми впровадження механізму спрощення процедури оподаткування та запропоновано поділ спеціальних податкових режимів.

***Ключові слова:** податкова система, податковий режим, транзитна економіка.*

Постановка проблеми. У сучасному вигляді національні податкові системи країн СНД мають суттєві відмінності, як з точки зору особливостей їх побудови, так і з точки зору фіскальної

ефективності. Одним з найважливіших завдань становлення національних податкових систем країн з транзитивними економіками вважається формування системного підходу до податкового регулювання. Інструментами податкового регулювання системного характеру є спеціальні податкові режими. Аналіз досвіду країн з транзитивними економіками дозволяє виокремити низку проблем, що виникають при застосуванні спеціальних податкових режимів. Вирішення таких проблем вимагає глибокого системного дослідження практичних та теоретичних аспектів використання таких інструментів податкового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень практики застосування спеціальних податкових режимів необхідно виділити праці вітчизняних науковців Ю. Б. Іванова [3, 4], А. І. Крисоватого [4], а також російських вчених І. А. Майбурова [3], М. - Б. А. Аушева [1], В. Ю. Жданової [2], А. І. Косолапова [6]. В той же час, залишились неопрацьованими з системних позицій теоретико-прикладні питання застосування деяких видів спеціальних податкових режимів, зокрема режимів спрощення загальновстановленої процедури оподаткування.

Постановка завдання. Метою статті є визначення досвіду та особливостей спрощення загальновстановленої процедури оподаткування при застосуванні в національних податкових системах країн з транзитивними економіками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національні податкові системи унікальні та своєрідні, як унікальна і своєрідна кожна країна. В той же час, податкові системи пострадянських країн мають багато спільного. Адже висхідним джерелом для їх формування була система оподаткування Радянського Союзу. Проте, маючи загальне коріння, кожна з країн обрала свій особливий шлях розвитку. У структурно-логічному вигляді проблематика визначення

особливостей міжнародного досвіду застосування спеціальних податкових режимів полягає у вирішенні триєдиної задачі. По-перше, визначення видів спеціальних податкових режимів за характером спрощення; по-друге, визначення сутності спеціальних податкових режимів спрощення загальноствановленої процедури оподаткування; по-третє, визначення способів спрощення загальноствановленої процедури оподаткування при застосуванні спеціальних податкових режимів.

Особливості розвитку національних податкових систем країн з транзитивними економіками, зокрема країн СНД, знайшли своє відображення в різноманітті видів спеціальних податкових режимів, які ними застосовуються. На нашу думку, за характером спрощення їх можливо поділити на чотири види: 1) режими заміни сукупності податків єдиним адвалерним податком; 2) режими заміни сукупності податків єдиним фіксованим податком; 3) режими заміни сукупності податків розподілом продукції; 4) режими спрощення загальноствановленої процедури оподаткування. Найбільш розповсюдженими на пострадянському просторі є перші два види режимів.

Аналіз практики застосування спеціальних податкових режимів в національних податкових системах країн СНД дозволяє виділити наступну особливість: механізм спрощення загальноствановленої процедури оподаткування здійснюється шляхом зменшення обсягу податкових зобов'язань, яке може впроваджуватися трьома способами: спрощенням механізму обчислення податкових зобов'язань; зменшення нарахованих податкових зобов'язань; звільнення від сплати податків.

При спрощенні механізму обчислення податкових зобов'язань не передбачається скорочення переліку податків, які повинен сплачувати платник податків за загальним правилом. Як правило, таке спрощення стосується податків з найбільш складним механізмом обчислення:

податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на майно, єдиний соціальний податок.

В якості прикладу можливо навести режим, аналогі якому відсутні в податкових системах країн СНД, запроваджений в Казахстані для суб'єктів малого бізнесу «спеціальний податковий режим на основі спрощеної декларації», передбачає спрощення порядку обчислення і сплати двох податків: для юридичних осіб – корпоративного прибуткового податку та соціального податку; для індивідуальних підприємців – індивідуального прибуткового податку та соціального податку. Особливістю такого податкового режиму є встановлення для двох податків єдиного об'єкту оподаткування. Окрім того, значно спрощується ведення податкової звітності, яка у вигляді спрощеної декларації подається до податкового органу після закінчення податкового звітного періоду. Право застосовувати такий режим надається двом категоріям платників податків:

1) індивідуальним підприємцям, у яких за податковий період чисельність найманих працівників складає 25 осіб, а граничний дохід не перевищує 10 000 тис. тенге;

2) юридичним особам, у яких за податковий період середньосписочна чисельність найманих працівників складає 50 осіб, а граничний дохід не перевищує 25 000 тис. тенге.

При цьому, заборонено застосовувати такий режим: юридичним особам, що мають філії, представництва; філіям і представництвам; дочірнім підприємствам юридичних осіб та акціонерним товариствам; платникам податків, що мають відокремлені підрозділи в різних населених пунктах [5].

В податковій системі Киргизстану запроваджено спеціальний податковий режим „податки на основі податкового контракту”, який можливо навести в якості прикладу спрощення механізму обчислення податкових зобов'язань. Такий режим надає право організаціям та

індивідуальним підприємцям, які здійснюють підприємницьку діяльність, сплачувати окремі податки на основі податкового контракту, який визначає узгоджене між платником податків та органом податкової служби податкове зобов'язання платника податків в розмірі фіксованих сум трьох податків: 1) податку на прибуток; 2) податок на додану вартість; 3) податок з продажів. Сума податкового зобов'язання по контракту визначається в розмірі, що перевищує найбільшу суму податкових зобов'язань за три попередніх роки, не менш ніж на 25%. Контракт укладається строком на один рік по формі, що встановлюється податковим органом, та може щорічно продовжуватися. Протягом дії податкового контракту, податковими органами не здійснюються виїзні перевірки за податками, що складають суму контракту. Платники податків, які уклали податковий контракт, всі інші податки, передбачені податковим законодавством, сплачують на загальних підставах. Коло осіб, що можуть використовувати такий податковий режим законодавчо обмежено [7].

Прикладом режиму, що передбачає право платника податків зменшити нараховані податкові зобов'язання, може бути спеціальний податковий режим для юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції та сільських споживчих кооперативів, який запроваджено в податковій системі Казахстану. Такий режим запроваджує особливий порядок визначення суми податкового зобов'язання. Зменшенню на 70 відсотків підлягають обчислені у загальноновстановленому порядку суми податкових зобов'язань за наступними податками: корпоративний прибутковий податок; податок на додану вартість; соціальний податок; земельний податок; плата за користування земельними ділянками; податок на майно; податок на транспортні засоби [5].

При звільненні від сплати податків, зниження податкового навантаження здійснюється шляхом звільнення від сплати податків деяких видів діяльності окремих категорій платників податків.

В якості прикладу звільнення від сплати всіх податків і зборів можливо навести «податковий режим у вільних економічних зонах» у Казахстані. Такий режим звільнення від усіх видів податкових платежів застосовується тільки стосовно діяльності суб'єктів вільних економічних зон з виробництва та реалізації товарів (крім підакцизних), робіт або послуг на відокремленій та спеціально загородженій території, яка за законодавством країни визнається вільною економічною зоною. По відношенню до діяльності суб'єктів вільної економічної зони за межами такої зони, а також на всій іншій території країни, застосовується загальний податковий режим [5].

Спеціальний податковий режим «оподаткування у вільних економічних зонах» в Білорусі поєднує два способи зменшення обсягу податкових зобов'язань: зменшення податкових зобов'язань та звільнення від сплати окремих податків. Так, організації, що є резидентами вільних економічних зон, сплачують податок на прибуток за ставкою, зменшеною на 50 % від законодавчо встановленої ставки, при цьому, прибуток, отриманий від реалізації товарів (робіт, послуг) власного виробництва звільнюється від оподаткування податком на прибуток протягом п'яти років з дати заяви про отримання прибутку. Податок на додану вартість при реалізації резидентами вільних економічних зон на території країни товарів власного виробництва сплачується у розмірі 50 % від суми податкового зобов'язання. Резиденти вільних економічних зон звільнюються від сплати: податку на нерухомість по основним засобам (об'єктам незавершеного будівництва), що розташовані на території таких зон; збору до республіканського фонду підтримки виробників сільськогосподарської продукції, продовольства та аграрної науки в частині виручки,

отриманої від реалізації товарів (робіт, послуг). Такий спеціальний податковий режим поширюється на шість вільних економічних зон: «Брест», «Вітебськ», «Гродноінвест», «Гомель-Ратон», «Мінськ», «Могильов» [8].

Висновки. Таким чином, спеціальні податкові режими, що застосовуються в національних податкових системах країн з транзитивними економіками, за характером спрощення можливо поділити на чотири види: 1) режими заміни сукупності податків єдиним адвалерним податком; 2) режими заміни сукупності податків єдиним фіксованим платежем; 3) режими заміни сукупності податків розподілом продукції; 4) режими спрощення загальнозстановленої процедури оподаткування. Найбільш розповсюдженими в країнах з транзитивними економіками є режими заміни сукупності податків єдиним податком (адвалерним або фіксованим). При застосуванні в національних податкових системах країн з транзитивними економіками спеціальних податкових режимів спрощення загальнозстановленої процедури оподаткування, механізм спрощення загальнозстановленої процедури оподаткування здійснюється шляхом зменшення обсягу податкових зобов'язань, яке може впроваджуватися трьома способами: спрощенням механізму обчислення податкових зобов'язань; зменшення нарахованих податкових зобов'язань; звільнення від сплати податків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аушев М.-Б.А. Совершенствование специальных налоговых режимов для субъектов малого предпринимательства: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 „Финансы, денежное обращение и кредит”/А.Б. Барлыкапов. – М., 2008.-22 с.
2. Жданова В.Ю. Специальные налоговые режимы: место в системе правовых явлений и юридическая конструкция: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец.12.00.14„Административное право; финансовое право; информационное право”/М.Ф. Ивлиева. – М., 2007. – 24 с.

3. Иванов Ю.Б., Майбуров И.А. Системы налогообложения Украины и России: структура, проблемы, тенденции развития: Монография. – Х.: ФЛП Либуркина Л.М.; ИД „ИНЖЭК”, 2009. – 520 с.
4. Иванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система. Підручник. – К.: Атіка, 2006. – 920 с.
5. О налогах и других обязательных платежах в бюджет (Налоговый кодекс): Кодекс Республики Казахстан от 10.12.2008 г. № 99-IV ЗРК [Электронный ресурс]. — Режим доступа:http://base.zakon.kz/doc/lawyer/?uid=E9D97D67-CD0A-4957-B74A-002722EC4FC5&language=rus&doc_id=30367517
6. Косолапов А.И. Специальные налоговые режимы (теория и практика): автореф. дис. на соискание уч. степени докт. экон. наук: спец. 08.00.10 „Финансы, денежное обращение и кредит”/А.И. Косолапов. М., 2007.- 48с.
7. Налоговый кодекс Кыргызской Республики от 26 июня 1996 года N 25 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.sti.gov.kg/ruswin/hk11w.htm>
8. Налоговый кодекс Республики Беларусь от 19.12.2002 г. N166-3 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo.by/webnpa/text.asp?RN=Hk0200166b>

УДК330.143:338

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

О. В. Дуб’яга, магістр

Науковий керівник: асистент Сирцева С. В.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто стан обліку розрахунків з покупцями та замовниками. Розкриті проблеми обліку дебіторської заборгованості та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *дебітори, дебіторська заборгованість, стандарт, актив, фінансові інструменти.*

Постановка проблеми. Ринкові відносини, які склалися, об'єктивно вимагають зміни бухгалтерського обліку та максимального наближення до міжнародних стандартів. Управління підприємством - складний і відповідальний процес, який має свою стратегію і тактику. Дбаючи про поточну господарську діяльність, керівник підприємства, його власники, головні спеціалісти зобов'язані постійно дбати про перспективу підприємства. Тільки така система управління може бути основою успішного розвитку підприємства. Сучасні умови господарювання вимагають вирішення цілого ряду нерозв'язаних облікових проблем. Зокрема, це є теоретичні і методичні аспекти класифікації та відображення заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку; невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та її рефінансування; аналіз заборгованості та автоматизація бухгалтерського обліку взаєморозрахунків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками знайшли висвітлення у працях таких українських науковців, як Бутинець Ф.Ф., Гончаренко Т.В., Лищенко О.Г., Нашкерська Г., Сливка Я.В. та ін. Проте ряд питань досі залишаються недостатньо вивченими, що зумовило актуальність даного дослідження.

Метою даної статті є вивчення проблемних питань щодо обліку розрахунків з покупцями та замовниками на сучасному етапі розвитку економіки, а також визначено шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу. В процесі фінансово-господарської діяльності підприємство здійснює розрахунки зі своїми контрагентами, бюджетом, податковими органами. Відповідно, дослідження проблем бухгалтерського обліку з покупцями і замовниками зосереджується на змінах у законодавстві щодо наближення П(с)БО до МСФЗ, підвищення рівня автоматизації та комп'ютеризації бухгалтерського обліку. В той же час проблемними залишаються питання особливостей обліку розрахунків з

покупцями і замовниками, що виникають в практиці вітчизняних підприємств, коли використання загальних правил обліку з покупцями та замовниками недостатньо, зокрема відсутні методичні рекомендації відображення операцій з афілійованими покупцями та замовниками, невизначеним залишається облік знижок.

Дебіторська заборгованість з покупцями та замовниками виникає при реалізації підприємством товарів (робіт, послуг) на умовах відстрочки платежу. Звичайно надання покупцям комерційного кредиту наражає на ризик неповернення дебітором боргу. Однак, кредитування споживачів значно збільшує обсяги продажу, що спонукає підприємство продавати продукцію на умовах відстрочки. Рівень дебіторської заборгованості визначається багатьма чинниками, а саме: вид продукції, місткість ринку певною продукцією, умови договору, прийнята на підприємстві система розрахунків тощо [1].

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(с)БО) 10 дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [2]. Визнання дебіторської заборгованості також регламентується П(с)БО 13 «Фінансові інструменти»: «безумовні права вимоги і зобов'язання визнаються фінансовими активами і фінансовими зобов'язаннями, якщо за умовами контракту підприємство має право на отримання грошових коштів або бере на себе зобов'язання сплатити грошові кошти» [3]. Тобто, згідно П(с)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом за умови одержання у майбутньому економічних вигод, а згідно П(с)БО 13 - одержання лише грошових коштів.

Варто відмітити, що класифікація дебіторської заборгованості, яка запропонована діючим в Україні Планом рахунків і Стандартом 10 «Дебіторська заборгованість» є суперечливою та не повністю задовольняє потреби користувачів при складанні фінансової звітності. Тому з метою групування дебіторської заборгованості доцільно створити єдиний

класифікатор з визначеними параметрами, які б урахували мету класифікації, якісні характеристики дебіторської заборгованості та користувачів інформації. Застосування даного класифікатора сприятиме формуванню якісної бухгалтерської інформації для контролю, аналізу та управління залежно від конкретних потреб користувачів [4].

На сьогоднішній час дебіторська заборгованість є одним з найбільших негативних явищ в економіці України. Велика сума заборгованості, яка існує між українськими підприємствами, призводить до сумнівно відомої кризи неплатежів. Криза неплатежів призводить до гальмування розвитку ринків, на яких працюють підприємства, платіжна криза є значною проблемою у національній економіці в цілому.

Від початку формування ринкових відносин в Україні і досі існує багато актуальних питань, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості [5]:

– для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління в процесі антикризового регулювання фінансово-господарського стану істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження;

– невирішені проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги;

– застосовувати у наших умовах традиційні за кордоном методики аналізу дебіторської заборгованості не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної і доступної інформації щодо розрахунків з

дебіторами. Зазначені проблеми вказують на необхідність пошуку специфічних засобів аналізу дебіторської заборгованості, спрямованих на отримання інформації комплексного характеру, достатньої для прийняття рішень щодо глибини кризи неплатежів аналізованого суб'єкту.

До причин погіршення розрахунків також можна віднести неефективність заходів зі стягнення дебіторської заборгованості, які вживаються підприємствами, та пільгові умови надання кредитів [6]:

- чим більше надається пільг, тим нижча платіжна дисципліна дебіторів;
- стан бухгалтерського обліку, обґрунтованість проведення інвентаризації, наявність ефективної системи внутрішньогосподарського контролю;
- якість аналізу дебіторської заборгованості та послідовність при використанні його результатів.

Досить важливим питанням обліку дебіторської заборгованості є її оцінка. Методи оцінки дебіторської заборгованості повинні забезпечити дотримання викладеного у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» одного з основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності - обачності, який передбачає «застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань і витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства».

З метою удосконалення обліку дебіторської заборгованості з покупцями та замовниками при її автоматизації, пропонується здійснювати наступні заходи: звіряти в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості; проводити взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості; надавати знижки покупцям за скорочення термінів погашення заборгованості, щоб спонукати їх оплатити рахунку до встановленого терміну оплати; вводити штрафні санкції за прострочення платежу; своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та

кредиторської заборгованості (значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування); винаходить можливості збільшення кількості замовників з метою зменшення масштабу ризику несплати.

Висновки. Отже, дебіторська заборгованість, яка виникає між підприємствами, негативно впливає на розвиток як підприємства, так і економіки країни в цілому: по-перше, спричиняє кризу неплатежів, що зменшує оборотність грошових коштів; по-друге, завдає значних втрат для державного бюджету у вигляді скорочення різноманітних платежів та податків тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стан та проблеми розвитку розрахунків з покупцями та замовниками
[Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2006. - № 21-22. - С. 29-29.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2006. - № 21-22. - С. 34-39.
4. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами та шляхи їх вирішення
[Електронний ресурс] — Режим доступу :
<http://udau.edu.ua/library.php?pid=1551>
5. Сливка Я.В. Актуальні питання щодо обліку розрахунків з покупцями та замовниками: систематизація підходів/Я.В.Сливка // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №2(52). – С.178-182.
6. Булкат Г. Оцінка дебіторської заборгованості пр факторингових операціях /Г.Булкат// Економіка. – 2010.- №1(101). – С.11-16.

УДК: 631. 13.770

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО І ЗАРУБІЖНОГО
ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ**

І.М.Каверіна, магістр

Науковий керівник: Сирцева С.В., асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено особливості формування та ведення обліку фінансових результатів діяльності підприємств у вітчизняній та зарубіжній практиці.

***Ключові слова:** бухгалтерський облік, фінансові результати, доходи, витрати.*

Актуальність проблеми: Метою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання є отримання ним позитивного фінансового результату (прибуку) у розмірах, що задовольняє потреби власників. Одночасно прибуток, займаючи центральне місце в ринковій економіці, є суттєвим стимулом для господарюючих суб'єктів якомога ефективніше використовувати наявні трудові, матеріальні та фінансові ресурси. Рівень прибутку отриманого підприємством є основним віддзеркаленням всіх виробничо-господарських процесів, що мають місце під час його функціонування. Проте, окремі облікові аспекти формування фінансових результатів за національними стандартами безпосередньо на підприємствах недостатньо висвітлені в економічній науці. Тому, дослідження облікового характеру, які висвітлюють методику формування та облік фінансових результатів, на наш погляд, є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та обліку фінансових результатів досліджуються у роботах видатних вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Теоретичні та методичні розробки знайшли відображення у працях таких вітчизняних вчених: О.О. Багера, І.А. Бланка, О.С. Бородкіна, Ф.Ф. Бутинця, В.І. Валусєва, М.Я. Дем'яненко, та інших; а також зарубіжних вчених: М.В. Ван Бреда, С.Глазєва, К. Друрі, та інших.

Однак існує потреба в подальшому дослідженні даної проблематики, поглибленні теоретичних засад формування і обліку прибутку сільськогосподарських підприємств та науковому обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення обліку фінансових результатів у різних країнах світу.

Постановка завдання. Закономірно, що основним економічним чинником, який в значній мірі визначає прибутковість підприємства, є фінансовий результат підприємства. При цьому даний показник виступає тим комплексним показником, який узагальнює усі результати виробничо-господарської діяльності підприємства та визначає її ефективність. В наш час багато які економісти схильні бачити головну причину нинішньої економічної нестабільності в Україні у непослідовності проведення економічних реформ, частих змінах економічного курсу та складу уряду. Безумовно, така точка зору не позбавлена об'єктивності, однак сучасна економічна ситуація зумовлена в рівній мірі як макроекономічними та політичними проблемами, так і багатьма мікроекономічними чинниками. Таким чином, метою даної статті є теоретичне обґрунтування і виявлення особливостей у визначенні та обліку фінансових результатів діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах розвитку бухгалтерського обліку визначення фінансового результату майже беззаперечно визнавалося основною метою обліку. В різні часи в центрі уваги обліковців знаходився прибуток, методика його

розрахунку. У зв'язку з цим піднімалось багато проблем, пов'язаних з його визначенням, обліком та відображенням у звітності.

Головною метою створення та подальшої діяльності будь-якого господарюючого суб'єкту, не залежно від виду його діяльності чи форми власності, є отримання кінцевого фінансового результату, тобто прибутку. Фінансовий результат є визначальним критерієм ефективності господарювання, виступає центральною категорією в економіці кожного господарства, а тому навколо цього поняття завжди відбувалися дискусії як серед економістів, так і серед бухгалтерів. Розвиток обліку фінансових результатів нерозривно пов'язаний з історією розвитку бухгалтерського обліку, оскільки протягом усього процесу його вдосконалення визначення результату діяльності було одним з найважливіших об'єктів обліку навколо якого завжди виникали дискусії та проблем.

Фінансовий результат - це прибуток або збиток, який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності. Як бачимо, поняття фінансового результату тісно пов'язане з поняттями прибутків та збитків, вважається, що прибуток є синонімом фінансового результату. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його техніко-технологічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Вся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні його стабілізацію на певному рівні. Як економічна категорія, фінансовий результат визначається як різниця між сукупною виручкою та сукупними витратами підприємства. Перевищення валової сукупної виручки над сукупними витратами стає можливим завдяки створенню додаткової вартості.

Важливою особливістю є те, що на сьогодні в Україні діють дві різні методики визначення фінансового результату підприємства, це

обумовлено наявністю двох видів звітності, податкової та фінансової, в яких порядок визначення доходів і витрат не співпадає.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1] визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Відповідно до Закону, прибуток підприємства визначається як різниця між отриманими доходами і понесеними підприємством витратами за певний період. Відповідно, збиток підприємства визначається як перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійсненні ці витрати.

Ефективність діяльність підприємств залежить від системи управління та від політики, яку обрала держава для ведення бухгалтерського обліку, хоча значного впливу на ведення обліку національними підприємствами завдає міжнародний досвід.

У зарубіжних системах обліку вихідним моментом і метою є визначення фінансового результату, що віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу. При цьому прибуток трактується як складова власного капіталу, тобто його приріст протягом певного часу; виробничі ресурси розглядаються не за їх місцем у процесі розширеного відтворення, а за строком повернення вкладених у них коштів (необоротні й оборотні); сама діяльність — не як сукупність процесів розширеного відтворення, а як витрачання вкладеного капіталу (власного й залученого) з метою його збільшення [3, с.59].

У зарубіжних країнах можна використовувати три методи визначення фінансового результату. Головний із них — метод «витрати — випуск» відповідно до якого фінансовий результат визначається як доходи мінус витрати. Другий метод спирається на формулу балансу: актив дорівнює сумі власного капіталу і зобов'язань. Третій — визначає фінансовий результат як зміну вартості чистих активів на початок і кінець звітного періоду. Якщо зіставити фінансовий результат, обчислений за

кожним із трьох методів на одному підприємстві за певний звітний період, то результати розрахунків можуть суттєво відрізнятись. Так, приріст вартості чистих активів не позбавлений впливу таких чинників, як залучення капіталу шляхом емісії цінних паперів або позичання коштів у банку та в інших кредиторів; переоцінка активів на дату складання балансу; вилучення прибутку засновниками; погашення зобов'язань.

Доволі особливим є спосіб визначення фінансового результату у Молдові, там він визначається лише розрахунковим шляхом, тобто співставлення сум всіх рахунків доходів і витрат без бухгалтерських записів, так як протягом року суми з рахунків доходів і витрат не підлягають взаємопогашенню. Враховуючи, що податок з доходу також є видом витрат, в баланс записується чистий прибуток (збиток). Тільки в кінці звітного періоду фінансовий результат визначається системними записами. Але використовувати лише рахунки доходів і витрат неможливо, так як їх досить багато. Тому суми із зазначених рахунків зводяться на спеціальному рахунку 351 «Підсумковий результат», а в кінці року переноситься на рахунок 333 «Чистий прибуток (збиток) звітного періоду».

У США мета бухгалтерських розрахунків полягає у визначенні чистого прибутку відповідно до загальноприйнятих бухгалтерських принципів, в той час як завданням податкового кодексу є визначення прибутку, який належить до оподаткування, та суми податку відповідно до податкового законодавства США та окремих штатів.

Висновки. Фінансовий результат є одним з найважливіших показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності та який характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання і є основним джерелом економічного та соціального розвитку підприємств і держави. Основною метою обліку фінансових результатів є розробка і обґрунтування управлінських рішень, направлених на підвищення

ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Розглянувши особливості визначення прибутку на закордонних підприємствах, можна казати, що надзвичайно важливо впровадити в практику бухгалтерського обліку підприємств України визначення фінансового результату різними методами, а не лише методом «витрати - випуск», оскільки саме з концепції прибутку як приросту власного капіталу впливає можливість його розрахунку як приросту чистих активів, або як різниці суми залишків активних і пасивних рахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України №996-XIV від 16.07.1999р. зі змінами та доповненнями // www.ligazakon.ua
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 р. – № 84 (751). – С. 10.
3. Ловінська Л.Г. Концепція фінансових результатів в системі бухгалтерського обліку підприємства / Л.Г. Ловінська // Фінанси України. – 2003. - №11. – с.58-65.
4. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник.– Житомир: ПП «Рута», 2003. – 544 с.

УДК 339.187.6(477)

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

А.П. Латій - студентка

Науковий керівник : асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено стан та напрями обліку лізингових операцій в зовнішньоекономічній діяльності на підприємствах. Обґрунтовано суттєві аспекти лізингових операцій в зовнішньоекономічній діяльності України.

Ключові слова: лізинг, етапи формування ринку лізингових послуг, лізингові операції, облік лізингу, зовнішньоекономічна діяльність.

Актуальність проблеми. Лізингові операції досить давно стали невід'ємною частиною економіки розвинутих країн, де близько 30 % інвестицій припадає саме на операції лізингового характеру. Розвиток лізингу обумовлений високими темпами зростання промисловості, розвитком науково-технічного прогресу. В Україні лізинг є вигідним як для суб'єктів, що надають лізингові послуги, так і для користувачів таких послуг. Для економіки України в цілому лізинг корисний тим, що сприяє прискоренню темпів оновлення та модернізації основних засобів, забезпеченню взаємної вигоди партнерів, підвищенню ефективності та результативності економіки країни.

Перебудова економіки України на ринкових засадах супроводжується дедалі більшим залученням країни до існуючої системи світогосподарських зв'язків. Інтегрування економіки України у світове господарство, її участь у різних видах міжнародного підприємництва підвищує роль і значення загалом зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості становлення лізингових відносин та обліку зовнішньоекономічної діяльності в Україні перебувають в центрі уваги вітчизняних практиків та науковців, зокрема О. Васильчишин, Н. Внукової, О. Галуцака, І. Костирка, Н. Рязанової, О. Тулай та ін. Нажаль, не зважаючи на світове визнання лізингу як ефективного механізму впровадження інвестицій та інновацій, він ще не набув значного поширення в Україні. Тому, необхідним та значимим є подальше дослідження особливостей впровадження лізингу у вітчизняну практику господарювання.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення ринку лізингових послуг та дослідження таких послуг в Україні.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічна діяльність (далі за текстом ЗЕД) підприємства, яка здійснюється шляхом проведення комерційних операцій, є важливим елементом механізму управління зовнішньоекономічними відносинами. Зовнішньоекономічні відносини виявляються у формах обміну матеріальними товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці, результатами виробничо-технічного співробітництва між країнами. Для підвищення рівня відкритості української економіки державі необхідно створювати більш сприятливі умови для ефективного виходу підприємств на зовнішні ринки, з урахуванням теорії та практики здійснення зовнішньоекономічних операцій, на основі систематизації та узагальнення закономірностей, умов, принципів, процесів здійснення ЗЕД підприємствами, стратегічних і процедурних аспектів ЗЕД.

В економічній літературі не існує однозначного трактування та економічного обґрунтування лізингу, його видів, складу лізингових платежів, допускається заміщення понять, функцій, видів та форм платежів. Подібні перекинуття неадекватно відображають економічну структуру лізингових платежів, які мають багатоконпонентний характер. До цього часу не розроблено чіткої класифікації лізингу: межі між різними ознаками класифікації лізингу не завжди визначені належним чином, в одному договорі часто поєднуються ознаки різних видів лізингу. Все це підкреслює відсутність визначеності та упорядкованості в понятійному апараті теорії і практики лізингової діяльності.

Згідно закону України «Про лізинг» лізинг - це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у

користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі)[5].

Становлення та розвиток лізингових відносин в Україні відбувалося у декілька етапів із частою, непослідовною зміною законодавства. На першому етапі розвитку лізингового бізнесу (1991-1996 рр.) спеціальне законодавство тільки розроблялося. Так, за Законом України “Про банки і банківську діяльність” від 20.03.1991 р. банкам дозволялося проводити операції з придбання за власні кошти засобів виробництва та подальшою передачею їх в оренду, розробляти та використовувати ефективні лізингові технології, виступати одночасно лізингоодержувачами та кредиторами.

Для другого етапу формування ринку лізингових послуг (1997-2002 рр.) притаманне прийняття низки спеціальних законодавчих актів щодо регулювання відносин учасників лізингової угоди. У свою чергу, банківські установи, зіткнувшись із рядом обмежень НБУ стосовно здійснення ними лізингових операцій. Упродовж 1996-1998 рр. було створено “Аваль-лізинг”, Українську сільськогосподарську лізингову компанію “Украгроліз”, “Украгролізинг”, “Укрексімлізинг”, “Укртранслізинг”, Фінансово-лізинговий дім при АК АПБ “Україна” та ряд інших. З метою підтримки вітчизняних виробників сільгосптехніки у 1997 р. почав функціонувати Державний лізинговий фонд. На пільгових умовах ним фінансувались операції з постачання лізинговими компаніям української сільгосптехніки. З метою захисту інтересів учасників лізингових операцій у 1997 р. створено Асоціацію лізингових компаній “Укрлізинг”, до складу якої увійшли вітчизняні лізингові та страхові компанії, банківські та наукові установи, підприємства. У цьому ж році Україна стала членом Європейської федерації національних лізингових асоціацій LEASEUROPE.

Стрімкий розвиток лізингового бізнесу визначено його потенційними можливостями з перерозподілу фінансових ресурсів; прискорення науково-технічного прогресу; забезпечення збуту машин і

устаткування. В Україні існують великі потреби у вітчизняному й іноземному капіталі, обумовлені високим ступенем зносу основних фондів. Так, загальний попит на інвестиції становить понад 50 млрд. дол. США. При цьому потреби металургії складають 7 млрд. дол., машинобудування - 5,1 млрд. дол., транспорту - 3,7 млрд. дол. Проте, в даний час частка лізингу в загальному обсязі інвестицій в Україні становить близько 3% (для порівняння - в розвинених країнах ця цифра становить 80%).

У світовій практиці лізингові послуги широко використовуються та є однією з форм капітальних інвестицій у виробництво. Згідно з даними Світового банку європейські країни через лізингові послуги здійснюють від 15% до 30 % інвестицій в основні фонди підприємств. У США та країнах Європи цей вид фінансових послуг досить активно використовується, що пояснюється сприятливими економічними умовами для їх розвитку. Підприємницькі структури цих країн мають підтримку держави, що дало змогу підприємствам розвиватися за рахунок інвестицій через лізинговий механізм. Протягом кількох останніх років популярність лізингу як альтернативного фінансового інструменту суттєво зросла. Упродовж 2009–2011 рр. кількість лізингових компаній збільшилася на 38 %. Цьому сприяло декілька факторів: насамперед зростання зацікавленості у лізингу з боку іноземних банків, що увійшли на український ринок; зростання обізнаності щодо лізингу серед широкої громадськості та державних службовців; стрімкий розвиток фінансових ринків України, а також розширення доступу до кредитних ресурсів.

З прийняттям національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні виникла необхідність розробки методології обліку лізингових операцій, орієнтованої на міжнародний досвід та національні традиції. В Україні об'єктивні передумови для становлення лізингових відносин були сформовані в результаті приватизації державних підприємств, переходу на госпрозрахункові відносини, необхідності технічного переоснащення

галузей національної економіки, створення малих і середніх суб'єктів господарювання.

Не регламентовані чинним законодавством питання щодо визначення розмірів лізингових платежів, способів їх розрахунку, особливо по об'єктах, що були в експлуатації, частка яких значно перевищує частку нових засобів виробництва, які надаються в лізинг в Україні. Крім того, до цього часу чітко не визначений порядок документування лізингових операцій, немає типових реєстрів для їх обліку у лізингодавця та лізингоодержувача. Для відображення здійснених у звітному періоді лізингових операцій використовуються облікові реєстри, створені для обліку основних засобів. Це призводить до того, що в реєстрах обліку не знаходять відображення всі показники, необхідні для прийняття управлінських рішень і для контролю за виконанням договірних умов.

Постає необхідність у визначенні елементів облікової політики лізингових операцій та уточненні системи показників по лізингу, які відображаються у фінансовій звітності. Потребує розробки методика проведення аудиту лізингової діяльності.

Дослідження ринку лізингових послуг ускладнюється відсутністю офіційної фінансової статистики про стан даного сегменту фінансового ринку. Публічна інформація має обмежений характер і не розкриває усього обсягу та специфіку діяльності учасників лізингових відносин. Реєстрація лізингових компаній та надання ними звітності розпочата Держфінпослуг тільки з другої половини 2004 р. Вона здійснюється на добровільній основі. З 2005 р. активну участь у формуванні інформаційної бази приймає Міжнародна фінансова корпорація, яка проводить щорічне добровільне анкетування лізингодавців.

Висновки. Отже провівши дослідження ринку лізингових послуг в зовнішньоекономічній діяльності можна зазначити що цей вид діяльності знаходиться на етапі розвитку та вдосконалення, зокрема в Україні.

Оскільки існує досить багато аспектів які необхідно вдосконалювати. Наприклад це такі аспекти як законодавчо - нормативна база, державне регулювання, також це покращення обліку таких операцій, орієнтованих на міжнародні стандарти та діяльність міжнародних корпорацій цієї сфери.

Також основними чинниками, що стримують розвиток лізингу в Україні, є: нестабільна макроекономічна ситуація і недостатня увага держави до проблем реального сектора економіки; висока вартість лізингових послуг внаслідок обмеженості доступу лізингодавців до дешевих фінансових ресурсів; низька кредитоспроможність потенційних лізингоодержувачів; низький рівень якості вітчизняної техніки або взагалі її відсутність, та масштабна закупівля підприємствами імпоротної техніки. Проте дана сфера діяльності має високий потенціал та перспективи для розвитку, але звісно за умови створення відповідних умов чинним законодавством та сприяють економікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильчишин О. Лізинг в Україні : минуле і перспективи / О.Васильчишин, О. Тулай // Світ фінансів. – 2006. Вип. 3 (8), – С. 128-141
2. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л.А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. І.І. Дахна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 360 с.

УДК: 657:339.56

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ТА ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

О. І. Бородавська, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості організації обліку фінансових результатів від здійснення експортно-імпортних операцій в умовах діючого податкового законодавства. Розкрито особливості формування доходів і витрат від ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Ключові слова:*зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, фінансові результати, суб'єкт господарювання.*

Актуальність теми. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства відіграє важливу роль у господарській діяльності держави. За ефективного використання всього комплексу сучасних форм і методів міжнародного бізнесу, зовнішньоекономічна діяльність здатна позитивно впливати на ефективність та технічний рівень виробництва, якість продукції і фінансові результати. Вихід підприємств на зовнішні ринки сприяє пристосуванню економіки до системи світових господарських відносин, формування економіки відкритого типу.

Саме тому розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств – це суттєвий чинник підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні мікроекономіки, так і в масштабах усього народного господарства, що підвищує актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних умовах господарювання важливе значення відіграє ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Проблемам організації, механізму регулюванню, планування та ефективного управління процесами ринкової трансформації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в Україні, присвячені роботи таких вчених-економістів як І. В. Багрової, Л. В. Батченко, І. І. Дахно, М. І. Дідківського, Ю. Г. Козака, Ю. В. Макогона, А. П. Румянцева, Н. С. Румянцевої та інших. Проте, важливі аспекти теорії та практики обліку експортних операцій залишаються невирішеними на

сьогодні і потребують проведення подальших досліджень та розробок у напрямі їх удосконалення [1].

Метою статті є обґрунтування теоретичних та науково-практичних аспектів бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій.

Виклад основного матеріалу. Основним джерелом інформації про експортну діяльність суб'єкта підприємницької діяльності є дані бухгалтерського обліку. Інформаційне забезпечення необхідне для підвищення обґрунтованості управлінських рішень. Проте неузгодженість між даними бухгалтерського і податкового обліку експортних операцій є причиною виникнення проблем при одержанні ефективних результатів фінансово-господарської діяльності.

Основним нормативним документом, що регулює порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності, є Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 р. № 959-XII (із змінами і доповненнями) [2].

Експорт товарів (робіт, послуг) є одним із основних видів зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до вищезазначеного законодавчо-нормативного акту, експорт товарів— це продаж товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (у тому числі з оплатою не в грошовій формі) з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів.

Основними завданнями бухгалтерського обліку експортних операцій є:

- формування достовірної інформації про господарські операції, пов'язані з експортом товарів для забезпечення можливості прийняття ефективних управлінських рішень;
- правильне визначення фінансових результатів від здійснення експортних операцій;
- формування достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості іноземних покупців та замовників;

– визначення суми курсових різниць та їх впливу на фінансовий результат тощо.

Для обліку експортних товарів та послуг слугують відповідним чином оформлені товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, банківські та інші документи.

Основним принципом облікової політики підприємства, на момент здійснення реалізації, виступає дата пред'явлення зазначених документів покупцеві (замовникові) або до уповноваженого банку, отримання грошових коштів, надання покупцем документу, який гарантує оплату.

Головним аспектом для діяльності підприємства є визначення фінансових результатів. Для визначення доцільності експортних операцій необхідно оцінити, яка частка продукції (товарів, робіт, послуг) йде на експорт, яка рентабельність даних операцій. Необхідно зіставити результат від продажу продукції (товарів, робіт, послуг) за межі митної території України з урахуванням появи додаткових витрат (митне оформлення, експортне мито та ін.) з результатом від продажу вітчизняним покупцям та замовникам [3].

Для визначення фінансових результатів від експортних операцій зіставляють доходи, отримані протягом звітного періоду, з витратами, які були понесені для отримання цих доходів.

Згідно з П(С)БО 15 "Дохід" доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) [4].

Інформація про дохід від експортних операцій накопичується по кредиту рахунку 70 "Дохід від реалізації", який, у свою чергу, списується на субрахунок 791 "Результати основної діяльності".

Дохід від реалізації товарів на експорт відображається у рядку 010 "Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)" форми фінансової звітності №2 «Звіт про фінансові результати». У декларації з

податку на прибуток інформація про дохід від експортних операцій наводиться у рядку 02 "Дохід від операційної діяльності (дохід від реалізації товарів(робіт, послуг))".

Доходи, отримані (нараховані) платниками податків в іноземній валюті у зв'язку з продажем товарів протягом звітного періоду, перераховуються в гривні по офіційному валютному (обмінному) курсу НБУ, що діє на дату отримання (нарахування) таких доходів, і не підлягають перерахунку у зв'язку із зміною обмінного курсу гривні протягом такого звітного періоду.

Облік витрат дає можливість одержати повну і своєчасну інформацію про структуру і види витрат, пов'язаних із здійсненням експортних операцій. Фактична собівартість формує облікову вартість експортних операцій. Витрати на експорт товарів складаються з таких основних елементів: витрат виробника товару, витрат у країні експортера та витрат на основне перевезення.

До витрат виробника товару належать: оплата праці робітників (рахунки 65 «Розрахунки за страхуванням» та 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»); витрати на управління (рахунки 90 «Загальновиробничі витрати» та 91 «Адміністративні витрати»); витрати на транспортування товару від основного складу до складу покупця та витрати на пакування та маркування товару (рахунок 93 «Витрати на збут»).

До витрат у країні експортера відносять: витрати на навантаження та розвантаження товару; витрати на складування; транспортування товару на митній території експортера; страхування товару на митній території експортера; комісійна винагорода посереднику, рекламні витрати; митне оформлення, експортне мито, сертифікація, ліцензія та ін.

До витрат на основне перевезення належать: транспортування товару від пункту відвантаження в країні експортера до пункту отримання в країні імпортера; страхування товару від пункту відвантаження в країні

експортера до пункту отримання в країні імпортера; страхування товару в країні імпортера; витрати на розвантаження товару; витрати на перевезення товару до кордону імпортера; витрати на доставку товару до пункту перевалки. Ці витрати накопичуються на рахунку 93 "Витрати на збут" із подальшим їх списанням на фінансові результати.

Операції, пов'язані з експортом товару, а також операції з надання послуг (виконання робіт) для їх споживання за межами митної території України є об'єктом оподаткування ПДВ згідно зі ст. 190 Податкового кодексу України [6].

Базою оподаткування є договірна вартість товарів (робіт, послуг), яка визначається вільними чи регульованими цінами (тарифами). У договірну включаються будь-які суми грошових коштів, вартість матеріальних і нематеріальних активів, що передаються експортеру товарів безпосередньо покупцем-нерезидентом або через будь-яку третю особу у зв'язку з компенсацією вартості експортних товарів.

До операцій із вивозу (експорту) товарів за межі митної території України, а також до операцій з продажу робіт (послуг), що призначені для використання та споживання за межами митної території України, застосовується нульова ставка ПДВ.

Датою виникнення податкового зобов'язання із застосуванням нульової ставки ПДВ є дата фактичного вивозу цих товарів за межі митної території України (а не дата відвантаження з підприємства) із підтвердженням такого вивозу оформленою належним чином вантажно-митною декларацією

Висновки. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання відіграє важливу роль у формуванні економіки країни в цілому. На сьогоднішній день в бухгалтерському обліку не існує єдиної методики визнання фінансових результатів від здійснення експортних операцій. Доходи та витрати відображаються у звітності в момент їх виникнення незалежно від сплати грошових коштів від покупця. Витрати в

податковому обліку відображаються не за принципом нарахування, а по принципу "першої події" – тобто по тому, що сталося раніше: відвантаження продукції чи її оплата.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маргасова В. Г. Аналіз фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / В. Г. Маргасова, А. В. Роговий, В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки . – 2011 р. - № 3.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ (із змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
3. Суліменко Л. А. Актуальні аспекти обліку експортно-імпорتنних операцій в умовах нового податкового законодавства / Л. А. Суліменко, Р. О. Савченко, О. В. Нечипорук // Вісник ЖДТУ . – 2011 р. - № 4.
4. Грілицька А. В., Якименко Н. О. Особливості організації бухгалтерського та податкового обліку експортних операцій / А. В. Грілицька, Н. О. Якименко // Збірник наукових праць ЧДТУ. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2009_22_2/articles/Finansi/6_Grilicka.pdf
5. Васюренко В. О. Сучасні тенденції зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання / В. О. Васюренко // Вісник ЖДТУ . – 2012 р. - № 1. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_2/15.pdf
6. Податковий кодекс України від 2.12.2010 р. № 2755-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК:330.322:33(477)

ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Д.Б.Ванат, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто динаміку вкладень прямих іноземних інвестицій, запропоновано заходи для збільшення припливу іноземних інвестицій в Україну і регіони.

Ключові слова: *інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна політика.*

Актуальність теми. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями в галузі розвитку інвестиційної діяльності та залучення іноземних інвестицій, знайшли відображення в роботах вітчизняних і закордонних учених-економістів, зокрема: С.К. Реверчук [2], В. Федоренко, Т. Проценко, В. Солдатенко, Д. Степанова [3], М. Денисенка [7], Л. Катан [8], В. Волошина, О. Гаврилюка, П. Гайдуцького, В. Гейця, Б. Губського, Б. Данилишина, В. Загорського, С. Захарін, В. Кузнєцова, У. Шарп та інші. Однак, деякі теоретичні та практичні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку розроблені недостатньо повно та потребують уточнення і подальшого розвитку в сучасних умовах.

Поставлена мета. Метою є аналіз теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організаційно-економічного механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України та визначення основних стратегічних цілей для підвищення рівня інвестиційної привабливості українських підприємств.

Досягнення зазначеної мети потребує вирішення комплексу таких завдань:

- визначити основні напрямки державної політики у сфері залучення іноземних інвестицій;
- дослідити сучасний стан іноземного інвестування в Україні;
- проаналізувати регіональні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій;

- запропонувати напрямки удосконалення політики залучення прямих іноземних інвестицій задля покращення інвестиційного іміджу країни.

Виклад основного матеріалу. Ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурні перетворення, відновлення виробництва, створення дієвої та ефективної ринкової та соціальної інфраструктури, формування конкурентоспроможного середовища є неможливим без відповідних інвестицій.

Закріплення позитивних тенденцій розвитку економіки України та підвищення життєвого рівня населення не в останню чергу залежить від збільшення джерел формування інвестиційних ресурсів, зокрема іноземних, та розширення шляхів доступу до них [1].

Основне визначення прямих іноземних інвестицій сформулювали експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР): "інвестиції вважаються прямими, якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх характерними рисами є те, що інвесторові належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і коротко - та довготермінових міжфірмових позик" [2].

Можливими недоліками прямих іноземних інвестицій з погляду на економіку країни-об'єкта інвестування є:

- усунення з ринку вітчизняних виробників і постачальників;
- сувора експлуатація місцевих сировинних ресурсів;
- збільшення залежності країни від іноземного капіталу;
- постачання (збут) неякісних, недосконалих і морально застарілих ресурсів і активів;
- трансферт частини прибутків за кордон [3].

Проте, окрім негативних тенденцій, іноземні інвестиції мають ще й ряд переваг, таких як:

- зниження рівня залежності від імпорту;
- підвищення рівня зайнятості та кваліфікації робочої сили;
- збільшення рівня комплексного використання сировинних ресурсів;
- упровадження сучасних тенденцій, ноу-хау;
- стимулювання розвитку експортного потенціалу;
- поліпшення адаптації суб'єктів господарювання за умов конкурентного середовища;
- використання зарубіжного організаційного та управлінського досвіду;
- прискорення темпів структурної перебудови економіки та впровадження ринкових реформ;
- поліпшення платіжного балансу;
- створення стратегічних альянсів між Україною та іноземними підприємствами;
- привнесення в економіку країни елементів приватної власності в чистому вигляді [3].

Вибір пріоритетних напрямків фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій неможливе без інвестиційної політики держави, яка визначає структурні та кількісні потреби в інвестиційних ресурсах.

Актуальним є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

З метою забезпечення стійкого росту надходження інвестицій в економіку країни та реалізації інноваційно-інвестиційної моделі

економічного розвитку Мінекономіки постійно ведеться робота щодо удосконалення правового поля у сфері інвестиційної діяльності [8].

Таким чином, цілеспрямована інвестиційна політика повинна забезпечувати вигідні умови для розвитку всіх сфер діяльності країни. Врешті-решт, інвестиційна політика покликана сформувати у державі сприятливий інвестиційний клімат, який є необхідним елементом стабілізації економіки в найближчі часи в Україні.

Важливим кроком на шляху до активізації процесів іноземного інвестування в економіку України вважається впровадження дійових механізмів приватизації підприємств стратегічними іноземними інвесторами, до яких насамперед належать транснаціональні компанії (наприклад, із США, Німеччини та ін.) [9].

Можна помітити, що найбільша частка іноземних інвестицій в економіку України припадає на Кіпр (22,8% загального обсягу інвестицій) [5].

Що стосується галузевого розподілу інвестицій, то на підприємствах промисловості зосереджено 13135,3 млн дол. США (32,8% загального обсягу прямих інвестицій в Україну), у т.ч. переробної – 11745,9 млн дол. США та добувної – 1089,6 млн дол. США [5].

Серед галузей переробної промисловості у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів внесено 5612,3 млн дол. прямих інвестицій, у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 1788,7 млн дол., машинобудування – 1118,2 млн дол., хімічну та нафтохімічну промисловість – 1116,9 млн дол., виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції – 777,8 млн дол. У фінансових установах акумульовано 12637,5 млн дол. (31,6%) прямих інвестицій, на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 4323,3 млн дол. (10,8%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 4221,1 млн дол. (10,6%) [5].

Майже немає інтересу у іноземних інвесторів до підприємств з такими видами економічної діяльності, як легка промисловість (0,9 млн дол. США), сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги (1,0 млн дол. США), надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту (1,1 млн дол. США), роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку (1,4 млн дол. США), виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (1,6 млн дол. США), машинобудування (2,5 млн. дол. США).

Про наявність прямих іноземних інвестицій у 2010 році звітували 166 підприємств області [6].

Серед регіонів провідні місця займають міста: Лисичанськ – 39,4 % від загального обсягу, Северодонецьк – 24,0 %, Алчевськ – 18,8 % та Луганськ – 10,8% .

Необхідно також зазначити, що на показники залучення іноземних інвестицій в область впливають особливості статистичних досліджень, якими враховуються прямі іноземні інвестиції за місцем розташування головних офісів інвестора, що зосереджені в столиці та інших великих містах, а не в місці розташування безпосередньо самих виробництв, що знаходяться в регіонах.

Результати таких досліджень не відображають об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості того чи іншого регіону.

В цілому у 2011 році, за даними міст і районів області, а також галузевих управлінь облдержадміністрації, прогнозується такий галузевий розріз залучення іноземних інвестицій (млн дол. США):

- переробка відходів – 7,6;
- водопостачання – 25; - металургія – 7,5;
- інші види економічної діяльності – 1,0 [6]

Висновки. Важливу роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону відіграє рівень його інвестиційного потенціалу, що залежить від обсягів інвестиційної діяльності та її результатів.

Незадовільний стан фінансового забезпечення області потребує пошуку та залучення фінансових ресурсів із-за кордону, які дозволять покрити дефіцит у внутрішніх ресурсах, сприятимуть прискоренню євроінтеграційних процесів та підвищенню зовнішньоекономічної активності. Загальною метою при цьому буде визначення стратегічних орієнтирів розвитку інвестиційної діяльності області, основними з яких є:

- поліпшення відтворюваної структури капіталовкладень, підвищення питомої ваги витрат на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств через зменшення питомої ваги нового будівництва у виробничій сфері;

- удосконалення технологічної структури капітальних вкладень, збільшення в них питомої ваги устаткування й відповідно скорочення будівельно-монтажних робіт;

- зміна галузевої структури капітальних вкладень з погляду більш повного використання економічного потенціалу регіону на користь галузей, що виробляють кінцевий продукт (сільське господарство та харчова промисловість, машинобудування, легка промисловість);

- збільшення обсягів капітальних вкладень у реалізацію житлової, водопостачання та інших соціальних програм;

- збалансованість інвестиційного процесу (в тому числі територіальна);

- розвиток кредитування населення та створення сприятливих умов життєдіяльності.

Для підвищення інвестиційної привабливості області необхідно вжити таких заходів:

- маркетинг інвестиційних проектів підприємств Луганської області за межами області;

- моніторинг договорів купівлі-продажу пакетів акцій у процесі приватизації державних підприємств щодо виконання покупцями взятих інвестиційних зобов'язань;

- покращання інформованості учасників інвестиційного процесу і підвищення прозорості інвестиційного ринку;
- зниження екологічних, кримінальних ризиків у регіоні;
- розробка та реалізація міжрегіональних і міжнародних договорів про співпрацю;
- проведення інформаційно-рекламної діяльності для створення іміджу регіону як привабливого для інвестування;

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування». Відомості Верховної Ради України, – №19,1996 р.
2. Батура О.В.Іноземні інвестиції: монографія. / О.В. Батура, К.В. Комарова // Дніпропетровськ : Наука і освіта, –2002. – С. 179 .
3. Денисенко М.П. Інвестиційний клімат України та напрями його подальшого покращення / М. П. Денисенко, А. П. Гречан // Проблеми науки. – 2005. – №12. – С. 32-39.
4. Державний комітет статистики України. Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
5. Захарін С.В. Механізм державного регулювання іноземного інвестування / С.В. Захарін // – К. – 2003. – С.162.
6. Реверчука С.К. Інвестологія: наука про інвестування : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. // – К. : Атака. – 2007. – С.264.
7. Катан Л.І. Фінансові аспекти іноземного інвестування / Л.І. Катан // Экономика и управление. – 2006. – № 2–3. – С. 26-29.
8. Пелієва С.Г.. Статистичний щорічник Луганської області за 2010 рік./ С.Г.Пелієва // – Луганськ: Головне управління статистики в Луганській області. – 2010. – С. 850.
9. Федоренко В.Г. Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні / В. Г. Федоренко, Т.О.Проценко, В.В. Солдатенко, Д.В. Степанов // Ірпінь: Національна академія ДПС України. –2004.– С. 398.

**АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ**

Є.Г. Дорох, магістр

Науковий керівник: асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто питання обліку суб'єктів господарювання в митних органах України. Визначено проблемні аспекти правового забезпечення вступу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митні правовідносини.

Актуальність теми. Запровадження міжнародних стандартів у митних правовідносинах передбачає створення правового та організаційного забезпечення для реалізації прав суб'єктів господарювання на здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Визначення чітких процедур, за яких суб'єкт господарювання, що провадить зовнішньоекономічну діяльність, може вступати у митні правовідносини та може бути допущений до проходження митних формальностей, є однією з передумов забезпечення реалізації права на підприємницьку діяльність в Україні. Тому набуває актуальності визначення проблемних питань правового регулювання процедури реєстрації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та організації обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності митними органами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності митних органів займалися такі вітчизняні науковці як Є.В. Додіна, А.В. Мазур, Д.В. Приймаченко. Деякі вчені вивчають становлення та розвиток митної статистики,

наприклад питання здійснення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з точки зору нетарифних заходів регулювання розглядають у своїх роботах В.П. Науменко, С.С. Терещенко та інші вчені. Однак такі важливі питання, як правове закріплення процедури обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах, визначення забезпечення реалізації прав суб'єктів господарювання на здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні потребують комплексного дослідження.

Метою статті є визначення проблемних питань у сфері зовнішньоекономічної діяльності, й надання пропозиції з удосконалення правового забезпечення обліку суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність в митних органах України.

Виклад основного матеріалу. Становлення української держави як держави із розвинутою ринковою економікою характеризується забезпечення розвитку зовнішньоекономічної торгівлі, створення організаційного та правового забезпечення в органах виконавчої влади всіх умов для реалізації права на підприємницьку діяльність.

У зовнішньоекономічній діяльності можуть брати участь зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, які створені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Тобто, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, відповідно до законодавства, можуть бути всі суб'єкти господарювання незалежно від форми власності [1].

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності передбачає обов'язковий перетин митного кордону, а значить вступ у митні відносини з приводу проходження митних питань з відповідними органами України.

У статті 11 Митного кодексу України одним із завдань митних органів є ведення митної статистики, яка передбачає ведення обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Таким чином, законодавчо закріплено завдання митних органів щодо ведення обліку суб'єктів

зовнішньоекономічної діяльності. Відповідно до цього, обов'язковим документом для подання митним органам для здійснення митного оформлення визначена облікова картка суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності або її копія, завірена цим суб'єктом, просто прийняття на облік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у митних органах, що здійснюється до початку митного оформлення товарів і транспортних засобів, є заходом, який, з одного боку, спрощує та прискорює проведення процедур митного контролю та оформлення за рахунок одноразового подання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності документів, інформація з яких використовується під час заповнення граф вантажної митної декларації, крім цього, враховуючи існуючу систему обміну інформацією між митними органами дозволяє суб'єкту мати таку можливість при зверненні до будь-якого митного органу на території України [2; 3].

При оформленні вантажної митної декларації декларантом подаються документи, що підтверджують відомості, вказані у графах вантажно-митної декларації. Серед таких відомостей, крім відомостей про товар, мету його переміщення через митний кордон України, відомостей, необхідних для нарахування податків і зборів, відомостей про транспорт, вантажна митна декларація також містить і графи щодо суб'єктів господарської діяльності: відправника та отримувача товару, особу, відповідальну за фінансове врегулювання, фінансові та банківські відомості [4].

Позитивними моментами обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у митних органах, як для суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, так і для митного органу є те, що проведення митним органом обліку суб'єктів господарювання, що займаються (мають намір займатися) зовнішньоекономічною діяльністю з метою здійснення митної статистики та в рамках загальнодержавної статистики є підтвердженням створення

інформаційної бази даних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для обліку, контролю, попередженню правопорушень законодавства.

Важливим моментом при проведенні процедури обліку ще до початку здійснення суб'єктом своєї зовнішньоекономічної діяльності, є можливість митного органа виявити суб'єктів, що може бути порушником законодавства, юридичних осіб з ознаками фіктивності та не дати їм можливості здійснити протиправні дії [5].

Визначення порядку обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митних органах України пов'язано також з такими важливим питанням як місце митного оформлення. Адже, відповідно до ч.3 статті 71 чинного Митного кодексу України, «митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України резидентами (крім громадян), крім випадків переміщення товарів і транспортних засобів через територію України у режимі транзиту, здійснюється митними органами, у зонах діяльності яких розташовані ці резиденти. У випадках, визначених Кабінетом Міністрів України, митне оформлення в іншому митному органі може здійснюватися за письмовим погодженням між цим митним органом і митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний резидент». В результаті суттєво обмежується право на здійснення підприємницької, зовнішньоекономічної діяльності по всій території України тому, що здійснення митного оформлення вантажу відповідно до законодавства має здійснюватись у митному органі, де суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності знаходиться на обліку [2].

У зв'язку із запровадженням електронного декларування, здійснення процедури обліку в митних органах буде передбачати надання картки обліку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в електронному вигляді. Також, розвиток інформаційних технологій та електронного документообігу в Україні передбачає здійснення обміну інформацією між органами державної влади з приводу інформації щодо суб'єктів

господарювання, тому перспективним є запровадження загальної бази інформації щодо суб'єктів господарювання, доступ до якої треба надати органам державної влади, що здійснюють контроль за підприємницькою діяльністю. Тому ці питання потребують скорішого наукового обґрунтування та правового забезпечення.

Реалізація права на підприємницьку діяльність, що закріплене у Конституції України, в тому числі права на зовнішньоекономічну діяльність, передбачає регламентацію цього права у законодавстві на рівні процедури. Важливим аспектом реалізації права на зовнішньоекономічну діяльність та вступу суб'єкта господарювання у митні правовідносини є правове визначення процедури обліку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності в митних органах з правом здійснення зовнішньоекономічної діяльності по всій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський Кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – с. 144.
2. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38 – 39 (27.09.2002). – с. 288.
3. Про перелік документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України: Постанова Кабінету міністрів України № 80 від 01.02.06 року. – Офіційний вісник України. – 2006. – № 5. – с. 222.
4. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – с. 624.
5. Щодо обліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які розташовані у зоні діяльності Київської регіональної митниці: Наказ Київської регіональної митниці № 1128 від 14.07.2011 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/shodo-obliku-subektiv-zovnishnoekonomichnoyi-dijalnosti-jaki-doc62531.html>.

ЕКСПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БАШТАНСЬКОГО РАЙОНУ

О.А. Гайдай, магістр

Науковий керівник: асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто експортні операції Баштанського району. Встановлено мету нарощення експортного потенціалу. Проаналізовано негативні чинники розвитку зовнішньої торгівлі. Представлено основні підприємства, що формують експортний потенціал Баштанського району.

***Ключові слова:** експорт, сільське господарство, харчова промисловість, обсяги реалізації.*

Постановка проблеми. Ринкові реформи, що впроваджуються в країні, мають на меті створення сприятливих умов для відродження української економіки та її інтеграції в світове економічне співтовариство. Формування і здійснення комерційних зв'язків з іноземними партнерами, ефективне управління експортно-імпортними операціями неможливе без науково обґрунтованого підходу до розв'язання комплексу завдань їх інформаційного забезпечення, які вирішуються в системі обліку й аналізу.

Дослідження розвитку експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання свідчить про відсутність системного підходу до організаційно-методичного забезпечення їх обліку і аналізу, що призводить до серйозних порушень валютного, податкового та митного законодавства [1].

Поглиблення економічної глобалізації зумовлює необхідність розширення масштабів діяльності підприємств аграрної сфери,

спонукаючи їх до виходу за межі вітчизняного ринку і поширення впливу на стратегічні експортні ринки.

Аналіз останніх наукових досліджень. Організаційні проблеми та проблеми поліпшення і підвищення ефективності експортно-імпорتنих операцій досліджувалися такими вченими-економістами, як Янковський Е.А., Стровський Л.Е., Казанцев С.К., Макогон Ю.В., Кравченко В.А., Кравцова В.В., Мамутов В.К., Чувпило О.О., Новицький В.Е. та іншими. Проте, на сьогодні залишаються нерозкритими всі проблеми пов'язані із пошуком напрямків удосконалення зовнішньоекономічної діяльності .

Мета дослідження. Основною метою дослідження є визначення експортних можливостей та аналіз динаміки здійснених експортних операцій підприємств аграрного сектору Баштанського району.

Виклад основного матеріалу. Серед різноманітних форм зовнішньоекономічної діяльності історично першою та переважаючою є міжнародна торгівля, тобто міжнародний обмін продуктами й послугами. За напрямком товарного потоку операції у міжнародній торгівля поділяються на експорт і імпорт.

Експорт – це продаж продукції (робіт, послуг) іноземним господарюючим суб'єктам та вивезення продукції за межі митних кордонів України з метою отримання прибутку від виробничої або інших видів господарської діяльності [1].

В умовах зовнішньоекономічної діяльності здійснюються такі види експортних операцій:

- поставки експортного товару за готівкою;
- експорт робіт і експорт послуг;
- експорт товарів в рахунок міжурядових угод;
- експорт товарів за рахунок державного кредиту, наданого країні іноземного покупця;
- експорт товарів на умовах державного або комерційного кредиту, або за рахунок відстрочки платежу;

- експорт товарів на умовах компенсаційної угоди;
- експорт товарів на умовах бартерної угоди;
- експорт товарів за рахунок надання допомоги.

Всі країни намагаються стимулювати власного товаровиробника до експорту продукції, заохочуючи наданням субсидій; податкових пільг; кредитів під незначні відсотки; юридичної, політичної ті іншої підтримки [2].

За обсягами експорту на душу населення, Україна значно поступається не лише розвиненим країнам, але й більшості країн Центральної та Східної Європи. Це спонукає до більш ефективної реалізації експортного потенціалу з метою збільшення впливу України на світові економічні процеси. Комплекс негативних чинників розвитку зовнішньої торгівлі країни в цілому і Баштанського району зокрема, обумовлений, передусім, низьким темпом економічних перетворень, що позначилось на потенціалі участі в міжнародному поділі праці. В результаті, Баштанський район Миколаївської області представлений на міжнародних ринках переважно як постачальник сировини, напівфабрикатів і продукції з незначною доданою вартістю.

Основною метою нарощування експортного потенціалу є створення умов для входження у країни до системи міжнародних господарських зв'язків і використання переваг міжнародної торгівлі при вирішенні завдань економічного розвитку держави за рахунок розширення обсягів, поліпшення структури та умов збуту вітчизняної продукції на зовнішніх ринках.

Особливістю вітчизняної тенденції зростання обсягів експорту зернових культур є обмеженість у вітчизняного сіль господарського товаровиробника альтернативних каналів реалізації, відсутність державної структури, яка забезпечує цивілізовані правила поведінки на внутрішньому ринку зерна, що зумовлюється невідповідністю внутрішніх та експортних цін. Як наслідок, внутрішні ціни на зерно мають тенденцію до зростання,

провокуючи підвищення на 70-100% вартості хліба та хлібопродуктів. На всі інші види сільськогосподарської продукції, які переважають в українському експорті, спостерігаються значні розбіжності: українська експортна ціна для яловичини становить лише 57,8% світової експортної ціни, для вершкового масла - 60,8%, для пшениці - 62,5% [3].

Не зважаючи на значну кількість інструментів контролю, якими керується держава для контролю за зовнішньоекономічною діяльністю, процес удосконалення управління експортно-імпортними операціями сільськогосподарських підприємств проходить досить повільно та не завжди вдало. Серед основних проблем можна відмітити такі: зниження ціни на експортовані товари; низький рівень технологічного оснащення; нерозвиненість ринкової інфраструктури; невисоку якість кінцевої продукції; обмежені можливості широкої диференціації асортименту через низьку якість сировини; відсутність можливості відстрочки сплати податку на додану вартість на імпортне технологічне обладнання; зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій сільського господарства; недосконалість законодавчо-нормативної бази, що регулює діяльність сільськогосподарських товаровиробників.

Середні ціни продажу продукції рослинництва сільськогосподарськими підприємствами за всіма напрямками реалізації в січні 2012 р. порівняно з січнем 2011 р. зросли на 4%. Підвищення середніх цін відмічалось на зернові культури на 4%, зокрема на ячмінь – на 11%; на плоди та ягоди – на 9%, на пшеницю – на 3%, Дешевше, ніж торік, аграрні підприємства реалізовували олійні культури – на 2%, зокрема насіння соняшнику – на 3% [3].

Без перебільшення можна стверджувати, що основним стрижнем, на якому формується експорт сільськогосподарської продукції в Миколаївській області є продукція рослинництва, при цьому підприємствами, що займають значну питому частку в експортних

операціях Баштанського району є ТОВ СП «НІБУЛОН» та ПАТ «Баштанський сирзавод». Баштанський район за загальними показниками займає низькі позиції в експортно-імпортній діяльності області та країни в цілому.

На рівень експортно-імпортних можливостей Баштанського району значний вплив здійснює філія «Баштанська» ТОВ СП «НІБУЛОН». У 2011-2012 маркетинговому році компанія планує відвантажити на експорт 3,5 млн т сільськогосподарської продукції. На міжнародному ринку зерна ТОВ СП «НІБУЛОН» позиціонують як українську національну компанію, якщо представляє Україну в цілому, ця компанія відкрила світові ринки збуту української продукції. Практично завдяки компанії ТОВ СП «НІБУЛОН» був відкритий ринок постачання кукурудзи в Єгипет та інші країни, ціна для сільськогосподарських товаровиробників України виросла майже в чотири рази, а кукурудза стала однією з найбільш рентабельних культур в Україні.

В структурі реалізованої продукції району основну питому вагу займає харчова промисловість завдяки ПАТ «Баштанський сирзавод». Це підприємство є основним бюджетоформуєчим підприємством району, яке забезпечує 21,0 % надходжень до місцевого бюджету. За 2011 р. обсяг реалізованої промислової продукції (без ПДВ) склав 482,1 млн. грн, що на 19,6 % більше в порівнянні з 2010 р. Обсяг реалізації продукції на експорт за 2011 р. склав 138,2 млн. грн. З початку 2012 р. обсяг реалізованої промислової продукції (без ПДВ) склав 96,3 млн. грн., що на 40,9 % більше в порівнянні з обсягом реалізації продукції за відповідний період 2011 р. Обсяги реалізації продукції на експорт за звітний період складають 37,0 тис. грн. Обсяг реалізації продукції на експорт за звітний період складає 37,0 тис. грн [4].

В натуральному виразі з початку 2012 р. обсяг виробництва продукції складає: масло вершкове – 639,4 т (на 22,7% більше показника минулого року (2011 р. - 520,8 т)); сир твердий – 4449,1 т (на 10,4 %

більше минулорічного показника (2011 р. – 4031,0 т)); сир плавлений – 520,5 т (на 10,1 % менше показника минулого року (2011 р. - 578,9 т)); цільномолочна продукція – 10552,4 т (на 39,7 % більше показника минулого року (2011 р. - 7551,8 т)).

Висновки. Баштанський район має значні можливості розвитку аграрного виробництва і перетворення продукції сільського господарства на високоефективну і конкурентоспроможну, при цьому зосереджувати від її реалізації значні фінансові надходження при концентрації значних фінансових ресурсів на рівні державного бюджету та суб'єктів аграрного підприємництва. Встановлено, що відбувається розширення зовнішніх ринків, при цьому основними силами є такі підприємства як ПАТ «Баштанський сирзавод» та філія «Баштанська» ТОВ СП «НІБУЛОН».

Слід зазначити, що Баштанський район налічує понад два десятки підприємств аграрного сектору, що є потенційними експортерами сільськогосподарської продукції у разі подолання зазначеного переліку перешкод. Беручи до уваги розроблені інвестиційні проекти на 2013-2015 рр. по Баштанському району, можна припустити зростання кількості підприємств-експортерів вже на кінець 2015 р. [4].

Таким чином, експортні операції сільськогосподарських підприємств Баштанського району є досить перспективним напрямком розвитку регіону. В умовах сучасності існують необхідні конкурентні переваги, що дозволяють підвищувати якість продукції сільського господарства, при цьому стимулюючи її подальший вихід на міжнародні ринки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вічевич А.М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Навч. посібник. – Львів: Афіша, 2004. – 140 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів / І.В. Багрова та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. І.В. Багрової. – К., ЦНЛ, 2004. – 580 с.

3. Ринок продукції рослинництва у Баштанському районі у січні 2012 року [Електронний ресурс] / Управління статистики Баштанського району. — Режим доступу:

http://bashtanka.pp.net.ua/publ/upravlinnja_statistiki/rinok_produkciji_roslinnictva_u_bashtanskomu_rajoni_u_sichni_2012_roku/311-1-0-1778

4. Регіональний інформаційний портал «Прибужжя» [Електронний ресурс] / Інвестиційний паспорт Баштанського району. — Режим доступу: <http://regportal.mk.ua/index.php/bashtanka>

УДК 336.763.35:657.6

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ АУДИТІ ЗАБОРГОВАННОСТІ

Богата І.І., магістр групи Б 5/2

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуті питання застосування аналітичних процедур під час аудиту заборгованості. Доведення необхідності використання аналітичних процедур при аудиті дебіторської і кредиторської заборгованості для формування достовірної думки аудитора під час надання звіту незалежності аудитора.

***Ключові слова:** аудит, заборгованість, аналіз, стандарти.*

Постановка проблеми. При проведенні аудиторської перевірки для отримання аудиторських доказів важлива роль належить аналітичним процедурам. Вони визначені як вид незалежних процедур для отримання аудиторських доказів. В межах своєї кваліфікації аудитор використовує різні аналітичні прийоми для ухвалення рішень про достовірність показників, відображених у фінансовій звітності. Аналітичні процедури

при аудиті дебіторсько-кредиторської заборгованості є одним з ключових завдань у вирішенні проблем, які виникають під час поточного управління підприємствами з позиції оптимального співвідношення між ліквідністю і прибутковістю. При цьому питання практичного здійснення аналітичних процедур при аудиті зобов'язань та їх документування є достатньо актуальним і недостатньо вивченим.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми впровадження, становлення, розвитку, застосування методичних прийомів, окремих особливостей аудиторської діяльності розглядалися в наукових працях та публікаціях як вітчизняних вчених: М.Т. Білухи, А.М. Герасимовича, Г.М. Давидова, Н.І. Дорош, С.Я. Зубілевич, А.М. Кузьмінського, М.Д. Корінько, Р.О. Костирко, В.І. Лазуренко, Є.В. Мниха, та інших; так і зарубіжних: В.Д. Андреева, М.П. Баришнікова, А.М. Богомолова, С.М. Бичкової, Н.А. Голощапової, П.І. Камишанова, Я.В. Соколова, В.В. Скобари, Л.З. Шнайдермана, Р. Адамса, Р. Доджа, Дж.К. Робертсона, Ф. Дефліза, Р. Дженіка. Проте, напрямки досліджень та їхні результати охоплювали фундаментальні питання аудиторської діяльності, без комплексного врахування особливостей ментальності вітчизняного менеджменту та стану суспільних відносин в економічному секторі України. Викладене вище потребує розробки комплексного та системного підходу до впровадження і визначення головних напрямків проведення аналітичних процедур на всіх стадіях аудиту в українську практику, що і обумовило вибір тему статті та її актуальність.

Метою данної статті є дослідження аналітичних процедур при аудиті зобов'язань підприємства з ціллю розробки в подальшому заходів для успішної господарської діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу. Огляд наукової та методичної літератури радянських часів свідчить, що аналіз договірних зобов'язань в контексті управління дебіторською (кредиторською) заборгованості, раніше не проводився. Так, М.В. Дембінський взагалі не згадує договір

як орієнтир чи показник аналізу, адже існує планове завдання. На погляд професорів Д.І. Деркача і С.К. Татура, аналіз виконання господарських договорів потрібний, але лише при розгляді питання реалізації продукції та матеріально-технічного постачання. М.І. Баканов також вважає за необхідне при аналізі виконання плану реалізації враховувати договірну дисципліну, але при цьому він заперечує можливість використання господарського договору як одного з основних оціночних критеріїв, що характеризує ефективність виробництва [2, с. 150-155].

Щодо аналітичних процедур аудиту дебіторської заборгованості, то його, як правило, розглядали в контексті аналізу використання оборотних засобів, основні положення якого зводились до наступного:

- наявність дебіторської заборгованості свідчить про вилучення оборотних засобів підприємства, що є негативним фактором, який, в свою чергу, вказує на відхилення від планового завдання;

- особливу увагу потрібно звертати на розмір і динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, для чого необхідно порівнювати її розмір на початок і кінець звітного періоду або за декілька звітних періодів;

- після визначення величини та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості необхідно проводити її аналіз за термінами виникнення з метою з'ясування стану розрахунково-платіжної дисципліни підприємства.

Однак сучасні ринкові умови змінили вимоги до аналізу з боку менеджерів та інвесторів, а тому такий аналіз потребує відповідних доповнень і проведення відповідних аналітичних процедур аудитором, для висловлення думки про достовірність визначення заборгованості у підприємства. Зрозуміло, що від час економічної кризи ці умови жорсткі, і зменшується обсяг продажу товарів через те, що покупці не мають можливості придбати товар в кредит і, відповідно, зменшується величина дебіторської заборгованості за рахунками клієнтів. З іншого боку, якщо

розрахункові умови послаблюються, з'явиться більше замовників, зросте товарообіг і, відповідно, сума дебіторської заборгованості. Послаблення розрахункових умов, що збільшує дебіторську заборгованість покупців, має свої переваги і недоліки. Так, з одного боку – це зростання обсягу продажу товарів та прибутку, а з іншого – збільшення суми безнадійних боргів та додаткові фінансові витрати через наявність на балансі дебіторської заборгованості. Сьогодні аналітичні процедури проведенні аудитором повині бути орієнтовані, в першу чергу, на прийняття управлінських рішень, а не тільки на здійснення контролю

Аналітичні процедури дебіторсько-кредиторської заборгованості варто здійснювати за двома напрямками:

- аналіз контрагента (покупця, постачальника) потрібен для визначення його платника кредитоспроможності;

- аналіз, проведений на власному підприємстві, – для розкриття потенціалу, щодо надання комерційних позик за умови додержання визначеного рівня ліквідності, що безпосередньо пов'язаний з аналізом та управлінням грошовими потоками.

Рівень дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами: видом продукції, місткістю ринку, ступенем насиченості ринку продукцією, системою розрахунків, яка використовується на підприємстві, тощо. Останній фактор особливо важливий для фінансового менеджера. Постійні клієнти оплачують товар в кредит, до того ж умови кредиту теж залежать від багатьох факторів

Висновки. Отже, стану аудиту дебіторсько-кредиторської заборгованості можна надати наступні рекомендації щодо покращання фінансової діяльності підприємств:

- здійснювати постійний контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;

– по можливості орієнтуватися на збільшення кількості замовників з метою зменшення масштабу ризику неоплати;

– контролювати стан розрахунків за простроченими заборгованостями. В умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально одержує лише частину вартості виконаних робіт. Тому необхідно розширити систему авансових платежів;

– своєчасно виявляти недопустимі види дебіторської і кредиторської заборгованості, до яких, в першу чергу, відносяться прострочена заборгованість постачальникам, прострочена заборгованість покупців більше трьох місяців, прострочена заборгованість з оплати праці і по платежах до бюджету, позабюджетних фондів.

При аналізі фінансової діяльності підприємства в умовах фінансової кризи не можна обминути питання оцінки того, наскільки воно орієнтується у виборі тактики своїх платіжних взаємовідносин з партнерами постачальниками, покупцями, банками тощо. Мається на увазі пряма залежність “ціни” фінансових зобов’язань підприємства, яке воно має на даний момент (кредити, кредиторська заборгованість), і грошових зобов’язань партнерів на його користь (дебіторська заборгованість) від темпів майбутньої інфляції. А це означає, що всі дії підприємства у сфері фінансових відносин з партнерами (визначення договірних цін на сировину, матеріали, готову продукцію свого виробництва, вибір тих чи інших форм розрахунків, вирішення питань щодо одержання банківських кредитів, авансів покупців, перерахування авансів постачальникам, вкладення фінансових ресурсів у цінні папери і безліч інших) мають базуватися на якомога точному прогнозуванні темпів майбутньої інфляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дембинский Н.В. Вопросы теории экономического анализа. – М.: Финансы, 1973. – 120 с.

2. Боканов М.И., Шеремет А.Д. Теория анализа хозяйственной деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 220 с.
3. Деркач Д.У. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 180 с.
4. Татура С.К. Финансовый анализ. – М.: Бух. учёт. – 1998. – 120с.
5. Житна І.П. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1992. – 186 с.
6. Ковалев В.В. Анализ и управление дебиторской задолженностью // Бухгалтерский учет, 1995. - № 10
7. Кармайкл Д.Р., Бенис М. Стандарты и нормы аудита / Пер. с англ. – М.: «Аудит ЮНИТИ», 1995. – 527 с.

УДК 658.14/.17.011.4:657

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ
ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Журба Т.В., магістр

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено питання обліку фінансових результатів операційної діяльності та запропоновано шляхи вдосконалення обліку доходів і витрат і фінансових результаті в операційної діяльності в автогосподарствах

Ключові слова : *фінансові результати, облік, доходи, витрати, операційна діяльність, автогосподарства*

Актуальність проблеми. Запровадження ринкових відносин в Україні зумовило поширення форм підприємницької діяльності, активізувало ділову ініціативу вітчизняних суб'єктів господарювання. Для прийняття ефективних управлінських рішень необхідна достовірна інформація про результати діяльності, сформована з урахуванням

специфіки господарювання підприємств та їх організаційної структури. Насамперед, це стосується об'єктивної інформації щодо витрат та доходів, як визначальних складових фінансових результатів. У процесі реформування системи бухгалтерського обліку в Україні зазнали істотних змін методологічні засади формування, обліку й відображення у звітності фінансових результатів звітного періоду з орієнтацією на концептуальні основи і принципи визнання доходів та витрат. Проте, це не забезпечило створення цілісної системи формування показників фінансового результату та відображення їх у фінансовій та податковій звітності. Суб'єкти підприємницької діяльності України на основі власної методики нагромаджують інформацію щодо обсягу доходів, витрат і використовують її при розрахунку показника об'єкта оподаткування і суми податку на прибуток, яка перераховується до державного бюджету. Це свідчить про те, що існує певне роздвоєння загальної методики щодо визначення фінансового результату підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми обліку доходів, витрат, формування й відображення у фінансовій звітності результатів діяльності підприємств ґрунтовно досліджені у працях відомих вітчизняних учених, зокрема М.Т.Білухи, Ф.Ф.Бутинця, В.В.Сопка, Л.М.Кіндрацької, Є.В.Мниха, М.Г.Чумаченка, В.О.Шевчука. Водночас, напрямки досліджень та їхні результати охоплювали фундаментальні питання аудиторської діяльності, без комплексного врахування особливостей ментальності вітчизняного менеджменту та стану суспільних відносин в економічному секторі України.

Постановка завдання. Цілями статті є вивчення теоретичних засад визнання доходів та витрат суб'єктів підприємницької діяльності як об'єктів обліку; обґрунтування доцільності практичного застосування загальноприйнятих принципів визнання доходів і витрат, визначення фінансових результатів; систематизування методичних підходів до

формування інформації щодо доходів та витрат для забезпечення ефективного управління підприємницькою діяльністю; дослідження впливу облікової політики, облікових оцінок і подій після дати балансу на фінансовий результат.

Виклад основного матеріалу. Достовірність формування фінансового результату є основою принципів і правил бухгалтерського обліку, обов'язкове дотримання яких вимагає законодавча база, зокрема концептуальні основи складання та подання фінансових звітів, міжнародні стандарти фінансової звітності, Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. На основі дослідження відомих вітчизняних наукових підходів до визначення і відображення у фінансовій звітності результатів діяльності, а також економічних, законодавчих і нормативних інформаційних джерел у узагальнено і систематизовано концептуальні основи, якісні характеристики, принципи, обмеження, припущення визнання доходів та витрат і визначення фінансових результатів.

Так, досліджено концептуальні засади щодо визнання доходів та витрат, вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності, та визначено ступінь відповідності національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку зазначеним вимогам. Такий підхід пояснюється тим, що застосування міжнародних стандартів фінансової звітності забезпечує коректність визначення і відображення фінансових результатів за рахунок єдності вимог щодо визнання цих показників.

В роботі доведено, що досягнення вимог достовірності інформації про фінансові результати підприємницької діяльності можливе лише за умов застосування загальноприйнятих принципів. На основі аналізу існуючих підходів систематизовано принципи визначення фінансових результатів, досліджено та конкретизовано склад, зміст, зі ставність та

оцінено значущість цих принципів; обґрунтовано доцільність практичного застосування єдиних загальноприйнятих принципів.

Організаційно-методологічні підходи до обліку витрат, до ходів і результатів діяльності сконцентровано увагу на дослідженні методологічних засад визнання і обліку доходів згідно з вимогами П(С) БО15 "Дохід" і витрат згідно з П(С) БО16 "Витрати" ,проаналізовано існуючі недоліки і обґрунтовано напрямки удосконалення методики і організації бухгалтерського обліку результатів діяльності. Система бухгалтерського обліку підприємств України повинна не лише забезпечити підготовку фінансової звітності відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, але й передбачити можливість трансформації звітності українських підприємств у фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності, або ,як мінімум, її зіставлення з показниками,отриманими на основі цих стандартів.

Одним за спектрів проблеми організації обліку фінансових результатів є класифікація доходів і витрат. Визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку згідно з вимогами положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ;б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи; д) надзвичайні доходи [4]. Далі в стандарті вказано, що склад доходів, віднесених до відповідної групи, встановлено положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати".

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Критичний аналіз сукупності методичних засад щодо класифікації витрат засвідчив, що впродовж останніх років склався класичний підхід до їх застосування. Однак організація і методика обліку потребує вдосконалення за окремими напрямками, зокрема:

необхідність уточнення підходів що до віднесення витрат до конкретно їх складової, уточнення і конкретизація методичних засад класифікації та обліку витрат звітного періоду, забезпечення витрат наступних періодів, витрат майбутніх періодів і зменшення доходу та власного капіталу.

При дослідженні впливу методів облікової політики, облікових оцінок на фінансовий результат доведено, що облікова політика сформована адміністрацією підприємства, відкриває можливості для обрання методологічних прийомів, що може радикально змінити фінансовий стан підприємства [7]. Вибір методу амортизації, методу оцінки вибуття запасів, нарахування резерву сумнівних боргів змінює фінансовий стан, що відображений в балансі чи у звіті про фінансові результати. Важливе місце займає вирішення проблем доцільності регулювання облікової політики як на рівні держави, так і на рівні фахових організацій, з врахуванням світового досвіду. Проблема, пов'язана з регулюванням облікової політики і достовірним відображенням інформації про фінансово-майновий стан, охоплює організаційні і методологічні аспекти.

Дослідження чинної практики формування облікової політики свідчать про те, що на підприємствах існують недоліки щодо розмежування організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики, немає єдиних підходів щодо вибору змісту облікової політики. Тому необхідно чітко розмежувати питання організації обліку, зміст облікової політики і застосування облікових оцінок.

Внаслідок проведеного аналізу користувачі фінансової звітності підприємств України не мають повного обсягу інформації щодо фінансово-майнового становища, оскільки облікова політика формується на рівні підприємства, а застосування різних методів облікової політики призводить до отримання різних результатів.

Методика узгодження фінансових результатів підприємницької діяльності є складним обліковим процесом, який повинен забезпечити комплексний підхід, здійснюваний у чіткій послідовності і охоплює такі основні напрями: визначення і відображення в фінансовій звітності результат у підприємницької діяльності; а в податковій звітності– прибутку до оподаткування; розкриття інформації про причини і суми розбіжностей між показниками прибутку (збитку) у фінансовій і податковій звітності. Доведено, що всі ці складові визначення і узгодження фінансових результатів тісно пов'язані між собою, оскільки базуються на основі показників бухгалтерського облік.

Питанням організації обліку фінансових результатів є визнання витрат з податку на прибуток, Особливістю яких є поділ суми витрат за податком на прибуток на частини та їх зіставлення з відповідним звітним періодом. Векономічній літературі питання щодо узгодження витрат з податку на прибуток, від термінованих податкових активів і зобов'язань недостатньо розкриті. При визначенні фінансового результату підприємств України необхідно враховувати витрати з податку на прибуток, які визначається згідно з вимогами П(С)БО17"Податки на прибуток" [6]. Підхід ,встановлений національним стандартом до визначення податку на прибуток, відповідає вимогам міжнародного стандарту фінансової звітності 12 "Податки на прибуток" і є новим для підприємств України.

Висновки. У роботі наведене теоретичне узагальнення й запропоноване нове вирішення наукових завдань, що виявляється у дослідженій розробці удосконалених методів формування фінансових результатів на сучасному етапі становлення системи бухгалтерського обліку в Україні. Проведене дослідження економічної суті, методичних підходів до визнання доходів, витрат і формування фінансового результату, визначення і відображення у звітності оподаткованого прибутку дало змогу сформувати ряд висновків теоретичного,

методичного та науково-прикладного характеру і дало змогу систематизувати та значно спростити проблему обліку фінансових результатів підприємств України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пробухгалтерський облікт фінансової звітності в Україні: Закон України від 16.07.1999р., №996–XIV.
2. П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства України від 31.03.1999р., №87.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати": Положення Міністерства України від 31.03.1999р., №87.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід": Наказ Міністерства України від 29.11.1999р., №290.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати": Наказ Міністерства України від 31.12.1999р., №318.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток": Наказ Міністерства України від 28.12.2000р., №353.
7. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник/Вид. 2-е, доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2000-640с.

УДК:339.97

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ

Федоровська А.А., студентка

Науковий керівник: асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність (за текстом - ЗЕД), обмеження, імпорт, експорт, реекспорт.

Актуальність теми. Всі держави світу пов'язані між собою складними схемами зовнішньоекономічних відносин – торгівлею, переміщенням капіталів, робочої сили, валютними операціями тощо. Зовнішньоекономічні відносини будь-якої країни розвиваються на основі міжнародного поділу праці та відкритості економіки. Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність - це сукупність відносин суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарювання, побудованих на принципах взаємної вигоди, еквівалентного обміну і дотримання положень міжнародного права.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання сприяє включенню національної економіки в світові господарські процеси, підвищенню її конкурентоспроможності на світових ринках, підвищенню технічного рівня виробництва, раціональному використанню всіх ресурсів, ліквідації дефіциту, підвищенню рівня життя населення, розв'язанню багатьох соціальних та екологічних проблем. Подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні вимагає відповідного розуміння її особливостей та основних принципів здійснення.

Мета статті. Метою статті є висвітлення поняття «зовнішньоекономічна діяльність», групування її основних принципів здійснення.

Виклад основного матеріалу. Експорт, імпорт, реекспорт та реімпорт є притаманними зовнішньоекономічної діяльності. Так, експорт — продаж товарів іноземним суб'єктам і господарської діяльності і вивіз товарів через митний кордон України, крім тих випадків, коли суб'єкт ЗЕД передає майно господарської діяльності іноземному суб'єкту як натуральну частку участі у формуванні статутного капіталу при спільній господарській діяльності. Реекспорт — продаж іноземним суб'єктам ЗЕД і вивіз за межі України товарів, які були раніше імпортовані на територію України і не піддавалися переробці. Імпорт - закупівля в іноземних

суб'єктів ЗЕД товарів і їхній увіз на територію України, включаючи закупівлю товарів, призначених для власного споживання установами й організаціями України, розташованими за її межами. Реімпорт — увіз через границю раніше вивезеної за межі митної території продукції, яка не піддавалася там переробці.

Зовнішньоекономічній діяльності притаманні загальні ознаки господарської діяльності (виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг; діяльність здійснюється на професійних засадах; отримання прибутку). Належність зовнішньоекономічних відносин до господарських визначає і методологію регулювання цих відносин. Відповідно до Закону України від 16 квітня 1991 року «Про зовнішньоекономічну діяльність» [1], зовнішньоекономічна діяльність — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами (п.8 ст. 1). Згідно Господарського кодексу України зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання - господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном та (або) робочою силою (ст. 377) [2].

Зовнішньоекономічна діяльність являє собою сукупність міжнародних комерційних операцій, спрямованих на організацію, проведення і регулювання процесу обміну товарами, послугами, результатами творчої діяльності. Міжнародний обмін товарами економічно доцільний для країн, якщо на виробництво експортних товарів країна витрачає менше суспільної праці, ніж повинна була б витратити на виробництво товарів замість імпортованих на суму, яка виручена від експорту.

Збагнути правову сутність поняття зовнішньоекономічної діяльності дає змогу аналіз ст. 4 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», де закріплено перелік видів зовнішньоекономічної діяльності.

Під видом зовнішньоекономічної діяльності слід розуміти діяльність, при здійсненні якої виникають зовнішньоекономічні відносини, що перебувають в одному правовому режимі і тому регулюються одними й тими самими правовими нормами [3].

Для зовнішньоекономічної діяльності України характерними є такі її види:

- надання суб'єктами ЗЕД України послуг іноземним суб'єктам господарювання, надання послуг іноземними суб'єктами господарювання суб'єктам ЗЕД України.
- наукова, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарювання; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі.
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами; кредитні та розрахункові операції між суб'єктами ЗЕД та іноземними суб'єктами господарювання.
- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами ЗЕД та іноземними суб'єктами господарювання (створення спільних підприємств).
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням об'єктів інтелектуальної власності з боку іноземних суб'єктів господарювання.

Організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, що здійснюються на комерційній основі за участю суб'єктів ЗЕД. Товарообмінні (бартерні) операції між суб'єктами ЗЕД: орендні, лізингові операції між суб'єктами ЗЕД є роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарювання як на території України, так і за її межами.

Безпосередньо зовнішньоекономічна діяльність пов'язана з наступними методами:

- а) метод автономних рішень суб'єктів господарювання (добровільно вступати в зовнішньоекономічні зв'язки; здійснювати будь-які види ЗЕД і

зовнішньоекономічні операції, окрім заборонених законом; укласти зовнішньоекономічні договори та визначати зобов'язання за ними в межах законодавства тощо);

б) метод владних приписів, згідно з яким діяльність суб'єктів господарювання підпорядковується обов'язковим моделям правовідносин, визначеним законодавством (необхідність отримання експортних або імпорتنих ліцензій; дотримання порядку розрахунку в іноземній валюті; дотримання порядку та строків проведення окремих видів зовнішньоекономічних операцій);

в) метод рекомендацій, згідно з яким держава регулює поведінку суб'єктів господарських відносин шляхом рекомендованих моделей відповідних правовідносин.

Зовнішньоекономічна діяльність здійснюється за такими принципами, які є керівними началами, що визначають спрямованість правового регулювання зовнішньоекономічних відносин, а спеціальні з них закріплює ч. 2 ст. 377 Господарський Кодекс, з деталізацією переліку у ст. 2 Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність":

1. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

- виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати ЗЕД на території України, керуючись законами України;
- обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

- праві суб'єктів ЗЕД добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;
- праві суб'єктів ЗЕД здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України;

- обов'язку додержувати при здійсненні ЗЕД порядку встановленого законами України.

Але, існують і обмеження - ліцензування зовнішньоекономічних операцій (ст. 16 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність"), заборона окремих видів експорту і імпорту (ст. 17 Закон України "Про ЗЕД"), встановлення державної монополії на експорт (імпорт) певних товарів (ст. 20 Закон України "Про ЗЕД") та ін.

3. Принцип юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

- рівності перед законом всіх суб'єктів ЗЕД незалежно від форм власності при здійсненні ЗЕД;

- забороні будь-яких, крім передбачених Законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів ЗЕД, а також іноземних суб'єктів господарювання за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

- неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом.

4. Принцип верховенства закону, що полягає у:

- регулюванні ЗЕД тільки законами України;
- забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що створюють для суб'єктів ЗЕД умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

Протиріччя: відповідно до ст. 7 Закон України "Про ЗЕД" — коло засобів регулювання ЗЕД широке і включає як акти державних органів різної юридичної сили, так і акти недержавних суб'єктів, однак п. 9 ст. 92 Конституції України встановлює, що виключно законами визначаються засади ЗЕД.

5. Принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, який полягає у тому, що Україна як держава:

- забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання на її території згідно з законами України;
- здійснює рівний захист всіх суб'єктів ЗЕД за межами України згідно з нормами міжнародного права;
- здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами тільки відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

6. Принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів вказує на необхідність забезпечення правовими засобами економічної рівноваги при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, обміну рівними вартостями, недопущення фіктивного експорту з метою отримання бюджетного відшкодування податку на додану вартість тощо.

Демпінг (експорт за заниженими цінами з метою завоювання частки на ринку іншої держави) відповідно до ст. 31 Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" є проявом недобросовісної конкуренції в ЗЕД, що тягне за собою застосування законодавчо визначених заходів захисту національного товаровиробника.

Висновки. Беззаперечно, ЗЕД є одним з основних напрямків економічного розвитку нашої держави. В Україні вона набуває динамічного розвитку і на сучасному етапі носить виражений характер експорту та імпорту. Правове регулювання ЗЕД є сукупністю цілої низки законодавчо-нормативних актів як спеціального, так і загального характеру. ЗЕД в Україні здійснюється на основі принципів, закріплених законодавчо. Сферою державного контролю при здійсненні ЗЕД є господарська діяльність її суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991р. №959-ХІІ.

2. Кредісова А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб./ Кредісова А.І.- К., 2010 - 448с.

3. Кириченко О., Кавас І., Ятченко А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. К. Фінансист, 2009 - 634с.[Електронний ресурс]. –Доступний з <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=493>.

4. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навч.посібник. - Київ: ЦУЛ, 2009. - 172с.

УДК 658.86:339.477

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЕКСПОРТ

Л.В. Скар, студентка

Науковий керівник: асистент, Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено стан та перспективи облікового процесу на сільськогосподарських підприємствах – суб'єктах зовнішньоекономічної діяльності. Наведено детальний теоретичний аналіз обліку витрат експортованої сільськогосподарської продукції.

***Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, експортер, імпортер, експорт, імпорт, сільськогосподарська продукція, сільськогосподарський товаровиробник.*

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку перед кожним сільськогосподарським товаровиробником постає завдання – забезпечення продовольчої безпеки країни. Однак, оперативне та економічно доцільне просування вітчизняної сільськогосподарської продукції на закордонні ринки перебуває під дією численних факторів. Одним із них є

формування повної, правдивої та неупередженої інформації про витрати на просування і реалізацію такої продукції.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Різні аспекти вдосконалення обліку витрат під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності аналізували у своїх наукових працях такі вчені, як А.В. Гриліцька, А.І. Тредісова, Г.Б. Тітаренко, Ф.Ф. Бутинець. Але не зважаючи на значну кількість робіт з даної тематики, деякі питання є, на нашу думку, недостатньо дослідженими і потребують подальшого вивчення. Зокрема, це стосується комплексного підходу до обліку експортних витрат на сільськогосподарську продукцію.

Метою статті є окреслення можливості мінімізації витрат на експорт сільськогосподарської продукції шляхом удосконалення облікового процесу на сільськогосподарському підприємстві, діяльність якого характеризується наявністю експортних операцій.

Виклад основного матеріалу. Основна мета, на яку націлені сільськогосподарські товаровиробники, – це розширення ринкових можливостей, у тому числі вихід на нові ринки. Однак, нераціональне вирішення такого завдання призводить до збільшення витрат на експорт, нейтралізувати дію яких можливо лише за рахунок аналізу попередньо отриманого інформаційного забезпечення витратної частини експортованої продукції. При цьому облік витрат забезпечує сільськогосподарських товаровиробників повною і своєчасною інформацією як про структуру, так і про види витрат, пов'язаних із здійсненням експорту. При цьому в основі облікової вартості експортних операцій лежить фактична собівартість.

Загалом витрати на експорт можна поділити на такі три елементи: витрати на виробництво сільськогосподарської продукції, витрати у країні імпортера та витрати на основне перевезення.

До витрат на виробництво експортованої сільськогосподарської продукції належать: оплата робочої сили, витрати на управління, накладні витрати, витрати на пакування та маркування товару [1].

До витрат експорту у країні імпортера відносять: витрати на навантаження та розвантаження товару, витрати на складування товару, перевезення товару до кордону, страхування товару, комісійна винагорода посереднику, рекламні витрати, митне оформлення, мито, сертифікація, ліцензія [4].

До витрат на основне перевезення експортованої сільськогосподарської продукції належать: транспортування товару від пункту відвантаження в країні експортера до пункту отримання в країні імпортера; страхування товару від пункту відвантаження в країні експортера до пункту отримання в країні імпортера; страхування товару в країні імпортера; витрати на розвантаження товару; витрати на перевезення товару до кордону імпортера; витрати на доставку товару до пункту перевалки [1].

Отже, загалом до витрат, пов'язаних з реалізацією експортних товарів належать: оплата за транспортування, перевалювання і зберігання вантажів, оплата страхування і митних процедур.

Облік вище зазначених витрат ведеться паралельно з обліком товаропотоків. При цьому всі витрати, пов'язані зі збутом за кордон, накопичуються на рахунку 93 «Витрати на збут», субрахунку 931 «Експортні витрати на збут», із подальшим списанням їх на фінансові результати.

Аналітичний облік експортних витрат, які здійснюються на території України, доцільно вести на відокремленому аналітичному рахунку 9311 «Експортні витрати на збут в національній валюті» субрахунку 931 «Експортні витрати на збут». Витрати поставки експортної продукції від вихідного пункту українського порту (прикордонного пункту) до місця здавання вантажу іноземному покупцеві відповідно до умов контракту доцільно відображувати на аналітичному рахунку 9312 «Експортні витрати на збут в іноземній валюті». За дебетом таких рахунків відображається сума визнаних витрат, пов'язаних зі збутом продукції, за

кредитом - списання на аналітичний рахунок 7911 «Фінансовий результат від експортної операції» субрахунка 791 «Результат операційної діяльності» рахунка 79 «Фінансові результати».

Частина витрат, пов'язаних зі збутом готової продукції на іноземній території, яку покриває сільськогосподарський товаровиробник (постачальник), залежить від умов поставки товару, які узгоджені в контракті. При цьому витрати, пов'язані зі збутом, мають бути економічно обґрунтовані, тобто не визнаються такими витратами ті витрати, що виникли з вини підприємства або іноземного партнера, хоча вони пов'язані з продажем товару. Такі витрати повинні списуватися за рахунок винної сторони і обліковуватися на спеціальному рахунку 7151 «Отримані штрафи, пені, неустойки внаслідок експортних операцій» субрахунку 715 «Отримані штрафи, пені, неустойки» рахунку 71 «Інший операційний прибуток». Відповідно до рекомендаційних статей договору на експорт не допускається списання на витрати пов'язані з реалізацією готової продукції, штрафи, пені і неустойки, оскільки вони економічно не виправдані: їх можна було уникнути [3].

У зв'язку з тим, що витрати, пов'язані з продажем, впливають на фінансовий результат експортної угоди, ми пропонуємо вести їх аналітичний облік, також, у розрізі товарних партій. Наприклад, витрати перевезення експортованої пшениці та ячменю на території України обліковуються на аналітичному рахунку 9311/1 «Експортні витрати на збут зерна в національній валюті». Однак необхідно зазначити, що такими витратами є виключно прямі витрати (витрати на перевезення, перевалювання, зберігання, експортне мито, витрати на митні процедури), оскільки вони входять до собівартості експортної продукції під час її реалізації, і в сукупності з виробничою собівартістю утворюють її повну собівартість.

Непрямі (загальноторговельні) витрати не стосуються конкретного товару, тобто в собівартість окремої партії не входять. До них належать:

оплата послуг банку, транспортно-експедиторська комісія. Обліковуються такі витрати на рахунку 9313 «Загальноторговельні витрати на експорт». При цьому до собівартості реалізованих експортних товарів непрямі витрати входять у розмірі загальної суми, а тоді розподіляються за певною методологією між окремими партіями.

Також необхідно зазначити, що витрати, пов'язані з реалізацією готової продукції, потрібно відносити обов'язково до того періоду, коли вони були фактично здійснені. Якщо витрати, пов'язані з майбутнім періодом, оплачуються достроково, то для виявлення реального фінансового результату за звітний період їх слід обліковувати на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а потім щомісяця списувати рівними частками на рахунок 93 «Витрати на збут».

Висновки. Отже, організація бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних із реалізацією експортних товарів на шляху їх просування від постачальника до покупця, має свої особливості. Так, перш за все, необхідно зазначити, що, витрати, пов'язані з експортом продукції, накопичуються на рахунку 93 «Витрати на збут» і в подальшому списуються на фінансові результати. При цьому підприємство, яке зацікавлене в отриманні повної та конкретної інформації щодо витрат, пов'язаних з експортом продукції, самостійно вводить додаткові аналітичні рахунки до субрахунку 931 «Витрати на збут за експортом». Так витрати, пов'язані з реалізацією експортованої продукції на території України доцільно відображати на рахунку 9311 «Експортні витрати на збут в національній валюті», на іноземній території – в іноземній валюті на субрахунку 9312 «Експортні витрати на збут в іноземній валюті». Крім цього для відображення непрямих витрат на будь-якій території використовується субрахунок 9313 «Загальноторговельні витрати на експорт».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гриліцька А.В. Особливості організації бухгалтерського та податкового обліку експортних операцій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Коваль А.В. Специфіка організації бухгалтерського обліку на підприємствах, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
3. Кредісова А.І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://enbv.narod.ru/text/Econom/uzed/str/17.html>.
4. Пшеничний Н.Ю. Облік та контроль експортно-орієнтованої готової продукції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.

УДК 657.1

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ

Т.С. Крячкова, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю. Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто передумови та облік операцій в іноземній валюті.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, іноземна валюта, нерезидент, поточний рахунок, поточний рахунок в іноземній валюті

Актуальність теми. Ефективне здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств позитивно впливає на темпи економічного росту, створення конкурентного ринкового середовища та успіх трансформаційного процесу в Україні. Питання удосконалення підходів до бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті є актуальними в

умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності (далі за текстом ЗЕД) українських підприємств. Сфера ЗЕД визначає необхідність проведення розрахунків із закордонними партнерами в іноземній валюті, які знаходять своє відображення в системі бухгалтерського обліку з врахуванням вимог як чинного законодавства, так і інформаційних запитів зацікавлених осіб – власників, менеджерів, інвесторів, тощо. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств базується на ефективному використанні ресурсів, кооперації праці, раціональному витрачання фінансів та посилення співпраці з іноземними партнерами [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанням розробки методології обліку розрахунків в зовнішньоекономічній діяльності підприємств присвячені роботи таких науковців: Кадуріної Л. О., Кузьмінського Ю. А., Линника В. Г., Мухіна О. Ф., Палія В. Ф., Серьогіна С. Г., Бутинця Ф. Ф. та інших.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринкових відносин в Україні, необхідність її входження в світовий інтеграційний процес, лібералізація ЗЕД, вимагають нових підходів до вивчення питання обліку розрахунків в іноземній валюті. Особливістю сучасного етапу економічного розвитку є швидкий ріст міжнародної торгівлі, обмін науково-технічними знаннями і результатами виробничо-технічного співробітництва, а також характерний бурхливий ріст ринку послуг(страхових, лізингових, транспортних тощо) [2].

Валюта (грошові кошти) є фінансовим активом, оскільки вона являє собою засіб обміну, а отже, є основною, на якій оцінюють та визнають всі операції у фінансовій звітності [3].

З метою бухгалтерського обліку, всі операції, для розрахунку за якими необхідна іноземна валюта, можна поділити на три групи:

- поточні торгівельні операції (розрахунки за експорт чи імпорт товарів);

- поточні неторговельні операції (перерахування заробітних плат, матеріальної чи благодійної допомоги, компенсацій, оплата закордонних відряджень, виплати авторської винагороди, перерахування внесків міжнародним організаціям тощо);

- операції, пов'язані з рухом капіталу (надання кредитів, операції лізингу, факторингу, здійснення інвестицій, операції з іноземними цінними паперами тощо) [5].

Відповідно, основні типи розрахунків між резидентом та його закордонним партнером в бухгалтерському обліку можна згрупувати таким чином [4]:

1) залежно від виду контрагента: облік розрахунків з іноземними постачальниками; облік розрахунків з іноземними покупцями; облік розрахунків з посередниками при здійсненні розрахунків в іноземній валюті (транспортні, страхові організації, декларанти, митниця);

2) залежно від форми розрахунків: облік готівкових розрахунків в іноземній валюті; облік безготівкових розрахунків (бартер, вексельна форма, акредитив, інкасо тощо);

3) залежно від строків оплати: передоплата; наступна оплата; часткова оплата.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» (далі за текстом МСБО) застосовується для обліку операцій та залишків в іноземних валютах, за винятком операцій з тими похідними інструментами та залишків за ними, на які поширюється сфера застосування Міжнародного стандарту фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти»; у разі переведення результатів та фінансового стану закордонних господарських одиниць, що входять до фінансової звітності суб'єкта господарювання шляхом консолідації, пропорційної консолідації або методом участі у капіталі; в разі переведення результатів та фінансового стану суб'єкта господарювання у валюту подання [6].

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» (далі за текстом П(С)БО) було прийнято 10.08.2000 р. [7]. Воно визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України. Норми П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСБО). Відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображають у валюті звітності, перераховуючи суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

Більшість операцій в сфері ЗЕД здійснюється шляхом перерахування іноземної валюти з поточного рахунку. Тому підприємства поряд з рахунками в національній валюті мають право на відкриття рахунків в іноземній валюті (власні та позикові).

Поточний рахунок в іноземній валюті відкривається суб'єкту господарювання для:

- зберігання грошей і проведення розрахунків у межах законодавства України в безготівковій та готівковій формі іноземної валюти;
- для здійснення поточних операцій;
- для здійснення інвестицій за кордон, розрахунків за купівлю-продаж облігацій зовнішньої державної позики України та для зарахування, використання і погашення кредитів в іноземній валюті;
- для надходження іноземних інвестицій в Україну відповідно до законодавства України;

- для проведення операцій, передбачених генеральною ліцензією Національного банку України на здійснення валютних операцій [5].

Для обліку валютних коштів на рахунках в банку Планом рахунків передбачено рахунок 31 «Рахунки в банках». Підприємства, які здійснюють ЗЕД, для зручності можуть використовувати субрахунки 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті», який використовується для обліку валютних коштів на поточному валютному рахунку, тобто для обліку надходжень та витрачання валютних коштів у результаті здійснення поточних торговельних та неторговельних операцій, та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті», на якому обліковуються кошти на депозитному та інших (крім поточного) рахунках у банку в іноземній валюті.

На кожному із рахунків в аналітичному обліку має бути забезпечено облік кожної валюти за номіналом, курсом дня, враховано різницю між попереднім і поточним курсом (курсова різниця) та визначення в українській валюті. Залишки грошових коштів підприємства на валютному рахунку відображаються в національній валюті України в сумах, визначених за офіційним курсом Національного банку України на дату здійснення операції в іноземній валюті, а при складанні звітності – на останнє число звітного періоду. Одночасно операції в іноземній валюті відображаються у валюті розрахунків і платежів.

Аналітичний облік коштів на валютному рахунку ведеться по кожному із відкритих у банках рахунків іноземних валют.

Висновки. Сфера ЗЕД суб'єктів господарювання України визначає необхідність проведення розрахунків із закордонними партнерами в іноземній валюті. Перелік видів діяльності, що можуть здійснюватися вітчизняними підприємствами є достатньо широким. Як наслідок, виникає необхідність в проведенні детальної класифікації видів зовнішньоекономічних операцій та форм розрахунків за ними. Облік розрахункових операцій в іноземній валюті ускладнюється тим, що

бухгалтер повинен враховувати коливання курсів національної грошової одиниці по відношенню до валюти контрагентів, відображати в обліку курсові різниці, а також відслідковувати порядок купівлі та своєчасність продажу іноземної валюти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бураковский И. Путь России в ВТО: Выводы для Украины / И. Бураковский // Зеркало недели. – 2007. – 30 июня. - №25. – С. 5.
2. Чопенко В. Еще польське село не згинуло / В. Чопенко // Зеркало недели. – 2007. - №3. – С. 11.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua
4. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.94 р. №185/94-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
5. Інструкція про відкриття, використання та закриття рахунків в національній та іноземних валютах, затверджена постановою НБУ від 12.11.03 №492. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджений наказом МФУ від 10.08.2000 р. №193, зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

УДК 658.783:657

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СКЛАДАХ ПІДПРИЄМСТВ

Лозова О.В., магістр

Науковий керівник :асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглядаються проблеми і організації обліку виробничих запасів на складах підприємств. Досліджено напрямки управління виробничими запасами підприємств, удосконалення форм звітностей складського господарства.

Ключові слова: виробничі запаси, функції складського господарства.

Актуальність проблеми. Виробничі запаси є об'єктивною необхідністю для здійснення виробничої діяльності підприємства. Ця необхідність зумовлена рухом матеріалів з джерел їх надходження. З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень, тому від організації їх обліку та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Недосконала система організації бухгалтерського обліку викликає неповне та несвоєчасне надходження звітних даних та іншої інформації. Недоліки в організації обліку призводять до його заплутаності, збільшення витрат на утримання облікового персоналу, створення передумов для розкрадання матеріальних цінностей та інших зловживань. Питання організації обліку останнім часом привертає до себе все більше уваги в працях вітчизняних вчених таких, як Ф. Бутинця, В. Сопка, М. Пушкаря, Н. Ткаченко, Є. Мниха, В. Рудницького, Р. Хом'яка, І. Карабаза та ін. Зарубіжні вчені також працюють над дослідженням зазначених питань, а саме: А. Бакаева, Л. Ронштейна, В. Керімова, В. Чернова, Л. Котенко, Н. Чебанова, В. Сотнікова та ін.

Проте, ряд принципових питань, зокрема організації обліку виробничих запасів на складах, залишаються дискусійними і потребують удосконалення на місцях в залежності від галузі виробництва та видів діяльності підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є розробка системи управління виробничими запасами на складах підприємств. Завданнями для досягнення поставленої мети є визначення напрямків управління виробничими запасами підприємств, удосконалення форм звітності складського господарства.

Виклад основного матеріалу. Для правильної організації обліку запасів на підприємстві, перш за все, необхідно дати відповідь на ряд запитань: звідки, коли, скільки і на яку суму надійшли запаси, як виконуються програми постачання; кому, коли і скільки відпущено запасів; як виконується програма виробничого споживання; який залишок по окремих видах запасів і як дотримуються встановлені ліміти тощо.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є:

- раціональна організація складського господарства;
- розробка номенклатури запасів;
- наявність інструкції з обліку виробничих запасів;
- правильне групування (класифікація) запасів;
- розробка норм витрачання запасів [1].

Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і видачі матеріальних запасів у виробництво велику роль відіграє правильно організоване складське господарство, тому що в діяльності підприємства не завжди можна добитися повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції. Основні функції складського господарства – це акумуляція матеріальних ресурсів в об'ємах і номенклатурі, достатніх для безперервності процесу виробництва; належне зберігання і облік матеріалів; планомірне, безперебійне і комплектне постачання цехів і ділянок матеріальними ресурсами; підготовка матеріалів до їх безпосереднього споживання, здійснення комплексу операцій, пов'язаних з виконанням контролю, сортування, консервації матеріалів. Існує декілька варіантів обліку матеріальних запасів на складах підприємства.

Аналітичний облік матеріальних запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, що розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника [7]. Аналітичні рахунки групують за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами, за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку і субрахунками [3].

Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотно-сальдових відомостях. Використовують рахунки аналітичного обліку для контролю за зберіганням і рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для підведення підсумків інвентаризації [6].

Сальдовий метод обліку базується на використанні реєстрів аналітичного обліку - карток складського обліку. Щоденно (щотижня, раз на 10 днів) працівником бухгалтерії перевіряється правильність записів надходження і витрачання матеріалів на складі і підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі (без виділення оборотів витрат і надходження матеріалів). На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу. Облік значно спрощується при використанні в складському обліку комп'ютерної техніки. В цьому випадку всі прибутково-видаткові документи обробляються щоденно або в міру їх надходження зі складів. Для забезпечення інформації, для потреб управління на виробництві важливе значення має розробка методики обліку наявності і руху матеріалів, яка б відповідала потребам підприємства і Положенню (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [6]. Все це вимагає удосконалення і нових підходів щодо організації і методики аналітичного обліку наявності і руху матеріалів, що є однією із самих важливих і найбільш трудомістких ділянок бухгалтерського обліку.

Облік виробничих запасів передбачає ведення і обробку первинних та зведених документів. Тому, основним напрямком його є покращення первинного і зведеного обліку, насамперед, за рахунок створенням уніфікованих форм документів [8].

Складське господарство більшості підприємств досить складне і складається з мережі складів із спеціальними пристроями і устаткуваннями для переміщення та зберігання матеріалів. На багатьох підприємствах постійно ведуться роботи по вдосконаленню складського господарства із застосуванням різних засобів механізації і автоматизації складських операцій, як правило, з використанням обчислювальної техніки, впроваджуються автоматизовані системи управління технологічними процесами складування. Проте підприємства потребують систему управління виробничими запасами в кризових ситуаціях, коли різко зростає складність управління, істотно ускладнюються і підвищуються вимоги до оперативності рішення традиційних завдань планування і обліку в управлінні запасами, виникає необхідність в принципових змінах методів їх здійснення [4].

Облік усіх перелічених вище чинників в матеріально-технічному забезпеченні підприємств, а також необхідність рішення сучасних завдань і структурних перетворень, що виражаються в об'єднанні функцій управління матеріально-технічного забезпечення, складського господарства, маркетингу і збуту під єдиним керівництвом.

Як показує досвід, впровадження системи управління складськими процесами за кордоном, автоматизація рішення завдань управління запасами дозволяє зменшити обсяг оборотних коштів в запасах на 30% без зниження надійності процесів постачання.

Об'єктом управління системи є виробничий процес на складах підприємства: прийом і відпустка матеріалів, що зберігаються, розміщення усередині складу і пошук необхідних матеріалів, внутрішньоскладські переміщення і так далі. Основними функціями системи управління

складським господарством є: прогнозування, планування, облік, контроль, регулювання в реальному режимі часу деталізованими керованими позиціями, причому міра деталізації має бути не менше міри деталізації номенклатури матеріальних ресурсів, що зберігається. Ці функції дуже тісно пов'язані один з одним і з іншими системами управління на підприємстві [2].

Висновки. Необхідною умовою підтримання виробничого процесу на підприємстві є наявність складського господарства з достатньою кількістю виробничих запасів. Так, щоб здійснювати процес виробництва, підприємство повинно мати на складі необхідні запаси сировини, матеріалів, палива, будматеріалів, запасних частин, інших виробничих запасів. Отже, запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності; при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Це в свою чергу вимагає повної, достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, яку може надати правильно організована система управління складським господарством, що генерує та інтерпретує всю базу інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління матеріальними запасами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. – 5-е вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП „Рута”, 2007. – 726 с.
2. Гетьман О. О. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 488 с.
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: практичний посібник / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2001. – 840 с.

4. Грабова Н. Н. Бухгалтерський учет в производственных и торговых предприятиях, 2000 / Н. Н. Грабова, В. Н. Добровский (Под ред. Н. В. Кужельного). – К. : А.С.К., 2001. – 624 с.

5. Кляцький М. Регістри бухгалтерського обліку для підприємств малого бізнесу / М. Кляцький, О. Малишків // Дебет-Кредит. – [Електронний ресурс] – <http://www.dtkk.com.ua/documents/dovidnyk/rbo/3.html>

6. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку №9 «Запаси».

7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99р. № 996- XIУ (із змінами і доповненнями).

8. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського фінансового обліку / Н. М. Ткаченко. К : "А.С.К.", 2001. – 348 с.

УДК 339.56:63.002.6.009.12

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Наумова А.Ю., магістр

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто особливості основних складових забезпечення високої конкурентоспроможності аграрної продукції на світовому ринку. Проаналізовано головні умови ефективного функціонування механізму підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції на світовому ринку.

***Ключові слова:** конкурентоспроможність продукції, сільськогосподарське підприємство, експортно-імпортні операції, світовий ринок.*

Постановка проблеми. Конкуреноспроможність виробництва продукції сільського господарства характеризується сукупністю показників функціонування галузей і діяльності виробничих структур, що визначають їх стабільний розвиток і успіх у конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках. Конкуреноспроможність продукції прямо пропорційно залежить від якості продукції. Після вступу України до СОТ підвищилися й показники якості, згідно яким повинна відповідати українська аграрна продукція, щоб бути достатньо конкуреноспроможною на зовнішньому ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти щодо підвищення конкуреноспроможності продукції сільськогосподарських підприємств на світовому ринку розглядаються в працях багатьох відомих вітчизняних учених-економістів, таких як В.А. Сідуна, Ю.В. Пономарьова, В.Д. Немцова, Л.С. Довганя, Є.В. Мінько, М.Л. Кричевського, С.М. Клименка, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабася, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленка та інших.

Постановка завдання полягає у визначенні основних напрямів підвищення конкуреноспроможності продукції вітчизняних сільськогосподарських підприємств на світовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкуреноспроможність аграрної продукції – це комплексна категорія, базис конкурентних переваг, що створюється на всіх ланках суспільного виробництва, у тому числі значною мірою за рахунок структурної перебудови і дійової аграрної політики [1].

Досягнення конкуреноспроможності аграрної продукції потребує постійного аналізу ринків сільськогосподарських продуктів та об'єктивної діагностики рівня конкуреноспроможності української продукції на світовому аграрному ринку. Основними показниками, що характеризують рівень конкуреноспроможності останньої, є її якісні характеристики, собівартість та ціна реалізації готової продукції.

Конкурентоспроможність аграрної продукції як об'єкта експортно-імпортних операцій в основному залежить від її якості. Якісні показники продукції як складові її конкурентоспроможності забезпечуютьтоваровиробнику переваги в конкурентній боротьбі і є головним критерієм для покупця.

Основу товарної структури експорту сільськогосподарських підприємств України на світовому ринку складає продукція рослинництва. Не повна відповідність останньої міжнародним нормам стримує подальше розширення географії експорту, тому на перший план виходить таке поняття як експортна якість, підвищення якої можливе через забезпечення діючих у галузі суб'єктів високоякісним насіннєвим матеріалом.

Формування якісної насіннєвої бази галузі рослинництва є основним напрямком підвищення конкурентоспроможності продукції. Саме висока культура вирощування та підбір високоврожайних гібридів забезпечують з року в рік відмінні врожаї та найнижчу собівартість вирощеної продукції.

Одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції є її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість, як базова величина ціни, повинна формуватися за низьковитратним принципом, що досягається за рахунок підвищення продуктивності праці, ефективного використання ресурсів і виробничого потенціалу.

Зменшити собівартість експортованої продукції можна за рахунок використання експортних субсидій, знижок крупно-оптових покупців.

Значний вплив на рівень конкурентоспроможності продукції має і структура собівартості останньої, оскільки зниження витрат виробництва має серйозні обмеження. На сьогодні за обсягами споживання бензину й дизельного палива, господарство має значні резерви зниження витрат, тому з огляду на несприятливі прогнози щодо розвитку цінової ситуації на світовому ринку енергоносіїв, для підприємства необхідно впроваджувати

енергозберігаючі технології та переходити на альтернативні види палива (використання біоетанолу та біодизелю).

Одним з ключових шляхів зменшення собівартості експортованої продукції є запровадження сучасних енергоощадних технологій обробітку ґрунту.

Ціна товару є одним з найсуттєвіших мотивів до здійснення купівлі. Тому рівень ціни є предметом розробки цінової політики господарства, маркетингової служби, економічного відділу та інших [3].

Органічна продукція створюється в процесі органічного виробництва та відповідає наступним умовам: вироблена сертифікованим “органічним” господарством з дотриманням технологій та правил органічного виробництва, має відповідний сертифікат та маркування на упаковці товару.

Слід відмітити, що питанням розвитку ринку органічної продукції в Україні приділяється незначна увага. На сучасному етапі на внутрішньому ринку України відсутня органічна продукція вітчизняного виробництва, призначена для кінцевого споживача. Досліджуючи кон’юнктуру зовнішнього ринку, відзначимо, що потенційними країнами для експорту є високорозвинені країни Західної Європи, які характеризуються високими темпами зростання ринку органічної продукції, а також країни Прибалтики. З метою підвищення конкурентоспроможності органічної продукції українського товаровиробника на зовнішніх ринках необхідно підтримувати менеджмент якості, створювати ринкову інфраструктуру по обслуговуванню суб’єктів ринку органічної продукції, налагоджувати довгострокові контакти з іноземними партнерами [2].

Отже, основними умовами ефективного функціонування механізму підвищення конкурентоспроможності продукції мають стати:

-здійснення об’єктивної економічної оцінки технологічного потенціалу суб’єктів ринку у контексті світової еволюції технологічних

укладів та визначення на цій підставі національних інноваційних пріоритетів;

- управління якістю аграрної продукції;

- вдосконалення системи державного управління через експортну політику – впровадження практики технологічного моніторингу та прогнозування на ринку сільськогосподарської продукції, підвищення «інноваційної культури» прийняття політичних рішень, результатом чого має стати встановлення конкретних політично нейтральних середньо- та довгострокових пріоритетів забезпечення технологічної конкурентоспроможності суб'єктів ринку;

- формування мотиваційного поля для здійснення інноваційної діяльності вітчизняними підприємствами на ринку, що передбачає як забезпечення макроекономічної та політико-правової стабільності в країні, так і активне використання пільгових умов діяльності в інноваційно активних секторах економіки;

- здійснення цілеспрямованої державної інноваційно-промислової політики та її поєднання з структурною та інвестиційною політикою через стимулювання розвитку наукомістких та високотехнологічних виробництв і створення умов для капіталовкладень у технологічне оновлення виробництва овочів;

- вдосконалення системи фінансування інноваційних проектів за рахунок розробки та впровадження бюджету розвитку, забезпечення виконання мінімальних критичних обсягів фінансування з державного та місцевих бюджетів інноваційних потреб, запровадження інструментів експортного контролінгу коштів та пільг, які спрямовуються на цілі інноваційного розвитку;

- раціональне формування цінової політики сільськогосподарського підприємства на ринку;

- розвиток середовища для здійснення інноваційної діяльності: значні зусилля мають бути спрямовані на подолання основних проблем розвитку «м'яких» технологій; проте потрібно намагатися не просто копіювати будь-які ініціативи розвинутих країн та обмежуватися короткостроковою метою досягнення тимчасової переваги — необхідно намагатися в своєму розвитку поєднати «жорсткі» (інфраструктура, система кредитування та страхування тощо) і «м'які» (венчурне фінансування, розвиток корпоративного управління, впровадження інструментів сучасного стратегічного інноваційного менеджменту) технології для досягнення конкурентоспроможності на світовому ринку;

- розвиток інфраструктури інноваційної діяльності — сприяння створенню інституційних інвесторів та їх залученню до фінансування інноваційних проектів для розвитку ринку, формування інформаційно-комунікаційної інфраструктури для розширення доступу суб'єктів ринку до інформації щодо інноваційних розробок;

- створення сприятливих інституційних умов для інноваційної діяльності, що передбачає, по-перше, формування і вдосконалення механізмів функціонування нових організаційних структур інноваційного типу, поліпшення правового забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів ринку і вдосконалення корпоративного управління тощо [4].

Висновки. Конкурентоспроможність продукції з точки зору виробника – це досягнення безумовної рентабельності у своїй діяльності і створення позитивного іміджу у своїх споживачів. В сучасних ринкових умовах завоювання споживача та боротьба за нього на світовому ринку неможлива без порівняння власного виробничого і комерційного

потенціалу з підприємствами, що вже успішно працюють на ринку і мають достатні конкурентні позиції. Тому менеджери аграрних підприємств постійно повинні усвідомлювати ринкові потреби щодо виробленої продукції та адаптувати виробничо-господарський процес до вимог світового ринку, підвищуючи конкурентоспроможність своєї продукції, аби досягти відповідних конкурентних переваг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрушко М. І. Маркетинг агропродовольчого ринку (теорія, методика, практика): монографія / Андрушко М. І. - Львів, 2000. - 229 с.
2. Гоголя О.П. Становлення маркетингу у ринковій трансформації сільського господарства / О.П. Гоголя // Економіка АПК. - 2009. - №5. - С. 110-114.
3. Канінський М.П. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на світовому ринку / М.П. Канінський // Економіка АПК. - 2010. - № 3. - С. 141-144.
4. Макаренко П.М. Збутові стратегії підвищення ефективності розвитку вітчизняних аграрних підприємств / В.А. Шведюк, П.М. Макаренко // Агросвіт. - К., 2009. - Вип. 2. - С. 16-18.

УДК: 657

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ І НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Р.Є. Нікітіна, студентка

Науковий керівник: асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено поняття давальницької сировини, розкрито суть операцій з давальницькою сировиною. Досліджено порядок документування, організацію обліку

давальницької сировини та різні підходи щодо його проведення. Запропоновано шляхи удосконалення бухгалтерського обліку операцій з давальницькою сировиною.

Ключові слова: давальницька сировина, облік, замовник, виконавець.

Постановка проблеми. Розвиток ринкової економіки та вступ України до СОТ активізували зовнішньоекономічні відносини. У тому числі, набули значного поширення операції з давальницькою сировиною. Однак, незважаючи на значний досвід роботи у цій сфері, на практиці залишаються невирішеними безліч питань, зокрема відображення в бухгалтерському обліку. Зазначена ситуація зумовлює необхідність додаткового обґрунтування та удосконалення обліку операцій з давальницькою сировиною у сфері зовнішньоекономічних відносин та визначає актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку операцій з давальницькою сировиною досліджували у своїх наукових працях Ф. Бутинець, В. Білинська, В. Іваненко, В. Лопатовський, В. Сапсай, та інші. Однак аналіз літературних джерел засвідчив відсутність системного підходу до методики ведення обліку цих операцій. Тому, з метою удосконалення практики обліку, приведення її до сучасних умов, вважаємо за необхідне проведення подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження особливостей здійснення зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною, виявлення проблем організації обліку цих операцій та обґрунтування напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з втратою чинності Закону України «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» поняття давальницької сировини у зовнішньоекономічних відносинах з 1.06.2012 р. регулюють Митний та Податковий кодекси України.

Відповідно до Податкового кодексу України давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби,

енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі [1].

В Митному кодексі України зазначено, що операція з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах – операція з перероблення (оброблення, збагачення чи використання) давальницької сировини в результаті технологічного процесу із зміною коду по УК ТЗЕД, а також етапів з метою отримання готової продукції [2], де УК ТЗЕД – це український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності.

Операції з давальницькою сировиною у сфері зовнішньоекономічної діяльності поділяються на дві категорії:

- 1) ввезення сировини – вивезення готової продукції, коли замовником є нерезидент, а виконавцем – резидент;
- 2) вивезення сировини – ввезення готової продукції, коли замовником є резидент, а виконавцем – нерезидент [3].

Зауважимо, що незважаючи на законодавчу закріпленість норм, які регулюють зовнішньоекономічні операції з давальницькою сировиною, на законодавчо-нормативному рівні єдиної методики ведення бухгалтерського обліку не розроблено. Зокрема, не затверджено форм первинних документів щодо руху давальницької сировини в процесі її переробки. Відображення цих операцій у виконавця здійснюється на основі типової первинної документації, яка використовується для власної сировини та готової продукції. Тому, з метою підвищення контролю, недопущення зловживань і порушень доцільно організувати відокремлений облік.

З огляду на зазначене та враховуючи специфіку операцій, здійснюваних на давальницьких умовах, В.О. Іваненко на різних етапах руху сировини і результатів її переробки в підприємства-замовника та

підприємства-переробника рекомендує застосовувати такі первинні документи [4]:

1. На етапі надходження давальницької сировини на склад переробника:

- Акт приймання-передачі давальницької сировини;
- Накладна на передачу давальницької сировини;

2. У процесі переробки давальницької сировини:

- Лімітно-забірна картка на відпуск давальницької сировини;
- Книга обліку руху сировини і результатів її переробки;
- Відомість обліку давальницької сировини;
- Відомість обліку продуктів переробки давальницької сировини;

- Накладна на внутрішнє переміщення продукції, виготовленої з давальницької сировини;

3. При здачі (прийманні) виконаних робіт з переробки давальницької сировини:

- Акт про виконані роботи з переробки давальницької сировини;
- Звіт переробника про використання давальницької сировини;

4. Відвантаження результатів переробки давальницької сировини замовникові:

- Акт приймання-передачі продуктів переробки давальницької сировини;

- Накладна на передачу продуктів переробки давальницької сировини.

Автор зазначає, що запропоновані документи не належать до уніфікованих форм первинної облікової документації і їх форма може змінюватись залежно від особливостей діяльності підприємства. Тому ці документи обов'язково повинні бути затверджені наказом або розпорядженням керівника у складі облікової політики підприємства [4].

Ми погоджуємося з переліком спеціальної документації, запропонованої В.О. Іваненком, однак вважаємо, що їх форми мають бути

затверджені на законодавчому рівні з метою уніфікації та посилення контролю за проведенням операцій з давальницькою сировиною, що здійснюються у рамках зовнішньоекономічних відносин. Форми зазначених документів доцільно затвердити у додатку до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Існуюча методика ведення бухгалтерського обліку давальницьких операцій здійснюється з урахуванням того, що давальницька сировина на кожному етапі її переробки, а також отримані продукти переробки такої сировини є власністю замовника, і відображаються на його балансі. Тому існують значні розбіжності в бухгалтерському обліку цих операцій у замовника і виконавця суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до національного законодавства давальницька сировина у замовника обліковується на балансовому синтетичному рахунку 20 «Виробничі запаси». Вартість давальницької сировини, переданої для переробки відображається за дебетом субрахунку 206 «Матеріали, передані в переробку» і кредитом субрахунку 201 «Сировина й матеріали». Облік витрат на виробництво продукції, отриманої від виконавця замовник веде на рахунку 23 «Виробництво» з подальшим їх списанням на рахунок 26 «Готова продукція». Враховуючи те, що рахунок 26 «Готова продукція» призначений для відображення продукції власного виробництва, а продукція, виготовлена з давальницької сировини, не є такою, вважаємо доцільним для зазначеного вище рахунку відкрити субрахунки 261 «Готова продукція власного виробництва» і 262 «Готова продукція, виготовлена на давальницьких умовах».

Для виконавця давальницька сировина і виготовлена з неї продукція є такою, що знаходиться на відповідальному зберіганні і відображається на позабалансовому рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні» за субрахунком 022 «Матеріали, прийняті для переробки».

Для удосконалення обліку виробничих витрат на підприємстві-переробникові Іваненко В.О. вважає за необхідне передбачити таку

аналітику облікової інформації рахунку 23 «Виробництво»: 231 «Виробництво продукції», 232 «Виконання робіт», 233 «Надання послуг», у тому числі субрахунки другого порядку: 232.1 «Роботи з власної сировини», 232.2 «Роботи з переробки давальницької сировини» [5].

Білинська Н.Є. пропонує на позабалансовому рахунку 022 вести облік у розрізі таких субрахунків: 0221 «Матеріали для переробки на складі» та 0222 «Давальницька сировина у виробництві» [6].

Сапсай В.П. і Лопатовський В.Г. рекомендують для субрахунку 022 застосовувати аналітичні рахунки за такими розрізами:

- матеріали, прийняті для переробки;
- матеріали, передані у виробництво;
- готова продукція, вироблена з давальницької сировини;
- супутня продукція, вироблена з давальницької сировини;
- відходи від переробки давальницької сировини [3].

Ми поділяємо думку науковців та вважаємо за необхідне врахування можливостей аналітичного обліку, що забезпечить отримання більш детальної інформації про наявність і рух давальницької сировини для прийняття дієвих управлінських рішень. Також, враховуючи те, що у фінансовій звітності підприємства-переробника інформація щодо операцій з давальницькою сировиною відокремлено не відображається, пропонуємо її наводити окремим розділом у Примітках до річної фінансової звітності.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про недосконалість методики ведення бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною. З метою правомірного відображення цих операцій в обліку, здійснення дієвого контролю пропонуємо застосовувати спеціальну документацію, яку вважаємо за доцільне затвердити на законодавчому рівні. Також рекомендуємо застосування аналітичних рахунків за однією з наведених методик та відображати результати операцій з давальницькою сировиною у фінансовій звітності, що

сприятиме забезпеченню привабливості підприємств для замовників та інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Податковий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Митний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
3. Сапсай В.П. Особливості ведення обліку зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною. [Електронний ресурс]. / В.П. Сапсай, В.Г. Лопатовський. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer.pdf>.
4. Іваненко В.О. Документування операцій з руху давальницької сировини та результатів її переробки. [Електронний ресурс]. / В.О. Іваненко // Вісник ЖДТУ. – 2012. - №1. – С. 77-80. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_1/18.pdf.
5. Іваненко В.О. Особливості бухгалтерського обліку робіт з переробки давальницької сировини. / В.О. Іваненко // Економічні науки. – 2012. - №9. - Режим доступу: www.nbuu.gov.ua/pdf.
6. Білинська В.С. Позабалансовий облік операцій з давальницькою сировиною у виробника. [Електронний ресурс]. / В.С. Білинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С.151-128. - Режим доступу: www.nbuu.gov.ua.

УДК 336.743.2:339.52:657

ОПЕРАЦІЇ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ ТА ЇХ ОБЛІК В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ

О.С. Томіленко, студентка

Науковий керівник: асистент Чебан Ю.Ю.

Миколаївський національний аграрний університет

Розкрито основні аспекти та особливості відображення в обліку операції з іноземною валютою при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання.

Ключові слова: іноземна валюта, операції з іноземною валютою, курсові різниці

Актуальність теми. Інтеграція підприємств України у світовий економічний простір є однією з найважливіших передумов формування конкурентоспроможної економіки та формує перспективу виходу нашої країни на міжнародний ринок. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств базується на ефективному використанні ресурсів, кооперації праці, раціональному витрачанні фінансів та посиленні співпраці з іноземними партнерами. Ефективне здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств позитивно впливає на темпи економічного росту. Питання удосконалення методичних підходів до бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті є актуальними в умовах активізації зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) українських підприємств [5].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження видів операцій з іноземною валютою та порядок відображення їх в обліку.

Виклад основного матеріалу: Операція в іноземній валюті – господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті. Сфера зовнішньоекономічної діяльності визначає необхідність проведення розрахунків із закордонними партнерами в іноземній валюті, які знаходять своє відображення в системі бухгалтерського обліку з врахуванням вимог чинного законодавства.

І.А. Волкова, Б.І. Іванюк вважають, що облік розрахункових операцій в іноземній валюті ускладнюється необхідністю: врахування коливання курсів національної грошової одиниці відносно валюти контрагентів, відображення в обліку курсових різниць, а також моніторингу порядку купівлі та своєчасності продажу іноземної валюти [2]. Ми з цим повністю погоджуємося.

Н.О. Рязанова зосереджує увагу на питаннях бухгалтерського обліку, пов'язаних з інструментами зменшення валютних ризиків, до яких вона відносить: проблему визначення моменту виникнення операційного валютного ризику (дата виписки рахунка-фактури або дата підписання договору), визначення валюти, більш схильної до ризику, – валюти контракту або валюти платежу [6].

Наведене вище свідчить про те, що облік операцій в іноземній валюті є об'єктом пильної уваги науковців.

Валюта (грошові кошти) є фінансовим активом, оскільки вона являє собою засіб обміну, а отже, є основою, на якій оцінюють та визнають всі операції у фінансовій звітності [7].

З метою бухгалтерського обліку, всі операції, для розрахунку за якими необхідна іноземна валюта, можна поділити на три групи:

1) поточні торгівельні операції (розрахунки за експорт чи імпорт товарів);

2) поточні неторговельні операції (перерахування заробітних плат, матеріальної чи благодійної допомоги, компенсацій, оплата закордонних відряджень, виплати авторської винагороди, перерахування внесків міжнародним організаціям тощо);

3) операції, пов'язані з рухом капіталу (надання кредитів, операції лізингу, факторингу, здійснення інвестицій, операцій з іноземними цінними партнерами тощо) [4].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 21 «Вплив змін валютних курсів» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України [3].
Норми зазначеного вище законодавчо - нормативного акту застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності.

Відповідно до П(С)БО 21 операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображають у валюті звітності, перераховуючи суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). Сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, видана іншим особам у рахунок платежів для придбання немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) і отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг) перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату сплати авансу. Сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, одержана від інших осіб у рахунок платежів для постачання готової продукції, інших активів, виконання робіт і послуг, при включенні до складу доходу звітного періоду перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату одержання авансу.

Більшість операцій в сфері зовнішньоекономічної діяльності здійснюється шляхом перерахування іноземної валюти з поточного рахунку.

Для обліку валютних коштів на рахунках в банку Планом рахунків передбачено рахунок 31 «Рахунки в банках»: субрахунки 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті».

Рахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» використовується для обліку валютних коштів на поточному валютному рахунку, тобто для обліку надходжень та витрачання валютних коштів у результаті здійснення поточних торговельних та неторговельних операцій. На рахунку 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» обліковуються кошти на депозитному та інших (крім поточного) рахунках у банку в іноземній валюті.

На кожному із рахунків в аналітичному обліку має бути забезпечено облік кожної валюти за номіналом, курсом дня, враховано різницю між

попереднім і поточним курсом (курсова різниця) та визначення в українській валюті. Залишки грошових коштів підприємства на валютному рахунку відображаються в національній валюті України в сумах, визначених за офіційним курсом Національного банку України на дату здійснення операції в іноземній валюті, а при складанні звітності на останнє число звітного періоду. Одночасно операції в іноземній валюті відображаються у валюті розрахунків і платежів.

Аналітичний облік коштів на валютному рахунку ведеться по кожному із відкритих у банках рахунків іноземних валют.

Бухгалтерський облік операцій з придбання іноземної валюти відрізняється від податкового тим, що зарахування іноземної валюти на баланс відбувається за курсом НБУ, що діяв на момент такого зарахування (п. 5 П(С)БО 21). Різниця між вартістю валюти за курсом НБУ та комерційним курсом (вона може бути як додатною, так і від'ємною) не є курсовою різницею, оскільки останню в П(С)БО 21 визначено як різницю між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах. Це так звана розрахункова різниця [1].

Отже, якщо курс НБУ на дату зарахування купленої валюти вище курсу продажу, установленого банком, отримана додатна різниця в бухгалтерському обліку визнається доходом. Вона відображається на субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» або 746 «Інші доходи від звичайної діяльності» і в порядку закриття списується на субрахунок 791 «Результат операційної діяльності» або 793 «Результат від іншої звичайної діяльності» відповідно залежно від виду діяльності, для якої придбавається валюта.

Якщо комерційний курс перевищує курс НБУ, то така різниця відноситься до складу витрат підприємства і після відображення на субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» або 977 «Інші витрати звичайної діяльності» також підлягає списанню на субрахунок 791

або 793 відповідно. Напрямок такого відображення та списання визначаються аналогічно.

Висновки. Облік операцій в іноземній валюті ускладнюється тим, що бухгалтер повинен враховувати коливання курсів національної грошової одиниці відносно валюти контрагентів, відображати в обліку курсові різниці, а також відслідковувати порядок купівлі та своєчасність продажу іноземної валюти. Проте, здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України визначає необхідність проведення розрахунків із закордонними партнерами саме в іноземній валюті, тому що це посилить інтеграцію України в світовий ринок, а також збільшить конкурентоспроможність національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарева О. Податковий і бухгалтерський облік операцій за розрахунками у ЗЕД / О. Бондарева // Валютні операції: правила, податковий та бухгалтерський облік: Зб. систематизованого законодавства. – 2005. – Вип. 11.
2. Волкова І.А. Розрахунки іноземною валютою та їх облік в зовнішньоекономічній діяльності підприємств України / І.А. Волкова, Б.І. Іванюк // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив зміни валютних курсів», серпень 2000 // Відомості Міністерства Фінансів України - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0515-00>.
4. Інструкція про відкриття, використання та закриття рахунків в національній та іноземних валютах, березень 2003 // Відомості Національного Банку України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1172-03>.
5. Кузнецова Н. Купуємо і продаємо валюту / Н. Кузнецова// Все про бухгалтерський облік. – 2008. – № 23.
6. Рязанова Н.О. Проблеми обліку хеджування валютних ризиків / Н.О. Рязанова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 8 (162).
7. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ЗЕД УКРАЇНИ

Ю.В. Голяк, магістр

Науковий керівник: асистент Ю.Ю. Чебан

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто актуальність провадження міжнародного співробітництва в Україні, проаналізовано проблеми зовнішньоекономічної діяльності і визначено перспективи розвитку міждержавного співробітництва.

Ключові слова: СОТ, товарний ринок, інтеграція, партнерство, комунікації, торгівля, експорт, імпорт, Митний Союз, співробітництво

Актуальність теми. В процесі провадження міжнародного співробітництва перед українською економікою відкриваються нові можливості у вигляді розширення ринків збуту продукції, покращення експортно–імпортних зв'язків та підвищення інвестиційної привабливості держави. Питання міжнародного співробітництва є досить актуальним за умов входженням України до СОТ, прагненням входження до Європейського Союзу та можливостями приєднання до Митного Союзу Російської Федерації, Білорусі та Казахстану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання провадження міжнародного співробітництва України в своїх працях підіймають такі вчені як Я.Б. Базилюк, Т. Вахненко, А. Вірковська, О.М. Кисельова, Н.В. Осадча та ін.[1–6], що є підґрунтям для проведення подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є опрацювання теоретичних основ і особливостей формування взаємовідносин в процесі

зовнішньоекономічної діяльності з метою вдосконалення міжнародного співробітництва.

Виклад основного матеріалу. В процесі вивчення міжнародного співробітництва України актуальним є виділення трьох напрямків діяльності:

- Світова організація торгівлі;
- Транскордонне співробітництво;
- Митний Союз Російської Федерації, Білорусі та Казахстану.

Кожен з цих видів міжнародного співробітництва відкриває нові можливості перед українською економікою, вони мають свої переваги та недоліки. Проте найбільшим недоліком, який об'єднує всі ці види співробітництва є те, що кожен з них може виключати факт існування інших або обмежувати їх можливості.

Позитивно на експорт українських товарів і послуг впливає геополітичне розташування України між двома економічними центрами: Європою та Азією.

У структурі національного експорту найбільша частка припадає на продукцію з низькою часткою доданої вартості: конструкційні матеріали, напівфабрикати, при цьому надзвичайно низьким залишаються рівень реалізації інноваційної продукції, що обумовлює сировинну спрямованість вітчизняного експорту, який негативно впливає на економічні процеси в Україні. Натомість, найбільшу за обсягами товарну групу із загального обсягу ввезених товарів становили енергоносії [4].

Дослідження у сфері зовнішньоекономічної діяльності, підтверджують, що конкурентоспроможність українських товарів обумовлена дією екстенсивних факторів:

- низький рівень внутрішніх цін на сировину, енергоносії;
- занижена вартість робочої сили;

– низькі витрати на оновлення і модернізацію основних фондів [2].

Вступ України до Світової організації торгівлі (далі за текстом – СОТ) сприяв виникненню проблемних аспектів щодо адаптації національного законодавства до норм і правил СОТ, конкурентоспроможності продукції сільського господарства, і рослинництва як галузі, зокрема. Нагальним питанням функціонування України в СОТ є істотне зниження цін на сільськогосподарську продукцію – як найважливішого критерію вибору продукції споживачем.

При формуванні структури експортного потенціалу вітчизняного аграрного сектору необхідно дотримуватися принципів конкурентних переваг нашої країни у світовій економіці, взаємодії вітчизняного експорту із світовим ринком.

Якщо розглядати стан і розвиток зовнішньої торгівлі України у контексті загальносвітових процесів, можна зробити висновок, що країна посідає у світовій торгівлі досить незначне місце. В Україні обсяг експорту продовольчої продукції становить 0,3% до її загальносвітового експорту, а частка імпорту – 0,2%. У розвинених країнах частка продовольства в експорті становить 7–8%, а сільськогосподарської сировини – близько 1%.

Наявність родючих земель і сприятливих кліматичних умов у поєднанні з реформуванням відносин власності у сільському господарстві створює передумови відродження України як постачальника на світові ринки аграрної продукції.

Вступ України до СОТ, світова економічна криза, інші процеси глобалізації мають суттєвий вплив на соціально–економічний розвиток української економіки. Важливим кроком для виходу із такого становища є використання потенціалу транскордонного співробітництва як інноваційного інструменту державної регіональної політики. Транскордонне співробітництво означає співпрацю суміжних територій сусідніх держав, тобто визначальним є наявність кордону між

співпрацюючими територіями. Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що українські регіони (єврорегіони) ще мають подолати певний шлях для того, щоб досягти найвищий рівень прикордонного співробітництва, який позначається терміном «інтеграція», що має забезпечуватись шляхом розвитку вільного руху громадян, товарів, послуг та капіталу [5].

Транскордонне співробітництво сприяє вирівнюванню якості життя населення прикордонних територій, мобілізації місцевих ресурсів для підвищення ефективності їх використання. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях й підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно–ресурсного потенціалу інших територій [3].

Аналіз можливих торговельно–економічних наслідків інтеграції з Митним Союзом характеризує, що для України переваги експорту полягатимуть у скасуванні вилучень з режимів вільної торгівлі. Це особливо важливо для цукровоїгалузі країни. Так, наприклад, експорт українського цукру до Російської Федерації не здійснюється через вилучення цукру білого з режиму вільної торгівлі між Україною та Російською Федерацією.

Головними недоліками впливу Митного Союзу Російської Федерації, Білорусі та Казахстану на економіку України можна вважати наступні: скасування імпортного мита з товарів країн–учасниць союзу призведе до відсутності грошових надходжень до бюджету, енергетична залежність від Російської Федерації, відсутність нових каналів збуту товарів.

Я.Б. Базилюк зазначає, що негативно впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні:

– відсутність в Україні єдиної загальнонаціональної парадигми реалізації пріоритетних завдань міжнародної інтеграції;

- низька конкурентоспроможність українського експорту на світовому ринку товарів;
- звуження внутрішнього ринку для національних виробників високотехнологічних та побутових товарів;
- невизначеність напрямів спеціалізації українського експорту;
- внутрішньополітична нестабільність;
- надмірна залежність від імпорту енергоносіїв;
- незначне залучення прямих іноземних інвестицій [1].

Основна перешкода для українського експорту є невідповідність вітчизняної продукції стандартам якості, ухваленим у ЄС. На цей момент лише 52% українських стандартів для сільськогосподарської продукції уніфіковано з міжнародними стандартами. Можливості українського тваринництва нарощувати експорт дуже обмежені. Лише птахівництво здатне задовольнити потреби внутрішнього ринку, тоді як на ринку свинини та яловичини існує продуктово–товарний дефіцит.

Висновки. Стан розвитку зовнішньоекономічної діяльності залежить від багатьох чинників, серед яких передові позиції займають зовнішня та внутрішня економічна політика держави, ефективність здійснення митної політики та забезпечення економічної безпеки держави, обґрунтоване регулювання внутрішнього попиту та споживання.

Ефективна інтеграція вітчизняної економіки у світове господарство може відбуватися лише за рахунок досягнення високого рівня загальної конкурентоспроможності країни, регіону, галузі. Розвиток економіки України значною мірою залежить від результатів діяльності аграрного сектору, який є одним із найперспективніших серед експортних галузей України.

Отже, зусилля держави у зовнішньоекономічній сфері повинні бути зосереджені саме на виправленні негативних явищ у зовнішньоторговельному обороті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базилюк Я.Б. Механізм підвищення ефективності економічної інтеграції України / Я.Б. Базилюк // Академія митної служби України. – 2007. – № 3. – С. 3–9.
2. Вахненко Т. Товарний експорт України у системі світогосподарських зв'язків / Т. Вахненко // Політично–економічний журнал економіка України. – 2006. – № 6. – С. 73–84.
3. Вірковська А. Міжнародне співробітництво як основа зовнішньоторговельної діяльності країни / А. Вірковська // Галицький економічний вісник. – 2011. – №3(32). – С.41–45
4. Кисельова О.М. Проблеми зовнішньоекономічної діяльності в Україні та шляхи їх вирішення / О.М. Кисельова // Митна безпека. – 2010. – № 2. – С. 88–94.
5. Осадча Н.В. Вплив Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України / Н.В. Осадча // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 9–20

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ

УДК 339.92

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Ю.В. Голяк, магістр

***Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет***

У статті розглянуто актуальність вступу України до Митного Союзу, проаналізовано проблеми провадження даного процесу і визначено перспективи розвитку міждержавного співробітництва.

Ключові слова: *Митний Союз, співробітництво, СОТ, товарний ринок, інтеграція, партнерство, комунікації, торгівля*

Актуальність теми. Для відкритої економічної системи міжнародний товарний ринок є можливістю взаємовигідного співробітництва із економічними і стратегічними партнерами, пошуку нових споживачів продукції, розширення каналів збуту, укладення договорів про міжнародне співробітництво і розвиток.

Вдосконалення міжнародної діяльності у контексті експортно–імпортних операцій має істотний і безпосередній зв'язок із митним законодавством, можливостями щодо вдосконалення.

Так, Митний Союз передбачає утворення єдиної митної території і створення міждержавного органу проведення узгоджених заходів такої політики. У цьому плані Митний Союз є набагато жорсткішою формою інтеграції порівняно із зоною вільної торгівлі. Експертна оцінка очікуваних змін у торговельному режимі між Україною і країнами Митного Союзу (Російська Федерація, Білорусь, Казахстан) без порушення правил і зобов'язань України у Світовій організації торгівлі та їх впливу на аграрний сектор національної економіки є актуальними завданнями сучасних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку міждержавних відносин України з іншими країнами СНД питанню провадження Митного Союзу зацікавлені багато вчених. Серед них такі вчені як: В.Г. Андрійчук, І.В. Кобута, Н.В. Осадча, Т.О. Осташко, І.В. Свиноус і багато інших. На даний час серед науковців ведеться багато дискусій з приводу питань вступу України до Митного Союзу, його доцільності, виявленні можливих ризиків і перспектив на майбутнє [1–5].

Постановка завдання. Метою статті є опрацювання теоретичних основ і особливостей формування взаємовідносин на зовнішньому ринку з метою вдосконалення співробітництва у рамках Митного Союзу.

Виклад основного матеріалу. У 2009 р. Україні було запропоновано приєднатися до Митного Союзу Білорусі, Казахстану та Російської Федерації. Договір про створення Митного Союзу і Єдиного економічного простору (ЄЕП) був підписаний Білоруссю, Казахстаном, Російською Федерацією, Киргизстаном і Таджикистаном 26 лютого 1999 року. Мета створення союзу – інтеграція економік і розширення співробітництва.

Для економічного простору України важливим є, щоб умови торгівлі з Російською Федерацією, Білоруссю і Казахстаном не погіршилися у зв'язку з формуванням Митного Союзу, оскільки існує загроза, що діючі захисні заходи, застосовані в торгівлі з однією країною після ухвалення відповідного рішення комісією Митного Союзу (Російська Федерація займає 57% кваліфікованих голосів), поширюватимуться на єдину територію Митного Союзу [3].

Особливостями співпраці у рамках Митного союзу є створення єдиної митної території, де немає митних кордонів і їх перетин відбувається без сплати і митного оформлення. Відповідно до діючого світового і вітчизняного принципу, оподаткування передбачає обкладання податком продукції, яка споживається в середині країни. Тобто оподатковується імпорт і не оподатковується експорт.

За розрахунками фахівців, на офіційних звітних даних українсько–російських експортно–імпортних операцій за 2010 рік, враховуючи, що обсяг імпорту значно перевищує вітчизняний експорт, Україна від оподаткування отримала 4,44 млрд. дол. США, а Російська Федерація – 2,68 млрд. Різниця в обсягах податків становить 1,8 млрд. У результаті вступу до Митного Союзу відбувається перерозподіл митних платежів між країнами. Отже, якщо при закупівлі бензину зараз акцизний збір надходить до бюджету України, то при входженні у пропонуваній Митний Союз –

весь акциз за імпортовані нафтопродукти з Російської Федерації чи Білорусі надходитиме до їхніх бюджетів, завдаючи, таким чином, додаткових витрат вітчизняному бюджету [2].

При цьому виділяються три ключові елементи, які становлять основу так званої «доданої вартості», яка включає:

- стимулювання всебічного співробітництва між східними партнерами, яке сприяє встановленню тісніших регіональних зв'язків;

- створення широкої платформи для співпраці, яка виходить за межі розвитку Чорноморського та Балтійського регіонів і включає, наприклад, питання розбудови сухопутних кордонів чи ініціатив у рамках Європейської політики сусідства;

- розширення пропозицій для учасників [1].

Аналіз можливих торговельно–економічних наслідків інтеграції з Митним Союзом характеризує, що для України переваги експорту полягатимуть у скасуванні вилучень з режимів вільної торгівлі. Це особливо важливо для цукровоїгалузі країни. Так, наприклад, експорт українського цукру до Російської Федерації не здійснюється через вилучення цукру білого з режиму вільної торгівлі між Україною та Російською Федерацією.

Щодо недоліків, то насамперед варто визнати, що форматом «Східного партнерства» відкладено на невизначений термін будь–які дискусії щодо можливостей надання перспектив членства в ЄС Україні та іншим країнам такого партнерства.

По–друге, обмеженість передбачених коштів фінансування (600 млн. євро) для реалізації задекларованих цілей у багатосторонньому форматі змушує ЄС та країни–партнери зосереджуватися фактично на здійсненні лише декількох проектів.

По–третє, наявні відмінності стратегічних цілей і національних інтересів країн–партнерів може призвести до значного ускладнення (гальмування) багатостороннього виміру ініціативи. При цьому необхідно

зважати й на те, що задекларовані тематичні платформи та флагманські ініціативи не відображають усіх важливіших занепокоєнь більшості країн–партнерів, що стосуються вирішення існуючих нерегульованих конфліктів і забезпечення територіальної цілісності [5].

Головними недоліками впливу Митного Союзу Російської Федерації, Білорусі та Казахстану на економіку України можна вважати наступні: скасування імпортного мита з товарів країн–учасниць союзу призведе до відсутності грошових надходжень до бюджету, енергетична залежність від Російської Федерації, відсутність нових каналів збуту товарів.

При здійсненні співпраці у сфері інтеграції транспортних і телекомунікаційних мереж Україна має можливість ініціювати певні проекти модернізації портової інфраструктури, оскільки її неналежний стан є суттєвою перешкодою зовнішньоторговельного розвитку [4].

Зараз існують двосторонні угоди про вільну торгівлю з країнами СНД, зокрема з Російською Федерацією, Білоруссю і Казахстаном. Відповідно до положень цих угод сторони не застосовують стосовно один до одного мита, податки і збори, які мають еквівалентну дію, на експорт або імпорт товарів.

Висновки. Оскільки Україна протягом тривалого часу прагне інтегруватися до Європейського союзу і створити зону вільної торгівлі, але участь держави в двох об'єднаннях одночасно неможлива. Беручи участь у Митному союзі Україна не зможе самостійно вирішувати, яку саме проводити торговельну політику, а якщо буде створено зону вільної торгівлі з Європейським Союзом, то всі питання будуть вирішуватися спільно, на основі спеціально створеної Комісії.

Аналіз можливих торговельно–економічних наслідків інтеграції з Митним Союзом відображає, що для України переваги щодо експорту полягатимуть у скасуванні вилучень з режимів вільної торгівлі на окремі сільськогосподарські товари.

Більш імовірним за приєднання України до Митного Союзу є запровадження до третіх країн ставок імпорتنих тарифів, які вже погоджено у рамках Митного Союзу трьох та які використовуються згідно із єдиним Митним тарифом. За такого сценарію Україна буде змушена почати процедуру перегляду своїх домовленостей у СОТ з впровадженням компенсації країнам-членам СОТ за зростання імпорتنих тарифів на окремі товари.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зайонц Г. Східне партнерство як шанс для розвитку України / Г. Зайонц // Економічний часопис ХХІ. – 2010. – № 3–4. – С. 25–29
2. Кобута І.В. Можливі наслідки для АПК від інтеграції України до Митного Союзу Росії, Білорусі, Казахстану / І.В. Кобута // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 33–39
3. Осадча Н.В. Вплив Митного Союзу Росії, Білорусі та Казахстану на зовнішньоекономічну діяльність України / Н.В. Осадча // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 9–20
4. Осташко Т.О. Перспективи та ризики у торгівлі сільськогосподарськими товарами з країнами єдиного Економічного Простору / Т.О. Осташко // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 54–62
5. Формування парадигми багатосторонніх економічних відносин в рамках ініціатив Східного партнерства / Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції 27.05.2011 р. – К. : УДУФМТ, 2011. – 438 с.

УДК 174.4

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТИЧНОСТІ БІЗНЕСУ

***Т. А. Алуной , студентка обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет***

Розглянуто основні принципи та необхідність етичного ведення бізнесу і її основних складових. Проаналізовано основні проблеми щодо запровадження бізнес-

етики на підприємствах. Зокрема виявлено ряд негативних чинників, які стримують формування соціально відповідальної поведінки; обґрунтовано найбільш імовірні сценарії розвитку соціальної відповідальності бізнесу у майбутньому і необхідність її державної підтримки.

Ключові слова: етика, бізнес, соціальна відповідальність

Актуальність проблеми. У сучасному бізнесі важливою складовою розвитку є побудова особистих взаємозв'язків між діловими партнерами, заснованих на моральних принципах і соціальній відповідальності тобто етичність. На поведінку людей впливають безліч факторів, включаючи такі як національні і особисті особливості, культура, рівень розвитку держави, вид бізнесу і навіть релігія. Етика ведення бізнесу є однією із основних складових іміджу товаровиробника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Поняття етичного ведення бізнесу є результатом наукових праць, побудованих на дослідженнях таких вітчизняних авторів, як: В. Борисов, Ю. Благов, І. Гуров, В. Домницька, В. Жогло, Л. Корчевна, О. Левцун, О. Ліщинська, С. Мамедов, В. Новіков, М. Рудакевич та інші. Але незважаючи на це, проблема етики ведення бізнесу, на нашу думку, висвітлена недостатньо, ціла низка питань, пов'язаних безпосередньо з механізмом мотивації етичного ведення бізнесу, залишаються недостатньо дослідженими і тому потребують додаткового вивчення.

Метою роботи є дослідження основних принципів і необхідності етичного ведення бізнесу та проблемних питань у напрямку підвищення іміджу товаровиробників.

Виклад основного матеріалу. Етика бізнесу (комерційної, підприємницької, будь-якої іншої дозволеної законом діяльності задля отримання прибутку) є складовою етики ділових відносин. Ці відносини охоплюють не тільки виробничу, організаційну, правову сфери, а і соціальну сферу взаємовідносин. Загалом етика ділових

відносин досліджує особистість, практично-утилітарні відносини людей з метою їх гармонізації, гуманізації, узгоджує їх з моральними вимогами.

Проблемне поле етики бізнесу є вужчим і конкретнішим, ніж етики ділових відносин, оскільки її наукові інтереси обмежені сферою підприємницької, комерційної діяльності.

Етика бізнесу є складовою етики ділових відносин, яка досліджує особливості функціонування і розвитку моралі у сфері підприємницької, комерційної діяльності і формулює для цієї сфери відповідні рекомендації.

Етика бізнесу ґрунтується на основних принципах загальної теорії моралі, загальнолюдськими цінностями, які ця теорія обґрунтовує і захищає. Оскільки підприємницька діяльність породжує специфічну мораль, то етика бізнесу досліджує насамперед її специфіку. Вона не просто констатує факти, явища, процеси у бізнесовому середовищі, а всебічно аналізує підприємницьку мораль, яка постає в домінуючій громадській думці представників бізнесу, а також моральність у цій сфері (типові реальні стосунки людей) крізь призму відповідності їх уселюдським моральним нормам.

Функціонування моралі у бізнесовій сфері є складним і суперечливим процесом, що на підставі багатьом філософам вважати мораль і бізнес несумісними, переконувати, що поняття «етика бізнесу» формує у собі нерозв'язні суперечності. За практично-утилітарного відношення людина орієнтується на користь, за морального — на свої уявлення про добро і зло. Носієм цієї суперечності є одна і та сама людина, і від неї, її загальної, моральної культури залежить примирення в ній цих протилежностей. Використовуючи норми і правила ділового етикету, можна прогнозувати поведінку колег і передбачувати власні вчинки, що допомагає ефективно організувати процес управління.

Ефективне, управління не можливо забезпечити без етики, заради успіхів самого підприємства важливо ставитися до інших з повагою,

цінувати інших людей і зважати на те, що відбувається у середині і навколо підприємства.

Етика взаємовідносин із конкурентами включає:

- запобігання таємних угод на ринках (стихійна реалізація) ;
- використання соціально прийнятних пріоритетів і критеріїв для оцінки конкурентних стратегій;
- вихід із сумнівних ринків під час виникнення значних етичних проблем.

Розгляд проблеми взаємозв'язку етики і бізнесу слід розпочати з аналізу стійкого уявлення про принципову несумісність таких двох складових. Зв'язок бізнесу і моралі досить міцний. Адже підприємництво, зі самого початку передбачає моральну основу і без неї неможливе. Існує помилкове уявлення про те, що у сфері бізнес-діяльності на першому місці стоїть сам бізнес, а мораль на другому. Однак практика ведення такої діяльності доводить про зворотне. Компанії, які прагнуть досягти успіху, ретельно стежать за своїм іміджем. Існує думка, з якою не можна не погодитися, що «якщо підприємець справді хоче зробити бізнес, то повинен передусім думати про інтереси своєї держави, її громадян і лише потім про особисту вигоду» [1].

Для успішного ведення бізнесу потрібно дотримуватись таких моральних принципів, які передбачають повагу до людської гідності, відповідальність за свої вчинки та слова, слідування своєму обов'язку, справедливість і легітимність, сприяння суспільному благу, благородство і надійність, відкритість і порядність.

Етика відносин із партнерами включає:

- дотримання зобов'язань;
- недопущення маніпулювання інвестиціями;
- урахування інтересів партнерів під час розподілу прибутку.

Кожна організація є частиною суспільства і більш великого середовища, ігнорування суспільства й середовища може привести до

ситуації, при якій підприємство більше не зможе продовжувати свою діяльність. Суспільство й середовище можуть існувати й без якого-небудь конкретного підприємства, але підприємство без навколишнього його середовища й суспільства не виживе.

Причини неетичної поведінки пов'язані із соціальним середовищем:

- конкурентна боротьба, яка відсуває етичні міркування;
- зростаюче прагнення звітувати про рівень прибутковості;
- відсутність належного стимулювання етичної поведінки керівників;
- загальне зниження ролі етики у суспільстві;
- певний тиск на рядових працівників з боку організації з метою пошуку компромісів між їхніми цінностями вищого керівництва;
- низькі моральні якості членів суспільства

Етичний парадокс українського бізнесу полягає у тому, що етичність або неетичність тих чи інших вчинків часто не визначає ні закон, ні особистий вибір, а диктує, насамперед, необхідність вижити в умовах невизначеності, недосконалості, байдужості. Споживач завжди у центрі уваги виробника. Підприємець повинен діяти в унісон з потребами споживача. Саме тому в останнє десятиріччя велике значення має маркетинг, як система вивчення відносин виробника і споживача. Діяльність підприємця, направлена на створення свого власного кола споживачів і постійне розширення його при достатній такій дії інших підприємців, називається конкуренцією.

Підприємство не може діяти ізольовано чи у відриві від суспільства. Економічна діяльність бізнесу передбачає перетин інтересів різних груп людей – власників, працівників, споживачів товарів та послуг, ділових партнерів, державних інститутів та суспільства в цілому. Поєднання і злагодження цих інтересів відображається у моделі соціального

партнерства, яке націлене на досягнення соціальної злагоди. Соціальні дії підприємця, які поліпшують рівень життя регіону або зменшують соціальну напругу, незважаючи на деякі витрати, можуть стимулювати ріст прибутку, оскільки у споживачів, партнерів і у місцевого населення формується більш сприятливий образ бізнесмена. Зміна потреб і очікувань широкого загалу. Пов'язані зі зростанням обсягів підприємництва очікування населення радикально змінюються. Перехід підприємницьких структур до вирішення соціальних проблем стає і бажаним, і необхідним суспільству. Моральний обов'язок зобов'язує вести себе соціально відповідально. Компанія є членом суспільства і тому норми моралі також повинні управляти її поведінкою. Подібно індивідуальним членам суспільства, компанія повинна діяти соціально відповідальним чином і сприяти укріпленню моральних основ суспільства. Більше того, оскільки закони не можуть обхvatити всі випадки життя, компанії повинні виходити із відповідальної поведінки, щоб підтримати суспільство, основане на упорядкуванні і законності [2]. Одним з визначень соціальної відповідальності бізнесу дане американським економістом Арчі Керроллом: «Соціальна відповідальність бізнесу – це здатність компанії відповідати економічним, правовим та етичним очікуванням суспільства». Соціальної відповідальності бізнесу у Україні перебуває у стадії становлення. Найбільш активними у цій сфері є, насамперед, представництва іноземних компаній, які переносять на українське підгрунтя сучасні світові практики, принципи і стандарти, а також великі і малі вітчизняні підприємства й організації, які протягом останніх років удосконалюють свою діяльність на засадах концепцій загального управління якістю. Однак зазначений процес потребує певної координації і стимулювання, а відтак активної участі в ньому держави, яка повинна визначити соціальної відповідальності бізнесу як бажану поведінку для бізнесу і розробити комплекс відповідних стимулів. Водночас необхідно усвідомлювати, що соціальної відповідальності бізнесу безпосередньо

пов'язана з рівнем ділової активності підприємств, організацій і установ. Адже, якщо вони не є досконалими, то навряд чи зможуть системно і протягом тривалого часу задовольняти потреби всіх заінтересованих сторін. Саме тому підтримка держави необхідна як для підкреслення важливості етичної і соціально відповідальної поведінки компаній, просування кращих практик вітчизняних компаній із соціальної відповідальності, так і для підвищення престижності досконалих організацій і процесів безперервного системного вдосконалення. Це дозволить більшості компаній посилити довгострокову конкурентоспроможність і репутацію через практики відповідального ставлення до своїх співробітників, споживачів і інших зацікавлених сторін. Внутрішні духовні, моральні чинники є вкрай важливими не тільки для успішної особистої діяльності людини, але такими, що навіть впливають на глобальні процеси країни.

Висновки: Етика бізнесу, як відомо, є дуже молодою спеціальністю, і досі дуже багато людей схильні до скептичного бачення наслідків поєднання теорії (чи тим більше практики) бізнесу з етикою. Проте, останнім часом цілий ряд факторів призводить до все зростаючого зацікавлення бізнесменів етичними питаннями. На даний момент етика бізнесу є незалежною дисципліною, яке використовує дані емпіричних та теоретичних досліджень практично всіх галузей сучасного бізнесу з метою здійснити "розширення свідомості" суб'єктів бізнесу.

Етика бізнесу являє собою вивчення відповідності моральних норм людини діяльності і цілям ділової організації, інструмент аналізу і рішення проблем, що встають перед моральною людиною, яка займається бізнесом. Чесноти, які роблять особистість моральною, є відображенням тих чеснот, які приносять їй успіх у бізнесі.

Соціальна відповідальність бізнесу належить до перспективних які ґрунтуються на почутті обов'язку, видів відповідальності і ґрунтується на

усвідомленні суб'єктом свого обов'язку перед суспільством, що виражається в усвідомленні його потреб як особисто цінних і пріоритетних над груповими чи особистими. Це системна, соціальна якість особистості, яка детермінує особливості її свідомості і діяльності. Для того щоб етичні принципи, норми, правила і стандарти перетворились в реалії ділового життя, повинні застосовуватись механізми, за допомогою яких можна впровадити у практику етичні норми. До них відносяться: етичні кодекси, комітети з етики, тренінг, соціальні аудити, юридичні комітети, служби, які розглядають претензії громадян з етичних питань, зміни у корпоративній структурі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Левцун О. Культура підприємництва / Левцун О. - К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. - 316 с.
2. Ліщинська О. Моральні аспекти підприємницької діяльності // Вісник львівського університету. Філософські науки.- 2008. - №11.- С. 115-123.
3. Мамедов С. Бизнес - этика: современные подходы [Электронный ресурс] / Мамедов С - Режим доступа : <http://www.reklamaster.com>
4. Палеха Ю.А. Ділова етика / Ю.А. Палеха. – К.: Вид-во європейського ун-ту, 2004. – 312с.

УДК 338.43:504.03:001.895

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

***Ю. В. Гаркуша, магістр обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет***

Обґрунтовано актуальність інноваційного розвитку сільського господарства. Досліджено соціальну відповідальність агропідприємств і визначено основні напрями та тенденції використання інновацій в аграрному секторі.

Ключові слова: аграрна інновація, соціальна відповідальність, еколого-інноваційний розвиток.

Постановка проблеми. Останнім часом керівники багатьох підприємств усвідомили необхідність формування соціальної відповідальності бізнесу. За негативного впливу кризових явищ відбувається суттєве скорочення бюджетів на соціальні заходи, але інтерес до екологічних і енергозберігаючих проектів залишається незмінним .

Оскільки пріоритетною галуззю вітчизняної економіки нашої держави є сільське господарство, то цілком очевидно, що його розвиток повинен відбуватися за еколого-інноваційною моделлю. Відповідно до принципів соціальної відповідальності, успіх сільськогосподарському товаровиробнику у довгостроковій перспективі забезпечить реалізація науково обґрунтованих інноваційних проектів, а не лише орієнтація на отримання максимального прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрному секторі здійснено провідними вітчизняними вченими: Сіренко Н. М., Гудзинський О. Д., Крупка М. І., Малік М. Й., Чупіс А. В., Андрійчук В. Г., Даций О. І., Зубець М. В. та іншими. Незважаючи на ряд проведених досліджень, особливості управління інноваціями в аграрному секторі є актуальними у контексті соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Метою статті обґрунтування теоретичних аспектів і особливостей інноваційного розвитку аграрного сектора у контексті соціальної відповідальності бізнесу з метою отримання економічних і екологічних вигід для підприємства та окремої сільської території.

Виклад основного матеріалу. Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року [1], визначено необхідність формування інноваційної моделі розвитку сільського господарства. Вирішення цього завдання є досить актуальним, особливо зважаючи на зобов'язання, прийняті Україною при вступі до Світової організації торгівлі.

Конкретними заходами, які мають забезпечити формування інноваційної моделі розвитку сільського господарства, є такі:

- розробка і виконання державних, регіональних та інших програм розвитку галузі;
- розвиток ринку інноваційної продукції;
- формування інвестиційної підтримки фермерських господарств з першочерговим її спрямуванням на реалізацію інноваційних проєктів;
- створення економічних умов для розвитку в Україні органічного землеробства;
- удосконалення системи державного замовлення на об'єкти інтелектуальної власності;
- поглиблення міжнародного співробітництва в інноваційній сфері;
- підвищення рівня комерціалізації результатів наукових досліджень та інновацій;
- формування та розвиток інфраструктури дорадчої діяльності.

При цьому, за прогнозом Кабінету Міністрів України, здійснення заходів, спрямованих на формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства, має забезпечити надходження близько 20 млрд грн. інвестицій у галузь до 2015 року.

Зазначимо, що незважаючи на різноманітність заходів, запропонованих державою для формування нової інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку сільського господарства, дієвих механізмів їх виконання та реалізації законодавство поки що не містить. Крім того,

перелічені вище заходи потребують актуалізації у зв'язку із негативним впливом на національну економіку наслідків світової фінансової кризи.

З метою забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки, у тому числі й аграрного сектора, а також для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішньому та внутрішньому ринку, у 2011 році було прийнято Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні".

Пріоритетні напрями, відповідно до цього нормативно-правового акту, було розділено на стратегічні (на період до 10 років) та середньострокові (на період до 5 років). Основними з них є впровадження ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії, технологічне оновлення і розвиток агропромислового комплексу, широке застосування технологій екологічно чистого виробництва і охорони навколишнього середовища.

Відповідно до статті 1 ЗУ "Про інноваційну діяльність", інновації розглядаються як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, які істотно поліпшують структуру і якість виробництва, і розвиток соціальної сфери сільських територій.

Сучасні дефініції поняття "агроінновації" досить часто залежать від особливостей інноваційного процесу у сільському господарстві. Аналіз запропонованих дослідниками визначень аграрних інновацій, дозволяє розуміти дане поняття як зміну, що вноситься суб'єктом господарювання у власну діяльність з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку та для задоволення власних потреб.

На основі досліджень вітчизняних економістів можемо зробити висновок, що у сільському господарстві поняття "інновація" потрібно розглядати у трьох аспектах:

- як особливу стадію запровадження науково-технічної продукції у виробництво;

- як особливу форму діяльності, що пов'язує науку з виробництвом;

- як одну зі сторін виробничого процесу (у виробника і в споживача).

Використовуючи існуючі наукові розробки, виділимо основні особливості інноваційної діяльності в аграрному секторі, порівняно з іншими галузями економіки:

- переважно поліпшувальний характер агроінновацій (досить часто інновації в сільському господарстві орієнтовані на підвищення врожайності, продуктивності, а не на винайдення чогось принципово нового);

- регіональний характер (характеристики об'єкта повинні відповідати особливостям природних та кліматичних умов);

- агроінновації тісно пов'язані зі збереженням природних ресурсів та екологією;

- синергетичний ефект аграрних інновацій (виникає за умови, що одночасне використання кількох інновацій знижує середні витрати на одиницю, підвищує економічну ефективність, чи знижує ризик);

- залежність використовуваних технологій від природних умов;

- тривалий процес розробки та апробації інновації (наприклад, створення нового сорту зернової культури триває близько 10 – 15 років, а в селекції порід тварин максимальна віддача досягає 20 – 30 років).

На практиці виділяють три основних види інноваційної діяльності, які є взаємопов'язаними і взаємообумовленими:

- інновації у сфері соціальної політики – це підготовка спеціалістів, які володітимуть необхідними знаннями для експлуатації нової техніки, обладнання та використання на практиці наукомістких технологій;

- інновації у сфері техногенного фактора – забезпечують удосконалення техніко-технологічного потенціалу агропромислового виробництва на основі енерго- і ресурсозберігаючої техніки, наукомістких

технологій, що дозволяють підвищити продуктивність праці та ефективність господарської діяльності, запроваджувати в широких масштабах зберігаюче землеробство;

- інновації у сфері біологічного фактора – розробка та освоєння нововведень, які забезпечують підвищення родючості сільськогосподарських земель, зростання урожайності сільськогосподарських культур та підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин.

Найпоширеніші інновації в аграрному секторі – це нові сорти та гібриди рослин, породи тварин, штами мікроорганізмів, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні розробки (документально оформлені методики, різноманітні рекомендації тощо). Проте, окрім технічних і економічних інновацій, у сільському господарстві можна виділити соціальну, організаційну, економічноуправлінську і юридичну складові .

Основними суб'єктами еколого-інноваційної діяльності в сільському господарстві є наукові організації, інформаційні та впроваджувальні формування, виробничі структури. В інноваційному процесі беруть участь органи управління, освітні заклади, інвестори.

Для того, щоб оцінити економічні і соціальні результати інноваційної діяльності аграрного виробництва, можна використати наступну систему показників:

- порівняння обсягів інвестицій у науково-дослідну діяльність та безпосередньо в аграрне виробництво;
- частка інноваційної продукції в загальному обсязі кінцевого продукту аграрного сектору;
- кількість ліцензій та патентів (у розрахунку на 100 осіб);
- вплив інновацій на ефективність функціонування виробничих фондів аграрних підприємств (підвищення продуктивності праці, фондівіддачі, наукоємності продукції);

- вплив інновацій на результати виробничої та фінансової діяльності аграрних підприємств (обсяг продажу інноваційної продукції, його частка у загальному обсязі продажу, освоєння нових ринків для інноваційної продукції, збільшення частки її продажу на традиційних ринках збуту, обсяг і норма прибутку від реалізації інноваційної продукції, її питома вага у загальному розмірі прибутку).

Підкреслимо, що розрахувати ефективність інноваційної діяльності у аграрному секторі прямим методом досить важко, оскільки в статистичних збірниках не виділяється окремо інноваційна діяльність аграрних підприємств. Науковці пропонують розраховувати економічну ефективність інноваційної діяльності опосередковано – через головний інтегральний показник – прибуток, який комплексно враховує дію усіх інноваційних факторів, реалізованих сільськогосподарським підприємством.

Висновок. Більшість сільськогосподарських підприємств сьогодні чітко усвідомлюють необхідність розширення виробництва і підвищення рівня прибутковості шляхом впровадження інновацій. Проблема переходу агропромислового виробництва на інноваційні засади є комплексною, вона охоплює не лише економічні, а й наукові, технологічні, екологічні та соціальні сфери суспільного життя. Розуміння підприємством необхідності соціальної відповідальності стає одним із напрямів формування стійких конкурентних позицій в нестабільних економічних умовах. У науковій літературі найменш дослідженою і недостатньо висвітленою залишається проблема практичного застосування механізмів інноваційного розвитку в економіці, що зумовлює актуальність подальших досліджень для аграрного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>

2. Височан О. С. Наукові підходи до визначення понять "інновації" та "інноваційна діяльність" у сільському господарстві / О. С. Височан, Ю. В. Пікуш // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. - № 2. – с. 101-104

3. Яновська О. І. Особливості інновацій у сільському господарстві / О. І. Яновська // [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10yaooicg.pdf

УДК 338.43.021.8

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Т.В. Владечак, студентка

*Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишнеvsька
Миколаївський національний аграрний університет*

В статті представлено основні теоретичні аспекти особливостей і проблем соціально-економічного розвитку сільських територій, а також напрями щодо системного підходу до розвитку.

Ключові слова: сільська територія, сільська місцевість, ринкові трансформації, криза, інфляційні процеси.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток сільських територій пов'язаний із окремими аспектами економічної, соціальної, демографічної, екологічної і інших сторін життєдіяльності сільської громади. Актуальність потреби розв'язання цієї проблеми полягає у тому, що саме сільська територія забезпечує економічні передумови стабільного розвитку господарського комплексу і формує культурні та духовні основи суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї тематики підтверджує актуальність проблем, існуючих на сільських територіях

України. З теоретичних, методичних і практичних позицій складові розвитку сільських територій досліджувалася вітчизняними та зарубіжними вченими О.Ю. Амосовим, В.Г. Андрійчуком, І.Ф. Баланюком, О.Г. Булавком, О.М. Бородіною, В.М. Гейцем, Ф.В. Горбоносом, О.Д. Гудзинським, І.В. Гончаренко, А.В. Ключник, О.Ю. Єрмаковим, В.К. Збарським, В.В. Зіновчуком, С.М. Кваша, М.А. Ленделом, Ю.О. Лупенком, І.І. Лукіновим, П.М. Макаренком, М.Й. Маліком, Л.О. Мармуль, О.М. Онищенком, В.В. Россохою, П.Т. Саблуком, К.І. Якубою, В.М. Яценком та іншими.

Проте динамічні зміни макроекономічного та мікроекономічного характеру сільських територій під впливом трансформаційних процесів свідчать про те, що проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій за умов сьогодення потребують подальших теоретичних і практичних досліджень.

Метою даної статті є висвітлення теоретичних аспектів та прикладних засад щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку сільських територій з урахування особливостей і складових його формування.

Викладення основного матеріалу. У соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце, оскільки їх значимість посилюється за рахунок внеску у формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни. Ці та інші чинники роблять розвиток сільських територій одним з основних пріоритетів державної політики України, спрямованої на підвищення стандартів життя сільського населення, зростання ефективності функціонування аграрного сектора, покращення стану довкілля і поліпшення рівня людського капіталу [1].

Як категорія поняття «сільська територія» відображає загальні закономірні зв'язки, які існують у реальній дійсності сільської місцевості, яка в свою чергу розкриває результати узагальнення суттєвих ознак

конкретних місць, на яких здійснюється ведення виробництва окремих технологічних операцій. Тобто за змістом сільська територія є більш широким поняттям, ніж сільська місцевість [1].

Особливості сучасного розвитку сільських територій зумовлені як багатофункціональністю досліджуваного об'єкту, так і процесами, які відбуваються при змінах соціально-економічних укладів економіки перехідного періоду. При цьому належність сільських територій до відкритих систем породжує необхідність врахування чинників, які впливають на їх функціонування у поточний період часу [2].

В першу чергу слід відмітити, що розвиток сільської території прямо залежить від умов глобалізації, а, відповідно, і кризових явищ. Кризові явища спричиняють нестабільності функціонування фінансово-кредитної системи, знижує ринкову вартість сільськогосподарської продукції, спричиняє рух інфляційних процесів, скорочує рівень інвестування аграрного сектору економіки країни та згортає впровадження соціально-економічних програм щодо покращення стану сільської місцевості. При цьому найбільш руйнівних результатів зазнає сільське господарство, економіка якого надзвичайно уразлива через уповільнений оборот капіталу та значну залежність від природно-кліматичних умов функціонування, ефективності фінансово-кредитної системи, кон'юнктури світового ринку сільськогосподарської продукції [3].

Друга особливість сучасного розвитку сільських територій полягає у тому, що даний процес відбувається після глибокої соціально-економічної трансформації відносин власності та форм господарювання в аграрному секторі, функціонування якого здійснюється через вплив трансформаційних змін. У результаті реформування земельних відносин на селі за рахунок скорочення земельних площ великих сільськогосподарських підприємств значно розширилися обсяги землекористування господарств населення. Але за останні роки існує

тенденція до збільшення площ у володінні і користуванні великих підприємств (більше 50 тис.га).

Третя особливість розвитку сільських територій ґрунтується на їх регіональних та місцевих відмінностях, адже кожна просторова земельна цілісність має відмінні від інших природно-кліматичні умови через різні температурні режими, наявність водних ресурсів, природну родючість землі, а також існуючу поселенську мережу, виробничо-господарські навички та звичаї місцевого населення, мікроекономічне середовище, що об'єктивно зумовлюють напрям та темпи соціально-економічного росту конкретних територій.

У результаті науково-технічного прогресу створюються передумови, за яких чисельність поселень у сільській місцевості зменшується і значно знижується фактичний рівень зайнятості населення, що спричинює зростання рівня само зайнятості і зниження платоспроможності населення [4].

Розвиток альтернативних несільськогосподарських видів діяльності безпосередньо у сільській місцевості є необхідною для забезпечення конкурентоспроможності не стільки виробництва, скільки сільського населення, сільської території, сільського способу життя.

Україна володіє сприятливими географічними, кліматичними, ресурсними та іншими передумовами розвитку сільських територій, тому потенційно спроможна стати державою з пріоритетним розвитком аграрної сфери та одним з основних постачальників на світові ринки екологічно-чистої продовольчої продукції [4]. Проте, на сьогодні проблема невідповідності рівня розвитку українського аграрного сектора та сільських територій пов'язана із пріоритетами у розвитку виробничої, а не соціальної інфраструктури [4, 5].

Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції досягається в основному за рахунок дешевої робочої сили і нещадної експлуатації землі, що не може тривати довго. Разом з тим,

прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує формування і поглиблення позитивних тенденцій розвитку сільських територій.

Державна політика розвитку сільських територій повинна забезпечувати формування сприятливого інституційного, організаційного і економічного середовища на загальнонаціональному та регіональному рівнях, стимулювати налагодження дієвих механізмів залучення вітчизняних і закордонних інвестицій у сільську місцевість, у т. ч. для розвитку соціальної інфраструктури [3].

У результаті виконання Державної цільової Програми розвитку українського села до 2015 року передбачається: зберегти сільські населені пункти та забезпечити їх об'єктами соціальної інфраструктури відповідно до визначених соціальних стандартів та нормативів; підвищити рівень ефективної зайнятості сільського населення, рівень доходів сільського населення і середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства до рівня, не нижче середнього в галузях національної економіки; забезпечити формування ємності аграрного ринку шляхом виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції в обсязі, що гарантує продовольчу незалежність країни; створити інфраструктуру внутрішнього аграрного ринку, збільшити обсяги біржової торгівлі, сформувати національну мережу оптових сільськогосподарських ринків, інформаційно-комунікативні мережі та активізувати розвиток транспортного забезпечення.

Отже, враховуючи мету нашого дослідження слід зазначити, що розвиток сільських територій повинен проводитись на системній основі, у поєднанні економічних і соціальних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектору України (результати, проблеми) / Месель-Веселяк В.Я. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 710 с.

2. Орлатий М.К. Сучасні проблеми розвитку сільських територій) / Орлатий М.К. // Розвиток агропродовольчого сектора економіки і проблеми підготовки кадрів: Доповіді на III міжнародній науково-практичній конференції. – Одеса: Астропринт, 2007. – 240 с.
3. Онищенко О.М. Концептуальні проблеми майбутнього українського села і селянства / Онищенко О.М. // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій. Матеріали Сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 710 с.
4. Прокопа І.В. Напрями і механізми підтримки розвитку сільських територій / Прокопа І.В. // Фінансові проблеми формування і розвитку аграрного ринку: Матеріали Дев'ятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – С. 540-545.
5. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / П.Т. Саблук. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2005. – 19 с.
6. Фурсенко М.І. Розвиток сільських територій в контексті забезпечення економічної стабільності держави / Фурсенко М.І. // Стенограма Сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К.: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2005. – С. 93-100.

УДК 658.14.

ЕТИЧНІСТЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ЯК СКЛАДОВА ІМІДЖУ СУБ'ЄКТУ

*Ю. О. Гришук, студентка обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневецька О.М.
Миколаївський національний аграрний університет*

Ключові слова: бізнес, етика бізнесу, етичні принципи, етичні норми, бізнес-діяльність, цивілізований бізнес.

Актуальність проблеми. Етичність ведення бізнесу в Україні за умов глобалізації та інтеграції країн, формування єдиного світового економічного простору, міжнародного співробітництва набуває надзвичайно актуального характеру. У бізнесі неможливо забезпечити сталий розвиток окремого суб'єкта та мінімізувати внутрішні і зовнішні ризики без застосування етичних принципів, тому, що вони є однією із основних складових іміджу суб'єкта підприємницької діяльності. Важливість побудови особистих взаємозв'язків між діловими партнерами, заснованими на етичних та моральних принципах, забезпечує довіру у бізнесі і мінімізацію ризиків через високий рівень ділової активності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питання етичності ведення бізнесу висвітлено у працях зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як Р.Т. Де Джордж, Т.М. Герет, Р.Дж. Клоноскі, Ю. Благов, І.П. Гуров, М. Рудакевич та інші.

Аналіз наукових праць дає нам змогу дійти до висновку, що зростання уваги бізнесменів до етичних питань, спричинено двома групами чинників: співпраця з міжнародними компаніями потребує вдосконалення етичних норм ведення бізнесу; розвиток бізнесу передбачає реагування на проблеми суспільства, підвищення ролі корпоративної культури, регулювання відносин з працівниками, взаємодії з державними органами, врахування впливу конкуренції на бізнес-поведінку тощо. Факторами, які спричиняють підвищення ролі етичних принципів у веденні бізнесу є те, що останнім часом спостерігається інтенсивна робота у напрям нарощування інвестиційних ресурсів та розвиток інформаційних технологій робить капітал все більш відкритим для контролю, і бізнес стає набагато вразливішим від рівня свого іміджу.

Метою роботи є опрацювання теоретичних і практичних аспектів щодо формування етичності ведення бізнесу і виявлення впливу на імідж суб'єкту господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бізнес як соціально-економічне явище існує в умовах специфічних людських взаємовідносин. Це - ціла система знань, вмінь та навичок поведінки людей, за здійснення комерційної діяльності.

На початковому етапі розвитку бізнес мав вигляд простого обміну товарів. З еволюцією економічних структур суспільства бізнес перетворився на складну діяльність, в яку включилися промислові підприємства, магазини, біржі тощо. Активними суб'єктами цієї діяльності стали підприємці, менеджери, дилери, брокери, які сформували бізнесменів.

Численні дослідження в галузі філософії, соціології, соціальної психології свідчать, що у ставленні до чогось або у відносинах з кимось ключову, регулюючу роль виконують не правові, а етичні принципи. Це стосується ситуацій, коли людина не усвідомлює, що поводить себе аморально, бо "безпринципність - також принцип". Пояснення цьому просте: основу людської психіки, її душі складають незнищувальні уявлення про те, що таке добро і зло, любов і ненависть, справедливість і несправедливість. Позбавитись їх людина не в змозі, оскільки без них вона безсила у житті.

Бізнес виникає за умов приватної власності. Сам процес отримання прибутку часто виявляється далеко не етичним, і у людей давно склалося двояке ставлення до бізнесу, бізнесменів. Протягом століть люди, стикаючись із так званими "діловими людьми", завжди ставили питання: "Чого чекати від них?", "Ошукає або запропонує справжній товар?".

Розвинені країни світу дуже піклуються про формування позитивного іміджу своїх компаній та його повсякденне підтримання. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки в законодавстві щодо бізнесу враховуються такі загальнолюдські цінності, як чесність, прямота, довіра та справедливість у комерційних стосунках. Великого значення надають розкриттю інформації як одному з правил етики бізнесу. Це робиться для

того, щоб не допускати монопольного становища виробників на ринку; не давати можливості комусь диктувати суспільству свої умови та стандарти поведінки; не допускати переваг іноземних компаній над національними тощо. В американському бізнесі неетичною поведінкою є хабарництво, шахрайство, корупція, несплата податків (це переслідується законом). Якщо менеджер отримав цінний подарунок від клієнта, то від його послуг компанія відразу відмовляється, хоча він і є успішним менеджером і приносить компанії прибуток.

Характеризуючи етику бізнесу, відомий менеджер Джордж Сорос у книзі "Криза світового капіталізму" зазначає, що сучасне суспільство страждає від гострої нестачі загальнолюдських цінностей і що ринкові цінності проникли в такі галузі суспільства, які раніше керувалися неринковими відносинами (наприклад, політику, право, медицину, освіту тощо), і накладають на них, а також на міжособистісні взаємини свій відбиток. Особливо це виявляється в країнах з перехідною економікою, де моральні норми іноді розглядаються як перешкода для досягнення прибутків, а соціальні цінності поступаються ринковим.

Нині етичні принципи знову стали проблемою, над вирішенням якої працюють учені. Визначаються етичні принципи на міжнародному, регіональному, професійному, корпоративному рівнях.

Найбільш важливим кроком у цьому напрямі можна вважати прийняту в 1994 р. у швейцарському місті Ко (Саух) Декларацію Ко - "Принципи бізнесу".

Круглий стіл бізнесу в місті Ко був заснований у 1986 р. Фредеріком Філіпсом, попереднім президентом компанії "Філіпс Електроніко" та Олів'є Жискар Д'Естеном, віце-головою INSEAD, як засіб послаблення зростаючої напруги в торгівлі. До нього входять відомі бізнесмени Європи, Японії та США.

Основними принципами бізнесу у цьому документі визнані наступні:

- відповідальність бізнесу: від блага акціонерів до блага його основних партнерів;
- економічний і соціальний вплив бізнесу: до прогресу, справедливості та світового співтовариства;
- етика бізнесу: від букви закону до духу довіри;
- повага і виконання правових норм;
- підтримка багатосторонніх торговельних стосунків;
- турбота про навколишнє середовище;
- уникання протизаконних дій.

Останніми роками розширюється розуміння етики бізнесу як складової ділової культури в різних країнах світу.

В українському діловому суспільстві міцніє прагнення до утвердження таких норм ведення справ, які, з одного боку, увібрали б у себе кращі традиції ділової культури, а з іншого - кращі норми цивілізованого бізнесу.

Слід відмітити, що підприємництво передбачає ініціативу, пов'язану з ризиком економічної діяльності, спрямовану на виробництво товарів та надання послуг із метою отримання соціально-економічного ефекту (прибутку) [1, с. 200]. Успіх ведення бізнесу великою мірою залежить від уміння налагоджувати взаємовідносини. Підприємництво не може функціонувати без наявності певних моральних передумов. Бізнес неодмінно активізує міжособистісне спілкування і взаємодію, відповідно потребує моральних принципів, цінностей та норм[2].

Існує три рівні етичних норм ведення бізнесу: світовий, макрорівень та мікрорівень [3], оцінка яких має безпосередній вплив на особливості розвитку окремої економічної системи з урахуванням історичного досвіду та можливих перспектив.

Розгляд проблеми взаємозв'язку етики і бізнесу слід розпочати з аналізу сталого уявлення про принципову несумісність двох складових:

зв'язок бізнесу і моралі досить міцний. Адже підприємництво, зі самого початку передбачає моральну основу і без неї неможливе. Існує помилкове уявлення про те, що у сфері бізнес-діяльності на першому місці сам бізнес, а мораль на другому. Однак практика ведення такої діяльності доводить про зворотнє. Компанії, які прагнуть досягти успіху, ретельно стежать за своїм іміджем. Існує думка, з якою не можна не погодитися, що «якщо підприємець справді хоче зробити бізнес, то повинен передусім думати про інтереси своєї держави, її громадян і лише потім про особисту вигоду» [1, с.222].

На нашу думку, для покращення успішної міжнародної бізнес-діяльності необхідно: розробити положення стосовно моральних цінностей, принципів, правил; створити Кодекс корпоративної етики; провести соціальні ревізії незалежними організаціями звітів про хід програм соціальної відповідальності, про етичність ведення бізнесу; періодично проводити навчання співробітників етичній поведінці; проводити етичні консультування як різновид консалтингу, спрямований на вирішення внутрішніх етичних проблем компанії незалежними експертами.

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що бізнес-діяльність - є сферою людських стосунків. Для успішного ведення бізнесу потрібно дотримуватись таких моральних принципів, які передбачають повагу до людської гідності, відповідальність за свої вчинки, слідування своєму обов'язку, справедливість та легітимність, сприяння суспільному благу, благородство та надійність, відкритість та порядність.

Розвиток українського бізнесу, інтеграція України у світову економічну систему ставлять перед українськими компаніями нові питання, одне з яких пов'язане із соціальною відповідальністю бізнесу. Для подальшого розвитку бізнесу необхідно докласти ще дуже багато зусиль для продовження процесу євроінтеграції, налагодження економічних, культурних, наукових зв'язки з передовими державами світу, потрібні

кваліфіковані фахівці в діловому міжнародному співробітництві, із знаннями культурних особливостей країн-партнерів, іноземних мов. Етика бізнесу як нормативна основа глобальної етики виступає важливою складовою у зовнішньоекономічній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Левцун О. Культура підприємництва / О. Левцун – К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 316 с.
2. Ліщинська О. Моральні аспекти підприємницької діяльності/О. Ліщинська// Вісник львівського університету. Філософські науки. – 2008. - №11.- С. 115-123.
3. Мамедов С. Бизнес - этика: современные подходы [Электронный ресурс] / С. Мамедов - Режим доступа : <http://www.reklamaster.com>
4. Соскін О.І. "Етика ведення бізнесу: міжнародні стандарти і українські реалії" [Електронний ресурс] / О. І. Соскін – Режим доступу : <http://uncp.soskin.info/shlah.php>
5. Скібіцька Л. І. Менеджмент: Навчальний посібник для вищих навч. закладів/ Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький // Мін-во освіти і науки України. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 415 с.

УДК 657.633(477)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

І.М. Голота, студентка

***Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишнеvsька
Миколаївський національний аграрний університет***

Розглянуто сутність трудового потенціалу як поняття, яке відображає соціально-економічні відносини, які виникають на усіх стадіях руху людського

фактора. Досліджено стан трудового потенціалу, запропоновано напрями щодо його збереження і розвитку.

Ключові слова: трудовий потенціал, міграція населення, трудовий потік, робоча сила, трудові ресурси, рівень безробіття, продуктивність праці, демографічна ситуація.

Постановка проблеми. Трудовий потенціал є складною соціально-економічною категорією, головним компонентом якої виступають фізичні параметри відтворення населення - природної основи трудового потенціалу. Трудовий потенціал має тісний і безпосередній зв'язок із демографічною ситуацією в країні і її регіонах. При цьому, відтворення населення є важливим компонентом трудового потенціалу, який на кожному історичному етапі є втіленням усієї культури нації, держави, народу, що пройшов складний шлях свого розвитку.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питанню сутності формування і особливостей використання трудового потенціалу приділяли увагу вчені різних галузей науки. Вагомий вклад в теоретичну і практичну розробку проблеми трудового потенціалу внесли праці Алушко С.М., Баранчук В.М., Богиня Д.П., Борщевський П.П., Боярський А.Я., Голованець В.Ф., Головченко В.В., Данюк В.М., Заставний Ф.Д., Кампо В.М., Качан Є.П., Кваша А.Я., Копиленко О.Л., Корнієнко М.І., Костенко Р.Ф., Костюченко О. А., Кравченко В.В, Кривенко Л.Т., Курас І., В.Лексис, Г.Майр, Медведчук В.В., Опришко В.Ф., Пешехонов В.А., Саблук П.І., Тодика Ю.М., Фрицький О.Ф., Цвіка Л.В., Червен І.І., Шаповал В.М. та інші. Незважаючи на значні здобутки, отримані вказаними фахівцями, поза увагою залишилися багато питань. До цього кола належить аналітична оцінка рівня трудового потенціалу з урахуванням регіональних особливостей його.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування сутності, складових і особливостей формування трудового потенціалу з урахування регіональних особливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трудові ресурси є найважливішою продуктивною силою суспільства, а також носієм відносин, які формуються у процесі відтворення робочої сили. Трудові ресурси – це економічно активна, працездатна частина населення регіону, яка володіє фізичними і культурно-освітніми можливостями для участі в економічній діяльності підприємства.

В офіційних державних і урядових документах, спеціальній і науковій літературі вживають також термін "трудовий потенціал". Аналіз поняття «трудовий потенціал» як форми прояву людського фактора дозволяє у комплексі розглянути сукупність його соціально-економічних, професійно-технічних, організаційно-управлінських і психофізіологічних можливостей, визначити систему показників кількості і якості трудового потенціалу, провести аналіз на макро- і мікрорівнях. по вертикалі і горизонталі, виявити коло економічних відносин, які виникають у процесі формування і використання людського фактора. Такий підхід також дає можливість визначити сутність трудового потенціалу як поняття, яке відображає соціально-економічні відносини, які виникають на усіх стадіях руху людського фактора: від формування ресурсів праці до повної реалізації трудових потенцій окремого або сукупного робітника у процесі суспільної діяльності [4].

Трудовий потенціал характеризується сукупністю демографічних, соціальних і духовних характеристик і якостей працездатного населення, які реалізовані або можуть бути реалізовані за умов досягнутого рівня розвитку продуктивних сил, науково-технічного прогресу і системи відносин, пов'язаних з участю у процесі праці і суспільної діяльності [1].

Демографічні тенденції Миколаївської області не характеризуються позитивним зростанням приросту населення та зайнятості (табл.1).

Миколаївська область характеризується негативними тенденціями щодо формування працездатного населення через високий рівень природного скорочення населення і міграційні процеси, які у містах є значно вищими ніж на сільських територіях.

Миколаївська область – один з високорозвинених індустріальних регіонів України. В області налічується 19 адміністративно-територіальних та 4 міста обласного значення. В загальнодержавному поділі на частку промислового комплексу області припадає 2,5% реалізованої промислової продукції. В обсязі галузей виробництва України питома вага виробництва електроенергії області займає 3,1%, машинобудування – 5,1%, легкої промисловості 7,1%, харчової промисловості – 3,5% [5].

Як видно з таблиці, кількість економічно активного населення зменшується, збільшилась кількість безробітних у 2009 році.

На 1 січня 2012 р. в області проживало 1178,2 тис осіб, з них 798,1 тис осіб мешкало в міських поселеннях, 380,1 тис осіб – в сільській місцевості. Чисельність наявного населення упродовж 2011 р. зменшилось на 5,1 тис осіб, що у розрахунку на 1000 жителів становило 4,3 особи. Загальне скорочення населення відбулось, головним чином, за рахунок природного скорочення, яке становило 4,4 тис осіб (3,8 особи на 1000 жителів), зафіксовано і міграційне скорочення – 0,6 тис осіб (0,3 особи на 1000 жителів). Чисельність економічно активного населення області скоротилась на 1,2 тис осіб у 2011 р. у порівнянні з 2010 р. [5].

Динаміка демографічної ситуації в Миколаївській області *

Роки	Кількість народжених, осіб	Кількість померлих, осіб	Природний приріст (скорочення), осіб	Міграційний приріст (скорочення), тис. осіб
995	13816	20523	-6707	-3,0
996	12862	20174	-7312	-5,0
997	12246	19550	-7304	-2,6
998	10977	19376	-8399	-4,8
999	10413	19446	-9033	-3,8
000	10261	20181	-9920	-5,3
001	9964	19470	-9506	-6,0
002	10104	20188	-10084	-1,9
003	11118	20584	-9466	-1,6
004	11059	20181	-9122	-1,8
005	10928	20295	-9367	-0,5
006	11736	19300	-7564	-0,2
007	12363	20016	-7653	-0,6
008	13378	19955	-6577	-1,1
009	13093	18698	-5605	-0,7
010	12831	18700	-5869	-0,3
011	13029	17441	-4412	-0,6

* Представлено автором з використанням статистичної інформації.

Динаміка трудового потенціалу Миколаївської області *

Показники оцінки трудових ресурсів	005 рік	006 рік	007 рік	008 рік	009 рік	010 рік	011 рік
Економічно активне населення, тис. осіб	95,0	95,7	97,6	98,2	90,0	86,1	84,9
Зайняті, тис. осіб	39,8	42,7	47,1	48,5	35,2	36,7	37,5
Безробітні, тис. осіб	5,2	3,0	0,5	9,7	4,8	9,4	7,4
Середньомісячна номінальна з/п, грн/копійки	44,0	55,0	202,0	621,0	806,0	122,0	448,0
Середньомісячна номінальна з/п у промисловості, грн/копійки	023,0	289,0	564,0	088,0	318,0	772,0	293,0
Середньомісячна номінальна з/п у сільському господарстві, мисливстві і лісовому господарстві, грн/копійки	28,0	65,0	14,0	062,0	248,0	403,0	682,0

* Представлено автором з використанням статистичної інформації.

Загальні негативні фактори впливу на соціально-економічний і демографічний розвиток країни справляють суттєвий вплив на формування сучасного та перспективного трудового потенціалу. Одним з важливих чинників скорочення населення є трудова міграція, яка носить характер демографічної проблеми.

Виникнення трудової міграції зумовлене економічними труднощами перехідного періоду, безробіттям та неповною зайнятістю, низькими доходами працівників та затримками з виплатою зарплатні та пенсії. Переміщення населення може бути пов'язане із зміною місця проживання, можливі і сезонні виїзди на заробітки (табл. 3) [3].

Міграція населення у розрізі міст і районів Миколаївської області,
осіб *

Райони	Число прибулих		Число вибулих		Міграційний приріст, скорочення (-)	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
Область	8876	8836	8649	8359	227	477
міста						
Миколаїв	2609	2431	2827	2936	-218	-505
Вознесенськ	387	354	351	314	36	40
Очаків	230	189	171	154	59	35
Первомайськ	638	592	527	450	111	142
Южноукраїнськ	526	568	374	345	152	223
райони						
Арбузинський	221	191	241	229	-20	-38
Баштанський	377	354	318	316	59	38
Березанський	208	226	166	197	42	29
Березнегуватський	143	223	195	174	-52	49
Братський	121	142	109	148	12	-6
Веселинівський	194	205	213	184	-19	21
Вознесенський	345	314	276	209	69	105
Врадіївський	108	118	144	134	-36	-16
Доманівський	210	220	194	212	16	8
Сланецький	163	152	180	114	-17	38
Жовтневий	410	442	327	331	83	111
Казанківський	169	238	200	205	-31	33
Кривоозерський	243	275	206	195	37	80
Миколаївський	314	332	285	280	29	52
Новобузький	306	321	329	345	-23	-24
Новоодеський	281	298	261	224	20	74
Очаківський	159	120	198	164	-39	-44
Первомайський	327	300	284	259	43	41
Снігурівський	187	231	273	240	-86	-9

* Представлено автором з використанням статистичної інформації.

Рівень внутрішньо регіональної міграції населення Миколаївської області свідчить, що в 2012 році, в період з січня по серпень, чисельність міського населення, що вибула є на 6,0% меншою за чисельність прибулого міського населення звітного 2012 року. Проте, число вибулих з сільської місцевості, в період з січня по серпень 2012 року, перевищує число прибулих в сільську місцевість на 4,1% [5]. Відомо, що у міграції беруть участь переважно люди молодших вікових груп. У місцях їх

прибуття зростає частка молоді, а значить, і можливості покращення демографічної ситуації (створення сім'ї, зростання народжуваності, зменшення частки населення старшого віку, а отже, і загальних коефіцієнтів смертності). Протилежні наслідки міграції населення спостерігаються у районах вибуття мігрантів [2].

Головна специфіка сутності трудового потенціалу полягає у тому, що під впливом постійних змін суспільних форм і видів праці поступово розвивається людський фактор, підвищуються характеристики робочої сили. Це, у свою чергу, має зворотний вплив на виробництво і зумовлює необхідність якісного оновлення форм його організації.

Виходячи з характеристик кількісних і якісних параметрів, під трудовим потенціалом ми розуміємо ті можливості працездатного населення, які можуть бути реалізовані і приведені до дій в умовах певного рівня розвитку продуктивних сил суспільства, науково-технічного прогресу, регіональних особливостей, концентрації і рівня зайнятості населення у галузях народного господарства [1].

Основними проблемами, які характеризують сучасний стан ринку праці є:

- надлишкова пропозиція робочої сили та пов'язаний з нею високий рівень безробіття (особливо прихованого);
- відтік кваліфікованої робочої сили;
- зростання масштабів незареєстрованої зайнятості;
- невідповідність наявної (фактичної) роботи отриманій освіті та спеціальності, що призводить до декваліфікації, професійної переорієнтації, втрати трудового потенціалу;
- стійке зростання демографічного навантаження;
- дефіцит молоді робочої сили [2].

Динаміка основних показників ринку праці Миколаївської області *

роки	Безробітне населення працездатного віку зареєстроване у державній службі зайнятості			Кількість незайнятих громадян, які скористалися послугами державної служби зайнятості, в цілому за рік				потреба в робочій силі, на кінець року, ис. осіб	Навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце, вакантну посаду, на кінець року, осіб	Середній розмір допомоги по безробіттю, в грудні			середня тривалість пошуку роботи безробітними (за МОП), місяців
	середньому, тис. осіб	у % до		сього, тис. осіб	з них працевлаштовано		перебували на обліку, на кінець року, тис. осіб			рн	у %		
		Економічно активного населення працездатного віку	Населення працездатного віку		ис. осіб	%					о мінімальної заробітної плати	о попереднього року	
000	8,1	5,0	,8	4,8	1,4	8,6	8,8	,6	10	6,44	7,8		0
001	7,0	4,8	,6	6,0	4,4	2,1	5,3	,1	8	2,59	0,0	46,3	1
002	4,3	4,4	,3	3,9	4,0	2,5	5,6	,3	9	9,91	0,6	21,0	0
003	6,5	,8	,5	7,4	4,2	1,2	7,9	,9	7	11,52	4,4	11,6	0
004	7,6	,9	,7	2,7	6,8	2,5	8,8	,0	8	55,04	5,4	39,0	
005	7,4	,0	,7	6,1	8,7	3,3	1,7	,3	11	88,76	6,9	21,7	
006	6,0	,7	,5	3,4	0,8	6,9	5,4	,7	8	38,97	9,7	26,6	
007	1,0	,8	,8	2,8	1,5	3,3	2,0	,7	16	31,85	2,1	38,9	
008	8,5	,3	,5	4,4	1,6	2,6	6,5	,0	17	49,36	0,8	65,5	
009	0,8	,9	,8	7,0	5,6	8,2	8,0	,1	18	98,67	0,5	09,0	
010	4,9	,8	,0	1,0	3,6	8,7	0,4	,3	14	73,76	3,9	29,2	
011	7,6	,3	,5	2,9	4,2	8,5	8,4	,3	14				

* Представлено автором з використанням статистичної інформації.

Складна фінансово-економічна ситуація у 2011 році відповідним чином позначилась на використанні робочої сили. Насамперед

домінуючим залишилося використання адміністрацією підприємств практики надання вимушених відпусток без збереження заробітної плати для того, щоб оформити звільнення за власним бажанням, а не з економічних причин.

Забезпечити зайнятість населення означає забезпечити роботою тих людей, котрі бажають і спроможні працювати. Отож, можна відмітити, що позитивним фактором є те, що безробітне населення працездатного віку і кількість незайнятих громадян, які скористалися послугами державної служби зайнятості за дослідженні 12 років (2000-2011 роки) скоротилися у 1,6 та 1,2 рази відповідно. Також позитивною є тенденція до збільшення середнього розміру допомоги по безробіттю з 56,44 грн до 835,09 грн у відповідні роки.

Важливими проблемами у галузі трудового потенціалу можна визнати не різницю між показниками рівня безробіття, а насамперед, невідповідність з одного боку, розміру і своєчасності виплати заробітної плати, що пропонується роботодавцями, а з іншого, професійно-кваліфікаційного складу осіб, котрі шукають роботу.

Проаналізувавши трудовий потенціал Миколаївської області можна визначити такі основні його проблеми: низький рівень заробітної плати, наявність на підприємствах заборгованості по заробітній платі, відсутність житла, відсутність необхідної роботодавцю кваліфікації незайнятих громадян, які знаходяться на обліку у центрі зайнятості.

Висновки. Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити наступний висновок, що на території Миколаївської області відбувається звуження демографічної бази відтворення трудового потенціалу. Кількість народжених 1 2011 році є на 25,3% менша за кількість померлих. І хоча, починаючи з 2006 року рівень народжуваності мав тенденцію до зростання, проте він не може компенсувати втрат від смертності.

Існує протиріччя між регіональними потребами економіки і пропозицією на ринку праці. Ситуація, яка склалася, вимагає розроблення науково обґрунтованого бачення подальшого розвитку трудового потенціалу, яке може бути покладено в основу практичних дій, спрямованих на кардинальне поліпшення стану справ у цій сфері. Серед них основними повинні стати такі: створення належних умов для повноцінного відтворення трудового потенціалу і професійно-інтелектуального розвитку; створення можливостей для продуктивного його використання, збалансований регіональний розвиток, впровадження системи стимулів до праці, забезпечення умов праці і життя; реалізація соціальних гарантій зайнятого і незайнятого населення в умовах формування ринкових відносин, що створить передумови для поліпшення усіх параметрів формування трудового потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишневська О.М. Ресурсний потенціал аграрного сектору економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти : монографія / Вишневська О. М.. – Миколаїв : Дизайн і поліграфія, 2011. – 487 с.
2. Грішнова О.А. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Підручник – 3-є вид., випр.. і доп./ О.А. Грішнова. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559 с.
3. Купалова Г.І., Клиновський А.Б. Розвиток та розміщення продуктивних сил регіону: соціально-економічні аспекти: Монографія: - Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 229 с.
4. Поліщук В. Економіка праці і соціально-трудові відносини: курс лекцій/ В.Поліщук. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський держ. ун-т, РВВ, 2006. – 202 с.
5. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2011-2012 роки.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА

О.С. Дяченко, магістр

*Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет*

Розглянуто сучасний стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств Казанківського району Миколаївської області. Обґрунтовано основні шляхи та аспекти вдосконалення формування і використання основних засобів виробництва, їх ефективного використання у підприємствах аграрного сектора регіону.

***Ключові слова:** Матеріально-технічні ресурси, основні засоби, активна частина, машинно-тракторний парк, коефіцієнт оновлення, амортизація, інвестиції.*

Актуальність проблеми. Основна мета виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств за умов ринкової економіки – є отримання прибутку і нарощування власного капіталу. Від того, наскільки структура основних засобів раціональна і відповідає напрямку спеціалізації, залежить фінансовий стан підприємства, можливість залучення кредитів і розвиток аграрного бізнесу [1-2].

Структурні зрушення в аграрній сфері країни і в Миколаївській області вимагають нових підходів до організації сільськогосподарського виробництва з метою підвищення ефективності діяльності його підприємств. За умов реформування і інтенсифікації особлива роль відводиться якісним характеристикам і кількісному складу основних засобів, які складають матеріальну базу галузі. Висока забезпеченість підприємств матеріальними ресурсами сприяє підвищенню продуктивності

праці, ефективному використанню оборотних засобів, збільшенню обсягів виробництва і зниження собівартості продукції. Науково-технічний прогрес як основа подальшого розвитку сільського господарства, передбачає не тільки удосконалення машин і механізмів, будівель і споруд, організації і технології виробництва, виведення високопродуктивних порід худоби та високоврожайних сортів рослин, системи обробітку землі та ведення тваринництва. Тому проблема аналізу і контролю ефективності використання основних засобів, яка тісно пов'язана з фінансовими результатами сільгосподарських підприємств, є надзвичайно актуальною і привертає увагу багатьох вчених і практиків [4-5].

Аналіз останніх досліджень. Дослідження питань ефективності використання основних засобів аграрних підприємств розкриті у роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема Гайдучького П. І., Бурковський І.Д., Гавриш В.І., Кириленка І. Г., Лагодієнко В.В., Ковальчука М. І., Шебанін В.С., Шеремета А. Д. та ін. Однак, проведені дослідження дають підставу стверджувати про відсутність системного підходу до вивчення ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств і питань їх раціональної структури [6-7].

Постановка завдання. Таким чином, метою статті є узагальнення і розробка методичних підходів до аналізу використання основних засобів сільськогосподарських підприємств як однієї із складових ефективності використання матеріальних факторів виробництва, виходу його із кризи та створення умов для сталого та ефективного його функціонування.

Виклад основного матеріалу. За 2009-2012 рр. у сільгосп підприємствах Казанківського району Миколаївської області відбулося значне погіршення матеріально-технічного забезпечення. Загальна площа сільгоспугідь — 119,7 тис. га, з них 104,2 тис. га ріллі. Сільськогосподарським виробництвом займаються більше 300 сільськогосподарських підприємств різних форм власності, з них 259 —

фермерські господарства, в користуванні яких знаходиться майже 20 тис. га. сільськогосподарських угідь [8].

У 2011 році в області на 1000 га ріллі припадало 18 тракторів, тоді як у 2009 році цей показник становив – 21 одиниць, на 1000 га посівної площі зернових культур (без кукурудзи) сьогодні припадає 7 зернозбиральних комбайнів, в 2009 році їх було 11. Забезпеченість господарств сільськогосподарською технікою і обладнанням складає в цілому по Україні 50-60 %, в Казанківському районі Миколаївській області цей показник є вищим.

Для своєчасного і якісного проведення ремонту і підготовки сільськогосподарської техніки до польових робіт в 2012 році наказом Головного управління від 11.06.12 № 50 створено обласну оперативну групу для координації, організації і контролю постановки сільськогосподарської техніки на довгострокове зберігання та проведення своєчасного ремонту(табл.1).

Таблиця 1

***Структура основних засобів сільськогосподарських підприємств
Казанківського району Миколаївської області****

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Будинки, споруди та передавальні пристрої	45,35	36,6	29,3
Машини та обладнання	42,7	55,8	54,3
Транспортні засоби	7	5,6	12,7
Інші види основних засобів	4,95	2	3,7

*Розроблено автором з використанням [7]

В області істотно змінилась структура основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення: зменшилась частка їх пасивної частини, збільшилась вага активної частини. Більш детальний аналіз цієї тенденції свідчить про те, що надходження машин та обладнання і транспортних засобів у сумарному виразі збільшується, хоча в абсолютних числах їх кількість зменшується через випереджаючі темпи зростання цін на ці види засобів.

Таким чином, у вартісному виразі майно сільськогосподарських підприємств у вигляді активної його частини зростає. Пасивна частина (будинки, споруди та передавальні пристрої) в основному представлені будівлями, частина яких зруйнована. Певна увага в Казанківському районі приділяється оновленню і нарощуванню потужностей машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств. Протягом 2011-2012 років сільськогосподарських товаровиробники придбали 217 одиниць нової сільськогосподарської техніки на загальну суму 101 млн. грн., з них: тракторів – 126 одиниць, зернозбиральних комбайнів - 45, сівалок - 46 [2,7]. За вказані 2009-2011 рік машинно-тракторний парк сільськогосподарських підприємств зменшився більш як удвічі (табл. 2).

Таблиця 2

***Наявність основних видів техніки в сільгоспідприємствах
Казанківського району Миколаївської області****

Вид техніки	2009 р.	2010 р.	2011р.	2011 р. у % до 2009 р.
Трактори	134	93	126	94,1
Зернозбиральні комбайни	48	34	45	93,7
Сівалки	52	20	46	88,5

* Розроблено автором з використанням [2,7]

Оновлення машинно-тракторного парку – є досить складним процесом, який поєднує економічні інтереси виробників техніки і сільськогосподарських товаровиробників. Кінцева мета цього процесу полягає у створенні такого набору машин і обладнання, який дозволить досягнути запланованих результатів виробництва з мінімальними витратами за рахунок інтенсивного використання земельних угідь. Стан сервісу машинно-тракторного парку в усіх районах області практично однаковий, тому обласні показники можна вважати характерним прикладом негативної динаміки у забезпеченні технікою машинно-тракторного парку галузі.

З 2010 року почався процес старіння основних засобів за видами: якщо до цього періоду швидше вибувала активна частина основного

капіталу, то в наступні роки темпи вибуття машин і обладнання зменшились.

Згідно маркетингових оцінок, для нарощування рівня ресурсного забезпечення і відповідності технічного потенціалу земельним ресурсам, трудового потенціалу і науково-обґрунтованих норм сільськогосподарського виробництва, темпи приросту коефіцієнтів оновлення повинні складати не менше 4-5 % у рік.

Висновки. Підвищення ефективності використання основних виробничих засобів на підприємствах є важливим резервом підвищення ефективності діяльності виробництва, що полягає у досягненні найбільших результатів за відповідного рівня розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів – є це одним з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан і конкурентоспроможність підприємств окремих галузей і видів продукції.

Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів повинні визначатися існуючим станом підприємства, зумовленим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища його функціонування.

Для вирішення завдання підвищення використання основних засобів і отримання бажаних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні напрями, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, саме:

- технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем;
- заміна застарілої техніки, модернізацію обладнання;
- ліквідація вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства;
- механізація допоміжних та обслуговуючих виробництв;
- розвиток винахідництва та раціоналізаторства.

- ліквідація незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо);
- скорочення строків ремонту обладнання;
- зниження простоїв: цілозмінних та всередині змін.
- прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів;
- впровадження наукової організації праці та виробництва;
- покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
- вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;
- розвиток матеріальної зацікавленості працівників, що сприяє підвищенню ефективності виробництва.

Отже, забезпечення аграрних товаровиробників матеріально-технічними ресурсами у даний час повинно спрямовуватися на створення умов для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва за рахунок потужної матеріально-технічної бази і дозволяти дійове відтворення ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириленко, І. Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи [Текст] / Іван Григорович Кириленко. - К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2005. – 452 с.
2. Основні показники Програми соціально-економічного розвитку Миколаївської області на 2007-2012 роки «Миколаївщина – 2012», 2011. – 100 с.
3. Електроний ресурс. - Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua>
4. Аграрна реформа в Україні [Текст] / [П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, Ю.О. Лупенко та ін.] під ред. П. І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
5. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу [Текст] / А. Д. Шеремет, Р. С.

Сайфулин. – М.: ИНФРА, 2001. – 181 с.

6. Ковальчук, М. І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК [Текст] / Михайло Іванович Ковальчук. – К.: КНЕУ, 2009. – 390 с.
7. Сільське господарство Миколаївської області [Текст] : статистичний збірник, Миколаїв. – 2011. – 233с.
8. Електроний ресурс. - Режим доступу: <http://invest.mk-oda.gov.ua/data/uploa>

УДК 338.242.025.2:338.43(477)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

*Д. А. Радько, студентка обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет*

Проаналізовано економічні та правові засади сучасного державного регулювання аграрного сектора України. Досліджено та узагальнено різні теоретичні підходи щодо державного регулювання економічних відносин. Обґрунтовано основні принципи, методи і напрями вдосконалення державного регулювання аграрної економіки.

***Ключові слова:** державне регулювання, принципи державного регулювання, напрями удосконалення державного регулювання.*

Актуальність проблеми. Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки аграрного сектора в умовах ринкової економіки зумовлена, з погляду економічної теорії, унікальними особливостями, які притаманні цій галузі, її місцем і значенням у гарантуванні продовольчої безпеки країни і житті суспільства. Як свідчить вітчизняний і зарубіжний досвід, негативні наслідки нестабільності внутрішнього і зовнішнього

середовища суттєво впливають на параметри розвитку аграрного сектора. Існуючі проблеми значно ускладнюються за умов світової фінансово-економічної і продовольчої кризи. Планування і прогнозування ефективної роботи галузі повинно здійснюватися на рівні регіону.

Теоретичне осмислення і методологічне забезпечення вдосконалення державного регулювання економіки аграрного сектора за умов глобальних змін зовнішнього середовища зумовлені перш за все потребою швидкої адаптації галузі до нових умов господарювання і формування передумов для стабільного розвитку на довгострокову перспективу. Тому пошук нових теоретичних і практичних підходів щодо вдосконалення державного регулювання аграрного виробництва з урахуванням нагромаджених наукою знань, передового зарубіжного і набутого вітчизняного досвіду є актуальним завданням. Зважаючи на це, наукове дослідження, яке у комплексі відображає економічні і правові засади державного регулювання економіки аграрного сектора, є своєчасним та актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз літературних джерел відображає, що сутність, принципи, форми і напрями вдосконалення державного регулювання економіки аграрного сектора не отримали ще комплексного економіко-правового дослідження. Останніми роками вчені розробляють теоретичні засади наукового забезпечення державного регулювання економіки аграрного сектора. Важливими щодо цього є наукові дослідження і публікації таких учених-економістів і правників, як: В. Андрейцев, О. Бородіна, П. Гайдучський, В. Жушман, О. І Котикова, О. Погрібний, П. Саблук, В. Семчик, О. Скидан, А. Статівка, В. Уркевич, В. Юрчишин, В. Янчук та ін. У роботах зазначених авторів обґрунтовано об'єктивну необхідність державного регулювання галузі, визначено цілі, завдання і функції державного регулювання з урахуванням зарубіжного досвіду і національних особливостей.

Водночас низка суттєвих аспектів теоретичного, методичного і практичного характеру державного регулювання аграрного сектора

економіки потребують подальшого дослідження за умов глобальних змін зовнішнього середовища. Це насамперед розроблення наукових засад підвищення ефективності державного регулювання аграрної економіки з урахуванням впливу об'єктивних внутрішніх і зовнішніх чинників.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і особливостей державного регулювання аграрного сектора з метою забезпечення його сталого розвитку.

Таблиця

Система цілей і завдань державного регулювання аграрного сектора*

Етапи	Стратегічні цілі	Напрями державного регулювання
Кризовий розвиток	Запуск ринкового механізму й збереження економічного потенціалу	<ul style="list-style-type: none"> - збереження економічного потенціалу - формування багатоукладності економіки - реформа управління АПК - захист внутрішнього ринку - підтримка доходів товаровиробників - лібералізація цін - лібералізація зовнішньої торгівлі
Зростання	Стабілізація й підвищення ефективності виробництва	<ul style="list-style-type: none"> - стабілізація економічної ситуації - земельна реформа - державне регулювання АПК - підвищення якості продуктів харчування - збільшення прибутку суб'єктів господарювання - відновлення цінового паритету - розширення експорту й захист від імпорту товарів
Економічне зростання	Поновлення економічного зростання	<ul style="list-style-type: none"> - стимулювання зростання аграрного виробництва - структурні та інституціональні реформи - регулювання ринку сільськогосподарських земель - досягнення продовольчої безпеки - єдина бюджетна й податкова політика

* Розроблено автором з використанням [4]

Виклад основного матеріалу. Аграрний сектор має пріоритетне значення у формуванні продовольчих ресурсів держави, забезпеченні

потреб населення продуктами харчування і сировиною для переробної промисловості, що набуває вирішальної ролі у гарантуванні продовольчої безпеки країни, розвитку внутрішнього і зовнішнього аграрного ринку, поліпшенні матеріального добробуту і життєвого рівня населення.

Для кожного етапу розвитку економічних відносин формулюється стратегічна (генеральна) ціль державної політики. Аналіз складових аграрної реформи надає можливість виділити три її етапи і відповідні цілі кризового розвитку; стабілізації; поновлення економічного зростання (таблиця).

Ефективність механізму державного регулювання забезпечується реалізацією відповідних принципів.

Відповідно до розроблених Державних програм розвитку визначено основні принципи сталого розвитку аграрного сектора, а саме [1]:

- *пріоритетність та аграрний протекціонізм*. Пріоритетність означає виділення основних соціально-економічних проблем розвитку країни, на вирішенні яких державі слід зосередити зусилля, зокрема на визначенні аграрного сектора як пріоритетної галузі економіки. Аграрний протекціонізм передбачає активне відстоювання інтересів аграрного сектора як всередині країни, так і за її межами;

- *системність і комплексність*. Системність означає, що вплив держави повинен мати системний характер, а комплексність - необхідність використання державою всього арсеналу засобів та інструментів підтримки аграрного сектора;

- *передбачуваність і прозорість*. Передбачуваність означає відповідність регуляторної діяльності цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дає змогу суб'єктам господарювання планувати свою діяльність. Прозорість, забезпечує і загальнодоступність повної інформації про законодавчі та інші регуляторні акти, порядок їх виконання, роботу органів, які забезпечують їх виконання;

- *послідовність і справедливість*. Послідовність передбачає узгодження регуляторного акта з основними положеннями державної регуляторної політики, іншими прийнятими законодавчими та нормативно-правовими актами. Справедливість означає забезпечення рівноправності всіх суб'єктів господарської діяльності аграрного сектору;

- *зрозумілість та ефективність*. Зрозумілість полягає у тому, що регуляторні акти мають бути простими за змістом, не містити положень, що допускають двозначні тлумачення, у громадян і підприємців не повинно виникати труднощів із розумінням положень регуляторних актів. Принцип ефективності полягає в аналізі вигод від регуляторного акта, в дослідженні того, чи обґрунтованими є витрачені суб'єктами господарської діяльності, громадянами та державою кошти і чи є найефективнішим регуляторний акт з усіх можливих альтернатив досягнення поставленої мети;

- *екологічна доцільність*, що означає екологічний вимір державної регуляторної політики, тобто складовою державної регуляторної політики має бути стимулювання виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

Саме у разі дотримання цих принципів можуть відкритися нові можливості розвитку аграрного сектора за застосування механізму державного регулювання галузі.

Інтеграція України у світове співтовариство зумовлює необхідність системного підходу до аналізу сучасних процесів розвитку аграрного виробництва з метою розроблення відповідних механізмів державного регулювання, які здатні забезпечити швидку адаптацію галузі до нових умов господарювання. Серед них особливе місце належить обґрунтуванню теоретичних засад державної підтримки аграрного сектора. Важливим для подальшого дослідження є твердження, що державну підтримку не можна ототожнювати з державним регулюванням, оскільки останнє може бути спрямоване не тільки на стимулювання зростання виробництва, а й на їхнє

обмеження. В аграрному секторі прикладом обмеження виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції є програми, які застосовуються у країнах ЄС і США. Таким чином, реалізуючи обмежувальну функцію, держава може водночас справляти стимулюючий вплив через систему державного регулювання.

Основними напрямками державного регулювання в аграрному секторі на сучасному етапі розвитку економіки визначено [3]:

- удосконалення ринкового економічного механізму, який включає підвищення ефективності функціонування агропродовольчого ринку, розвиток ринкової інфраструктури, ринкова модернізація внутрішньогосподарського механізму;

- проведення структурних, інституціональних реформ на селі, які сприяють структурним перетворенням, моніторинг банкрутства, оптимальний розмір фермерських господарств, розвиток всіх форм кооперації, створення агропромислових інтегрованих об'єднань вертикального й горизонтального типів;

- завершення формування ринку сільськогосподарських земель, створення земельного кадастру, державний контроль і охорона родючості ґрунтів;

- реформування бюджетної і податкової політики держави, яке спрямоване на фінансування окремих галузей і заходів сільського господарства, зменшення бази оподаткування, скорочення кількості податків, надання податкових пільг;

- технічне й технологічне відновлення галузі за допомогою прискорення інвестиційних і інноваційних процесів, метою яких є впровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій, підвищення мотивації інвесторів, ефективності інвестиційних проектів, формування наукового та інноваційного потенціалів;

- формування ефективної системи зовнішньоекономічних відносин, які спрямовані на стимулювання експортерів продукції, сприяння розвитку конкурентних переваг;

- створення системи інформаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників, що відповідає сучасним вимогам, буде доступною учасникам ринку та відповідатиме пріоритетним змінам агропромислової політики держави;

- підвищення кваліфікації фахівців, зайнятих у сільському господарстві;

- розвиток соціальної сфери села, подолання бідності, відновлення системи середньої і професійної освіти, охорона здоров'я, культурне і побутове обслуговування населення;

- охорона агроєкосистеми, яка спрямована на збереження природних ландшафтів, біологічної розмаїтості, оптимізацію виробничого використання земель.

Державна підтримка є складовою системи державного регулювання галузі, що являє собою сукупність правових, фінансово-економічних, організаційних та інших заходів держави стосовно стимулюючого впливу як на розвиток сільськогосподарського виробництва, так і сільських територій у потрібному для суспільства напрямі.

Однак, як слушно зазначає А. Діброва, трактування державної підтримки лише з позиції фінансової або бюджетної підтримки є неповним, оскільки вона може включати також інформаційне забезпечення, підготування кадрів, розвиток дорадництва, системи страхування тощо [5].

За сучасних умов, коли більшість сільськогосподарських товаровиробників засновані на приватній власності на землю та інші засоби виробництва, йдеться не про управління, а про державне регулювання сільського господарства як сукупність економіко-правових заходів щодо цілеспрямованого впливу держави на аграрні відносини.

Державне регулювання спрямоване на забезпечення найбільш раціонального використання земель сільськогосподарського призначення, рівності товаровиробників усіх форм власності та господарювання, гарантування розвитку підприємництва, виробництва необхідної та якісної продукції. Тільки держава може застосовувати такі економічні важелі, як податкові пільги, дотації, субсидії, пільгове кредитування, створити оптимальні умови для розвитку аграрного бізнесу.

Функціями державного регулювання галузі є державні закупівлі сільськогосподарської продукції, державне фінансування підготовки кадрів для аграрного сектору економіки та проведення науково-дослідницьких робіт у галузі рослинництва і тваринництва, сприяння зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Слід відзначити, що різні вчені дають своє тлумачення особливостей державного регулювання аграрних відносин. Так, А. Діброва пояснює цю особливість двома причинами: диспаритетом цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, а також системи державної підтримки галузі.[5, с. 82]

Н. Шиян, аналізуючи особливості державного регулювання економіки галузі, звертає увагу на такі чинники впливу[6]:

- чинники, які пояснюються природними умовами сільськогосподарського виробництва, наявністю такого особливого ресурсу, як земля, і сезонністю робіт у рослинництві. У більшості випадків вони уповільнюють кругообіг фондів, зумовлюють використання техніки у відносно короткий строк, тому тут і спостерігається така низька фондівіддача;

- чинники, які пояснюються специфічністю ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, а саме: мала еластичність зв'язку між попитом і пропозицією, типове перевищення останньої над попитом, що вимагає формувати ринкові ціни нижчими від цін рівноваги. У цьому

напряму діє низька монополізація сільського господарства і висока - у першій і третій сферах галузі;

- низький ступінь монополізації і концентрації сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими сферами економіки, чим пояснюється необхідність його підтримки і захисту товаровиробників від високомонополізованих галузей промисловості;

- чинники, зумовлені суспільними інтересами, незамінністю виробленої сільськогосподарської продукції в життєдіяльності людини і усього суспільства. Ось чому аграрне виробництво є основною цариною забезпечення продовольчої і сировинної незалежності і значною мірою національної безпеки;

- необхідність екологізації сільськогосподарського виробництва.

До перелічених чинників слід додати такі, як сезонність виробництва, потенційно високий ризик аграрного виробництва, пов'язаний із природно-кліматичними умовами, і слабку інвестиційну привабливість аграрного виробництва.

Основними поточними завданнями державного регулювання є зупинення негативних явищ в аграрному секторі економіки і забезпечення умов нарощування виробництва сировини і продовольчих ресурсів. У зв'язку із цим на сучасному етапі проведення аграрної реформи особливо потрібне матеріально-технічне, наукове, правове, методологічне, фінансове та інформаційне її забезпечення.

Висновки. Процес розвитку і вдосконалення ринкових відносин вимагає розроблення нових підходів до державного регулювання аграрного сектора, спрямованих на формування продовольчої безпеки країни, пріоритетність розвитку сільського господарства, докорінну перебудову економічних, соціальних і правових відносин в аграрній сфері. На сучасному етапі основними напрямками підвищення ефективності державного регулювання галузі є:

- вдосконалення відносин власності (володіння, користування і розпорядження) на землю та інші засоби виробництва;
- вдосконалення структури аграрного виробництва і розвиток нових організаційно-правових форм господарювання на селі;
- реформування ціноутворення з метою досягнення паритету цін на сільськогосподарську продукцію і промислові засоби виробництва;
- розв'язання соціальних проблем на селі шляхом забезпечення соціальної спрямованості аграрних перетворень в економіці;
- інтеграція аграрного законодавства України до європейських стандартів і міжнародні угоди і договори в аграрному секторі.

Враховуючи все вищезазначене слід відмітити, що вдосконалення державного регулювання, особливо у сфері ціноутворення на сільськогосподарську продукцію і матеріальні ресурси для виробництва, надасть можливість стимулювати розвиток аграрного сектора на сталій основі, що забезпечить продовольчу основу країни і її економічну безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державне регулювання економіки України: методологія, напрями, тенденції, проблеми; за ред. М. М.Якубовського. – К.: НДЕІ Міністерства економіки України, 2005. – 410 с.
2. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери : монографія / О. М. Могильний. – Ужгород : ІВА. – 2008. – 400 с.
3. Стратегически важные задачи развития АПК в области земельных отношений и институциональных преобразований / Е.Л.Положенцева., И.С. Пакулина // Материалы IV Международной научно-практической конференции «Научный потенциал мира – 2007».
4. Прискорений розвиток стратегічного управління як передумова успішного функціонування підприємств АПК/ К.Л. Положенцева // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Научный потенциал мира – 2007».
5. Діброва А. Д. Державне регулювання сільського господарства: теорія, методологія, практика / А. Д. Діброва. – К. : ВРД «Формат». – 2008. – 448 с.
6. Шиян Н. І. Державне регулювання економіки / Н. І. Шиян. – Х. : Формат Плюс, 2008. – 384 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТИЧНОСТІ БІЗНЕС– СЕРЕДОВИЩА

О.М. Мужеляк, студент

*Науковий керівник: д.е.н., професор Вишневська О.М.
Миколаївський національний аграрний університет*

Анотація. Розглянуто особливості та необхідність етичного ведення бізнесу на підприємствах. Визначені головні проблеми дотримання етики ведення бізнесу та шляхи їх вирішення.

Ключові слова: етика бізнесу, корпоративна культура, справедливість, відповідальність, чесність, легітимність.

Актуальність проблеми. За інтенсивного розвитку інституцій і глобалізації цих процесів, виникає потреба у формуванні основних засад етики ведення бізнесу. Без застосування етичних принципів у бізнесі неможливо забезпечувати сталий процес нарощування виробничих потужностей і фінансових резервів. Саме тому важливим є обґрунтування напрямів щодо формування етичного бізнес–середовища, ведення бізнесу з урахуванням моральних засад, етичних принципів.

Метою роботи є оцінка історичних аспектів і виявлення основних факторів, які впливають на формування етичної культури підприємства та доведення необхідності етичного ведення бізнесу з метою підвищення рівня ділової активності, іміджу товаровиробників.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Над цією проблемою працювали багато зарубіжних науковців, таких як, Т.М. Герет, Р.Т. Де Джордж, П. Друкер, Г. Кесем, Р.Дж. Клоноскі, А. Сміт, М. Фрідмен. Серед вітчизняних науковців: Ю. Благов, І.П. Гуров, М.

Рудакевич. Варто зазначити, що саме поняття етичного ведення бізнесу є результатом наукових праць, а не практичних напрацювань.

Зокрема Г. Кессемсформував 5 аксіом ведення бізнесу, найперша з яких стосується питання етики бізнесу. Отже, «чистий бізнес переживе менш чистий, і чесність отримає більший дохід, ніж шахрайство». Тому жодна компанія не змогла б за допомогою шахрайства та неетичної поведінки протриматися довгий час. Однієї спритності для ведення бізнесу недостатньо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Чи може бізнес бути етичним? Чим є право на існування поняття «етика бізнесу»? Питання, яке за сучасних економічних умов сформовано чітко, також містить значну кількість особливостей.

Етичний бізнес – це чесність, порядність, повага до партнерів, дотримання угод, здатність ефективно функціонувати на ринку згідно з діючим законодавством, встановленими правилами і традиціями.

У другій половині ХХ ст. у світі зростало занепокоєння неконтрольованим зростанням економіки і небезпекою, яка стала результатом цього зростання. Постала необхідність в розробці і впровадженні принципів бізнес-етики.

Початок етики бізнесу як окремої сфери знання датується серединою 70-х років. Саме з цього часу стали організовуватися конференції, семінари, присвячені етиці бізнесу. Вчені, представники бізнесу активно працюють над визначенням етичних принципів на міжнародному, регіональному, професійному, корпоративному рівнях.

Найбільш важливим кроком у цьому напрямі можна вважати прийняту в 1994 р. у швейцарському місті Ко Декларацію Ко – «Принципи бізнесу». Основними принципами бізнесу у цьому документі визнано наступні:

– відповідальність бізнесу: від блага акціонерів до блага його основних партнерів;

- економічний і соціальний вплив бізнесу: до прогресу, справедливості та світового співтовариства;
- етика бізнесу: від букви закону до духу довіри;
- повага правових норм;
- підтримка багатосторонніх торговельних стосунків;
- турбота про навколишнє середовище;
- уникання протиізаконних дій.

Свідченням того, що світ, незважаючи на проблеми, в цілому рухається до вироблення загальної, глобальної етики, свідчать документи першого всесвітнього конгресу з етики, бізнесу та економіки (Токіо, 1996) та інших міжнародних форумів.

Українське суспільство також рухається у напрямі визначення та утвердження принципів етики бізнесу, які, з одного боку, увібрали у себе кращі традиції ділової культури українців, а з іншого – кращі норми світового бізнес – середовища.

На шляху розуміння, а тим більше дотримання українськими бізнесменами етичних принципів існують різноманітні внутрішні і зовнішні бар'єри.

До внутрішніх можна віднести: скептичне ставлення до етики в бізнесі, песимізм, фаталізм, перекидання відповідальності на інших, невпевненість у своїй моральній послідовності, моральна нестриманість, страх стати неконкурентоспроможним, завищена самооцінка.

До зовнішніх можна віднести: закони, суспільна думка, підкуп чиновників, недобросовісність ділових партнерів, застосування силових методів у стосунках із партнерами, необов'язковість у ділових комунікаціях[1].

Українські вчені, політики, бізнесмени намагаються знайти відповідь на питання, що потрібно зробити аби етичні норми бізнесу стали реальністю? Результати соціологічних досліджень свідчать, що для

встановлення етичних принципів ведення бізнесу необхідно забезпечити: чітке і стабільне правове регулювання економіки, ліквідацію організованої злочинності, професійність підприємців, рівні умови для всіх у веденні бізнесу, формування у суспільстві позитивного іміджу підприємця, формування корпоративної етики підприємців, навчання етичним основам бізнесу.

Ступінь дотримання партнерами етичних стандартів відіграє вагомую роль у бізнесі. Без чесності і порядності системи відносин між фірмами, фінансовими установами і окремими фізичними особами ефективна і тривала підприємницька діяльність неможлива. Без дотримання ділового протоколу і етичних норм бізнес, який у багатьох випадках ґрунтується на основі неформальних угод, неформальних контактів, довіри партнерів один до одного, виявляється неефективним. Тому у своїй діяльності підприємця має обов'язковим керуватися етичними нормами поведінки.

Підприємець має справу не лише з ресурсами, технологіями, продуктами, документами, різними процесами, він постійно співдіє з людьми – керує підлеглими і виконує доручення, радиться з експертами чи дає оцінку, веде переговори тощо[4].

Серед важливих категорій підприємницької діяльності дослідник Н. Крилов виділяє системи для прийняття дієвих рішень і корпоративну культуру. Надаючи важливого значення останньому поняттю, дослідник обґрунтовує, що корпоративна культура є фундаментальним уявленням і переконанням, які поширюються на всіх членів організації, діють неусвідомлено, визначають бачення організацією самої себе, своєї ролі й місця на ринку.

Етика проникає у бізнес-діяльність, стає невід'ємною складовою економічних, соціальних і ідеологічних параметрів підприємства і забезпечує їхнє належне функціонування. Проблему взаємозв'язку етики і бізнесу варто розпочати з аналізу сталого стереотипного уявлення про принципову несумісність таких двох царин.

Етика бізнесу являє собою систему моральних принципів, яка зобов'язує відрізнити правильну поведінку від невірної. Розуміння ділової етики багато в чому залежить від системи загальних і особистих цінностей менеджерів компаній. Важливою складовою підготовки вітчизняних менеджерів, є виховання складових і принципів етичного ведення бізнесу.

Проблематика практичної реалізації питання полягає у:

–відсутності традицій, стандартів етики ведення бізнесу;

–бізнес-школи не мають сформованих традицій;

–стандарти ведення бізнесу не є пріоритетним у формуванні взаємовідносин.

За таких умов потрібно застосовувати систему заходів для покращення ситуації. Цього вимагає все більш жорстке конкурентне середовище, вплив якого все більше відчувається вітчизняними діловими відносинами.

Враховуючи все вищезазначене, напрями підвищення етичності бізнесу пов'язані з використанням економічних механізмів. Етичність бізнес –середовища відіграє важливу роль у формуванні партнерських відносин, у тому числі на зовнішньому ринку, що позитивно впливає на фінансові результати діяльності всіх учасників.

Висновки. Бізнес-діяльність є сферою людських стосунків. Для успішного ведення бізнесу потрібно дотримуватись таких моральних принципів, які передбачають повагу до людської гідності, відповідальність за свої вчинки та слова, слідування своєму обов'язку, справедливість та легітимність, сприяння суспільному благу, благородство та надійність, відкритість і порядність.

Отже, етика ведення бізнесу за сучасних умов господарювання відіграє важливу і принципову роль. Подальший розвиток і вдосконалення економічної системи неможливе без залучення прогресивних економічних

ідей і принципів етичного ведення бізнесу, що буде здійснювати позитивний вплив на імідж товаровиробника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування / Зусін В. Я. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 224 с.
2. Корпоративна культура: [навч. посіб. / за ред. Хавт Г.Л.] - К.: Центр навч. л-ри, 2003. - 402 с.
3. Левцун О. Культура підприємництва / Левцун О. - К.: Вид. дім "КМ Академія", 2003. - 316 с.
4. Ліщинська О. Моральні аспекти підприємницької діяльності/О. Лещинська// Вісник львівського університету. Філософські науки.- 2008. - №11.- С. 115-123.
5. Петрунин Ю.Ю. Этика бизнеса / Ю.Ю. Петрунин. - [3-е изд., перераб. и доп.]. - М.: Дело, 2004. - 400 с.

УДК 338.43:330.322

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРА

І.В. Парфьонова, магістр

Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора Вишневська О.М.

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено результати аналізу розвитку інвестиційної діяльності і залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор. Виявлено існуючі причинно-наслідкові залежності і наведено напрями активізації інвестиційної активності.

Ключові слова: *інвестиційна привабливість, аграрний сектор, економічна діяльність, сільське господарство, іноземні інвестори.*

Постановка проблеми: Важливу роль у забезпеченні ринкової трансформації аграрного сектора, його економічного зростання відіграють іноземні інвестиції. Для них генетично притаманне ринкове, інноваційне та підприємницьке спрямування. Іноземний капітал ефективно впливає на

реструктуризацію аграрного сектора економіки, на його ринкове перетворення і підвищення рівня конкурентоспроможності товаровиробників. Усе це сприяє економічному зростанню галузі, утвердженню її на внутрішньому і зовнішніх ринках. У зв'язку з цим залучення іноземних інвестицій було і залишається одним із найактуальніших завдань забезпечення ринкової трансформації і розвитку аграрного сектора.

Проблема активізації інвестиційної діяльності розглядається вченими, як вітчизняними, так і зарубіжними, а саме . Водночас ряд питань, пов'язаних з нею, все ще залишається не вивченими.

Метою статті є узагальнення інвестиційних процесів в аграрному секторі України, вивчення причин низького рівня привабливості галузі, обґрунтування імовірних напрямів створення сприятливих передумов щодо залучення інвестицій і ефективної діяльності інвесторів.

Виклад основного матеріалу: На сьогодні для України аграрний сектор є ключовою галузю, яка має потужний інвестиційний потенціал. Оптимальний рівень залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України потенційно значно вищий. Він має дорівнювати питомій вазі галузі у структурі ВВП, тобто 13-14 %. Це показник, якого досягли країни Європейського Союзу. Максимальний рівень залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор, на який можна орієнтуватися в найближчій перспективі – 50-70 дол. США на одного сільського жителя на рік. Це рівень Естонії, Фінляндії, Казахстану. Аграрний сектор України не поступається інвестиційній привабливості аграрного сектора інших країн. Тому на такий рівень слід передусім орієнтувати інвестиційний клімат та імідж аграрного сектора України, організаційну роботу з іноземними інвесторами та державну інвестиційну політику.

Серед причин незадовільної реалізації потенційного інвестиційного потенціалу аграрного сектора, як свідчать дослідження, є низький імідж галузі на всіх рівнях її функціонування. Досвід розвинених країн

переконує, що для широкомасштабного залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки необхідно проводити ефективну інвестиційну політику держави, спрямовану на формування та поліпшення інвестиційного іміджу галузі на всіх рівнях – центральних і регіональних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також забезпечувати оптимальні умови у розвитку аграрного бізнесу.

Досліджуючи інвестиційні процеси, ми виділили найбільш типові фактори, які впливають на рівень ризику від інвестиційної діяльності. До них слід віднести політичні ризики, заборону експорту, непередбачуваність, неповернення ПДВ, нульові ставки рентабельності, непередбачене введення квотування продукції та ліцензування тих чи інших видів діяльності.

Серйозною проблемою є також низький рівень захисту інвестора. Розв'язання зазначених питань дало б змогу поліпшити інвестиційний клімат та збільшити надходження іноземного капіталу.

Розглянемо розміри і структуру обсягів інвестицій у галузі народного господарства України (таблиця).

Як свідчать наведені в таблиці дані, обсяг інвестицій в Україну у 2010 році порівняно з 2009 роком дещо збільшився. Проте інвестиції в сільське господарство майже не змінились і у структурі інвестицій становлять лише 2,2 % від загального обсягу вкладень в Україну.

**Прямі інвестиції в Україну за видами економічної діяльності в
2009-2010 роках***

Види економічної діяльності	Обсяг інвестицій на 01.01.2009 р.		Обсяг інвестицій на 01.01.2010 р.	
	млн. дол. США	у % до загального підсумку	млн. дол. США	у % до загального підсумку
Усього	35616,4	100,0	40026,8	100,0
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	813,3	2,3	871,4	2,2
Рибальство, рибництво	5,3	0	5,2	0
Промисловість	8052,6	22,6	9021,9	22,5
Будівництво	1936,6	5,4	2212,9	5,5
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	3687	10,4	4224,6	10,6
Діяльність готелів та ресторанів	413	1,2	428,5	1,1
Діяльність транспорту та зв'язку	1411,1	4	1506,3	3,8
Фінансова діяльність	7154,7	20,1	8968,4	22,4
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиринг та надання послуг підприємцям	3613,8	10,1	4065	10,2
Державне управління	0,5	0	0,5	0
Освіта	13,4	0	13,8	0
Охорона здоров'я	123,5	0,3	120,8	0,3
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	454,3	1,3	526,4	1,3
Нерозподілені за видами економічної діяльності обсяги інвестицій	7937,3	22,3	8061,1	20,1

*Представлено автором з використанням статистичної інформації

На наш погляд, для активізації залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки необхідно:

- розробити пакет нових законів, які надаватимуть пільги іноземним інвесторам, які вкладатимуть свої кошти в аграрний сектор економіки;
- норми українського законодавства узгодити з нормами європейських країн тощо.

З метою залучення іноземних інвестицій доцільно, щоб вітчизняні товаровиробники брали участь у міжнародних виставках-ярмарках. Здійснюючи виставкову діяльність, суб'єкти малого і середнього підприємництва матимуть змогу піднімати свій рівень та залучати до співпраці підприємців різних регіонів і країн.

Важливим є той факт, що в Миколаївській області вже впроваджено певні заходи щодо залучення іноземних інвестицій: відкрито інвестиційний веб-сайт «Інвестиційні можливості Миколаївщини»; створено інформаційний CD-диск про регіон; проведено семінари з питань залучення іноземних інвестицій. Крім цього, на сьогодні залишаються відкритими питання, пов'язані з інформаційним забезпеченням, реалізацією системних інвестиційних пакетів, підвищенням ефективності державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні, надання іноземним інвесторам відповідних гарантій, розробкою стратегії залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарське виробництво.

У свою чергу, науково-дослідна сфера має орієнтуватися на ринок новітніх розробок, вивчати попит на наукову продукцію, створювати такі технології, які б в умовах сучасної економіки відповідали критеріям ефективності, були мало витратними, ресурсощадними і екологічно безпечними. [2]

Обов'язковими елементами інвестиційної діяльності в ринкових умовах є:

- вибір конкурентоспроможних проектів на конкурсній основі;
- орієнтація на швидку віддачу вкладених коштів;
- економічне обґрунтування інвестицій з урахуванням ринку збуту продукції та її якості;
- урахування виробничих можливостей конкурентів.

А основними напрямками здійснення інвестицій в аграрній сфері за сучасних умов мають бути: реалізація інноваційних проектів,

впровадження нової техніки і прогресивних технологій, оновлення сортового складу посівів сільськогосподарських культур, удосконалення племінних якостей тварин та підвищення кваліфікації кадрів.

За умов нестачі в підприємств фінансових ресурсів, необхідних для здійснення відповідних капіталовкладень, вагоме значення має також інвестиційний лізинг, який є одним з різновидів довгострокового кредиту, що надається в натуральній формі погашається в розстрочку. В сучасних умовах зазначена форма кредиту досить приваблива для залучення позикових ресурсів, оскільки гостру нестачу інвестицій можна перекрити здаванням в лізинг об'єктів виробництва, які не використовуються.

Висновки. Таким чином, слід відмітити, що стан інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України знаходиться на низькому рівні. Інвестиційний клімат є несприятливим для інвесторів. Сам інвестиційний процес розглядається як довгострокове вкладення коштів в цілях створення нових і модернізації діючих сільськогосподарських підприємств, а інвестор прагне отримати швидкий дохід з мінімальним ризиком. В свою чергу бар'єри і ризики для інвестицій, як і раніше, залишаються високими. Потрібно підвищити рівень захисту інвестора, покращити політичний та економічний стан в державі, що сприятиме поліпшенню інвестиційної діяльності.

Для покращення інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора необхідно:

- створити відповідну інфраструктуру його фінансової підтримки;
- вдосконалювати державну підтримку аграрного сектора з урахуванням вимог СОТ;
- створити належну систему захисту прав інвесторів;
- активізувати участь українських підприємств в міжнародних виставках, презентаціях пріоритетних інвестиційних проектів.

Впровадження обґрунтованих нами напрямів розвитку діяльності сприятиме активізації інвестиційних процесів і, як наслідок, підвищення ефективності діяльності господарських формувань галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савченко О.В. Консультації щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України / О.В. Савченко, А.П. Гайдуцький, М.Д. Нестеренко // Науково-практичне видання. – К.: 2009.
2. Шпикуляк О.Г. Організаційні форми і методи інноваційної діяльності у розвитку аграрної сфери економіки / О.Г. Шпикуляк, В.М. Русан, Л.І. Курило, П.В. Павлик, І.Ю. Розгон // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 119-124.
3. Інвестиційні можливості Миколаївщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: сайт <http://invest.mk-oda.gov.ua/>

УДК 330.341:332.3

ЕФЕКТИВНЕ ЗЕМЛЕВИКОРИСТАННЯ – ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Н. В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлено і узагальнено економічні, екологічні і соціальні питання ефективності використання земельних ресурсів. Розглянуто напрями підвищення ефективності використання земельних ресурсів.

***Ключові слова:** ефективність землевикористання, землекористування, управління землекористуванням, інструменти управління землекористуванням.*

Актуальність проблеми. Екологічно необґрунтовані підходи до використання земельних ресурсів в сільськогосподарських цілях з метою одержання високих економічних показників призвели до зниження екологічної стійкості агроландшафтів, деградації сільськогосподарських земель, втрати родючості ґрунту, як одного із компонентів природного середовища і незамінного ресурсу у сільському господарстві. Захист сільськогосподарських земель від процесів, спричинених антропогенною діяльністю є надзвичайно актуальним питанням сьогодення і вимагає дещо нових поглядів на вирішення цієї проблеми у контексті збалансованого розвитку землекористування і розвитку галузі.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Проблемам ефективного управління землекористуванням в аграрному секторі економіки присвячено праці відомих вітчизняних вчених. Зокрема, сучасний стан та ефективність використання земельних ресурсів досліджує В. В. Горлачук, М. В. Дрозд, П. Г. Казьмір, О. І. Котикова, Н. М. Притула та Н. Є. Стойко.

Метою роботи є опрацювання теоретичних і практичних аспектів щодо ефективності землекористування і вивчення особливостей дієвого управління землекористування у поєднанні економічних, соціальних і екологічних критеріїв розвитку галузі.

Викладення основного матеріалу дослідження. В економічному сенсі під землекористуванням слід розуміти суспільні відносини, пов'язані з використанням землі. В юридичному контексті - це види, форми і порядок використання землі. Проте, суть землекористування не можна розглядати окремо з точки зору економічної і юридичної складової. Це має бути їх поєднання. Тому, землекористування набуває більш розширеного і об'ємнішого визначення: це земельна ділянка, яка передана у власність або надана у користування суб'єкту господарювання для певних цілей і має фіксоване місцезрештування, точні границі та визначену площу[5].

Необхідною умовою раціонального використання і охорони земель є ефективне управління землекористуванням - цілеспрямований, планомірний вплив суб'єкта управління на земельну ділянку з метою підтримання її стійкого стану або переведення в новий бажаний стан.

Крім того, у сільському господарстві земля водночас є і предметом праці. У процесі обробітку її піддають різним формам впливу. Головне завдання землевпорядкування полягає у тому, щоб цей вплив не руйнував структуру ґрунту, зберігав його властивості, створював умови для оякістю землях неоднаковий, то це призводить і до неоднакової віддачі вкладених у землю коштів. Через це виникає необхідність у розробці та застосуванні ефективних заходів, спрямованих на державну підтримку тих сільськогосподарських підприємств, які отримали негативний вплив природно-кліматичних факторів [4].

До сновних причин незадовільного екологічного стану земельних ресурсів в Україні відносять відсутність науково-обґрунтованої методології їх використання, у результаті чого стратегія максимального залучення земель до активного обробітку стала пріоритетним напрямом «розвитку» аграрного сектора. У зв'язку з цим, виникає необхідність формування концепції організаційно-економічних інструментів управління землекористуванням, які забезпечать умову раціонального використання і охорони земель.

Організаційними інструментами управління землекористуванням є система засобів впливу на землекористування для досягнення організованого, планомірного середовища функціонування суб'єктів господарювання на землі. До блоку організаційних інструментів, відносяться три групи інструментів: ринкової інфраструктури, нормативно- правового забезпечення та контролю за використанням землі[1].

До першої групи інструментів відносяться державні кадастрово-реєстраційні центри, земельні (іпотечні) банки, земельні аукціони, товарні

біржі, брокерські, посередницькі фірми, землевпорядні організації, державна система кадрового забезпечення.

До другої групи - законодавчі акти і нормативні документи, стандарти та норми раціонального землекористування, принципи управління землекористуванням, методи управління землекористуванням, право земельного сервітуту, земельні суди, інструменти забезпечення гарантії та встановлення обмежень прав на землю.

До третьої групи інструментів відносяться моніторинг земель, експертиза землевпорядної та вишукувальної документації, екологічний маркетинг землекористування, екологічний аудит.

Економічними інструментами управління землекористуванням є система засобів впливу на землекористування, які мають за мету досягнення умов раціонального використання і охорони землі. До блоку економічних інструментів відносяться групи фіскальних, фінансово-кредитних та інструментів економічного регулювання. У свою чергу, до групи фіскальних інструментів належать плата за землю, орендна плата за використання землі, податкові пільги. До групи фінансово-кредитних інструментів належать довгострокове пільгове кредитування, іпотека, інвестиції. Групу інструментів економічного регулювання представляє економічне стимулювання, державне субсидування продукції агропромислового комплексу, відшкодування збитків та втрат[2].

У системі управління землекористуванням важлива роль належить принципам, які являють собою об'єктивні правила управлінської поведінки, які випливають з потреб суб'єкта управління і надходять до нього у вигляді наукового знання, за допомогою якого досягається поставлена мета. У цьому зв'язку основними принципами управління землекористуванням є наступні: економічного регулювання раціонального землекористування; цільового використання земель; пріоритету сільського господарства на землю; рівноправності всіх форм власності і господарювання на землі; гарантії права власності на землю; регіонального

підходу; недоторканності права власності на землю; пріоритету екології над економікою; врахування людського фактора; ринкових відносин; державного протекціонізму і регулювання господарської діяльності; агломерації (злиття) капіталів; поглибленого вивчення земельних ресурсів; комплексності і планованості; системності; врахування історичного досвіду господарювання; етичності; інформаційного забезпечення та ін[1].

Головне призначення методів управління землекористуванням - це забезпечення гармонії індивідуальних та суспільних інтересів, що виникають у результаті господарського використання землі. При цьому виділяють три групи методів управління землекористуванням: адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

Адміністративні методи, які засновані на владній природі державного управління, застосовує адміністрація організації чи установи. Кожний орган управління наділений певними повноваженнями, в результаті чого може впливати на підлеглі йому структури, визначати завдання, застосовувати ті чи інші заходи впливу.

За економічних методів управління виробництвом гнучкіше і швидше відбувається заміна критеріїв розвитку відповідно до суспільних потреб. Суб'єкти управління, отримавши більше прав, мають можливість зосередитись на стратегічних питаннях прогнозування та планування розвитку економіки країни в цілому.

Соціально-психологічні методи управління, завданням яких є вміле управління настроєм підлеглих, задоволення потреб їхнього духовного життя відрізняються індивідуальною спрямованістю. Вони відіграють важливу роль у системі управління земельними ресурсами, оскільки базуються на знанні, грамотному і вмілому використанні психологічних якостей конкретного працівника, демонструючи відмінні результати без значного фінансування.

Стратегічним напрямом виходу із кризи природокористування в аграрній сфері визнано перехід до принципів збалансованого розвитку на

основі комплексного екосистемного підходу до формування агроландшафтів і агроекосистем, збереження й регулювання біорізноманіття, активного застосування в сільськогосподарському виробництві новітніх технологій, у тому числі таких як технологія No-till.

В Україні технологія No-till має широку перспективу. No-till технологія — це найбільш наукомістка інтенсивна технологія рільництва, яка відповідає напряму біологізації і екологізації землеробства. В ній мають знайти своє оптимальне застосування як нові біологічні препарати (біорегулятори, мікробіологічні препарати, які ми вже маємо власні в Україні), так і інформаційні технології (система точного землеробства). До цього в усіх технологіях вирощування сільськогосподарських культур основну увагу звертали на задоволення потреб культури і значно менше на ґрунт — основу врожаю. Як наслідок, ми маємо цілу низку екологічних, агротехнічних, економічних, соціальних проблем як на рівні окремого господарства, так і на планетарному. У технологію No-till закладено іншу філософію: ми насамперед маємо дбати про родючість ґрунту, а він уже має забезпечувати високий урожай культур. Поліпшуючи родючість ґрунту, можна поступово зменшувати використання як добрив, так і пестицидів. І при цьому збирати більші врожаї, використовуючи технологію No-till, можна не лише поновити втрачений рівень їхньої природної родючості, а й підвищити його[5].

Також слід відмітити, що застосування ГМО в сільському господарстві має значну кількість протиріч. Існує думка, що вирощування більш продуктивних і невибагливих трансгенних рослин дозволить збільшити врожайність без територіального розширення полів, зберігаючи тим самим ліси від вирубки під сільськогосподарське і промислове використання. Однак, за впровадження трансгенних сортів існує небезпека так званої монокультуризації - численні різноманітні сорти сільськогосподарських рослин будуть витиснені з ринку одним або двома покращеними трансгенними. У даному випадку необхідно об'єктивно і з

різних точок зору оцінювати переваги і недоліки сортів, перш ніж замінювати одні на інші. Але це проблема загальної селекції, а зовсім не технології виробництва ГМО.

Хотілося б ще звернути увагу на деякі аспекти екологічно безпечних у широкому розумінні технологій виробництва органічної їжі, за яких повністю відмовляються від застосування ГМО, отрутохімікатів, хімічних добрив, а на полях використовується ручна праця. Органічна продукція виробляється старими, малоефективними методами, що підвищує її вартість у кілька разів у порівнянні з продукцією, яка виробляється із застосуванням сучасних технологій. Такий спосіб вирощування сільськогосподарських рослин доцільний при необхідності отримання порівняно невеликого врожаю на власній грядці або в невеликому приватному фермерському господарстві - однак, якщо потрібно виростити велику кількість рису або кукурудзи, необхідну для того, щоб сформувати міцну продовольчу безпеку потужностей органічного сільського господарства буде обмеженим. Розширення органічного виробництва вимагає збільшення площ розораних під поля земель і знищення лісів, що ніяк не може позитивно позначитися на екологічній ситуації. Відмова від застосування добрив і отрутохімікатів змушує органічних фермерів вдаватися до таких традиційних методів, як угноювання ґрунтів, обробка ґрунтів неорганічними солями міді і обприскування полів продуктами перегонки нафти. Потрібно мати на увазі, що угноювання ґрунтів може викликати перенесення інфекції та органічне забруднення вод. Неорганічні солі міді токсичні, так само як і продукти перегонки нафти.

Необхідною умовою екологічно безпечного розвитку сільського господарства є науково обґрунтована організація території на всіх рівнях, а особливо – впорядкування використання земель у сільськогосподарських підприємствах [3].

Земля, як головний засіб виробництва в сільському господарстві, має ряд особливостей, які потрібно враховувати для виробництва необхідної

людству продукції. Так, земля як продукт, створений природою, не має вартості, не переносить її, як звичайні засоби праці, на продукцію, для створення якої вона була використана. У процесі виробництва вона за правильного її використання підвищує свою родючість, а тому є вічним засобом виробництва. Однак земельні ресурси обмежені в просторі і штучно не відновлюються. Як матеріальну основу розвитку сільськогосподарського виробництва земельні ресурси не можна замінити жодними іншими засобами праці.

Особливо гострою і актуальною є проблема екологізації землевпорядкування як багатогранної системи наукової та практичної діяльності, спрямованої на організацію і подальше забезпечення раціонального використання й охорони земельних ресурсів на всіх рівнях. Вирішення цієї проблеми вимагає значного розширення теоретичної бази землекористування, адже в попередні роки активно розвивались економічна, юридична та технічна його сторони, а економічним аспектом приділялося значно менше уваги.

У цій ситуації з метою забезпечення належного рівня екологічної безпеки використання земельних ресурсів за будь-яких видів господарської діяльності в землевпорядній практиці доцільно якнайповніше використовувати принципи, підходи та апробовані методи прикладної географії та екології на системній основі[3].

Висновок. Отже, причини виникнення проблемних аспектів землекористування в Україні обумовлені дією як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників. Трансформація соціально-економічної системи, яка відбувається протягом останніх десяти років, порушила економічні і земельні відносини, при цьому створення нової інфраструктури землекористування не враховує зміни, які відбуваються. Одним з головних чинників загострення ситуації є невідповідність характеру господарської діяльності екологічним принципам розвитку навколишнього середовища.

Для досягнення ефективного землекористування важливим є додержання таких принципів: раціоналізація землеволодіння та землекористування; охорона земель; своєчасна ліквідація та попередження негативного впливу деградованих земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище; забезпечення соціально-економічних інтересів землекористування та їх гармонізації з екологічною складовою, збереження землі як природного ресурсу, основи життєдіяльності українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Другак В.М. Теоретичні та методологічні основи економіки землекористування / В.М. Другак – [2-ге вид. (доповнене та змінене)] – Тернопіль : Підручники та посібники, 2010. – 303 с.
2. Казьмір П. Г. Землевпорядне забезпечення ландшафтно адаптивного використання сільськогосподарських угідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/files/10kpuoal.pdf 2010_1
3. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі / [Казьмір П. Г., Стойко Н. Є., Дроздяк М. В.]; за заг. ред. проф. П. Г. Казьміра. – Львів: СПОЛОМ, 2009. – 254с.
4. Притула Н. М. Сучасний стан та ефективність використання земельних ресурсів України / Н. М. Притула // Держава та регіони. – 2010. - №5. – С. 227-231.
5. Русан В.М. Економіка раціонального сільськогосподарського землекористування [Монографія] / В.М. Русан. – К. : Інститут аграрної економіки, 2009. – 198 с.

УДК 322.64

СКЛАДОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

*Добровольський Д., магістр
Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті проаналізовано складові земельного кадастру України. Розкрито основні завдання ведення земельного кадастру та мету. Обґрунтовано напрями щодо удосконалення.

Ключові слова: земля, кадастр, землекористувач, природні ресурси.

Постановка проблеми. Зміст земельного кадастру і порядок його ведення повинні відповідати рівню соціально-економічного розвитку суспільства. Особливу актуальність питання вдосконалення ведення земельного кадастру, як інструменту забезпечення раціонального використання земель та регулювання земельних відносин, набувають за трансформації земельних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впродовж останніх років вітчизняні науковці розробляють чимало науково – теоретичних рекомендацій щодо трансформування змін у земельних відносинах, а також з приводу сучасного стану земельного кадастру в Україні. Багато праць присвячено даному питанню у наукових роботах Горлачук В.В., Ільків Н.А., Котікова О.І., Кубах Л.М., Лізунова А.П. та Лященко А.А. Однак вивчення даного питання потребує подальшого дослідження, у тому числі у напрямку оцінки впливу, регіональних особливостей і складових земельних відносин.

Постановка завдання. Якість землі неоднакова як за регіонами країни, так і за окремими сільськими територіями, тому виникає необхідність диференціації їх оцінки. Він призначений для забезпечення необхідною інформацією органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зацікавлених підприємств, установ і організацій, а також громадян з метою регулювання земельних відносин. Відсутність ефективної системи упорядкування земельних ресурсів підвищує ризик конфліктів між землекористувачами та власниками землі. Тому важливим завданням є економічне та правове забезпечення земельного кадастру як

єдиної цілісної системи. Чільне місце в цьому процесі посідає питання запровадження в Україні такого важливого інфраструктурного елементу забезпечення функціонування ринкової економіки та ринку землі як ефективного ведення Державного земельного кадастру.

Метою даної статті є обґрунтування сутності та складових земельного кадастру, виявлення регіональних особливостей землекористування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 193 Земельного кодексу України, державний земельний кадастр - є єдиною державною системою земельно-кадастрових робіт, яка встановлює процедуру визнання факту виникнення або припинення права власності і права користування земельними ділянками, містить сукупність відомостей і документів про місцезрешташування та правовий режим цих ділянок, їх оцінку, класифікацію земель, кількісну і якісну характеристику, розподіл серед власників землі та землекористувачів.

Основними завданнями ведення державного земельного кадастру є:

- забезпечення повноти відомостей про всі земельні ділянки;
- застосування єдиної системи просторових координат та системи ідентифікації земельних ділянок;
- запровадження єдиної системи земельно-кадастрової інформації та її достовірності.

Основний земельний кадастр дає детальну інформацію про стан земельного фонду. Наявність детальної характеристики стану земельного фонду дозволяє виявити заходи щодо найбільш дієвого і раціонального використання земель. Тому окремо у системі земельного кадастру обліковуються малопродуктивні угіддя, придатні для залучення у більш інтенсивне використання.

Кадастрова карта (план) являє собою карту (план), на якій в графічній і текстовій формах відтворені відомості, які містяться у Державному земельному кадастрі. Залежно від складу відтворених даних і цілей їх використання розрізняють кадастрові карти (плани) земельних ділянок,

чергові кадастрові карти (плани) і похідні кадастрові карти (плани). Кадастрова карта (план) земельної ділянки в графічній і текстовій формах відтворює відомості про земельну ділянку. [2].

Щоб земельно-кадастрові дані відповідали дійсності, вказані зміни повинні своєчасно відображатися в земельному кадастрі. Це означає, що земельний кадастр повинен дати характеристику єдиного державного земельного фонду за категоріями, власниками землі, землекористувачами, складом угідь і їх якісним станом на час проведення основного (початкового) кадастру і забезпечити своєчасне внесення в земельно-кадастрові документи змін, які відбуваються у використанні земель.

Це зумовлює необхідність ведення поточного, або наступного спостереження за будь – якими змінами у використанні земельних ресурсів. Тому це призводить до проблемності у веденні точного обліку земель і необхідності періодичного повторення кадастру, тобто підтримання даних у оперативному стані.

Недотримання вимог ведення поточного земельного кадастру значно знижує точність земельно – кадастрових даних.

У 2011 року був прийнятий Закон України «Про Державний земельний кадастр», який встановлює правові, економічні та організаційні основи діяльності у сфері Державного земельного кадастру.

Закон України «Про державний земельний кадастр», спрямований на: формування даних про земельні ділянки; гарантування прав власникам і землекористувачам; регулювання земельних відносин та управління земельними ресурсами; організацію та контроль раціонального використання та охорони земель; здійснення землеустрою; облік цінності земель у складі природних ресурсів [1].

Проаналізувавши основні положення Закону була складена зведена таблиця існуючих проблемних аспектів у сфері ведення Державного кадастру в Україні (таблиця).

Таблиця

Порівняння проблемних аспектів у сфері Державного земельного кадастру та шляхів їх подолання у Законі України «Про державний земельний кадастр»

№	Існуючі проблеми	Пропозиції відповідно до Закону України «Про державний земельний кадастр»
1	Держ. реєстрація земельної ділянки проводиться під час кожної операції із земельною ділянкою, і включає процедуру видачі державних актів або реєстрації договорів оренди	Процедура, зведена тільки до присвоєння кадастрового номеру земельній ділянці при його формуванні
2	Земельна ділянка не ідентифікована	Кадастровий номер земельної ділянки має зазначатися у рішенні
3	Однозначно не визначено перелік документації із землеустрою та оцінки земель	Визначено весь перелік документації із землеустрою та оцінки земель
4	У процесі внесення даних про земельну ділянку, бере участь невиправдано велика кількість людей	Аналіз поданої документації та внесення всіх даних про земельну ділянку здійснюється виключно районними (міськими) територіальними органами центрального органу виконавчої влади по земельних ресурсах
5	Документом, який підтверджує право власності на земельну ділянку, є державний акт на право власності на землю	Скасування з 2013 року державних актів, які підтверджують право власності на земельну ділянку. Відповідно до нової редакції Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», існування двох документів, які підтверджують це право (державного акта та витяга про реєстрацію речових прав) не має сенсу.
6	Не передбачається відображення даних ДЗК у мережі Інтернет з режимом відкритого доступу	Передбачається відображення даних ДЗК у мережі Інтернет з режимом відкритого доступу (за винятком даних, вільне розповсюдження яких заборонено законом)
7	Питання встановлення терміну внесення даних про земельні ділянки в ДЗК на законодавчому рівні не врегульовано	Встановлюється загальний строк внесення даних про земельні ділянки в ДЗК
8	Не визначено статус і порядок перевірки обмінного файлу	Пропонується визначити статус і порядок перевірки обмінного файлу

*представлено автором з використанням джерела [4]

Більшість питань, які містять проблемні аспекти представлений ЗУ дозволяє вирішувати.

Світовий досвід свідчить, що для того, щоб земельний кадастр у будь-якій країні був ефективним, він повинен бути єдиною всеохоплюючою системою, тобто поєднувати у собі як функції обліку земельних ділянок, їх технічної інвентаризації, картографування, економічної та грошової оцінки тощо, так і реєстрації прав власності на земельні ділянки і будівлі та споруди на них та їх обмеження і обтяження.

Висновок. Впровадження Державного земельного кадастру гратиме переважаючу роль у формуванні ринку землі і гарантуванні і захисті прав власності. Кадастр має бути зручним для користувачів – органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб, процедури внесення і отримання інформації має бути чітким, без дублювання, оперативним для прийняття різного рівня управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковалишин О.Ф. Особливості формування земельно-кадастрових даних у контексті закону України «Про державний земельний кадастр» / О.Ф.Ковалишин, З.Ю. Черевко // Вісник Львівського НАУ. – 2011. - №7. – С 5
2. Кубах С.В. Чи потрібен земельний кадастр? / С.В. Кубах // Землевпорядний вісник. – 2011. - №14. – С. 50-55
3. Лізунова А.П. Вдосконалення інформаційного та методичного забезпечення кадастрово-реєстраційних систем: дис ... канд. техн. наук: 05.24.04 / А.П. Лізунова // Київський національний ун-т будівництва і архітектури. — К., 2006. — 151арк .
4. Свердлова О.О. Удосконалення інформаційного та методичного забезпечення системи державного земельного кадастру України / О.О. Свердлова // Вісник ДонТУ. – 2011. - № 3. – с. 14

УДК 330.138.11:657.6

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

А.В. Скорозінська, студентка

*Науковий керівник: д.е.н., в.о. професора О.М. Вишневська
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті розкрито суть і значення контролю в системі управління витратами, проблеми організації системи внутрішнього контролю витрат; обґрунтовано підходи до вдосконалення внутрішнього контролю.

***Ключові слова:** витрати, контроль, система внутрішнього контролю, управління, організація контролю.*

Постановка проблеми. Контроль витрат є невід'ємною, постійно діючою функцією системи управління. На наш погляд, саме здійснення контролю попереджає, виявляє, усуває недоліки і порушення, які виникають у процесі господарської діяльності підприємства, зокрема, відхилень від норм чинних нормативно-правових актів, облікової політики, установчих документів, планів підприємства, помилок і зловживань.

Система внутрішнього контролю дозволяє керівництву шляхом здійснення нагляду, перевірок і спостережень за його фінансово-господарською діяльністю переконатись, що контроль проходить відповідно до розробленої стратегії розвитку, прийнятої керівництвом, вимог чинного законодавства. Для акціонерів і потенційних інвесторів

внутрішній контроль виступає гарантією збереження і ефективного використання інвестованих коштів, а для кредиторів – гарантією повернення коштів.

Існуюча система внутрішнього контролю на підприємстві, в повній мірі не відповідає сучасним вимогам у зв'язку з недосконалістю нормативного, організаційно-методичного забезпечення внутрішнього контролю витрат, відсутністю внутрішніх стандартів, недосконалістю збору і обробки інформації. Тому важливим є пошук і дослідження нових підходів до формування системи внутрішнього контролю в управлінні витратами підприємства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ внутрішнього контролю зробили вчені: Р. Адамс, Ф.Ф. Бутинець, Б. І. Валуєв, К. Друрі, Л.В. Нападовська, В.В. Сопко, В. К. Савчук, В.Ф. Палій, М.С. Пушкарь, Т.П. Карпова, М.Г. Чумаченко, Ч. Хорнгрен та інші.

Метою дослідження статті є обґрунтування теоретичних основ і особливостей систем внутрішнього контролю витрат на підприємстві; визначення основних напрямів вдосконалення організації контрольного процесу; визначення місця і ролі контролю в управлінській інформаційній системі, з метою формування дієвої інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Контроль існує на будь-якому підприємстві, але організовується по різному за структурою та методами. Організація внутрішньогосподарського контролю повинна відповідати чинному законодавству. На підставі затвердженого плану працівники, зайняті управлінням, здійснюють систематичний поточний контроль за діяльністю підрозділів підприємства. За результатами контрольних перевірок керівництво підприємства приймає рішення про усунення причин, які негативно впливають на діяльність підприємства [2].

Під час здійснення контролю на підприємстві потрібно визначити його мету, безпосередні завдання і функції, враховувати фактори, які впливають на організацію контролю, принципи.

Основна мета внутрішнього контролю витрат полягає у наданні інформації про відхилення від норм і нормативів, виявленні причинно-наслідкових залежностей, визначенні невикористаних резервів на підприємстві. Можна виділити основні завдання внутрішнього контролю витрат виробництва:

- зниженні використання основних і допоміжних матеріалів на продукцію;
- зменшенні матеріаломісткості і енергомісткості продукції, яка виробляється;
- зниженні рівня загальновиробничих витрат;
- недопущенні браку і погіршення якості продукції.

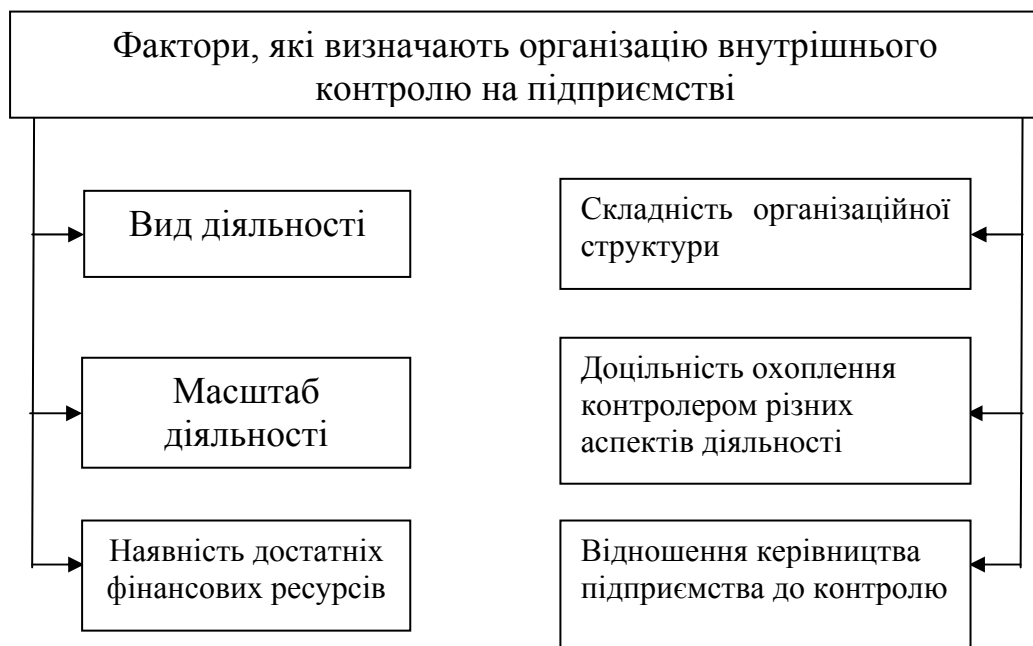

Рис. Фактори, які визначають організацію внутрішньогосподарського контролю на підприємствах*

*Представлено автором з використанням [4]

Організація внутрішньогосподарського контролю на підприємстві залежить, перш за все, від організаційно-правової форми підприємства,

видів і масштабів діяльності, здійснюваних ним, складності його організаційної структури, наявності достатніх фінансових ресурсів, доцільності охоплення контролем різних аспектів діяльності і відношення керівництва підприємства до контролю (рисунок).

Мета і завдання служби внутрішнього контролю залежать від розміру, структури підприємства, технічного рівня управління, організаційної структури управління, розподілу посадових обов'язків, складу аналітичної служби і потреб керівництва.

З метою уникнення повторних перевірок, мінімізації витрат часу та високої якості роботи, доцільно створювати децентралізовані відділи контролю у різних сферах діяльності підприємства, які підпорядковуються керівнику відповідного спеціального підрозділу (виробничий контролер, контролер служби збуту).

До функціональних обов'язків контролерів належать: збір аналітичної інформації, обробка її у розрізі центрів відповідальності, обробка і узагальнення результатів контролю, контроль дотримання нормативів витрат і аналіз відхилень від норми, складання управлінської звітності, модифікації контрольної інформації для розробки рекомендацій щодо обґрунтування управлінських рішень.

Для раціональної організації контролю витрат доцільно створити широкомасштабну і ефективно-діючу систему спеціальних контролюючих підрозділів. Складність створення пов'язана з наступними аспектами: існуванням багатьох ділянок фінансово-господарського циклу, які потребують контролю; високими професійними вимогами до контролерів, які повинні мати кваліфікацію, не нижчу, ніж кваліфікація працівників, діяльність яких перевіряється; високими моральними вимогами до контролерів, оскільки від якості їх роботи залежить доцільність прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства, а отже і напрями його розвитку.

Нині можливості контролю витрат, використовуються недостатньо, адже вони не в повній мірі відповідають вимогам наукового управління з причин методологічного, методичного і організаційного порядку. Недостатність або відсутність необхідної нормативно-правової бази внутрішнього контролю щодо професійної підготовки, аналітичних здібностей, належної кваліфікації співробітників контрольної служби зумовлює певні труднощі в підприємствах, що прийняли рішення створити відокремлену службу внутрішнього контролю, зокрема щодо її організаційної форми, а також кваліфікаційних якостей зайнятих робітників [1].

Слід виходити з того, що у найзагальнішому вигляді об'єктами внутрішнього контролю на підприємствах є ресурси (активи і джерела їх формування, власний капітал та зобов'язання), процеси (діяльність підприємства: операційна, інвестиційна, фінансова) і результати діяльності (доходи і витрати, від співвідношення яких залежить конкретний фінансовий результат: прибуток, як перевищення доходів над витратами; беззбитковість діяльності, як результат рівності доходів і витрат; збиток, як перевищення витрат над доходами). Контроль витрат можна вважати тільки у тому випадку ефективним, коли його результати дозволяють попередити виникнення форс-мажорних ситуацій у діяльності підприємства, а також з попередженням виявити відхилення до того часу, як вони могли спровокувати виникнення чи підвищення фінансових ризиків [3].

Ще однією умовою, яка забезпечує цілісність системи контролю, є дотримання принципу технологічного поділу контролю на етапи: попередній, поточний (оперативний) та заключний.

Попередній контроль є оцінкою господарської операції перед її здійсненням з точки зору її доцільності, законності на відповідність дотримання нормативних документів. Такий контроль є найбільш дієвим для попередження нераціонального використання ресурсів, дотримання

нормативів витрачання сировини в процесі переробки. Аналіз беззбитковості виробництва продукції має стати основними прийомами попереднього контролю. Функціями попереднього контролю є складання кошторисів накладних витрат підрозділів із закріпленням відповідальності за їх виконання керівництвом цих підрозділів, розробка прогресивних норм матеріалів і трудових витрат, визначення оптимального розміру партії.

Поточний (оперативний) контроль є оперативним виявленням і своєчасним усуненням порушень і відхилень, які виникають у процесі виконання господарських операцій і виробничих завдань. Для оперативного контролю витрат важливим є безперервне, суцільне і систематичне документування всіх господарських операцій та фактів. Поточний (оперативний) контроль витрат має бути організований таким чином, щоб він охоплював усі сторони системи інформаційного забезпечення – вміщувати не тільки норми та нормативи, а й організацію технологічних процесів, нормування, планування і облік зміни нормативних значень, аналіз їхньої ефективності, а також забезпечувати реальну, своєчасну оцінку стану і перспектив розвитку підприємства при найменших витратах.

Заключний контроль є виявленням неякісних за критеріями законності та доцільності документів, а також визначення ступеня їх впливу на достовірність інформації, узагальненої в звітності.

Найвищої ефективності контролю за процесами виробництва можна досягти у випадку його органічної єдності з системами обліку і управління. Своєчасно проведений контроль дозволяє виявити основні причини відхилення від нормативних показників, передбачити можливість ефективної діяльності і стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Висновки: Отже, головною функцією у системі управління витратами є орієнтація на виконання виробничої програми підприємства за

запланованими кількісними і якісними критеріями. Для вдосконалення контролю нами обумовлено, що:

- система внутрішнього контролю на підприємстві повинна бути побудована на принципах відповідальності, збалансованості, контрольних дій, безперервності, взаємодії і координації, комплексності, делегування повноважень, пріоритетності, дієвості, інтеграції, підконтрольності, цільової спрямованості, превентивності контрольних дій та інші;

- внутрішній контроль має забезпечити правильність формування собівартості продукції (робіт, послуг). Важливо регулярно перевіряти та проводити факторний аналіз відхилень фактичної і планової собівартості для оптимального внутрішнього контролю;

- ефективним методом контролю є перевірка правильності і документальної обґрунтованості;

Вдосконалення внутрішнього контролю дозволить забезпечити оперативність і дієвість управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф.Ф.: Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності „Контроль і ревізія” вищ. навч. закладів./ За ред. Проф.Бутинця Ф.Ф. — 3-тє вид., доп. І перероб.-Житомир: ПП „Рута”, 2002.
2. Власюк Г.В. Функціонально-структурна організація ефективного управління витратами підприємств промисловості / Г.В. Власюк // Держава та регіони. — 2006.— №5, с.61—64.
3. Марченко Д.М., Удосконалення організації внутрішнього фінансового контролю підприємства / Д.М. Марченко, Г.М. Яровенко // Актуальні проблеми економіки. — 2005. - № 12. — С. 163-171.
4. Виговська Н.Г. Моделювання структур внутрішньогосподарського контролю на акціонерних товариствах (стаття 1) / Н.Г. Виговська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. — Житомир: ЖДТУ, 2005. — № 2 (32). — С. 79—89.

**ПОРІВНЯННЯ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ
БАНКРУТСТВА НА ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «РАДСАД»**

О. О. Шаповал, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.

Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведено та порівняно основні методи діагностики банкрутства на прикладі публічного акціонерного товариства «Радсад», яке відноситься до проблемних підприємств Миколаївської області. Наведені переваги і недоліки використання кожного методу в умовах кризи, що має місце в Україні.

***Ключові слова:** ймовірність, банкрутство, методи, діагностика, фінансовий стан.*

Постановка проблеми. В умовах фінансово-економічної кризи, що має місце на цей час в Україні, питання діагностування банкрутства набуває особливої актуальності. Це пов'язано з кількома факторами: по-перше, зацікавленістю акціонерів та інвесторів щодо своєчасного повернення інвестицій, по-друге, можливістю прогнозування органами державного контролю поповнення бюджету з боку суб'єктів господарської діяльності й, по-третє, можливістю своєчасного виявлення загрози банкрутства чи неплатоспроможності підприємства керівництвом.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Порівнянню методів діагностування банкрутства присвячені роботи Т.В. Гавриленко, О.О. Терещенко, А.Д. Шеремет та інші.

Однак, в економічній літературі не існує однозначності у використанні моделей прогнозування банкрутства, які максимально адаптовані до специфіки національних умов ведення бізнесу.

Постановка завдання. Метою статті є попередження банкрутства ПАТ «Радсад» з використанням методів діагностики банкрутства та проведення аналізу переваг та недоліків на предмет адекватності умовам господарювання.

Виклад основного матеріалу. Серед найпоширеніших моделей оцінки фінансового стану підприємства та схильності його до банкрутства є: п'ятифакторна модель Альтмана (1983 р.), R-модель прогнозу ризику банкрутства, універсальна дискримінантна функція Терещенка, метод «ККК».

Американським економістом Е. Альтманом розроблена двофакторна та дві п'ятифакторні моделі прогнозування банкрутства. Лише модель 1983 року рекомендується для використання в Україні. В даній моделі факторами виступають окремі показники фінансового стану підприємства.

Побудована Альтманом дискримінантна функція має такий вигляд:

$$Z = 3,107K1 + 0,995K2 + 0,42K3 + 0,847K4 + 0,717K5, (1)$$

де K1 - рентабельність активів розрахована з використанням чистого прибутку, %;

K2 - коефіцієнт оборотності активів;

K3 - коефіцієнт покриття поточних зобов'язань власним капіталом;

K4-рентабельність активів за реінвестованим прибутком, %;

K5 - частка власних оборотних коштів в активах, % [4].

Визначимо ймовірність банкрутства ПАТ «Радсад» за п'ятифакторною моделлю Альтмана за допомогою показників таблиці 1.

Таблиця 1

**Прогнозна ймовірність банкрутства ПАТ «Радсад»
за п'ятифакторною моделлю Альтмана**

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до	
				2008 р.	2009 р.
K1	-5,5	2,5	2,7	8,2	0,2
K2	0,411	0,287	0,262	-0,15	-0,03
K3	10,12	9,887	3,319	-6,8	-6,57
K4	32,4	33,8	29,2	-3,2	-4,6

K5	24,5	34,3	5,5	-19	-28,8
Z -показник	6,03	6,2	2,11	-3,92	-4,09

*Джерело: ф. №1, ф. № 2 ПАТ «Радсад»

Результати проведених розрахунків за п'ятифакторною моделлю Альтмана свідчать, що ймовірність банкрутства ПАТ «Радсад» у 2008-2009 рр. була дуже низькою, так як $Z > 3$, але у 2010 році спостерігається тенденція до зменшення Z – показника, а, отже, до збільшення ймовірності банкрутства, що пов'язане зі:

- збільшенням поточних зобов'язань у підприємства;
- зменшенням фінансового результату від звичайної діяльності.

Слід зазначити, що широке застосування моделі Альтмана в зарубіжній практиці обумовлено наступними її позитивними якостями:

- модель включає невелику кількість показників, що забезпечує низьку трудомісткість її використання при достатньо високій точності результатів;
- передбачає інтегральну оцінку і дає можливість порівняння стану різних об'єктів;
- інформація для розрахунку всіх показників доступна і міститься в основних формах звітності;
- існує можливість не тільки прогнозування банкрутства, але і оцінка зони ризику [4].

Але при використанні моделі Альтмана виникають труднощі, які пов'язані з тим, що Альтман не врахував галузеві особливості господарювання і різноманітність конкурентного середовища, в якому діють підприємства. Це робить проблемним адекватне використання Z - моделі для прогнозування банкрутства підприємств в Україні [1].

R-модель прогнозу ризику банкрутства була запропонована вченими Іркутської державної економічної академії. Дана модель прогнозування ймовірності банкрутства підприємства є 4-факторною. Вона має наступний вигляд:

$$R = 0,38 K_1 + K_2 + 0,054 K_3 + 0,63 K_4, (2)$$

де K_1 – відношення обігового капіталу до активів;
 K_2 – відношення чистого прибутку до власного капіталу;
 K_3 – відношення виручки від реалізації до активів;
 K_4 – відношення чистого прибутку до інтегральних витрат підприємства.

Вірогідність банкрутства підприємства у відповідності до значення моделі визначається наступним чином (табл. 2).

Таблиця 2

**Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства
за російською R-моделлю ІДЕА у ПАТ «Радсад»**

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до	
				2008 р.	2009 р.
K_1	0,37	0,34	0,43	0,06	0,09
K_2	-	0,01	-0,03	-	-
K_3	0,41	0,29	0,27	-0,14	-0,02
K_4	-	0,02	-0,06	-	-
R	3,08	2,91	0,11	-2,97	-2,8

*Джерело: ф. №1, ф. № 2 ПАТ «Радсад»

У результаті проведених розрахунків за російською R-моделлю ІДЕА, можна сказати, що у 2010 році підприємство ПАТ «Радсад» рівень ймовірності банкрутства становило 60-80 %.

Більшість моделей розроблена для відмінних від існуючих в Україні економічних умов. Відмінності в темпах інфляції і фазах циклу, особливо в фондо-, енерго-, трудомісткості виробництв, інший податковий клімат вимагають відповідного коректування моделей. Тому, при діагностуванні банкрутства вітчизняних господарств доречне використання тих методів прогнозування ймовірності банкрутства, які враховують економічний стан України.

Так, вагомий внесок у розвиток методики прогнозування ймовірності банкрутства напрямку фінансового аналізу зроблений Терещенко О.О., яким було обґрунтовано новий методологічний підхід до діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, в основу якого покладено мультиваріантний дискримінантний аналіз.

Суттєвою перевагою зазначеного переходу є врахування галузевих особливостей об'єктів дослідження при побудові дискримінантних моделей діагностики банкрутства

$$\text{Формула моделі: } Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, (3)$$

де X_1 = cash-flow / зобов'язання;

X_2 — валюта балансу / зобов'язання;

X_3 — прибуток / валюта балансу;

X_4 — прибуток / виручка від реалізації;

X_5 — виробничі запаси / виручка від реалізації;

X_6 — оборотність основного капіталу.

Точність прогнозування банкрутства згідно з цією моделлю становить 95% [3].

У таблиці 3 представлені результати розрахунку ймовірності банкрутства ПАТ «Радсад» на основі універсальної дискримінантної функції Терещенка за 2008-2010 роки.

Таблиця 3

Прогнозування ймовірності банкрутства ПАТ «Радсад» на основі універсальної дискримінантної функції Терещенка

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Відхилення 2010 р. до	
				2008 р.	2009 р.
X_1	1,16	0,56	0,01	-1,15	-0,55
X_2	4,08	4,22	3,04	-1,04	-1,18
X_3	-	0,01	-0,02	-	-
X_4	-	0,02	-0,23	-	-
X_5	0,19	0,29	0,23	0,04	-0,06
X_6	0,41	0,29	0,54	0,13	0,25
Z	2,17	1,45	-0,97	-	-

*Джерело: ф. №1, ф. № 2 ПАТ «Радсад»

У результаті розрахунків за універсальною дискримінантною функцією Терещенка, можна сказати, що у 2010 році підприємству ПАТ «Радсад» загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів, причиною чого є:

- отриманий збиток у 2010 році – 914 тис.грн;

- скорочення грошових надходжень від реалізації продукції сільського господарства та ін.

Метод «ККК» розробили викладачі кафедри «Економічного аналізу і аудиту» Миколаївського державного аграрного університету. Цей метод містить п'ять показників фінансового стану: коефіцієнти автономії, абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, покриття, рентабельності активів. Якщо значення коефіцієнтів в межах нормативу, а рівень рентабельності має позитивне значення фінансовий стан оцінюється в двадцять балів[2].

Таблиця 4

**Прогнозування ймовірності банкрутства ПАТ «Радсад»
за методом «ККК»**

Коефіцієнти	На початок 2010 року	На кінець 2010 року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,093	0,013
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,289	0,291
Коефіцієнт покриття	6,62	2,579
Коефіцієнт автономії	0,604	0,535
Коефіцієнт рентабельності активів	0,016	0,019
Разом, бали	40	40

*Джерело: ф. №1, ф. № 2 ПАТ «Радсад»

Аналізуючи отримані дані, можна зазначити, що у 2010 році фінансовий стан ПАТ «Радсад» незадовільний. Так, йому загрожує банкрутство, оскільки досліджувані коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності менші, ніж нормативні значення, а отже, дане господарство отримало 40 балів.

Висновки. Наведені методики діагностування банкрутства не відрізняються за отриманими результатами, однак вони свідчать про наявність кризової ситуації у фінансовому стані ПАТ «Радсад».

Так, за отриманими результатами всіх досліджуваних методів діагностики ймовірності банкрутства, ПАТ «Радсад» загрожує банкрутство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гавриленко Т.В. Методика визначення ймовірності визначення банкрутства підприємства / Т. Гавриленко // Фінанси України. – №3. – 2008. – С.56–61.
2. Клочан В.П. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / В.П. Клочан, В.Ф. Клочан, Н.І. Костаневич, А.Г. Костирко // Економіка АПК. – 2008. – №7. – С.54–56.
3. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. / О. Терещенко, П. Коновалюк. – К.: Вид-во КНЕУ, 2003. – 578 с.
4. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу / А.Д. Шеремет, Р.С.Сайфулін. – М.: Инфра-М, 2005. – 343 с.

УДК 633.1:338

ВПЛИВ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА

А. А. Бундук, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н. І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто вплив деяких факторів на рівень рентабельності зернових.

Ключові слова: ефективність, зерновиробництво, урожайність, рівень рентабельності.

Актуальність проблеми. У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави, і насамперед сільського господарства, дуже важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва зерна. Це пояснюється винятковим значенням його та різнобічним використанням.

Зерно та продукти його переробки є основою харчування людей: воно є незамінним кормом при виробництві продукції тваринництва, а також основною сировиною для переробної промисловості.

Зерно є важливим експортним продуктом і має забезпечувати значні надходження валютних коштів державі. Адже в процесі зберігання зерно майже не втрачає своєї якості а, отже, придатне для створення державних резервів продуктів харчування та кормів.

Зернові культури займають понад 50% у структурі всіх площ посівів багатогалузевих аграрних підприємств.

Загальна потреба країни в зерні визначається кількістю зерна, що йде на харчування, переробку, корми, насіння, експорт та створення державних резервів. У цьому обсязі найбільшу питому вагу має зерно, що споживається тваринництвом та використовується населенням як продукт харчування.

Розвиток та підвищення економічної ефективності зернового господарства є необхідна умова не тільки забезпечення населення продуктами харчування, а й підвищення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства. Але в останні роки ефективність зерновиробництва знижується, знижується урожайність і рівень рентабельності. Все це обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями підвищення ефективності зернової продукції займається велика група науковців, в т.ч.: В.І. Бойко, М.Г. Лобас, Б.Й. Пасхавер, П.Т. Саблук, В.Ф. Собко, О.В. Шобаніна, В.В. Юрчишин та інші. Але ці питання на рівні регіонів потребують подальшого дослідження у зв'язку зі зміною економічних умов.

Постановка завдання. Метою статті є визначення за допомогою кореляції впливу деяких факторів на рівень рентабельності зернових.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкових відносин, що характеризуються своєю динамічністю, господарюючі суб'єкти незалежно від форми власності самі планують свою діяльність і перспективи розвитку

виходячи з розроблених ними господарських і соціальних завдань, попиту та пропозиції товарів і послуг [1].

Незамінним показником при поточному плануванні виробництва, а також при визначенні фінансового стану підприємства є показник рентабельності.

Рентабельність – це найважливіша економічна категорія, яка властива всім підприємствам, що працюють на основі господарського розрахунку. Вона означає прибутковість підприємства і визначається шляхом зіставлення одержуваних результатів з витратами або невикористовуваними ресурсами [2].

Найважливішим фактором і шляхом підвищення економічної ефективності в т.ч. рентабельності виробництва продукції рослинництва є збільшення врожайності всіх сільськогосподарських і насамперед зернових культур. Але рентабельність зернових культур може також змінюватися і під впливом багатьох інших факторів.

Показник рентабельності виробництва має особливо важливе значення в сучасних, ринкових умовах, коли керівництву підприємства потрібно постійно приймати ряд неординарних рішень для забезпечення прибутковості, а, отже, фінансової стійкості підприємства.

Фактори, що роблять вплив на рентабельність сільськогосподарського виробництва, численні і різноманітні. Одні з них залежать від діяльності конкретних колективів, інші зв'язані з технологією й організацією виробництва, ефективністю використання виробничих ресурсів, упровадженням досягнень науково-технічного прогресу.

Як показали практичні розрахунки, показники рентабельності мають більш-менш значні коливання по роках. В ПП «Агроеліта» у 2011 році рівень рентабельності складає 50,4%, що говорить про високу прибутковість підприємства.

Визначення рівня рентабельності можна розглянути на прикладі ПП «Агроеліта» Березнегуватського району Миколаївської області.

Розглянемо залежність рівня рентабельності зернових під впливом таких факторів, як питома вага посівів зернових та рівень товарності зернових.

Позначимо:

Y – рівень рентабельності зернових, %.

X1 – питома вага посівів зернових, %.

X2 – рівень товарності зернових, %.

Визначимо параметри рівняння множинної кореляції, розрахунки для визначення яких занесемо в таблицю 1.

Таблиця 1

Розрахунок величин для визначення параметрів рівняння множинної кореляції в ПП «Агроеліта»*

Роки	X1	X2	Y	X1*Y	X2*Y	X1*X2	x1 ²	x2 ²
2007	49,5	61,2	-1,2	-59,4	-73,4	3029,4	2450,3	3745,4
2008	56,0	72,0	3,1	173,6	223,2	4032,0	3136,0	5184,0
2009	35,5	126,8	-12,0	-426,0	-1521,6	4501,4	1260,3	16078,2
2010	38,3	75,7	2,1	80,4	159,0	2899,3	1466,9	5730,5
2011	48,1	64,2	-8,3	-399,2	-532,9	3088,0	2313,6	4121,6
Разом	227,4	399,9	-16,3	-630,6	-1745,7	17550,1	10627,0	34859,8

*Джерело: статистична інформація ПП «Агроеліта»

Рівняння множинної кореляції має вигляд:

$$\bar{Y} x_1 x_2 = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2$$

(1)

Для визначення параметрів рівняння скористаємося системою рівнянь:

$$\begin{cases} \sum y = n a_0 + a_1 \sum x_1 + a_2 \sum x_2 \\ \sum x_1 y = a_0 \sum x_1 + a_1 \sum x_1^2 + a_2 \sum x_1 x_2 \\ \sum x_2 y = a_0 \sum x_2 + a_1 \sum x_1 x_2 + a_2 \sum x_2^2 \end{cases}$$

(2)

Підставимо значення з таблиці в систему рівнянь:

$$\begin{cases} -16,30 = 5a_0 + 227,4a_1 + 399,9a_2 \\ -630,6 = 227,4a_0 + 10627a_1 + 17550,1a_2 \\ -1745,7 = 399,9a_0 + 17550,1a_1 + 34859,8a_2 \end{cases}$$

$$\begin{cases} -3,3 = 1a_0 + 45,5a_1 + 60a_2 \\ -2,8 = 1a_0 + 46,7a_1 + 77,2a_2 \\ -4,4 = 1a_0 + 43,9a_1 + 87,2a_2 \end{cases}$$

$$\begin{cases} 0,5 = a_0 + 1,3a_1 - 2,8a_2 \\ 1,6 = a_0 + 2,8a_1 - 10a_2 \\ 0,4 = a_0 + 1a_1 - 2,2a_2 \\ 0,6 = a_0 + 1a_1 - 3,5a_2 \\ 0,2 = a_0 + a_1 - 1,3a_2 \end{cases}$$

Розв'язавши систему рівнянь одержимо:

$$a_0=3,419 \quad a_1=0,089 \quad a_2=-0,134$$

Рівняння має такий вигляд: $Y_x = 3,419 + 0,089x_1 - 0,134x_2$

Це означає, що при середньому рівні товарності збільшення питомої ваги посівів зернових на 1 в.п. приводить до збільшення рівня рентабельності зернових у сільському господарстві на 8,9 %. Збільшення рівня товарності зернових на 1 в.п. при середній питомій вазі посівів зернових приводить до зменшення рівня рентабельності на 13,4 %.

Для визначення множинного коефіцієнта кореляції виконаємо наступні розрахунки парних коефіцієнтів кореляції.

$$r_{x_1y} = \frac{\sum \Delta_{x_1} \Delta_y}{\sqrt{\sum \Delta_{x_1}^2 \sum \Delta_y^2}} \quad (3)$$

$$r_{x_2y} = \frac{\sum \Delta_{x_2} \Delta_y}{\sqrt{\sum \Delta_{x_2}^2 \sum \Delta_y^2}} \quad (4)$$

$$r_{x_1x_2} = \frac{\sum \Delta_{x_1} \Delta_{x_2}}{\sqrt{\sum \Delta_{x_1}^2 \sum \Delta_{x_2}^2}} \quad (5)$$

$$R = \sqrt{\frac{r_{x_1y}^2 + r_{x_2y}^2 - 2r_{x_1y}r_{x_2y}r_{x_1x_2}}{1 - r_{x_1x_2}^2}} \quad (6)$$

Необхідні розрахунки проведемо в таблиці 2.

**Показники для розрахунку коефіцієнтів кореляції в
ПП «Агроеліта»***

Роки	Ланцюгові абсолютні прирости			Квадрати приростів			Добуток приростів		
	Δy	Δx_1	Δx_2	$\Delta^2 y$	$\Delta^2 x_1$	$\Delta^2 x_2$	$\Delta x_1 \Delta y$	$\Delta x_2 \Delta y$	$\Delta x_1 \Delta x_2$
2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2008	4,3	6,5	10,8	18,5	42,3	116,6	28,0	46,4	70,2
2009	-15,1	-20,5	54,8	228,0	420,3	3003,0	309,6	-827,5	-1123,4
2010	14,1	2,8	-51,1	198,8	7,8	2611,2	39,5	-720,5	-143,1
2011	-10,4	-479,7	-691,8	108,2	230073,7	478628,7	4988,5	7195,0	331843,2
Разом	-7,1	-490,9	-677,3	553,5	230544,1	484359,6	5365,4	5693,5	330646,9

*Джерело: статистична інформація ПП «Агроеліта»

Показники, що характеризують тісноту зв'язку в множинній кореляції – парні, часткові коефіцієнти кореляції, множинний коефіцієнт кореляції і детермінації.

Парні коефіцієнти кореляції використовують для вимірювання кількості зв'язку між двома досліджуваними ознаками без врахування їх взаємодії з іншими ознаками, включеними в кореляційну модель.

Так як ряд динамічний, існує взаємозалежність рівнів тому застосовують цей метод.

Розрахунки показали, що:

- між питомою вагою посівних площ зернових і рівнем рентабельності у сільському господарстві :

$r_{x_1 y} = 0,47$, тобто між цими факторами зв'язок помірний, прямий;

- між рівнем товарності і рівнем рентабельності зернових у сільському господарстві :

$r_{x_2 y} = 0,35$, тобто між цими факторами зв'язок помірний, прямий;

- між факторними ознаками:

$r_{x_1 x_2} = 0,99$, що свідчить про те, що між цими факторами зв'язок

помірний, прямий

Коефіцієнт множинної кореляції показує яка частина варіації досліджуваного результативного показника зумовлена впливом факторів

включених до моделі і дорівнює: $R = 0,71$

Коефіцієнт детермінації дорівнює: $R^2 = 0,504$ або 50,4 %.

Отже, рівень рентабельності на 50 % залежить від питомої ваги посівних площ зернових і рівня товарності, та на 49,6 % - від дії не врахованих факторів.

Висновки: Кореляційний аналіз показав, що на рівень рентабельності зерновиробництва впливає питома вага посівів зернових та їх рівень товарності. Тобто для підвищення ефективності зерновиробництва необхідно підвищувати питому вагу посівів зернових культур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зельднер А. Г. Резерви підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва/ А. Г. Зельднер. – М.: Колос, 2000. – 56 с.
2. Смородін М. Б. Основи аналізу рентабельності сільськогосподарських підприємств/ М. Б. Смородін. – М.: Статистика, 2001. – 78 с.

УДК 338:246.471

АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТЗДВ “ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА” НОВООДЕСЬКОГО РАЙОНУ

Журба Т.В., магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич. Н.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведенні результати прогнозування ймовірності банкрутства підприємства на основі аналізу існуючих моделей

Ключові слова: банкрутство, прогнозування, модел ймовірності банкрутства

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день для України однією з найважливіших є проблема неплатоспроможності та банкрутства підприємств. В умовах світової фінансової кризи під значною загрозою банкрутства опинилися як великі, так і малі підприємства, зі збитками працює майже кожне друге вітчизняне підприємство. Банкрутство окремого суб'єкта господарювання має ряд негативних наслідків, кожне банкрутство підриває національну економіку, значно гальмує її розвиток. Тому дуже важливе сприяння по запобіганню банкрутству як з боку держави, так і з боку самого суб'єкта господарювання .

Аналіз останніх досліджень. У працях науковців досліджене широке коло питань, пов'язаних з оцінкою та аналізом фінансового стану прогнозуванням банкрутства підприємства. Питання аналізу фінансового стану та діагностики банкрутства висвітлені в працях таких науковців як І.О.Бланк, М.Д.Білик, М.І.Білуха, М.Я.Дем'яненко, А.В.Чупіс, М.Г.Чумаченко, П.Т.Саблук, А.Д.Шеремт.

Постановка завдання. В даній статті на матеріалах сільськогосподарського підприємства ТзДВ «ім.Т.Г.Шевченка» Новоодеського району проведено прогнозування ймовірності банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Банкрутство – це визнана арбітражним судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше, як шляхом застосування ліквідаційної процедури [2].

Умови відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом визначається Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.2000р. Банкрутство завжди зачіпає інтереси дуже багатьох суб'єктів фінансово-господарських відносин:

- підприємств-кредиторів, які повинні встигнути заявити свої вимоги і претензії для того, щоб вони були враховані при погашенні боргів за рахунок майна банкрута;

- найманих працівників, з якими у першу чергу мають бути здійснені розрахунки, а також яким забезпечені певні гарантії при звільненні;

- підприємств, що можуть виступити в ролі санаторів і тому зацікавлені

у створенні досконалого механізму банкрутства.

Процедура банкрутства є кінцевою стадією невдалого функціонування підприємства, якій передують стадії нормальної ритмічної роботи і фінансових ускладнень. Банкрутство рідко буває несподіваним, особливо для досвідчених фінансистів та менеджерів, які намагаються регулярно відслідковувати тенденції у розвитку власних підприємств і найбільш важливих партнерів [1].

Успіхи та невдачі діяльності підприємства розглядаються як взаємодія ряду факторів – зовнішніх (на які підприємство не може впливати) і внутрішніх (які залежать від організації роботи самого підприємства). Здатність підприємства пристосовуватись до зміни зовнішніх (соціальних) і внутрішніх (технологічних) чинників є гарантією не лише виживання, але і розквіту підприємства [3].

Запобігання банкрутству можливе лише за умови оцінки його загрози, що дозволить підприємствам своєчасно розробляти та впроваджувати антикризові заходи. І саме тому актуальним завданням є розробка моделей оцінки ймовірності банкрутства.

Отже, з'ясуємо чи загрожує банкрутство підприємству ТзДВ «ім.Т.Г.Шевченка»Новоодеського району у 2011 році. Оцінку проведемо на базі відомих моделей:

Модель Альтмана (83). Ця модель вимагає розрахунку коефіцієнта Z . Якщо цей коефіцієнт буде більше 1,23 то підприємству в найближчі роки банкрутство не загрожує, а якщо менше 1,23 то загрожує.

$$Z_{83} = 3,107k_1 + 0,955k_2 + 0,42k_3 + 0,847k_4 + 0,717k_5, (1)$$

де k_1 -відношення прибутку до сплати до активів ;

k_2 - відношення виручки до активів ;

k_3 - відношення балансової вартості власного капіталу до залученого капіталу ;

k_4 - відношення реінвестованого прибутку до активів ;

k_5 – відношення власних обігових коштів до активів

Критичне значення $Z = 1,23$

$$k_1 = 2799/12535 = 0,22 \quad k_3 = 11484/1051 = 10,93$$

$$k_2 = 6987/12535 = 0,56 \quad k_4 = 226/12535 = 0,02$$

$$k_5 =$$

Розрахунок:

$$3,107*0,22+0,955*0,56+0,42*10,93+0,847*0,02+0,717*0,25=$$

$$= 0,68354+0,5348+4,5906+0,01694+0,17925=6,01$$

$Z_{83} = 6,01$, а це більше ніж критичне значення, отже можна зробити висновок, що в найближчі 2-3 роки підприємству банкрутство не загрожує.

R – модель Іркутської академії

$$R = 0,38k_1 + k_2 + 0,054k_3 + 0,63k_4, \quad (2)$$

де k_1 – відношення оборотного капіталу до середньрічної суми активів

k_2 – відношення чистого прибутку до середньрічної суми власного

капіталу

k_3 – відношення виручки до середньрічної суми активів

k_4 – відношення чистого прибутку до сукупних затрат

Якщо $R = 0$, ймовірність банкрутства максимальна 90-100%

Якщо R від 0 до 0,18 – ймовірність банкрутства 68 %

Якщо R від 0,18 до 0,32 – ймовірність банкрутства 35-50%

Якщо R від 0,32 до 0,42 – ймовірність банкрутства 15-20 %

Якщо $R > \text{}$ 0,42 – ймовірність банкрутства мінімальна

Розрахунок:

$$k_1 = 4163/12535 = 0,33$$

$$k_2 = 2582/11484 = 0,22$$

$$k_3 = 6987/11484 = 0,61$$

$$k_4 = 2582/4401+547+200 = 0,5$$

$$R = 0,38*0,33+0,22+0,054*0,61+0,63*0,5 = 0,1254+0,22+0,03294+0,315$$

=

$$= 0,69$$

$$R = 0,69 > \boxed{} 0,42, \text{ отже у підприємства мінімальна}$$

ймовірність банкрутства

Модель О. Терещенко

$$Z_{\text{тер.}} = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6, \quad (3)$$

x_1 – відношення середньорічної суми грошових коштів до

середньорічної суми зобов'язання $\boxed{}$;

x_2 – відношення середньорічної вартості валюти балансу до

середньорічної суми зобов'язання $\boxed{}$;

x_3 – відношення суми чистого прибутку до середньорічної суми

активів $\boxed{}$;

x_4 – відношення прибутку від реалізації до суми виручки від

реалізації $\boxed{}$;

x_5 – відношення середньорічної суми виробничих запасів до суми

виручки від реалізації ;

x_6 – відношення виручки від реалізації до середньорічної суми

основних засобів .

$Z_{\text{тер.}}$ – рівень ймовірності банкрутства

$Z_{\text{тер.}} > 2$, рівень ймовірності банкрутства не загрожує,

$2 < Z_{\text{тер.}} < 1$ – порушена фінансова стійкість підприємства,

$1 < Z_{\text{тер.}} < 0$ – існує загроза банкрутства

$$x_1 = 19/1051 = 0,02$$

$$x_2 = 12535/1051 = 11,93$$

$$x_3 = 2582/4163 = 0,62$$

$$x_4 = 2827/8384 = 0,34$$

$$x_5 = 865/8384 = 0,1$$

$$x_6 = 8384/7496 = 1,12$$

$$Z_{\text{тер.}} = 1,5*0,02+0,08*11,93+10*0,62+5*0,34+0,3*0,1+0,1*1,12 = \\ = 0,03+0,9544+6,2+1,7+0,03+0,112=9,03$$

$$Z_{\text{тер.}} = 9,03$$

За моделлю О. Терещенко $Z_{\text{тер.}} = 9,03$, а отже якщо $Z_{\text{тер.}} > 2$, то рівень ймовірності банкрутства підприємству не загрожує.

Висновок. Проаналізувавши проведені розрахунки по трьом моделям визначення ймовірності банкрутства ми спостерігаємо підтвердження того, що підприємство не знаходиться у зоні ризику, а саме небезпеки настання банкрутства не має.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк И. А. Словарь-справочник финансового менеджера / И. А. Бланк. — К. : Ника-Центр, 1998. — 480 с.
2. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси підприємств. — 2005. — № 3. — С. 117—128.
3. Чупіс А. В. Фінансова санація підприємств : навч. посіб. / А. В. Чупіс, К. В. Багацька, Л. І. Катан. — Суми : Видавництво "Довкілля", 2006. — 326 с.

УДК 633.854.78:631.559

ЗАЛЕЖНІСТЬ УРОЖАЙНОСТІ СОНЯШНИКУ ВІД ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ

Ю.О. Біла, магістрантка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті наведено розрахунки кореляційного аналізу залежності урожайності соняшнику від площі посіву та дози внесених добрив на 1 га посіву

***Ключові слова:** урожайність, соняшник, кореляційний аналіз, добрива, площа, посіви*

Актуальність проблеми. Соняшник є основною олійною культурою України. Серед світових виробників Україна посідає друге-третє місце за валовим збором насіння цієї культури. За середніми показниками у 2011 році в Україні врожайність соняшнику зросла і становила 18,4 ц/га. В

багатьох підприємствах Миколаївського району урожайність соняшнику значно нижча.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням факторів, що сприяють підвищенню урожайності технічних культур, зокрема соняшнику, займалися такі науковці, як В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, В.І. Мацибора, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин та інші.

Постановка завдання. В статті на прикладі колективного сільськогосподарського підприємства «Сонячне» Миколаївського району досліджено залежність урожайності соняшнику від таких факторів як частка посівної площі соняшнику у загальній площі посівів та доза внесених у землю добрив на 1 га посіву.

Виклад основного матеріалу дослідження. На урожайність соняшнику впливає багато факторів, які знаходяться в кореляційній залежності від урожайності, в т.ч. якість земельних угідь, погодні умови, якість насіння, добрива та ін. [2].

Впродовж дослідження розглянемо вплив частки посівної площі соняшнику у загальній площі посівів (x_1) і дози внесених добрив на 1 га посі-

ву (x_2) на урожайність соняшнику, ц/га (y).

Для визначення параметрів рівняння множинної кореляції необхідні розрахунки виконуються в таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок величин для визначення параметрів рівня
урожайності у КСП «Сонячне» Миколаївського району*

Роки	X_1	X_2	Y	X_1Y	X_2Y	X_1X_2	X_1^2	X_2^2
2002	19,8	0,45	5,83	115,43	2,62	8,91	392,04	0,20
2003	17,6	0,47	6,52	114,75	3,06	8,27	309,76	0,22
2004	13,6	0,50	7,60	103,36	3,80	6,80	184,96	0,25
2005	18,3	0,48	6,74	123,34	3,24	8,78	334,89	0,23
2006	17,0	0,60	8,34	141,78	5,00	10,2	289,0	0,36
2007	26,2	0,33	2,19	57,38	0,72	8,65	686,44	0,11
2008	30,6	0,40	3,76	115,06	1,50	31,0	936,36	0,16
2009	25,2	0,10	4,26	107,35	0,43	2,52	635,04	0,01

2010	38,8	0,20	7,56	293,33	1,51	7,76	1505,44	0,04
2011	46,9	0,10	4,04	189,48	0,40	4,69	2199,61	0,01
Разом	254,0	3,13	56,84	1361,26	22,18	78,82	7473,54	1,59

*Розраховано на основі статистичної звітності КСП «Сонячне»

Миколаївського району

Для визначення параметрів рівняння

(1)

потрібно вирішити таку систему рівнянь:

(2)

Використовуючи дані таблиці 1, отримаємо таку систему рівнянь:

Для визначення параметрів системи рівнянь поділимо кожне рівняння на коефіцієнт при a_0 і отримаємо:

Від другого рівняння віднімемо перше і третє та отримаємо:

Поділимо одержані рівняння на коефіцієнт при a_1 і отримаємо:

Від другого рівняння віднімемо перше:

$$-0,002 = 0,01 \boxed{}; \quad \boxed{} = 2,0$$

Підставивши значення параметру $\boxed{}$ в одне з наведених

вище рівнянь, визначимо параметр $\boxed{}$:

$$-0,32 = 4,02 \boxed{} - 0,05 \times 2,0$$

$$-0,32 = 4,02 \boxed{} - 0,1; \quad \boxed{} = 0,08$$

Значення параметрів $\boxed{}$ і $\boxed{}$ підставимо в одне

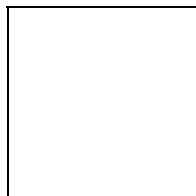
із проміжних рівнянь і обчислимо значення $\boxed{}$:

$$5,68 = \boxed{} + 25,4 \times (-0,08) + 0,36 \times 2$$

$$5,68 = \square - 2,03 + 0,72$$

$$5,68 = \square - 1,31; \quad \square = 6,99$$

Отже рівняння множинної регресії, яке характеризує залежність урожайності соняшнику в КСП «Сонячне» від питомої ваги посівної площі соняшнику в загальній площі посівів і внесення мінеральних добрив має вигляд:

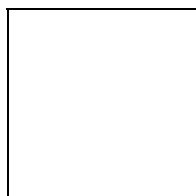

Коефіцієнти регресії показують наскільки зміниться урожайність соняшнику при зміні відповідного фактора на 1, при умові, що другий

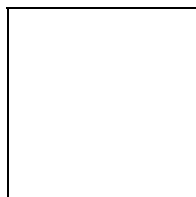
фактор рівняння знаходиться на середньому рівні. Так, $\square = -0,08$ показує, що при середніх дозах внесення добрив підвищення питомої ваги посіву соняшнику на 1% сприяє зниженню урожайності на 0,08 ц/га, а при середній питомій вазі посівної площі соняшнику у загальній площі посівів, збільшення дози внесення добрив на 1 ц, сприяє зростанню урожайності соняшнику на 2 ц/га, про що свідчить коефіцієнт 2,0 при x_2 . Тобто для підвищення урожайності соняшнику необхідно знижувати питому вагу його посівів та збільшувати кількість внесення добрив.

Для визначення тісноти зв'язку між обраними ознаками розрахуємо

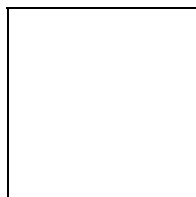
парні коефіцієнти кореляції:

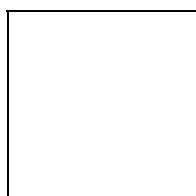
(3)

(4)

(5)

(6)

Необхідні для визначення парних коефіцієнтів кореляції розрахунки проведемо в наступній таблиці (табл. 2).

Таблиця 2

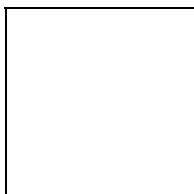
Показники для розрахунку коефіцієнтів кореляції
в КСП «Сонячне» Миколаївського району*

Роки	Ланцюгові абсолютні прирости			Квадрати приростів			Добутки приростів		
2002	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2003	-2,2	0,02	0,69	4,84	0,00	0,48	-1,52	0,01	-0,04
2004	-4,0	0,03	1,08	16,00	0,00	0,17	-4,32	0,03	-0,12
2005	4,7	-0,02	-0,86	22,09	0,00	0,74	-4,04	0,02	-0,09
2006	-1,3	0,12	1,60	1,69	0,01	2,56	-2,08	0,19	-0,16
2007	9,2	-0,27	6,15	84,64	0,07	37,82	-56,58	1,66	-2,48

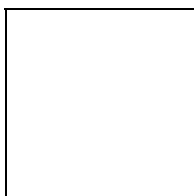
2008	4,4	0,07	1,57	19,36	0,00	2,46	6,91	0,11	0,31
2009	-5,4	-0,30	0,50	29,16	0,09	0,25	-2,7	-0,15	1,62
2010	13,6	0,10	3,30	184,96	0,01	10,89	44,88	0,33	1,36
2011	8,1	-0,10	-3,52	65,61	0,01	12,39	-28,51	-0,035	-0,81
Разом	X	X	X	428,35	0,19	68,76	-47,96	2,55	-0,41

*Розраховано на основі статистичної звітності КСП «Сонячне»

Миколаївського району

Даний коефіцієнт свідчить про слабкий обернений зв'язок між питомою вагою посівної площі соняшнику та урожайністю соняшнику.

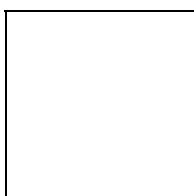

Цей коефіцієнт свідчить про прямий значний зв'язок між урожайністю соняшнику і внесенням добрив.

Даний коефіцієнт свідчить, що між питомою вагою посівів соняшнику і

внесенням добрив існує незначний обернений зв'язок.

Як свідчать розрахунки, між досліджуваними факторами та урожайністю соняшнику існує значний прямий зв'язок.

Коефіцієнт кореляції дорівнює 0,75 і це свідчить про те, що вплив обра-

них факторів на урожайність соняшнику в КСП «Сонячне» Миколаївського району складає 75%.

Висновок. Кореляційний аналіз показав, що на рівень урожайності соняшнику досить суттєво впливають такі розглянуті фактори як частка посівної площі, відведеної під соняшник, у загальній площі посіву та доза внесених добрив на 1 га посіву. Причому перший фактор впливає обернено, а другий – прямо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кастен Й. Соняшник / Й. Кастен, К. Фукс // Агробізнес сьогодні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/special-projects/high-technology-plants-breeding/14-2010-06-11-08-34-08.html>.
2. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва /В.Г. Андрійчук // Економіка АПК.— 2005. — №5. — С. 52—62.
3. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства: Підручник/ Мацибора В.І. — К.:Вища шк., 1994. —415с.

УДК 633.1:338

ЗАЛЕЖНІСТЬ ПРИБУТКУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ВІД ПИТОМОЇ ВАГИ ПОСІВІВ І УРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ

Галабурда К.В, магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.

В даній статті досліджувався вплив факторів на суму прибутку від реалізації продукції рослинництва. Дослідження проводилося за допомогою кореляційного аналізу. Факторами впливу обрані питома вага посівів і урожайність зернових.

Ключові слова: *урожайність, прибуток, рослинництво, зернові культури, питома вага*

Постановка проблеми. Рослинництво є головною галуззю сільського господарства, так як забезпечує населення основними продуктами харчування, а тваринництво – кормами.

Підвищення рівня ефективності виробництва продукції рослинництва є найважливішим завданням, від рішення якого залежить продовольча безпека країни, що є безперечним аргументом актуальності теми.

Аналіз останніх досліджень. Питаннями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва займалися: В.І. Бойко, П.І. Гайдуцький, І.В. Крисальний, Б. Й. Пасхавер, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, В.В. Юрчишин та інші вчені. Проте деякі напрямки аналізу потребують подальшого дослідження на регіональному рівні.

Мета статті. В даній статті на матеріалах одного з господарств Миколаївської області проведено кореляційний аналіз залежності прибутку від реалізації продукції рослинництва від питомої ваги посівів і урожайності зернових культур.

Викладення основного матеріалу. Нині більшість сільськогосподарських підприємств велику увагу приділяють технічним культурам, особливо соняшнику і ріпаку, через їх високу ціну і прибутковість. Є підприємства, в яких питома вага посіву технічних культур займає більше 50% посівів. А це призводить до виснаження земельних угідь. В досліджуваному підприємстві («Урожай» Братського району) у 2009 році технічними культурами було засаджено 40,9%, а у 2010 році 45,8%, у 2011р. – 40,2% посівних площ, відповідно

зменшуються площі посіву зернових культур. Тому ми вирішили провести кореляційний аналіз впливу питомої ваги і урожайності зернових культур на суму прибутку від реалізації продукції рослинництва в розрахунку на 1 га посіву.

Для проведення кореляційного аналізу позначимо питому вагу зернових в посівах, (x1) і урожайність зернових, ц/га (x2), прибуток від реалізації продукції рослинництва на 1 га, грн (y). Для визначення параметрів рівняння множинної кореляції необхідні розрахунки виконуються в наступній таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунки величин для визначення параметрів рівняння у СПТ
«Урожай» Братського району Миколаївської області

Роки	X1	X2	Y	X1*Y	X2*Y	X1*X2	X1 ²	X2 ²
2006	0,80	25,60	0,75	0,60	19,20	20,48	0,64	655,36
2007	0,76	21,12	0,40	0,30	8,45	16,05	0,58	446,05
2008	0,72	21,80	0,41	0,30	8,94	15,70	0,52	475,24
2009	0,51	9,44	0,02	0,01	0,19	4,81	0,26	89,11
2010	0,48	19,05	0,44	0,21	8,38	9,14	0,23	362,90
2011	0,59	24,22	0,38	0,22	9,20	14,29	0,35	586,61
Разом	3,86	121,23	2,40	1,64	54,36	80,48	2,57	2615,28

Для визначення параметрів рівняння потрібно вирішити систему рівнянь :

Використовуючи дані таблиці 1 знайдемо параметри рівняння, для цього підставимо у систему рівнянь дані таблиці 1 і отримаємо:

Для визначення параметрів системи рівнянь поділимо кожне рівняння на коефіцієнт при a_0 і отримаємо:

(1)

(2)

(3)

Від другого рівняння віднімаємо перше і третє, і отримаємо :

Розділимо одержані рівняння на коефіцієнт при a_1 і отримаємо :

Від другого рівняння відніmemo перше:

 , звідси

Підставивши значення параметру a_2 в перше рівняння визначимо параметр a_1 :

 звідси

Значення параметрів a_1 і a_2 підставимо в одне із проміжних рівнянь і обчислимо значення a_0 :

 звідси $a_0 = 0,105$

Отже рівняння множинної регресії, яке характеризує залежність прибутку від реалізації продукції рослинництва в розрахунку на 1га в СПТ «Урожай» від питомої ваги зернових у загальній площі посівів і урожайності зернових має вигляд :

Коефіцієнти регресії показують наскільки зміниться сума прибутку від реалізації продукції рослинництва в розрахунку на 1га при зміні відповідного фактора на 1, при умові, що другий фактор рівняння знаходиться на середньому рівні.

Так, $a_1 = -0,423$ показує, що при середній урожайності, збільшення питомої ваги посіву зернових на 1% сприяє зниженню суми прибутку на 0,423 гривні. Зростання урожайності зернових на 1% при середній питомій вазі посіву зернових призводить до зростання прибутку на 1га на 0,029 гривень.

Коефіцієнт кореляції використовують для вимірювання тісноти зв'язку між факторними ознаками і результативним показником.

Для визначення множинного коефіцієнта кореляції необхідно виконувати наступні розрахунки парних коефіцієнтів кореляції:

Необхідні розрахунки проведені в таблиці 2.

Таблиця 2

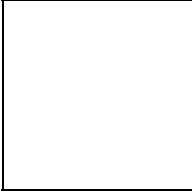
Показники для розрахунку коефіцієнтів кореляції

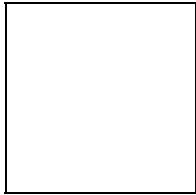
Роки	Ланцюгові абсолютні прирости			Квадрати приростів			Добуток приростів		
	ΔY	ΔX_1	ΔX_2	ΔY^2	ΔX_1^2	ΔX_2^2	$\Delta X_1 \times \Delta Y$	$\Delta X_2 \times \Delta Y$	$\Delta X_1 \times \Delta X_2$
2006	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	-	-0,0400	-4,4800	0,1225	0,0016	20,0704	0,0140	1,5680	0,1792

	0,3500								
2008	0,0100	-0,0400	0,6800	0,0001	0,0016	0,4624	-0,0004	0,0068	-0,0272
2009	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2009	0,3900	-0,2100	12,3600	0,1521	0,0441	152,7696	0,0819	4,8204	2,5956
2010	0,4200	0,2010	8,1932	0,1764	0,0404	67,1285	0,0844	3,4411	1,6468
2011	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2011	0,0600	0,0130	0,8216	0,0036	0,0002	0,6750	-0,0008	-0,0493	0,0107
Разом	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом	0,3700	-0,0760	-7,1452	0,4547	0,0879	241,1060	0,1791	9,7870	4,4051

Частковий коефіцієнт кореляції свідчить про прямий зв'язок між питомою вагою посівів прощі зернових і прибутку від реалізації продукції рослинництва в розрахунку на 1 га.

Частковий коефіцієнт кореляції свідчить про прямий зв'язок між урожайністю зернових і прибутком від реалізації продукції рослинництва

Частковий коефіцієнт кореляції свідчить про прямий тісний зв'язок між показниками. Це свідчить про те, чим вище питома вага посіву зернових, тим більшу суму прибутку отримує підприємство від реалізації продукції рослинництва.

Коефіцієнт множинної (сукупної) кореляції показує, що вплив обраних факторів на суму прибутку від реалізації продукції рослинництва в розрахунку на 1 га високий, складає 85%.

Висновки. Проведене дослідження показало, що для отримання більшої суми прибутку від реалізації продукції рослинництва потрібно знижувати питому вагу посіву зернових культур та підвищувати їх урожайність

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабець С.К. Теорія економічного аналізу. / С.К. Бабець, М.І. Горлов, С.О. Жуков, З.П. Стасюк . – К.:ВДН «Професіонал», 2007. – 384с.
2. Багров В.П. Економічний аналіз., В.П. Багров, І.В. Багорова. – К.:Центр навч. літератури , 2006. – 160с.
3. Бардадим М.В. Перспективи розвитку зернового комплексу України / М.В. Бардадим // Економіка АПК. – 2010. – №4. – С. 57-61.

**ВПЛИВ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ НА ФІНАНСОВІ
РЕЗУЛЬТАТИ**

Костаневич Н.І. кандидат економічних наук, доцент

Глуценко Т.С. магістрант гр.Б 5/1

Миколаївський національний аграрний університет

В статті на матеріалах одного із господарств Снігурівського району проведено кореляційний аналіз впливу структури капіталу на фінансові результати

***Ключові слова:** власний капітал, фінансовий результат, залучений капітал*

Постановка проблеми. Результати в будь-якій сфері бізнесу залежать від наявності й ефективності використання капіталу, який постійно перебуває в русі. Він є головною економічною базою створення та розвитку підприємства і у процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників та персоналу. Тому забезпечення його ефективного використання є гарантією для успішної діяльності будь-якого підприємства. У зв'язку з цим на сучасному етапі істотно зростають пріоритетність і роль аналізу структури капіталу, основною метою якого є забезпечення фінансової стабільності і фінансової безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Досліджували питання впливу структури капіталу на фінансові результати такі вчені, як Головка Т. В., Подольська В. О., Савицька Г. В., Яремко І. Й. та інші. Усі вони акцентують увагу на оптимальному співвідношенні між позиковим і власним капіталом (коефіцієнт фінансування), за якого забезпечується

найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Метастаті. Визначення впливу структури капіталу на фінансовий стан підприємства за допомогою кореляційного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Аналітичний огляд літературних джерел з даної проблематики свідчить про те, що термін "структури капіталу" більшість авторів визначають як співвідношення між власним і позиковим капіталом, при якому досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Так, на думку Подольської В.О. та Яриш О. В., оптимізація структури капіталу – "...це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства" [2]. Яремко І. Й. вважає, що оптимізація структури капіталу – "...це таке співвідношення використання власних і залучених коштів, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності та фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість" [3].

Вивчення даного питання проведено на прикладі одного з господарств Миколаївської області, дані про яке наведені у таблиці 1.

Аналіз даних таблиці 1 дозволив зробити висновок, що ПОСП «Веселий Кут - III» має стабільне та незалежне становище від зовнішніх джерел фінансування і кредиторів. Протягом п'яти досліджуваних років показник автономії варіював від 0,9 до 0,98. Значення коефіцієнта свідчить, що на в 2011 році в кожній тисячі гривень вкладених активів підприємства 980 грн становлять власні кошти.

У підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають кошти охочіше, бо воно з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансування показує, скільки позикових коштів залучило підприємство на 1 грн вкладених в активи власних коштів. При цьому залучені джерела фінансування не розподіляються на довгострокові та короткострокові.

Даний показник на підприємстві сягає нормального рівня за п'ять досліджуваних років, адже норма цього коефіцієнту менша від 1. Значення цього коефіцієнта у 2011 році свідчить про те, що на кожну гривню власних коштів припадає 0,02 грн залучених коштів.

Рентабельність активів — це фінансовий коефіцієнт, що характеризує ефективність використання всіх активів підприємства. Тобто показує скільки прибутку припадає на 1 грн активів. Отже, у 2011 році на підприємстві ПОСП «Веселий Кут - III», на 1 грн активів припадає 19,1 грн прибутку.

Розглянемо структуру капіталу через показники фінансової стійкості, які у першу чергу зацікавлять інвесторів, що розраховані у таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для кореляційного аналізу впливу структури капіталу на фінансовий результат ПОСП «Веселий Кут - III» Снігурівського району*

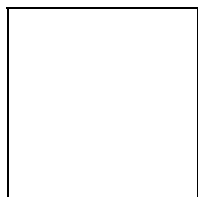
Роки	Коефіцієнт автономії, X1	Коефіцієнт фінансування, X2	Рівень рентабельності активів, Y
2007	0,92	0,08	11,5
2008	0,93	0,08	20,57
2009	0,97	0,03	19,15
2010	0,98	0,02	19,89
2011	0,96	0,04	19,92

*Розраховано на основі звітності ПОСП «Веселий Кут - III»

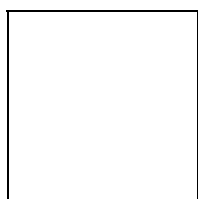
Снігурівського району

При вивченні впливу структури власного капіталу підприємства на фінансовий результат допустимо, що найбільш суттєвий вплив на

результат має коефіцієнт автономії та коефіцієнт фінансування. Зв'язок показується рівнянням:

Для визначення параметрів рівняння використовують таку систему рівнянь:

Для визначення параметрів рівняння множинної кореляції необхідні розрахунки проведемо в таблиці 2.

Таблиця 2

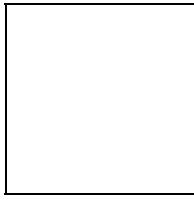
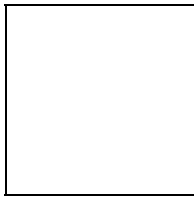
Розрахунок величин для визначення параметрів рівняння множинної кореляції ПОСП «Веселий Кут - III» Снігурівського району*

Роки	X ₁	X ₂	Y	X ₁ Y	X ₂ Y	X ₁ X ₂		
2007	0,92	0,08	0,115	0,106	0,009	0,074	0,85	0,0064
2008	0,93	0,08	0,206	0,192	0,015	0,074	0,86	0,0064
2009	0,97	0,03	0,192	0,186	0,006	0,029	0,94	0,0009
2010	0,98	0,02	0,199	0,195	0,004	0,019	0,96	0,0004
2011	0,96	0,04	0,199	0,191	0,008	0,038	0,92	0,0016
Разом	4,76	0,31	0,911	0,87	0,042	0,234	4,55	0,016

*Розраховано на основі звітності ПОСП «Веселий Кут - III»

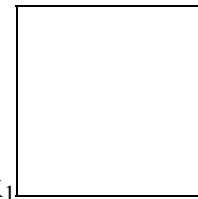
Снігурівського району

Підставимо значення з таблиці в систему рівнянь:

Розв'язавши систему рівнянь одержимо:

$$a_0=1,18 \quad a_1=0,26 \quad a_2=\boxed{}25$$

Рівняння має такий вигляд: $Y_x = 1,18 + 0,26 x_1 \boxed{} 25 x_2$, це свідчить про те, що при середньому рівні коефіцієнта фінансування підвищення коефіцієнта автономії на 1 відсотковий пункт призводить до зростання рівня рентабельності активів на 0,26 пункти. При середньому значенні коефіцієнта автономії зростання коефіцієнта фінансування на 1 відсотковий пункт призведе до зниження рівня рентабельності активів на 0,25 відсоткових пунктів.

Для визначення множинного коефіцієнта кореляції виконаємо наступні розрахунки парних коефіцієнтів кореляції. Необхідні розрахунки проведемо в таблиці 3.

Таблиця 3

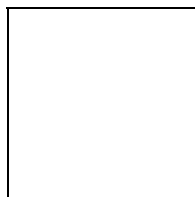
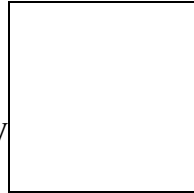
Показники для розрахунку коефіцієнтів кореляції *

Роки	Ланцюгові абсолютні прирости			Квадрати приростів			Добуток приростів		
	Δy	Δx_1	Δx_2	Δy^2	Δx_1^2	Δx_2^2	$\Delta x_1 \Delta y$	$\Delta x_2 \Delta y$	$\Delta x_1 \Delta x_2$
2007	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2008	0,094	0,01	-	0,0001	-	0,00091	0,00091	-	-

2009	-0,014	0,04	-0,05	0,0016	0,0025	0,00056	0,00056	0,0007	-0,002
2010	0,007	0,01	-0,01	0,0001	0,0001	0,00007	0,00007	0,00007	-0,0001
2011	-	-0,02	0,02	0,0004	0,0004	-	-	-	0,0004
Разом	0,84	0,04	-0,04	0,008	0,002	0,003	0,0015	-0,066	0,0025

*Розраховано на основі звітності ПОСП «Веселий Кут - III»

Снігурівського району

Коефіцієнт множинної кореляції показує яка частина варіації досліджуваного результативного показника зумовлена впливом факторів включених до моделі.

Коефіцієнт детермінації:

або 54,7%

Висновок. Проведене дослідження показало, що вплив структури власного капіталу на фінансовий результат на 54,7% залежить від коефіцієнтів автономії та фінансування, та на 45,3% - від дії не врахованих факторів, таких як сума активів, чистий прибуток та його складові. Для зростання рівня рентабельності активів необхідно підвищувати коефіцієнт автономії та знижувати коефіцієнт фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / Г.В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 662 с.
2. Подольська В.О. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / В.О. Подольська, О. В. Яриш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
3. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : монографія / І. Й. Яремко. – Львів. : Каменярь, 2006. – 176 с.

УДК 338.242, 711.16

ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОЕКТУ

Різун Л.О., магістрантка

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті висвітлена характеристика основних фаз та етапів життєвого циклу проекту. Наводяться та аналізуються кілька підходів до розподілу будь-якого проекту на складові життєвого циклу, запропоновані як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Наголос поставлено на важливості специфічного та професійного управління діяльністю по проекту на різних етапах його реалізації.

***Ключові слова:** управління, життєвий цикл проекту, етапи реалізації, фаза життєвого циклу*

Актуальність поставленої проблеми. На сучасному етапі розвитку проектна діяльність набуває широкого застосування в рамках організацій і підприємств різних сфер діяльності. Ґрунтовна робота над проектом передбачає послідовне проходження ряду конкретних фаз, стадій, етапів, сукупність яких становить життєвий цикл проекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з життєвим циклом проектів досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, серед яких доцільно відзначити праці Грея К.Ф., Ларсона Е.У., Дункана Вільяма Р., Бушуєва С.Д., Катасонова В.Ю., Морозова Д.С., Петрова М.В. та інших, чий напрацювання було безпосередньо використано при написання даної статті.

Метою даної статті є визначення, опис і характеристика специфіки різних фаз життєвого циклу проекту. Причому автори статті ставлять за мету розглянути кілька найбільш поширених в сучасній економічній науці та практиці підходів до поділу життєвого циклу проекту на фази та етапи.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними «Словника-довідника з питань управління проектами» (за ред. С.Д. Бушуєва), «фаза проекту – це певний обмежений проміжок часу виконання проекту, раціонально виділений по відношенню до інших проміжків» [3, с. 529]. Серед ряду визначень поняття «життєвий цикл проекту» доцільно навести найбільш поширені із них. Зокрема, у «Керівництві з основ Проектного Менеджменту» термін «життєвий цикл проекту» трактується наступним чином: «множина послідовних фаз проекту, назви і кількість яких визначається залежно від потреб контролю організації або організацій, залучених до проекту» [2, с. 178]. Безумовною перевагою даного визначення є те, що його автор наголошує на тісному зв'язку сутнісних і кількісних характеристик фаз життєвого циклу з конкретними інтересами, потребами, пріоритетами тощо відповідних залучених організацій та зацікавлених осіб.

«Словник-довідник з питань управління проектами» (за ред. С.Д. Бушуєва) містить щонайменше два визначення терміну «життєвий цикл проекту». По-перше, життєвий цикл проекту (Project Life Cycle) визначається як «проміжок часу між моментом появи проекту і моментом його ліквідації» [3, с. 333]. По-друге, дане поняття може мати дещо ширше визначення, а саме: «це послідовність фаз проекту, потрібних для

досягнення визначених цілей, з моменту формування концепції проекту до його завершення, включаючи реалізацію й використання» [3, с. 529]. Обидва вищенаведені визначення є науково обґрунтованими. Якщо у першому з них наголос робиться на тривалості проекту та окремих його фаз, то зміст другого визначення зосереджено переважно на структурованості проекту, на його поділі на конкретні фази або етапи.

Таким чином, на основі наведених вище дефініцій можна сформулювати визначення поняття «життєвий цикл проекту», яке не суперечить жодному зі згаданих у даній статті визначень і включає основні положення кожного з них. Отже, життєвий цикл проект – це сукупність кількісно та сутнісно залежних від специфіки проекту фаз від початку до завершення (ліквідації) проекту, поетапна реалізація яких забезпечує досягнення поставлених перед проектом цілей.

У цілому робота над будь-яким проектом проходить кілька послідовних етапів. Вихідним пунктом роботи є обґрунтування запропонованої ідеї. Певна річ, необхідно довести економічну ефективність реалізації конкретної ідеї, визначити, які економічні результати, ефекти буде отримано внаслідок впровадження даної ідеї і відповідного проекту. На початкових фазах життєвого циклу проекту важливим також виявляється аналіз технічної можливості виконання проекту. Варто обґрунтувати можливість або неможливість реалізації ідеї з технічної точки зору, тобто зважаючи на досягнутий сучасний рівень розвитку техніки та технології. Якщо організація береться за реалізацію певного проекту, вона повинна мати цілковитий доступ до всіх необхідних технічних засобів, пристроїв, інструментів і т.п., а також відповідних технологій, що планується використовувати під час здійснення роботи над даним проектом. Окрім того, при обґрунтуванні ідеї слід довести можливість реалізації проекту з точки зору кваліфікаційного складу та рівня професійної підготовки членів команди проекту, яких організація-виконавець проекту має намір залучити до проектної діяльності.

Наступною фазою життєвого циклу, яка властива кожному проекту, є планування. Причому варто звернути увагу на те, що в розроблені на початкових фазах життєвого циклу проекту плани по ходу реалізації певного проекту будуть вноситися певні зміни. Якщо передбачаються серйозні зміни (які суттєво впливають на сутність проекту в цілому), то до їх внесення у раніше затверджені плани вони обов'язково повинні узгоджуватися із замовником проекту. Можливість певною мірою змінювати плани по проекту свідчить про гнучкість самого проекту.

Подальший етап – проведення тендерів і підписання договорів. Обираючи організації, з якими буде укладено договори, увага звертається не тільки на їх пропозиції, а й на попередній досвід у відповідній сфері проектної діяльності, ділову порядність і відповідальність за прийняті зобов'язання. На фазі виконання робіт по проекту основна увага зосереджується на конкретних різновидах робіт і їх виконавцях, оптимальне поєднання яких у ході проектної діяльності поступово наближає команду проекту до його безпосереднього впровадження на практиці.

По завершенню всього комплексу основних робіт по проекту здійснюється здача об'єкту замовнику. До безпосередньої здачі кінцевого об'єкту проекту в експлуатацію проводиться ряд перевірок та експертиз, за результатами яких формується відповідна належним чином оформлена документація. Особлива увага питанням перевірок та експертиз приділяється в проектах будівництва та інших, незадовільна реалізація яких може негативно впливати на життя і здоров'я людей, тобто у проектах, у яких велика роль відводиться контролю безпеки.

Заключною фазою життєвого циклу проекту є експлуатація та обслуговування об'єкту проекту (якщо це передбачено положеннями самого проекту) [3, с. 529].

Схематично наведені й описані вище фази життєвого циклу проекту представлено на рис. 1.

Рис. 1. Типові фази життєвого циклу проекту*

Джерело: складено на основі №3, с.529

Нерідко на початкових етапах передінвестиційної фази життєвого циклу проекту виділяють близько двох-трьох альтернативних проектних ідей, кожна з яких надалі піддається ґрунтовному аналізу. Аналіз інвестиційних можливостей як наступний етап передінвестиційної фази зрештою призводить до виокремлення однієї з альтернативних ідей. Аналіз інвестиційних можливостей включає широку діяльність з розробки та глибокого аналізу різноманітних прогнозів, що стосуються роботи над певним проектом; роботу з виявлення й аналізу наявних природних ресурсів, технічних і технологічних засобів, виробничих потужностей, необхідних для впровадження ідей в життя; дослідження впливу оточення на проект і впливу проекту на оточуюче середовище та всіх зацікавлених осіб, виявлення причин негативних взаємовпливів оточення і проекту, розроблення рекомендацій з усунення негативних впливів або зменшення їх негативних наслідків тощо. Кінцевим результатом етапу аналізу інвестиційних можливостей передінвестиційної фази життєвого циклу проекту є остаточний вибір найоптимальнішої ідеї з усіх альтернативних варіантів і прийняття попереднього інвестиційного рішення.

Підготовка обґрунтування інвестиційного проекту – наступний етап передінвестиційної фази, суть якого полягає в розробці техніко-економічного обґрунтування (ТЕО) інвестицій. ТЕО розробляється на основі наданого і затвердженого замовником технічного завдання на проектування. Головною метою розробки техніко-економічного обґрунтування є виявлення і розкриття доцільності інвестування коштів у відповідний проект. У техніко-економічному обґрунтуванні змістовно та стисло описується організація-проектувальник, команда проекту, організаційна структура, розподіл обов'язків і відповідальності в рамках проекту, мета проекту, характеристики продукції проекту, її асортимент і номенклатура, технологічний процес виготовлення продукції проекту,

опис необхідного обладнання, основного персоналу, що необхідні для виготовлення і подальшої експлуатації та обслуговування об'єкту проекту, наводиться інформація про вартість проекту й орієнтовна величина витрат тощо.

Після етапу обґрунтування інвестицій в проект настає етап оцінки проекту, що також належить до передінвестиційної фази життєвого циклу. На даному етапі оцінюються економічні показники, технічні параметри, екологічні характеристики проекту тощо. Іншими словами, на етапі оцінки проекту здійснюється проектний аналіз, який передбачає проведення технічного, комерційного, екологічного, організаційного, соціального, економічного і фінансового різновидів аналізу.

Висновки. Таким чином, розглядаючи життєвий цикл проекту, необхідно звертати увагу на його специфічність та певною мірою унікальність для кожного окремого проекту. У даній статті було розглянуто найбільш універсальні підходи до поділу життєвого циклу на фази та етапи. З огляду на викладений вище матеріал можна зробити висновок стосовно того, що на різних етапах життєвого циклу проект певною мірою змінюється та поступово ускладнюється. Причому високий рівень відповідальності покладається на членів команди проекту, тому і вимоги до відбору кандидатів до роботи над проектом зазвичай є високими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грей К.Ф. Управління проектами / К.Ф. Грей, Э.У. Ларсо // Фінанси України. – 2007. – №2. – С.25 – 27.
2. Дункан В.Р. Керівництва з питань проектного менеджменту / В.Р. Дункан, С.Д. Бушуєва // Школа менеджменту і бізнесу. – 2010. – №9. – С.19 – 27.
3. Катасонов В.Ю. Проектне фінансування / В.Ю. Катасонов, Д.С. Морозов, М.В. Петров // Світовий досвід і перспективи для України. – 2011. – №3. – С.15 – 18.

ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА СУМУ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ

Гусаренко А.В., магістрант

Науковий керівник: к.е.н., доцент Костаневич Н.І.

Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведенні результати кореляційного аналізу залежності чистого прибутку від показників фінансового стану

Ключові слова: чистий прибуток, коефіцієнт автономії, коефіцієнт покриття, фінансові результати.

Актуальність проблеми. Фінансовий стан багатьох сільськогосподарських підприємств нестабільний, що зумовлює низький рівень доходності, створює загрозу продовольчій безпеці держави. Тому покращення фінансових результатів і фінансового стану підприємств актуальне не тільки для сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень. Питання управління фінансовими ресурсами, від яких залежить фінансовий стан і фінансові результати підприємства, висвітлювали в своїх працях такі науковці, як Н. А.Бланк, Н. М.Деєва, К. В.Ізмайлова, А. М.Ковальов, Л. А.Лахтіонова, П. А.Стецюк та інші.

Постановка завдання. В даній статті на матеріалах сільськогосподарських формувань Вознесенського району провести кореляційний аналіз залежності фінансових результатів від фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Між фінансовим станом і фінансовими результатами є пряма залежність. Стійкий

фінансовий стан обумовлює високі фінансові результати. Прибуткові підприємства мають більш стійкий фінансовий стан, ніж збиткові.

Тому визначимо за допомогою кореляційного аналізу вплив деяких показників фінансового стану на суму чистого прибутку. Вихідні дані наведені у наступній таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані для проведення кореляційного аналізу по матеріалах підприємств Вознесенського району *

Підприємства	Коефіцієнт автономії ()	Коефіцієнт покриття ()	Чистий прибуток, тис.грн()
ТОВ «Авангард»	-0,21	0,70	2333,00
ТОВ «Дружба»	0,63	2,23	5889,00
СТОВ «Дмитрівське»	0,99	1,13	-64,00
ТОВ «Авіатор»	0,85	4,95	801,00
ТОВ НТЦ «Лан»	0,66	1,28	-333,00

*розраховано на основі фінансової звітності підприємств Вознесенського району

Розглянувши дані таблиці 1 можна зробити висновок, що у Вознесенському районі найбільший прибуток отримало підприємство ТОВ «Дружба» (5889,00 тис.грн), а збиток СТОВ «Дмитрівське» (-64,00 тис.грн), ТОВ НТЦ «Лан» (-333,00 грн).

Залежність між показниками таблиці 1 описується рівнянням:

$$(1)$$

Визначення параметрів рівняння (1) проводиться за допомогою системи рівнянь:

$$(2)$$

Для визначення параметрів рівняння множинної кореляції розрахунки виконуються в наступній таблиці (табл. 2).

**Розрахунки величин для визначення параметрів рівняння
в ТОВ НТЦ «Лан»**

Підприємства									
ТОВ«Авангард»	-0,21	0,70	2333,00	-489,93	1633,10	-0,15	5442889,00	0,04	0,49
ТОВ«Дружба»	0,63	2,23	5889,00	3710,07	13132,47	1,40	34680321,0	0,40	4,97
СТОВ «Дмитрівське»	0,99	1,13	-64,00	-63,36	-72,32	1,12	4096,00	0,98	1,28
ТОВ «Авіатор»	0,85	4,95	801,00	680,85	3964,95	4,21	641601,00	0,72	24,50
ТОВ НТЦ «Лан»	0,66	1,28	-333,00	-222,42	-431,36	0,84	113569,00	0,44	1,64
Сума	2,92	10,29	8622,00	3615,21	18226,84	7,43	40882476,0	2,58	32,88

Підставивши значення даних таблиці 2 в систему рівнянь, отримаємо:

Розділимо кожне рівняння на коефіцієнт при a_0 і отримаємо:

Від другого рівняння віднімемо перше і третє та отримаємо:

Поділимо одержані рівняння на коефіцієнт при a_1 і отримаємо:

Від першого рівняння віднімемо друге:

$$1045,0 = 4,8$$

$$= 217,7$$

Підставивши значення параметру в одне з наведених вище рівнянь, визначимо параметр :

$$-1621,0 = +1,3 \cdot 217,7$$

$$-1621,0 = +283,0$$

$$= -1904,0$$

Значення параметрів і підставимо в одне із проміжних рівнянь і обчислимо значення :

$$1724,4 = +0,6(-1904,0) + 2,1217,7$$

$$1724,4 = -1142,4 + 457,2$$

$$= 1724,4 + 1142,4 - 457,2$$

$$= 2409,6$$

Отже рівняння множинної регресії, яке характеризує залежність чистого прибутку від коефіцієнтів автономії і покриття має вигляд:

Коефіцієнт при , який дорівнює (-1904) свідчить про те, що при середньому значенні коефіцієнта покриття, при зростанні коефіцієнта автономії на 1 в.п., чистий прибуток зменшиться на 1904 тис.грн. Коефіцієнт при , який дорівнює 217,7 свідчить про те, що при середньому рівні коефіцієнта автономії зростання коефіцієнта покриття на 1 в.п. проводить до зростання чистого прибутку на 217,7 тис.грн.

Для визначення тісноти зв'язку між обраними ознаками розрахуємо парні коефіцієнти кореляції:

(3)

(4)

Необхідні розрахунки проведемо в наступній таблиці(табл.3)

Таблиця 3

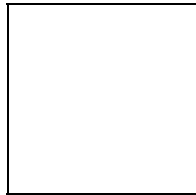
**Показники для розрахунку коефіцієнтів
кореляції в ТОВ НТЦ «Лан»**

Підприємства	Ланцюгові абсолютні прирости			Квадрати приростів			Добутки приростів		
ТОВ«Аван-гард»	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ТОВ «Дружба»	0,84	1,53	3556,00	12645136,00	0,71	2,34	2987,04	5440,68	1,29
СТОВ «Дмитрівське»	0,36	-1,10	-5953,00	35438209,00	0,13	1,21	-2143,08	6548,30	-0,40
ТОВ	-	3,82	865,00	748225,00	0,02	14,59	-121,10	3304,30	-

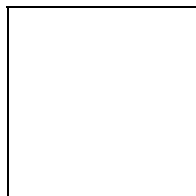
«Авіатор»	0,14								0,53
ТОВ НТЦ «Лан»	- 0,19	- 3,67	- 1138,00	1295044,00	0,04	13,47	216,22	4176,46	0,70
Разом	0,87	0,58	- 2670,00	50126614,00	0,89	31,61	939,08	19469,74	1,05

(5)

(6)

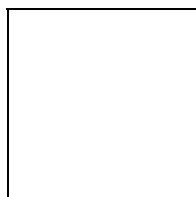

свідчить, що між коефіцієнтом автономії і чистим прибутком існує прямий незначний зв'язок.

свідчить про те, що між коефіцієнт покриття і чистим прибутком існує прямий середній зв'язок .

Свідчить про те, що між коефіцієнтом автономії і коефіцієнтом покриття існує прямий незначний зв'язок.

свідчить, що сукупний вплив обраних факторів на суму чистого прибутку складає 49%.

Висновок. Кореляційний аналіз показав, що на суму чистого прибутку впливає фінансовий стан підприємства, зокрема такі показники, як коефіцієнт автономії та коефіцієнт покриття. Причому вплив коефіцієнта покриття, який характеризує платоспроможність підприємств, більш вагомий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стецюк П.А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств [монографія] / П.А. Стецюк – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370с.
2. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб // В.О. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 488с.
3. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз / О.О. Шеремет – К.: Кондор, 2009. – 194 с.

УДК 631.11:664

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ АПК

О. В. Дуб'яга, магістр

Науковий керівник: Белевят О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто роль інтеграційних процесів у агропромисловому комплексі. Обґрунтовано переваги інтеграції в аграрній сфері та проаналізовано причини стимулювання виникнення проблем у цьому процесі.

***Ключові слова:** інтеграція, інтегровані формування, агропромислова інтеграція, агропромисловий комплекс, переробна промисловість.*

Постановка проблеми. Для економіки України агропромисловий комплекс - надзвичайно важлива ланка, що значною мірою визначає соціально-економічний стан суспільства та продовольчу безпеку держави. В агропромисловому комплексі зайнята п'ята частина працівників усіх галузей, зосереджена майже чверть виробничих фондів і виробляється близько 70% товарів народного споживання. Подальший розвиток аграрного сектору вимагає додаткової ресурсної бази, а інтенсивні методи ведення господарства - залучення усе більшої кількості інвестицій. За цих

умов важливого значення набуває агропромислова інтеграція, яка спрямована на об'єднання технологічних стадій виробництва, переробки, збуту та реалізації готової продукції, забезпечення стабільності наповнення нею ринку країни за прийнятними цінами. Розвиток інтеграційних процесів в Україні гальмується незбалансованим і нерациональним розвитком окремих галузей і сфер, які входять до складу АПК. Розбіжність інтересів промислових міністерств і відомств з інтересами сільського населення зумовило різке підвищення цін на промислову продукцію, продукцію будівельного комплексу, дисбаланс між матеріально-технічним забезпеченням і планами виробництва тощо. Все це послабило інтеграційні процеси, а в окремих випадках призвело навіть до дезінтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку економічних взаємовідносин в АПК завжди були в полі зору науковців, спеціалістів та практиків і одержали належне відображення у наукових працях багатьох вчених-економістів: В. Я. Амбросова, В. Г. Андрійчука, П. І. Гайдуцького, І. І. Лукінова, П. М. Макаренка, М. Й. Маліка, В. Я. Месель-Веселяка, Б. Й. Пасхавера, П. Т. Саблука, О. М. Шпичака, В. В. Юрчишина. Ці вчені у своїх наукових дослідженнях вивчали та узагальнювали різноманітні форми поєднання сільського господарства з переробною промисловістю, пропонували рекомендації і шляхи вирішення економічних проблем забезпечення ефективного функціонування агропромислового комплексу.

Метою даної статті є обґрунтування необхідності розвитку інтеграційних процесів у агропромисловому комплексі.

Виклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс України є великим міжгалузевим формуванням у яке входять технологічні та організаційно пов'язані з переробною промисловістю галузі сільського господарства, промисловість, яка надає засоби виробництва та виробничо-технічне забезпечення. Важливим інтегруючим фактором, який об'єднує

галузі комплексу в єдину цілісну систему, стає корисний кінцевий продукт, який виробляється переробною промисловістю на кінцевій стадії технологічного ланцюга. З метою підвищення економічної ефективності на всіх ланках АПК, забезпечення конкурентоспроможності його продукції, максимального задоволення потреб споживачів виникає необхідність об'єднати зусилля сільського господарства з харчовою промисловістю шляхом інтеграції [1].

У роботі А. М. Гатауліна агропромислова інтеграція трактується з трьох точок зору: По-перше, як «стан пов'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле», по-друге, як «процес, приведений до такого стану шляхом об'єднання деяких загальних функцій, розробки загальної стратегії і спільних програм розвитку» і, по-третє як «комплекс організаційних форм співпраці, розрізнених підприємств різних сфер, галузей і видів діяльності».

Вищевикладена інформація свідчить, що сутність агропромислової інтеграції зводиться до трьох концепцій. Агропромислова інтеграція це:

1. Форма об'єднання, стан тих чи інших учасників агропромислового виробництва.
2. Процес зміцнення виробничих зв'язків і економічних відносин, об'єднання окремих учасників виробництв, у тому числі агропромислового, у єдине ціле.
3. Механізми або методи, за допомогою яких здійснюють об'єднання учасників агропромислового виробництва в єдиний виробничо-господарський організм [2].

Розвиток інтеграційних процесів в АПК України безумовно залежить від системи організаційно-економічних чинників, які можуть стимулювати існування проблем в цих процесах. Серед таких чинників можна виділити:

— Економічні чинники:

- посилення протиріч фінансово-економічних інтересів суб'єктів господарювання, внаслідок розпаду виробничо-економічних стосунків в АПК;

- відсутність паритету цін на сільськогосподарську продукцію і матеріально-технічні ресурси, дискримінація між сільськогосподарською та промисловою продукцією;

- низька інвестиційна активність у галузях сільськогосподарського виробництва, через незахищеність прав власності і високий ступінь ризиків неповернення засобів;

- діюча система ринків продовольства, контрольована комерційними фірмами, не зацікавленими у створенні інтегрованих формувань, що включають повний технологічний цикл.

- Технічний: руйнування матеріально-технічного потенціалу підприємств АПК.

- Технологічні: відсталі технології, відсутність селективної та племінної роботи.

- Природні: сезонність виробництва.

- Соціальні: відтік працездатного населення із села.

- Правові: відсутність дієвої нормативно-правової державної підтримки інтегрованих виробництв [3].

Розвиток переробних галузей повинен орієнтуватися на підтримання балансу між сировинною базою та потужностями промисловості, а також між обсягами виробництва кінцевої продукції та можливостями її реалізації. Неузгодженість в обсягах сировинних ресурсів і розмірах виробничої потужності призводить до порушення ритму роботи, надмірного продовження чи скорочення тривалості виробничого періоду, недовикористання виробничих потужностей, нерациональних перевезень сировини і продукції.

На сьогоднішній день найбільш розвинутими є два типи інтеграції: горизонтальна та вертикальна. Під горизонтальною інтеграцією розуміють

об'єднання та організаційно-економічну взаємодію підприємств однієї або декількох галузей, які виробляють однорідну продукцію або виконують різні операції по її виробництву. При вертикальній інтеграції відбувається міжгалузеве кооперування підприємств різних галузей народного господарства. Перевага вертикальної інтеграції полягає в тому, що відбувається поєднання підприємств по виробництву сільськогосподарської продукції, підприємств промисловості по її переробці заготівельних, транспортних організацій, а також підприємств по зберіганню збуту продукції, що дає можливість спрямовувати діяльність на забезпечення максимального кінцевого результату [4].

У великих регіонах формуються регіональні агропромислові комплекси, які забезпечують реалізацію міжгалузевих зв'язків, збалансованість сільського господарства і суміжних галузей на цій території. У системі регіональних АПК створюються районні агропромислові комплекси. Переваги агропромислової інтеграції зображено на рис. 1.

Рис. 1. Переваги агропромислової інтеграції*

**Розроблено автором з використання [5]*

На даний час значна потреба у розвитку великих інтегрованих виробничих формувань вертикального типу спостерігається і у сучасній економіці. В якості аргументів їх створення виокремимо такі:

— Інтеграція господарюючих суб'єктів в АПК сприяє подоланню багатьох структурних економічних проблем.

— Інтеграція підприємств АПК дозволяє учасникам заповнити існуючі недоліки ринку за рахунок створення внутрішнього ринку капіталу, спільної інфраструктури; підвищення якості використовуваної інформації для учасників об'єднання; зниження трансакційних витрат; підвищення якості управління; лобювання спільних інтересів.

— Розвиток та зміцнення інтеграційних взаємодій дозволяє знизити можливість опортуністичної поведінки їх учасників, диктату цін з боку суміжників, сприяє фінансовому оздоровленню підприємств, що входять до аграрно-промислової структури, згладжує гостроту недостачі ліквідних засобів.

— Великі аграрно-промислові формування здатні підвищити ефективність реального сектора економіки, здійснювати позитивний вплив на розвиток регіонів, інфраструктури, створювати нові технології, сприяти зростанню зайнятості, тобто вирішувати комплекс гострих соціально-економічних проблем.

— Інтеграція сприяє скороченню чисельності збиткових підприємств шляхом допомоги тим з них, що є незамінними у загальному технологічному ланцюгу. Зростання виробництва у інтегрованих структурах відбувається переважно за рахунок відновлення завантаження переробних потужностей, що є важливим фактором мобілізації додаткових інвестиційних ресурсів для економічного розвитку [6].

Висновки. Розвиток інтеграційних процесів в АПК України є дієвим шляхом побудови стабільного базису для національної економіки, поєднанням інтересів сільськогосподарських виробників з промисловими та торговими підприємствами. Агропромислова інтеграція - один із

найефективніших шляхів виходу АПК із кризи, який повинен контролюватися з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чорна Н. В. Розвиток інтеграційних процесів як необхідна умова підвищення ефективності агробізнесу / Н. В. Чорна // Економічний аналіз. — 2011. — Випуска 9, част. 1. — С. 379–382.
2. Пісьмаченко Л. М. Інтеграція підприємств виробничого обслуговування з сільськими товаровиробниками / Л. М. Пісьмаченко // Економіка АПК. — 2007. — № 1. — С. 16–19.
3. Резнік Н. П. Основи формування та функціонування інтегрованих структур в АПК / Н. П. Резнік // Формування ринкових відносин в Україні. — 2010. — № 6. — С. 3—6.
4. Покотиленко Р. В. Проблеми розвитку аграрного сектору в Україні / Р. В. Покотиленко // Економіка України. — 2008. — № 9. — С. 14-17.
5. Єщенко І. С., Палкім Ю. І. Сучасна економіка: Навчальний посібник. — К. Вища школа, 2005. — 327с.
6. Федулова Л.І. Інтеграційні процеси корпоративних структур: можливості для інноваційного розвитку економіки України / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. — 2007. — № 3. — С. 9—31.

УДК 631.16.001

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Спасенко, студентка

Науковий керівник : к.е.н., доцент Белевят О. А.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні аспекти фінансового стану ефективності функціонування підприємств та їх подальший розвиток в Україні

***Ключові слова:** фінансові результати, фінансовий стан, оцінка фінансового стану.*

Постанова даної теми. Фінансовий стан підприємства є однією з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, оскільки саме фінансовий стан визначає місце підприємства в економічному середовищі й те, наскільки ефективними та без ризиковими можуть бути ділові відносини з ним комерційних банків, постачальників, потенційних інвесторів і позичальників тощо. При цьому, як для підприємства, так і для його партнерів велике значення має не лише фактичний стан справ, а й очікуваний фінансовий стан. Так, за результатами аналізу фінансового стану можна передбачити певні можливі майбутні економічні вигоди підприємства та приймати більш ефективні управлінські рішення для їх досягнення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Сьогодні достатньо уваги приділяється питанням розробки теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану сучасних підприємств приділяють такі вчені-економісти, як: Баринов В.А. Бугай В.З., Омельченко В.М., Іванюта С.М. Обущак Т.А. та інші.

Мета. Дослідження та обґрунтування пропозицій щодо покращення фінансового стану підприємств.

Виклад основного матеріалу. Економічні відносини в Україні потребують нових підходів до питань організації й ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. У складних умовах вітчизняного податкового клімату, кризи неплатежів, уповільнення реформ у виробничій та соціальній сферах суб'єкти господарювання можуть мати різні інтереси в питаннях одержання і розподілу прибутку та збільшення доходів підприємств. Основою цих та інших аспектів їхньої діяльності має виступати фінансова стійкість, оптимальний рівень якої підтримується за допомогою універсальних методів, вироблених світовою ринковою

цивілізацією й об'єднаних через науку фінансового менеджменту в струнку та практично ефективну систему. Поняття «фінансовий стан підприємства» трактується по-різному. Наприклад, Обушак Т.А. висвітлює його так: «Фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатності ефективно здійснювати її у майбутньому» [4, с. 92-100].

Фінансовий стан являє собою сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловому співробітництві, оцінює, в якому ступені гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів по фінансовим та іншим відносинам. Тому система показників має мету показати його стан для зовнішніх споживачів, оскільки при розвитку ринкових відносин користувачів фінансової інформації значно збільшується.

Головною передумовою стійкого фінансового стану підприємства є ритмічний випуск і реалізація високоякісної продукції. Зазвичай, чим вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижча їх собівартість, тим вища прибутковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансовий стан. Зниження собівартості продукції дозволяє підприємствам бути конкурентоспроможними на ринку збуту. Тому підприємства, які мають всі можливості до ефективного розвитку своєї діяльності активно збільшують ці показники. Проте стрімке розширення обсягів виробництва продукції часто призводить до того, що грошові кошти на розрахунковому рахунку потребують свого поповнення.

Використання й вдосконалення економічного потенціалу до необхідного рівня повинно надавати можливість підприємству для ефективного застосування своїх ресурсів, а значить сприяти поглинанню

зовнішніх й внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є свідченням стійкості функціонування [2].

Найкраще фінансовий стан підприємства визначається елементами його економічної діяльності: прибутковістю (рентабельністю) роботи підприємства; оптимальністю розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових відрахувань; наявністю власних фінансових ресурсів (основних і оборотних засобів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональним розміщенням основних і оборотних засобів (власних і позикових); платоспроможністю; ліквідністю [1, с. 110].

Аналіз фінансового стану підприємства повинен відбуватися систематично та з використанням різноманітних методів (експертних оцінок і сценаріїв, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць, ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування.), що в той же час враховують галузеву складову аналізу. Це уможливить знаходження найбільш доцільних способів використання фінансових ресурсів та побудови їх структури, що, в свою чергу, стане запорукою недопущення перебоїв у постачанні ресурсів при здійсненні господарської діяльності підприємства та, як наслідку, невиконання плану прибутку та зниження рентабельності.

Можна виділити наступні завдання оцінки фінансового стану:

- дослідження ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- прогнозування можливих фінансових результатів, економічної рентабельності, виходячи з реальних умов господарської діяльності й наявності власних і залучених коштів, розробка моделей фінансового стану при різних варіантах використання ресурсів;

- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- вивчення відповідності між коштами та джерелами, раціональності їх розміщення та ефективності використання;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів;
- визначення причинно-наслідкових зв'язків між різними показниками виробничої, комерційної та фінансової діяльності і на основі цього оцінка виконання плану щодо надходження фінансових ресурсів та їх використання з позицій зміцнення фінансового стану підприємства;
- розробка конкретних заходів, спрямованих на більш ефективне використання фінансових ресурсів і зміцнення фінансового стану підприємства [3, с. 57].

Але завдання фінансового стану підприємства, можуть змінюватися залежно від зацікавленості різних груп користувачів аналітичним матеріалом. Актуальним, також, постає завдання удосконалення форм і методів фінансового забезпечення функціонування підприємства, тобто пошук нових ефективних шляхів фінансової діяльності.

Висновок. Важливим напрямом поліпшення фінансового стану підприємства є прогнозування, оскільки оперування різночасними даними та інформацією про можливі зміни фінансового стану дають змогу керівництву активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності.

На сьогодні найнеобхіднішим є:

- удосконалювати інформаційне та методичне забезпечення фінансового стану підприємства;
- удосконалювати форми і методи фінансового забезпечення функціонування підприємства, тобто пошук нових ефективних шляхів фінансової діяльності;
- розробляти методичне забезпечення процесу прогнозування фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці, так і в динаміці, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баринов В.А. Антикризисное управление: Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. (ГРИФ)/ В.А. Баринов. – М.: ФБК-ПРЕСС. – 2005. – 488 с.
2. Бугай В.З. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства / В.З. Бугай, В.М.Омельченко // Держава та регіони. –2008. – № 1. – С. 34–39.
3. Іванюта С.М. Антикризове управління: Навч. посіб. / С.М. Іванюта. – К.: ЦУЛ. – 2007. – 288 с
4. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства / Т.А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 92-100.

УДК 631.11 : 633.1(477.73)

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ

О.В. Павлова, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті проаналізовано рівень розвитку виробництва зернових та зернобобових культур Жовтневого району та вказані основні причини змін.

Ключові слова: зерновиробництво, урожайність, посівні площі.

Постановка проблеми. Проблема збільшення обсягів і підвищення стабільності виробництва зерна є однією з ключових в національній аграрній політиці. Вирішення цієї проблеми має чітко виражений регіональний характер, що обумовлено зростаючою відповідальністю регіонів за забезпечення населення продуктами харчування. Головні пріоритети розвитку зернового господарства Миколаївської області на найближчий період – забезпечення нарощування виробництва високоякісного зерна, стримування негативних процесів, що мають місце в сфері реалізації та просуванні товару до споживача [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На всіх етапах розвитку сільського господарства України пріоритетним напрямком було зерновиробництво, а обґрунтування заходів щодо його стабілізації та підвищення економічної ефективності є загальнодержавним завданням стратегічної ваги. Проблемам розвитку зернової галузі завжди приділялась увага українських науковців: Саблука П.Т., Бойка В.І., Лобаса М.Г., Клочана В.В., Калюжної О.В., Худолій Л.М., Сайко В.Ф., Жмайлова В.М., Уланчук В.С., Калінчика М.В. та інших.

Констатуємо вагомість отриманих наукових результатів у сфері теорії і практики ефективності виробництва зерна, слід зауважити, що на сьогодні недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного вивчення проблем виробництва зерна на рівні адміністративних районів областей України, в тому числі і Миколаївської.

Постановка завдання. Проаналізувати рівень розвитку виробництва зернових в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виробництво зернових культур традиційно займає лідируючі позиції у структурі виробництва продукції рослинництва й загалом всього сільськогосподарського виробництва України. В середньому протягом останніх трьох років в структурі валової продукції сільського господарства зернові культури сформували 18% загального обсягу виробництва сільськогосподарської продукції. Нині наша держава з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин переживає труднощі у розвитку зернового виробництва. Протягом останніх декількох років по більшості зернових культур спостерігається зменшення показників урожайності та валового збору [2].

За даними Державного комітету статистики Миколаївщини урожайність зернових та зернобобових культур у 2005 – 20,7 ц з 1 га, у 2006 – 22,5 ц з 1 га, 2007 – 12,9 ц з 1 га, 2008 – 28,4 ц/га, 2009 – 26,4 ц з 1 га, у 2010 – 24,5 ц з 1га. Щорічно сільгосптоваровиробники Жовтневого району виробляють близько 100 тис.тонн зерна. У 2010 р. в районі було вирощено 4,9% загальнообласного обсягу виробництва зернових культур. Слід зазначити, що Жовтневий район є основним виробником овочевої продукції в області, питома вага виробництва овочів в загальному обсязі виробництва по області складає 33% [1].

Сільськогосподарську діяльність на території Жовтневого району ведуть 32 сільськогосподарських підприємства, з них 29 – недержавні агроформування, 3 – державні сільгоспідприємства. Основними напрямками їх діяльності є виробництво зернових, технічних та овочевих культур, фруктів та винограду.

Основними факторами, що впливають на валовий збір зерна є площа посіву та урожайність.

Посівні площі зернових та зернобобових культур у сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району протягом 2005-2010 років постійно змінювались (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка посівних площ зернових та зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району

Найбільша площа посіву зернових була у 2006 році, а найменша – у 2008 році. Загалом же, в середньому за шість років площа їх посіву зменшилась на 287 га.

Врожайності зернових та зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах за шість останніх роки немає чіткої тенденції у зміні (рис. 2).

В державі, як і області та районі, з 2005 по 2007 рік врожайність зерна поступово знижувалась. Різкий спад зернового виробництва у 2007 році зумовлений природно-кліматичними умовами – сильна посуха у більшості областей України у 2007 року призвела до значного недобору валового збору зерна. У 2008 році спостерігається найвищий рівень урожайності, проте з 2009 року вона поступово почала знижуватись.

Рис. 2. Урожайність зернових та зернобобових культур в сільськогосподарських підприємствах

В 2011 році станом на 10 вересня аграріями Жовтневого району було зібрано 135,6 тис.тонн ранніх зернових культур. А станом на 2 липня 2012р. господарствами всіх категорій зернові та зернобобові культури (без кукурудзи) скошено і обмолочено на площі 5697 га, що складає 12,5% площ, посіяних під урожай поточного року. Із зібраної площі одержано 61,9 тис.ц зерна, що на 62% менше, ніж було зібрано на початок липня

2011р. Середня урожайність склала 10,9 центнера з 1 гектара (на 51,1% менше ніж торік) [1].

Відсутність достатніх фінансових ресурсів стримує впровадження новітніх технологій, використання високоякісного насіння, обмежує застосування інших ресурсів. Виробництво зерна стає все більш залежним від впливів погодних факторів. Низька культура землеробства і нераціональне використання земельних ресурсів призводить до виснаження і деградації ґрунтів, зменшення вмісту в них гумусу та поживних речовин. Недостатніми є і якість трудових ресурсів та стан науково-дорадчого супроводження зерновиробництв. Отже, матеріально-технічне забезпечення зерновиробництва та ефективність праці не відповідають світовим стандартам і потребам галузі [3].

Висновки. Основним напрямком подальшого розвитку зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району є інтенсифікація виробництва зерна на основі внесення оптимальної кількості органічних та мінеральних добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів, впровадження комплексної механізації, інтенсивних та індустріальних технологій, застосування прогресивних форм організації і оплати праці з урахуванням кінцевого результату.

Крім цього, щоб забезпечити прибутковість національних виробників зернової продукції, держава повинна втручатися в процес ціноутворення на зерновому ринку, політичними і економічними важелями забезпечувати рівень ціни, який би стимулював зерновиробництво і надавав можливість розширеного відтворення для сільськогосподарських виробників у цій галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистична інформація. Сільське господарство [Електронний ресурс]. — Режим доступу до інформації: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.

2. Комплексна галузева програма «Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року» / Наказ Мінагрополітики від 23.10.2007р. — № 757/101 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

3. Саблук П.Т. Концептуальні аспекти модернізації аграрного виробництва та розвитку сільських територій в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. — 2010. — № 8. — С. 3—9.

4. Уланчук В.С. Вітчизняне зерновиробництво як базовий фактор національної продовольчої безпеки / В.С. Уланчук, Р.П. Мудрак // Вісник економічної науки України. — 2009. — № 1. — С. 169—173.

УДК 631.11 : 658.8 (477.73)

СТАН РОЗВИТКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ

О.І. Ващенко, магістр

Миколаївський державний аграрний університет

У статті досліджено сферу реалізації аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами та виявлено основні тенденції її розвитку в Жовтневому районі.

Ключові слова: *реалізація, аграрна продукція, канали реалізації, система збуту.*

Постановка проблеми. Сфера реалізації готової продукції є найважливішою сферою діяльності підприємства, оскільки саме у цієї сфері формується майбутній прибуток підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки України проблема реалізації сільськогосподарської продукції набуває виняткового значення і потребує швидкого вирішення. Розвиток торгівлі у регіонах, ефективна організація обміну та товарного обігу, оптимальна їх територіальна організація є найважливішими чинниками стабілізації сільськогосподарського виробництва, важливою передумовою насичення продовольчого ринку країни, джерелом

задоволення щоденних потреб населення у споживанні продуктів харчування [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблеми збуту сільськогосподарської продукції присвячена велика кількість наукових праць. Найбільш ґрунтовними є роботи В. Трегобчука, М. Лобаса, О. Березіна, П. Гайдуцького, В. Губського, Н. Копитець, П. Саблука, В. Юрчишина та інших. Однак, недостатньо дослідженими залишаються особливості організації та функціонування системи реалізації сільгосппродукції як на регіональному, так і на районному рівнях.

Мета статті полягає у висвітленні результатів дослідження стану розвитку реалізації продукції в сільськогосподарських підприємствах Жовтневого району Миколаївської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільськогосподарську діяльність на території Жовтневого району ведуть 32 сільськогосподарських підприємства, з них 29 – недержавні агроформування, 3 – державні сільгосппідприємства, та 419 фермерських господарств. Основними напрямками їх діяльності є виробництво зернових, технічних та овочевих культур, фруктів та винограду. Щорічно сільгосптоваровиробники району виробляють близько 100 тис. тонн зерна, понад 20 тис. тонн соняшнику, понад 100 тис. тонн овочів, близько 20 тис. тонн картоплі та близько 4 тис. тонн фруктів. Жовтневий район є основним виробником овочевої продукції в Миколаївській області, питома вага виробництва овочів в загальному обсязі виробництва по області складає 33% [1]. Тут зосереджені основні овочівницькі підприємства, серед яких ПСП «Агрофірма «Роднічок», ФГ «Органік-Сістемс», ФГ «Владам», ТОВ «Оksamит», СГВК «Авангард» та інші. В районі працює загальновідоме переробне підприємство – ТОВ «Сандора». Переробкою овочевої та плодоягідної продукції займаються також у ТОВ «Оksamит» та ФГ «Органік-Сістемс». Протягом останніх років в районі торгівля розвивалася під негативним впливом щорічного скорочення виробництва

сільгосппродукції, натуралізації споживання, погіршення якості споживання продуктів та інших чинників.

Динаміку реалізації продукції сільськогосподарськими підприємствами Жовтневого району подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Обсяги реалізації аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами Жовтневого району, тис. т

Види продукції	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Зернові та зернобобові культури	21,9	10,0	43,3	54,7	43,5
Насіння соняшнику	5,1	4,1	6,5	11,5	12,4
Цукрові буряки	2,3	0,6	0,2	-	-
Картопля	1,3	2,2	1,6	1,8	1,0
Овочі	20,5	14,6	40,6	62,9	43,6
Плоди та ягоди	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Худоба та птиця	0,4	1,0	0,7	0,9	0,6
Молоко та молочні продукти	3,1	2,6	2,2	2,1	1,8

За період 2006-2010 рр. кількість реалізованої продукції збільшилася. Це відбувається за рахунок збільшення реалізації зернових (майже в 2 рази), овочів (більш ніж у 2 рази) і соняшнику (майже в 2,5 рази), помітним також є зростання обсягів реалізації худоби та птиці. Проте за два останні роки обсяги продажу переважної більшості видів продукції дещо зменшились.

За січень-червень 2011 року загальний обсяг продажу аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами у порівнянні з відповідним періодом минулого року збільшився на 9%, у тому числі продукції рослинництва – на 6,4%, продукції тваринництва – на 19,1%. Середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції зросли на 37,1%, зокрема на продукцію рослинництва – на 48,4%, а на продукцію тваринництва знизилась на 2,8% [1].

Сьогодні в районі, як і в цілому в нашій державі, поряд із традиційними каналами збуту (заготівельним організаціям, включаючи продаж за прямими зв'язками та споживчій кооперації; населенню у

рахунок оплати праці й через систему підприємств ресторанного господарства; на ринку через власні магазини, ларки та палатки) сільськогосподарські товаровиробники реалізують продукції, через біржі, аукціони, видають пайовикам у рахунок орендній плати за землю та майнових паїв, за іншими каналами. Із появою значної кількості різноманітних каналів збуту відбулися структурні зміни у системі реалізації сільськогосподарської продукції. Помітним є зменшення питомої ваги бартерних операцій під час реалізації сільськогосподарської продукції. Це можна пояснити кількома причинами – потребою виробників у готівці, відносним збільшенням за останні роки платоспроможності споживачів [2].

Серед основних чинників вибору сільськогосподарськими виробниками того чи іншого каналу збуту продукції на перший план виходять: вигідна ціна, форма оплати, зокрем можливість передоплати, і стабільність збуту.

Більшість виробників реалізує продукцію безпосередні, у межах району, в якому знаходиться господарство. Майже дві третини виробленого зерна (66%) продається сільськогосподарськими виробниками безпосередньо у межах району. Серед фермерських господарств цей показник є вищим і складає 69% (сільськогосподарські підприємства - 54%). Дещо більше чверті продукції вивозиться в інші райони області (26 %) і лише 5% реалізується в інших областях. Сільськогосподарські підприємства, які краще забезпечені власними транспортними засобами, мають ширші ринки збуту: 41% виробленого зерна реалізується в інших районах області [1]. Нерозвиненість ринків збуту сільськогосподарської продукції пояснюється двома основними чинниками: відсутністю потреби у виробників у розширенні географії збуту й виході на нові ринки та обмеженими ресурсними можливостями (насамперед йдеться про відсутність транспортних засобів).

Серед перешкод, які стоять на заваді ефективної реалізації виробленої сільськогосподарської продукції, вагоме значення мають низькі закупівельні ціни. Ряд дослідників [3, 4] вказують, що низькі закупівельні ціни – це основна проблема у реалізації сільськогосподарської продукції в Україні. Також актуальними є проблеми низького попиту, організації та забезпечення зберігання продукції, інформаційного забезпечення товаровиробників тощо.

Нині відсутня організована, стабільна, прозора система реалізації сільськогосподарської продукції у Жовтневому районі. Удаваний достаток товарів на ринку поєднується з високими цінами і майже повною відсутністю контролю за якістю продукції за низької культури торгівлі. Імпорт низькоякісного продовольства заважає становленню відповідного ринкового середовища, особливо у період недостатнього контролю за торгівлею з боку державних органів. Ввіз імпорتنих продовольчих товарів низької якості за низькими цінами обмежує можливості національних товаровиробників у конкурентній боротьбі за ринки збуту.

Висновки. Проведеним дослідженням встановлено, що виникнення протиріч економічного характеру на продовольчому ринку Жовтневого району протягом останніх років є результатом таких домінантних тенденцій:

– по-перше, сучасний стан продовольчого ринку району характеризується зменшенням обсягів виробництва і споживання основних продуктів харчування, низькою платоспроможністю населення. Головною причиною скорочення споживання основних продуктів харчування є зростання цін на них, яке випереджає зростання заробітної плати та інших доходів населення району;

– по-друге, існує необхідність розроблення системи заходів, спрямованих на формування ефективних каналів просування продовольчої продукції, доступних і оптимальних для усіх учасників та суб'єктів продовольчого ринку, що відповідають сучасним вимогам організації

інфраструктурних об'єктів.

Практика, що склалася у районі свідчить, що успішне функціонування продовольчого ринку має супроводжуватися відповідною системою збуту, наявністю діючої ринкової інфраструктури, що забезпечить ефективність каналів товаропросування. Сучасний ринок представлений різними сферами господарської діяльності, що мають значні перспективи в умовах ринкової економіки. Зокрема, на стадії становлення знаходиться мережа гуртових продовольчих ринків, яка нині є одним з пріоритетних напрямів налагодження зв'язків між товаровиробниками та споживачами аграрної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області. Статистична інформація. Сільське господарство [Електронний ресурс]. — Режим доступу до інформації: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua>.
2. Забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки України на внутрішньому і зовнішньому ринках: наук. доповідь / [Трегобчук В. М., Пасхавер Б. Й., Бородіна О. М. та ін.] ; за ред. В. М. Трегобчука, Б. Й. Пасхавера. — К. : ДУ «Ін-т екон. та прогнозів», 2007. — 260 с
3. Копитець Н.Г. Передумови формування ринкової системи збуту та реалізації сільськогосподарської продукції / Н.Г. Копитець // Економіка АПК. — 2004.— № 6. — С. 118—125.
4. Саблук П.Т. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформ.- аналіт. зб. Випуск 5/ П.Т. Саблук. — К. : Лібра, 2002. — 587 с.

УДК 657.635

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ю.М. Ракова, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті проведено аналіз вітчизняних видань з питань аудиту на предмет визначення суті аудиторських послуг. Проаналізовано стан ринку аудиторських послуг, розкрито техніка їх надання, зроблено висновки та запропоновано рекомендації для подальшого розвитку аудиту в Україні.

Ключові слова: *аудит, аудитор, аудиторська послуга, аудиторська фірма.*

Постановка проблеми. Розвиток аудиторської діяльності в Україні відбувається в умовах становлення ринкового типу економіки, активного розширення зовнішньоекономічної діяльності, проходження інвестиційних процесів. Питання змісту аудиторських послуг залишається сьогодні найменш дослідженим. Одним з проблемних питань є визначення поняття аудиторських послуг, що саме слід вважати аудиторською послугою, чи можна відносити здійснення власне аудиту господарюючого суб'єкта до аудиторських послуг.

Вітчизняні підприємства звертаються до аудиторських фірм з потребою провести аудит, отримати консультацію, забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємства, підготовки інформації про фінансово-господарський стан економічного суб'єкта та іншими роботами, які можна звести до єдиного поняття – за аудиторськими послугами.

Для задоволення попиту користувачів, в цілях підвищення конкурентоспроможності, аудиторські фірми пропонують широкий перелік послуг, що постійно оновлюється та розширюється. Висока динаміка розвитку аудиторських послуг створює проблеми просування їх на ринку, інформування про них потенційних користувачів. Кожна аудиторська фірма здійснює аудиторську діяльність самостійно і на

власний розсуд формує методичні засади надання тієї чи іншої послуги, дотримуючись вимог законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття аудиторської послуги можна зустріти практично в кожній науковій або науково-практичній статті, що розкриває проблеми аудиту чи аудиторської діяльності. Термін “аудиторська послуга” використовується, як правило, для фіксації різниці поняттями аудиту та інших робіт, що виконуються аудиторськими фірмами.

В окремих випадках авторами розкривається орієнтовний перелік робіт, які здійснюються фахівцями в галузі аудиту. Рідкісними є статті, в яких надається характеристика ринку аудиторських послуг та його структура.

Окремі проблеми надання аудиторських послуг розкриваються в працях вітчизняних вчених: Ф. Ф. Бутинця, Г. М. Давидова, О. А. Кузуба, А. М. Редька, І. О. Богдана, Ю. Г. Гарголи, І. Л. Чумакової, І. І. Несторенка та інших.

Мета дослідження. Висвітлення основних проблем розвитку ринку аудиторських послуг та виявлення тенденцій удосконалення надання аудиту в Україні.

Викладення основного матеріалу. Аудит – це лише складова аудиторської діяльності, адже, крім власне перевірки (аудиту), аудиторські фірми надають широкий спектр аудиторських послуг, що, безперечно, приваблює потенційних замовників.

Згідно з законодавством України, аудиторські послуги можуть надаватись у формі аудиторських перевірок (аудиту) та пов'язаних з ними експертиз, консультацій з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних і юридичних осіб.

Основними документами, що регулюють аудиторську діяльність, є Закон України "Про аудиторську діяльність" від 22.04.93 р., Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики та Господарський кодекс України.

Процес аудиторських послуг, що розкривається через методику їх надання, являє собою перелік конкретних методів та процедур, що мають відповідну послідовність застосування.

Загальна методика надання аудиторських послуг містить такі етапи:

1. Залучення клієнта.
2. Укладання договору на надання аудиторських послуг, отримання завдання на виконання робіт.
3. Отримання інформації про господарську діяльність клієнта.
4. Проведення робіт в межах надання аудиторської послуги.
5. Оформлення результатів виконаних робіт.
6. Робота з клієнтом з узгодження отриманих результатів.
7. Передача результатів за наданими аудиторськими послугами.

Наведена загальна методика надання аудиторських послуг має свої особливості реалізації за різних видів послуг.

Аудитори можуть перевіряти: дані (історичні, прогностні, статистичні); показники результатів діяльності; системи та процеси (наприклад, систему внутрішнього контролю, управлінський облік); поведінку (наприклад, корпоративне управління, управління людськими ресурсами). Тобто супутні аудиту роботи – це різні послуги (наведені вище), консультації аудиторської фірми (аудитора), про виконання яких домовилися замовник з аудитором і які не вимагають аудиторських висновків про достовірність бухгалтерської звітності та іншої облікової інформації, а лише рекомендацій кваліфікованого фахівця [1].

Консультування є одним з найпоширеніших видів аудиторських послуг. Консультування можна розглядати як особливу професійну діяльність, що передбачає залучення кваліфікованих фахівців зі

спеціальною підготовкою у галузі бухгалтерського обліку, аналізу, контролю, права, управління. В процесі консультування клієнту надається допомога у виявленні проблем, їх аналізу, надаються рекомендації з їх ефективного вирішення.

При наданні кожної аудиторської послуги використовуються процедури як документального, так і фактичного контролю. Відповідно, аудиторські послуги являють собою сукупність послідовно виконуваних документальних і фактичних аудиторських процедур, які здійснюються в певному порядку, а також відносин, що виникають при цьому між аудиторською фірмою, підприємством-замовником і третьою стороною – користувачем інформації про підприємство [2].

З врахуванням нинішніх тенденцій ринок видів аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників-клієнтів. Суттєво розширилась різноманітність професійних послуг аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами й аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг. Аудитори отримали можливість легально здійснювати оцінку, вести бухгалтерський облік для третіх осіб, представляти інтереси третіх осіб у суді, консультувати замовника з багатьох питань та оцінювати різноманітні аспекти його діяльності, проводити професійні тренінги, здійснювати ініціативний аудит, огляд і підготовку фінансової звітності, обов'язковий аудит та бухгалтерські послуги тощо. Кількість послуг, які можуть надавати клієнтові суб'єкти аудиту в Україні, зросла з 4 у майже 12 разів за 2009-2011 рр. Зросла не тільки кількість та різноманітність послуг, а й середня вартість одного замовлення – майже в три рази [3].

Статистичні дані свідчать, що в Україні з 1993 року Аудиторська палата України (далі АПУ) видала 6496 сертифікатів аудиторів, у тому числі 259 сертифікатів аудиторів банків. Окрім цього в професійному аудиторському загалі працюють 242 особи із сертифікатом бухгалтера

АССА (Великобританія) та 48 осіб із сертифікатом СІРА (США). В Реєстрі АПУ станом на 09.10.2012 року знаходиться 1820 аудиторських фірм, в яких працюють сертифіковані аудитори і приватні аудиторські підприємства. Значна частина сертифікованих аудиторів об'єднані в професійну громадську організацію – Спілку аудиторів України, яка має територіальні відділення у всіх регіонах держави.

Ринок аудиторських послуг має певні регіональні особливості. Хоча самі суб'єкти аудиту не «прив'язані» до регіону їхньої реєстрації та надають послуги по всій Україні, більшість із них надають послуги в регіоні місця знаходження. Аудиторська палата України, аналізуючи діяльність аудиторів, розподілила всі регіони країни на три умовні зони: регіони-лідери; регіони реального аудиту та регіони-аутсайтери. При цьому все менше економічних перспектив у аудиторів - приватних підприємців. Все це свідчить про встановлення типово ринкових умов для професійної аудиторської діяльності в Україні. Лідерами являються такі регіони: Київський, Донецький, Дніпропетровський, Запорізький, а регіони-аутсайтери – Житомирський, Рівненський, Закарпатський та інші

Спостерігається більша кількість аудиторських послуг і вони дорожчі в регіонах, де концентрація капіталу та наявність потужних суб'єктів господарювання більша, ніж в інших частинах країни. Суттєва різноманітність вартості послуг у різних регіонах існує, в залежності, від платоспроможності самих замовників аудиту або їхнього розуміння вартості аудиторської послуги.

Найбільшу частку аудиторських послуг в Україні займає ініціативний аудит (29,88%). Найбільшу частку послуг аудиторів в цій області займають саме консультаційні послуги – 31,05 %. Досить малу частку займають в Україні такі послуги: огляд фінансової звітності – 2,95 %, а також підготовка фінансової звітності – 1,21 %. Обов'язковий та ініціативний аудит в Україні займають 42,3 % загального обсягу послуг.

Операційний аудит по суті трансформувався у погоджені процедури і становить до 7,0 % загального обсягу послуг аудиторів [4].

З узагальнюючого аналізу офіційних звітів аудиторських фірм (аудиторів) видно, що деякі з них взагалі не займаються аудиторськими перевірками, а надають лише консалтингові та інші послуги. В той час як світові тенденції розвитку аудиторських послуг свідчать про скорочення аудиторськими фірмами обсягів консалтингових послуг або виділення з них суб'єктів, що надають консалтингові послуги, в окремі структури, в Україні існують регіони, де аудиторські перевірки у загальному обсязі аудиторських послуг, займає близько 30 %. Це Вінниця, Херсон, Чернігів, Миколаїв, Запоріжжя та Луганськ.

У більшості випадків причина таких показників - це диверсифікація, бажання утримати клієнта різноманітністю послуг, що надаються, шукаючи альтернативні джерела доходів. Українські підприємства все частіше бажають отримувати від української аудиторської фірми комплекс послуг. Такий клієнт для аудитора є досить вигідним, оскільки він відпрацьовує всі завдання в комплексі. Однак широта послуг призводить до виникнення загроз незалежності аудитора і, як наслідок, до зниження якості аудиторських послуг [5].

Вже зазначено, що ринок аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками або інтересами замовників. Спираючись на виявленні тенденції розвитку ринку аудиту в країні, можна виділити головні шляхи подолання існуючих недоліків.

1) Структуризація аудиторської фірми, тобто до її складу повинні входити не тільки професіональні аудитори, а й фахівці різних профілів, таких, як: інформаційні технології, право, контролери якості аудиторських послуг, оцінювачі.

2) Комплексне обслуговування бізнесу. Фірма повинна пропонувати не тільки аудит та аудиторські послуги, консалтинг правовий та щодо бухгалтерського обліку та оподаткування, а й консультаційну допомогу у

сфері управління, визначення ефективності господарювання, ефективності інноваційної або інвестиційної політики. Чим ширший цей спектр послуг, тим більше шансів для фінансового успіху, впевненості в майбутньому.

3) Потрібно всім представникам незалежного аудиту в Україні активізувати роботу щодо пропаганди корисності та важливості незалежного аудиту як для власників, так і для держави в цілому [6].

Висновки. Розробка методичних засад надання основних видів аудиторських послуг є важливим заходом процесу стандартизації їх надання, а їх використання в практиці аудиторських фірм дозволяє покращити якість виконання робіт та підвищити їх ефективність. Проведені дослідження доводять, аудит в Україні вже пройшов певний етап становлення і зараз попит на якісні аудиторські послуги стрімко зростає і увага має бути перенесена на питання розвитку аудиторської діяльності та виходу вітчизняного аудиту на міжнародний рівень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузуб О. А. Контроль якості аудиторських послуг – реалії та сподівання/ О. А. Кузуб// Аудитор України. – 2010. – № 15(143). – С. 12-13.
2. Редько А. М. Аудиторские услуги в Украине: первые шаги к рынку/ А. М. Редько// Бухгалтерский учет и аудит. – 2011. – №11. – С.48-49.
3. Богдан І. О. Аудиторські послуги в Україні/ І. О. Богдан// Управління розвитком. – 2011. – №2(99). – С.124-125.
4. Гаргола Ю. Г. Загальна методика надання аудиторських послуг/ Ю. Г. Гаргола// Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – №2(17). – С.65-66.
5. Чумакова І. Л. Аудит ефективності: зарубіжний досвід та українські реалії/ І. Л. Чумакова// Аудит, ревізія, контроль. – 2011. – №1. – С. 55-56.
6. Несторенко І. І. Перш за все ми хочемо удосконалити нормативну базу, регулюючу аудиторську діяльність/ І. І. Несторенко// Аудитор України. – 2010. – № 2. – С. 20–21.

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТУ: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА

Т. В. Владечак, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті досліджено зарубіжний досвід контролю за якістю аудиторських послуг та визначено його стан та перспективи здійснення в Україні.

Ключові слова: контроль якості, аудиторські послуги.

Постановка проблеми. Аудиторські фірми, надаючи аудиторські послуги, мають неабиякий ризик. Найсуттєвішим є ризик неякісного надання аудиторських послуг, що може призвести до втрати клієнтів і позбавлення дозволу на аудиторську діяльність. На початку ХХІ століття проблема якості аудиторських послуг надзвичайно загострилася в усьому світі, причому мова йде про досить стійку кризу довіри користувачів до фінансових звітів та висновків аудиторів про їх достовірність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми аудиту досліджують як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: Аренс А., Лоббек Дж., Адамс Р., Робертстон Дж.К., Дефлиз Ф. Л., Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Давидов Г. М., Дорош Н. І., Завгородній С. Я., Петрик О. А., Редько О. Ю., Савченко В. Я. та багато інших. Однак більшість публікацій та досліджень присвячені в основному методології аудиту та практичним аспектам методики перевірки окремих об'єктів.

На сьогодні вітчизняний аудит пройшов певний етап розвитку та завершив період становлення. Процеси, що зараз відбуваються в економіці України, потребують зростання якості вітчизняного аудиту до євроінтеграційних вимог. Саме забезпечення якості надання аудиторських послуг в подальшому стане підґрунтям для визнання українського аудиту на міжнародному рівні.

Метою даної статті є з'ясування стану якості аудиторських послуг в Україні та обґрунтування необхідності її покращення з використанням досвіду інших країн.

Виклад основного матеріалу. В той час, коли всі країни Європейського Союзу та всього світу працюють над посиленням нагляду за професією аудитора шляхом удосконалення діючих систем зовнішнього контролю, підвищенню довіри до професії аудитора, визнання аудиторів країни в усьому світі, Україна лише починає будувати свій незалежний зовнішній нагляд за професією. Аудит не може існувати без якісної незалежної системи зовнішнього контролю за професією, саме тому у світі відсутня довіра до незалежних аудиторів України.

Актуальність дослідження підтверджується результатами перевірки Аудиторської палати України (АПУ) діяльності аудиторських фірм. Так, один практикуючий аудитор – фізична особа без залучення помічників здійснив за короткий термін аудит 38 відкритих акціонерних товариств. Перевірка у нього займала в середньому 5 днів, а завершення однієї перевірки збігалось з початком іншої. Зауважимо, що серед клієнтів такого «моторного» аудитора – і велика меблева фабрика, і хлібопекарні, і гранітний кар'єр, і автоколона тощо [1].

Система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується Аудиторською палатою України і містить в собі:

- регулярну звітність суб'єктів аудиторської діяльності за затвердженою АПУ формою;
- моніторинг з питань якості аудиторських послуг;
- перевірки якості аудиторських послуг;
- додаткові процедури із забезпечення контролю якості та дисциплінарні заходи за наслідками контролю;
- інформування суспільства про функціонування системи контролю якості аудиторських послуг в Україні [2].

27 травня 2004 р. була створена Комісія Аудиторської палати України з контролю якості. Головним завданням цієї комісії є здійснення політики і процедур забезпечення високої якості аудиторських послуг та відповідності їх вимогам Закону України "Про аудиторську діяльність", стандартам аудиту та етики.

Аудиторська палата України разом зі Спілкою аудиторів України і Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України здійснюють моніторинг аудиторських висновків і є багато прикладів неякісного аудиту. Це пояснюється кількома причинами. На думку деяких фахівців з аудиту здебільшого аудиторські перевірки річної звітності відкритих акціонерних товариств мають формальний характер тому, що в їхніх реальних результатах практично ніхто не зацікавлений. Аудитору, якщо він у висновку, що оприлюднюється разом зі звітністю, напише правду про свого заможного клієнта, на 99,9% гарантовано, що цього клієнта буде втрачено назавжди. Керівництву ВАТ не цікаво знати, скільки коштів пересічних акціонерів використано собі ж на користь або як вони невміло та неефективно керують довіреним їм капіталом. Про все це вони знають і без аудиторського висновку. Інша причина полягає у тому, що вітчизняний аудитор вирішив орієнтуватися на власника, інтереси якого теоретично він повинен захищати. Під власником наші аудитори переважно розуміють тільки замовника (керівника, головного бухгалтера підприємства), серед яких загубилися засновники та прості акціонери. Прикладів цьому багато — майже всі збанкрутілі свого часу ВАТ, ЗАТ, ТОВ, банки, фонди і особливо трасти та довірчі товариства, перевірялися незалежними аудиторами (до речі, і представниками транснаціональних аудиторських компаній) [3].

В Україні недостатній контроль за якістю вітчизняного аудиту. Ілюзія незалежності певним чином породила серед фахівців з аудиту реалії не підконтрольності. На противагу цьому, в усіх країнах Європи існують спеціальні інституції, які на постійній основі здійснюють моніторинг

роботи аудиторських фірм (аудиторів). Існує навіть практика, коли до перевірок аудиторських фірм залучають на платній основі «волонтерів» — досвідчених фахівців з аудиту, які здійснюють перевірки [4].

Подібні системи контролю за якістю аудиторських послуг існують у Великій Британії, Ірландії, Австрії, Бельгії, Данії, Фінляндії, Норвегії, Франції, Німеччині, Греції, Італії, Португалії, Нідерландах, Іспанії, Швеції, Чехії, Румунії, Словенії та Швейцарії [4, 5]. Мета зовнішнього контролю якості роботи аудиторів – впевнитися в тому, що аудитори, задовольняючи потреби суспільства, виконують роботу найвищої якості, та зміцнити у громадськості (не податкової інспекції чи замовника) впевненість у високій професійній майстерності аудитора.

У світовій діяльності відомі декілька моделей побудови системи нагляду за професією аудитора, а саме:

1. Нагляд здійснює приватна суспільна організація за дорученням держави. Прикладом є Комітет з нагляду за звітністю публічних компаній (РСАОВ), який був створений у США відповідно до Закону Сарбанеса – Окслі від 2002 року. Таку ж систему запроваджено і у Великобританії.

2. Нагляд здійснює державний орган, який є елементом фінансової інституції, та контролює роботу біржових структур. Таку систему запроваджено в Австралії, Голландії, Італії.

3. Змішана модель, яку застосовано у Німеччині. Така модель передбачає, що існуюча суспільна організація аудиторів та Аудиторська палата здійснює нагляд за професією, однак Аудиторську палату контролює незалежний державний орган – АПАК [5].

Якщо порівняти умови роботи працівників таких інститутів контролю за якістю аудиту як CMVM (Португалія), SBPA (Швеція), CONSOB (Італія), Kredittilsynet (Норвегія), FRR (Данія), NIRVA (Нідерланди), IDW і WPK (Німеччина), наприклад, з можливостями Аудиторської палати та Спілки аудиторів України, то порівняння, на жаль, не на користь останніх. В АПУ п'ять осіб з Контрольно-реєстраційної комісії, які працюють на

громадських засадах, повинні охопити контролем більш як 1700 суб'єктів аудиту в усій Україні. Зараз АПУ делегувала право перевірки дотримання стандартів аудиту та Кодексу професійної етики САУ та її територіальним відділенням. Але ж у відділеннях САУ ще менше людей, ніж в АПУ.

В Росії проводиться політика звільнення аудиту від державного контролю на користь саморегулювання. Відповідно до нового законопроекту «Про аудиторську діяльність», тепер сфера аудиту буде повністю підконтрольна громадським організаціям – саморегульованим організаціям (СРО як в США). Але наскільки такий шлях реформування актуальний? Адже на даний час США відмовилися від абсолютного суспільного регулювання і у світлі останніх подій стало видно, що повна свобода у сфері регулювання аудиторської діяльності не призводить у результаті до оптимальних результатів у сфері контролю за якістю аудиторських послуг [3].

У 2009 році в Україні здійснено більше 100 перевірок з контролю якості аудиторської діяльності. Відповідно до Положення АПУ «Про здійснення зовнішніх перевірок якості аудиторських послуг в Україні» кожний суб'єкт аудиторської діяльності зобов'язаний проходити перевірку контролю якості аудиторської діяльності не рідше одного разу на п'ять років [2].

Регулярному та обов'язковому контролю якості аудиторських послуг мають підлягати всі аудиторські компанії. Такий вид контролю повинен попереджувати імовірні помилки в роботі аудиторських компаній, покращити якість послуг та роботу аудиторської компанії. Результатом мають бути рекомендації щодо поліпшення системи внутрішнього контролю аудиторської компанії. Вищезазначені види контролю системи нагляду за професією аудитора має здійснювати незалежний орган.

Забезпечення якості аудиторських послуг можливе через запровадження нормативних базових вимог та внутрішніх регламентів щодо формування і запровадження системи управління якістю в

аудиторських фірмах. Вдосконалення базових регламентів необхідно здійснювати зважуючи на вимоги міжнародних стандартів та директив Європейського союзу. Так, в країнах Європейського союзу стали більшу увагу звертати на контроль якості аудиторських послуг з боку державних органів та з боку громадськості (громадський нагляд). При цьому, громадський нагляд організовується не із представників професії, а з представників замовників аудиторських послуг та користувачів фінансової звітності.

Висновки. Узагальнюючи погляди науковців можна відзначити, що ключовими аспектами високої якості виконання завдань аудитора мають стати превалювання якості послуг над комерційними міркуваннями та суворе дотримання принципів професійної етики бухгалтерів та аудиторів України. Також, не слід забувати про підвищення кваліфікації працівників і роботу з розробки та вдосконалення внутрішніх стандартів, що втілюють собою базу знань, у якій відображено багаторічний досвід аудиторів, бухгалтерів і консультантів аудиторської фірми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єременко Д. В. Якість аудиторських послуг в Україні / Єременко Д. В. // Контроль, аналіз, аудит. —2010.— № 2. — С. 95 —98.
2. Положення про здійснення зовнішніх перевірок якості аудиторських послуг в Україні. Затв. рішенням АПУ від 26.05.2005 р. № 149 / 5.2
3. Дорош Н. І. Контроль якості ринку аудиторських послуг в Україні та за кордоном / Дорош Н. І. // Університетські наукові записки. —2007. — № 3 (23). — С. 264—267.
4. Проскуріна Н. М., Коваленко В. П. Методологічні засади контролю якості аудиторських послуг: адаптація міжнародного досвіду до умов вітчизняної економіки [Електронний ресурс] / Проскуріна Н. М., Коваленко В. П. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ І РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Ю. О. Гришук, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Ключові слова: аудит, ефективність, фактори впливу, стандарти, резерви, деструктивні чинники, система організації, документування процесу.

Актуальність проблеми. Досягнуті результати та процеси розвитку системи національного аудиту залишаються неадекватно оцінюваними та усвідомлюваними суспільним і фаховим загалом, що применшує значущість та роль, яка об'єктивно належить аудиту і яку він покликаний відігравати в сучасному економічному, соціальному та політичному бутті суспільства. У сучасних умовах при прийнятті ефективних рішень необхідно вміти адекватно оцінювати й швидко реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх умов господарювання. Тому ступінь достовірності й повноти економічної інформації, що може всебічно описати й оцінити процеси, що відбуваються, як навколо підприємства, тобто на макрорівні, так і усередині має важливе значення. Перед вітчизняними підприємствами в умовах конкуренції і транснаціоналізації постає завдання структурної перебудови системи корпоративного управління з метою забезпечення конкурентоздатності, ефективного функціонування та розвитку бізнес структур. Результати дослідження доводять, що найкращим на сьогодні інструментом ринкових перебудов діяльності суб'єктів господарювання є впровадження системи внутрішнього аудиту та використання послуг аудиторських фірм.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Наукову базу дослідження процесів розвитку вітчизняного незалежного аудиту становлять численні праці відомих вітчизняних вчених, таких як М. Т. Білуха, В. П. Бондар, Р. М. Бурлаков, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, А. М. Герасимович, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, С. Я. Зубілевич, К. П. Дудка, М. Д. Корінько, Є. В. Мних, О. А. Петрик, К. І. Редченко, І. І. Пилипенко, О. Ю. Редько, та зарубіжних дослідників: Р. А. Алборов, В. Д. Андреев, Е. А. Аренс, М. П. Баришніков, Дж. Лоббек, Р. Монтгомері, В. Ф. Палій, В. В. Скобара, Я. В. Соколов, А. Д. Шеремет.

Метою статті є проведення діагностики багатofункціональних залежностей та факторів впливу на розвиток аудиту в Україні, виявлення деструктивних чинників, що гальмують проведення вітчизняного аудиту і резервів підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми розвитку аудиту є досить різні, всі вони пов'язані з розвитком аудиторської діяльності в Україні, і потребують нагального вирішення. За аналізом останніх досліджень на початковому етапі розвитку вітчизняного аудиту – у 1993-1994 роках, значення такому виду діяльності ніхто з потенційних замовників не надавав. Аудит був нав'язаний державними органами під тиском Світового банку і Міжнародного валютного фонду. Такі обставини певною мірою уповільнювали розвиток вітчизняного аудиту [6].

На жаль, сьогодні незалежний професійний аудит має багато проблем, до яких слід віднести наступні:

- відсутність розробленого економічного механізму щодо регулювання аудиту, який включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності (страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності), розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг тощо;

- не досконалі законодавча база і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів (аудиторських фірм), немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту;
- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю;
- брак певного досвіду аудиторської діяльності;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, а звідси
- і неосвоєний ринок аудиторських послуг;
- відсутність типових форм документів з аудиту;
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту тощо.

Разом із тим впровадження аудиту в сферу підприємницької діяльності має в цілому для держави істотні переваги порівняно з іншими формами фінансово-господарського контролю, зокрема:

- значна економія державних коштів, які витрачаються на утримання контрольно-ревізійного апарату;
- надходження додаткових коштів до бюджету за рахунок сплати аудиторськими фірмами (аудиторами-підприємцями) податків;
- незалежність, конкурентна боротьба, професіоналізм аудиторів, що сприяє підвищенню якості перевірок;
- можливість вибору аудитора замовником тощо.

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту.

Результати дослідження доводять, що успішний розвиток аудиту можливий за умови вирішення і такої проблеми як проблема сучасного аудитора та довіри до нього [5]. Питання вибору аудитора – це, по – перше, питання довіри. Тобто перед тим як клієнт вирішить надати інформацію аудитору, він повинен бути впевнений, що в аудитора вистачить сил і

можливостей зберегти її в конфіденційності. Це, звичайно, пов'язано з професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог міжнародних стандартів аудиту. Однак суворе дотримання стандартів пов'язане із збільшенням працевитрат аудиторів, збором додаткової інформації, документуванням процесу перевірки, розрахунками [3]. Але такі затрати рідко відшкодовуються замовником. Для вирішення такого роду проблем аудиторські фірми намагаються враховувати рівень професійної компетентності своїх співробітників у вигляді кваліфікаційних вимог, що висуваються до посад, передбачених структурою їх управління.

Поряд з цим обов'язковими умовами якісного проведення аудиту, планування і документування цього процесу Аудиторською палатою України затверджено вимоги обов'язковості таких елементів організації процесу аудиту. Ще одним з основних напрямів підвищення якості аудиту є розробка внутрішньофірмових стандартів аудиту, робочої документації тощо [1].

Також одним із проблемних питань на сьогодні є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємців та малі приватні фірми тощо.

Ще однією проблемою є перманентні спроби гармонізувати український аудит щодо його міжнародної теорії та практики, передусім, спираючись на досвід США. Одним з постійних ініціаторів "міжнародності" вітчизняного аудиту був і залишається Національний банк України [7]. Проблеми розвитку аудиту, як науки, висвітлюються багатьма науковцями, зокрема Ф. Ф. Бутинцем, В. В. Сопком, М. В. Кужельним, Г. М. Давидовим та іншими. Багато з них зазначають, що аудит як наука, вже себе затвердив і за цією наукою буде майбутнє, але існує багато проблем, а особливо це підвищення рівня професійної

компетентності аудиторів, організація контролю якості аудиторських робіт та послуг, розвиток правового поля аудиту в підприємстві, забезпечення реальної професійної незалежності аудитора та інше.

Розвитку аудиту в Україні на даний час властиві риси переважно підтверджуючого, оскільки найбільша питома вага робіт зводиться саме до оцінки й підтвердженню ступеню обґрунтованості інформації в системі обліку й фінансової звітності підприємств-замовників.

Складні умови конкуренції в аудиторській професії й проникнення на ринок аудиторських послуг України представництв аудиторських фірм "великої четвірки" обумовили необхідність прийняття Аудиторською палатою України рішення про перехід на Міжнародні стандарти аудиту (МСА). Таке рішення орієнтоване на підтвердження факту уніфікації діяльності аудиторів України відповідно до міжнародних вимог, що важливо для зовнішніх користувачів аудиторського висновку (особливо для іноземних інвесторів і партнерів українських підприємств). При цьому перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні, на наш погляд, варто також зв'язувати з переходом до системно-орієнтованого аудиту, тобто до такого підходу, коли зовнішні аудитори спираються у своїх оцінках на результати роботи системи внутрішнього аудиту підприємств - замовників. Саме поєднання взятих курсів на розвиток внутрішнього аудиту (як основи діяльності зовнішнього) і перехід до Міжнародних стандартів аудиту, вважаємо, здатне благотворно вплинути на підйом аудиту в Україні на наступну сходинку еволюційних сходів

На основі вищевикладеного, основними напрямками розвитку аудиторської діяльності в Україні можуть стати:

1. Розробка механізму практичного застосування МСА в Україні, створення до них коментарів у повному обсязі.

2. Внесення необхідних змін і доповнень до Закону України «Про аудиторську діяльність» з метою приведення його у відповідність до інших законодавчих актів України, які прямо чи опосередковано впливають на

регулювання аудиторської діяльності та розширення переліку підприємств, для яких щорічна аудиторська перевірка обов'язкова, а це, у свою чергу, збільшить ринок аудиторських послуг, а також введення додаткових положень, які б більш чітко унормували взаємовідносини аудитора та клієнта.

3. Розробка Типових методик аудиторської перевірки фінансової звітності підприємств у розрізі галузей їх діяльності (банківська, торговельна, страхова, хімічна, металургійна, харчова, легка промисловості, будівельна тощо).

4. Поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів.

5. Розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги на основі вивчення міжнародного досвіду з цього питання.

6. Зосередження зусилля професійних організацій на таких напрямках своєї діяльності як: а) підтримка та розширення кваліфікації своїх членів; б) моніторинг якості та незалежності; в) популяризація в суспільстві професії, зокрема фундаментальних принципів, таких як незалежність, чесність, об'єктивність.

Висновки. Таким чином, в умовах формування ринкових відносин та різноманітності форм власності існує нагальна потреба в удосконаленні функцій управління процесом виробництва, що викликало потребу створення системи професійного незалежного аудиту. Аудитор стає все більш помітною особою в очах учасників акціонерних відносин, який формулює професійну думку про достовірність і відповідність законодавству тих документів, що прямо або опосередковано характеризують ефективність і прозорість господарської діяльності у корпоративному секторі економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білуха М. Т. Бухгалтерська наука України в 21 ст. / М. Т. Білуха / Бухгалтерський облік і аудит. — № 2. — 2001. — 158 с.
2. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р., із змінами та доповненнями / Урядовий кур'єр, 2006. — №195.
3. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту / Л. П. Кулаковська, Ю. В. Піча. — К.: Каравела, 2004. — 568 с.
4. Редько О. Ю. Генезис аудиту в Україні - між вчора та сьогодні / О. Ю. Редько / Бухгалтерський облік і аудит. — № 4. — 2002р. — С.7—14.
5. Петрик М. Г. Аудит: законодавче регламентування, історичні аспекти та проблеми розвитку в Україні / М. Г. Петрик, В. А. Кузьмін / Бухгалтерський облік і аудит. — №8-9. — 2007 р.— С. 11—18.
6. Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Ф. Усач //Регіональна економіка. —2007. — №4. — С.217— 222.
7. Шевчук О. А. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку / О. А. Шевчук, Н. Г. Здирко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету . — 2010. — №6. — С. 530—531.

УДК 657.6:330.131.7

СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ

О. В. Боєва, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сутність аудиторського ризику та його складових, розглянуто поширені на сьогодні методики оцінювання аудиторського ризику виявлено недоліки їх використання на практиці та запропоновано шляхи усунення цих недоліків процесу визначення рівня аудиторського ризику.

Ключові слова: ризик аудиторській діяльності, аудиторський ризик, моделі аудиторського ризику, управління ризиком, ризик невиявлення помилок, ризик контролю, властивий ризик.

Постановка проблеми. У сучасних умовах економічної та фінансової нестабільності, що властиві економіці України, аудиторська діяльність як підприємницька діяльність характеризується наявністю специфічних ризиків, властивих саме такому виду діяльності. Здійснюючи управління такими ризиками, варто зосереджуватись на виборі найбільш оптимальної методики їх оцінки та подальшого аналізу.

На сьогодні ризик зводять до ймовірності настання події, яка може статися або ні, результат якої може бути позитивним (прибутки, виграш), негативним (втрати, програш) та нульовим [1].

Уникнути аудиторського ризику неможливо, оскільки його уникнення означає відмову від аудиторської перевірки чи надання супутніх послуг. Тому аудитори намагаються мінімізувати значення цього ризику, а для цього спершу потрібно правильно визначити його рівень. Тому сьогодні дуже актуальним залишається питання оцінювання аудиторського ризику.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми дослідження аудиторського ризику висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Андрєєв В. Д., Аренс Е. А., Давидов С. Д., Лоббек Дж. К., О'Рейли В. М., Петренко С. М., Робертсон Дж., Рудницький В. С., Соколов Я. В., Суйц В. П., Терехов А. А., Шатковська Л. С., Пилипенко Л. М. та інші. Проте аналіз економічної літератури показує, що немає єдиного підходу щодо оцінювання аудиторського ризику, а наявні методики визначення його рівня мають низку недоліків.

Мета дослідження. Дослідження сутності аудиторського ризику та його складових, огляд та систематизація підходів щодо оцінки аудиторського ризику з метою визначення найбільш оптимального.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає міру (ступінь) досягнення ймовірного результату або відхилення від цілей з урахуванням впливу контрольованих і неконтрольованих факторів [2]. Аудиторській діяльності, як виду підприємницької діяльності притаманний ризик, який має багато проявів і справляє значний вплив на результати фінансово-господарської діяльності. Передусім це аудиторський ризик.

Аудиторський ризик (АР) поділяють на ризик аудиторської діяльності та ризик аудиторської перевірки, пов'язаний з висловленням

невірної думки аудитором в аудиторському висновку щодо фінансової звітності підприємства-клієнта. Аналіз літературних джерел показав, що існують різні наукові підходи до визначення аудиторського ризику. Вважаємо, що усі визначення терміну “АР” можна поєднати у такі групи: 1) АР як ризик формування невірної думки; 2) АР як ризик підприємницької аудиторської діяльності; 3) АР як ризик невиявлення; 4) АР як ризик суттєвих викривлень на рівні тверджень (табл. 1).

Складовими аудиторського ризику є:

Властивий ризик – здатність залишку по певному бухгалтерському рахунку або певній категорії операцій до суттєвих перекручень, або здатність до перекручень по цих показниках у комплексі з перекрученнями по інших рахунках чи операціях, з припущенням, що до них не застосовувалися заходи внутрішнього контролю підприємства [3]. Ризик контролю – це ризик неефективності внутрішнього контролю. Він полягає в тому, що системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю не завжди можуть функціонувати настільки ефективно, щоб помилки, які можуть трапитися в бухгалтерських записах, могли бути своєчасно попереджені, викриті та своєчасно виправлені персоналом підприємства [3].

Ризик невиявлення помилок полягає в тому, що аудиторські процедури підтвердження не завжди можуть виявити помилки, що існують в бухгалтерських записах [3].

Прийнятною величиною аудиторського ризику вважають від 1 до 5 % від бази розрахунку (підсумок балансу, товарообіг та фінансовий результат підприємства тощо), яку аудитор обирає сам. Так, Л.М. Пилипенко у своїй праці [4] пропонує уніфікувати або взагалі відмовитися від кількісної оцінки аудиторського ризику, обґрунтовуючи таку думку неоднозначним трактуванням та не повністю зрозумілою сутністю такої оцінки.

**Систематизація підходів до визначення сутності терміну
“аудиторський ризик”***

Підходи до визначення аудиторського ризику (АР)	Визначення	Літературні джерела
АР як ризик формування невірної думки	Це ризик, результатом якого є складання неправильного аудиторського висновку за результатами перевірки	Ботвинник О.М., Голов С.Ф., Зубілевич С.Я
АР як ризик підприємницької аудиторської діяльності	Він пов’язаний з невиконанням підприємством-клієнтом своїх зобов’язань щодо оплати наданих послуг, пред’явленням претензій матеріального характеру замовником аудиту чи іншими зацікавленими сторонами	Віденко С.В., Саблук П.Т.
АР як ризик невиявлення	Ймовірність того, що бухгалтерська (фінансова) звітність господарського суб’єкта може містити невиявлені суттєві помилки чи перекручення дійсності після підтвердження її достовірності аудитором	Григор’єва О.С., Кондратова О.А., Сухарева Л.О.
АР як ризик суттєвих викривлень на рівні тверджень	Ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі суттєвого викривлення фінансової звітності	Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики

*Побудовано за даними [6]

Міжнародними нормативами аудиту передбачено математичне моделювання аудиторського ризику у такий вигляд:

$$ПАР = ВР * РК * РН, (1)$$

де ПАР- припустимий аудиторський ризик;

ВР – властивий ризик;

РК – ризик контролю;

РН – ризик невиявлення [3].

Але за необхідності, аудитор може використовувати методику і техніку, яка має більше ступенів деталізації. Отже у наведеній моделі може бути не тільки три, але і чотири та більше складових.

$$\text{Так, } РН = РНАП * РНДТ, (2)$$

де РНАП – ризик неефективності аналітичних процедур (ймовірність того, що аналітичні процедури не зможуть виявити суттєвих помилок);

РНДТ – ризик неефективності детальних тестів (ймовірність того, що детальні тести не зможуть виявити суттєвих помилок).

Оскільки аудитор не відповідає за неточності, що виникають в обліку клієнта через помилки персоналу і недосконалість внутрішнього контролю, то від аудитора безпосередньо залежить лише ризик невиявлення. Отже, чим нижчий рівень аудиторського ризику, тим більше аудитор повинен бути впевненим у тому, що звітність не містить помилок. Нульовий ризик означає абсолютну впевненість у достовірності інформації, однак на практиці аудитор не може бути повністю впевненим у достовірності звітності, тому аудиторський ризик завжди перебуває між 0 і 1 (або 0 та 100 %).

Слід відмітити, що згідно з МСА 330 “Аудиторські процедури відповідно до оцінених ризиків” вибір аудитором аудиторських процедур ґрунтується на оцінці ризику. Чим вища оцінка ризику аудитором, тим достовірніші та доречніші аудиторські докази, яких прагне аудитор від процедур по суті.

Проте збільшення обсягу аудиторських процедур є доречним лише тоді, коли самі аудиторські процедури є доречними для конкретного ризику [5].

Варто зазначити, що зменшення аудиторського ризику, відповідно до міжнародних стандартів, залежить від зниження ризиків контролю та невиявлення, а саме: збільшення тестів контролю та зростання обсягу тестів по суті.

Для визначення достовірного та реального рівня аудиторського ризику, його оцінку треба здійснювати за чіткими етапами, зображеними на рис.1.

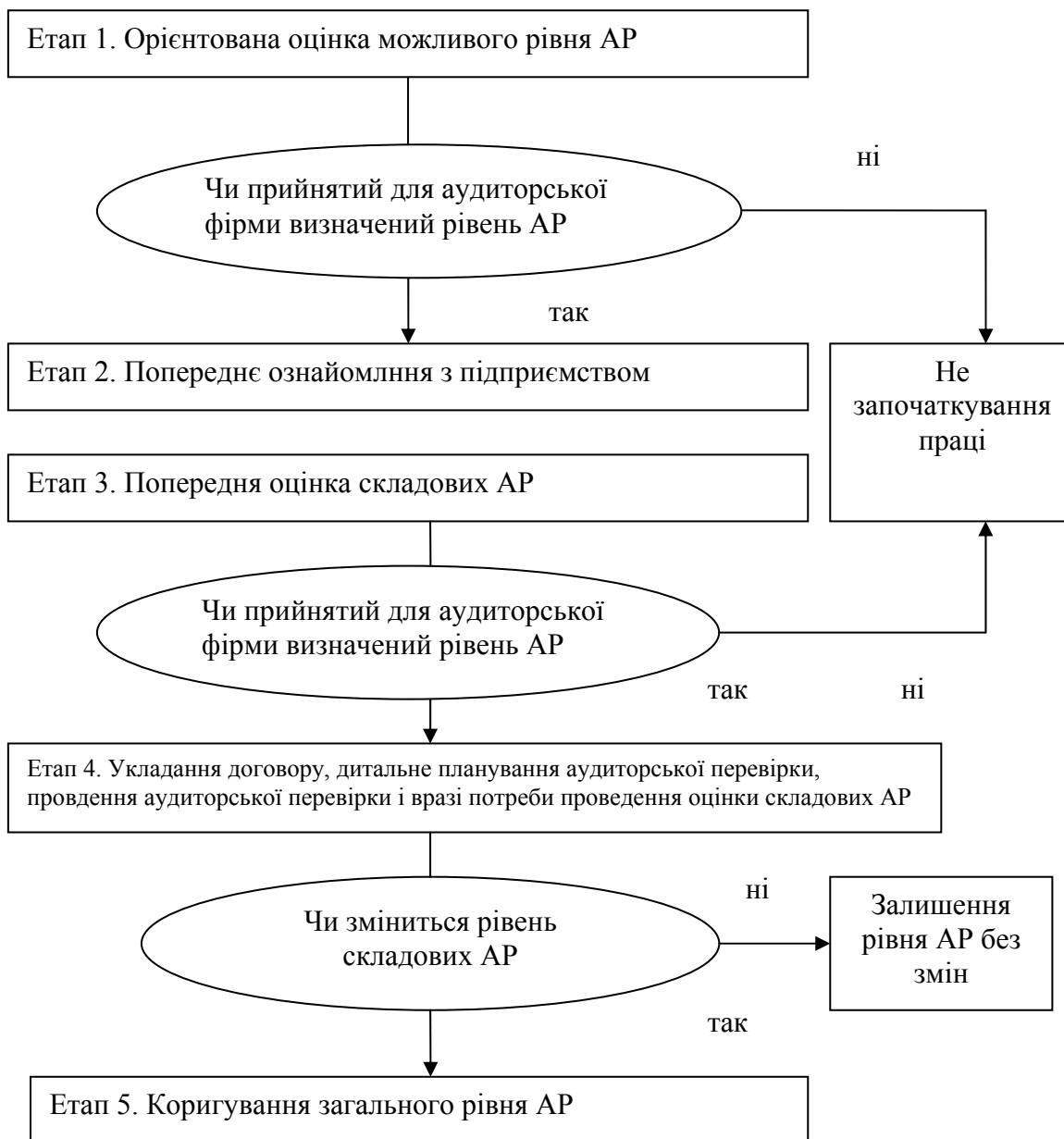

Рис.1 Етапи оцінювання рівня аудиторського ризику*

*Побудовано за даними [4].

Щодо недоліків процесу оцінювання аудиторського ризику, то зокрема їх усунення можливе шляхом оптимізації кількості та структури тестів, тобто ретельнішого відбору питань, пов'язаних як із діяльністю підприємства загалом, так і бухгалтерського обліку зокрема.

Висновок. Аудиторській діяльності, як виду підприємницької діяльності притаманний ризик, який має багато проявів і справляє значний вплив на результати фінансово-господарської діяльності. Передусім це

аудиторський ризик. Управління аудиторським ризиком є невід’ємною частиною роботи аудитора, спрямованої на досягнення визначених стратегічних цілей аудиту ефективні засоби оцінки аудиторського ризику все ж таки на стадії розробки, оскільки не доцільно обмежуватися найпростішими і найменш надійними способами та прийомами. Тому аудиторам та науковцям потрібно працювати над розробленням методики визначення аудиторського ризику, яка б давала внаслідок показники, які відповідають реальності. Під час пошуку оптимальної методики оцінювання аудиторського ризику необхідно врахувати, що ризик виникає лише тоді, коли є невизначеність, багатоваріантність, наявність елементів непередбачуваності, відсутність вичерпної інформації щодо умов прийняття рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — Львів : Вид. центр НУ "Львівська політехніка", 2005. — 714 с.
2. Труш В.Є. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: [Навч.-метод. посіб.] / В. Є. Труш, Т. А. Калінська, Т. А. Алексєєва, І. О. Дмитрієнко. — Херсон: Олді-плюс, 2001. — 149 с.
3. Чернелєвський Л. М. Аудит: теорія і практика: [Навч. посіб.] / Л. М. Чернелєвський, Н. І. Беренда. — К.: "Хай-Тек Прес", 2008. — 560 с.
4. Загородній А. Г. Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання : монографія / А. Г. Загородній, Л. М. Пилипенко. — Львів : Вид-во ЗУКЦ, 2010. — 232 с.
5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: вид. 2006 р. / Пер. з англ. О. В. Селєзньов, О. А. Ольховікова, О. В. Гик, Т. Ц. Шарашидзе та ін. — К: Статус, 2006. — 1152 с.
6. Білоусова І. М., Макаренко С. П., Сутність та складові аудиторського ризику, методичні підходи до його розрахунку / І. М. Білоусова — ЖДТУ № 3 (53), 2010. — 43с.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

О.В. Бузник, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено та вказано можливі ризики та методика проведення аудиту фінансової звітності холдингових компаній.

***Ключові слова:** аудит, холдинг, холдингова компанія, дочірня компанія, консолідована звітність, контроль.*

Актуальність проблеми. Перехід економіки України на принципи ринкового господарювання викликав розвиток корпоративних форм управління підприємствами. Сам факт існування дочірнього або контрольованого підприємства свідчить про те, що компанія стала холдингом. У формі холдингів функціонує велика кількість компаній різних організаційно–правових форм, що швидко розвиваються. При цьому складність економічних зв'язків зростає. Зростають і потреби різноманітних користувачів у достовірній та неупередженій інформації про фінансово-майновий стан та результати діяльності суб'єктів господарювання, що знаходять своє відображення у консолідованій фінансовій звітності. Власне, «основною метою фінансового обліку є складання форм звітності, передбачених національними стандартами України для інформування про економічні показники й фінансові результати власних менеджерів і зовнішніх осіб, які зацікавлені у діяльності підприємства.» [1]. Усі інформаційні потоки системи фінансового обліку завершуються у спільній кінцевій точці - фінансовій звітності.

Отже, фінансова звітність концентрує у собі усю суттєву інформацію, що стосується діяльності підприємства і, таким чином, надає зацікавленим користувачам можливість приймати оптимальні рішення.

Достовірність і неупередженість наведеної у фінансових звітах інформації є обов'язковою умовою її оприлюднення. Інакше, численні зовнішні користувачі будуть введені в оману, що може спричинити суттєві збитки чи навіть банкрутство. Зрозуміло, що в цьому не зацікавлений ніхто, в тому числі держава.

Прийняття Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV, затвердження Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та нового Плану рахунків позитивно вплинуло на організацію обліку в холдингових компаніях [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняних працях окремі аспекти обліку і аудиту в холдингових компаніях розглядаються С.Ф. Головим, В.М. Костюченко, С.П. Лозовицьким, Г.В. Уманців, а з іноземних — С.І. Пучковою і В.Д. Новодворським та іншими.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні методичних і організаційних підходів щодо формування концепції аудиту холдингових компаній, виявлення ризиків.

Виклад основного матеріалу. Згідно статті 1 Закону України «Про холдингові компанії в Україні», холдингова компанія — акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [2]. Консолідована фінансова звітність — це звітність, яка відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці. Вимоги і методика складання консолідованої фінансової звітності регламентується П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність». Це положення розповсюджується на групу підприємств, організацій та інших юридичних осіб, яка складається з материнського (холдингового) підприємства та дочірніх підприємств [3].

Вперше консолідована звітність з'явилась у США на початку ХХ століття, коли характерною особливістю економічного розвитку того періоду стали злиття, придбання одних підприємств іншими та формування в результаті таких процесів економічних гігантів. В 1901 році американською компанією Дж. П. Моргана «United States Steel Company» було підготовлено і представлено консолідований бухгалтерський звіт.

Необхідність представлення консолідованої звітності в Україні викликана появою холдингових компаній, концернів, інших груп, а також акціонерних товариств зі значною кількістю дочірніх підприємств.

Проте, незважаючи на вище вказаний фактор, представлення консолідованої звітності стало реальним лише з прийняттям національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема стандарту «Консолідована фінансова звітність». До цього моменту групи підприємств, пов'язаних між собою системою участі, складали зведену звітність за традиційною методикою з використанням елементів консолідації.

Відповідно до «Загальних вимог до фінансової звітності» вона містить консолідовані: баланс; звіт про фінансові результати; звіт про рух грошових коштів; звіт про власний капітал; примітки до консолідованої звітності.

Для формування консолідованої звітності материнське та дочірні підприємства подають свої фінансові звіти, складені за однаковий період і на ту саму дату балансу.

Консолідовану фінансову звітність необхідно відрізнити від зведеної.

Важливим моментом тут є те, що з утворенням вище згадуваних груп виникає економічна одиниця, в котрій дочірні та асоційовані підприємства є економічно пов'язаними, але юридичне незалежними суб'єктами. Тому простого сумування статей балансу, звіту про фінансові результати та інших звітів недостатньо для отримання реальної картини функціонування групи підприємств. Для цього необхідна консолідована звітність, складена

з використанням спеціальних методів, що усувають спільні статті і подвійний рахунок [3, 1].

Аудитору слід мати на увазі, що до консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності всіх дочірніх підприємств, за винятком показників фінансової звітності тих дочірніх підприємств, які не включаються, якщо:

- контроль дочірнього підприємства є тимчасовим, оскільки воно було придбане й утримується з метою його наступного продажу протягом короткострокового періоду;
- дочірнє підприємство здійснює діяльність в умовах, які обмежують його здатність передавати кошти материнському підприємству. Активи таких дочірніх підприємств відображаються як фінансові інвестиції відповідно до П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

Водночас слід мати на увазі, що фінансова звітність материнського підприємства та його дочірніх підприємств, яка використовується при складанні консолідованої фінансової звітності, складається за той самий звітний період і на ту саму дату Балансу. Консолідовану фінансову звітність складають з фінансової звітності групи підприємств із використанням єдиної облікової політики для подібних операцій та інших подій за схожих обставин. Якщо при складанні консолідованої фінансової звітності неможливо застосувати єдину облікову політику, то про це повідомляється у Примітках до консолідованої фінансової звітності.

При проведенні консолідації фінансову звітність материнського та дочірніх підприємств складають у звичайному порядку, а потім зводять (консоліднують).

Під час проведення аудиту перевіряють порядок складання консолідованої фінансової звітності шляхом упорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства. При цьому для відображення фінансового стану й результатів діяльності групи

підприємств загалом слід звернути увагу на особливості створення цієї господарської одиниці та правильність зробленого коригування об'єднаних показників.

Зміст коригування полягає в наступному:

- з активів материнського підприємства необхідно вилучити балансову вартість інвестицій у дочірні підприємства, а з пасиву дочірніх підприємств відповідну частку капіталу материнського підприємства;
- з усіх показників розрахункових операцій материнського та дочірніх підприємств слід вилучити суму внутрішньогрупових операцій та внутрішньо-групового сальдо;
- з вартості придбаних активів покупця необхідно вилучити суму нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій;
- з загальної суми реалізації та собівартості реалізації в консолідованих Звітах про фінансові результати вираховуються операції з реалізації між консолідованими підприємствами. Водночас потрібно вести облік прибутку від реалізації та вартості реалізації, який здійснюється в межах консолідованого підприємства.

Аудитору потрібно знати, що коригування, які здійснюються в процесі консолідації, не впливають на облік операцій та фінансову звітність ні материнського, ні дочірнього підприємств. Необхідно враховувати, що на дату придбання дочірнього підприємства складається тільки консолідований Баланс і з цієї дати починається діяльність створеної господарської одиниці. Далі консолідовану звітність материнське підприємство складає на кожну дату звітності і до її складу включає всі форми звітів, передбачені положеннями («Баланс» (ф. № 1), «Звіт про фінансові результати» (ф. № 2), «Звіт про рух грошових коштів» (ф. № 3), «Звіт про власний капітал» (ф. № 4), «Примітки до фінансової звітності» (ф. № 5) [4].

Планування аудиту є одним з найважливіших методологічних принципів аудиту. На наш погляд, можна виділити такі етапи процесу

планування аудиторської перевірки фінансової звітності холдингових компаній: постановка мети і завдань аудиту; оцінка існуючого середовища холдингової компанії; вибір стратегії аудиту та її реалізація; складання загального плану аудиту; визначення процедур для кожного етапу процесу перевірки; розробка програми аудиту; внесення змін до загального плану і програми аудиту. Досягнення мети аудиту здійснюється у результаті застосування аудиторських процедур на кожному з етапів перевірки. Аудиторська перевірка фінансової звітності холдингової компанії має на меті висловлення думки аудитора про те, чи складені ці фінансові звіти в усіх суттєвих аспектах відповідно до визначеної концептуальної основи фінансових звітів. Під час розробки плану аудиту аудитор повинен встановити прийнятний рівень суттєвості для визначення кількісного рівня викривлень у фінансовій звітності.

Оскільки під час проведення аудиту фінансової звітності холдингових компаній розглядається звітність групи підприємств, на наш погляд, необхідно розглядати і визначати суттєвість на таких рівнях: консолідованої фінансової звітності холдингу; фінансової звітності материнської компанії; фінансової звітності дочірніх підприємств. Аудитор повинен оцінювати суттєвість у взаємозв'язку з аудиторським ризиком. Існує зворотній зв'язок між суттєвістю і аудиторським ризиком: чим вище рівень суттєвості, тим нижче рівень аудиторського ризику, і навпаки. У зв'язку з цим, доцільно розглядати прийнятний аудиторський ризик під час здійснення аудиту холдингової компанії як сукупність прийнятних аудиторських ризиків для материнської і дочірніх компаній. У такому випадку, модель аудиторського ризику для холдингової компанії може мати такий вигляд:

$$\text{ПАР}_{\text{ХК}} = \text{ПАР}_{\text{МП}} + \text{ПАР}_{\text{ДП1}} + \dots + \text{ПАР}_{\text{ДПі}},$$

(1) або

$$\text{ПАР}_{\text{ХК}} = \text{ПАР}_{\text{ХК}} * \text{К}_{\text{МП}} + \text{ПАР}_{\text{ХК}} * \text{К}_{\text{ДП1}} + \dots + \text{ПАР}_{\text{ХК}} * \text{К}_{\text{ДПі}},$$

(2)

де $PAR_{хк}$ - прийнятний аудиторський ризик аудиту фінансової звітності холдингової компанії;

$PAR_{мк}$ - прийнятний аудиторський ризик аудиту фінансової звітності материнської компанії;

$PAR_{дк1...i}$ - прийнятний аудиторський ризик аудиту фінансової звітності кожної дочірньої компанії.

$K_{мп}$, $K_{дп}$ – коефіцієнти рівня суттєвості для материнської і дочірніх компаній. Значення цих коефіцієнтів для материнської і дочірніх компаній розраховуються як відношення рівня суттєвості для материнської або дочірньої компанії до рівня суттєвості для холдингу у цілому.

У видозміненому вигляді, використовуючи в ролі змінної ризик невиявлення:

$$R_{хк} = R_{мк} + R_{дп1} + \dots + R_{дп i} \quad (3)$$
$$R_{хк} = R_{хк} * K_{мп} + R_{хк} * K_{дп1} + \dots + R_{хк} * K_{дп i} \quad (4)$$

де $R_{хк}$, $R_{мк}$, $R_{дп1}$, $R_{дп i}$ - ризик невиявлення для холдингу, материнської і дочірніх компаній [5].

Висновки. Здійснюючи аудит консолідованої фінансової звітності, аудитор підтверджує достовірність та неупередженість наведеної в ній інформації аудиторським висновком. Позитивний аудиторський висновок є гарантією того, що представлені користувачам дані реально та в повному обсязі відображають фінансово-майновий стан та результати діяльності підприємства. Відповідно, посилюється довіра з боку інвесторів, контрагентів, кредиторів, що сприяє поживленню ділових стосунків, піднімає співпрацю економічних суб'єктів на якісно новий рівень. З цієї точки зору зрозумілою є важливість проведення аудиту консолідованої фінансової звітності.

Також було розглянуто послідовність і визначено особливості планування аудиту фінансової звітності холдингових компаній.

Досліджено особливості визначення суттєвості і порогу суттєвості для холдингових компаній, взаємозв'язку суттєвості з аудиторським ризиком та запропоновано моделі аудиторського ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аудит консолідованої звітності // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bokov.net.ua>
2. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. П(С)БО 20 «Консолідована фінансова звітність». // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://buhgalter911.com>
4. Онлайн-газета: «Бухгалтер.Инфо»/ Особливості аудиту консолідованої фінансової звітності // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.buh-galter.info>
5. Лазовицький С.П. Методичні і організаційні аспекти обліку й аудиту холдингових компаній // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://librar.org.ua>

УДК 336.717.16:657.6:006.3

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ

Ю .В. Висоцька, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В роботі розглянуті проблеми внутрішнього аудиту стосовно міжнародних стандартів контролю якості.

Ключові слова: Внутрішній аудит, комерційна структура, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми. Діяльність комерційних структур ускладнюється як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Ефективність і стабільність банківської системи є вагомою передумовою соціальної і економічної стабільності держави та громадськості. За таких умов зростають вимоги суспільства відносно інформації, що оприлюднюється. З метою надання впевненості про стан комерційного банку, його управлінський склад та рада директорів зобов'язані створити належні умови функціонування внутрішнього контролю. Тому дослідження ролі внутрішнього аудиту є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження діяльності внутрішнього аудиту присвячені праці науковців Кириленка В., Спяк Г. І., Фаріон Т. І. Разом з тим, зміни чинних нормативних документів потребують додаткових досліджень означених питань. Проблематика внутрішнього аудиту в банках також знаходить своє відображення в публікаціях вітчизняних вчених – О.І. Киреева, Н.П. Шульги, О.С. Полетаєвої, Т.О. Кривцової, М.П.Кравець, Л.А. Сухаревої, О.Б. Ретюнських та ін. Значна увага питанню організації та методології внутрішньобанківського аудиту приділяється у наукових дослідженнях західних науковців, таких, як Філін А. Дефліз (США), Генрі Р. Дженик (США), Вінсент М.О'Рейллі (США), Маррей П. Хирш (США), Дж. Робертсон (США), Е.А. Арені (США), Дж. К. Лоббек (США), Р. Адаме (Великобританія), Дж. Уайтхед (Великобританія), Дж. Хойл (Великобританія).

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування значущості сучасного внутрішнього аудиту в банках, розробка рекомендацій щодо підвищення його ефективності, а також узагальнення підходів щодо ролі внутрішнього аудиту банківських установ в контексті вимог Міжнародних стандартів контролю якості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У будь-якій державі, незалежно від економічної системи та способу організації суспільних відносин, банківська система відіграє ключову роль. Недарма банківську систему часто порівнюють із кровоносною системою

економіки держави. Адже саме вона забезпечує економіку необхідним обсягом фінансових ресурсів, забезпечуючи вільний рух капіталу, розрахунки суб'єктів господарювання, кредитування економіки, а також реалізацію цілого ряду інших функцій та завдань. Без розвинутої банківської системи неможливо навіть уявити собі розвинуту економіку держави. Зважаючи на це необхідно постійно контролювати банківську діяльність.

Відповідно до Закону України "Про аудиторську діяльність" від 22 квітня 1993 р. банки підлягають обов'язковому аудиту для підтвердження достовірності та повноти річного балансу і звітності [6]. Причому замовником аудиту виступає сам банк і він же оплачує надані аудиторські послуги відповідно до договору між банком і аудиторською фірмою (аудитором). Діяльність комерційних і приватних банків контролюється Національним банком України шляхом проведення контрольних тематичних перевірок.

Виділяють два види банківського контролю: зовнішній та внутрішній. Зовнішній аудит банку — це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства. Внутрішній аудит банку — це незалежна експертна діяльність аудиторської служби банку для перевірки і оцінки адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання посадових обов'язків співробітниками банку [7]. Він здійснюється періодично і тільки спеціалістами-аудиторами з конкретної теми (об'єкта). Внутрішній аудит передбачає отримання в документальній формі процедур і опису методів, які застосовуються банком для здійснення внутрішнього контролю.

У міжнародній банківській практиці виділяють такі форми внутрішнього аудиту:

- фінансовий аудит, метою якого є перевірка достовірності й якості фінансової звітності;
- операційний аудит, спрямований на оцінку адекватності систем, процесів і аналіз організаційної структури;
- проектний аудит, мета якого полягає в перевірці своєчасності й якості виконання тих чи інших проектів;
- управлінський аудит, основним завданням якого є оцінка рівня управління банку у контексті його стратегії і політики у сфері найважливіших видів діяльності.

До аудиторської перевірки повинно входити як мінімум дві форми внутрішнього аудиту. Ідеальним варіантом є одночасне проведення всіх форм аудиту, що дає змогу оцінити всі сторони діяльності банку.

При формуванні та організації роботи відділу внутрішнього аудиту слід враховувати вимоги Міжнародних стандартів контролю якості, положення яких розроблені з урахуванням основних принципів Базельського комітету з банківського нагляду. Базельський комітет з банківського нагляду – це комітет органів банківського нагляду, створений керівниками центральних банків Групи десяти країн у 1975 році. До його складу входять вищі представники органів банківського нагляду і центральних банків з Бельгії, Іспанії, Італії, Канади, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Сполученого Королівства, США, Франції, Швеції, Швейцарії та Японії. Його засідання, як правило, проводяться в Банку міжнародних розрахунків у Базелі, де розташований постійний Секретаріат. Для здійснення оцінки системи внутрішнього контролю банків в цілому та розуміння сутності різних елементів системи внутрішнього контролю Базельський комітет з банківського нагляду запровадив “Концептуальну основу системи внутрішнього контролю у банківських організаціях”. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, зокрема

Положення з міжнародної практики аудиту 1004 “Взаємовідносини інспекторів з банківського нагляду та зовнішніх аудиторів” охоплює серед відповідальності ради директорів та управлінського персоналу банку забезпечення встановлення і дотримання відповідних політик, практик і процедур, які стосуються діяльності банку, зокрема, відповідних заходів внутрішнього контролю, організаційних структур та облікових процедур; затвердження належного середовища контролю, спрямованого на досягнення цілей банку щодо встановлених результатів діяльності; перевірки дотримання вимог та оцінки ефективності заходів внутрішнього контролю підрозділом внутрішнього аудиту. Для зміцнення системи внутрішнього контролю і діяльності внутрішнього аудиту створюються аудиторські комітети. Вони допомагають вирішувати практичні труднощі, які виникають у раді директорів під час виконання їх завдання із забезпечення функціонування відповідної системи заходів внутрішнього контролю. Тому внутрішнім аудиторам доцільно відвідувати засідання аудиторського комітету, що допоможе підвищити довіру зовнішніх аудиторів до роботи внутрішніх контролерів [2].

Ефективне функціонування підрозділу внутрішнього аудиту цілком залежить від рівня відповідальності управлінського персоналу. Рівень відповідальності може бути обумовлений радою директорів чи діючими нормативними актами [3, 5]. Тому при формуванні відділу внутрішнього аудиту слід враховувати розмір і характер операцій комерційного банку. Відділ внутрішнього аудиту має велике значення в системі постійного моніторингу системи заходів внутрішнього контролю.

Саме тому на управлінський персонал та раду директорів покладено відповідальність за належну організацію роботи відділу внутрішнього аудиту та вжиття всіх заходів щодо забезпечення безперервної та ефективної діяльності внутрішніх аудиторів.

Важливою передумовою адекватної роботи відділу внутрішнього аудиту є його незалежність від діяльності банківської установи та від щоденного процесу внутрішнього контролю.

Однією з головних передумов належної діяльності відділу внутрішнього аудиту є професійна компетентність всіх внутрішніх аудиторів банку. Тому відділ внутрішнього аудиту повинен бути сформований з працівників, у яких є вміння, навички, досвід, технічна обізнаність. Крім того, працівники відділу не повинні нести відповідальність за операційну діяльність банку.

Результати своєї роботи відділ внутрішнього аудиту формує у вигляді звіту. Звіт повинен містити дані про діяльність системи внутрішнього контролю, управління фінансовими ризиками та досягнення цілей підрозділу внутрішнього аудиту. З метою впровадження рекомендацій відділу внутрішнього аудиту, управлінському складу банку доцільно розробити і затвердити систему процедур, що необхідні для посилення контролю та підвищення ефективності діяльності.

Слід зазначити, що МСА 610 “Використання роботи внутрішніх аудиторів” наголошує на необхідності розгляду діяльності внутрішніх аудиторів та її впливу при визначенні зовнішніми аудиторами характеру, часу, обсягу і процедур перевірки. При цьому звертається увага зовнішнього аудитора на організаційний статус підрозділу внутрішнього аудиту, обсяг його діяльності, професійну і технічну компетентність працівників відділу, що враховується при оцінці роботи відділу внутрішнього аудиту в цілому.

Внутрішній контроль забезпечує дотримання управлінським персоналом всіх нормативних документів щодо регулювання банківської діяльності. Зовнішній аудитор також повідомляє серед інформації про структуру залишків на рахунках або кредитного портфеля, ліквідність і дохід, фінансові коефіцієнти також інформацію про достатність систем внутрішнього контролю, що є основою для збереження активів банку.

З ускладненням роботи банківських установ перед внутрішніми аудиторами постають все складніші проблеми. Зокрема, розробка складних інформаційних систем та їх функціонування у реальному часі потребують посилення контролю також в режимі реального часу, наявність вмій та навичок роботи з такими програмами з метою зменшення ризиків від комп'ютерного збою чи шахрайства.

Розглядаючи роль інспектора з банківського нагляду, необхідно зауважити, що інспектори звертають велику увагу на важливість існування у банку дієвих заходів внутрішнього контролю, достатніх для характеру діяльності установи, обсягу діяльності та розміру бізнесу. Призначення внутрішнього контролю – допомагати досягненню мети управлінського персоналу в забезпеченні впорядкованого та ефективного ведення бізнесу [2].

Висновки. Отже, управлінський персонал банківської установи несе відповідальність за формування системи внутрішнього контролю, вибір і послідовне застосування облікових політик та збереження активів банку. Для підвищення конкурентоспроможності українських банків на національному та зарубіжному ринках необхідно вдосконалювати процес внутрішнього аудиту у комерційних банках. Це дасть змогу: мати впевненість керівництва та зацікавлених сторін у надійності банківської установи; вчасно виявляти існуючі проблеми та попереджати їх появу; мінімізувати можливі ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириленко В. Організація окремих елементів внутрішнього контролю в банках / В.Кириленко // Банківська справа. 2006. — №3.—С.83
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 2 / Пер. з англ. : Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О., Гик О. В., Біндер С. Г. — К. : МФБ АПУ. 2010.

3. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України: затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 р., № 114 із змінами та доповненнями. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Спяк Г. І. Облік і аудит у банках: [навчальний посібник] / Г. І. Спяк, Т. І. Фаріон. — К.: Атіка, 2004. — 328 с.
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 р., № 2121-III. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 р., № 3125-XII — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125-12>.
7. Облік та аудит у комерційних банках/А. М.Герасимович, Т.В. Кривов'яз, О. А. Мазур та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича.—Львів: Видавництво «Фенікс», 1999.

УДК 657.6:004

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Д. А. Радько, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Проаналізовано основні чинники, які стримують автоматизацію аудиторської діяльності в Україні та шляхи їх подолання. Сформульовані вимоги до програмного забезпечення аудиту і досліджено основні функціональні можливості програмного забезпечення для аудиторської діяльності. Наведені пропозиції для ефективної автоматизації діяльності аудиторів та аудиторських фірм.

Ключові слова: *аудит, автоматизація аудиту, інформаційні технології, бухгалтерська звітність, аудиторський ризик, контроль.*

Актуальність проблеми. Аудиторська діяльність в Україні за порівняно короткий термін пройшла етап становлення і швидко розвивається. Проте застосування клієнтами аудиторів автоматизованих інформаційних систем обліку потребує проведення аудиту за допомогою комп'ютерної техніки. Тому, все більш жорстока конкуренція в аудиторському бізнесі змушує аудиторські фірми та аудиторів знаходити

нові шляхи та вживати більш сучасні заходи щодо підвищення ефективності роботи аудиторів в цілому та щодо зростання рентабельності.

У такій ситуації підвищення ефективності аудиторської роботи неможливо без використання комп'ютерних технологій, які сьогодні в принципі можуть використовуватись протягом всього процесу аудиту: на етапах планування та організації аудиту, контролю, підготовки та обґрунтування аудиторського висновку. Розвиток інформаційних технологій здійснюється досить стрімко, і тому сьогодні прийнято говорити вже не про окремі комп'ютеризовані методи аудиту, а про комп'ютерний (автоматизований) аудит в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням комп'ютеризації аудиту присвячено низку праць зарубіжних авторів, таких як: Е. Чамберс, К. Кловз, Р. Вебер, Ван Дійк, Дж. Робертсон та ін. Російські автори досліджували проблему в частині визначення загальних вимог до автоматизованих систем проведення аудиту в середовищі комп'ютерної обробки даних, серед яких: А. Романов, Б. Одинцов, В. Подольський. Деякі питання, присвячені автоматизації контролю та аудиту розглядали українські автори: В. Завгородній, С. Бардаш, Ф. Бутинець, Л. Кулаковська, Б.Усач, Г. Давидов, М. Т. Білуха, Л. Ларікова, А.Кушнар'ов. Але найбільш місткими та фундаментальними, з нашої точки зору, є роботи С. Івахненкова, які присвячені теоретичним та практичним основам комп'ютеризації аудиту.

Мета статті - виявлення основних чинників, які стримують автоматизацію аудиторської діяльності в Україні та обґрунтування пропозиції для ефективної автоматизації діяльності аудиторів та аудиторських фірм.

Виклад основного матеріалу. Термін „комп'ютерний аудит” означає використання комп'ютерів і сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської діяльності, включаючи аудиторські перевірки

фінансової звітності і підготовку аудиторського висновку, а також надання супутніх аудиту послуг.

Комп'ютеризація аудиторської діяльності повинна передбачати розробку та впровадження в аудиторську практику таких програмних продуктів, які б забезпечували автоматизацію виконання завдань з надання впевненості щодо різних предметів перевірки та супутніх послуг згідно МСА та включали в собі можливості експертних систем.

В Україні починає своє становлення ринок інформаційних технологій аудиторської діяльності. На сьогодні існують всі передумови використання комп'ютерних технологій на всіх стадіях аудиту: планування, здійснення, документування аудиторської роботи та оформлення аудиторського висновку. Але існують фактори, які стримують автоматизацію в Україні:

✓ Загальногалузеві фактори: 1) низький рівень розвитку аудиторського ринку; 2) недостатня інформованість аудиторських фірм про існуючі програмні продукти з автоматизації аудиту; 3) специфіка аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу аудиту, необхідності формування професійного судження [1].

Зменшити вплив цих факторів можна шляхом вивчення ринку програмних продуктів з автоматизації аудиту та можливостей цих програм, які дозволяють аудиторським фірмам визначити необхідність та можливість їх впровадження в свою діяльність; недопущення необміркованої автоматизації аудиту.

✓ Фінансові фактори: 1) збільшуються вимоги до рівня кваліфікації персоналу, необхідність додаткових витрат на навчання; 2) розробка аудиторського програмного забезпечення є досить клопітким процесом, який потребує значних фінансових витрат [3, с. 61].

✓ Організаційні фактори: 1) постає потреба в інформаційній безпеці підприємства; 2) обмежений доступ до певних інформаційних

ресурсів підприємства; 3) відсутність чіткого розподілу обов'язків між працівниками.

Шляхи зменшення впливу вищезгаданих факторів: використовувати для обмеження у доступі паролі; необхідне чітке розмежування функцій та обов'язків між працівниками на підприємстві, одночасна робота в одній інформаційній системі одразу декількох користувачів можуть призвести до проблем з визначенням винних осіб і притягненням їх до відповідальності; довести до відома господарюючого суб'єкту про необхідність доступу до таких ресурсів. Це дозволить завчасно виявити приховані відомості про діяльність господарюючого суб'єкта від уваги конкурентів та інших несанкціонованих користувачів та загрозу зловживання зі сторони посадових осіб підприємства.

✓ Технологічні фактори: виникнення непередбачених програмних помилок, збоїв, загроза знищення інформації; виїзний характер роботи аудиторів; застосування клієнтами різного програмного забезпечення; різна галузева спеціалізація клієнтів аудиторських фірм. Для рішення першої проблеми дані бухгалтерського обліку з використанням спеціалізованих програм можуть бути введені в загальнопоширені формати даних. Для другої проблеми вирішення у використанні такого програмного продукту, який уможливило роботу аудиторів на окремих комп'ютерах, не об'єднаних у локальну мережу. Для вирішення третьої проблеми аудитору потрібно проаналізувати, з якою періодичністю архівуються дані та здійснюються дії для збереження інформації.

Автоматизація аудиту є об'єктивною необхідністю, оскільки це підвищить ефективність проведення аудиту, ефективність діяльності облікового персоналу, достовірність звітності та облікової документації, знизить трудомісткість ведення бухгалтерського і податкового обліку, однак, перш ніж цей процес буде закінчено необхідно розв'язати всі проблем, які стоять на перешкоді його здійсненню.

На сьогодні зарубіжні аудиторські фірми розробили і використовують спеціальні інформаційні системи, орієнтовані на внутрішню регламентацію аудиторської діяльності із застосуванням внутрішньо фірмових стандартів. Прикладами таких програм є системи провідних аудиторських фірм, таких як KPMG, яка використовує програму Vector 6, Pricewaterhouse Coopers із системою My Client та Deloitte & Touche, спеціальною інформаційною системою якої є Audit System/2. Система Audit System/2 (AS/2), наприклад, поєднує можливості текстового і табличного редакторів і програми для складання оборотно-сальдової відомості. Вона призначена для полегшення комплексної підготовки робочої документації і звітності та проведення їх консолідації [2].

При застосуванні комп'ютеризованих методів перевірки можна порекомендувати аудиторським фірмам, відобразити у своїх стандартах такі обов'язкові процедури: встановити завдання та ступінь використання комп'ютера в процесі аудиту, виходячи з умов конкретного з них; визначити склад автоматизованих систем підприємства, визначити типи операцій, окреслити коло персоналу, вирішити організаційні завдання застосування комп'ютерної техніки, забезпечити контроль над процесом перевірочних процедур аудиту, забезпечити оцінювання отриманих результатів для формування підсумкових висновків та складання аудиторського висновку про бухгалтерську звітність підприємства[6].

Основні переваги та недоліки програм з автоматизації аудиту наведено у табл. 1.

Основні програмні продукти з автоматизації аудиту

Програмний продукт, виробник	Призначення системи	Основні функціональні можливості
«Івахненко & Катеньов Аудит»	Розроблений програмний комплекс складається з таких технологічних частин: Програмно-алгоритмічні модулі; шаблони запитів та робочих документів; проміжні бази даних облікової інформації клієнтів аудиту.	Програма містить запити щодо облікової бази даних, які дають змогу швидко провести «експрес-аудит».
«Турбо Аудит», ТОВ «Курс»	В програмі передбачений наступний набір засобів: 1) Комплект макетів робочих документів для взаємодії з клієнтами і партнерами клієнта; 2) Бланки-розрахунки аудиторського ризику, суттєвості вибірки.	Важливою перевагою програми є можливість її роботи з комплектом локальних версій і організації роботи аудиторів на окремих комп'ютерах, не об'єднаних у локальну мережу.
IT Audit: Ауди-Тор ООО «Мастер-Софт» www.auditsoft.ru	Автоматизація діяльності аудиторської фірми з планування і здійснення аудиту, управління персоналом	Наявність шаблонів потенційних порушень та інструментів для їх поповнення, використання різних способів статистичного вибіркового дослідження.
Экспресс Аудит: ПРОФ Консалтингова група «ТЕРМИКА», www.termika.ru	Комплексна автоматизація проведення аудиторської перевірки на всіх етапах	Дозволяє провести вивчення і оцінку систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, щодо якого проводиться аудиторська перевірка.
Audit XP «Комплекс Аудит» «Гольдберг-Софт» www.auditxp.ru	Автоматизація аудиторської діяльності на всіх етапах здійснення перевірки	Проведення аналітичних процедур для визначення фінансового стану.
Audit Expert Компанія „Про - Инвест” http://www.expertsystems.com/financial/ae/	Діагностика, оцінка і моніторинг фінансового стану підприємства	Виконання експерт-аналізу фінансового стану підприємства, проведення горизонтального, вертикального, трендового аналізу фінансових даних.
Система IDEA Case Ware IDEA Представництво в Нідерландах	Аналіз даних бухгалтерських автоматизованих систем об'єктів аудиту	Виявлення незвичайних або підозрілих операцій, перевірка правильності фінансової звітності.

Враховуючи результати проведених досліджень можна запропонувати при розробці вітчизняного програмного забезпечення

використати основні функціональні можливості закордонних автоматизованих систем, а саме:

1. Налагодження методології аудиторської перевірки користувачами.
2. Налагодження і створення методики фінансового аналізу.
3. Використання різних способів статистичного вибіркового дослідження.
4. Автоматичне заповнення робочих документів аудитора даними бухгалтерського обліку.
5. Можливість вивчення і оцінки систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю суб'єкта господарювання, для якого проводиться аудит.
6. Організація внутрішнього контролю якості аудиту.
7. Підготовка звіту, письмової інформації аудитора і аудиторського висновку за результатами проведеного аудиту.
8. Проведення аналітичних процедур для визначення фінансового стану.
9. Формування письмової інформації клієнту, для якого проводився аудит.
10. Оцінка кредитоспроможності.
11. Виконання експрес-аналізу фінансового стану підприємства.
12. Протоколювання всіх кроків аналізу.
13. Можливість отримати інформацію щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог нормативних актів.
14. Визначення варіантів подальшого розвитку (можливість прогнозування).

Висновки. Таким чином, використання інформаційних технологій є не тільки актуальним завданням успішної роботи аудитора, а іноді й необхідною умовою її виконання, оскільки на здійснення аудиторських процедур суттєво впливає застосування комп'ютерів. Програма «Турбо Аудит» є більш оптимальною для українського ринку. Вона має більші

можливості і автоматизує майже всі аудиторські процедури. Аудитору цей програмний продукт допомагає: автоматизувати всі операції при перевірці; суттєво знизити трудомісткість знизити вірогідність помилки; скоротити термін проведення аудиту.

Українські аудитори повинні твердо усвідомити, що тільки якнайшвидше освоєння потенціалу засобів інфраструктури інформаційних технологій дозволить їм одержати необхідні конкурентні переваги в боротьбі на вітчизняних і закордонних ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Івахненко, С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту [Текст]: Навч. посібн. – 4-те вид., випр. і доп. / С.В. Івахненко. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
2. Івахненко, С.В. Аудиторське програмне забезпечення для аналізу даних: перший український досвід [Текст] / С.В. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит №10. – 2009. – С. 38–44.
3. Ивахненко, С.В. Внедрение программного обеспечения учета и контроля: потенциальные преимущества и реальные проблемы [Текст] / С.В. Ивахненко // Бухгалтерский учет и аудит №2. – 2007. – С. 56–62.
4. Ларікова, Л.Ф. Процедури щодо створення комплексної системи автоматизації аудиту [Текст] / Л.Ф. Ларікова // Аудитор України. – 2009. – №13–14. – С. 54–59.
5. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики.– К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2010. – 1172 с.
6. Шафоростов, О. Інтерв'ю з Т. Третьяковою: «Нашу розробку можна сміливо віднести до класу експертних систем» [Текст] / О. Шафоростов // Аудитор України. – 2009. – №17–18. – С. 42–46.

УДК 657.6:006.015.5

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

А. В. Скорозінська, студентка
Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.
Миколаївський національний аграрний університет

В статті розглянуто та узагальнено теоретичні і практичні аспекти, оцінки якості аудиторських послуг в Україні. Обґрунтовано необхідність розробки організаційних засад контролю якості аудиторських послуг та механізму їх реалізації.

Ключові слова: *аудит, аудиторські послуги, якість аудиторських послуг.*

Постановка проблеми. У системі фінансово-економічного контролю, як складової сучасної ринкової економіки, важливе місце посідає незалежний аудит. Із стрімким розвитком ринку фінансових послуг, залученням іноземного капіталу, виходом компаній на міжнародний ринок дедалі жорсткішим стає бізнес-середовище, тому потреба в аудиторських послугах зростає.

Ринок аудиторських послуг, сформований на основі міжнародних стандартів аудиту, постійно удосконалюється, виходячи з інформаційних потреб суспільства та користувачів фінансової звітності суб'єктів господарювання.

Подальший розвиток аудиторської діяльності потребує вирішення питань, пов'язаних із підвищенням її якісного рівня, що значною мірою дозволить зміцнити престиж цієї професії і ступінь довіри до інформації, наданої аудиторами, з боку всіх зацікавлених користувачів та суспільства загалом. Ці питання набули актуальності у зв'язку з тим, що лише в разі якісного виконання аудиторських перевірок користувачі інформації будуть упевнені в реальності перевіреної фінансової звітності, а отже, створюватимуться умови зниження їх інформаційного ризику при прийнятті рішень. Саме така стратегія розвитку вітчизняного аудиту здатна забезпечити його реальну затребуваність суспільством [1].

Оскільки аудит спирається на довіру зацікавлених осіб до професіоналізму аудиторів, питання підвищення якості аудиторських послуг набуває першорядного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями контролю якості аудиторських послуг займалися вчені та практикуючі аудитори такі як Білуха М.Т., Бутинець Ф. Ф., Бичкова С. М., Голосов О. В., Данилевський Ю. О., Кир'янова З. В., Лоббек Дж. Л., Подольский В. І., Робертсон Дж. К., Редько О. Ю., Соколов Я. В., Суйц В. П., Скобарой В. В., Шеремет А. Д.

Метою статті є узагальнення теоретичних та практичних аспектів оцінки якості аудиторських послуг.

Результати досліджень. Провідною концепцією формування системи контролю якості аудиторських послуг є незалежність органів контролю, що базується на принципах компетентності, відповідальності, конфіденційності та суспільної корисності.

Поєднання професійних та громадських інтересів при проведенні контролю якості аудиторських послуг забезпечують максимальну ефективність процедур контролю. Міжнародна співпраця в частині застосування конкретних підходів до формування ефективної системи контролю якості дозволить уникнути ряду помилок, допущених професійними організаціями аудиторів в розвинених країнах світу та забезпечить якісну інтеграцію вітчизняних систем обліку і аудиту в міжнародну спільноту.

Система контролю якості аудиторських послуг в Україні формується Аудиторською палатою України (АПУ) і містить у собі: регулярну звітність суб'єктів аудиторської діяльності затвердженою АПУ; моніторинг із питань якості аудиторських послуг, додаткові процедури із забезпечення контролю якості та дисциплінарні заходи за наслідками контролю; інформування суспільства про функціонування системи контролю якості аудиторських послуг в Україні.

За останні роки АПУ України прийняла ряд надзвичайно важливих нормативних документів щодо питань контролю за якістю надання аудиторських послуг.

Ринок аудиторських послуг в Україні розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників. Це пов'язано із розширенням можливості диверсифікації професійних послуг аудиторів, що певною мірою відкриває нові можливості як перед самими аудиторами та аудиторськими фірмами, так і перед замовниками їх послуг. З розширенням нормативними документами переліку послуг аудитори отримали можливість легально здійснювати оцінку, вести бухгалтерський облік для третіх осіб, представляти третіх осіб у суді, консультувати замовника з багатьох питань та оцінювати різноманітні аспекти його діяльності, проводити професійні тренінги.

Процес надання аудиторських послуг безпосередньо пов'язаний з роботою над законодавчо-нормативними документами, які визначають вимоги щодо перевірки фінансової звітності, використання різних методів і процедур, надання аудиторського висновку та встановлюють професійно-етичні норми поведінки аудиторів. Тому недосконалість законодавчої бази стає перешкодою на шляху розвитку аудиту в Україні.

У процесі дослідження проблем аудиту в Україні значну увагу привертають питання недовіри до аудитора та його незалежності, тобто саме якості виконання самої роботи аудиторів. Проблема недовіри до аудитора полягає не лише в невпевненості клієнта у збереженні конфіденційної інформації, професійної компетентності фахівця, а й значною мірою спричинена шахрайством, допущенням помилок та порушень під час проведення аудиту великими міжнародними аудиторськими компаніями. Так, відомі випадки накладення штрафів на компанії "великої четвірки": у 2002 р., за неправильно проведені 16 перевірок протягом 1996-2001 рр. фірмою Pricewaterhouse-Coopers сумою 5 млн дол. США; у 2003 р., за порушення під час проведення аудиту фірмою KPMG сумою 200 млн дол. США; у 2004 р., за помилку під час проведення аудиту фірмою Ernst & Young сумою 1,7 млн дол. США та заборона проводити аудит протягом 6 місяців та ін. [1].

На практиці недовіра до аудитора, а саме до аудиторського висновку, підтверджується, зокрема, тим, що банківська установа, з метою оцінки платоспроможності потенційного клієнта – юридичної особи, самостійно проводить аналіз фінансового стану підприємства, не довіряючи аудиторському висновку та нехтуючи ним.

Розглядаючи зарубіжний досвід зазначимо, що у світовій діяльності відомо декілька моделей побудови системи нагляду за професією аудитора, а саме:

1. Нагляд здійснює приватна суспільна організація за дорученням держави. Прикладом є Комітет з нагляду за звітністю публічних компаній (РСАОВ), який був створений у США відповідно до Закону Сарбанеса-Окслі від 2002 року. Таку ж систему запроваджено і у Великобританії.

2. Нагляд здійснює державний орган, який є елементом фінансової інституції, та контролює роботу біржових структур. Таку систему запроваджено в Австралії, Голландії, Італії.

3. Змішана модель, яку застосовано у Німеччині. Така модель передбачає, що існуюча суспільна організація аудиторів та Аудиторська палата здійснює нагляд за професією, однак Аудиторську палату контролює незалежний державний орган - АПАК.

У Німеччині існують наступні основні види контролю з нагляду за професією аудитора:

- контроль за здійсненням професії аудитора;
- контроль якості аудиторських послуг.

Німецьким Законом про аудиторську діяльність передбачена максимальна професійна відповідальність аудиторів перед третіми особами, яка підлягає обов'язковому страхуванню, в таких розмірах: 1 мільйон євро – для аудиту підприємств, що не є учасниками ринку капіталу, та 4 мільйони євро – для аудиту підприємств, що є учасниками ринку капіталу.

Контроль за здійсненням професії застосовують у випадках, коли існує підозра у тому, що аудитор допустив помилку або є скарга клієнта чи повідомлення у пресі тощо. Тобто є конкретне обвинувачення, і це стає відомим АПАК, за результатами проведеної перевірки останній може вживати такі заходи: виносити догану; призначати штрафи (максимальний розмір – до 50000 євро); передавати справу до суду. Досвід Німеччини може стати одним із прикладів для України.

Забезпечення контролю якості аудиторської діяльності у країнах-учасниках Євросоюзу є також відносно новим явищем. Зважаючи на важливість і перспективи розвитку аудиту було створено Комітет Євросоюзу з питань аудиту, який вважає питання забезпечення контролю пріоритетним у своїй діяльності [6].

Індикатором якості роботи українських аудиторів можуть бути скарги на останніх з боку користувачів їхніми послугами. В основі більшості скарг на аудиторів та аудиторські фірми лежить невдоволення або результатами аудиторських послуг, або наслідками їх надання.

У 2010 році в Україні здійснено більше 100 перевірок з контролю якості аудиторської діяльності. Відповідно до Положення АПУ кожний суб'єкт аудиторської діяльності зобов'язаний проходити перевірку контролю якості аудиторської діяльності не рідше одного разу на п'ять років.

Регулярному та обов'язковому контролю якості аудиторських послуг мають підлягати всі аудиторські компанії. Такий вид контролю повинен попереджувати імовірні помилки в роботі аудиторських компаній, покращити якість послуг та роботу аудиторської компанії.

Результатом мають бути рекомендації щодо поліпшення системи внутрішнього контролю аудиторської компанії. Вищезазначені види контролю системи нагляду за професією аудитора має здійснювати незалежний орган.

Ключовими аспектами високої якості виконання завдань аудитора мають стати: превалювання якості послуг над комерційними міркуваннями; суворе дотримання принципів професійної етики бухгалтерів та аудиторів України; підвищення кваліфікації співробітників; постійна робота із розробки та вдосконалення внутрішніх стандартів, що втілюють собою базу знань, у якій відображено багаторічний досвід аудиторів, бухгалтерів і консультантів аудиторської фірми.

Результати перевірок якості роботи аудиторських фірм, проведених Комітетом з контролю за якістю аудиторських послуг АПУ, свідчать про те, що більшість перевірених аудиторських фірм створили власну систему контролю якості аудиторських послуг і реалізують її на всіх етапах виконання завдання. Але при цьому не вдалося уникнути певних недоліків, які виникли через нечітке й неповне виконання вимог МСА, надання впевненості та етики, а саме: не завжди виконуються процедури щодо прийняття нових клієнтів чи продовження роботи з постійними клієнтами, не дотримуються вимоги щодо погодження умов завдання; отримання та виконання завдань не супроводжуються процедурою, яка б надала керівництву аудиторської фірми достатньо впевненості, що група з виконання завдання дотримується відповідних етичних вимог; детальні плани аудиту у вигляді стандартних аудиторських програм не враховують сучасних вимог до планування аудиторських процедур на рівні тверджень для кожного суттєвого класу операцій, залишків на рахунках та розкриття інформації відповідно до оцінених ризиків; не розмежовується моніторинг відповідності політики і процедур контролю якості з поточним моніторингом (наглядом) керівника групи аудиторів на відповідних етапах виконання завдання [7].

Фактично система контролю якості нині побудована таким чином, що, відповідно до Положення про зовнішні перевірки, зовнішні контролери переважно перевіряють лише документальне підтвердження

власне процесу здійснення аудиторських послуг, а не якісне наповнення результату від їх надання.

Висновки. Аудит потрібний як державі, так і економічним суб'єктам, тому важливо і необхідно виробити політику щодо його удосконалення. Спираючись на досвід інших країн, прийняти необхідні законодавчі акти, щоб більшою мірою контролювати якість аудиторських послуг і допомагати суб'єктам економіки розвиватися і приносити користь країні.

Успіх контролю за якістю аудиторських послуг залежить від системності заходів і відкритості їх результатів у поєднанні з великою просвітницькою роботою професійних аудиторських організацій серед бізнес-кіл та урядових органів виконавчої влади. В статті досліджено зарубіжний досвід розвитку ринку аудиторських послуг, його позитивні і негативні сторони; можливості його адаптації до умов вітчизняної економіки.

При цьому як напрямок подальших досліджень слід зазначити необхідність розробки організаційних засад контролю якості аудиторських послуг та механізму реалізації контрольних заходів з цього приводу.

Пропонується розглядати систему контролю якості аудиту крізь призму її об'єктів. При цьому складовими структурно-функціональної моделі системи контролю якості аудиту мають бути: суб'єкти контролю якості аудиту; види контролю; етапи аудиту, які контролюються; рівні контролю якості аудиту та елементи системи контролю якості аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Н. М. Проскуріна, В. П. Коваленко. Якість аудиторських послуг в Україні: реалії та перспективи / Н. М. Проскуріна В. П. Коваленко // Бухгалтерських облік і аудит. — 2010. — № 9. — С. 46-54
2. Бондар В. П. Якість аудиту та фактори її підвищення / В.П.Бондар // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. — Житомир : ЖДТУ, 2008. — № 4 (46) — С. 22—27.
3. Положення про здійснення зовнішніх перевірок якості аудиторських послуг в Україні, затверджене Рішенням Аудиторської палати України від 26.05.2005р.

№149/5.2//[Електронний ресурс].<http://www.apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=2>

4. Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг», затверджене Рішенням Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/4 // [Електронний ресурс]. — <http://www.apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=2>

5. Положення про зовнішні перевірки систем контролю якості аудиторських послуг, створених аудиторськими фірмами та аудиторами відповідно до професійних стандартів, законодавчих і нормативних вимог, затверджене Рішенням Аудиторської палати України від 23.04.2009 р. № 201/4 // [Електронний ресурс]. — <http://www.apu.com.ua/content.php?lang=ukr&c=page.php&id=2>

6. Редько О. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія / О. Редько // Бухгалтерських облік і аудит. — 2009. — № 1. — С. 46—54.

7. Кузуб О. А. Контроль якості аудиторських послуг — реалії та сподівання // Аудитор України. — 2008. — № 15(143). — С. 12—15.

УДК 330.1:681.3.06:657

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О. М. Демитер, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено основні функціональні можливості програмного забезпечення для аудиторської діяльності. Узагальнено основні проблеми та визначено перспективи розвитку автоматизації аудиту в Україні.

Ключові слова: *аудиторська діяльність, автоматизація, комп'ютерні інформаційні системи, програмне забезпечення.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації ринку аудиторських послуг, а також відкритості ринку України для великих транснаціональних компаній нагальною проблемою для вітчизняних компаній та фактично

питанням їх виживання в недалекому майбутньому стане вирішення питання підвищення ефективності діяльності, як найважливішого чинника конкуренції. Єдиним варіантом вирішення цієї ситуації можуть стати новітні інформаційні технології, впровадження яких дає можливість знизити трудомісткість аудиторської перевірки без зниження її якості. Такий корисний ефект досягається за рахунок оптимізації методології аудиту, формалізації основних аудиторських процедур, зменшення рутинних складових роботи аудиторів.

Сучасний стан розвитку інформаційних технологій дозволяє використовувати комп'ютерні технології на всіх етапах проведення аудиту: під час планування, здійснення тестів і процедур, документування результатів, оформлення аудиторського звіту і висновку. Удосконалення та розвиток ІС здійснюється досить стрімко, і тому сьогодні прийнято говорити вже не про окремі комп'ютеризовані методи аудиту, а про комп'ютерний (автоматизований) аудит в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Говорячи про застосування інформаційних технологій та комп'ютерної техніки при здійсненні контролю, то ситуація є складною. Крім того, оскільки діяльність багатьох підприємств на сучасному етапі базується на застосуванні комп'ютерних ІС, то питання контролю їх функціональної дії в технічному сенсі також є надзвичайно важливим питанням як безпеки підприємства, так і безпосередньо контрольної функції. Проблеми та вимоги до автоматизації аудиту були висвітлені в працях таких вчених, як: Т. С. Чужикова, С. В. Івахненко, О. О. Назаренко, Ю. В. Михайленко, А. Кушнарєв. Російські автори останніми роками також почали приділяти більше уваги питанням автоматизації аудиту. Так, у 2004 році за редакцією професора В. І. Подольського колективом авторів видано відповідний посібник.

Кожний з цих авторів відзначав позитивний вплив автоматизації аудиторської діяльності, а також те, що використання інформаційних систем в аудиті підвищить його ефективність і достовірність.

Мета дослідження. Дослідження автоматизації аудиту на сучасному етапі розвитку аудиторської діяльності в Україні, її проблем та шляхів вдосконалення, розгляд досягнень розвитку сучасних інформаційних технологій і огляд ринку засобів автоматизації в сфері аудиту.

Викладення основного матеріалу. Згідно із законодавством, аудиторська діяльність - підприємницька діяльність, яка включає в себе організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Взагалі термін „комп’ютерний аудит” означає використання комп’ютерів і сучасних інформаційних технологій для організації аудиторської діяльності, включаючи аудиторські перевірки фінансової звітності і підготовку аудиторського висновку, а також надання аудиту послуг. Комп’ютеризація аудиторської діяльності повинна передбачати розробку та впровадження в аудиторську практику програмних продуктів, які б забезпечували автоматизацію виконання завдань з надання впевненості щодо різних предметів перевірки та супутніх послуг згідно Міжнародних стандартів аудиту та включали в себе можливості експертних систем.

На експертні системи покладено вирішення таких завдань: інтерпретація, оцінка ситуації, прогнозування, видача інструкцій, контроль, спостереження, планування [1].

В Україні стан справ з упровадженням сучасних технологій в аудит значно гірший в порівнянні з іншими країнами. Ринок аудиторського програмного забезпечення в Україні тільки починає розвиватися. Досі в Україні не було програмного забезпечення власної розробки. Зараз з’явилась українська аудиторська програма «Івахненко & Катеньов Аудит». Її особливістю є двоступеневе перенесення облікових даних. Спочатку дані з бухгалтерської системи перевіряються на предмет їх

цілісності. Після конвертації даних із формату «1S:Бухгалтерія» або іншої бухгалтерської програми вони переносяться у проміжні бази даних.

Слід відмітити, що з 2009 року на ринку програмного забезпечення України присутній вітчизняний програмний комплекс «Турбо Аудит» (розробник ТОВ «КУРС»). Проте вихід даної системи не набув широкого розголосу і цілком міг залишитись непоміченим. Утім, слід визнати, що і програмний продукт «Івахненко & Катеньов Аудит», також досі не набув значного поширення та популярності у вітчизняних аудиторів [2].

Серед спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення, яке представляє собою завершені програмні продукти для продажу, можна назвати лише п'ять таких продуктів, а саме: програмний продукт „Асистент Аудитора” (розробник фірма „Сервіс-аудит”), програмний продукт „Помощник аудитора” (фірма „Гольдберг-аудит”), програмний продукт „Abacus Professional”, програмний комплекс „ЕкспрессАудит: ПРОФ” та програмний продукт „IT Audit: Аудитор” (КСБ „Мастер-Софт”).

На світовому ринку представлені програмні засоби різних типів, що використовуються у роботі аудиторів, які можна поділити на дві великі групи:

- пакети прикладних програм загального і проблемно - орієнтованого призначення;
- програми автоматизації управління аудитом.

Такі програми використовуються протягом усього процесу аудиту, що є позитивним фактором і сприяє здійсненню процесу автоматизації аудиту.

На сьогодні зарубіжні аудиторські фірми розробили і використовують спеціальні інформаційні системи, орієнтовані на внутрішню регламентацію аудиторської діяльності із застосуванням внутрішньо-фірмових стандартів. Прикладами таких програм є системи провідних аудиторських фірм, таких як KPMG, яка використовує

програму Vector 6; Pricewaterhouse Coopers із системою My Client та Deloitte & Touche, спеціальною інформаційною системою якої є Audit System/2 [3].

Ситуація, що склалася з автоматизацією аудиторської діяльності в Україні, змушує констатувати наявність проблем, які стримують розвиток вітчизняних інформаційних технологій в аудиторській діяльності та вимагають визначення шляхів її подолання. Тому нагальною потребою і основним завданням стає виявлення негативних стримуючих причин, що зумовлюють такий стан справ, їх аналіз з метою розробки шляхів їх подолання.

Досліджуючи дану проблему, ми погоджуємось з класифікацією факторів, які стримують розвиток автоматизованого аудиту, яку запропонував А. Кушнар'єв. Він виділяє дві групи причин, що можуть стримувати поширення автоматизованих технологій обробки інформації на аудиторську діяльність, а саме :

1. загальногалузеві причини:

- низький рівень розвитку аудиторського ринку, викликаний початковим періодом його розвитку;
- специфіка аудиторської діяльності, що полягає в неможливості повної формалізації процесу перевірки;
- низький рівень комп'ютерної освіченості користувачів;

2. технологічні причини:

- застосування підприємствами, що перевіряються, різного програмного забезпечення;
- виїзний характер роботи аудиторів;
- різна галузева спеціалізація клієнтів, що не дозволяє виконати деталізоване налаштування спеціалізованих систем «на всі випадки життя» [4].

До переліку стримуючих факторів варто додати ще такі, як:

- відносно низьку доходність вітчизняних аудиторських компаній, які програють боротьбу за вигідних, дохідних клієнтів компаніям «великої четвірки»;
- відсутність у більшості вітчизняних фірм вільних фінансових ресурсів для фінансування розробки власного програмного забезпечення ;
- відсутність очевидного взаємозв'язку між ефективністю перевірок та успішністю діяльності компанії на ринку.

Що стосується факторів, виділених А. Кушнар'ювим у групу технологічних, то їх навряд чи сьогодні можна віднести до факторів, які створюють проблеми власне для автоматизації аудиторської діяльності. Ще десять років тому виїзний характер перевірки міг створити проблему, проте вже сьогодні це цілком вирішувана проблема, як і проблема експорту-імпорту даних з різних облікових систем і баз даних. Визначена група факторів скоріше визначає особливості, специфіку і обмеження, притаманні програмному забезпеченню, призначеному для аудиторів, проте не створюють неподоланих проблем для самого його існування.

Значною проблемою, на наш погляд, залишається низький рівень комп'ютерної освіченості користувачів. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, які в нашій країні стали широко доступні лише протягом останніх десяти - п'ятнадцяти років, призвів до того, що більшість досвідчених вітчизняних аудиторів старшого покоління недостатньо обізнані в можливостях сучасних інформаційних технологій, та, маючи значний досвід, сприймають їх з певною обережністю.

Виправити цю ситуацію можливо лише шляхом підвищення вимог до вітчизняних аудиторів щодо рівня їх обізнаності у сфері сучасних інформаційних технологій. Головна роль при цьому виділяється Аудиторській палаті України. Перш за все, шляхом офіційного визнання необхідності поглиблення рівня автоматизації аудиторської діяльності, а також включити використання сучасних спеціалізованих інформаційних систем і технологій в аудиторській діяльності до навчальних програм

постійного удосконалення професійних знань аудиторів, що проводяться відповідно до Положення про постійне удосконалення професійних знань аудиторів України [5].

Можемо стверджувати, що автоматизація (комп'ютеризація) аудиторської діяльності має місце на території України. З метою вирішення даних проблем, необхідно реалізувати комплекс наступних заходів, які направлені на:

- недопущення на ринку аудиторських послуг недобросовісної конкуренції та створення добросовісного конкурентного середовища;
- впровадження Аудиторською палатою України правил і рекомендацій щодо ціноутворення при проведенні аудиту, сприяючи підвищенню доходності вітчизняних аудиторських фірм;
- розробка і затвердження Аудиторською палатою технічних вимог і параметрів, яким має відповідати програмне забезпечення, призначене для автоматизації аудиторської діяльності. Саме це спростить і здешевить їх розробку для інформаційно-технологічних компаній та зменшить ймовірність ризиків;
- визнання необхідності автоматизації діяльності вітчизняних аудиторів та перегляд вимог стосовно компетенцій, якими має володіти сучасний аудитор, а також включення до їх числа знань і навиків використання спеціалізованих інформаційних систем і технологій.

Висновки. Сучасний рівень автоматизації аудиторської діяльності в Україні є таким, що не відповідає світовим тенденціям. Проте, при здійсненні аудиторських перевірок, відчувається потреба і необхідність автоматизації аудиторської діяльності. Використання інформаційних технологій при здійсненні аудиторської перевірки є актуальним завданням успішної роботи аудитора, а іноді й необхідною умовою її виконання. Українські аудитори повинні твердо усвідомити, що освоєння потенціалу засобів інфраструктури інформаційних технологій дозволить їм одержати необхідні конкурентні переваги в боротьбі на

вітчизняних і закордонних ринках. Розробка та впровадження засобів автоматизації аудиторської діяльності дозволять підвищити якість і знизити трудомісткість проведення аудиту, ефективно організувати процес планування аудиту, здійснювати оперативний контроль за якістю аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чужикова Т. С. Автоматизация аудита как необходимость в современном мире./Т. С. Чужикова// Бухгалтерский учет и аудит. - 2011. - №10. - С. 55 - 56.
2. Івахненко С. В. Автоматизація аудиту в Україні та світі: підходи і програмне забезпечення /С. В. Івахненко // Аудитор України. - 2010. - №3. - С. 21 - 23.
3. Назаренко О. О. Автоматизація аудиту в Україні: підходи і програмне забезпечення / О. О. Назаренко, Ю. В. Михайленко //Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 10 - С. 20 - 21.
4. Кушнарєв А. Проблемы автоматизации аудита / А. Кушнарєв // Аудит сегодня. - 2011. - № 4. - С. 16 - 21.
5. Положення про постійне удосконалення професійних знань аудиторів України затверджене рішенням АПУ від 31 травня 2007 року № 178/5 зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 65.014.1:657.6

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

К. О. Вельховацька, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті наведено визначення аудиту, переваги та недоліки внутрішнього аудиту, функції системи внутрішнього аудиту на підприємстві та методика проведення аудиту.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, методика, стратегічні, поточні та оперативні плани.

Постановка проблеми. Мінливість умов зовнішнього економічного середовища призвела до посилення ролі і значення правильних управлінських рішень. Внутрішній аудит є одним із важливих інструментів для прийняття управлінських рішень щодо подальшої діяльності підприємства. Система внутрішнього аудиту на підприємстві не лише допоможе здійснювати планомірний контроль за діяльністю суб'єкта господарювання з виявленням та усуненням наявних недоліків та відхилень, але й дасть можливість покращити роботу управлінських ланок усіх рівнів, а також оперативно відреагувати на дію внутрішніх чи зовнішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням побудови системи внутрішнього аудиту на підприємстві займаються вітчизняні науковці, зокрема А.Н. Бортник, Ф.Ф. Бутинець, Н.І. Дорош, Л.В. Нападовська, О.А. Петрик, В.С. Рудницький, А.М. Сонін, Б.Ф. Усач. Вивчення робіт наведених авторів дало змогу з'ясувати характерні риси внутрішнього аудиту та побудови аудиторської служби на підприємстві. Однак подальшого дослідження вимагають питання врахування особливостей підприємств при створенні в них аудиторських служб і формуванні внутрішнього аудиту.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей внутрішнього аудиту, переваг його застосування на підприємстві як однієї із складових ефективного управління та обґрунтування ролі внутрішнього аудиту в системі ефективного управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній аудит є одним із способів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності всіх підрозділів великого підприємства, розглядає бухгалтерську інформацію і виявляє її достовірність. Внутрішній аудит – це діяльність,

яка організована в межах суб'єкту господарювання і яку виконує окремі підрозділ підприємства або окрема посадова особа.

Складовими внутрішнього аудиту на підприємстві є його організаційне і методичне забезпечення. Організаційна складова знаходить своє відображення у структурній побудові аудиторської служби на підприємстві, встановленні строків і масштабів проведення перевірок.

Методика проведення аудиту складається із спеціальних прийомів, способів та інструментів здійснення аудиторського контролю. Методика внутрішнього аудиту описується трьома основними прийомами [2]:

- 1) встановлення фактичних кількісних вимірів об'єкта аудиту у натуральній формі, що виявляється в формі проведення інвентаризації матеріальних цінностей;
- 2) порівняння фактичних даних з плановими показниками, що передбачає попередню побудову поточних, оперативних і стратегічних планів, які вміщують ряд показників, при дослідженні яких можна було з високою точністю судити про перебіг того чи іншого явища.
- 3) метод оцінки особливо актуальним є при прискорених темпах інфляції, реорганізації чи ліквідації підприємства, встановленні фактів крадіжок тощо. Критерієм якості внутрішнього аудиту на підприємстві виступають такі показники як повнота аудиторських перевірок, сума витрат на їх проведення і економічна ефективність, що передбачає встановлення прийнятної для окремого підприємства відповідності між затратами на утримання аудиторської служби та коштами, які вдалося зекономити в ході продуктивної діяльності внутрішніх аудиторів [3].

Для суттєвого покращення аудиторських послуг відповідні працівники мають проявляти максимальну ініціативу і зацікавленість процесом через висловлення пропозицій щодо вибору об'єктів перевірок, методів та строків проведення аудиту як планового, так і позапланового.

Працівники аудиторської служби на підприємстві, за якими закріплена певна ділянка аналітичної роботи, краще орієнтуються у своїй

визначеній частині роботи, ніж керівництво фірми, тому основою якості внутрішньофірмових аудиторських послуг виступає затверджене у правовому порядку право рядових працівників брати участь у плануванні аудиторської діяльності.

Для економії фінансових ресурсів деякі підприємства доручають проведення внутрішнього аудиту фінансовим відділам та відділам контролінгу, в складі яких інколи створюються спеціалізовані підрозділи для здійснення аудиторських перевірок. Внутрішні аудитори деякою мірою є підконтрольними керівництву підприємства, тому їхня думка є менш об'єктивною порівняно з

висновками зовнішніх аудиторів, але при цьому внутрішній аудит володіє вищим ступенем довіри в дотриманні принципу конфіденційності [5]. В першу чергу служба внутрішнього аудиту зорієнтована на захист інтересів власника підприємства, який визначає її конкретні завдання.

Основними критеріями побудови внутрішньої аудиторської служби на підприємстві виступає галузь господарської діяльності, в тому числі спеціалізація та розміри підприємства. Повне розмежування обов'язків працівників бухгалтерії та внутрішніх аудиторів більшою мірою характерне для великих підприємств.

Основними функціями системи внутрішнього аудиту на підприємстві виступають:

- 1) контроль за правильністю складання фінансової, статистичної, управлінської та податкової звітності;
- 2) контроль діяльності структурних підрозділів підприємства;
- 3) нагляд за роботою систем управління та передачі інформації;
- 4) оперативний контроль основних видів діяльності підприємства.

Внутрішній аудит має ряд як своїх переваг, так і недоліків.

Переваги внутрішнього аудиту:

Внутрішній аудит – це ефективна система контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання.

Сприяє покращенню якості зовнішніх аудиторських перевірок.

Внутрішнім аудиторам потрібно прикласти менше часу і зусиль для виявлення наявних відхилень.

Внутрішній аудит зазвичай краще забезпечує потребу підприємства у попередньому, поточному і наступному контролі, тоді як зовнішній аудит в основному базується на перевірці готових звітних даних.

Недоліками внутрішнього аудиту є:

Не в достатній мірі виконується принцип незалежності аудитора.

Існує можливість побудови помилкового уявлення зовнішніх аудиторів про фінансовий стан підприємства на основі ознайомлення із звітами внутрішніх аудиторів.

• Одноразові аудиторські послуги зі сторони коштують дешевше, ніж постійний контроль з боку внутрішніх аудиторських служб [1].

Прийняття рішення про створення внутрішньої аудиторської служби на підприємстві покладається на власника та найвище керівництво компанії. Проведення внутрішнього аудиту допомагає встановити достовірність інформації, відображеної у звітності, виявити наявні відхилення облікових даних від фактичних, що сприяє покращенню ефективності процесів аналізу, прогнозування і планування, а, отже, й роботи підприємства в цілому [6]. Проте головним призначенням служби внутрішнього аудиту виступає контроль діяльності усіх структурних підрозділів підприємства.

Крім суто контролюючих функцій служба внутрішнього аудиту також може надавати допомогу у вирішенні проблемних питань структурним підрозділам підприємства, сприяти покращенню якості

зовнішніх аудиторських послуг, на основі аудиторських висновків цієї структури часто будуються стратегічні, поточні та оперативні плани організації [8].

Найефективнішим видом контролю, а, отже, й внутрішнього аудиту вважається поточний контроль, в ході якого уже відомі певні наслідки процесів, що почалися, але ще можливо внести поправки у затверджені плани.

Час проведення планових та позапланових перевірок повинен визначатись не лише у зв'язку із встановленням фахівцями найвищої ймовірності виникнення відхилень (зокрема матеріально-відповідальних осіб виробничих підрозділів підприємства доцільно перевіряти при збільшенні чи зменшенні матеріальних цінностей у відповідних підрозділах), в залежності від фактичного фінансового стану підприємства, але й при зміні зовнішніх ринкових умов, зокрема інфляційних процесах в країні.

Висновки. Правильно проведена процедура аудиту на підприємстві передбачає встановлення чітких правил контролю якості внутрішнього аудиту та встановлення обов'язків працівників даної сфери у посадових інструкціях.

На організацію системи внутрішнього контролю багато в чому справляють свій вплив розміри і галузева приналежність підприємства, причому побудова аудиторської служби, її функціонально - організаційна і ієрархічна структура має узгоджуватись із формами організації бухгалтерського, податкового і управлінського обліку, прийнятих на підприємстві, автоматизацією облікових процесів і кваліфікацією працівників – аудиторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шишкин В. Ю. Аудит и финансовый контроль [Текст] / Шишкин В. Ю. // Главбух. — 2008. — №3. — С. 17-24.

2. Гордієнко Н. І. Аудит, методика і організація: Навч. посіб. (для студентів економічних спеціальностей)/ Н. І. Гордієнко, О. В.Харламова, М. Ю. Карпенко — У 2 частинах. Частина 1. — Харків : ХНАМГ, 2007. — 163 с.
3. Огнева А. М. Аудит інформаційних систем і технологій / А. М. Огнева // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — № 6. — С. 229-232.
4. Ченаш В. С. Внутрішній аудит як система забезпечення ефективного управління підприємством / В. С. Ченаш // Вісник Хмельницького національного університету. — 2009. — №6. — С. 116-119.
5. Основи аудиту : навч. пос. / С. І. Дерев'янку, С. О. Олійник, Н. П. Кузик, О. М. Ганяйло. —К. : Центр учбової літератури, 2008. — 238 с.
6. Сподарик В. Внутрішній аудит: проблеми, методика та організація / В. Сподарик // Економічний аналіз. — 2010. — №6. — С. 503-505.
7. Лобозинська С. М. Облік і аудит у банку : навч. посіб. / С. М. Лобозинська ; за ред. проф. С. К. Реверчука. — К. : Знання, 2007. — 630 с.
8. Подолянчук О. А. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства / О. А. Подолянчук // Економічний аналіз. — 2010. — №6.

УДК 657.631

ПРОБЛЕМИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

І. Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А. Г.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано деякі проблеми, що пов'язані з розвитком аудиторської діяльності в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *аудит, аудиторська діяльність, аудиторські послуги.*

Актуальність проблеми. З розвитком економіки України у системі фінансово-економічного контролю важливе місце відводиться діяльності аудиторів і аудиторських фірм. На сьогоднішній час стрімко розвиваються фінансові послуги, збільшується кількість іноземних інвестицій, бізнес стає жорсткішим, тому потреба в аудиті зростає і проблеми аудиторської діяльності є особливо актуальними.

Разом з певними надбаннями в сфері аудиту існує багато недоліків, їх вивчення є актуальним і має перспективи подальшого розвитку аудиторської діяльності і побудові в Україні національної системи аудиту, яка б відповідала світовим стандартам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні вивчають чимало науковців, це зокрема, Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Гуцаленко, Г. Ю. Кобилянська, Р. А. Сагайдак та інші. З постійним розвитком аудиту зростає і кількість недоліків, тому є необхідність в постійному дослідженні цього питання.

Виклад основного матеріалу. Стимулом до розвитку аудиту в Україні було прийняття у 1993 р. Закону України "Про аудиторську діяльність" № 3126-ХІІ, однак, з огляду на незначний час розвитку цього виду контролю, проблеми його здійснення залишаються мало дослідженими.

Аудит пройшов певний шлях свого розвитку і становлення в Україні, однак має нетривалу історію, тому перед ним постає чимало проблем, пов'язаних з подальшим розвитком аудиту. Серед кола цих проблем слід звернути увагу і вирішити у найближчому майбутньому наступні:

1. Корупція.
2. Недостатня зацікавленість власників у достовірності фінансової звітності.

3. Низький рівень корпоративної культури.
4. Недоліки в законодавчій базі.
5. Нерівні права і можливості вітчизняних і зарубіжних аудиторських фірм.
6. Проблемні питання щодо визначення критеріїв суттєвості, рівня аудиторських ризиків, застосування статистичних методів вибіркового дослідження в аудиті.
7. Страхування ризиків аудиторської діяльності.

Діяльність аудиторів і аудиторських фірм безпосередньо пов'язана із законодавчо-нормативним забезпеченням країни, тому недосконалість законодавчої бази стає на перешкоді розвитку аудиту в Україні. Реформування аудиторського законодавства відбувається значно повільніше, ніж бухгалтерського і багато в чому не відповідає сучасним вимогам. Це відображається і на якості практичної діяльності і по здійсненні аудиту і супутніх послуг. Реформи в бухгалтерській і аудиторській сфері мають проводитись комплексно та системно. Необхідно своєчасно вирішувати проблеми, удосконалювати навчальні програми, підвищувати кваліфікацію спеціалістів та інше [1].

В якості можливого варіанта рішення проблеми, що розглядається можна запропонувати використання функціонального механізму взаємодій змін в бухгалтерському та аудиторському законодавстві.

Основною ціллю аудиторської діяльності являється встановлення достовірності бухгалтерської звітності господарюючих суб'єктів і відповідності здійснюваними ними фінансових і господарських операцій нормативним актам. Клієнти часто не надають необхідної інформації, це має значний вплив на якість аудиту. На жаль, чіткі вказівки відносно обов'язків клієнтів в законодавстві відсутні.

Необхідно звернути увагу на відсутність в Законі України «Про аудиторську діяльність» таких важливих положень регулювання як страхування ризиків аудиторської діяльності і визначення механізму

формування відповідних страхових резервів аудитором і аудиторськими фірмами. Страхування ризиків аудиторів досить широко використовується в світовій практиці.

Зовнішній контроль аудиторських перевірок залишається головним способом підвищення якості аудиту. Страхові компанії не підготовлені до страхування аудиторської відповідальності, а аудиторські фірми в свою чергу не мають практики розгляду позовів в судовому порядку. Аудиторська палата України має вдосконалювати методи контролю над аудиторськими фірмами.

У процесі дослідження проблем аудиту в Україні значну увагу привертають питання недовіри до аудитора та його незалежності. Проблема недовіри до аудитора полягає не лише в невпевненості клієнта у збереженні конфіденційної інформації, професійної компетентності фахівця, а й значною мірою спричинена шахрайством, допущенням помилок та порушень під час проведення аудиту великими міжнародними аудиторськими компаніями.

На практиці недовіра до аудитора, а саме до аудиторського висновку, підтверджується, зокрема, тим, що банківська установа, з метою оцінення платоспроможності потенційного клієнта – юридичної особи, самостійно проводить аналіз фінансового стану підприємства, не довіряючи аудиторському висновку та нехтуючи ним.

Не менш важливою проблемою є порушення незалежності аудитора. Вітчизняне та міжнародне законодавство розглядає аудитора як незалежного суб'єкта. Однак на практиці існують непоодинокі випадки здійснення тиску на спеціаліста як з боку замовників аудиту, так і керівництва аудиторських фірм, у складі яких працює фахівець. Фірма, отримавши замовлення і взявши на себе певні зобов'язання, "диктує" умови здійснення перевірки. Тому, аудитор, незалежно від його думки та волі, змушений виконувати покладені на нього завдання, порушуючи етичні норми професійної поведінки та законодавства. В іншому випадку

існує ймовірність його звільнення з посади [3]. Регулювання з боку АПУ більшою мірою спрямоване на контроль якості аудиторських послуг та рівня професіоналізму аудитора, а не на здійснення конкретних заходів щодо контролю над збереженням його незалежності.

Незалежність аудитора є предметом дискусій. Механізм взаємодії аудитора і клієнта вимагає глибокого розгляду та аналізу. Аудитор повинен бути незалежним від держави, керівника аудиторської фірми, клієнта, економічного суб'єкта що перевіряється та від інших сторін.

Незалежні аудитори крім перевірки достовірності фінансової звітності можуть також забезпечити незалежну експертну консультаційну підтримку. Досвід країн з розвинутими ринковими відносинами аудиторська фірма розглядається в першу чергу як незалежний консультант, який дає безпристрасну оцінку стану справ.

Суттєвими проблемами сучасного професійного аудиту є розробка та впровадження економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності, розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг. На сьогоднішній день відсутній достатній законодавчий фундамент і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів, немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту, суди не завжди оперативно вирішують справи і впроваджують їх в життя, страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності. У відповідності з цим основним аспектом підвищення якості аудиту залишається професійний контроль за якістю аудиторських перевірок [4].

Більшість вітчизняних аудиторських фірм є неконкурентоспроможними порівняно з іноземними фірмами, це обумовлено об'єктивними і суб'єктивними чинниками. Важливе значення для подолання цієї проблеми має об'єднання вітчизняних аудиторів в

асоціації та створення національної мережі, яка забезпечить підвищення конкурентоспроможності українських аудиторів.

Висновки. Розглянувши результати і проблеми аудиторської діяльності в Україні слід зазначити, що перспективи подальшого вдосконалення потребують комплексного дослідження зовнішніх і внутрішніх факторів на розвиток аудиту, а також проведення послідовної роботи, спрямованої на побудову національної системи аудиту, що має відповідати міжнародним стандартам. Більш глибоке дослідження даної теми може стати основою для визначення пріоритетних напрямків вдосконалення аудиторської діяльності. Варто звернути увагу на співпрацю професіональних аудиторських організацій України з міжнародними і європейськими професійними організаціями бухгалтерів та аудиторів. Необхідною умовою є також перейняття досвіду та вдосконалення аудиторської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Редько О. Аудиторські послуги в Україні: перші кроки до ринку // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008. — № 11. — С.49-55
2. Закон України "Про аудиторську діяльність в Україні" № 3126-ХІІ від 29.05.1993 р. (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. — Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3125-12>.
3. Бутинець Ф. Ф. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та світі : монографія / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга, Н. І. Петренко. — Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2003. — 564 с.
4. Усач Б. Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б. Ф. Усач // Регіональна економіка. — 2007. — № 4. — С. 217—222
5. Рішення "Про застосування стандартів аудиту" № 229/7 від 31.03.2011 р. [Електронний ресурс]. — Доступний з http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN63025.html.
6. Сборник международных стандартов аудита и контроля качества. [Электронный ресурс]. — Доступный з <http://www.audit.kz/>.

АНАЛІЗ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

*О. В. Болгарина, студентка групи Б4/1
Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.
Миколаївський національний аграрний університет*

Висвітлено тенденції розвитку ринку аудиторських послуг, проаналізовано стан ринку аудиторських послуг в Україні.

***Ключові слова:** аудит, аудиторська фірма, аудиторська ринок аудиторських послуг.*

Постановка проблеми. Ринок українського аудиту помітно розширився, і сьогодні охоплює окрім усіх галузей національного господарства, ще й державний сектор економіки. Самі аудитори досить самокритично відносяться до своєї діяльності та вважають, що важливою якістю аудитора є вміння «тримати планку». Тобто чітко утримувати портфель клієнтських замовлень і надавати високоякісні послуги, що і забезпечить стійкі конкурентні позиції на ринку. Лише за дотримання таких вимог буде зростати довіра до порад аудиторів, що і спостерігається протягом останніх років у сфері великого, середнього і малого бізнесу України. Однак стверджувати, що вітчизняний ринок аудиторських послуг в повній мірі відповідає всім вимогам бізнесу ще зарано. Саме тому питання аналізу розвитку даного сектора ринку є актуальним.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі приділяється значна увага розвитку аудиту в Україні. Проблемам розвитку ринку аудиторських послуг присвячено ряд праць вчених економістів, аудиторів. М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Г. М. Давидов, Н. І. Дорош, В. С. Рудницький, І. І. Пилипенко, О. А. Петрик, В. Я. Савченко присвячують свої дослідження питанням розвитку та організації аудиту. О. Ю. Редько в своїх працях аналізує показники діяльності на ринку аудиторських послуг в Україні.

Мета статті. Метою статті є аналіз тенденцій розвитку аудиторської діяльності і визначення реального стану на ринку аудиторських послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток аудиторського бізнесу в Україні призводить до формування ринку аудиторських послуг, де аудиторська послуга – це «невидимий» товар, що надається як результат підприємницької діяльності. Таким чином, результатом діяльності аудитора (аудиторської фірми) виступає аудиторська послуга [2].

Статистичні дані свідчать, що в Україні з 1993 року Аудиторська палата України (далі АПУ) видала 6496 сертифікатів аудиторів, у тому числі 259 сертифікатів аудиторів банків. Окрім цього в професійному аудиторському загалі працюють 242 особи із сертифікатом бухгалтера АССА (Великобританія) та 48 осіб із сертифікатом СІРА (США). В Реєстрі АПУ станом на 09.10.2012 року знаходиться 1674 аудиторських фірм (аудиторів).

За останні роки ринок аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками діяльності та інтересами замовників–клієнтів.

Для визначення ступеня розвитку ринку аудиторських послуг порівнюємо показники надані АПУ за 2008-2011 роки з метою проведення аналізу кількості наданих послуг, їх вартості та доходів суб'єктів аудиту (табл. 1).

Аналізуючи дані табл.1, можна відзначити, що кількість наданих звітів до АПУ за період 2008 по 2011 роки зменшувалась: у 2010 році спад склав 9,9%, у 2011 – 12,5%. У 2011 році порівняно з 2010 відбулося зменшення подання звітів про надані послуги аудиторськими фірмами (аудиторами) на 12,5%. Слід відмітити, що кількість замовлень за досліджувані періоди збільшилася, але пік замовлень спостерігався в 2008 році. Зокрема, в 2009 році відбувся спад замовлень на 17,7% порівняно з попереднім роком. Також слід підкреслити, що з року в рік відсоток

вартості фактичного обсягу наданих послуг має позитивний темп приросту, а саме у 2010 році аудиторські фірми (аудитори) надали послуг у сумі, що більш аніж в попередній період на 28,87 тис. грн, а у 2011 році в порівнянні з 2010 даний показник теж мав позитивну тенденцію і приріст склав 109,87 тис. грн. До того ж, слід зазначити, що у 2009 році аудиторські фірми (аудитори) виконали менше замовлень, ніж у 2008 році на 16,4%, але отриманий дохід за надані послуги був більший, ніж у попередній період на 16,4%.

Таблиця 1

Динаміка основних показників аудиторської діяльності в Україні*

Показники	Роки				Темп росту до попереднього року, %		
	2008	2009	2010	2011	2009 р.	2010 р.	2011 р.
	Кількість звітів, наданих АПУ	2307	2272	2048	1792	98,5	90,1
Кількість замовлень, од.	73147	60229	56471	53685	82,3	93,8	89,1
Фактичний обсяг наданих послуг, тис.грн	1116745,7	1280188,8	1213098,3	1258307	114,6	94,8	103,7
Середня вартість одного замовлення, тис.грн	15,27	21,26	21,48	23,4	139,2	101,0	108,9
Кількість замовлень на 1 суб'єкта, од.	31,71	26,51	27,57	30	83,6	103,9	108,8
Середній дохід 1 суб'єкта, тис.грн	484,07	563,46	592,33	702,2	116,4	105,1	118,5

*Джерело: Розраховано та побудовано за даними [3]

Динаміка основних показників, які характеризують аудиторську діяльність в Україні наведена на рис. 1-3.

Рис.1. Динаміка середньої вартості одного замовлення, тис. грн

Аналіз наведених даних вказує на певну тенденцію – майже однією й тією ж самою чисельністю суб'єктів аудиту виконується все більша кількість замовлень. Тобто, навантаження на аудиторів зросло і, відповідно, збільшився дохід. Так, за даними АПУ аудитори та аудиторські фірми за 2000 рік заробили – 85500 тис. грн, а у 2011 році – 1258307 тис. грн. Тобто, зростання відбулося у 15 разів.

Рис.2. Динаміка кількості замовлень на одного суб'єкта аудиту

Рис.3. Динаміка середнього доходу на одного суб'єкта аудиту

Ринок аудиторських послуг в Україні далеко неодноманітний і за учасниками – суб'єктами аудиторських послуг. Протягом останніх років на ринку аудиторських послуг спостерігається значне розшарування учасників. Так, за офіційними даними АПУ, у 2008 р. 1244 аудиторські фірми (аудитори) (59% від їх загальної кількості в Україні), що представляли звіти до АПУ в кількості 2307 одиниць, мають річний обсяг виручки від 0 до 100 тис. грн.

У 2009 році фірми – лідери ринку, які представлені 11 суб'єктами аудиту (всього 0,48% від загальної кількості суб'єктів), отримали доходи у розмірі 722,2 млн. грн. або 56,42%. Найбільша частка суб'єктів аудиту (більше, ніж 35%) мають доходи від 10 до 100 тис. грн на рік та всього 3% від загального обсягу наданих послуг. Саме вони знаходяться на межі виживання.

Отже, для того, щоб аудитори і аудиторські фірми почували себе впевнено на ринку аудиторських послуг в майбутньому вони повинні

заробляти не менш як 500 тис. грн і більше на рік, так як 10% суб'єктів аудиту у 2009 році.

Висновки. Проведений аналіз стану ринку аудиторських послуг в Україні свідчить про певні позитивні тенденції, а саме: з року в рік збільшується кількість українських компаній, які добровільно здійснюють аудит; розширюється спектр послуг, які надають аудиторські фірми; зростає професійна кваліфікація працівників аудиторських фірм. Однак, залишаються невирішеними наступні проблеми: зростання ціни на послуги аудиторів, відсутність методичних рекомендацій щодо проведення аудиту, що і потребує подальших наукових досліджень та розробок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Давидов Г.М. Аналіз розвитку аудиторської діяльності в Україні / Давидов Г.М. // Наукові записки. Економічні науки. Вип. 15. – К.: КМА, –2006.
2. Печенюк Н.В. Тенденції розвитку ринку аудиторських послуг в Україні / Печенюк Н.В., Пронін Є. // (Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна наука в мережі Інтернет»)Рубрика: Соціум, Наука, Культура, Економіка:[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://intkonf.org>.
3. <http://apu.com.ua>

УДК 657.6.001(477)

ПОРІВНЯННЯ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА РОСІЇ

Н.В. Зайченко, студентка

Науковий керівник: старший викладач Костирко А.Г.

Миколаївський національний аграрний університет

Висвітлено тенденції розвитку ринку аудиторських послуг, проведено аналіз стану ринку аудиторських послуг в Україні та зроблено порівняння з ринком аудиторських послуг Росії.

***Ключові слова:** аудит, аудиторські послуги, аудиторська діяльність, методика аудиту.*

Актуальність проблеми. Для того, щоб задовольнити попит користувачів, в цілях підвищення конкурентоспроможності, аудиторські фірми пропонують широкий перелік послуг, що постійно оновлюється та розширюється. Висока динаміка розвитку аудиторських послуг створює проблеми просування їх на ринку, інформування про них потенційних користувачів. Кожна аудиторська фірма здійснює аудиторську діяльність самостійно і на власний розсуд формує методичні засади надання тієї чи іншої послуги, дотримуючись вимог законодавства.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Серед науковців проблемам надання аудиторських послуг присвячені праці таких вітчизняних науковців як: Т. І. Хоралець, К. О. Редько, Л. П. Кулаковської, Ю. В. Пічи, Л. В. Томіловської, Н. І. Дорош, І. О. Лазаркової, Т. С. Солоненко, С. Іванова-Малявіна та ін. Російські дослідники, які досліджували питання про надання аудиторських послуг це: В. Ю. Захаров, Н. О. Ремізов.

Метою роботи є порівняння процесу надання аудиторських послуг в Україні та Росії та розробка пропозиції щодо подальшого розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аудит являється складовою аудиторської діяльності, адже, крім власне перевірки, аудиторські фірми надають широкий спектр аудиторських послуг, що, безперечно, приваблює потенційних замовників.

Згідно з законодавством України, аудиторські послуги можуть надаватись у формі аудиторських перевірок та пов'язаних з ними експертиз, консультацій з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних і юридичних осіб.

Основними документами, що регулюють аудиторську діяльність, є Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р., Міжнародні

стандарти аудиту, надання впевненості та етики і Господарський кодекс України.

Кожен вид аудиторських послуг має власну специфіку надання, що і визначає відповідну методику її здійснення. Методичні засади надання послуг ґрунтуються на особливостях методів проведення аудиту. Структура та порядок здійснення таких процедур у ході аудиторської діяльності складає основу методики надання аудиторських послуг [2].

Процес аудиторських послуг, що розкривається через методику їх надання, являє собою перелік конкретних методів та процедур, що мають відповідну послідовність застосування.

Загальна методика надання аудиторських послуг в Україні містить такі етапи:

1. Залучення клієнта.
2. Укладання договору на надання аудиторських послуг, отримання завдання на виконання робіт.
3. Отримання інформації про господарську діяльність клієнта.
4. Проведення робіт в межах надання аудиторської послуги.
5. Оформлення результатів виконаних робіт.
6. Робота з клієнтом з узгодження отриманих результатів.
7. Передача результатів за наданими аудиторськими послугами.

Наведена загальна методика надання аудиторських послуг має свої особливості реалізації за різних видів послуг.

Аудитори можуть перевіряти: дані (історичні, прогностні, статистичні); показники результатів діяльності; системи та процеси (наприклад, систему внутрішнього контролю, управлінський облік); поведінку (наприклад, корпоративне управління, управління людськими ресурсами). Тобто супутні аудиту роботи – це різні послуги (наведені вище), консультації аудиторської фірми (аудитора), про виконання яких домовилися замовник з аудитором і які не вимагають аудиторських

висновків про достовірність бухгалтерської звітності та іншої облікової інформації, а лише рекомендацій кваліфікованого фахівця [1].

Консультавання є одним з найпоширеніших видів аудиторських послуг. Консультавання можна розглядати як особливу професійну діяльність, що передбачає залучення кваліфікованих фахівців зі спеціальною підготовкою у галузі бухгалтерського обліку, аналізу, контролю, права, управління. В процесі консультавання клієнту надається допомога у виявленні проблем, їх аналізу, надаються рекомендації з їх ефективного вирішення.

При наданні кожної аудиторської послуги використовуються процедури як документального, так і фактичного контролю. Відповідно, аудиторські послуги являють собою сукупність послідовно виконуваних документальних і фактичних аудиторських процедур, які здійснюються в певному порядку, а також відносин, що виникають при цьому між аудиторською фірмою, підприємством-замовником і третьою стороною – користувачем інформації про підприємство [3].

Багато аудиторських послуг надається з використанням однакових процедур. Так, для послуг з організації та комп'ютеризації обліку використовуються такі процедури документального характеру, як аналітичні, експертні процедури та нормативно-правова оцінка. Послуги з аналізу фінансово-господарської діяльності та маркетингових досліджень базуються на аналітичних та експертних процедурах, також використовується огляд, опитування та спостереження. Не дивлячись на те, що типи процедур можуть повторюватися за різних видів послуг, повнота їх застосування є різною.

Постійне зростання попиту на аудиторські послуги в Росії визначається двома основними факторами: розвитком господарського законодавства і розвитком ринку як такого. В перші роки розвиток аудиту визначається наявністю в нормативних актах вимоги проведення аудиту для банків, страхових організацій, представництв іноземних фірм. І цей

етап закінчився з прийняттям Тимчасових правил. З 1994 р. багато які підприємства почали розглядати аудит не тільки як обов'язок, визначений законодавчо, а й як потребу і необхідність. Набутий досвід роботи в умовах ринку, вірніше, в умовах відсутності централізованого управління, підказує, що дешевше користуватися послугами професіоналів, ніж розплачуватися за свої помилки.

Особливо великі ризики російських підприємств, пов'язані з нечітким, що швидко змінюється, господарським законодавством, у тому числі податковим. Тому аудиторські послуги багато в чому асоціюються у них із захистом від цих ризиків. Багато які великі російські підприємства вже ознайомились на практиці з діями податкових органів. І тепер наявність аудиторського висновку, що підтверджує достовірність фінансового звіту, багато в чому є для підприємства гарантією відсутності претензій з боку державних органів із сплати податків і відсутності інших порушень законодавства у звітному періоді.

Коло користувачів фінансової звітності, аналогічно тому, що є в країнах з розвинутою ринковою економікою, ще тільки формується в Росії.

Тут доречно зазначити роль міжнародних аудиторських і консультаційних фірм, що працюють на російському ринку. Дуже важливо, що саме діяльність міжнародних аудиторських і консалтингових фірм серйозно вплинула і продовжує безперечно впливати на розвиток аудиту і консалтингу в Росії.

Відмінні стартові умови для роботи міжнародних аудиторських і консалтингових фірм в Росії було створено внаслідок реалізації багатьох проектів, що фінансуються за рахунок коштів міжнародних організацій.

Міжнародні аудиторські фірми в Росії працюють із «своїми» клієнтами - транснаціональними компаніями, що прийшли в Росію, а також з великими російськими підприємствами. Останні, як правило, є одержувачами іноземних кредитів, і аудиторський висновок,

підготовлений на основі міжнародних аудиторських стандартів, служить їм необхідною «перепусткою» у світ міжнародних фінансів.

Інтелектуальний і фінансовий потенціал міжнародних і національних аудиторських фірм незіставні. В дійсності вони працюють у певному розумінні на різних поверхах російської економіки. Проте найбільші національні аудиторські фірми у чомусь починають конкурувати в Росії з фірмами «великої шістки». За деякими даними, окремі міжнародні аудиторські фірми відчувають серйозні труднощі, пов'язані із занадто великою орієнтацією на проекти, що фінансуються за рахунок міжнародних організацій, надлишковою концентрацією на обслуговуванні «своїх» зарубіжних клієнтів і недооцінкою національного сектора економіки, помилками у кадровій політиці з російським персоналом.

Великі російські комерційні банки користуються послугами міжнародних аудиторських фірм, очевидно, не без підстав вважаючи, що це їм допоможе підтвердити свою надійність і солідність перед клієнтами не тільки в Росії, а й за її межами.

Дуже часто останнім часом найбільші російські підприємства прагнуть користуватися одночасно послугами міжнародних і національних аудиторських фірм. Перші виконують аудит і відкривають підприємству виходи на міжнародні ринки. Другі ж працюють як бухгалтерські й податкові консультанти і знижують ризики підприємства за претензіями з боку державних органів.

З введенням Положення про атестацію аудиторів виникла одна проблема, яка спершу була не дуже помітною на ринку аудиторських послуг. З'явилося багато аудиторів, які дають позитивний аудиторський висновок, практично не проводячи аудит. По-перше, це пов'язано з відсутністю на багатьох підприємствах реального власника, якому необхідна об'єктивна інформація про фінансове становище підприємства. Реальний власник багатьох підприємств у Росії – керівництво цих підприємств, яке не вбачає потреби в розкритті фінансової інформації для

зовнішніх користувачів. По-друге, немає офіційних стандартів, що регулюють проведення аудиторських перевірок. Тому немає критеріїв для оцінки необхідних обсягів робіт, які повинен виконати аудитор, щоб зібрати достатні свідчення для формування думки про достовірність і правильність фінансової звітності [4].

Отже, з одного боку, в Росії ще не сформувався Інститут власників і зовнішніх користувачів фінансової звітності, а з другого – аудиторам необхідно розробити професійні стандарти, за якими можна було б об'єктивно оцінювати якість їхньої роботи.

Висновки. Варто зазначити, ринок аудиторських послуг в Україні суттєво розширився та диференціювався за напрямками або інтересами замовників. Спираючись на виявленні тенденції розвитку ринку аудиту в країні, можна виділити головні шляхи подолання існуючих недоліків.

По-перше, це структуризація аудиторської фірми, тобто до її складу повинні входити не тільки професіональні аудитори, а й фахівці різних профілів, таких, як: інформаційні технології, право, контролери якості аудиторських послуг, оцінювачі.

По-друге, це комплексне обслуговування бізнесу. Фірма повинна пропонувати не тільки аудит та аудиторські послуги, консалтинг правовий та щодо бухгалтерського обліку та оподаткування, а й консультаційну допомогу у сфері управління, визначення ефективності господарювання, ефективності інноваційної або інвестиційної політики. Чим ширший цей спектр послуг, тим більше шансів для фінансового успіху, впевненості в майбутньому.

По-третє, потрібно всім представникам незалежного аудиту в Україні активізувати роботу щодо пропаганди корисності та важливості незалежного аудиту як для власників, так і для держави в цілому.

Розробка методичних засад надання основних видів аудиторських послуг є важливим заходом процесу стандартизації їх надання, а їх

використання в практиці функціонування аудиторських фірм дозволяє покращити якість виконання робіт та підвищити їх ефективність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богдан І. О. Аудиторські послуги в Україні // Управління розвитком. — №.2(99) — 2011—С.124—132.
2. Гаргола Ю. Г. Загальна методика надання аудиторських послуг // Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2(17) –2010. – С.65–73.
3. Закон України "Про аудиторську діяльність" № 3125–ХІІ від 22.04.1993 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Тимчасові правила аудиторської діяльності в Російській Федерації. Затверджені Указом Президента РФ від 22.12.93 р. №2263. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakonprost.ru>

УДК 631.11.009.12

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***Наумова А.Ю., магістр групи Б 5/2
Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.
Миколаївський національний аграрний університет***

Розглянуто особливості методів оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано значущі параметри щодо підтримки конкурентоспроможності підприємства. Досліджено сукупність основних факторів впливу на конкурентоспроможність підприємств аграрного сектору економіки країни.

Ключові слова: конкурентоспроможність, сільськогосподарське підприємство, методологічні засади, параметри, показники, фактори, методи.

Постановка проблеми. Конкуренентоспроможність сільськогосподарського підприємства у широкому розумінні – це реальна та потенційна спроможність, а також наявні для цього можливості підприємства вивчати попит (ринок), проєктувати, виготовляти та реалізувати товари, які по своїм параметрам у комплексі більш прийнятні для споживачів, ніж товари конкурентів. Конкуренентоспроможність підприємства можна розглядати також, як вміння виготовляти і реалізувати швидко та дешево якісну продукцію в достатній кількості. З точки зору виробника конкуренентоспроможність продукції - це досягнення безумовної рентабельності у своїй діяльності і створення позитивного іміджу у своїх споживачів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні засади оцінки конкуренентоспроможності сільськогосподарських підприємств розглядаються в працях багатьох відомих вітчизняних учених-економістів, таких як В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова, В.Д. Немцов, Л.С. Довгань, Є.В. Мінько, М.Л. Кричевський, С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О.Барабась, О.С. Дуброва, А.В. Вакуленко та інших.

Постановка завдання полягає у визначенні універсальних підходів для найбільш раціональної та ефективної методологічної оцінки конкуренентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних ринкових умовах завоювання споживача та боротьба за нього на ринку неможлива без порівняння власного виробничого і комерційного потенціалу з підприємствами, що вже успішно працюють на ринку і мають достатні конкурентні позиції. Однак, про переваги та недоліки інших суб'єктів господарювання неможливо однозначно говорити - тому доцільність дослідження підходів оцінки їх конкуренентоспроможності не викликає сумнівів. В умовах ринкової економіки конкуренція існує і в сільському господарстві. Проте тут вона має певні особливості, зумовлені низкою

специфічних чинників, зокрема тим, що земля є предметом і водночас знаряддям виробництва.

Погоджуючись із думкою більшості українських і зарубіжних вчених, можна зазначити, що нині відсутня загальноприйнята методика визначення та оцінки конкурентоспроможності підприємства. Проте науковцями розроблена досить велика кількість різноманітних та надзвичайно цікавих методичних підходів до визначення рівня конкурентоспроможності підприємств.

Взагалі-то, конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства визначається за допомогою трьох груп показників, які відображають конкурентоспроможність продукції, що випускається, та ефективність використання ресурсів.

Перша група включає показники, які характеризують економічні параметри, - собівартість, ціну виробу та споживання, умови платежу та поставок, строки та умови гарантії і т. д.

Друга група включає показники, які характеризують стан та використання живої праці, основних виробничих фондів, матеріальних затрат, обігових коштів, а також фінансовий стан підприємства.

Третя група – нормативні параметри, які показують чи відповідає виріб стандарту, нормам, правилам, що регламентують кордони, з яких даний параметр не має права виходити. До їх числа відносяться показники надійності, ресурс виробу, безвідмовність, довговічність, ремонтоздатність.

Підтримка високої конкурентоспроможності означає, що всі ресурси підприємства використовуються настільки продуктивно, що воно опиняється більш прибутковим, чим його головні конкуренти. Це одночасно передбачає, що підприємство займає стабільне місце на ринку товарів та послуг, та його продукція користується постійним попитом. Однак в житті цей стан не являється незмінним. Тому керівництво підприємства повинно вміти відслідковувати зміни, що відбуваються в

умовах господарювання, і проводити відповідні перетворення в політиці ведення виробництва та реалізації товарів. Такими перетвореннями можуть бути: зміна товарної політики, впровадження нових технологій, диверсифікація виробництва, зміна організаційно-правового статусу підприємства, модернізація форм збуту продукції, вихід на нові ринки, створення спільних виробництв тощо [1].

Всі фактори, що впливають на конкурентоспроможність, можна розділити на дві великі групи: внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів сільськогосподарського підприємства, в тому числі і досліджуваного, належать: місцезонаштування суб'єкта, територіальні особливості природно-ресурсного потенціалу, асиміляційний потенціал (самовідновлення природних ландшафтів території), галузева структура суб'єкта, рівень матеріально-технічного забезпечення, спеціалізація суб'єкта господарювання, форма власності, розміри виробництва тощо.

До зовнішніх факторів відносяться: соціально-економічний розвиток регіону; рівень інвестиційної привабливості галузі та регіону; темпи інвестиційно-інноваційного розвитку галузі; кон'юнктура ринку; інфраструктурне забезпечення ринку; рівень внутрішнього споживання; виробничі потужності передових підприємств регіону; рівень фінансової стійкості та ділової активності партнерів; сукупність економічних, екологічних, демографічних, науково-технічних чинників у реалізації пріоритетів національної політики держави; організаційно-економічний механізм галузі та інше.

Узагальнюючими факторами, що формують високу конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства на підставі конкурентних переваг дослідники та науковці вважають: переваги його товару над товарами конкурентів; нижчі витрати і, відповідно, ціни; переваги над конкурентами щодо рівня управління маркетингом –

швидкість реагування на зміни попиту, вихід на ринок з новим товаром і доставки споживачеві.

Усі ці фактори в сукупності визначають лідируючу конкурентну позицію сільськогосподарського підприємства серед конкурентів у просторі ємності ринку. Безсумнівно, будь-яке підприємство повинно прагнути до статусу лідера на ринку, адже це підвищує рівень конкурентоспроможності та фінансові результати діяльності [3].

Різні науковці використовують різноманітні та досить цікаві методики оцінки рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств. Наприклад, В.А. Сідун та Ю.В. Пономарьова пропонують здійснювати оцінку конкурентоспроможності підприємства за методом різниць, методом рангів, методом балів і методом еталону.

А от В.Д. Немцов і Л.С. Довгань виділяють метод, заснований на теорії ефективної конкуренції; підходи, які пов'язують рівень конкурентоспроможності підприємства з показниками якості (конкурентоспроможності) продукції, що випускається; методи, засновані на теорії конкурентної переваги; метод агробенчмаркінгу.

Такі вчені, як Є.В. Мінько та М.Л. Кричевський конкурентоспроможність підприємства визначають за рентабельністю та часткою продукції підприємства на ринку.

С.М. Клименко, Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабась, О.С. Дуброва та А.В. Вакуленко до вищеперерахованих методів оцінювання додають ще ті, в основі яких лежать життєвий цикл товару (послуги), оцінка конкурентоспроможності одиниці продукції та споживча вартість тощо.

Методика оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства за допомогою теорії ефективної конкуренції є методикою консультаційної американської фірми «Ден енд Бредстріт», в основі якої лежить три групи показників ринкової діяльності: показники ефективності виробничо-збутової діяльності; показники інтенсивності використання

основного та оборотного капіталу; показники фінансової діяльності підприємства.

Оцінка конкурентоспроможності виробника за якістю продукції з використанням багатокутних профілів базується на виявленні критеріїв задоволення потреб споживачів стосовно конкретної продукції, з'ясування ієрархії потреб, їх порівняльної забезпеченості в межах того спектру, який може оцінити споживач. Потім проводиться порівняння техніко-економічних показників даного продукту з іншими конкуруючими продуктами. Це графічний метод оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства, переваги якого полягають в його наочності. Відкладаючи на осях значення досліджуваних показників (факторів) і поєднуючи отримані точки, будується багатокутник, що відповідає певному рівню конкурентоспроможності.

Для оцінки конкурентоспроможності можна застосувати й інший метод, для цього необхідно зіставити параметри аналізованого виробу і товару-конкурента з рівнем, заданим потребою покупця і порівняти отримані результати. З цією метою розраховуються одиничні, групові та інтегральні показники конкурентоспроможності продукції сільськогосподарського підприємства.

Результатом розрахунків буде значення інтегрального показника, за яким і робиться висновок. Якщо він буде більший за 1, це означає, що товар перевершує товар-конкурент за конкурентоспроможністю. Якщо інтегральний показник буде дорівнювати одиниці, значить досліджуваний товар, та товар-конкурент рівні за своєю конкурентноздатністю. А, якщо значення показника буде меншим за одиницю, то аналізований товар поступається конкурентноздатністю товару-конкуренту.

Проте, для сільськогосподарських підприємств, більш прийнятні такі методи, які об'єднують в собі можливість отримати чисельно визначені показники на основі використання конкретних даних статистичної звітності і експертні оцінки, з допомогою яких стає можливим враховувати

специфічні галузеві особливості (особливо біологічні та природнокліматичні) та рівень якості сільськогосподарської продукції [2].

Висновок. Аналіз методичних підходів до визначення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств дозволив зробити висновок про їх різноплановість за сутністю та базою формування оціночних показників і про можливість різносторонньо охарактеризувати діяльність підприємства аграрного сектору економіки залежно від мети дослідження та специфіки галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства. — К.: КНЕУ, 2008. — 520 с.
2. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми. — К.: ННЦ ІАЕ, 2007. — 270с.
3. Пашкевич О.В. Засоби підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / Пашкевич О.В. // Економіка АПК. — 2009. — № 9. - С. 89—97.

УДК 346:657.92

ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

***А. В. Скорозінська, студентка
Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.
Миколаївський національний аграрний університет***

Досліджено порядок організації судово-бухгалтерської експертизи в Україні, виявлено основні тенденції її розвитку та проблеми, які потребують негайного вирішення.

Ключові слова: судово-бухгалтерська експертиза, організація судово-бухгалтерської експертизи, нормативна база, експерт.

Постановка проблеми. Бухгалтерська експертиза з методологічної точки зору розглядається як складова частина єдиної системи бухгалтерського обліку та фінансового контролю господарської діяльності. Проте, так як експертиза - це процесуальна дія, вона займає особливе місце серед споріднених дисциплін: бухгалтерського обліку, аудиту, ревізії, аналізу господарської діяльності. Бухгалтерська експертиза, будучи інструментом отримання доказів у справах арбітражного, цивільного чи кримінального судочинства, покликана сприяти встановленню істини у господарських спорах, зміцненню законності, а також активно впливати на викриття і усунення правопорушень і злочинів у галузі економіки. Тому виникає потреба узгодження організації проведення судово-бухгалтерської експертизи з врахуванням підходів до побудови бухгалтерського обліку, проведення ревізії, аудиту та врахування галузевих специфік експертної роботи.

Оскільки судово-бухгалтерська експертиза розглядається як виключно процесуальна дія, вона має обмежений простір для розвитку як елемент економічної науки. Тому виникає проблема посилення організаційно-методичних засад проведення бухгалтерської експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-практичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили вчені юридичного та економічного напрямів. Окремі питання теорії, організації та методики судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях вітчизняних вчених: М.Т.Білухи, Ф.Ф. Бутинця, М.І.Камлика, В.О.Шевчука; зарубіжних вчених: Т.М.Арзуманяна, Г.А.Атанесяна, А.М.Бєлова, Б.А.Бор'яна, Н.Г. Гаджиева, Т.М. Дмитрієнко, С.Ф. Іванова, М.М.Ласкіна, І.Л.Петрухіна, В.Д. Понікарова, П.Ю.Пошюнаса,

О.М.Ромашова, С.П.Фортинського, С.Г. Чаадаєва, В.В.Шадріна, О.Р. Шляхова.

Метою нашого дослідження є з'ясування організаційно-методичних засад проведення бухгалтерської експертизи в сучасних умовах.

Результати досліджень. Проведення бухгалтерської експертизи, як і будь-якого іншого заходу, потребує організації, тобто використання певних правил і принципів за якими вона має здійснюватися. Координацію організації судово-експертної діяльності в Україні здійснює Міністерство юстиції через діяльність Центральної експертно-кваліфікаційної комісії, яка здійснює проведення атестації з метою видачі свідоцтва судового експерта. Повноваження з координації делегуються Мінюстом також Експертно-кваліфікаційним комісіям, які функціонують при науково-дослідних інститутах судових експертизи в Україні. Координація забезпечується також на основі діяльності Координаційної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, яка створена для розгляду важливих питань розвитку судової експертизи та діяльність якої носить міжвідомчий характер.

Організація експертної діяльності є сукупністю заходів з її регулювання, а саме: координації роботи експертів шляхом видачі дозволів на проведення судово-бухгалтерської експертизи (свідоцтв судових експертів), налагодження взаємодії і систематичного обміну інформацією між суб'єктом призначення судово-бухгалтерської експертизи та експертом-

бухгалтером.

Організація судово-бухгалтерської експертизи заодною конкретною справою включає в себе комплекс взаємопов'язаних етапів її проведення і полягає в підготовці, плануванні, налагодженні та впорядкуванні, а також визначенні засобів і методів проведення експертного дослідження. Саме тому судово-бухгалтерська експертиза проводиться в кілька етапів:

- підготовчий;

- організаційно-методичний;
- дослідний;
- узагальнення результатів експертизи.

Підготовчий етап, є першим етапом проведення судово-бухгалтерської експертизи і включає ряд робіт організаційного характеру. Перш за все, це складання завдання на проведення експертизи, відповідно до постанови правоохоронних органів про призначення судово-бухгалтерської експертизи в конкретній справі, яку вони розслідують. Одним з найважливіших завдань на підготовчому етапі судово-бухгалтерської експертизи є призначення експерта-бухгалтера, який володіє спеціальними знаннями в певній галузі економіки і знає її специфіку.

Для сільського господарства існують певні особливості, які полягають в наступному:

- основним засобом виробництва є земля;
- для сільськогосподарського виробництва характерна сезонність (сезонність виробництва впливає на відображення витрат виробництва);
- сільськогосподарське виробництво пов'язане з вирощуванням живих організмів – рослин і тварин, так званих біологічних активів. Облік, цих об'єктів має свої особливості і регулюється окремим положенням (стандартом) бухгалтерського обліку – П(С)БО 30 "Біологічні активи".

Вказана специфіка виробництва зумовлює окремі особливості ведення бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах. Наприклад,

наявність рослин і тварин - біологічних активів, впливає на побудову обліку виробництва та обчислення собівартості отриманої продукції, наявність майнових та земельних паїв зумовлює організацію обліку орендованих чи викуплених паїв – основних засобів, та інше [5]

Після того, як експерт-бухгалтер отримав від експертної установи завдання на проведення судово-бухгалтерської експертизи, він вивчає його

зміст. Зокрема, з'ясовує, коли і де потрібно розпочати експертизу, термін її завершення, в якій формі представити результати і кому.

Наступним етапом проведення судово-бухгалтерської експертизи є організаційно-методичний. Цей етап включає в себе вивчення змісту і повноти матеріалів, які подані експерту-бухгалтеру для дослідження, розробки методики ним і складання плану-графіка проведення експертизи.

Методика судово-бухгалтерської експертизи являє собою сукупність методів, способів та прийомів вирішення завдань, які поставлені слідчими органами чи судом перед експертом-бухгалтером. Отже, саме запитання, поставлені слідчим, визначають методику судово-бухгалтерської експертизи. Крім того, суттєвий вплив на методику дослідження експерта-бухгалтера чинять надані експерту матеріали справи, за якою призначена судово-бухгалтерська експертиза, та процесуальні межі дій експерта-бухгалтера [4].

Третій етап має назву — дослідний, та включає дослідження експертом окремих об'єктів судово-бухгалтерської експертизи, проведення взаємних перевірок, надання відповідей на поставлені перед експертом питання.

Стадія узагальнення, оцінки і реалізації результатів судово-бухгалтерської експертизи, є останнім підсумковим етапом та містить у собі:

1. Узагальнення результатів включає групування недоліків фінансово-господарської діяльності, що є об'єктом експертизи, за економічною однорідністю і хронологічною послідовністю; систематизацію результатів дослідження; складання експертного висновку і розробку пропозицій по профілактиці господарських правопорушень;

2. Реалізація результатів експертизи - це передача експертного висновку органу, що призначив експертизу; оцінка його слідчим, адвокатом і судом;

допит експерта на досудовому і судовому розгляді; надання підприємствам і органам управління пропозицій щодо профілактики.

Щодо нормативно-правової бази, якою повинен в своїй діяльності керуватися саме експерт-бухгалтер, то нами виявлено, що в законодавстві відсутнє поняття "судово-бухгалтерська експертиза", відсутній нормативно-правовий акт, який регулював би порядок проведення саме судово-бухгалтерської експертизи.

Відповідно до статті 10 Закону України "Про судову експертизу" судовими експертами можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної

спеціальності [1]. Правоохоронні та судові органи можуть вільно обирати експертів-бухгалтерів: це можуть бути як особи, що внесені до реєстру атестованих судових експертів, так і особи, що мають значний досвід роботи в галузі бухгалтерського обліку, але не атестовані (останні, як правило, не

мають процесуальних знань у галузі судової експертизи). Такий порядок залучення експертів-бухгалтерів до судового слідства є недосконалим. Тому, пропонуємо залучати лише сертифікованих експертів з певної галузі знань (сільське господарство, промисловість, будівництво та ін.). На даний час є програми сертифікації бухгалтерів, що враховують галузеву специфіку побудови бухгалтерського обліку, зокрема для бухгалтерів сільськогосподарського виробництва призначена програма САРА.

Для забезпечення доказовості та обґрунтованості результатів експертного дослідження експертом-бухгалтером, необхідним є

відповідне документальне оформлення. Документи, що складаються у ході проведення експертизи, можна об'єднати в дві групи: документи, що

складаються для організації процесу дослідження (документи, складаються іншими учасниками справи, суб'єктами призначення експертизи, експертом-бухгалтером) та документи, що відображають інформацію, отриману в

процесі дослідження (документи, що складаються у ході проведення дослідження та документи, що узагальнюють результати проведеного дослідження).

Чітке документування процесу експертизи та узагальнення її результатів забезпечує достовірність і обґрунтованість експертного висновку з урахуванням усіх факторів, які впливають на результати його дослідження.

Аналіз теоретичних напрацювань науковців щодо механізму оцінки висновку експерта-бухгалтера свідчить про те, що експертний висновок повинен відповідати наступним вимогам:

- законності (обов'язковим є дотримання вимог до форми та змісту висновку);
- достовірності (складовими якої є об'єктивність та обґрунтованість експертного висновку);
- ясності (передбачає однозначність у розумінні висновку особами, що проводять його оцінку).

На стадії оцінки результатів експертизи слідчий чи суд перевіряє дотримання вимог законодавства при призначенні та проведенні судово-бухгалтерської експертизи, повноту виконання експертного завдання, взаємозв'язки висновків експерта з іншими матеріалами справи. Також на цій стадії може проводитися допит експерта з метою отримання роз'яснень чи доповнень до наданого висновку або ж уточнення його компетенції. Свідченнями, отриманими під час допиту, експерт може уточнити наданий висновок або певні формулювання чи твердження у висновку, охарактеризувати методику дослідження матеріалів справи тощо.

Висновок. Бухгалтерський облік, покликаний служити потужним знаряддям контролю, протидії та запобігання незаконних дій у сфері економіки, у ряді випадків перетворюється на таке ж потужне знаряддя для приховування порушень та злочинних діянь. Тому важливим для проведення судово-бухгалтерської експертизи є врахування специфіки побудови бухгалтерського обліку в тій чи іншій галузі, що зможе посилити організаційно-методичні аспекти процесуальної дії. На сьогодні комплексні дослідження, що охоплюють як правові, так і економічні аспекти судово-бухгалтерської експертизи в повній мірі проводяться недостатньо досконало.

Разом з тим перехід до ринкової економіки, до міжнародних стандартів фінансової звітності робить цю проблему особливо гострою.

На нашу думку, потрібно адаптувати міжнародні стандарти бухгалтерського обліку з врахування особливостей галузей національної економіки, шляхом розробки галузевих стандартів бухгалтерського обліку, які вже існують за кордоном (США). Це важливо для подальшого розвитку загальної та прикладної теорії бухгалтерського обліку та аналізу і вдосконалення діючої практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 №4038-ХІІ: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12>
2. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи: [Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / М.Ф. Базась. - К.: МАУП, 2007.-488 с.
3. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: [Підручник для студентів вузів] / М.Т. Білуха; Ред. Т.В. Микитенко. - К.: Воля, 2004. - 653 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Судово-бухгалтерська експертиза. [Навчальний посібник для студентів спец.7.050106 "Облік і аудит"]. / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ПП "Рута", 2004. - 460 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік в сільському господарських підприємствах: [Навчальний посібник] / М.Г. Михайлов, М.І. Телегунь, А.М.

УДК 34:657.92

ПРАКТИЧНЕ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СУДОВО- БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Г.І. Горбатюк, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності, наведено думки різних авторів стосовно цього питання. Надається перелік різноманітних джерел експертної інформації.

Ключові слова: національна асоціація судових бухгалтерів, судово-експертна діяльність, судово-бухгалтерська експертиза, експерт.

Постановка проблеми. Судово – бухгалтерська експертиза призначається в зв'язку із учиненням так званих господарських злочинів, тобто пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності. Створена система аудиторського контролю не дає бажаних позитивних результатів у попередженні цих злочинів. Сьогодні найбільш актуальним стає призначення судово- бухгалтерської експертизи при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. З метою повного задоволення потреб слідчої та судової практики поряд з криміналістичною, товарознавчою, психологічною, інженерно-технічною експертизами виникає потреба у здійсненні бухгалтерської експертизи [3].

Під час останніх досліджень, стало зрозумілим те, що малодослідженим на сьогодні є питання проведення судово-бухгалтерської

експертизи в кримінальних та господарських процесах. Корінні реформи економічної системи та відповідна еволюція злочинності зумовили необхідність подальшої теоретичної розробки питань призначення і проведення експертиз при розслідуванні злочинів у сфері економіки та перспектив розвитку судово – бухгалтерської експертизи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій . Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-практичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили вчені юридичного та економічного напрямів є окремі питання теорії організації та методики судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених як Я. В. Меха, В.В. Сопка, В.Ф.Светлоокої, Л.А. Ісаєнко, А.Ф.Волобуєва, В.І. Комісарова та інших.

Постановка завдання. Основні завдання дослідження: вивчення актуальних питань судово-бухгалтерської експертизи в області незалежної перевірки бухгалтерського обліку й звітності за завданнями державних і судових органів, а також розробка рекомендацій та удосконалення її розвитку.

Викладення основного матеріалу.

Розвиток бухгалтерського обліку та підвищення рівня розуміння його ролі призвели до значного розширення сфер застосування облікових даних. Серед них особливе місце належить процесу слідства, у ході якого для з'ясування всіх обставин справи економічного напрямку, характерним є призначення судово-бухгалтерської експертизи.

У процесі розгляду справ у господарських судах до експертиз вдаються значно рідше, ніж у цьому виникає реальна необхідність.

Судово-бухгалтерська експертиза має на меті встановлення законності документів фінансової звітності фірми для правоохоронних органів. Її активно пускають в хід під час виконання розгляду кримінальних і всіляких цивільних справ. Судово бухгалтерську експертизу виконують компетентні органи, спеціально вивчені фахівці ще на стадії підготовчого

розслідування. Крім іншого судово-бухгалтерська експертиза, бути може, проведена на стадії вже судового розгляду справи.

У даній справі має можливість посприяти вмiла аудиторська компанія, що володіє відповідними знаннями та навичками проведення такої вагомi і солiдною операції. Під час виконання СБЕ необхідно мати не стiльки юридичнi пiзнання, як багато хто може вважати, а й пiзнання у сферi науки, мистецтва, економiки та iнших сфер дiяльностi.

Нерiдко ведеться експертиза пов'язаних з дослiдженням конфлiктних ситуацій пов'язаних з домашньою або ж фiнансовою роботою деяких фiрм. Ведеться вона в згодi з даними бухгалтерського облiку або iз загальною бухгалтерською звітнiстю, яка стала повноправним обл'єктом дослiдження якихось правоохоронних органiв. СБЕ має можливість займатися як розбором всiляких домашнiх операцій на пiдприємствi, а й з'ясуваннями правдивостi рiзного облiку та звітностi цього пiдприємства, що стали обл'єктами розслідування компетентних органiв. Щоб коректно розiбратися у виниклiй ситуації, будуть потрібнi спеціалiзованi знання у галузі фiнансового та бухгалтерського аналізу. [1].

Майже всi аудиторські фiрми дають власнi пропозиції щодо дуже подiбним вартостям i на комфортних умовах, бо до того як приступати до переговорiв з деякоi з їх, треба ретельно освоїти всi поставляються резюме про них i взяти в толк, яка з їх вважається бiльш впливовою, професійно та грамотною. Лише пiсля подолання цих всiх крокiв i можливо брати на себе це важке рiшення про наймання аудиторської компанiї для проведення розслідування власної справи.

Зробивши правильний вибiр кожна органiзація не стiльки, стане на захист власних iнтересiв за допомогою цих навмисне вивчених жителiв нашої планети, та й зумiє досягти хороших ефектiв пiд час виконання перевiрок будь-якого виду та будь-якого наміру, оскiльки постiйно зумiє знайти грамотну консультацію i юридичну пiдтримку, що зачіпає всi питання.

Як важливий інструмент захисту інтересів громадян і юридичних осіб судово-бухгалтерська експертиза виконує цілу низку дуже важливих завдань:

- документальної обґрунтованості недостачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і коштів, періоду і місця їх утворення, а також розміру завданої матеріальної шкоди;

- правильності нарахування витрат відповідно до змін, що відбуваються у виробничо-господарській діяльності підприємств, у системі оподаткування, у звіті про фінансові результати, різноманітної податкової звітності тощо.

- правильності документального оформлення операцій з приймання, зберігання, реалізації товарно-матеріальних цінностей і руху грошових коштів;

- відповідності відображення в бухгалтерському обліку фінансово-господарських операцій вимогам чинних нормативних актів з бухгалтерського обліку і звітності;

- кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечити дотримання вимоги нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку і контролю;

- документальної обґрунтованості списання сировини, матеріалів, готової продукції і товарів та інші [2].

Спектр питань, що вирішуються в рамках судово-бухгалтерської експертизи, доволі широкий. Отже, податкові слідчі нечасто виносять постанову про призначення судово-бухгалтерської експертизи, а замість цього під час розслідування кримінальних справ задовольняються актами перевірки і рішеннями про застосування і стягнення фінансових санкцій. Це можна пояснити тим, що акти й рішення виносяться співробітниками одного податкового відомства, а судово-бухгалтерська експертиза здійснюється “сторонньою” особою, яку попереджають про кримінальну відповідальність.

Судово-бухгалтерська експертиза може бути проведена за ініціативою однієї із сторін або за призначенням суду, або за ухвалою слідчих органів. Судово – бухгалтерська експертиза, яка здійснюється за рішенням судових органів або слідчих органів призначається з метою перевірки документальної ревізії, якщо ці висновки сумнівні. Ця експертиза здійснюється у процесуально-правовій формі, забезпечує отримання доказів і використання експертних знань у сфері бухгалтерського обліку при вивченні достовірності господарських операцій. Експертиза, яка проводиться за ініціативою однієї із сторін судового процесу призначається для перевірки документів, що підлягають експертизі, добровільно надаються ініціаторами експертизи, призначається по ухвалі відповідного суду.

Після проведення повного дослідження матеріалів справи, які стосуються предмета судово-бухгалтерської експертизи, експерт-бухгалтер повинен викласти результати проведення досліджень у формі обґрунтованих та об'єктивних письмових висновків за питаннями, поставленими слідчими.

Слід зауважити, що висновки експертів-бухгалтерів є дуже ефективними засобами доведення, що штрафи, застосовані податковими органами, або значно завищені, або зовсім не мають під собою законних підстав [3].

Висновок експерта-бухгалтера – це процесуальний документ, який містить систему доказів для вирішення справи, порушеної правоохоронними органами, і повинен відповідати вимогам кримінально-процесуального Кодексу України, а саме об'єктивності, повноти, наукової обґрунтованості, логічності і послідовності викладу, конкретності, додержання стилістики ділових документів та чинних державних стандартів.

Судово-бухгалтерська експертиза дає можливість зняти обвинувачення не в одній кримінально-господарській справі і захистити від

кримінального переслідування багатьох керівників, головних бухгалтерів та приватних підприємців.

Треба підкреслити, що правове забезпечення проведення експертизи загалом, а судово-бухгалтерської зокрема, в нашому законодавстві перебуває в задовільному стані. Чинне законодавство містить багато нормативно-правових актів, які регламентують питання проведення експертиз усіх видів [3].

Висновок. Судово-бухгалтерська експертиза знайшла дуже широке застосування в господарських судах, насамперед у позовах про скасування актів податкових органів про застосування і стягнення фінансових санкцій.

У даній статті проведено дослідження необхідності використання судово-бухгалтерської експертизи, як одного з основних способів отримання доказів під час розгляду в господарських судах справ, пов'язаних із питаннями здійснення господарської і кримінальної діяльності суб'єктами підприємництва відповідно до чинного законодавства.

Залучення незалежного експерта-бухгалтера, включеного до Реєстру атестованих судових експертів державних підприємницьких структур і громадян, забезпечить об'єктивність, неупередженість і повноту проведення дослідження та надання обґрунтованих висновків за завданнями правоохоронних органів.[4]

Отже, судово – бухгалтерська експертиза, ревізія і аудит тісно пов'язані між собою, вони проводяться для встановлення законності господарювання суб'єктів підприємницької діяльності і результати яких виступають доказами під час розслідувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боїла Л., Мех Я. Перспективи розвитку судово-бухгалтерської експертизи// Наукові записки. – 2008.- № 14.- С. 75-79.
2. Ковальова І. І.,Разборська О.О. Необхідність проведення судово – бухгалтерської експертизи підтвердження об'єктивності операцій з

витратами для вирішення справ в кримінальних та господарських процесах//Вінницький торговельно – економічний інститут КНТЕУ, Україна,2012

3. І.Перезовова, Н.Репела. Судово-бухгалтерська експертиза як спосіб доказу обставин під час вирішення справ із господарських спорів// Наукові записки, Випуск 14, 2005р.

4. Данильченко Г.М. Теоретико-організаційні засади підвищення ефективності проведення судово-бухгалтерської експертизи// Економічний форум. 2/2011.

УДК 34:657.92.003.13

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО - БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЕКСПЕРТАМИ – БУХГАЛТЕРАМИ В УКРАЇНІ

М.О. Багріна, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена дослідженню ефективності проведення судово-бухгалтерської експертизи в процесі розслідування злочинів в Україні. Головну увагу приділяємо місцю експерта-бухгалтера в проведенні ефективної судово-бухгалтерської експертизи.

Ключові слова: злочини в економічній сфері, судово-бухгалтерська експертиза, якість судово-бухгалтерської експертизи.

Постановка проблеми. Недосконалість законодавства у сфері економіки та фінансів щодо виявлення і розкриття злочинів є неможливим без знань судово-бухгалтерської експертизи. Експерт-бухгалтер володіє спеціальними знаннями, що допомагають у розслідуванні економічних злочинів та суперечок у суді. Проведення судово - бухгалтерської експертизи забезпечується через повне вирішення поставлених завдань експертом чи слідчим. За допомогою раціональної і комплексної організації

процесу судово-бухгалтерської експертизи зменшує більшість порушень, що знаходять своє відображення в бухгалтерському обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-практичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили вчені юридичного та економічного напрямів. Окремі питання з ефективності проведення судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях таких вчених: А.М. Белов, Ф.Ф.Бутинець, М.І. Камлик, Г.Г.Мумінова-Савіна, О.М Ромашов, В.М Шаманська та інших.

Постановка завдання. Основні завдання дослідження: проаналізувати сучасну практику організації судово-бухгалтерської експертизи на основі чого розробити рекомендації з її удосконалення. Метою цієї статті є обґрунтування сформованих методичних підходів до оцінки якості та ефективності судово-бухгалтерської експертизи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Судово-бухгалтерська експертиза виникла з практичної необхідності у наданні допомоги правоохоронним органами у процесі слідства та форми контролю щодо застосування знань з бухгалтерського обліку в судовому процесі. Ряд факторів мав вплив на таке перетворення, зокрема поява бухгалтерського обліку і виконання обліком функції контролю за збереженням майна власника, використання облікових даних для прийняття судових рішень в суді ускладнення господарської діяльності, що призвело до виникнення правопорушень, низький рівень знань або їх відсутність у працівників правоохоронних органів з економіки зокрема бухгалтерського обліку. Розширення сфер застосування облікових даних було здійснено завдяки розвитку бухгалтерського обліку та підвищення рівня розуміння його ролі.

Проведення вимагає від експерта-бухгалтера застосування високопрофесійних знань у сферах бухгалтерського обліку, господарського контролю та економічного аналізу. Спеціалізація цих знань для правоохоронних органів та експертів бухгалтерів насамперед полягає в

умінні вивчити бухгалтерську інформацію, об'єктивно оцінити її на предмет законності та достовірності розпізнати в ній ознаки протиправної діяльності або відсутності протиправних дій. Можливість зрозуміти цю інформацію, визначити в ній головне, здійснюється за допомогою застосування експертом комплексу знань, що сприятиме найбільш справедливому вирішенню господарських справ [1, с. 45-48].

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу» судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства [2].

Організація судово-бухгалтерської експертизи полягає в підготовці, плануванні, налагодженні та впорядкуванні, а також проведення експертного дослідження і включає комплекс взаємопов'язаних етапів її проведення.

Судово-бухгалтерська експертиза проводиться в кілька етапів:

- підготовчий,
- організаційно-методичний,
- дослідний,
- узагальнення результатів експертизи.

Підготовчий етап – полягає в тому, що на цьому етапі складаються завдання на проведення експертизи, відповідно до постанови правоохоронних органів про призначення судово-бухгалтерської експертизи в конкретній справі, яку вони розслідують. Також головним завданням цього етапу є призначення експерта-бухгалтера, який має достатній рівень знань та сертифікат.

Експерт-бухгалтер вивчає зміст завдання на проведення судово-бухгалтерської експертизи, одержавши його від експертної установи. Він визначає, коли і де потрібно розпочати експертизу, термін її завершення, в якій формі представити результати і кому.

Організаційно-методичний етап експертизи полягає у вивчення змісту і повноти матеріалів, поданих на дослідження, розробки методики і складання плану-графіка проведення експертизи. Методика судово-бухгалтерської експертизи являє собою сукупність методів, способів та прийомів вирішення завдань, які поставлені слідчими органами чи судом перед експертом-бухгалтером.

Дослідний етап дослідження заключається у проведенні взаємних перевірок, надання відповідей на поставлені перед експертом питання.

Стадія узагальнення, оцінки і реалізації результатів судово-бухгалтерської експертизи містить у собі:

1. групування недоліків фінансово-господарської діяльності, за економічною однорідністю і хронологічною послідовністю; систематизацію результатів дослідження; складання експертного висновку і розробку пропозицій по профілактиці господарських правопорушень;

2. Реалізація результатів експертизи - це передача експертного висновку органу, що призначив експертизу; оцінка його слідчим, адвокатом і судом;

допит експерта на досудовому і судовому розгляді; надання підприємствам і органам управління пропозицій щодо профілактики.

Забезпечення достовірності і обґрунтованості експертного висновку з урахуванням усіх факторів, які впливають на результати його дослідження є чітке документування процесу експертизи та узагальнення її результатів [5].

Надзвичайно важливою є реалізація економічних знань відповідно до завдань слідства та потреб правоохоронних органів при розгляді господарських спорів. Тому набуває актуальності питання організації судово-бухгалтерської експертизи в цілому та діяльності експерта-бухгалтера в процесі експертизи.

Лише експерт-бухгалтер може встановити істину за фактами господарського життя, що відображені в обліку і за якими порушено кримінальну або цивільну справу. Судово-бухгалтерська експертиза може застосовуватися лише в рамках судового процесу.

Вичерпний перелік завдань, які вона повинна виконувати в судовому процесі відсутній. Також вплив на ефективність проведення судово-бухгалтерської експертизи ускладнюється і тим, що нерозуміння між слідчим або судом завдань, які можуть бути поставлені для вирішення експертом-бухгалтером призводить до перевищення меж компетенції експерта або неможливості виконання окремих завдань.

Завдання судово-бухгалтерської експертизи знаходяться у безпосередньому взаємозв'язку з метою, яку переслідує суб'єкт призначення експертизи.

Базовими рівнями організації судово-бухгалтерської експертизи слід вважати організацію експертної діяльності та організацію судово-бухгалтерської експертизи за конкретною справою.

Оцінка експертного висновку передбачає:

- перевірку його відповідності вимогам, які висуваються до форми та змісту.
- дотримання наступних критеріїв достовірності, коректності посилань на нормативно-правові акти;
- дотримання процесуальних вимог при проведенні судово-бухгалтерської експертизи.

Згідно статті 97 Кримінально-процесуального кодексу України проведення перевірки документів на підставі яких може бути прийнято рішення про порушення кримінальної справи має здійснюватися у термін, що не перевищує 10 днів [3].

Експерт-бухгалтер, беручи участь в слідчих діях на місці подій поглиблює своє розуміння картини злочину та розширює перелік консультацій, які він може надавати слідчому в межах своїх повноважень

та меж експертних досліджень щодо вилучених речових доказів. При формулюванні завдань експертного дослідження фахівців з бухгалтерського обліку виступає якість та

ефективність їх роботи.

Якість судово-бухгалтерської експертизи - це ступінь придатності застосування її результатів у ролі доказів за справою. Критеріями якості експертизи слід вважати:

- наявність документально обґрунтованих заперечень сторін у справі або третіх сторін;

- наявність помилок у експертному висновку;

- кваліфікація експерта-бухгалтера;

- дотримання ним процесуальних вимог;

- обрана експертом методика експертного дослідження.

Під ефективністю судово-бухгалтерської експертизи слід розуміти відповідність досягнутих в процесі її здійснення результатів поставленим завданням.

Оцінку ефективності судово-бухгалтерської експертизи необхідно розглядати як системне поняття у складі якого доцільно виділити чотири

взаємопов'язані складові:

- 1) комплексність- кількість рішень, прийнятих за результатами проведеного експертного дослідження;
- 2) конкретність - встановлення фактів господарської діяльності, що суперечать чинному законодавству та завдають шкоди державним інтересам або збитків власникам та кредиторам;
- 3) економічність- співвідношення коштів витрачених на проведення експертизи вартісним вираженням одержаних результатів
- 4) суттєвість - визначення розміру коштів, що мають бути стягнуті у вигляді штрафних санкцій до бюджету та позабюджетних фондів.

На окрему увагу заслуговує визначення оптимального етапу в процесі кримінального судочинства, на якому приймається рішення про залучення до роботи експерта-бухгалтера та коректність формулювання цілей і завдань його діяльності. На нашу думку запрошуючи експерта-бухгалтера під час дізнання, правоохоронні органи можуть забезпечити початкову коректність кваліфікації правопорушення, активізацію слідчих дій фахівцем з питань обліку [4, с. 327-329].

Висновки. Існування судово-бухгалтерської експертизи в рамках судового процесу знаходиться на межі економічної та юридичної наук. Недоліки в організації судово-бухгалтерської експертизи пов'язані з відсутністю єдиного підходу до трактування її базових понять. Узгодження понятійного апарату судово-бухгалтерської експертизи є основою для розробки практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики проведення експертизи. Застосування експертом комплексу знань надає можливість правоохоронним органам або суду зрозуміти бухгалтерську інформацію та найбільш повно використати її для справедливого вирішення господарських справ. Надзвичайно важливою є реалізація економічних знань відповідно до завдань слідства та потреб правоохоронних органів при розгляді господарських спорів. Підвищення якості проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні має здійснюватися на основі комплексного підходу до її організації з чітким розмежуванням таких рівнів як:

- організація експертної діяльності загалом загальнодержавний рівень;
- організація судово-бухгалтерської експертизи за конкретною справою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Данильченко Г.М. Теоретико-організаційні засади підвищення ефективності проведення судово-бухгалтерської експертизи/ Г. М. Данильченко // Економічний форум. –Житомир, 2011. –№ 2. –С.45-48
2. Закон України «Про судову експертизу» від 25.04.94р. № 4038-ХІІ(зі змінами і доповненнями) / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
3. Кримінально – процесуальний кодекс України від 28.12.1960 (зі змінами та доповненнями) від 28.12.1960 (зі змінами і доповненнями) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
4. Мумінова-Савіна Г.Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. — метод. Посіб./ Г.Г. Мумінова- Мумінова-Савіна-К.:КНЕУ, 2009.-С. 327-329с.
5. Натуркач Н.Є. Посилення організаційно-методичних засад проведення бухгалтерської експертизи / Н. Є. Натуркач // Облік і фінанси АПК. —Миколаїв,2011. —№1.-С. 25-28.

УДК 330.322:631.11(477)

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

О. А. Філатова, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто стан та роль інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору України та необхідність активізації інвестиційної діяльності для розвитку сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: *інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, аграрний сектор.*

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку економіки України виникає об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, тому для розвитку аграрних підприємств необхідним є

формування сприятливого інвестиційного середовища інноваційної діяльності, від обсягів та ефективності якої значною мірою залежить фінансовий результат сільського господарства, яке потребує значних коштів на структурну перебудову, освоєння нових технологій, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції тощо. Збільшення інвестицій в агропромисловий сектор України один із найважливіших чинників подальшого розвитку сільськогосподарської галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість проблеми поліпшення інвестиційної привабливості у сільськогосподарському виробництві привертає постійну увагу до цієї теми вчених економістів в Україні і за її межами. Суттєвий внесок у дослідження інвестиційного розвитку в агропромисловому секторі зробили такі відомі вчені як: І. О. Бланк, А. А. Пересада, В. М. Гриньова, Д. В. Коробков, С. В. Буряк, В. В. Бочаров та інші.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження питання інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору України та необхідності активізації інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Рівень інвестиційної привабливості є одним з найважливіших показників розвитку. Для підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в Україні, сільськогосподарський сектор держави потребує значних капітальних вкладень. Середовище, в якому здійснюються інвестиційні процеси є інвестиційним кліматом, який формується під впливом законодавчо-нормативних, організаційно-економічних, соціально-політичних та географічних факторів, які визначають умови інвестиційної діяльності підприємств. Діяльність підприємств обмежується як внутрішнім так і зовнішнім середовищем, станом економічного розвитку регіону та галузі в регіоні. Яким би привабливим для інвестора не був регіон або галузь, ключовим є кожне окреме сільськогосподарське

підприємство, як об'єкт прямого інвестування. Наявність повної інформації про регіон, розвиток галузі в регіоні, суттєво впливає на привабливість підприємства. Без достовірності такої інформації зовнішній інвестор не вкладатиме кошти навіть в занадто привабливе підприємство.

Невизначеність України стосовно свого інвестиційного клімату обмежує ентузіазм інвесторів і підриває інвестиційний потенціал країни. Поєднання інфляції зі скороченням ВВП викликало занепокоєння інвесторів з приводу ділових можливостей в Україні. Ліквідність, хоч і покращується, втім також викликає занепокоєння інвесторів, оскільки банки почали тільки умовно відновлювати корпоративне кредитування, обмежуючи таким чином можливості інвесторів започатковувати бізнес. Корупція, затримки на митниці та затримки в поверненні ПДВ набули ще більш загрозливих масштабів, що не сприяє інвестиційній привабливості.

На сьогоднішній день важливим фактором впливу на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств є зменшення припливу фінансових ресурсів у галузі. До того ж ефективність їх діяльності значною мірою залежить не лише від економічних, але й природно-кліматичних, біологічних та інших чинників виробництва, що створюють низку ризиків, які залишаються основним бар'єром для зовнішніх інвестицій.

Формування інвестиційної привабливості підприємства необхідно для: забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємства; вирішення соціальних проблем; структурної перебудови виробництва; інвестиції потрібні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану й у зв'язку з цим вони використовуються для досягнення подальшого розширення і розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів, підвищення технічного рівня праці і виробництва тощо.

Формування сприятливого інвестиційного клімату сприяє залученню

прямих іноземних інвестицій. Для стимулювання припливу іноземних інвестицій держава має здійснювати заходи щодо формування позитивного інвестиційного іміджу країни, тобто проводити стабільну макроекономічну політику та забезпечувати динамічне економічне зростання та правові основи інвестиційної діяльності, що відповідають міжнародним стандартам податкової політики, яка стимулює інвестиції, прозорі правила приватизації державного й муніципального майна, банківської системи. Державна підтримка інвестиційної діяльності повинна здійснюватися у формі: встановлення для інвесторів відповідно до діючого законодавства податкових пільг, а також зміни строків їхньої сплати у формі відстрочки, розстрочки, податкового кредиту та інвестиційного податкового кредиту; надання інвесторам пільгових умов щодо користування землею та іншими природними ресурсами; надання на пільгових умовах в оренду інвесторам приміщень та іншого майна, яке перебуває в державній власності; реструктуризація заборгованості за платежами в державний бюджет, у тому числі за наданими раніше кредитами та позиками; забезпечення інформаційного супроводу інвестиційної діяльності; участі в розробці інвестиційних проектів. Крім цього, інвесторам потрібно забезпечити гарантії, які реалізують інвестиційні проекти в рамках програми економічного та соціального розвитку підприємств аграрного сектора. Державні гарантії повинні забезпечуватися наступними джерелами: коштами державного бюджету; об'єктами фонду держмайна, який сформовано відповідно до діючого законодавства [1, с. 746].

Для залучення інвестицій та їхнього ефективного використання потрібно розробляти цільові програми, які відповідають пріоритетним напрямкам розвитку підприємств аграрного сектора.

За даними Держкомстату України, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій на 1 січня 2011 р. склав 44,7 млрд. дол. США, що на 11,6% більше обсягів інвестицій на початок 2010 р., та в розрахунку на одну особу становив 978,5 дол.

Розглянемо оцінку інвестиційного клімату в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка інвестиційного клімату в Україні

Рейтинг країни за категоріями	2011 рік	2010 рік	Зміна рейтингу
В цілому	145	147	+2
Реєстрація підприємства	118	136	+18
Отримання дозволів на будівництво	179	181	+2
Реєстрація власності	164	160	-4
Кредитування	32	30	-2
Захист інвесторів	109	108	-1
Оподаткування	181	181	0
Міжнародна торгівля	139	139	0
Забезпечення виконання контрактів	43	43	0
Ліквідація підприємств	150	145	-5

За даними Всесвітнього банку, Україна, на жаль, не має сприятливих умов ведення бізнесу та придатного інвестиційного клімату [2]. Серед 183 держав світу по показнику створення сприятливих умов ведення бізнесу Україна займає 145 позицію. Проте, необхідно відмітити покращення рейтингу на 2 пункти у порівнянні з попереднім роком.

Основними причинами низької інвестиційної активності як внутрішніх, так і зарубіжних інвесторів у нашій країні є: неоднакові «правила гри» для учасників фінансового ринку; надмірно великий податковий тиск на товаровиробників; гостра нестача оборотних засобів у підприємств; бартеризація взаєморозрахунків між партнерами; велика плінність висококваліфікованих науково-технічних кадрів; недосконалість правових і законодавчих основ інвестиційної діяльності [3].

До таких причин можна віднести також загальну нестабільність економічної і політичної ситуації; неефективну бюджетну та податкову політику держави; знецінення інвестиційних накопичень, у тому числі амортизаційних, відсутність стимулів і механізмів для інвестування; постійні проблеми з поверненням податку на додану вартість; підвищення

банками ставок на кредити сільгоспвиробникам; відсутність професійного сучасного менеджменту; невиконання державою своїх прямих функцій у аграрній сфері тощо.

До пріоритетних завдань щодо підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора можна віднести: підвищення технічного та технологічного рівня сільськогосподарських товаровиробників; динамічний соціальний розвиток села на основі сприяння розвитку зайнятості та зростання доходів сільського населення; оптимізація бюджетних інвестицій у сільське господарство, реалізація комплексу заходів щодо фінансового оздоровлення агроформувань; удосконалення законодавчо-нормативної бази, яка сприяє розвитку інвестиційної діяльності; формування інформаційного банку даних про інвестиційні можливості підприємств аграрного сектора; створення прозорої системи управління інвестиційним процесом.

Висновки. Формування інвестиційної привабливості є необхідним для розвитку аграрних підприємств. Найважливішим чинником подальшого розвитку сільськогосподарської галузі є збільшення інвестицій в агропромисловий сектор України. З метою зміцнення національного інвестиційного потенціалу в агропромисловому комплексі України економічна політика держави повинна бути спрямована на розв'язання таких найгостріших проблем: забезпечення правової бази формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату АПК України; зменшення податкових пільг; забезпечення соціально-економічних умов освоєння новітніх розробок; розробка цільових програм, які відповідають пріоритетним напрямкам розвитку підприємств аграрного сектора; забезпечення державних гарантій; стимулювання припливу іноземних інвестицій шляхом формування позитивного інвестиційного іміджу країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коробков Д. В. Разработка стратегии изменения инвестиционной

привлекательности предприятия / Д.В. Коробков // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. - Випуск 193: В 5 т.- Т. 3. - С.746 - 751.

2. Інвестиційні можливості в Україні: рамкові умови. Міністерство закордонних справ. Офіційний сайт. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/50438.htm>

3. Шебаніна О.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність в АПК: сутність, проблеми та основні напрямки їх вирішення /О.В. Шебаніна, О.В. Короткова, І.О. Піюренко.// Вісник аграрної науки Причорномор'я.-Випуск 4.-2008.-с.15.

УДК 34:657.92

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Л.М. Вишенська, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

Стаття присвячена розгляду проблемних питань інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності, наведено думки різних авторів стосовно цього питання. Надається перелік різноманітних джерел експертної інформації.

***Ключові слова:** інформація, судово-експертна діяльність, судово-бухгалтерська експертиза, інформаційне забезпечення, експерт.*

Постановка проблеми. В Законі України "Про судову експертизу" вказується про можливість отримання державними спеціалізованими судово-експертними установами інформації, необхідної для проведення судових експертиз, від підприємств та установ. Тому, важливе значення під час проведення судово-бухгалтерських експертиз має інформаційне забезпечення. Безпосередньо перед процедурою призначення судово-бухгалтерської експертизи слідчий повинен ретельно вивчити всі матеріали справи. Проблема інформаційного забезпечення має велике

значення при реалізації судово-експертної діяльності (СЕД) тому, що відсутність необхідної інформації про об'єкт, що досліджується, відомостей про його характеристики, технологію виготовлення істотно ускладнює, а деколи взагалі робить неможливим проведення експертизи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у формування окремих питань з розвитку інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності здійснили вчені юридичного та економічного напрямків, а саме: Белкін Р.С., Яковлев А.Н., Эйсман А.А., Эджубов Л.Г., Волкова І.А., Пересада А.А. та інших.

Постановка завдання. Основні завдання дослідження: визначити поняття «інформаційне забезпечення експертизи» та напрямки вдосконалення інформаційної бази експертних досліджень. Метою цієї статті є аналіз інформаційного забезпечення експертиз, аргументація необхідності його розширення та спрямування на належний високий рівень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний рівень розвитку суспільства дозволяє розглядати судово-бухгалтерську експертизу як самостійний інститут захисту прав і свобод людини та інтересів держави. Серед основних напрямків забезпечення якості експертизи, що потребують теоретичного обґрунтування та практичного розроблення, є удосконалення інформаційного забезпечення та нормативно-правового-регулювання судово-експертної діяльності.

Проведення експертизи, як і будь-якого іншого заходу, потребує забезпечення необхідною інформацією.

Проблема інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності була сформульована у науковому світі в 80-х роках минулого століття. Ученими-криміналістами були запропоновані різні підходи до вирішення вказаного питання. Одним з перших Р.С. Белкін ввів в науковий обіг термін "вихідна інформація при проведенні криміналістичних експертиз". Під такою інформацією, на його думку, слід

розуміти відомості (повідомлення), за допомогою яких експерт орієнтується в завданнях дослідження, визначає його методику і вибирає необхідні засоби та методи.

Вихідна інформація, вказував Р.С. Белкін, міститься в процесуальних і не процесуальних джерелах. До процесуальних джерел інформації відносяться: постанова слідчого або ухвала суду про призначення експертизи; протоколи слідчих і судових дій; речові докази – об'єкти експертного дослідження; зразки для порівняльного дослідження; висновки попередньої експертизи; письмові документи. До не процесуальних джерел вихідної відносяться: довідкові видання; еталони, стандарти, типові зразки; предметні колекції або альбоми; обліково-реєстраційні картотеки; наукова і навчально-методична література; колективний і особистий досвід експерта.

Автор також, трактуючи термін "вихідні дані", вкладає в його зміст не тільки відомості, що містяться в матеріалах справи або в постанові про призначення експертизи, але і відомості з області спеціальних пізнань, що використовуються експертом при обґрунтуванні висновку. [1, с. 14]

У процесі судово - бухгалтерської експертизи експерт - бухгалтер досліджує представлені на його розгляд матеріали кримінальної чи цивільної справи. Інформаційне забезпечення експертів, як діяльність експертних установ, яка спрямована на забезпечення осіб, які проводять експертизи, додатковою науковою і технічною інформацією, необхідною для вирішення експертних завдань.

Спеціалізовані установи та відомчі служби, що проводять судові експертизи, мають право отримувати від судів, органів дізнання і попереднього слідства зняття злочину та інші речові докази, щодо яких закінчено провадження у справах, для використання в експертній і науковій діяльності.

Інформаційне забезпечення експертизи являє собою сукупність відомостей, які характеризують фактичний стан об'єкта дослідження та його законодавчо-нормативне, нормативно-правове забезпечення, що регламентує процес проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Можна вказати, що джерела додаткової експертної інформації з'являються в результаті наукових досліджень або практичної діяльності по такій класифікації:

- по джерелу походження – результати наукової діяльності та результати практичної експертної діяльності;

- по галузі використання і призначення – завдання, для вирішення яких інформація призначена: ідентифікаційні, діагностичні;

- первинні і вторинні джерела експертної інформації: первинні – це натурні колекції зразків; вторинні – об'єкти, що містять інформацію, яка отримана із первинних джерел і відповідним чином перероблена. Це різні моделі – графічні (креслення, схеми і т. п.), фотографічні (знімки зразків, мікрофільми і ін.) і текстові матеріали (описи властивостей).

Складові системи інформаційного забезпечення судово-бухгалтерської експертизи (СБЕ) є такими :

- законодавчо-нормативне забезпечення;
- первинні документи, облікові реєстри та інші матеріали справи, які слідчий направляє для експертного дослідження;
- фактографічна інформація;
- нормативно-правове забезпечення конкретно поставлених перед СБЕ питань
- законодавчо-нормативне забезпечення, що регламентує процес судово-бухгалтерської експертизи;
- фактографічна інформація, отримана із зовнішніх офіційних джерел.

Вчені О.О. Ейсман і Л.Г. Еджубов розділили всю масу відомостей, якими оперує експерт в своїй діяльності на "стратегічну" і "оперативну",

які суттєво розрізняються за часом надходження до експерта, способу накопичення, зберігання і іншим ознакам. Перший вид інформації експерт отримує, як правило, поза процесуальними формами і задовго до початку конкретного дослідження, поза зв'язком з ним; оперативну інформацію – в ході роботи над конкретною експертизою, безпосередньо тільки для неї і зазвичай в процесуальних формах. [2, с. 50]

Свій підхід до проблеми інформаційного забезпечення СЕД запропонував також і Яковлев О.М., на думку якого – це реалізація єдиних заходів в галузі створення нормативно-правового, інформаційного, програмно-технічного організаційного забезпечення діяльності державних судово-експертних установ на основі використання нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, формування єдиних стандартів і профілів. Ним сформульовані цілі інформаційного забезпечення СЕД:

- комплексна інформатизація експертних установ на основі єдиного методичного, інформаційного, програмного, технічного і організаційного забезпечення;
- створення єдиних міжвідомчих банків даних для забезпечення повної інформаційної підтримки проведення експертиз і досліджень;
- впровадження ефективної інформаційної взаємодії на основі сучасних телекомунікаційних технологій і програмних засобів;
- розробка і підтримка в актуальному стані автоматизованих робочих місць (АРМ) експерта;
- рішення завдань забезпечення безпеки СЕД.

Також , Яковлев О.М. сформулював необхідність створення інформаційного фонду в галузі судової експертизи. До складових елементів інформаційного фонду він відніс такі джерела інформації:

- натурні колекції, що складаються із спеціально зібраних об'єктів або з числа речових доказів, які надходять для експертного дослідження по

кримінальних справах; наборів зразків, що випускаються для виробничих потреб;

- колекції копій (зображень) певних об'єктів – фотознімки, відтиски, зліпки, різні почерки та ін.;

- колекції описів об'єктів, спектрограми, схеми, графіки, в цьому ряду можна розглядати також нормативно-технічну документацію – стандарти, технічні умови, паспорти до виробів і т.п.;

- систематизований архів експертних висновків судово-експертних установ, підібраних по різних об'єктах та методиках. Такий архів представляє велику інформаційну цінність, якщо вивчення і відбір висновків супроводжується складанням каталогу, карток, в яких класифікуються по певній системі;

- фонди з описом методів дослідження. [3, с. 23]

С урахуванням ряду положень, визначених в наукових підходах, на наш погляд, зміст інформаційно-аналітичного забезпечення СЕД можна розглядати як сукупність наступних джерел інформації:

- постанова слідчого і ухвала суду про призначення судової експертизи;

- об'єкти експертного дослідження, зокрема зразки для порівняльного дослідження і проби, інші матеріали справи (протоколи слідчих і судових дій і ін.);

- методи і методики експертних досліджень;

- попередні висновки експерта або спеціаліста;

- масив нормативних актів, що регламентують СЕД;

- експертно-криміналістичні обліки;

- довідково-допоміжні обліки (довідково-інформаційні фонди).

Дані, необхідні для вирішення судово-експертних завдань, що містяться в приведених джерелах інформації, на наш погляд, можна розглядати як експертну інформацію, а самі наведені джерела – як джерела експертної інформації.

З погляду покращення інформаційного забезпечення експертних досліджень доцільно створити інформаційну базу експертних дослідження. Використання інформаційної бази експертних досліджень дасть можливість:

- 1) підвищити якість експертних досліджень;
- 2) скоротити строк виконання експертиз за рахунок прискорення процесу обрання конкретного алгоритму дослідження ;
- 3) визначити напрями вдосконалення існуючих експертних методик або розроблення нових .

За умови постійного оновлення запропонованої бази в ході експертної практики можливим є створення банку даних стосовно шляхів розв'язання експертних завдань. Крім того подібна інформаційна модель дозволяє відслідковувати вирішення суперечливих питань що виникають під час проведення експертиз .

Висновки. Отже, однією з найважливіших проблем теорії судово-бухгалтерської експертизи є проблема її інформаційного забезпечення, що і зумовлює актуальність обраної теми дослідження. Проведені дослідження інформаційного забезпечення судово-експертної діяльності свідчать про різноманітність думок вчених с цього питання. Аналіз наведених вище тлумачень дозволяє надати визначення сутності поняття інформаційне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи .

Загальна мета інформаційного забезпечення судової експертизи - створення впорядкованої системи збирання, збереження, передавання та використання даних у судовій експертизі. Ці системи дозволяють експерту правильно описувати класи, фіксувати об'єкти, що підлягають дослідженню, визначати напрями подальших дій, обирати відповідні методики обґрунтовувати та формулювати експертні висновки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белкин Р.С. Понятие, виды и процессуальная природа исходной информации при производстве криминалистических экспертиз / Р.С. Белкин // Проблемы информационного и математического обеспечения экспертных исследований в целях решения задач судебной экспертизы : мат. всесоюзн. науч.-практ. конф. – М., 1983. – Ч. 1. – С. 13.

2. Эйсман А.А. Информационное обеспечение и автоматизация судебной экспертизы / А.А. Эйсман, Л.Г. Эджубов // Вопросы судебной экспертизы : сб. науч. труд. ВНИИСЭ. – М., 2001. – Вып. 43. – С. 50.

3. Яковлев А.Н. Проблемы информационного обеспечения деятельности государственных судебно-экспертных учреждений / А.Н. Яковлев // Судебная экспертиза. – Саратов, 2005. – № 2. – С. 21.

4. Волкова І.А. Судово-бухгалтерська експертиза: Навчальний посібник для вищих навч. закладів / І.А. Волкова , А.А.Пересада // Мін-во освіти і науки України. – К.: Центр навчальної літератури, 2009.- С.35.

УДК 346:657.92

СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ЯК КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО ВІДМІННІСТЬ ВІД ІНШИХ ВИДІВ

О. В. Босва, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І. П.

Миколаївський національний аграрний університет

Досліджено сутність понять “контроль” та “судово-бухгалтерська експертиза”. Розглянуто визначення та узагальнення відмінностей судово-бухгалтерської експертизи від інших видів контролю.

Ключові слова: *судово-бухгалтерська експертиза, аудит, ревізія, контроль, відмінність, перевірка.*

Постановка проблеми. Не зменшуючи ролі сучасних досліджень, здійснених для розвитку і удосконалення господарського контролю, можна відмітити невизначеність комплексності та змістовності контролю, сучасних вимог до його суб'єктів і об'єктів, недосконалість методик проведення, організаційного і методичного забезпечення окремих технологічних циклів і операцій, а головне – теоретичної невизначеності економічної суті складових господарського контролю. З розвитком

ринкових відносин в Україні також з'явилась необхідність у більш жорсткому та ретельному контролі фінансової діяльності суб'єктів господарювання, оскільки більшість правопорушень фінансово-економічного законодавства як юридичними, так і фізичними особами знаходять своє відображення у документах бухгалтерського та податкового обліків. Тому для безпеки цієї діяльності використовуються такі види контролю, як судово-бухгалтерська експертиза, аудит та ревізія.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато авторів, таких, як Белуха Н. Т., Понікаров В. Д., Савченко Л. І., Усач Б. Ф., Глібко В.М., Бушан О. П. та інші, працювали над даною темою, але розглянули її недостатньо повно. Отже, тема ця є актуальною і потребує більш ретельного вивчення.

Метою дослідження є визначення та узагальнення відмінностей судово-бухгалтерської експертизи від аудиту та ревізії.

Викладення основного матеріалу дослідження. Сучасний стан розвитку економіки України обумовлює необхідність функціонування великої кількості контролюючих органів. Вони, в силу свого призначення та відповідно до чинного законодавства, виконують функціональні обов'язки, тобто здійснюють господарський контроль. Нині багато вчених вважають ці поняття тотожними.

Окреслення меж видів господарського контролю має суттєве значення, зокрема у виділенні як спільних, так і відмінних сторін таких термінів, як «ревізія», «аудит», «судово-бухгалтерська експертиза». Це пов'язано з історичними особливостями виникнення і розвитку, а також зі специфікою та переліком поставлених перед ними завдань.

Нині господарський контроль в Україні за своєю метою та спрямованістю представлено наступними трьома основними складовими (рис.1).

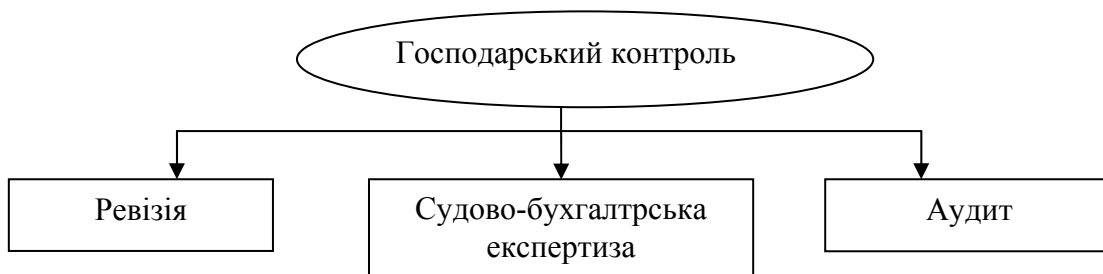

Рис. 1. Основні складові господарського контролю

Аналіз навчальної літератури дає підстави говорити про те, що не існує єдиного підходу до трактування сутності поняття “контроль”.

Бутинець Ф.Ф. трактує поняття контроль як систематичне спостереження і перевірка процесу функціонування відповідного об’єкта з метою встановлення його відхилень від заданих параметрів [1].

Базась М.Ф. стверджує, що контроль – це процес, який повинен забезпечити відповідність функціонування керованого об’єкта прийнятним управлінськими рішенням і спрямований на успішне здійснення поставлених цілей [2].

Дікань Л.В. зазначає, що контроль – це система відносин з приводу систематичного спостереження і перевірки ходу функціонування відповідного об’єкта деякого суспільного, виробничого або іншого процесу контролюючими органами, установами, уповноваженими особами з метою встановлення відхилень об’єкта контролю від заданих параметрів [3].

Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В.Т. Бусел “контроль” визначається як перевірка, облік діяльності кого-, чого-небудь, нагляд за кимсь, чимось [4].

Таким чином, під поняттям “контроль” слід розуміти систематичний процес спостереження, нагляду, дослідження, перевірки певного об’єкта з метою встановлення його відповідності встановленим параметрам, нормативам тощо.

Поряд з вищенаведеним, звернемо увагу на трактування сутності судово- бухгалтерської експертизи (табл. 1)

Таблиця 1

Підходи до трактування судово-бухгалтерської експертизи

Автор	Джерело	Трактування поняття “судово-бухгалтерська експертиза”
як практична діяльність		
Білуха М.Т.	Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: Підручник. – К.: Видавнича компанія “Воля” – 2004. – 656 с.	наукове дослідження об’єктів і суб’єктів права, які вступили в юридичні відносини.
Толкаченко А.А., Харабет К.В., Амаглобелі Н.Д.	Судебная бухгалтерия: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям (021100) “Юриспруденция”, (060500) “Бухгалтерский учет, анализ и аудит” / [Толкаченко А.А., Харабет К.В., Амаглобелі Н.Д. и др.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 224 с.	процесуальна діяльність спеціалістів в галузі бухгалтерського обліку, що здійснюється по дорученню суб’єктів слідства чи суду дослідження різноманітних об’єктів, і наданні ним висновків по спеціальним питанням
як навчальна дисципліна		
Бандурка А.М.	Бандурка А.М. Основы судебной бухгалтерии: Ученик / Бандурка А.М., Лукин В.А., Поникаров В.Д. – Харьков: Изд-во Национального университета внутренних дел, 2001. – 336 с.	комплексна прикладна економіко-юридичну дисципліну, що розглядає можливість застосування спеціальних економічних знань в юридичній діяльності
Костров А.І.	Костров А.И. Судебная бухгалтерия: учебно-методический комплекс / А.И. Костров. – Мн.: Изд-во МИУ, 2007. – 240 с.	представляє собою спеціальну комплексну дисципліну, ціллю якої є розробка теоретичних і практичних питань використання економічних та бухгалтерських знань в праві, а також вміння аналізувати різноманітні джерела інформації економічного характеру

**Джерело: Систематизовано на основі [5], [6], [7].*

Перейшовши безпосередньо до дослідження видів господарського контролю, можна зазначити, що аудит, ревізія і судово-бухгалтерська експертиза досліджують один предмет – фінансово-господарську діяльність підприємств і підприємців, використовуючи при цьому спільні методичні прийоми і процедури фінансово-господарського контролю.

Вони виявляють негативні явища у господарюванні з метою ліквідації їх та неприпустимості в наступні періоди, тобто активно впливають на виявлення причин порушення законодавства і нормативних актів, які є нормами господарського права, сприяють відшкодуванню заподіяних збитків конкретними особами. Крім того, вони використовують однакові джерела інформації – законодавство і нормативні акти з питань фінансово-господарського контролю, первинну облікову документацію, реєстри бухгалтерського обліку, баланс і звітність суб'єктів підприємницької діяльності. Разом з тим між аудитом, ревізією і судово-економічною експертизою є суттєві відмінності. Істотні відмінності між аудитом, судово-економічною експертизою і ревізією зумовлені юридичною природою, їх цілями і завданнями, які вони вирішують.

Так, сутність судово-бухгалтерської експертизи полягає у дослідженні фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, з метою надання висновку стосовно кола питань, що їх було поставлено органами дізнання, досудового слідства чи суду. У той же час аудит – це незалежна перевірка публічної фінансової звітності та іншої інформації аудитором з метою формулювання висновків щодо повноти та адекватності відображення всіх суттєвих аспектів фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Що стосується ревізії, то це спосіб збору доказів органом дізнання і слідчим з використанням спеціальних знань ревізора.

Крім того, слід зауважити, що судово-економічну експертизу призначає слідчий або суд (арбітраж), як правило, після проведення ревізії, призначеної за наказом правоохоронних органів, яка виявляє конфліктні ситуації, що стали предметом судового розгляду. Тому судово-економічна експертиза має багато спільного з ревізією. На аудит це положення не поширене законодавством [8].

Регламентация порядку призначення та проведення для судово-бухгалтерської експертизи є кримінально-процесуальним законодавством

України, Законом України "Про судову експертизу" та іншими нормативним актами, для ревізії - Закон України "Про державну контрольно- ревізійну службу в Україні", для аудиту - Законом України "Про аудиторську діяльність" та Міжнародними стандартами аудиту.

Суб'єктами контролю в судово-бухгалтерській експертизі є експерт-бухгалтер – процесуальна особа, яка бере участь у попередньому розслідуванні та в судовому процесі, має право бути присутньою під час проведення слідчих дій і ставити допитуваним запитання, в ревізії – ревізор, який є учасником попереднього слідства, але він не має ніяких процесуальних прав на стадії кримінального процесу, суді він може бути допитаний як свідок, в аудиті – аудитор, яким може бути громадянин України, який має кваліфікаційний сертифікат про право на аудиторську діяльність на території України.

Будь який контроль закінчується оформленням його результатів. В судово-бухгалтерській експертизі за результатами експертного дослідження експерт-бухгалтер складає висновок, який сам підписує. За результатами ревізії ревізор складає акт, який підписує він сам, а також керівник і головний бухгалтер підприємства. Акт затверджується особою, яка призначила ревізію. Після проведення аудиту аудитор складає аудиторський висновок, який містить висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово- господарської діяльності.

Висновок. Судово-бухгалтерська експертиза знайшла широке застосування в господарських судах, насамперед у позовах про скасування актів податкових органів про засто-сування і стягнення фінансових санкцій, коли господарюючі суб'єкти ставлять під сумнів їх застосування. Судово-бухгалтерська експертиза є способом економічного дослідження конфліктних ситуацій у господарській діяльності, що стали об'єктами розслідування правоохоронними органами, і ґрунтується виключно на документальних джерелах. Кожний вид контролю має свою сферу

застосування, суб'єктів, що їх проводять, а також належно затверджену нормативну базу. Незважаючи на те, що і аудит, і судово-бухгалтерська експертиза, і ревізія, яка проводиться за вимогою правоохоронних органів, – це форми контролю, вони істотно різняться за багатьма основними характеристиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф. Ф. Контроль і ревізія / Ф. Ф. Бутинець, С. В. Бардаш, Н. М. Малюга, Н. І. Петренко. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 512 с.
2. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю / М. Ф. Базась. — К.: МАУП, 2004. — 440 с.
3. Дікань Л. В. Контроль і ревізія: Навчальний посібник / Л. В. Дікань. — Київ: Центр навчальної літератури, 2004. — 245 с.
4. . Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. — К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2004. — 1440 с.
5. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза: Підручник. — К.: Видавнича компанія “Воля” — 2004. — 656 с.
6. Костров А. И. Судебная бухгалтерия: учебно-методический комплекс / А. И. Костров. — Мн.: Изд-во МИУ, 2007. — 240 с.
7. Бандурка А. М. Основы судебной бухгалтерии: Ученик / А. М. Бандурка, В. А. Лукин, В. Д. Поникаров — Харьков: Изд-во Национального университета внутренних дел, 2001. — 336 с.
8. Наказ Міністерства юстиції "Інструкція про призначення та проведення судових експертиз" № 53/5 від 08.10.98 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 657.6

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

І. Ю. Борисова, студентка

Науковий керівник: асистент Саваріна І.П.

Миколаївський національний аграрний університет

В статті проаналізовано деякі проблеми, що пов'язані з розвитком судово-бухгалтерської експертизи і запропоновано заходи підвищення ефективності боротьби з економічними злочинами.

Ключові слова: *судово-бухгалтерська експертиза, експерт-бухгалтер, слідство.*

Актуальність проблеми. На сьогоднішній день з розвитком економіки України спостерігаються зростання економічних злочинів та правопорушень. На сучасному етапі економічні правопорушення мають деякі відмінності від тих, які були при командно-адміністративній системі. Значно зріс їхній інтелектуальний характер, особливо в фінансово-господарській діяльності підприємств. Для швидкого виявлення цих правопорушень слід використовувати не лише юридичні, а й спеціальні знання в галузі фінансів, ціноутворення, бухгалтерського обліку, оподаткування, а особливо у сфері економічного контролю. Судово-бухгалтерська експертиза є ефективним заходом щодо збору доказів у скоєнні господарських злочинів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у формування теоретичних засад судово-бухгалтерської експертизи здійснили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як А.М. Белов, В.В. Бутинець, Л.М.Волинець, Є.А. Назаренко, В.О. Шевчук та інші. Дана тема є актуальною і потребує подальшого дослідження, оскільки кожен з вчених розглядає судово-бухгалтерську експертизу з суб'єктивної точки зору, а тому дане поняття не має неоднозначне тлумачення.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи історію розвитку судово-бухгалтерської експертизи можна сказати, що вона виникла з практичної необхідності у наданні допомоги правоохоронним органам в процесі слідства і значно трансформувалася з форми контролю у форму застосування знань з бухгалтерському обліку в судовому процесі. Таку трансформацію можна пояснити появою бухгалтерського обліку, виконання обліком контролюючої функції за збереженням майна власника, використання судом облікових даних для прийняття рішення та ускладнення господарської діяльності, що в свою чергу призводить до

виникнення правопорушень через низький рівень знань у працівників правоохоронних органів з бухгалтерського обліку, або взагалі їх відсутність.

Бухгалтерський облік зазнав значного розвитку та підвищення його ролі в економіці, що призвело до розширення сфер застосування облікових даних. Особливе місце належить процесу слідства. Проведення судово-бухгалтерської експертизи вимагає від експерта-бухгалтера професійних знань в сфері бухгалтерського обліку, господарського контролю та економічного аналізу. Призначенням судово-бухгалтерської експертизи полягає у вмінні вивчити бухгалтерську інформацію, виявити в ній ознаки протиправних дій, чи їх відсутності. Ефективне застосування знань з бухгалтерського обліку дає можливість правоохоронним органам чи суду зрозуміти бухгалтерську інформацію та якомога повніше використати її для справедливого вирішення господарських справ.

Діяльність експерта вимагає чітких дій та взаємодії з іншими особами, оскільки дуже важливою є реалізація економічних знань відповідно до завдань слідства та потреб правоохоронних органів при розгляді господарських спорів. Дослідити обставини та визначити істину за фактами господарського життя, які відображаються в обліку і за якими порушено цивільну чи кримінальну справу, може лише експерт бухгалтер за допомогою судово-бухгалтерської експертизи. Актуальним є і організація судово-бухгалтерської експертизи та діяльність експерта-бухгалтера відповідно до умов різноманітних видів і матеріалів справ, що розслідуються.

Судово-бухгалтерська експертиза може застосовуватись лише в рамках судового процесу [1]. Випадки обов'язкового призначення та проведення судово-бухгалтерської експертизи та перелік завдань, які вона повинна виконувати в судовому процесі чинним законодавством не визначено. Ускладненням при розслідуванні є й те, що нерозуміння слідчим або судом завдань, що можуть бути поставлені для вирішення

експертом-бухгалтером, призводить до перевищення меж компетенції бухгалтера або неможливості виконання тих, чи інших завдань. Тому завдання судово-бухгалтерської експертизи знаходиться в тісному взаємозв'язку з метою суб'єкта призначення експертизи та визначається об'єктами, що можуть бути надані для дослідження експерту-бухгалтеру.

Організація судово-бухгалтерської експертизи складається з комплексу заходів, які спрямовуються на підготовку та проведення і включає окремі дії з налагодження та впорядкування. Організація експертної діяльності та організація судово-бухгалтерської експертизи за конкретною справою є базовими рівнями організації судово-бухгалтерської експертизи.

При фальсифікації бухгалтерського обліку розібратись у фінансових правопорушеннях без кваліфікованого експерта-бухгалтера дуже складно. Складністю виступає і те, що слідчі часто ототожнюють, або не розуміють різниці між ревізією та бухгалтерською експертизою, чи не розмежовують судово-бухгалтерську та інші економічні експертизи [2].

Важливим аспектом подальшого розвитку судово-бухгалтерської експертизи виступає якість та ефективність роботи. Якість судово-бухгалтерської експертизи-це ступінь придатності застосування її результатів у ролі доказів за справою. Якість експертизи оцінюють за такими критеріями: наявність помилок в експертному висновку, наявність документально обґрунтованих заперечень сторін у справі або третіх сторін, кваліфікація експерта-бухгалтера, дотримання процесуальних вимог, методика експертного дослідження.

Таблиця 1

Відмінність судово-бухгалтерської експертизи від ревізії

Ревізія	Судово-бухгалтерська експертиза
1	2
За суб'єктом	
Ревізія економічної і соціальної діяльності підприємств усіх форм власності здійснюється ревізійною комісією (ревізором), аудитором	У судово-бухгалтерській експертизі особою, котра досліджує господарські операції, відображені в документах, що знаходяться у кримінальній (цивільній) справі, є експерт-бухгалтер
Ревізор згідно із законодавством є посадовою особою. Крім того, на недержавних підприємствах (фірмах, акціонерних товариствах, комерційних банках тощо) ревізор (ревізійна комісія) — виборна посада	Судовий експерт-бухгалтер може не бути посадовою особою. Він — самостійна процесуальна особа
1	2
Ревізор у суді і на попередньому слідстві виступає в ролі свідка і дає свідчення як свідок	Експерт-бухгалтер на попередньому слідстві й у суді дає не показання, а робить висновок на підставі проведеного дослідження. Крім того, експерт-бухгалтер є активним учасником процесу. Зокрема, у межах своєї компетенції з дозволу слідчого (суду) має право ставити запитання звинувачуваному і свідкам
Ревізор самостійно збирає документи, необхідні для ревізії	Експерт-бухгалтер не має права самостійно збирати документи. Він досліджує господарські операції, які відображені в документах, що перебувають у кримінальній (цивільній) справі, або надані йому додатково на заявлене клопотання

За об'єктом

<p>Об'єктами (засобами) ревізії є первинні документи і записи в облікових реєстрах, тобто лише документи бухгалтерського обліку</p>	<p>Об'єктами судово-бухгалтерської експертизи є як документи бухгалтерського обліку, так і інші матеріали кримінальної (цивільної) справи. До інших матеріалів справи належать: акти документальної ревізії; висновки експертів інших спеціальностей; протоколи допитів звинувачуваних; свідків, якщо відомості подаються як вихідні дані та використання їх пов'язане з дослідженням бухгалтерських документів</p>
<p>За методом</p>	
<p>Ревізія являє собою один з методів управління народним господарством. Метод управління включає як документальний, так і фактичний контроль</p>	<p>Судово-бухгалтерська експертиза поряд із прийомами документальної перевірки включає і спеціальні прийоми, властиві лише даному виду досліджень господарських операцій</p>

Ефективність судово-бухгалтерської експертизи являє собою відповідність досягнутих результатів та витратам на її організацію та проведення. Оцінка ефективності судово-бухгалтерської експертизи складається з:

1. конкретності – встановлення фактів господарської діяльності, що суперечать чинному законодавству, завдають шкоди державним інтересам або збитків власникам та кредиторам;
2. суттєвості – визначення розміру стягуваних коштів до бюджету та позабюджетних фондів у вигляді штрафних санкцій;
3. комплексності – кількість рішень, що приймаються в результаті проведеного дослідження;
4. економічності – співвіднесення коштів, витрачених на проведення експертизи, з вартісним вираженням одержаних результатів.

Велике значення в підвищенні ефективності судово-бухгалтерської експертизи та в боротьбі з економічною злочинністю може мати механізм профілактичної діяльності, який може здійснюватись як в спеціальній, так і в процесуальній формі. Пропозиції експерта можна розглядати як профілактичні заходи, їх реалізація виступить інструментом з попередження й усунення фінансових правопорушень.

Ефективним засобом у боротьбі із економічною злочинністю стане розширення правового поля експертизи із залученням експертів-бухгалтерів на стадіях оперативно-розшукової діяльності і дізнання та до порушення кримінальної справи.

Висновки. На сьогоднішній день бухгалтерський облік є необхідним для контролю фінансово-господарської діяльності і часто перетворюється для приховування порушень та економічних злочинів. Тому судово-бухгалтерська експертиза є практичним видом діяльності в галузі господарського контролю. Недоліками в організації судово-бухгалтерської експертизи є відсутність єдиного трактування її базових понять, недостатність комплексних досліджень бухгалтерської експертизи та необхідність адаптації міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з врахуванням особливостей галузей національної економіки. Виконання зазначених умов (розширення правового поля проведення експертиз, розробка механізму профілактичної діяльності експертів) дасть можливість значно скоротити терміни слідства і суттєво підвищити ефективність судово-бухгалтерської експертизи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 №53/5 (із змінами і доповненнями).
2. Рева Д.С. Сучасні проблеми розвитку судово-економічної експертизи та шляхи їх вирішення // Управління розвитком. – 2011. – № 2. – С. 223-225.

3. Мумінова-Савіна Г.Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. Посіб. /Г.Г.Мумінова-Савіна. – К.: КНЕУ, 2003. – 202 с.
4. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: підрч. /М.Т.Білуха. – К.: 2004. – 660с.

УДК 347.92:657.92

СУДОВО – БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА ТА ЇЇ ЗМІСТ

***К.О. Вельховацька, студентка
Миколаївський національний університет***

Ключові слова: *судова експертиза, судово-бухгалтерська експертиза, бухгалтерський облік, експерт-бухгалтер, органи дізнання, досудове слідство, суд.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Перехід до ринкової економіки сприяє поживленню економічних відносин між господарюючими суб'єктами України. Однак, прогресивні зміни в технічному та інформаційному забезпеченні ведення господарської діяльності, нечіткість і постійні зміни норм законодавства сприяють скоєння злочинів економічного напрямку. Нині розкриття цих злочинів стає неможливим без знань судово-бухгалтерської експертизи. Більшість порушень економічного законодавства знаходить своє відображення в документах бухгалтерському обліку. Тому для розслідування економічних злочинів, а також для розгляду господарських суперечок у суді необхідні спеціальні знання в галузі бухгалтерського обліку, якими, здебільшого, не володіють суддя та слідчий і які є спеціальною сферою знань експерта-бухгалтера. У свою чергу, ефективність проведення судово-бухгалтерської експертизи залежить від правильної постановки запитань слідчим і використання експертом-бухгалтером правильної методики

дослідження об'єктів експертизи, яка повинна формуватися на основі змісту інформації об'єктів судово-бухгалтерської експертизи.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідженню судово-бухгалтерської експертизи приділяється велика увага з боку вчених економічного та юридичного профілю. Серед них можна назвати: М. Ласкіна, С.П. Фортинського, А.М. Ромашова, П.Я. Грешнікова, Г.А. Атанесяна, С.С. Остроумова, В.Г. Танасевича, в останні роки активно займаються вищевказаними проблемами: М.Ф. Базась, М. Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Т.М. Дмитрієнко, С.Г. Чаадаєв, М.І. Камлик, В.М. Шарманська та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток ринкових відносин в Україні, на превеликий жаль,

супроводжується зростанням кількості злочинів у економічній сфері та видозміною способів їх скоєння. Судові спори, які виникають між господарюючими суб'єктами, потребують вирішення висококваліфікованими спеціалістами у галузі судових експертиз.

До числа найбільш розповсюджених судових експертиз відноситься судово-бухгалтерська експертиза. На провадження судово-бухгалтерської експертизи розповсюджуються загальні положення про судову експертизу, які закріплені у Законі України «Про судову експертизу» [1]. Згідно ст. 1 Закону «...судова екс-

пертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства».

Специфіка судово-бухгалтерської експертизи проявляється у тому, що для її здійснення необхідні спеціальні знання в галузі бухгалтерського обліку та суміжних дисциплін (контролю, економічного аналізу, оподаткування, фінансового менеджменту тощо), а об'єктом експертного дослідження є господарські операції, які відображені в облікових

регістрах, бухгалтерській і податковій звітності та інших документах [2, с. 23].

Законодавче забезпечення судово-бухгалтерської експертизи визначає її як складову судово-економічної експертизи. Згідно п. 127 «Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки матеріалів та призначення судових експертиз», економічна експертиза включає:

- дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності;
- дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій;
- дослідження документів фінансово-кредитних операцій [3].

Досліджуючи сутність судово-бухгалтерської експертизи необхідно звернутись до праць учених-економістів у даній галузі знань.

Г. Г. Мумінова-Савіна надає таке визначення: «Судово-бухгалтерська експертиза — це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом-бухгалтером), з метою подання висновку стосовно кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду.»

Судово - бухгалтерська експертиза — це експертне дослідження первинних і зведених документів бухгалтерського обліку і звітності, які містять фактичні дані, необхідні для складання висновку по кримінальній чи цивільній справі (в т. ч. арбітражному спору), справі про адміністративне правопорушення.

Судово-бухгалтерська експертиза досліджує виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств з різною формою власності, які припустили збитки, втрати, крадіжки цінностей, безгосподарність та інші негативні явища, що стали об'єктом розслідування правоохоронних органів. Відмінність судово-бухгалтерської експертизи обумовлена тим,

що вона обґрунтовує свої висновки на документально достовірних даних, відображених у бухгалтерському обліку, конкретизує матеріальну відповідальність за збитки завдані матеріально відповідальними і службовими особами, встановлює розмір

коштів, за які вони мають нести відповідальність [6, с. 18–19].

Отже, судово-бухгалтерська експертиза — це процесуальна дія, що заключається у експертному дослідженні документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності, з метою формування та надання висновку стосовно питань, поставлених органами дізнання, досудового та судового слідства.

Таким чином, метою судово-бухгалтерської експертизи є встановлення правильності організації бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, визначення достовірності фактів господарської діяльності для надання обґрунтованого висновку за питаннями поставленими правоохоронними органами.

Дотримуючись нормативного забезпечення визначимо головні завдання, дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності:

— встановлення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця їх утворення;

— встановлення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг;

— встановлення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів;

— встановлення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;

— встановлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку валового доходу та валових витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток;

— встановлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість;

— встановлення недоліків в організації бухгалтерського обліку та контролю, які сприяли або могли сприяти завданню матеріальних збитків або перешкождали їх своєчасному виявленню [3].

Зміст завдань, які вирішує судово-бухгалтерська експертиза в процесі судочинства по суті визначає її предмет. Необхідно розрізняти поняття предмета судово-бухгалтерської експертизи як дослідження явищ господарської діяльності і предмета судово-бухгалтерської експертизи, яка проводиться за конкретною справою. У першому випадку предмет експертизи становлять питання, які взагалі входять у компетенцію бухгалтера-експерта, у другому — питання слідчого або суду, поставлені бухгалтеру-експерту з конкретної справи .

Отже, предметом судово-бухгалтерської експертизи є господарські операції підприємств, відображені у бухгалтерських документах, які викликають сумніви у їх правильності та достовірності і, як наслідок, винесені на розгляд органів дізнання, досудового та судового слідства.

Поняття предмета судово-бухгалтерської експертизи безпосередньо пов'язане з поняттям об'єкта експертного дослідження. Це твердження обумовлене тим, що експерт-бухгалтер досліджує лише ті документи, які стосуються конкретної справи та розглядає питання, які входять у його компетенцію.

У процесі судово-бухгалтерської експертизи досліджуються вихідні дані, які містяться у доказах конкретної справи. Але якщо розглядати

можливі об'єкти судово-бухгалтерської експертизи, то необхідно враховувати наступні критерії:

1. об'єкти надані на експертизу, повинні бути придатними для експертного дослідження.
2. всі об'єкти поділяються на прості і складні.

До простих відносять докази, які складаються із кількох елементів з простими зв'язками. До таких можна віднести, наприклад, суму нестачі. Складними є об'єкти з невизначеною структурою, яку необхідно дослідити, а потім визначити її елементи. До складного об'єкту можна віднести систему оподаткування підприємства.

Варто звернути увагу на загальний методологічний підхід до комплексної класифікації об'єктів судово-бухгалтерської експертизи. Об'єктами судово-бухгалтерської експертизи є реальні факти, системні об'єкти, комплекс доказів та забезпечення експертизи.

Таким чином, об'єкти судово-бухгалтерської експертизи можна виокремити у бухгалтерські документи та інші матеріали справи. До бухгалтерських документів належать первинні і зведені документи, облікові реєстри, форми бухгалтерської звітності. Такими документами можуть бути: прибуткові та видаткові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книги, таблиці, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, журнали-ордери, меморіальні ордери за балансовими рахунками, головні книги, баланси та інші первинні та зведені документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності.

Документи мають бути систематизованими в хронологічному порядку (за епізодами діяння, періодами тощо), підшитими, прошнурованими та пронумерованими. Якщо слідчий або суд зазнають

труднощів у визначенні документів, які необхідні для надання експертного висновку, їм слід звернутися за консультацією до спеціаліста.

При дослідженні документів та інших матеріалів справи, експерт-бухгалтер застосовує методичні прийоми, які дозволяють йому вирішити питання поставлені правоохоронними органами.

Експерт-бухгалтер використовує як загальні, так і власні науково-методичні прийоми.

Загальнонауковими методичними прийомами є: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, системний аналіз, функціонально-вартісний аналіз.

Конкретні власні методичні прийоми судово-бухгалтерської експертизи можна розглядати в розрізі певних груп, зокрема: розрахунково-аналітичні; документальні; узагальнення, та реалізація результатів експертизи.

Специфічні методи та власні прийоми експертного дослідження виникли у процесі узагальнення практики бухгалтерського обліку та аналізу фінансово-господарської діяльності, розвитку правознавства і власне розвитку експертизи.

Група розрахунково-аналітичних методичних прийомів судово-бухгалтерської експертизи включає економічний аналіз, статистичні розрахунки та економіко-математичні методи.

Наступна група — документальні методичні прийоми, яка включає інформаційне моделювання, експертизи різних видів, нормативно-правове регулювання, дослідження облікових документів.

Група методичних прийомів узагальнення і реалізації результатів експертизи включає групування недоліків за періодами виникнення, аналітичне групування, систематизований виклад результатів експертизи у висновках експерта, реалізацію результатів експертизи.

Висновки. Правильний підхід до формування теоретичної бази для судово-бухгалтерської експертизи створює якісне підґрунття її

організаційно-методичного забезпечення. Від правильної організації і чіткої методики судово-бухгалтерської експертизи в значній мірі залежить наскільки якісно буде проведено експертне дослідження і достовірно сформовано висновок, що має вирішальне значення для справи, яка знаходиться у провадженні органів дізнання, досудового і судового слідства.

Проведення всебічного, повного та об'єктивного дослідження обставин справи, що знаходиться на розгляді органів суду, експерту-бухгалтеру необхідно розробити ефективну методику експертного дослідження, що включатиме як загальнонаукові, так і власні методи, які знаходяться між собою в тісному зв'язку. Водночас необхідно зазначити, що не існує універсальної моделі методів експертного дослідження, тому експерт-бухгалтер повинен усвідомити, що використання тих чи інших методів і прийомів дослідження об'єктів судово-бухгалтерської експертизи залежить від обставин кримінальної чи цивільної справи та його основним завданням є вибір найбільш ефективних і доцільних методів, які дозволять провести експертне дослідження найбільш повно та об'єктивно та сформулювати правильні висновки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про судову експертизу»: Затверджений постановою Верховної Ради України від 25.02.1994 р. № 4038 — XII.
2. Судебно-бухгалтерская экспертиза: Учеб. пособие для студентов вузов / [Е. Р. Россинская и др.]; под ред. Е. Р. Россинской, Н. Д. Эриашвили. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 351 с.
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та підготовки матеріалів та призначення судових експертиз: Затверджені наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5.
4. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза: Навч.-метод. посіб. для сам ост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2004. — 268 с.
5. Рудницький В. С., Бруханський Р. Ф., Хомин П. Я. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень (опорний конспект): Навчальний посібник. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 304 с.

6. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза: Підручник. — К.: Видавнича компанія «Воля» — 2004. — 656 с.

7. Шарманська В. М., Шарманська С. О., Головка І. В. Судова бухгалтерія: Навч. пос. — К.: Центр навчальної літератури, 2008. — 454 с.

ЗМІСТ

№ п/п	Тема, П.І.Б.	Науковий керівник	Стор.
<u>БУХГАЛТЕРСЬКІЙ ОБЛІК ТА ФІНАНСИ</u>			
	ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА		
1.	НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ <i>О.О. Волгушева</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	3
2.	ПІДРОБКА ПАПЕРОВИХ ГРОШЕЙ <i>Т.В. Асмолова, студентка</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	8
3.	ЗНАЧЕННЯ КОРОТКОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ <i>Т.В. Двойнісюк</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	14
4.	ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ <i>Ю.О. Щербина, студентк</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	20
5.	ОПЕРАЦІЇ З ДОРОГОЦІННИМИ МЕТАЛАМИ ТА ЇХ РОЛЬ В КРАЇНІ <i>І.А. Дубачінська</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	26
6.	РОЗВИТОК І ФУНКЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ РОЗВИНУТИХ КРАЇН СВІТУ <i>С.С. Дюміна</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	31
7.	ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР <i>Ю.О. Козлова</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	37
8.	ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ <i>М.І. Макуріна</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	43

9.	ІСНУЮЧІ СПЛАВИ ЗОЛОТА ТА ЇХ ПРОБИ <i>О.М. Мужеляк</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	51
10.	ОЦІНКА ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК <i>О.В. Неграй</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	57
11.	ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ <i>Д. Г. Мулява</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	65
12.	ФІНАНСУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ <i>Л.Г. Побережник</i>	<i>А. В. Бурковська</i>	71
13.	ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ <i>П.Ю. Солдатюк</i>	<i>А. В. Бурковська</i>	78
14.	ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ <i>Ю.В. Ананійчук</i>	<i>А. В. Бурковська</i>	83
15.	ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ <i>Н.В. Гаркуша</i>	<i>А. В. Бурковська</i>	89
16.	ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ <i>Г.В.Зарванська</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	95
17.	ПОХОДЖЕННЯ, СУТНІСТЬ ТА ВАРТІСТЬ ГРОШЕЙ <i>І.С. Копач</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	101
18.	ІСТОРІЯ ВИНЕКНЕННЯ ДОЛАРА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ <i>Т.М. Оруджева</i>	<i>А.В. Бурковська</i>	108

19.	СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД ПІДРОБКИ ВАЛЮТ СВІТУ	<i>А.В. Бурковська</i>	116
	<i>І.О. Солончук</i> ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО		
20.	КОМПЛЕКСУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	<i>А.В. Бурковська</i>	121
	<i>О.Ю. Соловійов</i> МІЖНАРОДНІ РИНКИ ГРОШЕЙ ТА КАПІТАЛІВ	<i>А.В. Бурковська</i>	127
21.	<i>А. С. Криклива</i> ЗНАЧЕННЯ ДОРОГОЦІННИХ КАМЕНІВ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	<i>А.В. Бурковська</i>	133
22.	<i>Д.О. Кіц</i> ЗВІТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	<i>А.В. Бурковська</i>	138
23.	<i>Юрков В.О.</i> ТРАСТОВІ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ	<i>А.В. Бурковська</i>	145
24.	<i>А.А. Ходикіна</i> ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ	<i>А.В. Бурковська</i>	151
25.	<i>О.М. Більбот</i> АВСТРАЛІЙСЬКИЙ ДОСВІД АГРОСТРАХУВАННЯ	<i>Г. М. Рябенко</i>	156
26.	<i>Т.В. Двойнісюк</i> ФІНАНСОВА СИСТЕМА АВСТРІЇ	<i>Г. М. Рябенко</i>	162
27.	<i>Д. Г. Мулява</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	<i>Г. М. Рябенко</i>	167
28.	<i>Ю.Д. Кореновська</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	<i>Г. М. Рябенко</i>	173
29.	<i>Ю.О.Козлова</i> ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА СИСТЕМА БЕЛЬГІЇ	<i>Г. М. Рябенко</i>	178
30.	<i>Ю.О. Щербина</i>		

	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОДАЖУ ЗЕРНОВОЇ РОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	<i>Т. І. Лункіна</i>	184
	<i>А. А. Бундук</i> ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ		
31.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	<i>Т. І. Лункіна</i>	191
	<i>А.С. Горєва</i> РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АПК УКРАЇНИ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ		
32.		<i>Т. І. Лункіна</i>	197
	<i>Шиндановіна А. В.</i> АНАЛІЗ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА СОБІВАРТОСТІ ОДИНИЦІ ПРОДУКЦІЇ		
33.		<i>Т. І. Лункіна</i>	205
	<i>І.Ю. Мойсеєнко</i> ОЦІНКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО РАЙОНУ		
34.		<i>Т. І. Лункіна</i>	212
	<i>Г.М.Кіндзер</i> ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ		
35.		<i>Т. І. Лункіна</i>	218
	<i>І. С. Бондаренко</i> ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОСВІТОВОГО РОЗВИТКУ		
36.		<i>Т. І. Лункіна</i>	224
	<i>Ю.В. Чоп</i> СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ		
37.		<i>Т. І. Лункіна</i>	232
	<i>Ю.О. Біла</i> АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ		
38.		<i>Т. І. Лункіна</i>	238
	<i>І.В. Шличек</i>		

39.	СТАН ТА СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛАЇВЩИНИ <i>О. О. Шаповал</i>	<i>Т. І. Лункіна</i>	244
40.	БОРГОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ <i>О.В. Бузник</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	249
41.	ЗЕМЕЛЬНИЙ РИНОК В УКРАЇНІ <i>О.О. Дмиш</i>	<i>І.В. Баришевська</i>	258
42.	ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ <i>О.С. Колесниченко</i>	<i>І.В. Баришевська</i>	264
43.	АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ <i>П.В. Баньковська</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	270
44.	ПРОБЛЕМИ СТАНУ СУЧАСНОГО РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ <i>О. В. Боева</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	276
45.	ОРГАНІЗАЦІЙН КУЛЬТУРА ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ <i>Вакуленко К.О.</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	283
46.	АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ДП ДГ “РЕКОНСТРУКЦІЯ” БЕРЕЗНЕГУВАТСЬКОГО РАЙОНУ <i>Гава М.О.</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	289
47.	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ <i>М. М. Домашов</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	296
48.	ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КЛІМАТТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ <i>Н.Є. Казакова</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	301
49.	ТЕНДЕНЦІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ <i>С.В. Кудін</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	307

50.	УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІНЯ ПРИБУТКОМ <i>В.В. Кухар</i> РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА	<i>Баришевська І.В.</i>	313
51.	ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ <i>І.І. Поручник</i> ВВЕДЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ПРОЦЕСІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ	<i>Баришевська І.В.</i>	320
52.	ДІЯЛЬНОСТІ <i>О. М. Соловйова</i> АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	<i>Баришевська І.В.</i>	326
53.	ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СОНЯШНИКУ <i>Єрмоменко Ю.С.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ	<i>Баришевська І.В.</i>	333
54.	МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ У ПІДПРИЄМСТВАХ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ З АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА <i>В.М. Сабат</i>	<i>Баришевська І.В.</i>	339
55.	ОПОДАТКУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ <i>Т.А. Алупой</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	345
56.	ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ <i>О.В. Боєва</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	351
57.	ФЕНОМЕН БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ <i>О.В.Болгарина</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	357
58.	СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ <i>С.О. Борисова</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	363
59.	РОЛЬ ДЕПОЗИТІВ У ФОРМУВАННІ РЕСУРСНОЇ БАЗИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ <i>І. Ю. Борисова</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	370

- ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ
"САНАЦІЙНОГО БАНКУ" В УКРАЇНІ**
60. *Різун Л.О., Юрченко С.Г.* *Чайка Т.О.* 377
- ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ БАНКУ ЯК КАПІТАЛ**
61. *Ю.В. Висоцька* *Чайка Т.О.* 384
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ
62. **ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ
ПОЗИЧАЛЬНИКА** *Чайка Т.О.* 391
Г.О. Гірчак
- ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ
ТА ОСНОВНІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ
ДІЯЛЬНОСТІ**
63. **СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ БАШТАНСЬКОГО
РАЙОНУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ** *Чайка Т.О.* 395
О.А. Гайдай
- ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО
ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В
МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ** *Чайка Т.О.* 402
Г. С. Галабір
- ЕКОЛОГІЧНИЙ ГУДВІЛ ЯК ЕЛЕМЕНТ
ВАРТОСТІ**
65. **СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ПІДПРИЄМСТВА** *Т.О. Чайка* 408
Ю. В. Гаркуша
- СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ІНОЗЕМНОГО**
66. 415
**ІНВЕСТИВАННЯ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА МИКОЛАЇВЩИНИ**
А.О. Глухман
- СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
БАНКІВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО
ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ
СИСТЕМИ** *Чайка Т.О.* 421
Ю.О. Грищук
- РОЛЬ ДОВІРИ КЛІЄНТІВ У СТАБІЛІЗАЦІЇ
БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В
ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД** *Чайка Т.О.* 428
А.Ю. Коваль
69. **РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПІЛОК В** *Чайка Т.О.* 435

	УКРАЇНІ		
	<i>Лозова О.В.</i>		
	ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА		
	ОРГАНІЧНОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У		
70.	МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ	<i>Чайка Т.О.</i>	441
	КООПЕРАТИВНОГО РУХУ		
	<i>К.С. Лядова</i>		
	КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ		
71.	ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	<i>Чайка Т.О.</i>	447
	<i>А.С. Мінаєва</i>		
	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ		
	РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ В		
72.	АПК УКРАЇНИ	<i>Чайка Т.О.</i>	451
	<i>Р.Є. Нікі</i>		
	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ		
	РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ		
73.	ПРАЦІВНИКАМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	<i>Чайка Т.О.</i>	456
	<i>А.П. Латій</i>		
	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З		
74.	ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ	<i>Чайка Т.О.</i>	462
	<i>Юрченко С.Г.</i>		
	ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ТА		
	ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЇЇ		
75.	ВДОСКОНАЛЕННЯ	<i>Чайка Т.О.</i>	468
	<i>Юрченко С.Г.</i>		
	СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ		
	БАНКІВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО		
76.	ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОЇ	<i>Чайка Т.О.</i>	474
	СИСТЕМИ		
	<i>Ю.О. Гришук</i>		
	РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ		
77.	ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ		481
	<i>Н.А. Тумко</i>		
	ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ: СУЧАСНИЙ СТАН		
78.	ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	<i>Т.О. Чайка</i>	486
	<i>Ю. В. Гаркуша</i>		
	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА		
	ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР		
79.	<i>І.В. Яськова</i>	<i>Чайка Т.О.</i>	493
80.	УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ	<i>Мельник О.І.</i>	500

	СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ		
	<i>О.В. Станкевич</i>		
	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ		
81.	<i>Федоровська А.А.</i>	<i>Мельник О.І.</i>	507
	ДЕРЖАВНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ		
82.	<i>К.О. Грицевської</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	517
	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ПОКАЗНИКИ ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ		
83.	<i>Кіріченко К.</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	522
	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ РЕСУРСІВ		
84.	<i>Лозова О.В.</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	529
	СТАНОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД		
85.	<i>О.В. Станкевич</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	534
	ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ В РИНКОВИХ УМОВАХ		
86.	<i>Богата І.І.</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	541
	ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТЗДВ «ІМ.Т.Г.ШЕВЧЕНКА» НОВООДЕСЬКОГО РАЙОНУ		
87.	<i>Журба Т.В.</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	547
	ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ		
88.	<i>Ю.О.Юрченко</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	555
	БЮДЖЕТНИЙ ДЕФЦИТ І ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ		
89.	<i>Н.В. Кулішова</i>	<i>Павлюк Е.О.</i>	562
90.	ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА	<i>І.Г. Волкова</i>	568

	ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ		
	<i>Ю.В. Голяк</i>		
91.	ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ НА АПК <i>Т.А. Алуной</i>	<i>І.Г. Волкова</i>	573
92.	МЕТОДИКА ЗМЕНШЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ТОВАРУ <i>Ю.С. Резніченко</i>	<i>І.Г. Волкова</i>	581
93.	ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКУ В ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ <i>О. А. Філатова</i>	<i>І.Г. Волкова</i>	587
94.	ПОДАТКИ, ЇХ РОЛЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА <i>Б.С. Сотніченко</i>	<i>І. Г. Волкова</i>	593
95.	СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ <i>Ю. Д. Хлинова</i>	<i>І. Г. Волкова</i>	600
96.	ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА <i>Федоровська А.А.</i>	<i>І.Г. Волкова</i>	607
97.	АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ <i>О.Ю. Моспаненко</i>	<i>І. Г. Волкова</i>	63
98.	СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОПТОВИХ РИНКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ <i>Є.Г. Дорох</i>	<i>І. Г. Волкова</i>	621
99.	ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ <i>К.В. Бондаренко</i>	<i>Дубініна М.В.</i>	627
100.	ОСНОВНІ ЗМІНИ В ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ОФОРМЛЕННІ ОПЕРАЦІЙ З ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ <i>Л.В. Митрюхіна</i>	<i>М.В. Дубініна</i>	634
101.	ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ <i>Т.Є. Бережнова</i>	<i>І.М. Лесік</i>	643
102.	БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД	<i>Лесік І.М.</i>	647

	<i>Берко О.О.</i>		
103.	ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА «ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ»	<i>Лесік І.М.</i>	653
	<i>О.І. Бородавська</i>		
104.	ОСОБЛИВОСТІ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	<i>І.М. Лесік</i>	659
	<i>Д.Б. Ванат</i>		
105.	ВИЗНАННЯ «ДОХОДУ» ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	<i>І.М. Лесік</i>	664
	<i>Гебуза А.В.</i>		
106.	ВІДОБРАЖЕННЯ ДОХОДІВ У ЗВІТІ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ	<i>І.М. Лесік</i>	669
	<i>Ю.В. Голяк</i>		
107.	АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	<i>І.М. Лесік</i>	674
	<i>Е.А. Грицевська</i>		
108.	ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІДНОСНО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	<i>Лесік І.М.</i>	680
	<i>Гусаренко А.В.</i>		
109.	ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РАХУНКАХ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	<i>І.М. Лесік</i>	686
	<i>Є.Г. Дорох</i>		
110.	ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	<i>І.М. Лесі</i>	692
	<i>О.С. Дяченко</i>		
111.	ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАЛАНСУ ЯК ОДНІЄЇ З НАЙВАЖЛИВІШИХ ФОРМ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	<i>І.М. Лесік</i>	697
	<i>Т.С. Крячкова</i>		
112.	ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	<i>І.М. Лесік</i>	704
	<i>І.М. Маковецько</i>		
113.	ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ	<i>Лесік І.М.</i>	710
	<i>Макуріна М.І.</i>		
114.	ОБЛІК ВИТРАТ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ МСБО ТА МСФЗ	<i>І.М. Лесік</i>	715

- І.Ю. Мойсеєнко*
СКЛАДОВІ ТА ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ ТОВ «ЗОЛОТИЙ КОЛОС» ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ
 115. *І.М. Лесік* 722
Панчук В.С.
- ВЗАЄМОУЗГОДЖЕНІСТЬ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**
 116. *І.М. Лесік* 729
Л.Г. Побережник
- ПОДАТКОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**
 117. *І.М. Лесік* 735
Різун Л.О.
- НЕОБХІДНІСТЬ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**
 118. *І.М. Лесік* 742
Л.В. Скнар
- МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ЗАСАДИ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**
 119. *І.М. Лесік* 746
О.В. Станкевич
- СИСТЕМА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ: СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**
 120. *І.М. Лесік* 753
А.П. Латій
- ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**
 121. *І.М. Лесік* 758
О.С. Томіленко
- ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ІЗ НАЦІОНАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ**
 122. *І.М. Лесік* 765
Федоровська А.А.
- ДОСТОВІРНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА**
 123. *І.М. Лесік* 769
Філатова О.А.
- ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ**
 124. *Лесік І.М.* 774

- БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**
Г.М. Кіндзер
125. **ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ФІКСОВАНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПОДАТКУ** *І.М. Лесік* 780
Ю.Д. Хлинова
126. **ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ** *І.М. Лесік* 786
О.О. Шаповал
127. **ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА** *І.М. Лесік* 794
Юрченко С.Г.
128. **ПЕРЕХІД УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ** *І.М. Лесік* 799
Ю.О.Юрченко
129. **ФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ** *І.М. Лесік* 806
Ю.О. Юрченко
130. **ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПСП ІМ. СУВОРОВА ДОМАНІВСЬКОГО РАЙОНУ** *Лугова О.І.* 811
О.В. Боєва
131. **ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВАРИСТВІ ОБМЕЖЕНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ «АВАНГАРД-2005» ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ** *Лугова О.І.* 817
А.В.Скорозінська
132. **ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ** *Пісоченко Т.С.* 825
О.В. Станкевич
133. **ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ** *Чебан Ю.Ю.* 830
Г.О. Гірчак
134. **ВПЛИВ ТА ОЦІНКА ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ** *Т.С. Пісоченко* 536

	<i>Грицевська Катерина</i>		
135.	ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ З ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Д.М. Добровольський</i>	<i>Т.С.Пісоченко</i>	842
136.	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПОДАТКОМ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ <i>О.В. Кривошеєв</i>	<i>Пісоченко Т.С.</i>	847
137.	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ЗЕРНА <i>О.В. Миколовська</i> КОНСОЛІДОВАНА	<i>Т.С. Пісоченко</i>	853
138.	ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ <i>О.В. Бузник</i>	<i>С.В. Сирцева</i>	859
139.	СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ОПОДАТКУВАННЯ <i>Ю.В. Висоцька</i>	<i>С.В. Сирцева</i>	866
140.	СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ <i>О.В. Дуб'яга</i>	<i>Сирцева С.В.</i>	873
141.	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО І ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ <i>І.М.Каверіна</i>	<i>Сирцева С.В.</i>	879
142.	ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>А.П. Латій</i>	<i>Ю.Ю. Чебан</i>	884
143.	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ТА ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ <i>О.І. Бородавська</i>	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	890
144.	ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ <i>Д.Б.Ванат</i>	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	896
145.	АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ	<i>Ю.Ю. Чебан</i>	904

	ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МИТНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ		
	<i>Є.Г. Дорох</i>		
	ЕКСПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ БАШТАНСЬКОГО РАЙОНУ	<i>Ю.Ю. Чебан</i>	909
146.	<i>О.А. Гайдай</i>		
	ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ АУДИТІ ЗАБОРГОВАННОСТІ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	915
147.	<i>Богата І.І.</i>		
	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ	<i>Журба Т.В.</i>	920
148.			
149.	<i>Федоровська А.А.</i>	<i>Ю.Ю.Чебан</i>	926
	ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЕКСПОРТ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	933
150.	<i>Л.В. Скнар</i>		
	ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	938
151.	<i>Т.С. Крячкова</i>		
	ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СКЛАДАХ ПІДПРИЄМСТВ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	943
152.	<i>Лозова О.В.</i>		
	НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВОМУ РИНКУ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	949
153.	<i>Наумова А.Ю.</i>		
	ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ І НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	<i>Ю.Ю.Чебан</i>	955
154.	<i>Р.Є. Нікітіна</i>		
	ОПЕРАЦІЇ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ ТА ЇХ ОБЛІК В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ	<i>Чебан Ю.Ю.</i>	961
155.			

ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ

О.С.Томіленко

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО

156. СПІВРОБІТНИЦТВА НА ЗЕД УКРАЇНИ *Ю.Ю. Чебан* 967
Ю.В. Голяк

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

157. МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА *О.М. Вишневська* 972
Ю.В. Голяк

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТИЧНОСТІ БІЗНЕСУ

158. *Т.А. Алуной* *О.М. Вишневська* 977

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ

159. ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО *О.М. Вишневська* 984
БІЗНЕСУ

Ю.В. Гаркуша

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО

160. РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ *О.М. Вишневська* 991
Т.В. Владечак

ЕТИЧНІСТЬ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ЯК

161. СКЛАДОВА ІМІДЖУ СУБ'ЄКТУ *Вишневська О.М.* 996
Ю.О. Гришук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

162. ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ *О.М. Вишневська* 1002
І.М. Голота

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ

163. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА *О.М. Вишневська* 1013
О.С. Дяченко

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

164. ЕКОНОМІКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО *О.М. Вишневська* 1019
КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Д.А. Радько

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТИЧНОСТІ

165. БІЗНЕС–СЕРЕДОВИЩА *Вишневська О.М.* 1029
О.М. Мужеляк

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ

166. АГРАРНОГО СЕКТОРА *Вишневська О.М.* 1034
І.В. Парфьонова

ЕФЕКТИВНЕ ЗЕМЛЕВИКОРИСТАННЯ –

167. ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ *О.М. Вишневська* 1040
АГРАРНОГО СЕКТОРА

- Н.В. Зайченко*
СКЛАДОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ
168. ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ *О.М. Вишневська* **1048**
Добровольський Д.
- 169. ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ**
ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА *О.М. Вишневська* **1054**
А.В. Скорозінська
- 170. ПОРІВНЯННЯ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ**
ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА НА
ПРИКЛАДІ ПУБЛІЧНОГО
АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА *Костаневич Н.І.* **1061**
«РАДСАД»
О.О. Шаповал
- 171. ВПЛИВ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ НА**
ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА *Костаневич Н.І.* **1067**
А.А. Бундук
- 172. АНАЛІЗ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА**
ТЗДВ «ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА» *Костаневич Н.І.* **1073**
НОВООДЕСЬКОГО РАЙОНУ
Журба Т.В.
- 173. ЗАЛЕЖНІСТЬ УРОЖАЙНОСТІ**
СОНЯШНИКУ ВІД ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ *Костаневич Н.І.* **1080**
Ю.О. Біла
- 174. ЗАЛЕЖНІСТЬ ПРИБУТКУ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ**
ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА ВІД
ПИТОМОЇ ВАГИ ПОСІВІВ і *Костаневич Н.І.* **1087**
УРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ
Галабурда К.В.
- 175. ВПЛИВ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ**
НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ *Глуценко Т.С.* **1095**
Костаневич Н.І.
- 176. ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ**
ПРОЕКТУ *Костаневич Н.І.* **1101**
Різун Л.О.
- 177. ВПЛИВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НА СУМУ**
ЧИСТОГО ПРИБУТКУ *Костаневич Н.І.* **1107**
Гусаренко А.В.
- 178. РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У**
РОЗВИТКУ АПК *Белевят О.А.* **1112**
О.В. Дуб'яга
- 179. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ**
ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУЧАСНИХ
ПІДПРИЄМСТВ *Белевят О. А.* **1118**
О.В. Спасенко

180.	СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ <i>О.В. Павлова</i>		1125
181.	СТАН РОЗВИТКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЖОВТНЕВОГО РАЙОНУ <i>О.І. Ващенко</i>		1128
182.	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>Ю.М. Ракова</i>	<i>Костирко А.Г.</i>	1133
183.	КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТУ: ВІТЧИЗНЯНА ТА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА <i>Т.В. Владечак</i>	<i>Костирко А.Г.</i>	1141
184.	ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ І РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ <i>Ю.О. Гришук</i>	<i>Костирко А.Г.</i>	1147
185.	СУТНІСТЬ ТА ОЦІНКА АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ <i>О. В. Боєва</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1153
186.	ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ <i>О.В. Бузник</i>	<i>Костирко А.Г.</i>	1160
187.	РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ <i>Ю.В. Висоцька</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1167
188.	АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ <i>Д. А. Радько</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1173
189.	ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>А. В. Скорозінська</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1181
190.	АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ <i>О. М. Демитер</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1189

191.	ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ <i>К. О. Вельховацька</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1196
192.	ПРОБЛЕМИ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ <i>І. Ю. Борисова</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1202
193.	АНАЛІЗ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ <i>О. В. Болгарина</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1208
194.	ПОРІВНЯННЯ РИНКУ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА РОСІЇ <i>Н. В. Зайченко</i>	<i>Костирко А. Г.</i>	1212
195.	МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ <i>Наумова А. Ю.</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1219
196.	ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ <i>А. В. Скорозінська</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1125
197.	ПРАКТИЧНЕ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ <i>Г. І. Горбатюк</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1233
198.	ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО - БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЕКСПЕРТАМИ – БУХГАЛТЕРАМИ В УКРАЇНІ <i>М. О. Багріна</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1239
199.	РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ <i>О. А. Філатова</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1246
200.	ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ <i>Л. М. Вишенська</i>	<i>Саваріна І. П.</i>	1252
201.	СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА	<i>Саваріна І. П.</i>	1259

**ЯК КОНТРОЛЬ
ТА ЙОГО ВІДМІННІСТЬ ВІД ІНШИХ
ВИДІВ**

О. В. Босва

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУДОВО-
БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА**

- 202. ЗАХОДИ ПОДВИЩЕННЯ ЇЇ
ЕФЕКТИВНОСТІ**

Саваріна І.П. **1265**

І. Ю. Борисова

СУДОВО – БУХГАЛТЕРСЬКА

- 203. ЕКСПЕРТИЗА ТА ЇЇ ЗМІСТ**

1272

К.О. Вельховацька

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються статті, що відповідають вимогам ВАК і мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Подається примірник тексту статті, підписаний авторами, надрукований на папері форматом А4, а також електронний варіант на дискеті 3,5". Обов'язково подаються відомості про автора.

Обсяг статті – до 6 повних сторінок. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 20 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, до 30 рядків на сторінці.

Статті необхідно готувати за допомогою текстового редактора Microsoft Word 7.0 або 8.0. Шрифт статті – Times New Roman Cyr, через інтервал 1,5, розмір – 14 pt.

Назва статті має бути короткою (5–9 слів), адекватно відбивати її зміст, відповідати суті досліджуваної наукової проблеми. При цьому слід уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...», «Шляхи...», в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Анотацію набирати курсивом 11 кеглем. Виклад матеріалу в анотації має бути стислим і точним (близько 50 слів). Слід застосовувати синтаксичні конструкції безособового речення, наприклад: «Досліджено...», «Розглянуто...», «Установлено...» (наприклад, «Досліджено генетичні мінливості... Отримано задовільні результати для естераз...»)

Посилання в тексті подавати тільки у квадратних дужках, наприклад [1], [1, 6]. Посилання на конкретні сторінки наводити після номера джерела, потім через кому сторінку (маленьке с.), далі її номер (наприклад: [1, с. 5]). Якщо далі йде інше джерело, то ставити його номер через крапку з комою в тих самих дужках (наприклад, [4, с. 5; 8, с. 10–11]). Не подавати в тексті розгорнутих посилань, таких як (Іванов А.П. Вступ до мовознавства. — К., 2000, — С. 54). (Додаток).

Усі цитати, мова оригіналу яких є іншою, подавати мовою Вісника й обов'язково супроводжувати їх посиланнями на джерело і конкретну сторінку.

Не робити посторінкових посилань, а подавати їх у дужках безпосередньо в тексті.

На всі рисунки й таблиці давати посилання в тексті. Усі рисунки мають супроводжуватися підписаними підписами, а таблиці повинні мати заголовки.

Рисунки виконувати у редакторі Microsoft Word 6.0, 7.0 за допомогою функції «Створити рисунок», а не виконувати рисунок поверх тексту.

Написи на рисунки виконувати засобами Microsoft Word з тим, щоб редактор мав можливість зробити в них необхідні виправлення.

Формули у статтях по всьому тексту набирати у формульному редакторі — Eq. 3.0, шрифт TIMES, 10 кегль.

Терміни по всій роботі мають бути уніфікованими.

Між цифрами й назвами одиниць (грошових, метричних тощо) ставити нерозривний пробіл (Shift+Ctrl+пробіл).

Скорочення грошових та метричних одиниць (грн, т, ц, м, км тощо), а також скорочення млн, млрд писати без крапки.

Якщо в тесті є аббревіатура, то подавати її в дужках при першому згадуванні.

Література, що приводиться наприкінці публікації повинна розташовуватися в порядку її першого згадування в тексті статті й бути оформлена у відповідності з наступними зразками (Додаток). Номер у списку літератури має відповідати лише одному джерелу. Список літератури оформлюється відповідно до державного стандарту України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006.

На дискеті повинен бути 1 файл з текстом статті, названий прізвищем автора (Стаття_Прізвище).

Редакційна колегія залишає за собою право на редакційні виправлення.

Зразок оформлення статті

УДК (номер УДК)

НАЗВА СТАТТІ

Л.С.Прокопенко, студент

Миколаївський державний аграрний університет

• **Текст анотації** українською мовою

Ключові слова: (4-7 слів та словосполучень)

* Текст статті *

ЛІТЕРАТУРА

1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397 с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 2 (7) Частина 1

Економічні науки

Технічний редактор: *І.П. Саваріна*

Комп'ютерна верстка: *М.Г. Алексєєв*

Підписано до друку 25.12.2009. Формат 60 x 84 1/16.

Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 16,56.

Тираж 100 прим. Зак. № ____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського державного аграрного університету
54010, м. Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.